Hallituksen esitys eduskunnalle kirkkolaiksi, laiksi evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta, laiksi evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta ja laiksi tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta sekä laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle uusi kirkkolaki, joka korvaisi vuonna 1993 annetun voimassa olevan kirkkolain. Samalla kirkkolaista ehdotetaan eriytettäväksi säännökset, jotka koskevat kirkon viranhaltijoita, kirkon työmarkkinalaitosta ja kirkon eläkerahastoa. Esitys korvaisi aikaisemman hallituksen esityksen kirkkolaiksi (19/2019 vp) sekä sitä täydentävän hallituksen esityksen (93/2019 vp).

Esitys on kirkkoa koskevan lainsäädännön kokonaiskodifiointi. Ehdotetussa kirkkolaissa säädettäisiin perustuslain 76 §:n mukaisesti kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Esityksen tavoitteena on rakenteellisesti nykyistä johdonmukaisempi ja käyttäjän kannalta selkeämpi kirkkolaki, jossa otetaan huomioon perustuslain, muun lainsäädännön ja kirkollishallinnon omien kehittämistarpeiden edellyttämät muutostarpeet. Esitykseen ei sisälly kirkon ja valtion välisiä suhteita koskevia muutoksia.

Kirkkolakia koskevaan ehdotukseen sisältyy joitakin sisällöllisiä muutosehdotuksia. Seurakuntajaon muutosta koskevia säännöksiä tarkistettaisiin ja kirkkolaissa säädettäisiin seurakuntajaon muuttamisen edellytyksistä sekä seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä. Kirkkolakiin lisättäisiin seurakunnan jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskeva säännös, jota tuettaisiin säätämällä viestinnästä ja tietojenantovelvollisuudesta.

Esityksessä ehdotetaan, että kirkon hallinnossa luovuttaisiin kokonaisvaltaisesti alistusmenettelyistä. Tavoitteena on keventää kirkon hallintoa sekä selkeyttää eri viranomaisten rooleja ja toimivallan rajoja. Esityksessä korostetaan seurakuntien itsenäisyyttä ja toiminnanvapautta. Seurakuntatasolla tehtävistä päätöksistä vastaisivat jatkossa seurakunnat itse.

Kirkollisessa rakennussuojelussa käytetty kirkollisia rakennuksia koskeva nykyinen alistusmenettely korvattaisiin lupamenettelyllä. Seurakunta tai seurakuntayhtymä tarvitsisi kirkkohallituksen luvan ennen uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai hankkimista taikka muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi. Lupa tarvittaisiin myös suojellun kirkollisen rakennuksen olennaiseen muuttamiseen tai purkamiseen taikka sen käyttötarkoituksen muuttamiseen sekä kirkon käytöstä luopumiseen. Lupamenettelyyn siirryttäessä turvattaisiin niin lupaa hakeneen viranomaisen kuin seurakunnan jäsenen mahdollisuus hakea muutosta kirkkohallituksen päätökseen.

Esityksessä ehdotetaan, että seurakuntayhtymän perustamista koskeva hallinnollinen menettely rinnastuisi jatkossa seurakuntajaon muutosta koskevaan menettelyyn. Päätösvalta seurakuntajaon muutoksessa säilyisi kirkkohallituksella, joka perustaisi myös seurakuntayhtymän hyväksymällä paikallis- tai hiippakuntatasolla laaditun seurakuntayhtymän perussäännön. Lisäksi paikallisen sääntelyn selkeyttämiseksi ehdotetaan seurakunnan tai seurakuntayhtymän toimielimiä ohjaavien määräysten kokoamista yhdeksi yhtenäiseksi hallintosäännöksi. Kun alistusmenettelystä tältäkin osin luovuttaisiin, seurakunnalla tai seurakuntayhtymällä olisi aikaisempaa itsenäisempi päätösvalta rakentaa hallinto-organisaatio paikallisten tarpeiden mukaan.

Kirkon viranomaisten päätöksentekomenettelyä kehitettäisiin siten, että säännökset mahdollistaisivat sähköisen päätöksentekomenettelyn. Kirkollista arkistotointa kehitettäisiin ottamalla kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen aikaisempaa kattavammat säännökset kirkollisesta arkistotoimesta. Kirkossa noudatettaisiin soveltuvin osin yleistä arkistolainsäädäntöä. Samalla hallinnollisista yleislaeista julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettu laki omaksuttaisiin osittain koskemaan myös kirkon viranomaisia.

Lisäksi ehdotetaan kirkonkirjojen pitoa muutettavaksi siten, että jatkossa kirkonkirjojen rekisterinpitäjinä toimisivat seurakuntien muodostamat yhteiset keskusrekisterit. Keskusrekisterit huolehtisivat muissa laeissa säädetyistä kirkollisiin väestökirjoihin liittyvistä viranomaistehtävistä. Kirkon yhteisen jäsenrekisterin osalta kirkkohallitus toimisi aiempaa selkeämmin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yhteisrekisterinpitäjänä keskusrekisterien rinnalla. Rekisterinpitäjien keskinäistä vastuunjakoa ehdotetaan selkeytettäväksi siten, että kirkkohallituksella olisi omassa toiminnassaan jäsentietojärjestelmän ylläpitäjänä sekä erikseen säädettyjen tietojen luovuttajana tiettyjä rekisterinpitäjälle kuuluvia vastuita. Päävastuu jäsenrekisterin henkilötietojen

ylläpidossa olisi kuitenkin keskusrekistereillä. Kirkkolakiin esitetään puitelainsäädäntöä keskusrekistereistä, jolloin seurakunnat voivat rakentaa keskusrekisterin organisaation toimi- ja palvelupisteineen yhdessä sopimallaan tavalla. Esityksessä ehdotetaan lisäksi kirkonkirjojen pitoa koskevan sääntelyn yhtenäistämistä sekä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen että väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain kanssa.

Kirkkojärjestys on valmisteltu uudistettavaksi vastaavalla tavalla. Kirkolliskokous hyväksyi uuden kirkkojärjestyksen 11.11.2021. Sen on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti nyt ehdotettavan kirkkolain kanssa. Kirkkojärjestyksen hyväksyisi nykyiseen tapaan kirkolliskokous kirkkolaissa olevan valtuutuksen nojalla. Kirkkojärjestyksessä olisivat kirkon toimintaa sekä kirkon tunnustusta, tehtävää, järjestysmuotoa ja hallintoa koskevat tarkemmat ja kirkon sisäiseen lainsäädäntövaltaan kuuluvat säännökset.

Esityksessä ehdotetaan uutta lakia evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta. Lakiin siirrettäisiin pääsääntöisesti nykyiset kirkkolaissa olevat säännökset viranhaltijan oikeusaseman perusteista. Osa säännöksistä koskisi myös kirkon työsopimussuhteista työntekijää. Laissa säädettäisiin virkasuhteen alkamisesta, työnantajan ja viranhaltijan velvollisuuksista, virkasuhteessa tapahtuvista muutoksista, virkavapauksista, lomauttamismenettelystä, virkasuhteen päättymisestä, virantoimituksesta pidättämisestä ja muutoksenhausta. Kirkkolaissa säilyisivät kirkon toimielinten keskinäisten toimivaltasuhteiden ja kirkon sisäisen autonomian kannalta keskeiset lailla säädettävät säännökset. Kirkkolakiin otettavan valtuutussäännöksen perusteella lakia täydentäisivät kirkkojärjestykseen otettavat säännökset. Lisäksi ehdotetaan tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain muutosta siten, että tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus koskisi myös tuomioita, joissa epäiltynä on ollut kirkon viranhaltija tai pappi.

Esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevan kirkkolain evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitosta koskevat säännökset eriytetään kirkkolaista ja evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta annetaan uusi laki. Kirkon työmarkkinalaitos toimii kirkkohallituksen yhteydessä seurakuntien, seurakuntayhtymien, tuomiokapitulien ja kirkkohallituksen edunvalvojana työmarkkina-asioissa. Se hoitaa itsenäisesti evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetussa laissa ja evankelis-luterilaisen kirkon työehtosopimuksista annetussa laissa sille säädetyt tehtävät näissä laeissa säädetyssä järjestyksessä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kirkon eläkerahastosta. Uuteen lakiin yhdistettäisiin tällä hetkellä kirkkolaissa, kirkkojärjestyksessä ja evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetussa laissa olevat kirkon eläkerahastoa koskevat säännökset. Uutena sääntelynä lakiin lisättäisiin säännökset omistajaohjauksen periaatteista, velvollisuudesta pitää luottamustehtäviä koskevaa luetteloa, eturistiriitoja koskevista toimintaperiaatteista sekä johdon ja sen lähipiiriin kuuluvien liiketoimista. Lakiin lisättäisiin myös säännökset kirkon eläkerahaston sisäpiiristä sekä sisäpiiriin kuuluvien henkilöiden arvopaperiomistuksia koskevasta julkisesta rekisteristä ja sen ylläpidosta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti 1 päivänä tammikuuta 2023.

_____

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 1

SISÄLLYS 5

PERUSTELUT 8

1 Asian tausta ja valmistelu 8

1.1 Tausta 8

1.2 Valmistelu 13

2 Nykytila ja sen arviointi 13

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö 13

2.1.1 Yleistä uskonnollisten yhdyskuntien asemasta 13

2.1.2 Kirkon asema ja suhde valtioon 14

2.1.3 Kirkkolaki, kirkkojärjestys ja kirkon vaalijärjestys 15

2.1.4 Muu kirkollinen lainsäädäntö 22

2.2 Nykytilan arviointi 23

2.2.1 Kirkkolain ala ja suhde kirkkojärjestykseen 23

2.2.2 Kirkkolain mukainen alistusmenettely 31

2.2.3 Kirkonkirjojen pidon uudistus ja henkilötietojen käsittely .. 37

2.2.4 Kirkon viranhaltijoita ja kirkon työmarkkinalaitosta koskeva sääntely 44

2.2.5 Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahoituksen turvaamisesta 48

3 Tavoitteet 48

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset 50

4.1 Keskeiset ehdotukset 50

4.2 Pääasialliset vaikutukset 56

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset 56

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan 58

4.2.3 Ympäristövaikutukset ... 63

4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset ... 63

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot ... 67

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset ... 67

5.1.1 Alistusmenettelyjen purkaminen ... 67

5.1.2 Kirkonkirjojen pitoa ja henkilötietojen suojaa koskeva sääntely ... 71

5.1.3 Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain omaksuminen ... 73

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja yleinen hallinnollinen kehitys ... 74

6 Lausuntopalaute ... 78

7 Säännöskohtaiset perustelut ... 85

7.1 Kirkkolaki ... 85

7.2 Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta ... 221

7.3 Laki evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta ... 275

7.4 Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta ... 279

7.5 Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta ... 279

8 Lakia alemman asteinen sääntely ... 291

9 Voimaantulo ... 291

10 Toimeenpano ja seuranta ... 291

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys ... 291

11.1 Kirkkolaki ... 291

11.1.1 Kirkkolain alasta ... 291

11.1.2 Ehdotuksen suhde perusoikeussäännöksiin ... 298

11.1.3 Hyvä hallinto, virkavastuu ja oikeusturva ... 310

11.2 Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta ... 313

Ponsi ... 315

***Lakiehdotukset* ... 316**

Kirkkolaki **316**

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta **393**

Laki evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta **428**

Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta **432**

Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta **433**

Rinnakkaistekstit **443**

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisellä julkisoikeudellisella asemalla on pitkä historiallinen tausta. Perustuslain 76 §:n mukaan kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa, jossa säädetään myös kirkkolain säätämisjärjestyksestä ja kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta. Kirkkolain (1054/1993) 2 luvun 2 §:n mukaan kirkolliskokouksella on yksinoikeus tehdä aloite kirkkolain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta. Kirkolliskokouksen ehdotusta ei voida sisällöllisesti muuttaa lainsäädäntöprosessissa. Kirkolliskokouksen yksinomaisesta oikeudesta ehdottaa kirkkolain säätämistä, muuttamista, selittämistä ja kumoamista säädettiin jo vuoden 1869 kirkkolaissa.

Nykyistä kirkkolakia säädettäessä toteutettiin pitkään valmisteltu jako eduskunnan säätämään kirkkolakiin sekä kirkon itsensä säätämiin kirkkojärjestykseen (1055/1993) ja kirkon vaalijärjestykseen (416/2014). Kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen, jotka tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994, on tehty lukuisia muutoksia.

Kirkkolainsäädännön kokonaiskodifioinnin tarve nähtiin jo vuonna 2005, jolloin kirkkohallitus asetti toimikunnan tutkimaan kirkkolainsäädännön perusteita ja kirkkolain alaa. Toimikunta ehdotti mietinnössään vuonna 2006 uuden toimikunnan asettamista kirkkolainsäädännön kodifiointityötä varten ja esitti perusteet ja linjaukset toimikunnan työn suuntaviivoiksi.

Kirkkohallituksen asettama kirkkolainsäädännön kodifiointitoimikunta sai työnsä valmiiksi vuonna 2009, mutta mietinnön pohjalta ei tehty kirkolliskokoukselle esitystä uuden kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säätämisestä. Tämä johtui siitä, että kirkolliskokous oli hylännyt kaksi laajahkoa erillistä uudistusesitystä, joihin toimikunnan kodifiointiesitys osaksi pohjautui. Kodifiointitoimikunnan ehdotuksia ja niistä saatuja lausuntoja kuitenkin käytettiin kirkkolainsäädännön kiireellisimpiä osauudistuksia tehtäessä.

Vuonna 2011 kirkkohallitus asetti kirkkolainsäädännön kodifiointityöryhmän tavoitteenaan jatkaa kokonaiskodifiointia aiempien mietintöjen pohjalta. Jatkovalmistelussa tuli ottaa huomioon lausunnoissa esiin tuodut näkökohdat sekä kirkolliskokouksen

päätösten vaikutukset kodifioinnin sisältöön. Valmistelussa olevien säädöshankkeiden huomioon ottaminen tuli ratkaista tapauskohtaisesti. Kodifioinnissa tuli erityisesti kiinnittää huomiota kirkkolain ja kirkkojärjestyksen väliseen rajapintaan eli yksityiskohtaisen, kirkon sisäisiä asioita koskevan sääntelyn sisällyttämiseen kirkkojärjestykseen. Samoin tuli kiinnittää huomiota säännösten rakenteeseen ja kielelliseen muotoiluun.

Työryhmä kuuli työskentelynsä aluksi valtiosääntö- ja hallinto-oikeuden asiantuntijoita selvittääkseen, mistä asioista tulee säätää kirkkolaissa ja mistä voidaan säätää kirkon yksinomaan päättämässä kirkkojärjestyksessä tai muissa säädöksissä. Työryhmä päätyi asiantuntijakuulemisten perusteella esitykseen, jossa tavoitteena on säätää kirkkolaissa vain asioista, joista perustuslain mukaan on säädettävä lailla.

Työryhmä sai mietintönsä valmiiksi elokuussa 2014. Työ jäi kuitenkin kesken vireillä olleiden säädöshankkeiden vuoksi eikä sitä tuolloin lähetetty lausuntokierrokselle. Työtä jatkettiin mietinnön pohjalta kirkkohallituksessa virkatyönä ja lausuntokierros toteutettiin kevään ja kesän 2016 aikana, jonka jälkeen ehdotukseen tehtiin lausunnoista johtuvat korjaukset. Kirkkohallituksen esitys kirkolliskokoukselle kirkkolain ja kirkkojärjestyksen uudistamisesta tehtiin keväällä 2017. Vuotta myöhemmin, toukokuussa 2018 kirkolliskokous teki päätöksen kirkkolakiehdotuksesta, joka saatettiin eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksenä 19/2019 vp. Kirkkolakiehdotuksessa havaittujen sellaisten lainsäädäntöteknisten virheiden vuoksi, joiden katsottiin vaikuttavan kirkkolakiehdotuksen sisältöön, kirkolliskokous käsitteli marraskuussa 2019 kirkkohallituksen esityksen kirkkolakiehdotuksen täydentämisestä. Täydennys saatettiin eduskunnan käsittelyyn hallituksen esityksenä 93/2019 vp.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan kirkkolakiehdotuksesta (PeVL 4/2020 vp) huomiota kirkkolain säätämisjärjestykseen, sääntelyvarauksen alaan sekä ehdotuksen suhteeseen perustuslainsäännöksiin. Perustuslakivaliokunta esitti, että ottaen huomioon lausunnossa tehdyt valtiosääntöoikeudelliset huomautukset lakiehdotusta ei voida käsitellä ehdotetussa lainsäätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon ja asiantuntijakuulemisten perusteella eduskunnan hallintovaliokunta päätti keskeyttää kirkkolakiehdotuksen käsittelyn 1.4.2020. Kirkkohallitukselle osoittamassaan kirjelmässä hallintovaliokunta toteaa, että kirkkolakiehdotus on aiheellista valmistella yhtenä kokonaisuutena uudestaan niin, että se täyttää perustuslakivaliokunnan säätämisjärjestyshuomautukset ja sisältää perustuslain 76 §:n 2 momentissa ilmenevällä tavalla kirkkolain säätämistä koskevaa aloiteoikeutta ja

kirkkolain säätämisjärjestystä koskevien säännösten ohella vain perustuslain 76 §:n 1 momentin mukaisesti kirkkolain alaan kuuluvia säännöksiä. Voimassa olevaa kirkkolakia muutettiin kirkkolakiehdotuksen uudelleenvalmistelun aikana siten, että seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon toimielinten kokousten järjestäminen sähköisenä kokouksena tuli mahdolliseksi 15.3.2021 alkaen.

Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä on pyritty ottamaan huomioon kirkkolakiehdotuksesta eduskuntakäsittelyn aikana esiin nostetut muutostarpeet. Yhteensä noin sata pykälää on siirretty kirkkolaista erillislakeihin ja kirkkojärjestykseen. Uuteen kirkkolakiehdotukseen ehdotetaan otettavaksi pääosin vain säännöksiä, jotka koskevat kirkon järjestysmuotoa ja hallintoa. Lisäksi kirkkolakiehdotusta uudelleen valmisteltaessa siihen on yhdistetty kirkolliskokouksen marraskuussa 2019 hyväksymä esitys kirkkolain muuttamisesta siten, että kirkon hallinnossa luovuttaisiin kokonaisvaltaisesti alistusmenettelyistä. Esityksessä ehdotetaan myös kirkonkirjojen pidon organisaatiouudistusta ja kirkonkirjojen henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen uudistamista. Lisäksi ehdotetaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) omaksumissäännöstä. Näiden ehdotusten valmistelua koskeva lausuntokierros toteutettiin alkuvuoden 2020 aikana. Kirkonkirjojen pidon organisaatiota koskevan uudistuksen olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2023 alusta.

Kirkkolaista ehdotetaan pääosin poistettavaksi kirkon viranhaltijoita koskeva sääntely. Kirkon viranhaltijoista säädettäisiin uudessa evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevassa laissa. Myös Kirkon työmarkkinalaitoksesta säädettäisiin erikseen. Kirkon eläkerahastoa koskevat kirkkolain ja voimassa olevan kirkkojärjestyksen (1055/1994) säännökset sekä evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain (68/2016) säännökset ehdotetaan koottavaksi uuteen lakiin kirkon eläkerahastosta.

Alistusmenettelysäännösten purkaminen

Kirkolliskokouksen toukokuussa 2015 asettaman tulevaisuuskomitean mietinnössä (2016, Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 47) katsottiin, että kirkossa on painetta keventää runsasta sääntelyä. Lisäksi kirkollisessa sääntelyssä tulee panostaa päätöksenteon joustavuuteen sekä seurakuntien itsenäisyyteen. Kirkkohallituksen täysistunnon toimintaa tulisi pyrkiä kehittämään karsimalla tarpeettomia alistusasioita, jolloin merkittävämpien kysymysten käsittelylle ja valmisteluvaiheen osallistumiselle jää enemmän resursseja. Kirkolliskokous antoi kirkkohallitukselle toimeksi tehdä kirkolliskokoukselle esitys alistussäännösten karsimisesta kirkkolainsäädännön

kodifiointiprosessi huomioon ottaen. Aiemmassa kirkkolakiehdotuksessa purettiin alistusmenettely muun muassa kiinteistöjen luovutusta, pitkiä maanvuokrasopimuksia, hautausmaakaavaa ja hautausmaan käyttösuunnitelmaa koskevilta osin.

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) tuli voimaan 1.1.2020. Lain voimaantullessa kumottiin hallintolainkäyttölaki (586/1996). Lakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa sovelletaan hallintotuomioistuimissa, eikä se enää tunne hallintoviranomaisen käsittelemää alistusvalitusta ja sen prosessisäännöksiä. Muutoksenhakukeinona hallinnon sisäisessä muutoksenhaussa myös alistusten yhteydessä on oikaisuvaatimus, jonka käsittelyyn sovelletaan hallintolakia (434/2003). Hallinnon sisäinen valitusmenettely on harvinaista ja tarkoituksena on, että siitä pyrittäisiin luopumaan. Esimerkiksi kunnan ja valtion hallinnossa on lähes kokonaan luovuttu alistusmenettelystä.

Kirkkolain kokonaisuudistus (HE 19/2019 vp) oli pohjana alistusmenettelystä luopumista koskevalle esitykselle, jonka kirkkohallitus antoi kirkolliskokoukselle keväällä 2019. Kirkolliskokous päätti ehdottaa valtioneuvostolle muutoksia 16.5.2018 hyväksymäänsä kirkkolakiehdotukseen marraskuussa 2019.

Kirkonkirjojen pitoa koskeva organisaatiouudistus

Kirkon jäsenrekisteristä tuotetuissa palveluissa ollaan siirtymässä valtakunnalliseen palveluun siten, että virkatodistus- ja sukuselvityspalvelu voidaan tuottaa valtakunnallisesti vuoden 2022 alusta lukien. Tätä muutosta silmällä pitäen kirkkohallituksen täysistunto linjasi marraskuussa 2015 ja täydentävästi marraskuussa 2018, että vuoden 2022 alusta kirkonkirjojen pidon tehtävät ja väestökirjanpitoon liittyvät toiminnot on keskitetty alueellisten keskusrekistereiden tehtäviksi. Tehty linjaus edellyttää muutoksia kirkonkirjojen pitoa koskeviin säännöksiin.

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, myöhemmin *tietosuoja-asetus,* on tullut sovellettavaksi toukokuusta 2018 lähtien. Tietosuoja-asetusta täydentävä kansallinen tietosuojalaki (1050/2018) tuli voimaan 1.1.2019. Uusien säädösten myötä on ilmennyt tarve muuttaa myös kirkkolaissa olevia henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä. Myös maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen yhdistyminen Digi- ja väestötietovirastoksi vuoden 2020 alussa ja tämän organisaatiomuutoksen myötä tehdyt

muutokset väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin (661/2009) aiheuttavat tarvetta muuttaa henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä. Lisäksi eduskunnan perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota kirkkolain henkilötietojen suojaa koskeviin säännöksiin ja niiden perustuslainmukaisuuteen (PeVL 4/2020 vp, s. 8–10).

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain osittainen omaksuminen

Vuoden 2020 alussa tuli voimaan laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), myöhemmin *tiedonhallintalaki*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon viranomaiset eivät kuulu lain soveltamisalaan, vaan lain 3 §:n 2 momentissa on todettu, että tiedonhallinnasta ja tietojärjestelmien käytöstä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa säädetään kirkkolaissa. Laki korvaa kirkon hallinnossa sovellettavan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), myöhemmin *julkisuuslaki,* hyvää tiedonhallintatapaa koskevat säännökset. Tiedonhallintalain ulottaminen osittain evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan on lähes välttämätöntä ainakin niiltä osin kuin kirkko hoitaa julkisia hallintotehtäviä ja erityisesti väestötietojärjestelmän sisällöllisiä ylläpitotehtäviä ja tietopalvelutehtäviä. Kirkkolakiin ehdotetaan tästä syystä otettavaksi säännöksiä tiedonhallintalain osittaisesta soveltamisesta.

Käsittely kirkolliskokouksessa

Kirkkohallitus antoi 20.10.2020 kirkolliskokoukselle esityksen uudeksi kirkkolaiksi, laiksi evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta, laiksi evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta ja laiksi tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta sekä laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta (kirkkohallituksen esitys 10/2020 kirkolliskokoukselle). Kirkkojärjestyksestä valmisteltiin erillinen esitys (kirkkohallituksen esitys 11/2021 kirkolliskokoukselle). Kirkolliskokous päätti 11.11.2021 antaa valtioneuvostolle tämän esityksen mukaisen kirkkolakiehdotuksen ja esitykset erillislaeista. Samalla se päätti esittää valtioneuvostolle, että antaessaan esitykset eduskunnalle valtioneuvosto peruuttaisi eduskuntakäsittelyssä olevat hallituksen esityksen eduskunnalle kirkkolaiksi HE 19/2019 vp ja hallituksen esityksen eduskunnalle kirkkolaiksi annetun hallituksen esityksen (19/2019 vp) täydentämisestä HE 93/2019 vp. Kirkkolakiehdotuksen ja erillislakeja koskevat esitykset hyväksyessään kirkolliskokous hyväksyi samalla uuden kirkkojärjestyksen.

Tämä hallituksen esitys on kirkolliskokouksen ehdotuksen mukainen.

1.2 Valmistelu

Kirkkolakiehdotusta ja ehdotettavia kirkollisia lakeja on valmisteltu kirkkohallituksessa toimikunta-, työryhmä- ja virkatyönä. Kirkkolakiehdotusta koskevasta esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot laajasti kirkon eri toimijoilta sekä eräiltä valtion viranomaisilta vuonna 2017. Lakiehdotusten uudelleenvalmistelu on tehty virkatyönä. Esitystä uudelleen kirjoitettaessa on kuultu oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun toimiston asiantuntijoita sekä hallinto-oikeuden asiantuntijaa.

Esitykseen yhdistetty kirkolliskokouksen päätös alistussäännösten purkamisesta on valmisteltu työryhmä- ja virkatyönä. Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot laajasti kirkon eri toimijoilta sekä eräiltä valtion viranomaisilta ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta syksyllä 2018. Työryhmä järjesti myös kuulemistilaisuuksia aiheeseen liittyen.

Kirkonkirjojen pitoa koskeva uudistus ja tiedonhallintalain omaksumista on valmisteltu virkatyönä. Valmistelun alkuvaiheessa on kuultu sekä kirkon it-alueita että hiippakuntien tuomiokapituleita seurakuntien valmiuksista ryhtyä soveltamaan tiedonhallintalakia. Esitysluonnoksesta lausuntoja antoivat eräät seurakunnat ja seurakuntayhtymät, osa tuomiokapituleista sekä valtiovarainministeriö ja Digi- ja väestötietovirasto keväällä 2020. Valmistelun yhteydessä on kuultu sekä valtiovarainministeriön että oikeusministeriön edustajia.

Kirkolliskokouksen lakivaliokunnalla on ollut asiaa valmistellessaan käytettävissään kirkolliskokouksen perustevaliokunnan, piispainkokouksen sekä Kirkon laintarkastustoimikunnan lausunnot. Kirkolliskokouksen lakivaliokunta kuuli työskentelynsä aikana useita kirkko-oikeuden, hallinto-oikeuden, informaatio-oikeuden ja valtiosääntöoikeuden asiantuntijoita sekä työmarkkinaosapuolia.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Yleistä uskonnollisten yhdyskuntien asemasta

Uskonnon ja omantunnon vapaus on Suomessa turvattu perusoikeutena perustuslain 11 §:ssä. Tarkemmin uskonnonvapauden käyttämisestä säädetään uskonnonvapauslaissa (453/2003). Uskonnollisia yhdyskuntia ovat uskonnonvapauslain mukaan

evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkkokunta sekä rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat. Evankelis-luterilaisella kirkolla ja ortodoksisella kirkolla on erityinen julkisoikeudellinen asema. Mainitut kirkot ja niiden seurakunnat ovat julkisyhteisöjä, joiden asema ja järjestysmuoto perustuvat niitä koskevaan erilliseen lainsäädäntöön. Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat puolestaan ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä, joiden rekisteröinnistä säädetään uskonnonvapauslaissa. Vuoden 2020 lopussa kirkon jäseniä oli noin 3,7 miljoonaa eli suomalaisista 67,7 prosenttia kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

2.1.2 Kirkon asema ja suhde valtioon

Evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa, jota koskee erityinen perustuslain 76 §:ään perustuva säätämisjärjestys. Kirkkolain 2 luvun 2 §:n mukaan kirkolliskokouksella on yksinomainen aloiteoikeus kirkkolain säätämiseen, muuttamiseen ja kumoamiseen. Valtion lainsäädäntöelimet eivät voi muuttaa ehdotusta muutoin kuin oikaisemalla asiasisältöön vaikuttamattomia lainsäädäntöteknisiä virheitä. Oikaisukin voidaan tehdä vain kirkkohallituksen annettua asiasta lausunnon tai tehtyä siitä aloitteen.

Kirkon jäsenet osallistuvat kirkollisveroa maksamalla kirkon ja seurakuntien toimintaan tarvittavien menojen kattamiseen. Verovelvollisuus perustuu evankelis-luterilaisten seurakuntien jäsenten velvollisuudesta suorittaa veroa seurakunnalle annettuun lakiin (1013/2012).

Kirkon ja valtion suhteita on vähitellen kehitetty kirkon itsenäisyyttä lisäävällä tavalla. Nykyistä kirkkolakia säädettäessä osa kirkkoa koskevasta normistosta siirrettiin kirkkojärjestykseen ja kirkon vaalijärjestykseen, jotka antaa kirkolliskokous. Samalla kirkkolaista poistettiin maininta kirkon ylimmän hallinnon kuulumisesta maan hallitukselle. Tuomiokapitulilaitos siirrettiin vuoden 1997 alusta kirkon itsensä kustannettavaksi ja tuomiokapitulin virat ja viranhaltijat, piispat mukaan lukien, muodollisestikin kirkon viroiksi ja viranhaltijoiksi. Samassa yhteydessä siirrettiin myös kuurojenpapin virat ja viranhaltijat kirkolle. Tämän jälkeen ei valtion talousarvioon sisältynyt määrärahaa evankelis-luterilaiselle kirkolle vaan kirkon keskushallinnon, hiippakuntien ja seurakuntien rahoitus perustuu seurakuntien verotusoikeuteen ja seurakuntien maksuihin kirkon keskusrahastoon.

Tasavallan presidentin oikeus nimittää piispat lakkasi 1.3.2000 perustuslain tullessa voimaan. Piispan valinta on siitä lähtien ratkaistu vaalilla.

Vuoden 2004 alusta siirrettiin hautausmaan perustamispäätöksen vahvistaminen opetusministeriöltä kirkkohallitukselle, luovuttiin hiippakuntajaon muuttamista koskevan kirkolliskokouksen päätöksen alistamisesta valtioneuvoston vahvistettavaksi ja siirrettiin lainkäyttötehtävät kirkollisilta viranomaisilta yleisiin hallinto-oikeuksiin. Viimeinen säännös päätöksen alistamisesta valtion viranomaiselle poistettiin kirkkolaista, kun opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävä kirkollisia rakennuksia käsittelevänä alistusviranomaisena lakkautettiin vuoden 2013 lopussa.

Tärkeä yhteys kirkon ja valtion välillä on valtioneuvoston edustajan ja kenttäpiispan kuuluminen kirkolliskokoukseen. Valtioneuvoston määräämän edustajan tulee olla kirkon jäsen. Kenttäpiispa on kenraalin arvoinen valtion sotilaspappi. Korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus eivät enää vuodesta 1996 lähtien ole määränneet jäseniään kirkolliskokoukseen. Tätä koskeva kirkkolain muutos tehtiin korkeimpien oikeuksien aloitteesta.

Vuoden 2016 alusta kirkolle ryhdyttiin maksamaan valtion rahoitusta, joka perustuu valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annettuun lakiin (430/2015). Laissa tarkoitettuja tehtäviä ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät, laeissa seurakunnille ja seurakuntayhtymille säädetyt tehtävät. Rahoitus korvaa kirkolle aiemmin maksetun yhteisövero-osuuden.

Kirkon ja valtion suhteisiin liittyvät merkittävimmät asiaryhmät ovat kirkkolain erityinen säätämisjärjestys sekä valtiovallan oikeus säätää kirkollisverotuksesta, kirkon eläkelainsäädännöstä, kirkon virka- ja työehtolainsäädännöstä, seurakuntien hautaustoimeen ja väestökirjanpitoon liittyvistä tehtävistä sekä koululainsäädäntöön sisältyvästä oppilaan oman uskonnon mukaisesta uskonnonopetuksesta. Valtio kustantaa edelleen sotilassielunhoidon puolustusvoimissa ja vankilasielunhoidon vankiloissa.

2.1.3 Kirkkolaki, kirkkojärjestys ja kirkon vaalijärjestys

Voimassa olevan kirkkolain ensimmäisessä luvussa säädetään kirkon tunnustuksesta, tehtävästä ja jäsenyydestä. Kirkon tehtävä on tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimia muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Kirkon jäsenyys perustuu

kasteeseen. Jäseneksi liittymisestä ja jäsenyyden lakkaamisesta säädetään uskonnonvapauslaissa ja kirkkolaissa.

Kirkkolain 2 luvussa säädetään kirkkolain säätämisjärjestyksestä sekä kirkolliskokouksen oikeudesta antaa kirkkojärjestys ja kirkon vaalijärjestys. Kirkon hallinnollista ja kielellistä jakoa koskevat säännökset ovat kirkkolain 3 luvussa.

Kirkon jäsenet kuuluvat seurakuntiin, joilla kullakin on määrätty alueensa. Seurakuntajako noudattaa kuntajakoa siten, että kukin kunta on kokonaisuudessaan saman seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueella. Kirkollista hallintoa varten maa on jaettu hiippakuntiin, joihin seurakunnat kuuluvat. Hiippakuntia on tällä hetkellä yhdeksän. Hiippakunnan perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää kirkolliskokous. Hiippakunnat on jaettu rovastikuntiin, joista päättää hiippakunnan tuomiokapituli.

Seurakunta on suomenkielinen tai ruotsinkielinen taikka kaksikielinen, jollei sen kielestä tai muista jäsenyysedellytyksistä muuta määrätä. Ruotsinkieliset seurakunnat kuuluvat Porvoon hiippakuntaan. Kirkollishallinnossa noudatetaan soveltuvin osin kielilakia (423/2003) ja saamen kielilakia (1086/2003).

Seurakunnan toiminnasta säädetään kirkkolain 4 luvussa. Seurakunta toteuttaa kirkon tehtävää. Se huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä. Luvussa säädetään myös kirkollisista juhlapäivistä ja seurakunnan toiminnassa käytettävästä kielestä.

Pappisvirka on kirkossa evankeliumin julistamista ja sakramenttien jakamista varten. Pappisvirasta ja rippisalaisuudesta säädetään kirkkolain 5 luvussa. Henkilöstöä käsittelevä kirkkolain 6 luku on uudistettu kokonaan. Lainmuutos tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2013.

Kirkkolain 7–11 luvun säännökset käsittelevät seurakunnan ja seurakuntayhtymän hallintoa. Seurakunta on kirkon hallintorakenteessa keskeisessä asemassa. Se on kirkon hengellisen toiminnan perusyksikkö. Seurakunnan ylin toimielin, kirkkovaltuusto, valitaan neljäksi vuodeksi seurakuntavaaleilla. Kirkkovaltuusto valitsee kirkkoneuvoston, joka valmistelee asiat kirkkovaltuustolle ja toimeenpanee sen päätökset sekä johtaa yleisesti seurakunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kirkkovaltuusto voi siirtää

toimivaltaansa kirkkoneuvostolle ja sen jaostolle sekä kirkkoneuvoston toimivaltaa kirkkoneuvoston alaisille johtokunnille ja seurakunnan viranhaltijoille.

Seurakunnat voivat hoitaa tehtäviään seurakuntayhtymänä. Seurakuntayhtymä on pakollinen hallintorakenne silloin, kun saman kunnan alueella on useampia seurakuntia. Seurakuntayhtymälle hyväksytään perussääntö, jossa määrätään seurakuntayhtymän hoidettavaksi annettavat tehtävät sekä annetaan muut määräykset, jotka ovat tarpeen seurakuntayhtymän ja sen seurakuntien toimivallan osoittamiseksi.

Seurakuntayhtymän on hoidettava asiat, jotka koskevat seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien kirkollisverotusta, kirkollisverojen ja muiden yhteisten tulojen jakoa seurakuntien kesken ja kirkon keskusrahastoon suoritettavia maksuja sekä talousarviota, rahatointa, kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja tilintarkastusta. Lisäksi seurakuntayhtymän on hoidettava eräitä seurakuntien henkilöstöasioita.

Seurakuntayhtymän ylin toimielin on yhteinen kirkkovaltuusto, joka valitaan neljäksi vuodeksi seurakuntavaaleilla. Yhteinen kirkkoneuvosto on valmisteleva ja toimeenpaneva toimielin, jonka tehtävänä on myös johtaa seurakuntayhtymän hallintoa ja taloutta.

Tuomiokapituli määrää yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtajaksi jonkun seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien kirkkoherroista. Muut yhteisen kirkkoneuvoston jäsenet ovat yhteisen kirkkovaltuuston valitsemia luottamushenkilöitä.

Jokaisessa seurakuntayhtymään kuuluvassa seurakunnassa on seurakuntaneuvosto, jonka puheenjohtajana on seurakunnan kirkkoherra. Muut jäsenet valitaan seurakuntavaaleilla neljäksi vuodeksi.

Kirkkolain 12 luvun mukaan seurakunnat voivat tehdä sopimuksia tehtäviensä yhteisestä hoitamisesta. Seurakunta voi sopimuksen perusteella hoitaa jonkin tehtävän myös toisen seurakunnan puolesta. Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi tekemänsä sopimuksen perusteella huolehtia myös jostakin kunnalle kuuluvasta tehtävästä.

Kirkkolain 13 luvussa säädetään seurakuntajaon muuttamisesta. Aloitteen seurakuntajaon muuttamiseksi voi tehdä seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto, tuomiokapituli tai piispa. Seurakunnan alueen muuttamisesta, seurakunnan jakamisesta alueellisesti tai kielellisellä perusteella, seurakunnan lakkauttamisesta tai uuden seurakunnan perustamisesta päättää kirkkohallitus. Luvussa on säännökset muun

muassa viranhaltijoiden asemasta sekä seurakuntien omaisuuden jaosta ja jakoperusteista seurakuntajakoa muutettaessa.

Kirkkolain 14 luvussa säädetään seurakunnan kiinteistöistä ja rakennussuojelusta. Kirkollisia rakennuksia ovat kirkot ja kellotapulit, siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset. Kirkkopihaan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä sankarihautausmaahan sovelletaan, mitä kirkollisista rakennuksista säädetään.

Jos kirkollinen rakennus on rakennettu ennen vuotta 1917, se on suojeltu suoraan lain nojalla. Tätä nuoremman kirkollisen rakennuksen voi kirkkohallitus määrätä suojeltavaksi. Kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista koskeva seurakunnan päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi. Lisäksi on säädetty velvollisuus pyytää olennaisesta muuttamisesta asiantuntijalausunto, jos rakennus on suojeltu tai sen käyttöön ottamisesta on kulunut 50 vuotta. Myös seurakunnan kiinteän omaisuuden luovuttamista koskeva päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

Kirkkolain 15 luvussa säädetään seurakunnan ja seurakuntayhtymän taloudesta. Evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat ovat ortodoksisen kirkon seurakuntien tavoin veronsaajan asemassa. Seurakuntien tulot muodostuvat pääosin jäseniltä perittävillä kirkollisveroilla kootuista varoista. Vuoden 2015 loppuun saakka seurakunnat saivat myös osuuden yhteisöveron tuotosta. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän varoja saadaan käyttää ainoastaan niiden tehtävien toteuttamiseen. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän tulee osallistua keskusrahastomaksuilla kirkon keskusrahaston rahoittamiseen.

Kirkkolain 16 luvussa säädetään kirkonkirjoista ja seurakunnan arkistosta. Luvussa on säännökset kirkon jäsenrekisteristä, jonka rekisterinpitäjinä ovat seurakunnat ja keskusrekisterit. Vastuu jäsenrekisteristä jakautuu seurakunnille, keskusrekistereille ja kirkkohallitukselle, joka muun muassa vastaa jäsenrekisterin yleisestä toimivuudesta.

Hautaustoimilaissa (457/2003) velvoitetaan evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat ja seurakuntayhtymät ylläpitämään yleisiä hautausmaita. Hautausmaa voi olla useamman seurakunnan yhteinen. Hautausmaiden ylläpito ja vainajien hautaamisesta huolehtiminen on katsottu terveydensuojelun näkökulmasta välttämättömäksi yhteiskunnalliseksi tehtäväksi. Kirkkolain 17 luvussa säädetään hautaustoimesta, hautausmaan perustamispäätöksen alistamisesta kirkkohallitukselle, hautaoikeudesta,

hautaoikeuden haltijasta, hautaamisjärjestyksestä, haudan hoidosta, hautaa koskevien erimielisyyksien ratkaisemisesta, hautaustoimen ohjesäännöstä sekä hautausmaakaavasta ja hautausmaan käyttösuunnitelmasta.

Kirkkolain 17 a–19 luvussa säädetään hiippakunnan hallinnosta, jota hoitavat piispa, hiippakuntavaltuusto, tuomiokapituli, johtokunta ja tuomiokapitulin viranhaltijat. Hiippakunnat eivät ole itsenäisiä juridisia henkilöitä, mutta ne ovat oikeustoimikelpoisia ja huolehtivat itse toiminnastaan ja taloudestaan. Hiippakunnille osoitetaan rahoitus kirkon keskusrahaston talousarviossa.

Hiippakuntavaltuuston tehtävänä on muun muassa tukea ja edistää kirkon tehtävän toteutumista hiippakunnassa ja sen seurakunnissa sekä hyväksyä hiippakunnan talousarvio ja tilinpäätös. Hiippakuntavaltuuston jäsenet, 14 maallikkoa ja 7 pappia, valitaan neljäksi vuodeksi vaaleilla, joissa ovat äänioikeutettuja maallikkojäsenten vaalissa seurakuntien kirkkovaltuustojen tai seurakuntaneuvostojen ja yhteisten kirkkovaltuustojen maallikkojäsenet ja pappisjäsenten vaalissa hiippakuntaan kuuluvat papit.

Piispa johtaa hiippakuntansa hallintoa ja toimintaa ja valvoo seurakuntia ja pappeja. Arkkipiispalla on lisäksi tehtäviä, joista säädetään kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä. Arkkipiispa toimii kirkolliskokouksen, piispainkokouksen ja kirkkohallituksen puheenjohtajana. Piispa valitaan vaalilla, jossa äänioikeutettuja ovat hiippakunnan papit ja lehtorit sekä seurakuntien valitsemat maallikkovalitsijat, joita on yhtä monta kuin äänioikeutettuja pappeja ja lehtoreita.

Tuomiokapituli on hiippakunnan hallintoa ja toimintaa hoitava yleishallintoviranomainen. Tuomiokapituli edustaa kirkkoa hiippakunnan asioissa ja käyttää puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa sekä tekee hiippakuntaa koskevat sopimukset ja oikeustoimet. Tuomiokapitulin puheenjohtajana toimii piispa ja varapuheenjohtajana tuomiorovasti eli tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherra. Tuomiokapitulin muut jäsenet ovat kaksi määräajaksi valittavaa pappisasessoria, yksi hiippakuntavaltuuston valitsema maallikkojäsen, tuomiokapitulin lakimiesasessori ja hiippakuntadekaani.

Kirkon yhteisestä hallinnosta säädetään kirkkolain 20–22 luvussa. Kirkon yhteisellä hallinnolla tarkoitetaan kirkon keskushallintoa, jonka muodostavat kirkolliskokous, piispainkokous ja kirkkohallitus. Lisäksi keskushallintoon kuuluvat kirkkohallituksen yhteydessä toimivat kirkon keskusrahasto, kirkon eläkerahasto ja kirkon

työmarkkinalaitos. Kirkon keskushallinnon toimielinten toimivaltasuhteita ja tehtäviä uudistettiin lainmuutoksella, joka tuli voimaan vuoden 2016 alusta.

Kirkon ylin päättävä toimielin on kirkolliskokous. Se käsittelee asioita, jotka koskevat kirkon oppia ja työtä sekä kirkon lainsäädäntöä, hallintoa ja taloutta. Kirkon edustajina kirkolliskokouksessa ovat hiippakuntien piispat, kenttäpiispa, 96 valittua edustajaa, joista 32 on pappeja ja 64 maallikkoja, saamelaiskäräjien valitsema saamelaisten edustaja sekä valtioneuvoston määräämä edustaja. Kirkolliskokouksen 96 valittua edustajaa valitaan neljäksi vuodeksi hiippakunnittain vaaleilla, joissa äänioikeutettuja ovat seurakuntien kirkkovaltuustojen tai seurakuntaneuvostojen ja yhteisten kirkkovaltuustojen maallikkojäsenet sekä kuhunkin hiippakuntaan kuuluvat papit.

Piispainkokous käsittelee kirkon uskoa, opetusta ja työtä sekä hiippakuntien hoitoa koskevia asioita. Lisäksi piispainkokous käsittelee kirkon ykseyttä, ekumeenisia suhteita, kirkon lähetystehtävää ja kirkon suhdetta muihin uskontoihin koskevia asioita sekä päättää kirkon edustamisesta näissä kysymyksissä. Piispankokouksen jäseniä ovat hiippakuntien piispat.

Kirkkohallitus on kirkon keskushallinnon yleishallintoviranomainen. Se huolehtii kirkolliskokouksen asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta, hoitaa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa sekä huolehtii niistä asioista, jotka eivät kuulu millekään muulle kirkon keskushallinnon viranomaiselle. Kirkkohallitus toimii kirkon keskusrahaston ja kirkon eläkerahaston hallituksena.

Kirkkohallituksen jäseninä ovat arkkipiispa puheenjohtajana, piispainkokouksen neljäksi vuodeksi kerrallaan valitsemat kaksi piispaa, kirkolliskokouksen toimikaudekseen valitsemat kaksi pappia sekä kirkolliskokouksen toimikaudekseen valitsemat maallikkojäsenet, joita valitaan yksi kustakin hiippakunnasta.

Kirkon keskusrahasto on kirkon yhteinen rahasto, jonka varoja käytetään taloudellisesti heikossa asemassa olevien seurakuntien ja seurakuntayhtymien tukemiseen sekä seurakuntien yhteistoiminnan ja seurakuntarakenteen kehittämiseen, hautaustoimesta, väestökirjanpidosta sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvistä tehtävistä seurakunnille ja seurakuntayhtymille aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen, hiippakuntien ja keskushallinnon menoihin, kirkon yhteisiin tarkoituksiin sekä muiden lakiin ja sitoumuksiin perustuvien kirkon menojen suorittamiseen.

Kirkon eläkerahasto toimii kirkon eläkelaitoksena ja huolehtii sen tehtävistä siten kuin siitä säädetään evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetussa laissa. Kirkon eläkerahaston varoja käytetään eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden maksamiseen.

Kirkon työmarkkinalaitos toimii seurakuntien, seurakuntayhtymien, tuomiokapitulien ja kirkkohallituksen edunvalvojana työmarkkina-asioissa. Se neuvottelee ja sopii palvelussuhteen ehdoista virka- ja työehtosopimuksin sekä työsuojelun yhteistoiminnasta niin kuin näistä asioista erikseen säädetään.

Kirkkolain 23 luvussa säädetään luottamushenkilöistä ja kirkollisista vaaleista. Luku on uudistettu kokonaisuudessaan lainmuutoksella, joka tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2014.

Kirkkolain 24 luvussa säädetään päätöksen alistamisesta ja muutoksenhausta. Kirkollisen viranomaisen päätökseen haetaan muutosta kirkollisvalituksella, joka tehdään alueelliseen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätöksestä voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituksen voi tehdä asianosainen sekä seurakunnan päätöksestä myös seurakunnan jäsen sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, että päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai että päätös on muutoin lainvastainen. Valituksen tekemistä edeltää pakollinen oikaisuvaatimusmenettely.

Kirkkolain kirkollisvalituksen käsittelyä koskevien säännösten lisäksi kirkossa sovelletaan lakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa, joka kumosi aiemmin sovelletun hallintolainkäyttölain.

Kirkkolain 25 luvun täydentävissä säännöksissä säädetään hallintolain, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003), digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019), julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) ja säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (150/1930) soveltamisesta kirkossa, jollei kirkkolaissa toisin säädetä.

Kirkon hallinnosta säädetään tarkemmin kirkolliskokouksen hyväksymässä kirkkojärjestyksessä, jossa säädetään myös kirkon toiminnasta. Kirkolliskokouksen hyväksymässä kirkon vaalijärjestyksessä säädetään tarkemmin vaaleista.

Kirkkolakiehdotus ja kirkkojärjestys vaativat kirkolliskokouksessa kolmen neljäsosan kannatuksen annetuista äänistä tullakseen hyväksytyksi. Samaa määräenemmistöä vaaditaan, jos asia koskee kirkollisia kirjoja tai kirkon uskoa ja oppia koskevaa tai niihin pohjautuvaa periaatteellista kannanottoa sekä ryhtymistä toimenpiteisiin niiden johdosta. Kirkon vaalijärjestyksen kirkolliskokous sitä vastoin hyväksyy yksinkertaisella enemmistöllä.

Laki kirkkolain muuttamisesta (200/2021), joka mahdollisti seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon toimielinten kokousten pitämisen sähköisenä kokouksena, tuli voimaan 15.3.2021.

2.1.4 Muu kirkollinen lainsäädäntö

Kirkolliskokouksen yksinomainen aloiteoikeus koskee vain kirkkolakia eikä muita vain kirkossa sovellettavia lakeja. Tällaisia lakeja ovat evankelis-luterilaisten seurakuntien jäsenten velvollisuudesta suorittaa veroa seurakunnalle annettu laki, evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annettu laki (968/1974) ja evankelis-luterilaisen kirkon työehtosopimuksista annettu laki (829/2005).

Kirkollisverosta säädetään kirkkolain 15 luvun 2 §:ssä ja sen perusteista erikseen evankelis-luterilaisten seurakuntien jäsenten velvollisuudesta suorittaa veroa seurakunnalle annetussa laissa. Lain mukaan kirkollisverovelvollinen on henkilö, joka on ollut seurakunnan jäsen verovuotta edeltäneen vuoden lopussa, ja kuollessaan seurakunnan jäsenenä olleen henkilön kuolinpesä. Kirkollisveroa suoritetaan kunnallisverotuksessa verotettavien tulojen mukaan.

Evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetussa laissa säädetään seurakuntien ja kirkon palveluksessa olevien viranhaltijoiden ja työnantajan välisestä virkaehtosopimustoiminnasta. Työsopimussuhteessa olevien työntekijöiden ja työnantajan välisestä työehtosopimustoiminnasta säädetään vastaavasti evankelis-luterilaisen kirkon työehtosopimuksista annetussa laissa.

Julkisten alojen eläkelaissa (81/2016) säädetään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen työntekijän oikeudesta eläkkeeseen ja työntekijän edunsaajan oikeudesta perhe-eläkkeeseen.

2.2 Nykytilan arviointi

2.2.1 Kirkkolain ala ja suhde kirkkojärjestykseen

Voimassa olevan kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säätämisestä on kulunut yli 25 vuotta. Tänä aikana suurimpaan osaan kirkkolain ja kirkkojärjestyksen pykälistä on tehty muutoksia. Monta lukua on uudistettu kokonaan. Esimerkiksi voimassa olevaa kirkkolakia on muutettu yli 50 kertaa. Lukuisten muutosten johdosta kirkkolain ja kirkkojärjestyksen kokonaisuus on vaikeasti hahmottuva ja epäjohdonmukainen. Lisäksi säännösten kieli on epäyhtenäistä ja paikoin vanhanaikaista. Osittaisilla uudistuksilla ei voida muuttaa säädöksen rakennetta ja kirjoitustapaa. Osa uudistuksista on aiheutunut uuden perustuslain voimaantulosta ja pyrkimyksestä saattaa kirkkolainsäädäntö vastaamaan perustuslain säädöstasovaatimusta. Tästä on ollut seurauksena, että kirkkolain säännösten määrä on entisestään kasvanut.

Kirkkolainsäädännössä tulisi ottaa huomioon yhteiskunnan muuttuminen. Kirkkolaki ja sen säätämisjärjestys juontavat ajalta, jolloin valtion ja kirkon suhde oli tiivis ja kuntahallinto oli vasta irtautumassa kirkollishallinnosta. Suomen hallitsijana oli ortodoksinen keisari ja suuriruhtinas, minkä vuoksi oli tärkeää säätää evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksesta laissa. Yli sadan vuoden aikana kirkon kytkennät valtioon ovat liudentuneet ja sen julkisoikeudellinen asema kaventunut. Perustuslain kirkkolakia koskevan 76 §:n tarkoitus on edelleenkin suojata kirkon autonomiaa. Tämän säännöksen lisäksi kirkon autonomiaa vahvistavat perustuslain 11 § uskonnon ja omantunnon vapaudesta sekä uskonnonvapauslaki, jonka tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetyn uskonnonvapauden käyttäminen. Uskonnonvapauden merkitys perusoikeutena on lisääntynyt.

Perustuslain 76 §:n 1 momentin mukaan kirkkolaissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Lisäksi 76 §:n 2 momentin mukaan kirkkolaissa säädetään lain säätämisjärjestyksestä sekä aloiteoikeudesta. Perustuslain 76 § on siten perussäännös kirkkolain sisällöstä ja sen varsinaisena tarkoituksena on säätää yleisen lain ja kirkkolain suhteesta. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan kirkkolain alaa on välttämätöntä tulkita suppeasti (PeVL 4/2020 vp, s. 5). Siten pykälässä säädetään siitä, mistä kirkkolaissa voidaan enimmillään säätää.

Kirkon oman norminantovallan taustalla ovat perustuslain 76 §:n lisäksi perustuslain 80 §:n 2 momentin säännös viranomaisen norminantovallasta sekä perustuslain 11

§:n säännös uskonnonvapaudesta (PeVL 20/1993 vp, PeVL 57/2001 vp, PeVL 4/2020 vp). Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään katsonut evankelis-luterilaisen kirkon sisäisen autonomian nauttivan perustuslain suojaa myös uskonnonvapautta koskevien perusoikeussäännösten perusteella. Samoin kansainvälisten ihmisoikeussopimusten tulkintakäytännön mukaan uskonnonvapauteen sisältyy uskonnollisten ryhmien oikeus määrätä omista asioistaan (PeVL 57/2001 vp). Voidaan katsoa, että kirkkolain ja kirkkojärjestyksen välinen suhde perustuu perustuslain 11 §:ssä turvattuun uskonnonvapauteen (PeVL 4/2020, s. 5).

Perustuslaki edellyttää myös kaikista autonomianäkökohdista riippumatta, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista ja muista lain alaan kuuluvista asioista säädetään lailla. Tämän vaatimuksen täytyy – ehkä joillakin perusoikeuden suojan vaatimuksista tulkintakäytännön perusteella johdetuilla joustoilla – koskea myös uskonnollisen yhteisön toimintaa koskevaa sääntelyä. Kuitenkin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kohdalla riittää, että perusteet säädetään laissa ja konkreettiset toteuttamistavat kirkkojärjestyksessä.

Kirkkolain alaa on tutkittu viimeisten vuosikymmenien aikana useissa eri yhteyksissä. Sitä käsitteli muun muassa valtioneuvoston 13.4.1972 asettama Kirkko ja valtio -komitea 2.6.1977 jättämässään mietinnössä (Kirkko ja valtio -komitean mietintö 1977:21). Mietinnössä kirkkolain alaan katsottiin kuuluvan ainakin kirkon järjestysmuodon ja hallinnon perusteet, kirkon ja valtion suhteita ja kirkon asemaa yhteiskunnassa koskevat säännökset. Kirkon sisäiseen lainsäädäntöön kuuluviksi komitea katsoi uskontunnustusta, opillisia kysymyksiä ja kirkon hengellistä toimintaa koskevat (tunnustus, kirkon pyhät toimitukset jne.) sekä asetuksen luonteiset täytäntöönpano- ja hallintomääräykset (virat, vaalisäännökset jne.).

Kysymystä kirkon järjestysmuodosta ja kirkkolain alasta käsiteltiin myös kirkolliskokouksen 28.11.1968 asettaman Kirkon järjestysmuodon tutkimiskomitean 14.6.1973 mietinnössä (Kirkon järjestysmuodon tutkimiskomitean mietintö n:o 1), jossa kirkon järjestysmuodon perusteina mainittiin kolminaisuusoppi, kristologia, vanhurskauttamisoppi ja eskatologia. Kirkon järjestysmuodon tutkimiskomitean työtä jatkoi kirkolliskokouksen 30.12.1974 asettama Kirkkojärjestyskomitea, joka jätti mietintönsä 10.10.1979. Mietinnön mukaan määritelmillä ”järjestysmuoto” ja ”hallinto” ei juridisessa kielenkäytössä ole selvää ja yksiselitteistä sisältöä. Ne saavat täsmällisen ja asiallisen sisällön vasta, kun niitä käytetään tietyn toiminnan ja sen järjestämisen

yhteydessä. Tämä merkitsee, että käsitteet järjestysmuoto ja hallinto, jotka sääntelevät kirkkolain alaa, on selvennettävä ja arvioitava kirkon tunnustuksen, tehtävien ja toiminnan näkökulmasta. Kirkon järjestysmuodolla tarkoitetaan sitä ulkonaista muotoa, missä kirkon toimintaa harjoitetaan. Säännökset järjestysmuodosta määrittelevät, mitkä elimet päättävät ja toimivat kirkon puolesta sen eri toimintatasoilla, mitä tehtäviä kuuluu eri elimille ja mikä on niiden toimivalta, kokoonpano ja asettamistapa. Järjestysmuodon ei tule sisältää säännöksiä vain hallintoelimistä vaan myös kirkon hengellistä toimintaa hoitavista elimistä. Kirkollinen hallinto ei käsitä kirkon varsinaista työtä, siis sananjulistusta, sakramenttien hoitoa eikä ylipäänsä kaikkea sitä toimintaa, mikä johtuu kirkon tunnustukseen perustuvista tehtävistä. Komitean käsityksen mukaan käsitteenä hallinto on rajoitettava vain siihen, minkä tarkoituksena on tukea ja helpottaa kirkon varsinaista toimintaa. Komitea totesi myös, että kirkon järjestysmuodon perusainekset ovat kirkon virka ja kirkon jäsenet. Viranhaltijat hoitavat virkaan kuuluvat tehtävät vastaten niistä itsenäisesti kirkon tunnustuksen mukaisesti. Kirkon perusrakenne määrää viralle keskeisen aseman kirkon järjestysmuodossa. Komitean käsityksen mukaan voitaisiin harkita tavallisen lainsäädäntöjärjestyksen käyttämistä eräissä tilanteissa, jotka koskevat kirkon taloutta ja kirkon hoitamia yhteiskunnallisia tehtäviä kuten väestökirjanpitoa tai hautaustoimen tehtäviä.

Kirkkohallitus asetti 25.10.2005 Kirkkolaki 2010 -toimikunnan, joka jätti mietintönsä 20.12.2006 (Kirkkolainsäädännön perusteita ja kirkkolain alaa tutkineen toimikunnan mietintö 2005-00751, Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto, sarja C, 2006:9). Toimikunnan mukaan kirkkolain alaa määrittelevät perustuslain 76 §, perusoikeussäännökset ja perustuslain 80 §:n lainsäädäntövallan delegointia koskevat rajoitukset. Kirkkolaki 2010 -toimikunta katsoi samalla tavalla, kuten Kirkkojärjestyskomitea, että käsitteet järjestysmuoto ja hallinto, jotka sääntelevät kirkkolain alaa, on selvennettävä ja arvioitava kirkon tunnustuksen, tehtävien ja toiminnan näkökulmasta.

Koska sanat ”järjestysmuoto ja hallinto” olivat käytössä jo vanhassa hallitusmuodossa, josta ne sellaisenaan siirrettiin uuteen perustuslakiin, Kirkkolaki 2010-toimikunta haki johtoa niiden määritelmille aikaisemmista selvityksistä ja hallinnon yleisistä määritelmistä. Toimikunnan mukaan hallinto-oikeus on pelkistetysti luonnehdittavissa julkisen hallinnon toimintaa ja rakenteita koskevaksi oikeudenalaksi. Hallinto-oikeudellisen sääntelyn yhtenä keskeisenä tehtävänä on julkisyhteisöjen ja julkisten laitosten hallinnon organisointi ja niiden harjoittaman julkisen hallintotoiminnan sääntely. Toisena keskeisenä tehtävänä voidaan pitää yksityisten ja julkisen hallinnon

keskinäisten suhteiden järjestämistä. Hallinto-oikeus määrittää myös yksityisten oikeudellista asemaa, kuitenkin yleensä vain niiden suhteessa julkiseen hallintoon. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Kirkko on kirkkolain 25 luvun 5 §:ssä omaksunut hallintolain sovellettavaksi kirkollisissa viranomaisissa käsiteltäessä hallintoasiaa. Näin ollen voitaisiin katsoa, että kaikki se toiminta, joka hallintolaissa on katsottu hallinnoksi, on myös kirkossa hallintoa.

Kirkkolaki 2010 -toimikunta viittasi Kirkkojärjestyskomitean näkemykseen siitä, että kirkon järjestysmuodon perusainekset ovat kirkon hengellinen virka (ministerium) ja kirkon jäsenet. Kirkon perusrakenne määrää hengelliselle viralle (pappisviralle) keskeisen aseman kirkon järjestysmuodossa. Toimikunta katsoi, että kirkon hengellistä virkaa ja jäsentä koskevien perussäännösten tulee kirkon järjestysmuotoon kuuluvina elementteinä olla kirkkolaissa. Johtopäätöksenään toimikunta katsoi, ettei perustuslain 76 § anna mitään selvää erillistä määrittelyä käsitteille ”järjestysmuoto ja hallinto” vaan niitä on tulkittava ja arvioitava yhtenä käsitteenä kirkon tunnustuksen, tehtävien ja toiminnan näkökulmasta ja ottaen huomioon myös yleishallinto-oikeudesta ja yleisestä hallintolaista nousevat hallinnon määrittelyt. Kirkollisissa laeissa säädettävien kysymysten osalta toimikunta viittasi kirkolliskokouksessa tuolloin vireillä olleeseen virkalainsäädännön uudistamiseen, jota valmistellut virkasuhdetyöryhmä totesi mietinnössään, että erityisesti papiston henkilöstöhallinto liittyy välittömästi kirkon sisäisiin asioihin, kirkon järjestysmuotoon ja hallintoon, joista säädetään kirkkolailla. Tämän vuoksi kirkkolaissa säätämistä pidettiin parempana vaihtoehtona kuin erillislainsäädäntöä. Erillislainsäädäntö olisi työryhmän mukaan joka tapauksessa edellyttänyt joidenkin säännösten ottamista myös kirkkolakiin, mitä ei säännösten yhtenäisyyden vuoksi pidetty tarkoituksenmukaisena.

Kirkkohallituksen asettama Kirkkolainsäädännön kodifiointitoimikunta viittasi 20.4.2009 jättämässään mietinnössä (Kirkkohallituksen asettaman kirkkolainsäädännön kodifiointitoimikunnan mietintö 2007-00131, Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto, sarja C, 2009:2) myös aikaisempaan, Kirkkolaki 2010 -toimikunnan mietinnössä esitettyyn selvitykseen kirkkolain alasta.

Nykyinen kirkkolaki on poikkeuksellisen pitkä ja yksityiskohtainen säädös, joka sisältää myös säännöksiä, joiden ei voida katsoa kuuluvan perustuslain 76 §:n mukaiseen kirkkolain alaan. Perustuslain 80 §:n ja perusoikeuksien suojan määrittäessä, mistä tulee säätää lailla, on lailla säädettävistä, mutta kirkkolain alaan kuulumattomista

seikoista säädettävä kirkollisella lailla. Lisäksi yksityiskohtaisesta sääntelystä tulisi luopua ja kirkkolain säännökset kirjoittaa yleisempään muotoon siten, että kirkkolaissa säädettäisiin periaatteista, jotka konkretisoitaisiin kirkkojärjestyksessä. Kirkon autonomiasta seuraa, että sen hallinnosta voidaan säätää laajemmin kirkkojärjestyksessä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut, että perustuslain 11 §:n mukaiseen uskonnonvapauteen on vakiintuneesti katsottu sisältyvän uskonnollisen yhdyskunnan tietynasteinen sisäinen autonomia ja oikeus määrätä omista asioistaan, kuten uskonnollisten johtajien, pappien ja opettajien valinnasta (PeVL 28/2006 vp, s. 1, PeVL 20/2003, vp, s. 2, PeVL 57/2001 vp, s. 2 ja PeVL vp 4/2020, s. 5). Siten pappisvirkaa ja papin viran valintamenettelyä koskeva sääntely kuulunee kirkkojärjestykseen. Uskonnollisen yhdyskunnan uskonnonvapauteen ja sisäiseen autonomiaan liittyen kirkkojärjestyksessä voidaan säätää myös sellaisesta, mikä ei perustu delegointisäädökseen, eli kirkkojärjestyksessä voidaan säätää kirkon omista, sisäisistä asioista, joista ei ole säännöstä kirkkolaissa. Kirkkojärjestys ei siten pelkästään täydennä kirkkolakia.

Aikaisemmissa kirkkolain alaa koskevissa selvityksissä painopiste on ollut kirkkolain ja kirkkojärjestyksen suhteessa. Selvityksissä on keskitytty erityisesti pohtimaan kysymystä siitä, mitkä seikat edellyttävät laintasoista sääntelyä ja mitä puolestaan on mahdollista säätää kirkkojärjestyksessä. Erillislakeja on pidetty mahdollisina, mutta kirkkolain ja erillislakien suhdetta ei ole kovinkaan laajasti analysoitu. Erillislakien säätämistä on pidetty perusteltuna tapauksissa, joissa asiaan liittyy valtion oleellinen etu tai kysymyksessä on asia, jonka valvominen on valtion tehtävä. Tällaisia olisivat kirkon taloutta ja kirkon hoitamia yhteiskunnallisia tehtäviä kuten väestökirjanpitoa tai hautaustoimen tehtäviä koskevat asiat.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan kannanottojen perusteella kirkkolain alaa on pidettävä suppeampana kuin mitä tähän asti on yleensä ajateltu. Jossain määrin ongelmalliseksi rajanvedon tekee se, ettei käsitettä ”kirkon järjestysmuoto ja hallinto” ole avattu nykyistä perustuslakia säädettäessä vaan käsite on siirretty perustuslain 76 §:ään pääpiirteissään samanlaisena kuin se oli aikaisemmassa hallitusmuodossa. Perustuslain 76 § perustuu aikaisemman hallitusmuodon 83 §:n 1 momenttiin ja valtiopäiväjärjestyksen 31 §:n 2 momenttiin siten, että säännöstä kirkolliskokouksen yksinomaisesta kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta on täsmennetty. Hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) mukaan uusi perustuslaki säilyttäisi

nykyisen järjestelmän, jonka mukaan aloiteoikeudesta kirkkolain säätämiseksi tai muuttamiseksi säädetään tyhjentävästi kirkkolaissa.

Uskonnonvapaus on eräs vanhimmista kansainvälisesti tunnustetuista ihmisoikeuksista, joka on lausuttu myös YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 18 artiklassa. Uskonnonvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusvaatimuksia. Myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset turvaavat uskonnonvapauden. Suomen ratifioimista kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista uskonnon ja omantunnon vapauden turvaavat muun muassa kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus eli KP-sopimus, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus eli TSS-sopimus ja Euroopan ihmisoikeussopimus.

Tämä peruslähtökohta osaltaan määrittää sitä, mitä on katsottava kuuluvan kirkon järjestysmuodon ja hallinnon alaan. Kirkkolain alaan kuuluvat esimerkiksi kirkon toimielimiä, niiden tehtäviä, organisaatiota ja päätöksentekoa koskevat keskeiset asiat. Kirkkolakiin tulee näiden lisäksi ottaa sellaiset laintasoista sääntelyä edellyttävät säännökset, jotka ovat keskeisiä kirkon uskonnollisen yhdyskunnan luonteen ja perustuslain 11 §:ssä säädetyn uskonnonvapauden näkökulmasta.

Kirkkolaki 2010 -toimikunnan näkemystä siitä, että järjestysmuodon ja hallinnon käsitettä on tulkittava ja arvioitava yhtenä käsitteenä kirkon tunnustuksen, tehtävien ja toiminnan näkökulmasta, voidaan edelleen pitää perustuslain 11 §:n kannalta lähtökohdiltaan perusteltuna. Tämä näkökulma ei ole ristiriidassa sen kanssa, että kirkkolain alaa on tulkittava suppeasti. Säännösten sijoittaminen kirkkolakiin tai erillislakeihin edellyttää sekä perustuslain 11 §:n uskonnonvapauden piiriin kuuluvien oikeuksien toteuttamista ja toisaalta eduskunnan lainsäädäntövallan mahdollisimman vähäistä rajoittamista.

Kirkkolaki ja kirkkojärjestys ovat yhtä lailla kirkkoa velvoittavaa normistoa. Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen suhde ei ole hierarkkinen vaan pikemminkin työnjaollinen. Kirkkojärjestys ei myöskään rinnastu asetukseen, sillä kirkolliskokous hyväksyy sen samassa järjestyksessä kuin kirkkolainkin. Kirkkojärjestys ei siten ole kirkkolakia vähempiarvoisempi, vaan sen voidaan katsoa ilmentävän kirkon autonomiaa vahvimmillaan. Mitä enemmän kysymys on kirkon sisäisestä asiasta, jolla ei ole liittymäkohtaa kirkon järjestysmuotoon tai hallintoon ja joka ei edellytä laintasoista sääntelyä, sitä perustellumpaa on säätää siitä kirkkojärjestyksessä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, ettei kirkon tunnustuksessa ole kyse perustuslain 76 §:ssä tarkoitetusta kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta, eikä tunnustus siten kovin hyvin sovellu eduskunnan säätämään lakiin, vaikka se voikin olla tärkeää kirkon uskonnollisen identiteetin kannalta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt jossain määrin ongelmallisena sitä, että kirkkolain sääntelyn myötä kirkon tunnustus voisi olla riippuvainen lainsäätäjän poliittisesta tahdosta esimerkiksi tilanteessa, jossa kirkko haluaa muuttaa tunnustuksen sisältöä, mutta lainsäätäjä ei tällaista muutosta tee. Vaikka tällainen tilanne lienee varsin teoreettinen, perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että kirkon tunnustusta koskeva sääntely olisi perustellumpaa sisällyttää kirkkolain sijasta kirkkojärjestykseen. Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan pitänyt kysymystä tunnustuksen paikasta säätämisjärjestyskysymyksenä.

Perustuslain 11 §:ssä turvatun uskonnonvapauden piiriin on vakiintuneesti katsottu sisältyvän oikeus määrätä omista asioistaan, kuten uskonnollisten johtajien, pappien ja opettajien valinnasta (PeVL 28/2006 vp, s.1, PeVL 20/2003 vp, s. 2, PeVL 57/2001 vp, s. 2). Uskonnonvapauteen sisältyvään autonomiaan kuuluu myös oikeus päättää uskonnollisen tunnustuksen sisällöstä. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kirkon tunnustus kuuluu uskonnonvapauden ja siten kirkon oman päätöksenteon piiriin. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kuitenkin myös todennut, että vaikka tunnustus ei kovin hyvin sovellu eduskunnan säätämään lakiin, se voi olla tärkeää kirkon uskonnollisen identiteetin kannalta. Kirkon – ja muunkin uskonnollisen yhdyskunnan – tunnustus identifioi kysymyksessä olevan kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan. Tämä käy ilmi muun muassa uskonnonvapauslaista, jossa säädetään rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan perustamisesta. Lain 7 §:n mukaan rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan tarkoituksena on järjestää ja tukea uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen kuuluvaa yksilöllistä, yhteisöllistä ja julkista toimintaa, joka pohjautuu uskontunnustukseen, pyhinä pidettyihin kirjoituksiin tai muihin yksilöityihin pyhinä pidettyihin vakiintuneisiin toiminnan perusteisiin. Kirkkoa tai muutakaan uskonnollista yhdyskuntaa ei siten voi olla olemassa ilman tunnustusta.

Kirkon uskonnollisen identiteetin kannalta on merkityksellistä, että kirkon tunnustuksen perusta on määritelty kirkkolaissa. Se legitimoi kirkon oikeuden toimia tunnustuksensa mukaan ja luo perustan kirkon organisaatiolle ja hengellisen työn rakenteille. Tarkemmat tunnustuksen sisällön määrittävät säännökset on sen sijaan perusteltua ottaa kirkkojärjestykseen. Ratkaisu on perusteltu myös sikäli, että tunnustuspykälän

merkitys ei ole yksinomaan kirkon tunnustuksen perustan määrittely, vaan tunnustuspykälällä on liittymäkohtia myös kirkon virka- ja työsopimussuhteisiin, erityisesti pappisvirkaan ja papin virkaan. Esimerkiksi se, että pappi ei pysy kirkon tunnustuksessa, voi johtaa kirjalliseen varoitukseen tai pappisviran määräaikaiseen tai pysyvään menetykseen. Tällä on vaikutusta myös papin palvelussuhteeseen. Papin virka edellyttää pappisvihkimystä ja pappisvirkaa. Pappisviran menetys siten lähtökohtaisesti johtaa myös papin viran menetykseen.

Perustuslain 80 § 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Perustuslain esitöissä laintasoisen sääntelyn vaatimusten todetaan kohdistuvan myös virkamiesten oikeusaseman perusteisiin (HE 1/1998 vp). Laintasoista sääntelyä edellyttää erikseen perustuslain 18 §:n 3 momentti, jonka mukaan ketään ei saa erottaa työstä ilman lakiin perustuvaa syytä. Kirkkojärjestyksessä ei perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös huomioon ottaen ole mahdollista itsenäisesti määritellä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita. Kirkkolainsäädännön uudistuksessa on säilytettävä sellainen säädöstaso, että edellä mainittujen pappisvirkaa ja papin virkaa koskevien seuraamusten määrääminen ei muodostu oikeudellisesti ongelmalliseksi. Oikeudellisesti on selkeintä, että tunnustuksesta säädetään kirkkolaissa.

Kirkon tunnustus ja tehtävä muodostavat kokonaisuuden, joka on syytä ottaa huomioon myös kirkkolakia säädettäessä. Seurakunnan tehtävästä on säädetty kirkkolakiehdotuksen 3 luvun 1 §:ssä. Säännöksessä on viitattu kirkon tehtävän toteuttamiseen. Myös esimerkiksi kirkon keskusrahaston varojen käyttötarkoitus on kirkkolakiehdotuksen 6 luvun 1 §:ssä sidottu kirkolle säädettyjen tehtävien toteuttamiseen. Nämä seikat huomioon ottaen myös kirkon tehtävästä on perusteltua säätää kirkkolaissa. Kirkon tunnustusperusta ja tehtävä muodostavat silloin selkeän perustan kirkon organisaatiolle, kirkon toimielinten toimivallalle ja kirkkoa koskevien säännösten johdonmukaiselle tulkinnalle.

Vaikka kirkolliset juhlapyhät perustuvat kirkon tunnustukseen, on niillä merkittäviä heijastusvaikutuksia virka- ja työoikeudellisiin säännöksiin. Yhtäältä kysymys on yhteiskunnan ja erityisesti työmarkkinalainsäädännön kannalta merkityksellinen. Vaikka kysymys on lähtökohdiltaan tunnustuksellisesta sisällöstä, on sillä laajakantoiset vaikutukset yhteiskuntaan ja työmarkkinoihin.

Kirkolliset kunniamerkit kuuluvat kirkon sisäisen sääntelyn piiriin ja niitä koskevat säännökset on perusteltua sijoittaa kirkkojärjestykseen. Arvonimistä säädetään julkisen arvonannon osoituksista annetussa laissa (1215/1999). Tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella tasavallan presidentti voi myöntää director cantus, director musices sekä rovastin arvonimen. Vastaava toimivalta on voimassa olevan ja ehdotetun kirkkolain mukaan tuomiokapitulilla ja rovastin arvonimen osalta piispalla. Rinnakkaisesta toimivallasta on syytä säätää laissa. Tämän vuoksi kirkollisia arvonimiä koskeva säännös on perusteltua säilyttää kirkkolaissa.

Sineteillä ja leimoilla vahvistetaan laajojakin oikeusvaikutuksia sisältävien asiakirjojen oikeellisuus. Valtion viranomaisten sineteistä ja leimoista säädetään laissa viranomaisen sineteistä ja leimoista (19/2009). Lakia koskevassa hallituksen esityksessä todettiin, että nykyisen perustuslain mukaan alempaa säädöstasoa, eli valtioneuvoston päätöstä ei voida enää katsoa riittäväksi, koska kyse ei ole valtioneuvoston yleistoimivaltaan lukeutuvista seikoista. Siten valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin sinettien ja leimojen teknisistä yksityiskohdista, joista ei ole tarkoituksenmukaista säätää lailla. Samoin perustein sinettejä ja leimoja koskevat tarkemmat säännökset olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa kirkkojärjestykseen.

2.2.2 Kirkkolain mukainen alistusmenettely

Alistus on toimenpide, jolla viranomainen voimassa olevia säännöksiä noudattaen toimittaa päätöksensä ylemmän viranomaisen tutkittavaksi. Alistamisvelvollisuus merkitsee tosiasiallisesti sitä, että alemmalta viranomaiselta puuttuu toimivalta asian lopulliseen ratkaisemiseen. Alistaminen tulee kysymykseen vain erityissäännösten perusteella. Pääsääntönä on, että alistusviranomainen tutkii sekä päätöksen laillisuuden että tarkoituksenmukaisuuden. Jos alistusviranomainen jättää päätöksen vahvistamatta, asia palautuu alemmalle viranomaiselle. Sillä on tällöin mahdollisuus uudelleen harkita asiaa ja jopa jättää päätös kokonaan tekemättä asiassa, johon lainsäädäntö ei edellytä ratkaisua.

Kirkon hallinnossa alistussäännöksiä on kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä. Alistusvelvollisuus koskee eräitä seurakunnan tai seurakuntayhtymän päätöksiä. Alistusviranomaisena toimii hiippakunnan tuomiokapituli tai kirkkohallitus. Vahvistettavaksi alistettava päätös on vahvistettava, jollei se ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä taikka mene viranomaisen toimivaltaa ulommaksi tai ole muutoin lainvastainen tai epätarkoituksenmukainen. Päätökseen voidaan vahvistettaessa tehdä asiasisältöön

vaikuttamattomia oikaisuluontoisia korjauksia. Jos alistusviranomaisen on ratkaistava asia, se voi muuttaa alistettavaa päätöstä muullakin tavalla.

Alistuksen merkitys on ensisijaisesti valvonnallinen. Toisaalta sen on katsottu tarjoavan myös oikeussuojaa. Kirkon hallinnossa alistusmenettelyjä on perusteltu tarpeella toiminnan ja hallinnon määrättyyn yhtenäisyyteen sekä seurakuntien oman juridisen tietämyksen riittämättömyydellä, mistä syystä alistusmenettelyä on pidetty välttämättömänä. Lisäksi on tuotu esille mahdolliset intressiriidat, jotka voivat olla seurakuntien sisäisiä tai seurakunnan ja ulkopuolisen tahon välisiä.

Päätösten alistamismenettely tarkoittaa kaksinkertaista päätöksentekoa, koska alistusviranomainen arvioi alemman viranomaisen päätösharkinnan niin päätöksen lainmukaisuuden kuin tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta. Tämä puolestaan hidastaa päätöksen täytäntöönpanoa. Päätösten uudelleenharkinta ylemmän viranomaisen toimesta merkitsee myös seurakunnan suvereniteetin kaventumista. Alistusmenettely ohjaavana ja valvovana elementtinä ei ole ongelmaton, koska se on seurakunnan päätöksenteon jälkikäteistä valvontaa.

Alistettavissa asioissa alistettavaa päätöstä koskeva valitus tehdään alistusviranomaiselle. Muutosta päätökseen voidaan hakea sekä laillisuusperusteella että tarkoituksenmukaisuusperusteella. Alistettavaa päätöstä ei saa vahvistaa tai ratkaista ennen kuin valitusaika alistetusta päätöksestä on kulunut. Kirkon hallinnossa alistus tehdään toiselle hallintoviranomaiselle, joka käsittelee myös alistettavasta asiasta tehtävät valitukset. Seurakunnan alistettavaan päätökseen voi hakea muutosta asianosainen tai seurakunnan jäsen. Seurakuntayhtymän alistettavaan päätökseen saa asianosaisen lisäksi hakea muutosta seurakuntayhtymän jäsenseurakunta ja sen jäsen. Alistusviranomaisen tekemään päätökseen voi hakea muutosta ainoastaan laillisuusperusteella.

Hallinnon sisäistä valitusmenettelyä koskevat säännökset sisältyivät aikaisemmin hallintolainkäyttölakiin. Sen sijaan vuoden 2020 alusta voimaan tulleessa laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ei enää säädetä hallinnon sisäisen alistusvalituksen käsittelystä. Tavoitteena on ollut, että hallinnon sisäisestä muutoksenhausta luovuttaisiin. Mahdollisiin hallintoviranomaisille tehtyihin muutoksenhakuihin sovelletaan hallintolain säännöksiä oikaisuvaatimusmenettelystä, jotka eivät ole yhtä kattavia kuin aiemmat prosessisäännökset. Pyrkimys luopua hallinnon sisäisestä muutoksenhausta julkishallinnossa luo paineen luopua hallintoviranomaisten käsittelemistä

alistusvalituksista myös kirkon hallinnossa. Käytännössä alistusvalituksia on tehty vähän ja ne ovat kohdistuneet lähinnä kiinteistön luovutuksia tai kirkollisia rakennuksia koskeviin päätöksiin.

Alistus on syytä nähdä poikkeuksellisena järjestelmänä, jolloin alistusmenettelyn ylläpitämiselle tulisi olla aina erityinen syy. Yleinen hallintokäytäntö on kehittynyt siten, että päätösten tarkoituksenmukaisuusharkinnan katsotaan kuuluvan paikallistasolle. Kuntahallinnossa samoin kuin valtionhallinnossa on alistusmenettelyistä luovuttu lähes kokonaan. Tarkoituksenmukaisena voidaan pitää, että myös kirkossa seurataan hallintokäytäntöjen yleistä kehitystä.

Tuomiokapitulille alistettavat asiat

Seurakunta- tai seurakuntayhtymähallintoa ohjaavista säännöistä kirkkoneuvoston, yhteisen kirkkoneuvoston ja seurakuntaneuvoston ohjesääntö on alistettava tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Myös hautaustointa ohjaava seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautaustoimen ohjesääntö, hautausmaakaava ja hautausmaan käyttösuunnitelma alistetaan tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Ohjesääntöjen alistamisessa on lähinnä kyse kirkon hallinnon sisäisestä valvonnasta. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien valvonta kuuluu voimassa olevan kirkkojärjestyksen 19 luvun 1 §:n mukaan tuomiokapitulille. Hiippakuntien käytännöt seurakuntien tukemiseksi ohjesääntöjen valmisteluvaiheessa ovat vaihdelleet. Virheellisen ohjesäännön palauttaminen alistusvaiheessa uudelleen valmisteltavaksi on usein pitkittänyt prosessia, jonka aikana seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä ei ole ollut riittävää selkeyttä hallinnossa sovellettavista normeista. Tarkoituksenmukaisempaa on, että tuomiokapituli tukisi seurakuntia säännön valmisteluvaiheessa.

Kirkonmaan ja kiinteän omaisuuden vuokraamista koskeva päätös on alistettava tuomiokapitulin vahvistettavaksi, jos vuokra-aika on yli 10 vuotta. Alistamista on perusteltu maaomaisuuden merkityksellä seurakunnalle, vuokran tasolla ja maanvuokrasäännösten oikealla soveltamisella. Kirkolliskokous antoi vuonna 2006 tehtäväksi purkaa maan luovutusta koskevat alistussäännökset, joista ehdotettiin pääosin luovuttavaksi aiemmassa kirkkolakiehdotuksessa. Maanvuokrassa omistusoikeus säilyy seurakunnalla, joten alistamista ei voida pitää tarkoituksenmukaisena tältäkään osin.

Kirkkolakiin otettiin vuonna 2012 säännökset kirkollisista vaakunoista, sineteistä ja leimoista, kun viranomaisten sineteistä ja leimoista annettu laki (19/2009) ei enää

kattanut kirkollisia sinettejä ja leimoja toisin kuin aiempi virastojen sineteistä annettu valtioneuvoston vuoden 1985 päätös. Seurakunnan hyväksymä vaakunaa koskeva päätös on alistettava tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Tuomiokapitulin on ennen vaakunan vahvistamista hankittava Kansallisarkiston lausunto. Vastaavasti seurakunnan tai seurakuntayhtymän on alistettava sinetin tai leiman hyväksymistä koskeva päätös tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Ennen säännösten ottamista kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen seurakunnat olivat epätietoisia olemassa olevista säännöksistä sinettien ja leimojen ulkomuodosta. Kirkkolakiin otettiin kuitenkin tällöin turhankin yksityiskohtaisia säännöksiä.

Alistusmenettelystä luovuttaisiin myös kirkkojärjestykseen sisältyvien säännösten osalta. Kirkolliskokouksen 11.11.2021 hyväksymään uuteen kirkkojärjestykseen ei enää sisälly jumalanpalvelusta ja rippikoulua koskevia alistusäännöksiä.

Kirkkohallitukselle alistettavat asiat

Seurakuntayhtymää perustettaessa päätökset seurakuntayhtymän perustamisesta ja perussäännöstä on alistettava kirkkohallituksen ratkaistavaksi. Kirkkohallituksen toimivaltaa rajoittaa kirkkolakiin otettu erityissäännös siitä, että se ei saa asiaa ratkaistessaan ilman erityistä syytä poiketa seurakuntien ja seurakuntayhtymien omaisuuden siirtoa koskevasta sopimuksesta. Perussäännön muutos on alistettava kirkkohallituksen ratkaistavaksi vain, jos päätös ei ole syntynyt yksimielisesti ja muutos koskee verotulojen jakoperusteiden muuttamista seurakuntien kesken tai omaisuuden siirtämistä seurakuntien ja seurakuntayhtymien välillä taikka viran perustamista ja lakkauttamista koskevan päätösvallan siirtämistä seurakuntayhtymän ja seurakuntien välillä.

Seurakuntayhtymää perustettaessa keskeinen rooli on alusta lähtien ollut seurakunnilla ja niiden kirkkovaltuustoilla. Aloitteen seurakuntayhtymän perustamiseksi ovat voineet tehdä seurakunnat itse. Lisäksi tuomiokapituli voi tarvittaessa asettaa selvittäjän valmistelemaan seurakuntayhtymän perustamista. Seurakuntien johtavaa roolia seurakuntayhtymässä korostaa se, että yhtymän luottamushenkilöiksi valitaan seurakuntien edustajat yhtymän kirkkovaltuustoon.

Vuoden 2021 alussa seurakuntayhtymiä oli 31 ja niissä oli yhteensä 143 seurakuntaa. Seurakuntayhtymiä koskevia alistuspäätöksiä tehdään kirkkohallituksessa lukumääräisesti tällä hetkellä vähemmän kuin seurakuntajaon muuttamista koskevia päätöksiä.

Vuosien 2013–2021 aikana kirkkohallitus on käsitellyt yhteensä kolme seurakuntayhtymän perustamiseen tai perussäännön muuttamiseen liittyvää asiaa, joista vain yhdessä päätös perustui seurakuntien yhteiselle aloitteelle tai yksimielisyyteen muutoksesta. Tarvittavia muutoksia ei aina pystytä päättämään paikallisesti. Tällaisissa tapauksissa on eduksi, jos asia voidaan tarvittaessa ratkaista ylemmän viranomaisen päätöksellä. Kun alistusmenettelystä luovutaan, korvaavan menettelyn luominen on tarpeen mahdollisten näkemyserojen ja eturistiriitojen ratkaisemiseksi sekä seurakuntien tasapuolisen kohtelun ja pienten seurakuntien intressien turvaamiseksi.

Kirkollisia rakennuksia koskeva päätöksenteko on ollut erityisen valvonnan kohteena osittain seurakuntatalouden kestävyyden näkökulmasta. Lisäksi uudisrakentamisen yhteydessä on haluttu varmistua, että sakraalitilalta vaadittavat edellytykset täyttyvät. Alistamisella on voitu myös turvata tietynlainen kirkolliselta rakennukselta edellytettävä rakennuskäytäntö. Jo olemassa olevan rakennuskannan osalta kyse on ollut lähinnä kirkollisen rakennusperinnön suojelusta. Rakennussuojelun oikeudellisessa sääntelyssä päädyttiin 1960-luvulla ratkaisuun säätää yleislakina kulttuurihistoriallisesti huomattavien rakennusten suojelusta annettu laki (572/1964), jota täydensivät kirkollisten rakennusten osalta kirkkolakiin (635/1964) sisällytetyt säännökset ja valtion omistamien rakennusten osalta asetus. Rakennusperinnön suojelemisesta annetussa laissa (498/2010), joka tuli voimaan 1.7.2010, tämä järjestelmä on säilytetty kirkollisten rakennusten osalta. Kirkollisten rakennusten suojelun on katsottu sisältyvän kirkon järjestysmuotoon ja hallintoon, josta perustuslain mukaan säädetään kirkkolaissa.

Kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston päätös, joka koskee uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai hankkimista, muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi, kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka sen käyttötarkoituksen muuttamista taikka luopumista kirkon käytöstä, on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojeltu suoraan kirkkolain nojalla. Lisäksi kirkkohallitus voi määrätä tätä myöhemmin käyttöönotetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta. Kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteena on turvata kirkollinen rakennettu kulttuuriympäristö osana kulttuuriperintöä, vaalia sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä

edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Rakennuksen suojelu käsittää myös sen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen pihapiirin. Jos päätös koskee suojellun tai sellaisen kirkollisen rakennuksen, jonka käyttöön ottamisesta on kulunut 50 vuotta, olennaista muuttamista, purkamista tai käyttötarkoituksen muuttamista, seurakunnan tai seurakuntayhtymän tulee ennen päätöksentekoa varata Museovirastolle tilaisuus antaa lausunto asiaa koskevasta suunnitelmasta. Jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenanmaalla, tulee lisäksi varata Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tilaisuus antaa lausunto. Vastaavasti, jos rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella, tulee saamelaiskäräjille varata tilaisuus antaa lausunto.

Kirkkoja on Suomessa noin 800, joista rakennussuojelun kohteena on noin 560 kirkkoa. Lisäksi kellotapuleita on 325 ja siunauskappeleita 273. Voimassa olevaan suojellun kirkollisen rakennuksen olennaisen muutoksen alistamismenettelyyn on oltu melko tyytyväisiä. Ongelmallisena on kuitenkin pidetty alistusmenettelyn viivästymistä tuomiokapitulin lausuntomenettelyn johdosta. Usein tuomiokapitulilla ei ole riittävää asiantuntemusta korjaussuunnitelmien osalta. Erityisen hyvänä on pidetty vuonna 2014 voimaan tullutta muutosta siitä, että Museoviraston lausuntoa pyydetään jo korjaussuunnitelmavaiheessa ennen kuin seurakunta tekee lopullisen päätöksen suunnitelmien hyväksymisestä, jolloin seurakunnan ja Museoviraston vuorovaikutus korjausrakentamisen suunnitteluvaiheessa on lisääntynyt.

Kirkolliset rakennukset ovat osa suomalaista kulttuuriperintöä, joiden säilyminen tulee myös jatkossa turvata. Kun alistusmenettelystä luovutaan, on löydettävä uusi menettely kulttuuriperinnön suojelemiseksi haitalliselta ja kulttuuriarvoja tuhoavalta korjausrakentamiselta. Tämä on tärkeää myös kirkollisen rakennussuojelun uskottavuuden näkökulmasta. Kirkkojen osalta on lisäksi pidetty tärkeänä menettelyä, jonka kautta rakennettava tai hankittava rakennus saa kirkon aseman ja arvon. Tarpeellisena on pidettävä myös sakraalitilalta vaadittavien edellytysten täyttymisen seurantaa.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän omistaman kirkonmaan ja kiinteän omaisuuden luovuttamista koskeva päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi. Samoin kirkkohallitukselle alistetaan hautausmaan perustamista, laajentamista ja lakkauttamista koskeva päätös. Kirkolliskokous antoi vuonna 2006 kirkkohallitukselle tehtäväksi purkaa kiinteistön luovutusta koskeva alistusmenettely. Kiinteistön

luovuttamista ja hautausmaakiinteistöä koskevaan päätöksentekoon vaadittava määräenemmistö sekä muu sovellettava lainsäädäntö antavat jo sinällään riittävän suojan seurakunnan talouden kannalta epäedullisten päätösten syntymiselle. Esimerkiksi hautausmaiden perustamista ja lakkauttamista koskevat ratkaisut tehdään jo maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten kaavapäätösten yhteydessä. Lisäksi hautausmaan perustamisesta on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle terveydensuojelulain (763/1994) ja terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) nojalla. Myös lainhuuto- ja kiinteistörekisteriin on tehtävä aluetta koskeva vallintarajoitus. Nämä seikat huomioon ottaen voidaan kirkon hallinnon sisäistä alistusmenettelyä pitää tarpeettomana.

Uutta hiippakuntaa perustettaessa hiippakunnan tuomiokapituli tekee päätöksiä myös hiippakunnan heraldisesta ilmeestä. Hiippakunnan ja piispan vaakunan hyväksyy tuomiokapituli ja päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi. Kirkkohallituksen on ennen päätöksen vahvistamista hankittava vaakunasta Kansallisarkiston lausunto. Tarve soveltaa säännöksiä ilmenee harvoin. Kansallisarkiston lausunto ennen vaakunan hyväksymistä on riittävä ylläpitämään heraldisten periaatteiden noudattamista.

2.2.3 Kirkonkirjojen pidon uudistus ja henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan kirkon viranomaisessa tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sekä tietojen luovuttamiseen julkisuuslakia. Siten ei ole pidetty tarpeellisena säätää henkilötietojen käsittelystä kirkkolaissa muutoin kuin kirkonkirjojen osalta. Koska tietojen käsittelyssä sovelletaan henkilötietojen suojaa koskevaa muuta lainsäädäntöä, nykyiset kirkkolain säännökset koskevat lähinnä kirkonkirjojen pidon organisaatiota, kirkon yhteistä jäsentietojärjestelmää ja kirkon eri viranomaisten välistä vastuunjakoa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota aiemman kirkkolakiehdotuksen arkaluontoisten tietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn. Valiokunta katsoi, etteivät henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset kaikilta osiltaan täytä arkaluontoisten tietojen käsittelyä koskevalta sääntelyltä edellytettäviä tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia. Kirkkolaissa ei säädetä lainkaan lakisääteisessä diakoniatyössä arkaluontoisina pidettävien henkilötietojen käsittelystä. Tältä osin perustuslakivaliokunta katsoi, että mikäli asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö ei ole sovellettavissa diakoniatyöhön, arkaluontoisen asiakas- ja potilastietojen käsittelystä lakisääteisessä diakoniassa olisi säädettävä

olennaisesti laajemmin kirkkolakiehdotukseen otettavin säännöksin tai säätämällä asiakas ja potilastietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö viittaussäännöksin sovellettavaksi kirkkolaissa määritellyssä laajuudessa (PeVL 4/2020, s. 8–10).

Kirkkolaissa tarkoitettuja kirkonkirjoja ovat kirkon yhteinen jäsenrekisteri ja manuaalisesti pidetyt kirkonkirjat kuten esimerkiksi ennen vuotta 2005 pidetyt perhelehdet, kastettujen luettelot sekä muuttokirjat. Manuaalisista kirkonkirjoista jäsenrekisteriin talletetut tiedot ovat osa jäsenrekisteriä. Kirkonkirjojen tietoja käytetään seurakunnan ja seurakuntayhtymän toiminnassa ja hallinnossa sekä kirkon jäsenten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa. Seurakunnat ja seurakuntayhtymät saavat käyttää kirkonkirjojen tietoja niille kirkkolaissa tai sen nojalla säädettyjen taikka muussa laissa säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden hoitamiseen. Kirkkohallitus ja tuomiokapitulit saavat käyttää jäsenrekisterin tietoja kirkkolaissa tai sen nojalla säädettyjen tehtävien hoitamiseen ja kirkkohallitus lisäksi tilastojen laatimiseen sekä kirkon toimintaan liittyvien tutkimusten tekemiseen.

Nykyinen kirkonkirjojen pito perustuu kirkkolain lisäksi uskontokuntien jäsenrekistereistä annettuun lakiin (614/1998). Ennen mainitun lain voimaantuloa 1.10.1999 kirkonkirjoihin talletetut tiedot ovat myös kirkollisen väestörekisterin tietoja, joista seurakunnat ovat velvollisia luovuttamaan tietoja väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:n mukaisesti soveltaen mainitun lain 4 lukua. Kirkonkirjojen tietojen käsittelyperusteena voidaan siten pitää sekä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaa, jonka mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, että e alakohtaa, jonka mukaan käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kun kirkonkirjojen tiedot ovat pääosin kirkon jäsentietoja, kuuluvat tiedot tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin. Kun käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, tulee myös jokin 9 artiklan 2 kohdan mukaisista käsittelyn oikeusperusteista täyttyä. Kirkonkirjojen tietojen käsittelyn voidaan katsoa perustuvan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on sallittua, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Jäsenrekisteriin talletetaan kirkon jäsenistä uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 4 ja 5 §:n mukaiset tiedot. Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 5 §:n 6 ja 7 kohdissa tarkoitettuina tietoina jäsenrekisteriin talletetaan kastetta, vihkimistä ja hautaamista koskevien tietojen lisäksi tieto jäsenen rippikoulun suorittamisesta, konfirmaatiosta, avioliiton siunaamisesta ja hautaan siunaamisesta. Uskontokuntaan liittyvää luottamustehtävää koskevana tietona talletetaan tieto jäsenyydestä seurakunnan ja seurakuntayhtymän lakisääteisissä toimielimissä, tuomiokapitulissa, hiippakuntavaltuustossa, kirkkohallituksessa, kirkon työmarkkinalaitoksen valtuuskunnassa ja kirkolliskokouksessa. Lisäksi jäsenrekisteriin voidaan tallettaa tietoja kirkkoon kuulumattomista henkilöistä uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 5 §:n 4 ja 5 kohdan nojalla viitehenkilöinä. Viitehenkilöstä voidaan tallettaa nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika. Viitehenkilöstä jäsenen tietoihin talletettavista tiedoista (nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika) ei käy ilmi, onko viitehenkilö evankelis-luterilaisen kirkon tai muun uskonnollisen yhdyskunnan jäsen vai ei.

Seurakuntien manuaalisesti pitämät kirkonkirjat on pääosin digitoitu jäsenrekisterin yhteyteen sähköiseksi arkistoksi, josta talletetaan jäsenrekisterin tietokantaan uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 4 ja 5 §:n mukaiset tiedot siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä jäsenten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi seurakunnan hallinnossa ja toiminnassa sekä kirkolliseen väestökirjanpitoon liittyvien tehtävien toteuttamiseksi.

Pääsääntöisesti tiedon tallettaa kirkollisen toimituksen toimittanut seurakunta tai sen keskusrekisteri. Tiedon kirkollisesta vihkimisestä, avioliiton siunaamisesta, rippikoulun käymisestä ja konfirmaatiosta voi jäsenrekisteriin tallettaa muukin seurakunta kuin se, jonka jäsentä tieto koskee.

Kirkon diakoniatyön tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuvan avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Lähimmäisen rakkauden osoittaminen ilmenee sekä yleisenä diakoniana, joka kuuluu kaikille seurakunnan jäsenille, että ammatillisena diakoniatyönä. Ammatillisen diakoniatyön tehtävää hoitavat seurakunnan ja kirkon diakonian viranhaltijat. Ammatilliseen diakoniatyöhön kuuluu vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaista auttamista sisältäen muun muassa hengellisen, henkisen, aineellisen ja sosiaalisen avun sekä autettavan terveydellisen toimintakyvyn tukemisen. Avun tarpeen mukaan seurakunnan ylläpitämään diakoniatyötä koskevaan henkilörekisteriin voidaan tietosuoja-asetuksen 6

artiklan f alakohdan perusteella kerätä asiakkaan nimi- ja yhteystietojen lisäksi tietoja henkilön taloudesta ja varallisuudesta taikka sosiaalisista suhteista kuten perheestä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja on käsitelty tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdan nojalla. Käytännössä tietojen keräämisen yhteydessä on lisäksi pyydetty asiakkaan nimenomainen suostumus tietojen käsittelyyn (7 artikla). Diakoniatyössä kertyvä tieto ja diakoniatyön asiakirjat on säädetty salassa pidettäviksi kirkkolain nojalla. Diakoniatyön asiakirjat voivat olla salassa pidettäviä myös muun muassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23, 24, 25 ja 32 kohdan nojalla. Rekisteristä henkilötiedot hävitetään välittömästi asiakassuhteen päätyttyä tai, kun tiedot muutoin ovat käyneet tarpeettomiksi.

Diakoniatyössä syntyneiden henkilötietojen käsittelyyn on sovellettu henkilötietojen suojaa koskevaa yleislainsäädäntöä tietosuoja-asetusta ja lakia sekä julkisuuslakia. Käytännössä näiden lisäksi on sovellettu sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 3 luvun säännöksiä ja sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015), vaikka lakien omaksumisesta kirkon diakoniatyöhön ei ole erikseen säädetty. Diakoniatyön viranhaltijat ovat koulutustaustaltaan joko sairaanhoitajia tai sosiaalihuollon tutkinnon suorittaneita. Diakoniatyöntekijät ovat pääsääntöisesti Valviran ylläpitämässä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilörekisterissä. Osaan viranhaltijoista koskee laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015), jonka 4 §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuutena on noudattaa ammattitoiminnassaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä asiakastietojen käsittelystä säädetään. Terveydenhuollon ammattihenkilöitä velvoittaa puolestaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 16 §:ssä säädetty velvollisuus potilasasiakirjan laatimisesta, säilyttämisestä ja salassapidosta sekä lain 17 §:n mukainen salassapitovelvollisuus. Tilanteen selkeyttämiseksi olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista, että kirkkolaissa säädettäisiin riittävän täsmällisesti sovellettavasta lainsäädännöstä.

Kirkonkirjojen ja diakoniatyön henkilörekistereiden lisäksi seurakunnat ja seurakuntayhtymät saattavat käsitellä muita henkilötietoja tietosuoja-asetuksen 7 artiklan mukaiseen suostumukseen perustuen.

Kirkonkirjojen rekisterinpitäjät

Kirkonkirjojen rekisterinpitäjinä toimivat voimassa olevan kirkkolain mukaan seurakunnat tai seurakuntien yhteiset keskusrekisterit, eikä rekisterinpitoa voi luovuttaa

muulle toimijalle. Sekä kirkkoherranvirastot että keskusrekisterit ovat päällikkövirastoja, joissa kirkkoherra tai keskusrekisterissä sen johtaja päättää kirkonkirjojen pitoa koskevista asioista. Nykyisestä säännöksestä syntyy erheellinen käsitys siitä, että kirkkoherra tai rekisterinjohtaja ovat henkilökohtaisessa vastuussa rekisteritietojen eheydestä. Tietosuoja-asetuksen 4 luvun mukaan vastuu henkilötietojen suojasta ja siten rekisteritietojen virheettömyydestä kuuluu rekisterinpitäjälle. Asiaan on kiinnitetty huomiota aiempien kirkkolain muutosten yhteydessä muun muassa eduskunnan hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 12/2015 vp).

Seurakunnan toimiessa rekisterinpitäjänä rekisterinpitäjän vastuut voivat olla sekä henkilöresursseiltaan että taloudeltaan hyvinkin pienen yksikön harteilla. Toimijoiden moninaisuus on johtanut siihen, että kirkonkirjojen pidon yhtenäisyys ei ole toteutunut parhaalla mahdollisella tavalla eikä ole ollut mahdollista löytää yhtenäisiä ja tehokkaita kirkonkirjojen pidon prosesseja. Työn asiasisältö, sovellettava henkilötietojen suojaa koskeva lainsäädäntö sekä tietojärjestelmä edellyttävät kouluttautumisen kautta saavutettua asiantuntemusta. Myös lisääntyneet tietosuojavaatimukset edellyttävät osaamisen keskittämistä, jotta tietosuojan toteutumista voidaan opastaa ja valvoa eikä vakavia tietosuojarikkeitä pääse syntymään. Perehtyminen henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevaan laajaan lainsäädäntöön on, kun seurakunta toimii rekisterinpitäjänä, henkilötietojen käsittelystä vastaavalle kirkkoherralle muutoinkin laajan tehtävänkuvan ohessa lähes mahdotonta. Lisähaastetta jäsenrekisterin käyttäjille tuo digitointiprosessin myötä käyttöön otettavan uuden työvälineen (KirDi) hallinta. Viranomaistoiminnan osaamisen, laadun ja uskottavuuden turvaaminen edellyttää, että koulutuksiin osallistutaan säännöllisesti. Myös asiakkaat odottavat yhä parempaa, tasalaatuisempaa ja helposti saavutettavaa palvelua sekä riittävän lyhyitä käsittelyaikoja.

Käytäntö on osoittanut, että ammattitaidon kehittäminen koulutuksiin osallistumalla sekä palvelutason parantaminen onnistuvat helpommin isommissa yksiköissä. Sijaisuuksien järjestäminen on aiheuttanut ongelmia kirkonkirjojen pidon tehtävien hoitamiseen erityisesti pienissä seurakunnissa. Taloustilastojen mukaan kirkonkirjojen pidon järjestämisen kustannukset ovat suuremmissa yksiköissä matalammat kuin yksittäisissä pienissä tai keskisuurissa seurakunnissa. On arvioitu, että ainoastaan kirkonkirjojen pitoa keskittämällä saavutetaan jäsenrekisterin käyttöönoton yhteydessä asetetut säästötavoitteet.

Seurakuntien yhteisiä keskusrekistereitä perustettiin alun perin seurakuntayhtymiin. Ensimmäiset alueelliset, seurakuntatalousrajoja ylittävät keskusrekisterit perustetiin 2000-luvun alkupuolella. Vasta vuoden 2018 kirkkohallituksen kirkonkirjojen pidon organisaatiorakennetta koskeneen linjanvedon jälkeen alueellisia keskusrekistereitä alettiin muodostaa lähinnä siten, että seurakuntayhtymissä toimiviin keskusrekistereihin liittyi ympäristöalueen seurakuntia. Lisäksi on perustettu muutamia hiippakunnallisia keskusrekistereitä.

Voimassa olevien säännösten mukaan seurakuntien yhteisten keskusrekisterien toiminta perustuu seurakuntien yhteistoimintaa koskeviin säännöksiin. Kirkonkirjojen pito on voitu siirtää joko kokonaan tai osaksi keskusrekisterin tehtäväksi. Keskitetyssä mallissa kaikki kirkonkirjojen pitoon liittyvät tehtävät on siirretty seurakunnilta keskusrekisterin tehtäväksi. Hajautetussa keskusrekisteri -mallissa kirkonkirjojen henkilötietojen käsittelytehtäviä ja kirkolliseen väestörekisteriin liittyviä viranomaistehtäviä on jätetty osittain seurakunnille, jolloin keskusrekisteri on saattanut osittain myös ostaa palveluja seurakunnilta.

Kirkkohallituksen toimivalta ja tehtävät

Kirkkohallituksella on erikseen säädettyjä kirkon yhteiseen jäsenrekisteriin liittyviä tehtäviä kuten vastuu jäsenrekisterin yleisestä toimivuudesta, rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä, tietohallinnosta, tietoturvallisuudesta ja tietojen sähköisestä arkistoinnista. Kirkkohallitus päättää myös teknisen käyttöyhteyden välityksellä tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta ja muusta kuin kirkon jäsenten yksittäisten tietojen luovuttamisesta. Käytännössä päätöksiä tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan kautta on tehty seurakuntien ja seurakuntayhtymien muihin tietojärjestelmiin. Kirkkohallituksella on lisäksi tehtäviinsä liittyen toimivaltaa antaa täytäntöönpanomääräyksiä sekä määrätä tietojen luovuttamisesta perittävistä maksuista.

Vastuu jäsenrekisteristä jakautuu nykyisten säännösten mukaan seurakuntien, keskusrekisterien ja kirkkohallituksen kesken siten kuin kirkkolaissa tai muussa laissa säädetään. Kirkkohallituksen tehtävistä osa on sellaisia, jotka tietosuoja-asetuksen mukaan kuuluvat rekisterinpitäjälle, jolloin kirkkohallitus on jäsenrekisterin osalta tietosuoja-asetuksen 26 artiklan mukainen yhteisrekisterinpitäjä. Tämä tulisi tuoda selkeämmin esille säännöksissä samalla, kun rekisterinpitäjien keskinäistä vastuunjakoa olisi selkeytettävä.

Kirkkohallituksella on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla välitettyjen tietojen käyttäjältä tietoja käytön seurantaa ja valvontaa varten sekä tarvittaessa tehdä tarkastuksia tietojen käytön ja suojauksen valvomiseksi. Valvonta voi olla lähinnä jälkikäteistä. Käytännössä selvityksiä on pyydetty tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen ennen rajapintahakemuksen käsittelyä. Tarkoituksenmukaisempaa olisi, että tämä näkyisi myös säädöstasolla.

Kirkkohallitus toimii rekisterinpitäjänä jäsenrekisterin käyttöoikeus- ja lokirekisterin osalta. Kirkkohallituksen on pidettävä käyttöoikeuksien hallintaa varten käyttöoikeusrekisteriä niistä henkilöistä, joille on myönnetty oikeus jäsenrekisterin tietojen käsittelyyn. Kirkkohallituksen on myös pidettävä jäsenrekisterin tietojen käsittelystä lokirekisteriä käytön seurantaa, valvontaa ja suojausta varten. Näihin rekistereihin talletettuja tietoja säilytetään viisi vuotta.

Kirkonkirjat säilytetään pysyvästi, jollei kirkkohallitus erikseen tiettyjen tietojen tai asiakirjojen osalta toisin määrää. Sataa vuotta vanhempia kirkonkirjoja ja jäsenrekisteriin digitoituja sataa vuotta nuorempia kirkonkirjoja voidaan tallettaa arkistolaitokseen. Lisäksi pysyvästi säilytettävien jäsenrekisteritietojen säilyttäminen voidaan antaa myös ulkopuolisen palvelutarjoajan hoidettavaksi siten kuin kirkkohallitus päättää.

Tiedonhallinta ja tietoturva

Kirkon hallinnossa sovelletaan julkisuuslakia, jollei kirkkolaissa toisin säädetä. Julkisuuslaissa oli aiemmin säännös hyvästä tiedonhallintatavasta, joka on velvoittanut myös kirkon viranomaisia. Tiedonhallintalain tultua voimaan vuoden 2020 alusta sääntely siirtyi tiedonhallintalakiin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että julkista hallintotehtävää hoidettaessa oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteuttamisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla. Pääsääntöisesti viittausta hallinnon yleislakeihin ei tarvita (PeVL 73/2018 vp, s. 5). Suomen evankelis-luterilainen kirkko on julkisyhteisö, jonka järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään perustuslain 76 §:n perusteella kirkkolaissa. Siten tiedonhallintalaki tulisi kirkkolailla omaksua ainakin osittain koskemaan kirkollisia viranomaisia kirkon julkisyhteisöllisen aseman sekä sille annettujen merkittävien yhteiskunnallisten tehtävien vuoksi.

2.2.4 Kirkon viranhaltijoita ja kirkon työmarkkinalaitosta koskeva sääntely

Kirkon virkamiesoikeudellisia säännöksiä koskeva kokonaisuudistus toteutettiin vuoden 2013 alussa voimaan tulleella kirkkolain muutoksella (1008/2012). Kirkon hallinnolle oli ominaista, että viranhaltijoiden oikeusasemaa oli laajasti säännelty säädöstasoltaan lakia alemmalla, kirkolliskokouksen antamalla kirkkojärjestyksellä sekä työnantajan vahvistamilla virkasäännöillä. Kirkkolain viranhaltijoita koskevat säännökset olivat suppeat. Lakiehdotuksen taustalla on ollut perustuslain 80 §:ssä säädetty edellytys säätää yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat lain alaan, lailla. Lailla säädettäviin asioihin kuuluvat myös viranhaltijoiden oikeusaseman perusteet (HE 1/1998 vp, s.131). Perustuslain huomioon ottamisen ohella taustana uudistukselle oli muuta työelämää koskevan lainsäädännön kehitys.

Uudistuksen valmistelussa oli esillä kaksi toteuttamistapaa: kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säännösten uudistaminen tai erillisen lain säätäminen evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta. Valmistelutyössä päädyttiin ensimmäiseen vaihtoehtoon. Erityisesti papiston henkilöstöhallinnon katsottiin liittyvän välittömästi kirkon sisäisiin asioihin, kirkon järjestysmuotoon ja hallintoon, joista säädetään kirkkolaissa. Lisäksi katsottiin, että erillislainsäädäntö olisi joka tapauksessa edellyttänyt joidenkin säännösten ottamista myös kirkkolakiin, mitä ei ole pidetty säännösten yhtenäisyyden vuoksi tarkoituksenmukaisena. Vaikka erillislakia voitaisiin pitää jatkuvasti muuttuvalla työoikeuden alalla periaatteessa joustavampana sääntelytapana kuin kirkkolakia, ainakin merkittävät erillislakia koskevat muutokset edellyttäisivät kirkolliskokouksen lausuntoa. Näin erillislain muuttaminen ei joustavuudeltaan olennaisesti eroaisi kirkkolain muuttamisesta (HE 41/2012 vp, s. 16). Myös eduskunnan hallintovaliokunta katsoi tuolloin saamansa selvityksen perusteella, että kirkon palveluksessa olevan viranhaltijan oikeusaseman sääntely koskee kirkon järjestysmuotoa ja hallintoa. Myös henkilöstöhallinto sisältyy perustuslain 76 §:ssä tarkoitettuun kirkon hallintoon, ja siihen saattaa sisältyä esimerkiksi kirkon tunnustuksellisuudesta johtuvia erityispiirteitä. Hallintovaliokunta piti tuolloin sääntelytavan valintaa oikeana (HaVM 17/2012, s. 2).

Voimassa olevan kirkkolain 6 luvussa säädetään viranhaltijan oikeusaseman perusteista kuten virkasuhteen alkamisesta, työnantajan velvollisuuksista, viranhaltijan velvollisuuksista, virkasuhteessa tapahtuvista muutoksista, virkavapaista, lomauttamisesta, virkasuhteen päättymisestä ja virantoimituksesta pidättämisestä. Perustuslain

76 §:n 1 momentin mukaan kirkkolaissa säädetään kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Säännöstä suppeasti tulkittaessa viranhaltijoiden oikeusasemaa koskevien säännösten ei voitane katsoa kuuluvan kirkkolain alaan. Kirkon viranhaltijoita koskevan erillisen lain säätäminen vastaisi myös erillisten virkamieslakien käytäntöä sääneltäessä itsenäisten julkisyhteisöjen (esimerkiksi kunnat ja Suomen Pankki) tai valtioelinten palveluksessa olevien virkamiesten ja viranhaltijoiden aseman sääntelyä. Kirkon viranhaltijoita koskevaa tarkempaa sääntelyä voidaan antaa kirkkojärjestyksessä ottaen huomioon lailla säätämiseen kohdistuvat perustuslain vaatimukset. Viranhaltijoita koskevien tarkempien säännösten antamista koskeva valtuutussäännös voidaan puolestaan säätää kirkkolain ala huomioon ottaen kirkkolaissa.

Kysymys pappisvirasta on kirkon olemukseen keskeisesti liittyvä seikka. Kirkon tunnustuksen mukaan pappisvirka on kirkolle välttämätön. Pappi erotetaan hoitamaan kirkolle keskeisiä tehtäviä, julistamaan evankeliumia ja jakamaan sakramentteja. Kirkon tunnustuksen mukaan kukaan ei saa hoitaa pappisvirkaa ilman erityistä kutsumista. Tämä tarkoittaa tavallisimmin kutsua seurakunnan papin virkaan. Tämän ohella papiksi voidaan vihkiä kirkkohallituksen tai tuomiokapitulin viranhaltija, kirkon lähetysjärjestön tai tietyin edellytyksin muun kristillisen yhteisön palvelukseen kutsuttu sekä yliopiston tai muun korkeakoulun teologisen tieteen opettaja taikka oppilaitoksen uskonnonopettaja, joka sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä seurakunnassa sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii. Kun pappisvihkimyksen perusteena on muu kuin kutsu seurakunnan papin virkaan, yleensä edellytetään, että virkaan tai tehtävään sisältyy riittävässä määrin papillisia tehtäviä.

Voimassa olevan kirkkolain 25 luvun 2 §:n 1 momentissa säädetään tuomioistuinten velvollisuudesta ilmoittaa asianomaiselle työnantajalle, jos tuomioistuin on tuominnut papin tai kirkkohallituksen, tuomiokapitulin, seurakunnan taikka seurakuntayhtymän viranhaltijan rangaistukseen muusta kuin sakon tai rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisesta menettelystä annetusta ratkaisusta. Jäljennös päätöksestä on viivytyksettä lähetettävä pappia koskevassa asiassa tuomiokapitulille ja muuta viranhaltijaa koskevassa asiassa sille seurakunnalle tai kirkolliselle viranomaiselle, jonka virassa hän on. Perustuslakivaliokunnan mukaan toimintavelvoitteiden säätämisessä tuomiovaltaa käyttäville riippumattomille tuomioistuimille ei selvästikään ole kyse evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuotoa tai hallintoa koskevasta

asiasta, jolloin tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuutta koskevaa säännöstä ei voi perustuslaillisesta syystä säätää kirkkolaissa (PeVL 4/2020 vp, s. 6).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että perustuslain 11 §:n mukaiseen uskonnonvapauteen on vakiintuneesti katsottu sisältyvän uskonnollisen yhdyskunnan tietynasteinen sisäinen autonomia ja oikeus määrätä omista asioistaan, kuten uskonnollisten johtajien, pappien ja opettajien valinnasta (PeVL 4/2020 vp, s. 5 ja siinä mainitut). Voimassa olevan kirkkolain 5 luvun säännökset pappisvirasta ja 23 luvun säännökset pappien virkavaaleista kuuluisivat siten pääosin kirkon omaan norminantovaltaan eli niistä voitaisiin säätää kirkkojärjestyksessä. Ongelmalliseksi muodostuvat kuitenkin esimerkiksi säännökset rippisalaisuudesta sekä pappisvirasta eroamista, siitä pidättämistä ja sen menettämistä koskevat säännökset. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan rajoituksista viranomaisia koskevaan julkisuusperiaatteeseen tulee säätää lailla. Rippisalaisuus pohjautuu kirkon tunnustukseen ja säännöksen sisällön on siten katsottava kuuluvan kirkon autonomian piiriin. Kun perustuslain mukaan julkisuusperiaatteen rajoituksista on kuitenkin säädettävä lailla, on vähintäänkin säännöksen sisältöä koskevan aloitevallan katsottava kuuluvan kirkolle, mistä syystä rippisalaisuudesta on tarkoituksenmukaista säätää kirkkolaissa. Perustuslain 18 §:n 3 momentin mukaan ketään ei saa ilman lakiin perustuvaa syytä erottaa työstä. Tämän on katsottava koskevan myös pappisvirkaa, koska pappisvirka on kirkon tai seurakunnan papin viran hoitamisen edellytys. Pappisvirkaan liittyvä piispallinen kaitsenta on osa kirkon järjestysmuotoa, mistä syystä pappisvirasta eroamista, siitä pidättämistä tai sen menettämistä koskeva sääntely voidaan katsoa luontevaksi osaksi kirkkolakia. Kirkon kannalta keskeisiä ovat myös säännökset niistä kelpoisuusvaatimuksista, joita kirkon palvelussuhteissa voidaan edellyttää. Tällaisia kelpoisuusvaatimuksia ovat kirkon jäsenyys ja konfirmaatio koskien hengellisiä ja kirkon edustamiseen liittyviä tehtäviä. Näissä tehtävissä kirkon jäsenyydestä eroaminen aiheuttaisi myös virka- ja työsopimussuhteen päättymisen. Koska kelpoisuusvaatimukset kuuluvat tältä osin perustuslain 76 §:ssä tarkoitetun kirkon järjestysmuodon ja hallinnon piiriin ja niissä on kyse myös perustuslain 11 §:n turvaamasta kirkon sisäisestä autonomiasta, johon sisältyy muun muassa oikeus päättää hengellistä työtä tekevien valinnan perusteista, on asiaa koskevat säännökset perusteltua ottaa kirkkolakiin.

Eräät tuomiokapitulin toimivaltaa koskevat säännökset kuuluvat kirkon järjestysmuodon ja hallinnon piiriin ja siten niistä tulisi säätää kirkkolaissa, ja siltä osin kuin ne eivät edellytä laintasoista sääntelyä, kirkkojärjestyksessä. Kirkkolakiin on syytä sijoittaa

sellaiset tuomiokapitulin päätösvaltaa koskevat säännökset, jotka liittyvät kirkon itseymmärryksen ja toiminnan kannalta keskeisiin seikkoihin, kuten päätösvaltaan papistoon nähden. Virkasuhteita yleisesti koskevat säännökset, kuten terveystarkastukseen ja huumausainetestiin määrääminen on sen sijaan katsottu perustelluksi säätää ehdotetussa evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevassa laissa.

Kirkon työmarkkinalaitosta koskeva sääntely otettiin osaksi kirkkolakia kirkkolain muutoksella (1602/2015), joka tuli voimaan vuoden 2016 alusta. Samalla kumottiin erillinen laki kirkon työmarkkinalaitoksesta (827/2005). Kirkon työmarkkinalaitos on evankelis-luterilaisen kirkon, seurakuntien ja seurakuntayhtymien edunvalvontaa työmarkkina-asioissa hoitava viranomainen. Kirkon työmarkkinalaitos on yksi Suomen työmarkkinoiden keskusorganisaatioista (työmarkkinakeskusjärjestö). Kirkon työmarkkinalaitoksen päättävä toimielin on riippumaton neljäksi vuodeksi valittava valtuuskunta. Valtuuskunnan kokouksissa on läsnäolo- ja puheoikeus kirkkohallituksen määräämällä henkilöllä ja piispainkokouksen määräämällä piispalla.

Kirkon työmarkkinalaitoksen talousarvio ja tilinpäätös ovat osa kirkon keskusrahaston talousarviota ja tilinpäätöstä. Kirkkohallituksen työmarkkinaosastolla, joka toimii työmarkkinalaitoksen toimistona, on myös kirkkohallituksen toimintaan liittyviä tehtäviä. Työmarkkinalaitoksen henkilöstö on kirkkohallituksen henkilökuntaa. Toimiston viroista sekä viranhaltijoiden ja työntekijöiden ottamisesta päättää kirkkohallitus.

Kirkon työmarkkinalaitosta koskevan sääntelyn ottamista osaksi kirkkolakia perusteltiin lähinnä kirkollisten säädösten yksinkertaistamisella sekä toimivallanjaon epäselvyyksillä ja kirkon työmarkkinalaitoksen ja kirkkohallituksen välisen tiedonkulun ja vuorovaikutuksen epäselvyyksillä (HE 75/2015 vp). Eduskunnan hallintovaliokunta totesi kirkkolain muutosta käsitellessään, että olennaista on työmarkkinalaitoksen itsenäisen toiminnan kannalta, että työmarkkinalaitoksen valtuuskunta ohjaa valmistelua niissä asioissa, jotka kuuluvat sen toimialaan. Ohjaus näissä asioissa ei ole kirkkohallituksen johdon asia. Valiokunta korosti selvyyden vuoksi vielä erityisesti, että kirkon työmarkkinalaitos käyttää tehtävissään itsenäistä ja kirkkohallituksesta riippumatonta päätösvaltaa myös tulevaisuudessa. Työmarkkinalaitos toimii, kuten tälläkin hetkellä, seurakuntien, seurakuntayhtymien, tuomiokapitulien ja kirkkohallituksen edunvalvojana työmarkkina-asioissa. Työmarkkinalaitos myös neuvottelee virka- ja työehtosopimukset sekä hoitaa sille kuuluvat muut tehtävät. Kirkon alan virka- ja työehtosopimuksiin sitoutuu sopimusosapuolena kirkon puolelta kirkon työmarkkinalaitos.

Kirkkohallitus ei ole sopimusosapuoli. Työmarkkinalaitos käyttää myös kirkkotyönantajana puhevaltaa mahdollisessa oikeudenkäynnissä työ- ja virkaehtolainsäädännön mukaisesti (HaVM 15/2015 vp, s. 4).

Kirkon työmarkkinalaitoksen riippumattoman aseman ja sille säädettyjen tehtävien vuoksi voidaan pitää vähintäänkin rajatapauksena, kuuluuko sitä koskeva sääntely kirkkolain sääntelyvarauksen alaan. Tarkoituksenmukaista olisi säätää kirkon työmarkkinalaitoksesta omassa laissaan kuten ennen vuoden 2015 lainmuutosta.

2.2.5 Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahoituksen turvaamisesta

Kirkon eläkerahasto on kirkon keskusrahastosta erillinen oikeushenkilö, joka toimii kirkon eläkelaitoksena. Kirkon eläkerahaston varoja käytetään eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden maksamiseen. Kirkon eläkerahaston hallituksena toimii kirkkohallitus. Keva tuottaa julkisen sektorin eläkkeiden toimeenpanon, maksatuksen ja niihin liittyvät toiminnot. Kirkon eläkerahasto vastaa eläkerahaston sijoitustoiminnasta sekä kirkon eläkejärjestelmän rahoittamisesta.

Evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksen turvaamisesta annetussa laissa (68/2016) säädetään kirkon eläketurvan rahoitusta koskevasta vastuusta, eläkemaksuista, niiden perimisestä, ulosmittauskelpoisuudesta ja vanhentumisesta sekä perustevalituksesta. Voimassa olevassa kirkkolaissa säädetään puolestaan rahoitusvastuussa olevasta kirkon eläkerahastosta, eläkemaksujen määräytymisestä, niiden ulosottokelpoisuudesta ja rahaston toiminnan valvonnasta. Nykyisessä kirkkojärjestyksessä säädetään kirkon eläkerahaston johtokunnasta. Säädösten säännökset ovat osittain päällekkäisiä. Edellä kuvattujen päällekkäisyyksien poistamiseksi olisi tarkoituksenmukaista siirtää eläkerahastoa koskevat säännökset kaikilta osin uuteen lakiin kirkon eläkerahastosta.

3 Tavoitteet

Esityksen keskeisenä tavoitteena on uudistaa kirkkolainsäädäntöä nykyistä johdonmukaisemmaksi ja selkeämmäksi ja näin tehostaa kirkon ja seurakuntien hallintoa. Tavoitteena on myös supistaa kirkkolaissa olevaa sääntelyä siten, että kirkkolakiehdotuksessa otetaan aiempaa paremmin huomioon perustuslaissa säädetty kirkkolain ala. Tavoitteena on siirtää mahdollisimman paljon kirkon sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevaa norminantovaltaa kirkon omille toimielimille siltä osin kuin kyseessä eivät ole laintasoista sääntelyä edellyttävät asiat. Esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa kirkon

aseman perusteita suhteessa valtioon, vaan kirkolla olisi edelleen julkisoikeudellinen erityisasema.

Pyrkimyksenä on vähentää yksityiskohtaista sääntelyä erityisesti kirkkolaissa ja luoda puitelainsäädäntöä, jota sovellettaisiin seurakunnissa, hiippakunnissa ja keskushallinnossa. Esityksen tavoitteena ei ole muuttaa kirkon hallinnon rakenteita vaan yksinkertaistaa ja johdonmukaistaa hallintoa koskevaa sääntelyä. Esitykseen sisältyvä merkittävä sisällöllinen uudistus on kirkon sisäisistä asioista säätäminen pääasiassa kirkkojärjestyksessä.

Alistusmenettelyjen purkamisen tavoitteena on keventää kirkon hallintoa ja selkeyttää eri viranomaisten rooleja ja toimivallan rajoja. Samalla korostetaan seurakuntien itsenäisyyttä ja toiminnanvapautta sekä yksinkertaistetaan asioiden käsittelyä ja vähennetään sääntelyä. Tavoitteena on myös nopeuttaa päätöksentekoa siten, että päätökset ovat täytäntöönpantavissa aiempaa nopeammin. Samalla esityksessä pyritään säilyttämään kirkollisen kulttuuriperinnön ylläpidon luotettavuus. Yhden viranomaisvaiheen poistuminen kuitenkin nopeuttaisi korjausrakentamisen hallinnollista prosessia.

Alistusmenettelyyn liittyvän muutoksenhakuvaiheen poistuminen selkeyttää ja yksinkertaistaa oikeusturvaa koskevia säännöksiä. Muutos vastaisi yleistä pyrkimystä luopua hallinnon sisäisestä valitusmenettelystä.

Jäsenrekisteristä tuotettavien kirkolliseen väestökirjanpitoon kuuluvien palvelujen tuotannon siirtyessä valtakunnalliseksi tavoitteena on jäsenrekisterin eri toimijoiden vastuita selkeyttämällä mahdollistaa aiempaa yhtenäisempien toimintatapojen ja ratkaisukäytäntöjen muodostuminen. Tavoitteena on varmistaa tietosuoja-asetuksessa tarkoitetun yhteisrekisterinpidon osalta selkeä ja läpinäkyvä vastuunjako. Uudistuksella pyritään edistämään asiakaslähtöisen toiminnan kehittämistä: palveluiden tasapuolisuutta, tasalaatuisuutta, helppoutta ja saatavuutta. Toimintojen keskittämisen tavoite on turvata viranomaistoimintojen edellyttämää osaamista ja mahdollistaa ammattitaidon ylläpitoa. Lisäksi tavoitteena on turvata riittävät henkilöresurssit virka- ja työvapaiden sekä lomakausien aikana. Myös toiminnan tuottavuutta pyritään parantamaan. Tavoitteena on myös ajantasaistaa ja yhtenäistää säännöksiä muun henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön kanssa, huolehtia säännösten perustuslainmukaisuudesta sekä poistaa päällekkäistä sääntelyä. Sääntelyn yhtenäistämisen tavoitteena on helpottaa säännösten tulkintaa ja myös sitä kautta yhtenäistää toimintatapoja ja ratkaisutoimintaa.

Omaksumalla tiedonhallintalain säännökset koskemaan osittain myös kirkollisia viranomaisia pyritään yhtenäistämään tiedonhallintaa ja tietoturvaa koskevaa sääntelyä muun julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevan sääntelyn kanssa. Samalla vähennetään teknisluontoisen sääntelyn tarvetta kirkkolaissa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi kirkkolaki ja uusina kirkollisina lakeina laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta sekä laki evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta. Kirkon eläkerahastoa koskeva sääntely ehdotetaan koottavaksi uuteen lakiin evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta. Kirkkolainsäädännön kokonaisuudistukseen sisältyy myös kirkolliskokouksen 11.11.2021 hyväksymä kirkkojärjestys, joka tulisi voimaan samanaikaisesti kirkkolain kanssa. Voimassa oleva kirkkolaki ehdotetaan kumottavaksi. Voimassa oleva kirkkojärjestys ja kirkon vaalijärjestys kumoutuisivat samalla. Ehdotetuissa säädöksissä uudistetaan olemassa oleva kirkkolainsäädäntö niin, että säännösten sisältö säilytetään merkittäviltä osin nykyisellään. Uudistuksen tavoitteena on johdonmukaisempi ja selkeämpi kirkkolain ja kirkkojärjestyksen kokonaisuus. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan myös toimintaympäristön muutoksista ja hallintotoiminnan kehittymisestä aiheutuvia sisällöllisiä muutoksia.

Lakiehdotuksen uudelleen valmistelun yhteydessä kirkkolaista on siirretty kirkkojärjestykseen yksityiskohtaisempaa sääntelyä. Esimerkiksi kirkkoherranvaaleja koskevat säännökset olisivat pääosin kirkkojärjestyksessä samoin kuin piispanvaalia koskevat säännökset. Kirkkolakiin on kuitenkin jätetty eräissä tehtävissä vaadittavia kelpoisuusehtoja, rippisalaisuutta sekä papille annettavaa kirjallista varoitusta ja pappisvirasta pidättämistä koskevat säännökset samoin kuin pappisvirasta eroamista ja pappisviran menettämistä sekä julkisesta hakumenettelystä poikkeamista koskevat säännökset. Ehdotettavaan lakiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta on siirretty lähes kaikki kirkon virkaoikeudelliset säännökset sekä seurakuntarakennemuutoksiin liittyviä henkilöstön siirtoa ja sijoittamista koskevia säännöksiä tuomiokapitulin päätösvaltaa koskevia säännöksiä lukuun ottamatta. Kirkon eläkerahastoa koskeva sääntely on siirretty osin lakiin evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta ja osin kirkkojärjestykseen. Kirkon työmarkkinalaitosta koskevat pykälät on siirretty lakiin evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta.

Kirkkolakiehdotus

Esityksessä ehdotetaan joitakin muutoksia säännöksiin, jotka liittyvät seurakuntajaon muuttamiseen. Kirkkolakiin ehdotetaan lisättäväksi määritelmä siitä, mitä seurakuntajaon muuttamisella tarkoitetaan. Lakiin lisättäisiin myös uusi säännös seurakuntajaon muuttamisen edellytyksistä, jotka tulisi ottaa huomioon seurakuntajakoa koskevassa valmistelussa ja päätöksenteossa, ja jotka liittyisivät seurakunnan toiminnan ja talouden turvaamiseen. Säännös vastaisi voimassa olevaa hallintokäytäntöä. Seurakuntajaon muutostilanteissa parannettaisiin lisäksi seurakunnan jäsenten vaikutusmahdollisuuksia. Kirkkoneuvoston ja seurakuntaneuvoston tiedottamisvelvollisuutta laajennettaisiin siten, että seurakuntalaisille tulisi viipymättä ilmoittaa seurakuntajaon muuttamista koskevasta aloitteesta. Seurakuntalaisen vaikutusmahdollisuuksia parantaisi puolestaan ehdotus, jonka mukaan seurakuntalainen voisi jättää aloitteesta kannanoton tuomiokapitulille. Tiedottamisen ja kannanoton avulla turvattaisiin seurakuntalaisen vaikuttamismahdollisuuksia siten kuin hallintolain 41 §:ssä edellytetään.

Seurakunnan osa-alueen hallintoa koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että seurakunta voisi itse järjestää sitä nykyistä vapaammin. Säännökset seurakunnan sisäisestä aluehallinnosta korvaisivat voimassa olevan sääntelyn kappeliseurakunnista ja seurakuntapiireistä. Ehdotuksen mukaan säädöstasolla ei siten myöskään enää säädettäisi kappelineuvostosta tai piirineuvostosta, vaan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voisi itse päättää osa-alueen hallinnon toimielimestä sekä sen nimestä ja kokoonpanosta. Seurakunta voisi itse päättää myös siitä, millainen rooli, tehtävä ja toimivalta alueelliselle toimielimelle annetaan. Alueellisen toimielimen jäsenelle voitaisiin asettaa myös vaatimus, jonka mukaan hänen asuinpaikkansa tulisi olla asianomaisella alueella.

Esityksessä ehdotetaan, että kirkon hallinnossa luovutaan kokonaisvaltaisesti alistusmenettelystä. Pääosin alistusmenettelyistä luovuttaisiin siten, että lopullinen päätösvalta siirtyisi paikallistasolle seurakuntiin ja seurakuntayhtymiin ilman korvaavia menettelyjä. Kirkollisen rakennussuojelun turvaamiseksi alistusmenettelyn sijalle ehdotetaan kuitenkin lupamenettelyä, jossa lupaviranomaisena toimisi kirkkohallitus. Lupa vaadittaisiin uuden kirkollisen rakennuksen rakentamiseen tai hankkimiseen sekä suojellun kirkollisen rakennuksen korjaukseen, käyttötarkoituksen muutokseen tai käytöstä luopumiseen. Lupamenettelyllä varmistettaisiin, että suunnitellut toimet eivät vaaranna suojeltua rakennusta tai että suojellun rakennuksen käytöstä ei luovuta

perusteettomasti. Malli ottaisi huomioon rakennussuojelun tarpeiden ohella myös seurakuntien taloudellisen tilanteen. Menettely osoittaisi myös sen, että kirkollista kulttuuriperintöä turvataan luotettavalla tavalla. Lupaan voitaisiin liittää ehtoja, joilla turvattaisiin rakennuksen ominaisluonteen ja erityispiirteiden säilyttämistä. Ehdot voisivat koskea korjaustapaa, materiaaleja ja menetelmiä. Suojeltujen kirkollisten rakennusten osalta Museoviraston lausunto tulisi pyytää jo asiaa koskevasta suunnitelmasta, kuten nykyisinkin. Kirkkolaissa säädetyn luvan lisäksi tulisi hankkia maankäyttö- ja rakennuslain mukainen rakennuslupa.

Seurakuntayhtymän perustamiseen liittynyt perussäännön alistusmenettely korvattaisiin puolestaan kirkkohallitukselle annettavalla päätösvallalla. Menettely rinnastuisi seurakuntajaon muuttamisprosessiin. Seurakuntayhtymän hallintoa ohjaavan perussäännön muutos tulisi erikseen säädetyissä tilanteissa tehdä seurakuntayhtymän yhteisessä kirkkovaltuustossa määräenemmistöllä. Sen sijaan päätös perussäännöksen muutoksesta, jolla aiemmin perustettuun seurakuntayhtymään liittyy uusia seurakuntia, kuuluisi kirkkohallituksen toimivaltaan.

Samalla, kun ehdotuksen mukaan luovuttaisiin seurakunnan ja seurakuntayhtymän päätöksentekoa ohjaavien ohjesääntöjen alistusmenettelystä, ehdotetaan, että seurakunnan ja seurakuntayhtymän toimielinten toimintaa ohjaavista erillisistä työjärjestyksistä, ohjesäännöistä ja johtokuntien johtosäännöistä luovuttaisiin ja ne korvattaisiin yhdellä hallintosäännöllä. Hallintosäännössä olisi kootusti tarkemmat määräykset päätöksenteko- ja hallintomenettelyyn liittyvistä asioista sekä toimielinten kokousmenettelyihin liittyvistä asioista. Lisäksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän omistaman kiinteistön luovutusta ja vuokralle antamista koskeviin menettelyihin ehdotetaan muutoksia. Ehdotetussa sääntelyssä otetaan huomioon EU:n kilpailusäännöstön valtiontukea koskevat linjaukset, jotka koskevat maa-alueiden ja rakennusten luovutusta ja pitkäaikaista vuokraamista. Niiden nojalla säännöksiä ehdotetaan täsmennettäviksi siten, että kaikilla samassa asemassa olevilla kansalaisilla ja yrityksillä olisi yhtäläinen mahdollisuus tarjouksen antamiseen.

Arkistotoimen sääntelyä muutettaisiin niin, että myös kirkon viranomaisten asiakirjahallinnossa ryhdyttäisiin soveltamaan arkistolakia (831/1994), jollei kirkkolaissa toisin säädetä. Kirkon arkistotoimi ei ole tähän saakka kuulunut yleisen arkistolainsäädännön piiriin. Arkistolaki sisältää muun muassa arkistotointa sekä sen järjestämistä ja tehtäviä koskevat yleiset säännökset. Kirkkojärjestyksessä olisivat

yksityiskohtaisemmat säännökset arkistonmuodostajista, niiden vastuista ja tehtävistä, arkistotilasta ja asiakirjojen tallettamisesta arkistolaitokseen.

Kirkonkirjojen pidon vastuita ehdotetaan muutettavaksi siten, että jäsenrekisterin rekisterinpitäjinä toimisivat jatkossa seurakuntien muodostamat keskusrekisterit ja kirkkohallitus. Rekisterinpitäjien keskinäistä vastuunjakoa ehdotetaan samalla selkeytettäväksi. Keskusrekisterit hoitaisivat väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa, avioliittolaissa (234/1929) ja etu- ja sukunimilaissa (946/2017) säädettyjä väestökirjanpitoon liittyviä viranomaistehtäviä seurakuntien asemasta. Keskusrekisterien toiminta perustuisi jatkossakin seurakuntien yhteistoimintasopimuksille, joista ehdotetaan säädettäväksi kirkkolain 3 luvun 20 §:ssä. Tarkemmat säännökset asiasta olisivat kirkkojärjestyksen 3 luvun 51 §:ssä. Tällöin keskusrekisteri toimisi ns. isäntäseurakunnan tai seurakuntayhtymän erillisyksikkönä.

Muutoin säännöksissä ei otettaisi kantaa keskusrekisterin organisaatioon. Lähtökohtana on kuitenkin, että keskusrekisterit muodostuisivat seurakuntayhtymiä laajemmille alueille, jolloin keskusrekisterin ylläpidosta ja tehtävistä aiheutuvat kustannukset ovat kohtuullisia suhteessa keskusrekisterin toimialueen seurakuntien jäsenmäärään. Keskusrekisteri voisi toimia joko keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin tai hajautetusti siten, että sillä olisi muutamia toimipaikkoja tai palvelupisteitä. Tällöinkin keskusrekisteriin kuuluvia tehtäviä hoitava viranhaltija tai työntekijä olisi rekisterinpitäjälle kuuluvan vastuun takia keskusrekisterin johtajan työnjohdon alaisuudessa sekä keskusrekisterin niin sanotun isäntäseurakuntayhtymän taikka -seurakunnan palveluksessa. Siltä osin kuin hän hoitaisi muita tehtäviä, hän voisi olla keskusrekisteriin kuuluvan seurakunnan palveluksessa.

Lisäksi ehdotetaan henkilörekistereitä koskevien säännösten täsmentämistä perustuslaki sekä tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki huomioon ottaen. Lakisääteisessä diakoniatyössä kertyvien henkilötietojen käsittelystä ehdotetaan säädettäväksi viittaamalla soveltuvaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaan lainsäädäntöön.

Kirkkolakiin ehdotetaan uutta sääntelyä sähköisistä päätöksentekomenettelyistä, joita sovellettaisiin seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon toimielinten päätöksenteossa. Päätöksiä voitaisiin tehdä sähköisessä päätöksentekomenettelyssä ennen kokousta, jollei yksikään toimielimen jäsen vaatisi asiaa käsiteltäväksi varsinaisessa kokouksessa. Mahdollisuus pitää sähköisiä kokouksia laajenisi

koskemaan kirkolliskokouksen täysistuntoja. Sähköinen kokous ja päätöksentekomenettely edellyttäisivät soveltuvan tietojärjestelmän tai muun tietoteknisen ratkaisun käyttämistä ja tietoturvallisuusnäkökohtien ottamista huomioon.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös tiedonhallintalain osittaisesta omaksumisesta. Kirkollishallinnossa sovellettaisiin lain 4 §:n 2 momenttia tiedonhallintayksikön johdon velvollisuuksista sekä 4 luvun säännöksiä, jotka koskevat tietoaineistojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuutta. Samoin jäsentietojärjestelmään kuuluvien tietojen luovuttamiseen teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sovellettaisiin lain 22–24 §:ää. Tiedonhallintaan sovellettaisiin lain 21 §:ää tietoaineistojen säilytystarpeen määrittämisestä, 25 ja 26 §:ää asioiden rekisteröinnistä asiarekisteriin, 27 §:ää tietoaineistojen hallinnasta palveluja tuotettaessa sekä 28 §:ssä säädettyä velvollisuutta ylläpitää kuvausta viranomaisten hallinnoimista tietovarannoista ja asiarekisteristä.

Esitykseen sisältyy myös muita, vähäisempiä asiasisältöön vaikuttavia muutoksia. Kun esityksessä ehdotetaan voimassa olevaan säännökseen asiasisällöllistä muutosta, muutos selostetaan ja perustellaan yksityiskohtaisissa perusteluissa asianomaisen pykälän kohdalla.

Kirkkolakiin ehdotetaan otettavaksi 13 lukua voimassa olevan kirkkolain 26 luvun sijasta. Kirkkojärjestys sisältäisi 12 lukua nykyisen kirkkojärjestyksen 23 luvun sijasta. Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen luvut ja niiden otsikot vastaisivat pääosin toisiaan.

Kirkkolain 1 luvussa Yleiset säännökset ehdotetaan säädettäväksi kirkkolain soveltamisalasta sekä kirkkojärjestyksestä, joka tarkentaa ja täydentää kirkkolakia. Ensimmäisessä luvussa säädettäisiin myös kirkon tunnustuksesta ja tehtävästä, jäsenyydestä sekä kirkkolain erityisestä säätämisjärjestyksestä. Kirkkojärjestyksen vastaavassa luvussa säädettäisiin tarkemmin kirkon tunnustuksesta, jäseneksi ottamisesta ja jäsenen osallistumisesta seurakunnan toimintaan.

Kirkon perusyksikkö on seurakunta, jossa työ kirkon tehtävän toteuttamiseksi ensisijaisesti tehdään. Tämä ehdotetaan otettavaksi huomioon säädösten rakenteessa siten, että niihin sijoitetaan ensin seurakuntaa ja sen jälkeen hiippakuntaa ja keskushallintoa koskevat säännökset.

Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen 2 lukuun Kirkon hallinnollinen jako ehdotetaan säännöksiä kirkon hallinnollisesta jaotuksesta ja kielestä sekä seurakuntajaotuksen

muuttamisesta. Luvussa 3 säädettäisiin seurakunnasta ja seurakuntayhtymästä, niiden hallinnosta, kirkollisista rakennuksista ja seurakunnan kiinteistöistä sekä hautaustoimesta. Kirkkojärjestyksen 3 lukuun sisältyisivät myös seurakunnan tehtävää ja toimintaa koskevat säännökset.

Luvussa 4 ehdotetaan säädettäväksi hiippakunnan hallinnosta, 5 luvussa kirkon keskushallinnosta ja 6 luvussa seurakunnan ja kirkon taloudesta. Luvussa 7 säädettäisiin pappisvirasta, papin ja lehtorin virasta sekä eräistä kirkon olemuksen ja tehtävän kannalta erityisen merkittävistä virka- ja työsopimussuhteita koskevista asioista. Luvussa 8 säädettäisiin tarvittavin osin henkilötietojen käsittelystä ja kirkonkirjojen pidosta. 9 luku koskisi luottamushenkilöitä ja vaaleja. Voimassa olevan kirkon vaalijärjestyksen tarpeelliset säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi kirkkojärjestyksen vastaavaan lukuun. Päätöksenteko- ja hallintomenettelyä koskevaan 10 lukuun ehdotetaan koottavaksi eri toimielinten ja viranomaisten hallintomenettelyyn liittyviä säännöksiä, jotka voimassa olevissa säädöksissä ovat paljolti saman sisältöisinä tai viittaussäännöksinä hajallaan muun muassa seurakuntia, hiippakuntia ja keskushallintoa koskevissa luvuissa.

Kirkkolain 11 1uvussa olisivat erinäiset säännökset, 12 luvussa säädettäisiin muutoksenhausta ja 13 luku sisältäisi voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.

Viranhaltijoita ja kirkon työmarkkinalaitosta koskeva sääntely

Esityksessä ehdotetaan voimassa olevasta kirkkolaista eriytettäväksi kirkon viranhaltijoita koskeva sääntely uuteen lakiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta. Kirkkolaissa säilyisivät kuitenkin viranhaltijoita ja tuomiokapitulin päätösvaltaa koskevat säännökset, jotka liittyvät kirkon järjestysmuotoon ja hallintoon taikka kirkon toimielinten keskinäisiin toimivaltasuhteisiin sekä sellaiset kirkon sisäiseen autonomiaan liittyvät säännökset, jotka edellyttävät perustuslain mukaan lailla säätämistä. Kirkkolakiin otettavan valtuutussäännöksen nojalla viranhaltijoita koskeva sääntely, joka ei edellytä lailla säätämistä, säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kirkon työmarkkinalaitosta koskevat kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säännökset siirretään uuteen lakiin evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta. Laissa säädettäisiin muun muassa työmarkkinalaitoksen tehtävistä, sen päätösvaltaa käyttävästä valtuuskunnasta sekä työmarkkinalaitoksen toimistosta, joka toimii kirkkohallituksen yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan myös, että lakiin tuomioistuinten velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan (373/2010) lisättäisiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijat, koska valtion virkamiehistä ja kunnallisista viranhaltijoista säädetään jo lain 2 §:n 1 momentissa. Kirkkolaissa ei enää säädettäisi asiasta. Kirkon järjestysmuodon vuoksi evankelis-luterilaisen papin rangaistusta koskevasta ratkaisusta tulisi ilmoittaa tuomiokapitulille, kuten voimassa olevassa kirkkolaissa asiasta tällä hetkellä säädetään.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta

Esityksessä ehdotetaan koottavaksi voimassa olevassa kirkkolaissa, kirkkojärjestyksessä sekä evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahoituksen turvaamisesta annetussa laissa olevat kirkon eläkerahastoa koskevat säännökset kaikilta osin uuteen lakiin kirkon eläkerahastosta. Uutena sääntelynä lakiin lisättäisiin säännökset omistajaohjauksen periaatteista, velvollisuudesta pitää luottamustehtäviä koskevaa luetteloa, eturistiriitoja koskevista toimintaperiaatteista sekä johdon ja sen lähipiiriin kuuluvien liiketoimista. Lakiin ehdotetaan myös otettavaksi riskien hallintaa koskevat säännökset sekä kirkon eläkerahastoa koskevat sisäpiirisäännökset. Näiden lisäysten tavoitteena on kirkon eläkerahaston hallinnon läpinäkyvyyden lisääminen. Vastaavat muutokset on jo toteutettu työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (96/2014), Kevasta annetussa laissa (66/2016) sekä valtion eläkerahastosta annetussa laissa (340/2014).

Tämän lainvalmistelun rinnalla Finanssivalvonnalle esitetään, että Finanssivalvonnasta annettua lakia muutettaisiin siten, että Finanssivalvonnan toimivaltuuksia laajennettaisiin kattamaan kirkon eläkerahaston sisäpiiriä koskevien säännösten noudattamisen valvonta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla kirkkolainsäädännön kokonaisuudistuksella ja kirkkolaista eriytetyillä kirkollisilla laeilla ei sinänsä ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Kokonaisuudistuksen yhteydessä ehdotetulla alistusmenettelyistä luopumisella arvioidaan olevan vain vähäisiä taloudellisia vaikutuksia. Vaikka seurakunnissa, tuomiokapituleissa ja kirkkohallituksessa ei olisi enää tarvetta käyttää toimielinten ja viranhaltijoiden resursseja alistusmenettelyihin, alistusmenettelyistä luopumisen on arvioitu kasvattavan seurakuntien tuen tarvetta. Tuomiokapitulien ja kirkkohallituksen henkilöresursseja olisi muutoksen myötä suunnattavissa aiempaa enemmän neuvontatehtäviin ja varsinkin

kirkkohallituksessa erilaisten oppaiden ja ohjeiden laatimiseen muun muassa kirkolliseen rakentamiseen, maankäyttöön ja hautaustoimeen liittyvissä kysymyksissä. Siten henkilöstöresurssisäästöjä ei ole odotettavissa. Lisäksi osassa asioista alistuksen tilalle ehdotetaan muita hallinnollisia menettelyjä, jotka myös edellyttävät henkilöresurssien käyttöä.

Kirkonkirjojen pidon uudelleenjärjestelyn tavoitteena on saavuttaa taloudellista säästöä. Kirkon yhteistä jäsentietojärjestelmää suunniteltaessa arvioitiin, että tietojärjestelmän käyttöönoton jälkeen tulisi 30 miljoonan euron taloudelliset hyödyt ensimmäisten kymmenen vuoden aikana. Lokakuussa 2018 valmistuneen kirkon tietohallinnosta, organisaatiosta, hankkeista ja niiden kustannuksista tehdyn selvityksen mukaan jäsentietojärjestelmän rakentamiskustannukset olivat vuoteen 2013 mennessä 10,97 miljoonaa euroa. Käyttöönoton jälkeisinä ensimmäisinä viitenä vuotena (2013–2017) jäsenrekisterin ylläpito- ja kehittämiskustannukset ovat olleet hiukan yli 2 miljoonaa euroa vuosittain eli yhteensä 11,6 miljoonaa. Seurakuntien taloustilastojen perusteella samalla viiden vuoden ajanjaksolla vuoden 2012 kirkonkirjojen pidon menotasoon verrattuna seurakunnille on kertynyt kumulatiivista säästöä yhteensä 15,4 miljoonaa euroa. Jäsenrekisterin mahdollistama tietojen luovuttamisista perittävien maksujen yhtenäistäminen Digi- ja väestötietoviraston vastaavien maksujen kanssa on nostanut kirkonkirjojen pidon tuloja siten, että tämä tulotason nousu huomioon ottaen seurakuntien nettokulujen kumulatiivinen säästö vastaavalla ajalla on ollut 23,7 miljoonaa euroa. Selvää kuitenkin on, että pääseminen arvioituun taloudelliseen hyötyyn edellyttää kirkonkirjojen pidon prosessien voimakasta kehittämistä ja keskittämistä.

Vuoden 2019 taloustilastojen perusteella kirkonkirjojen pidon kustannukset suhteessa jäsenmäärään ovat olleet pääsääntöisesti suuremmat jäsenmäärältään pienimmissä yksiköissä kuin suurissa yksiköissä. Alle 6 000 jäsenen seurakunnissa vuosikustannukset ovat keskimäärin 6,5 €/jäsen ja 6 000–14 000 jäsenen yksiköissä kustannusten keskiarvo on 4,3 €/jäsen. Suurimmillaan kustannukset saattavat olla jopa 23,7 €/jäsen. Suurissa yli 30 000 jäsenen yksiköissä kustannusten keskiarvo on 3,4 €/jäsen (suurimmillaan 7,1 €/jäsen). Lisäksi vuoden 2018 tilinpäätöstietojen perusteella on tehty vertailua kahden alueellisen keskusrekisterin kustannuksista. Toinen keskusrekistereistä on edustanut keskitettyä mallia ja toinen hajautettua mallia. Keskusrekisterien toimintakulut/jäsen olivat 2,65 ja 2,64 euroa.

Esityksen ei arvioida tuottavan taloudellista säästöä sellaisissa seurakunnissa, joissa kirkonkirjanpidon tehtäviä on hoitanut kirkkoherran lisäksi ainoastaan yksi viranhaltija, jolla on ollut muitakin seurakunnan hallintotehtäviä. Säästö syntyy ennemminkin työajassa, jollei henkilön työtehtävät vähene siinä määrin, että voidaan siirtyä osa-aikaiseen palvelussuhteeseen.

Tiedonhallintalain omaksumisen ehdotetuilta osin ei myöskään arvioida aiheuttavan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Kirkon hallinnossa aiemmin sovellettu julkisuuslain hyvää tiedonhallintatapaa koskenut 18 §:n säännös on velvoittanut kirkon viranomaisia pitämään asialuetteloita, kuvauksia tietojärjestelmistä, selvittämään tietojärjestelmiä käyttöönotettaessa niiden vaikutuksia asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon ja suojaan sekä suunnittelemaan asiakirjahallintonsa niin, että asiakirjojen julkisuus voidaan vaivattomasti toteuttaa, sekä huolehtimaan henkilöstönsä tarvittavasta koulutuksesta. Siten tiedonhallintalain asianhallintoa ja palvelujen tiedonhallintoa koskevien säännösten omaksumisesta ei tulisi aiheutua juurikaan kustannuksia. Lain 17 §:ssä säädetty velvollisuus kerätä lokitietoja säädetyistä tietojärjestelmistä tullee kuitenkin aiheuttamaan kustannuksia siinä vaiheessa, kun uusia tietojärjestelmiä hankitaan tai vanhoja tietojärjestelmiä päivitetään. Toisaalta tietojärjestelmissä, joissa käsitellään henkilötietoja, on jo tietosuoja-asetuksen myötä tullut tarkoituksenmukaiseksi käyttää yhtenä henkilötietojen suojaa koskevana toimenpiteenä lokitietojen keräämistä. Kirkon jäsenrekisterin osalta velvollisuus kerätä lokitietoja on säädetty jo tietojärjestelmän käyttöönotosta lähtien kirkkohallitukselle. Ehdotetun muutoksen vaikutukset talouteen riippuvat siten siitä, kuinka paljon seurakuntien tietojärjestelmissä on jo mainittua ominaisuutta toteutettu.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Uuden kirkkolain ja kirkkojärjestyksen sekä uusien kirkollisten erillislakien systematiikan ja pykälien omaksuminen vaatii voimaantulovaiheessa perehdyttämistoimenpiteitä kuten koulutuksen järjestämistä ja ohjeiden laadintaa. Johdonmukaisemmat ja luettavammat säädökset kuitenkin helpottaisivat ajan myötä kirkon ja seurakuntien viranhaltijoiden, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden tehtävien hoitamista sekä viranomaisten ja yksityishenkilöiden asioimista kirkon ja seurakuntien kanssa.

Koska monia säännöksiä sijoitettaisiin kirkkolain sijasta kirkkojärjestykseen, kirkkolain muutosesitysten määrä vähenisi jonkin verran ja ne olisivat aikaisempaa suppeampia.

Uusia kirkollisia erillislakeja ei myöskään koskisi kirkolliskokouksen määräenemmistövaatimukset tai kirkkolain säätämisjärjestys.

Vaalisäännösten sijoittaminen erillisen vaalijärjestyksen sijasta kirkkojärjestykseen selventäisi säädöskokonaisuutta ja helpottaisi vaalisäännösten soveltamista. Toisaalta se merkitsisi sitä, että vaalisäännöksiä ei enää hyväksyttäisi kirkolliskokouksessa enemmistöpäätöksellä kuten voimassa oleva kirkon vaalijärjestys. Kirkkojärjestyksen hyväksymiseen vaaditaan kirkolliskokouksessa määräenemmistö. Tämän ei kuitenkaan arvioida vaikeuttavan säännösten muuttamista tarpeen vaatiessa, koska kirkollisia vaaleja koskevat säännökset ovat lähinnä teknisluonteisia ja noudattavat yleisiä vaalisäännöksiä.

Esitykseen sisältyy myös uusia säännösehdotuksia. Alistusmenettelystä luopuminen keventäisi hallinnollista taakkaa niin seurakunnissa, tuomiokapituleissa kuin kirkkohallituksessakin. Hallinnolliset menettelyt sujuvoituisivat ja asioiden käsittely ja toimeenpano nopeutuisivat, kun alistusviranomainen ei enää tutkisi asiaa paikallistason päätöksenteon jälkeen uudelleen. Ehdotetut muutokset korostaisivat seurakunnan suvereniteettia, kun lopulliset päätökset tehtäisiin seurakunnan omissa toimielimissä. Samalla päätöksenteon demokraattisuus kasvaisi, koska lopullisen päätöksen tekisivät seurakuntavaaleilla valitut luottamushenkilöt. Tämä merkitsisi seurakunnan vastuun kasvamista erityisesti niissä asioissa, joissa alistusmenettelyn tilalle ei ehdoteta muuta menettelyä.

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän toimielimiä koskevien paikallistason täytäntöönpanomääräysten eli työjärjestysten, ohjesääntöjen ja johtosääntöjen kokoamisen yhdeksi kattavaksi hallintosäännöksi arvioidaan selkeyttävän seurakunnan tai seurakuntayhtymän hallinto-organisaation rakennetta sekä toimivaltarajojen hahmottamista. Se keventäisi ja yhdenmukaistaisi hallintoa ja hallintomenettelyjä vähentämällä seurakunnan ja seurakuntayhtymän hallintoa ohjaavien erillismääräysten määrää. Yksi hallintosääntö myös helpottaisi seurakuntien luottamushenkilöiden ja työntekijöiden sääntökokonaisuuden hallintaa.

Tuomiokapitulien hallintopäätöksiin kohdistuvasta työajasta noin 15 % kohdistuu alistuksen kautta tuomiokapituliin vireille tulleisiin asioihin. Tuomiokapitulin tehtävien painopiste siirtyisi ehdotuksessa käsitellyissä asioissa pääosin jälkikäteisestä valvonnasta etukäteen annettavaan tukeen ja konsultointiin. Tuomiokapitulin ja piispan toimimiseen valvontaviranomaisena tai piispallisen kaitsennan tehtäviin ei ehdoteta

muutoksia, vaikka valvonnan ja kaitsennan välineet olisivat osin muutoksen kohteena. Valvontaa voidaan toimittaa muun muassa seurakuntalaisten kirjelmien ja muiden yhteydenottojen pohjalta. Valvontatoimiin kuten selvityspyyntöihin voidaan ryhtyä myös oma-aloitteisesti. Kirkkojärjestyksen 4 luvun 7 §:n mukaan piispantarkastuksen nimenomaisena tehtävänä on tukea ja ohjata seurakuntien ja seurakuntayhtymien hallinnon ja taloudenhoidon kehittämistä. Mikään ei siten esimerkiksi estäisi sitä, että tuomiokapituli tai piispa kohdistaisi valvontatoimensa seurakuntien ja seurakuntayhtymien hallintosääntöihin.

Kirkkohallituksen tehtävät eivät juurikaan muuttuisi seurakuntayhtymän perustamista koskevassa hallintoprosessissa. Sen sijaan sen tehtävät muuttuisivat, kun suojeltuja kirkollisia rakennuksia koskevissa asioissa siirryttäisiin alistuksen sijasta lupamenettelyyn, jolloin lupaan voitaisiin liittää suojelun tavoitteita turvaavia ehtoja. Kirkollisen rakennusperinnön suojeluasioiden lupamenettelyssä pyydettäisiin jatkossakin Museoviraston ja tarvittaessa Ahvenanmaan maakuntahallituksen tai saamelaiskäräjien lausunto. Lupamenettely keventäisi ja nopeuttaisi hallinnollista prosessia sekä rajoittuisi korjaus- ja muutostilanteissa vain suojeltuihin rakennuksiin. Lisäksi menettely nopeutuisi, kun kirkkohallitukselle tehtävä alistusvalitus poistuisi prosessista. Muutosta kirkkohallituksen päätökseen haettaisiin hallinto-oikeudelta ja muutoksenhakuaika alkaisi vasta sen jälkeen, kun lupa-asia olisi ratkaistu. Myös valitusperuste muuttuisi: valitusta kirkkohallituksen päätöksestä ei voitaisi tehdä tarkoituksenmukaisuusperusteella, vaan ainoastaan laillisuusperusteella.

Esitys antaisi mahdollisuuden erilaisiin seurakuntien osa-aluehallinnon ratkaisuihin. Muutoksen ansiosta osa-aluehallinnon rakenteiden järjestämistä voitaisiin pohtia paikallisesti nykyistä vapaammin. Säännökset osa-aluehallinnosta korvaisivat voimassa olevan sääntelyn kappeliseurakunnista ja seurakuntapiireistä. Säännökset olisivat nykyistä joustavammat ja antaisivat seurakunnille mahdollisuuden harkita, millainen toimielin seurakunnan osa-alueelle tarvittaisiin, millainen sen kokoonpano olisi ja mitä sen toimivaltaan kuuluisi. Koska osa-aluehallinnon toimielimen nimeä ei enää määriteltäisi laissa, siitä voitaisiin päättää paikallisesti. Tämä antaisi seurakunnille toisaalta mahdollisuuden myös säilyttää olemassa olevat kappeliseurakunnat tai seurakuntapiirit. Uutta on myös ehdotus, jonka mukaan osa-aluehallinnon järjestämisestä voitaisiin sopia jo ennen seurakuntajaon muuttamista. Etukäteen tehdyt sopimukset parantaisivat viranomaisten mahdollisuuksia järjestää hallintoa etukäteen niin, että väliaikaisia ratkaisuja ei tarvittaisi.

Esityksellä luotaisiin joustavuutta päätöksenteon tapoihin ja mahdollisuuksia uudenlaisiin kokouskäytäntöihin. Ehdotetuilla uusilla säännöksillä sallittaisiin sekä sähköisten kokousten pitäminen kirkolliskokouksessa että sähköisen päätöksentekomenettelyn käyttäminen kirkon hallinnossa. Lainmuutos ei velvoittaisi sähköisten järjestelmien käyttöön eikä hankkimiseen, mutta antaisi seurakunnille lisää valinnanvaraa ja voisi helpottaa kokousten järjestämistä. Kirkolliskokouksen osalta mahdollisuus sähköisiin täysistuntoihin voisi tuoda myös säästöjä.

Kirkonkirjojen pidon viranomaistehtävien ja toimintojen keskittäminen keskusrekistereihin vaikuttaa sekä seurakuntien että keskusrekisterien toimintaan, henkilöstöresursseihin ja toimitiloihin. Vuoden 2022 alussa toiminnassa on 15 keskusrekisteriä. Keskusrekisterien laajentumisen myötä on kehitettävä hallintoprosesseja sekä yhtenäistettävä eri toimintakulttuureja. Käsiteltävien jäsentietojen määrän lisääntyessä saattaa olla tarvetta myös väliaikaiseen keskusrekisterin henkilöstön määrän kasvattamiseen. Vasta toimintojen vakiinnuttua perustamisvaiheen jälkeen voidaan arvioida keskusrekisterien todellinen henkilöstöresurssien tarve. Vastaavasti seurakuntien henkilöstöresurssien tarve saattaa vähentyä. Osa seurakuntien jäsentietojen käsittelijöistä siirtynee keskusrekisterien henkilöstöön. Pienissä seurakunnissa, joissa yksi työntekijä on hoitanut jäsentietojen käsittelyä muiden tehtäviensä ohella, on mahdollisuus järjestellä kyseisen henkilön työtehtäviä uudelleen tai muuttaa palvelussuhde osa-aikaiseksi.

Kirkonkirjojen pidon toimintojen keskittäminen edistää kirkonkirjojen pitoon liittyvän osaamisen ja ammattitaidon ylläpitoa. Suuremmassa yksikössä on koetusti paremmat mahdollisuudet osallistua koulutukseen. Myös henkilökunnan sijaistaminen lomien sekä työ- ja virkavapaiden aikana on sujuvampaa kuin pienissä yksiköissä. Keskusrekisterissä esimies ja työyhteisö voivat myös aivan eri tavalla tukea yksittäisen viranhaltijan tai työntekijän työssä onnistumista kuin seurakunnissa, joissa työstä tulee käytännön tasolla selvitä kirjallisen ohjeistuksen perusteella. Keskusrekisterin johtajalla on paremmat mahdollisuudet hallita jäsentietojen ylläpitoon ja käsittelyyn liittyvä henkilötietojen suojaa koskeva lainsäädäntö kuin kirkkoherralla, jolla muutoinkin on laaja tehtäväkenttä seurakuntien hallinnossa ja toiminnassa.

Kirkonkirjojen pidon tehtävien keskittäminen mahdollistaa nykyistä paremmin kirkkohallituksen vastuulla olevien rekisteritoimintojen yhtenäisyyden kehittämisen sekä samalla kirkonkirjojen pidon prosessien tehostamisen. Päällikkövirastona toimivalla

keskusrekisterillä ja sen johtajalla on velvollisuus aktiivisesti valvoa omalta osaltaan henkilötietojen suojaa koskevien säännösten toteuttamista sekä tehokkaiden ja asiakkaan kannalta helpompien ja laadukkaimpien toimintamallien kehittämistä keskusrekisterin toiminnassa. Samoin on löydettävä toimintatapoja, jotka mahdollistavat jäsentietojen laissa säädetyn käyttötarkoituksen mukaisen käsittelyn seurakuntien ja seurakuntayhtymien hallinnossa ja toiminnassa sekä seurakunnan jäsenen oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa. Keskusrekisterimallissa myös tältä osin on löydettävissä aiempaa paremmin yhtenäisiä ratkaisuja.

Rekisterinpitäjien vastuunjaon selkeyttäminen parantaa kullekin viranomaiselle kuuluvien vastuiden hahmottamista. Kirkon jäsentiedot kuuluvat tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisiin erityisiin tietoryhmiin. Tästä syystä on erityisen tärkeää, että rekisterinpitäjän vastuualueet ovat mahdollisimman selkeät ja henkilötietojen suoja pystytään toteuttamaan riittävällä tavalla.

Tiedonhallintalain omaksuminen esitetyiltä osin tukisi kirkon viranomaisten tietoturvan järjestämistä ja yhtenäistäisi sitä muiden yhteiskunnan viranomaistoimijoiden kanssa. Tämä mahdollistaa entistä paremman mahdollisuuden yhteistyöhön sekä tietojen vaihtoon kirkon ja muiden viranomaisten välillä. Käytännöt, jotka ovat mahdollisimman lähellä valtionhallinnon käytäntöjä, edistävät sujuvaa yhteistoimintaa julkisessa hallinnossa. Ottaen huomioon, että kirkkohallitus on antanut määräyksiä tietoturvapolitiikasta ja tietoturvallisuudesta, jotka jo nyt pohjautuvat pitkälti valtion vastaavaan ohjeistukseen, ei tietoturvasäännösten velvoittavuus aiheuttane suurempia toimenpiteitä kirkollisille viranomaisille. Myös asianhallintaan liittyvien säännösten omaksuminen yhdenmukaistaisi kirkollisten viranomaisten tiedonhallintatapoja.

Ehdotettava tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muutos, jonka mukaan tuomioistuimen tulisi ilmoittaa myös evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijoita koskevista rikosoikeudellisista tuomioista, arvioidaan lisäävän tuomioistuimen tietoisuutta ratkaisujen ilmoitusvelvollisuudesta.

Uusi laki kirkon eläkerahastosta selkeyttäisi kirkon eläkerahaston säädöspohjaa, kun kaikki eläkerahastoa koskevat säännökset olisivat samassa laissa. Ehdotetut uudet säännökset lisäisivät kirkon eläkerahaston hallinnon läpinäkyvyyttä. Säännöksillä asetettaisiin kirkon eläkerahastolle uusia dokumentointi- ja julkistamisvelvoitteita. Ehdotetuista muutoksista aiheutuisi kirkon eläkerahastolle hallinnollisen työn lisääntymistä sekä kustannuksia uusien järjestelmien hankkimisesta. Säännösten valvonta

aiheuttaisi työtä Finanssivalvonnalle. Sisäpiirirekisterin ja sisäpiiri-ilmoitusten valvonta kytkeytyy kuitenkin Finanssivalvonnan jo nykyisin tekemään kirkon eläkerahaston sijoitustoiminnan valvontaan sekä yleiseen markkinavalvontaan.

4.2.3 Ympäristövaikutukset

Kirkollisen rakennusperinnön suojelua voitaisiin toteuttaa lupamenettelyllä nykyistä tehokkaammin. On todennäköistä, että lainsäädännöstä huolimatta kaikkia olennaisia kirkollisten rakennusten muutoksia ei tällä hetkellä saateta alistusviranomaisen käsittelyyn. Uuden menettelyn voidaan arvioida parantavan tilannetta, kun se kohdistuisi vain suojelun kannalta keskeisimpiin, suojeltuihin rakennuksiin ja viranomainen voisi etukäteen asettaa tarpeellisia lupaehtoja. Lupamenettelyssä voitaisiin arvioida korjaussuunnitelmia rakennusten suojelun kannalta, kuten nykyisinkin. Kyse kuitenkin olisi luvasta, jota ilman suojellun kirkollisen rakennuksen korjaustoimiin ei saisi ryhtyä. Siksi lupamenettelyllä kyettäisiin vielä nykyistä paremmin varmistumaan siitä, että korjaustoimet eivät ole ristiriidassa rakennuksen suojelutavoitteen kanssa. Sama koskisi rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta ja käytöstä luopumista sekä uuden kirkollisen rakennuksen hankkimista tai rakentamista.

Esityksessä ehdotetulla toimielinten mahdollisuudella halutessaan päättää asioista sähköisessä päätöksentekomenettelyssä ja kirkolliskokouksen mahdollisuudella pitää sähköisiä kokouksia voi olla jonkin verran myönteisiä ympäristövaikutuksia. Sähköiset kokoukset pienentävät hiilidioksidipäästöjä jonkin verran, kun kokouksista aiheutuva matkustustarve vähenee.

4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset seurakuntalaisiin ja kansalaisiin

Kirkkolakiin ehdotetaan säännöstä seurakuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston tehtäväksi tulisi edistää seurakunnan jäsenten monipuolisia ja vaikuttavia osallistumisen mahdollisuuksia. Ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin julkiselle vallalle perustuslain 14 §:ssä säädettyä tehtävää edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Esityksen arvioidaan edistävän seurakunnan yhteisöllisyyttä sekä ihmisten välistä vuorovaikutusta, seurakuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallistumista.

Ehdotetun kirkkolain 3 luvun 3 §:n mukaisia erityisiä osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja olisivat yhtäältä asioista tiedottaminen ja niistä kuuleminen sekä seurakuntalaisten mielipiteiden selvittäminen. Seurakunnan jäsenten vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi ehdotetaan myös selkeää säännöstä viestintävastuussa olevasta seurakunnan toimielimestä sekä erityistä tiedottamisvelvollisuutta seurakuntajaon muutostilanteissa. Ehdotetuilla muutoksilla tuetaan seurakuntalaisten roolin uudistamista. Seurakunnat voisivat kannustaa seurakuntalaisia osallistumaan toimintaan myös toiminnan suunnittelun ja toteutuksen kautta sekä kantamaan vastuuta tapahtumissa ja muussa toiminnassa. Muutos kannustaisi vapaaehtoistyöhön, jonka tarve kirkossa on tiedostettu laajasti. Seurakuntalaisten rooli muuttuisi näin toiminnan kohteista toimijoiksi. Ehdotuksella myös tuettaisiin pyrkimystä seurakunnallisen hallintotoiminnan ja toiminnan muuttamiseksi työntekijäkeskeisyydestä seurakuntalaiskeskeisyyteen.

Ehdotettava seurakuntien osa-aluehallinnon sääntely lisäisi todennäköisesti ajan myötä erilaisia rakenneratkaisuja. Erilaisia osa-aluehallinnon rakenteita syntynee erityisesti laajempien seurakuntajaon muutosten yhteydessä, kuten seurakuntayhtymiä perustettaessa tai seurakuntien liittyessä toisiinsa. Joustavampi sääntely parantaisi mahdollisuutta ottaa huomioon alueelliset seurakuntatoiminnan tarpeet. Osa-aluehallinnon tarkoituksenmukainen järjestäminen voisi tällöin parantaa seurakuntalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa seurakunnan toimintaan.

Kirkonkirjojen pidon keskittämisellä mahdollistetaan valtakunnallinen virkatodistus- ja sukuselvityspalvelu, joka parantaa asiakkaiden palvelukokemuksia. Palveluja käyttävät tahot kuten pankit, asianajo- ja lakiasiaintoimistot sekä yksittäiset kansalaiset saavat palvelut yhdestä paikasta. Asiakas voi laittaa tietopyyntönsä vireille lähimmässä keskusrekisterissä eikä esimerkiksi perunkirjoitukseen liittyvää sukuselvitystä tarvitse jatkossa tilata useammasta kirkon viranomaisesta.

Alueelliset keskusrekisterit luovat myös edellytyksiä toimintatapojen, ratkaisukäytäntöjen, palvelumallien ja palvelutason yhtenäisyyden kehittämiselle. Asiakas voi odottaa yhä tasalaatuisempaa ja laadukkaampaa palvelua, kun keskusrekisterin henkilöstön voimavaroja voidaan käyttää tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla sekä samalla luoda edellytyksiä asiakaslähtöiselle ja yhdenmukaiselle tehtävien toimeenpanolle. Tietojen käsittelijöiden osaamistason paraneminen parantaa myös annettavien virkatodistusten ja sukuselvitysten julkista luotettavuutta.

Keskusrekisterien perustamisvaihe saattaa myös hetkellisesti heikentää palveluiden saatavuutta. Tämä on seurausta erilaisten toimintatapojen ja -kulttuurien yhteensovittamisesta sekä muun muassa yhteysosoitteiden kuten sähköpostiosoitteiden ja tiedon jakelukanavien, kuten verkkosivujen, uudistamisen tarpeesta. Samoin perustamisvaihe saattaa pidentää virkatodistusten toimitusaikoja, kunnes digitoitujen materiaalien metatiedot ja seurakuntakohtaiset muistiot täydentyvät järjestelmään.

Tiedonhallintalain omaksuminen tietoturvaa, tietojen luovuttamista ja tiedonhallintaa koskevilta osin lisää ja parantaa kansalaisten ja kirkon jäsenten mahdollisuuksia saada tietoa kirkollisten viranomaisten toiminnasta, kirkollisesta päätöksenteosta sekä päätöksenteon vaikutuksesta heihin. Viranomaisten asianhallinnan ja asiakirjojen rekisteröinnin yhdenmukaistaminen edistää sekä julkisuusperiaatteen että hyvän hallinnon toteutumista.

Kielelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetaan seurakunnan ja seurakuntayhtymän kielestä säädettäväksi suurelta osin aiempaa vastaavalla tavalla. Jos samalla alueella on kielen perusteella useita seurakuntia, ne ovat sekä voimassa olevan lain että ehdotuksen mukaan aina yksikielisiä. Nykytilaa vastaa myös säännös, jonka mukaan seurakunta on kaksikielinen, kun sen läsnä olevien jäsenten suomenkielinen tai ruotsinkielinen vähemmistö on niin suuri, että kunta on vastaavasti kielilain mukaan kaksikielinen. Seurakuntayhtymä taas on yksikielinen, jos siihen kuuluu ainoastaan saman kielisiä seurakuntia, ja kaksikielinen, jos siihen kuuluu erikielisiä seurakuntia tai vähintään yksi kaksikielinen seurakunta. Sama periaate on myös hiippakuntien kielellisen aseman määräytymisessä.

Esityksessä ehdotetaan kirkkolain 2 luvun 6 §:ään säännöstä, jonka nojalla kirkkohallitus voisi seurakunnan kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston esityksestä määrätä seurakunnan kaksikieliseksi viisivuotiskaudeksi, vaikka seurakunta olisi säännösten perusteella yksikielinen. Mahdollisuus määrätä seurakunta kaksikieliseksi koskisi vain sellaisia alueita, joilla ei ole kielen perusteella useita seurakuntia. Ehdotetulla säännöksellä tuodaan kirkkolakiin vastaava mahdollisuus, joka kielilaissa koskee kuntia. Kielilain 5 §:n 3 momentin mukaan yksikielinen kunta voitaisiin kunnan valtuuston esityksestä säätää valtioneuvoston asetuksella kaksikieliseksi, vaikka kunta olisi muuten yksikielinen. Ehdotetulla säännöksellä voitaisiin parantaa seurakunnan kielellisen vähemmistön asemaa sellaisilla alueilla, joilla ei ole erikielisiä seurakuntia. Vuonna

2021 kaksikielisiä seurakuntia on ollut yhteensä 9. Näistä 6 on Porvoon hiippakuntaan kuuluvia seurakuntia, joiden jäsenistä enemmistö on ruotsinkielisiä. Saamenkielisten kotiseutualueella sijaitsee neljä seurakuntaa, joissa kielinä ovat suomi ja saame, ja saksalaisen seurakunnan kieliä ovat ruotsi ja saksa. Suomenkielisen enemmistön seurakunnista kaksikielisiä on kolme.

Kaikki ruotsinkieliset seurakunnat kuuluvat Porvoon hiippakuntaan. Siihen kuuluvat myös ne kaksikieliset seurakunnat, joilla on ruotsinkielinen enemmistö. Suurin osa Porvoon hiippakunnan seurakunnista sijaitsee ruotsinkielisillä alueilla Etelä-Suomessa, Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla. Näillä alueilla olevat suomenkieliset seurakunnat kuuluvat muihin hiippakuntiin. Erityisesti suuremmissa kaupungeissa on tavallista, että seurakunnat ovat jakautuneet kielen mukaan muodostaen yhdessä kaksikielisen seurakuntayhtymän. Seurakuntayhtymiä, joihin kuuluu sekä suomenkielisiä että ruotsinkielisiä seurakuntia, on esimerkiksi Helsingin, Kokkolan, Pietarsaaren, Porvoon, Raaseporin ja Tampereen seuduilla. Seurakuntayhtymän alueella olevien erikielisten seurakuntien alueet voivat poiketa toisistaan. Tämä mahdollistaa vähemmistökielisten seurakunnan jäsenten palvelemisen koko seurakuntayhtymän alueella. Esimerkiksi Espoon seurakuntayhtymässä ruotsinkielinen seurakunta kattaa koko Espoon alueen, kun taas suomenkielisillä seurakunnilla on omat, pienemmät alueensa.

Suomessa kaksikielisiä kuntia on 33. Näistä neljä on hakeutunut kaksikieliseksi omasta aloitteestaan (Lohja, Korsnäs, Luoto ja Närpiö), vaikka ne olisivat väestön kielisuhteiden perusteella yksikielisiä. Oikeusministeriön mukaan käytännössä on havaittu, että ruotsinkieliset kunnat ovat olleet kiinnostuneempia hakeutumaan kaksikielisiksi kuin suomenkieliset kunnat.

Ehdotetulla säännöksellä voidaan arvioida olevan merkitystä erityisesti seurakuntarakenteiden muutostilanteissa. Sen pohjalta esimerkiksi yhdistyvässä tai laajentuvassa seurakunnassa voitaisiin harkita, tulisiko kielellisen vähemmistön oikeuksia parantaa esittämällä seurakunnan määräämistä kaksikieliseksi. Kirkkohallituksen tulisi ottaa kielivähemmistöjen asema huomioon myös päättäessään seurakuntajaosta taikka seurakuntayhtymän perustamisesta ja sen alueen muuttamisesta. Tähän velvoittaisi säännös, jonka mukaan seurakuntajakoa voidaan muuttaa vain erityisen painavasta syystä, jos muutoksesta aiheutuu, että seurakunnan enemmistön kieli muuttuu vähemmistön kieleksi. Myös seurakuntayhtymää perustettaessa on sovellettava seurakuntajaon muuttamisen edellytyksiä. Todennäköisesti ehdotuksen käytännön

vaikutukset ovat riippuvaisia siitä, millaisiin rakenneratkaisuihin seurakunnat päätyvät tulevaisuudessa.

Keskusrekisterien valtakunnallisella palvelulla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia myös asiakkaan kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta, kun kaksikieliset ja ruotsinkieliset keskusrekisterit voivat tuottaa ruotsinkielistä virkatodistus- ja sukuselvityspalvelua asiakkaalle tämän asuinpaikasta riippumatta. Toisaalta kirkon viranomaisissa sovellettava kielilaki jo sinällään turvaa asiakkaan palvelun tämän omalla kielellä suomeksi tai ruotsiksi.

Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Ehdotettava uusi säännös seurakunnan jäsenen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista kohdistuisi kaiken ikäisiin seurakuntalaisiin. Se parantaisi siten myös lasten ja nuorten mahdollisuutta saada mielipiteensä seurakuntapäättäjien tietoon ja vaikuttaa seurakunnan asioihin. Seurakuntavaaleissa äänioikeusikärajana säilyisi edelleen 16 vuotta, mikä osaltaan tukee nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Myös hiippakuntavaltuustolle tehtävää jäsenaloitetta koskevassa säännöksessä aloitteentekijän ikä on rajattu 16 vuoteen. Siten myös nuorilla seurakuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa seurakunnan ja hiippakunnan hallinnon ja toiminnan kehittämiseen. Muutoin ehdotuksella ei arvioida olevan vaikutusta lapsiin ja nuoriin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Alistusmenettelyjen purkaminen

Seurakuntayhtymän perustaminen

Seurakuntayhtymän perustamiseen liittyvä alistusmenettely olisi mahdollista purkaa ilman, että tilalle luotaisiin mitään uutta menettelyä. Tällöin seurakuntayhtymän perustaminen ja kaikki perussäännön muutostilanteet jäisivät seurakuntien itsenäisesti päätettäviksi. Tämän vaihtoehdon etuna voitaisiin pitää sitä, että se korostaisi seurakuntien itsenäisyyttä, jota on pidetty olennaisena seurakuntayhtymää perustettaessa. Vaihtoehto sisältäisi kuitenkin riskejä. Seurakuntien pitäisi pystyä sopimaan asioista keskenään kaikissa tilanteissa. Mahdollisia ristiriitatilanteita ei voitaisi ratkoa ylemmän viranomaisen päätöksellä. Seurakuntia ei myöskään voitaisi missään tilanteessa velvoittaa liittymään seurakuntayhtymään esimerkiksi taloudellisten perusteiden nojalla.

Tämä merkitsisi tuomiokapituleiden valvonta- ja kaitsentavaltaan liittyvien työvälineiden vähentymistä.

Mainittuja riskejä voidaan pitää niin merkittävinä, että pelkkä alistusmenettelyn poistaminen ei ole riittävää. Seurakuntayhtymää perustettaessa intressiristiriidat esimerkiksi asioiden toteutustavasta voivat muodostua suuriksi. Toisaalta seurakuntayhtymän perustaminen voi jossain tilanteessa olla ratkaisu vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen ja ylemmän viranomaisen on tarpeen pystyä toimimaan, jos seurakunnat eivät pääse asiasta yksimielisyyteen. Alistuksen tilalle voidaan hahmotella vaihtoehtoinen menettely, jossa joko tuomiokapituli tai kirkkohallitus ylempänä viranomaisena päättäisi seurakuntayhtymän perustamisesta.

Tuomiokapitulilla olevaa lopullista ratkaisuvaltaa puoltaisi se, että tuomiokapituli tuntee hyvin seurakuntiensa olosuhteet ja pystyy ottamaan huomioon paikalliset näkökohdat. Tuomiokapitulin tehtävänä on sekä valvoa että tukea seurakuntien ja seurakuntayhtymien hallintoa ja toimintaa. Tuomiokapitulin rooli seurakuntatyön tukijana ja konsultoijana on viime aikoina kasvanut. Voimassa olevien säännösten mukaisesti se voi määrätä selvittäjän valmistelemaan yhtymän perussääntöä ja omaisuuden siirtymistä koskevan ehdotuksen, jolleivat seurakunnat ole päässeet niistä sopimukseen. Menettelyn heikkoutena voitaisiinkin pitää tuomiokapitulin läheisyyttä seurakuntiin ja yhtymän muodostamisprosessiin. Tarkoituksenmukaisena ei voida pitää tilannetta, jossa tuomiokapituli olisi sekä aloitteellinen seurakuntayhtymää perustettaessa että tekisi lopullisen perustamispäätöksen.

Ehdotusta valmisteltaessa on katsottu, että erilaisissa seurakuntarakenteita koskevissa tilanteissa on johdonmukaista soveltaa samaa logiikkaa, vaikka ratkaisu muuttaisi vähäisesti eri toimijoiden rooleja seurakuntayhtymien muodostamisessa. Esityksessä ehdotetaan, että seurakuntayhtymän perustaminen rinnastetaan seurakuntajaon muuttamiseen ja niihin sovelletaan mahdollisimman pitkälle samoja menettelyitä. Tämä koskisi myös olemassa olevan seurakuntayhtymän alueen muutoksia, joissa on kyse seurakuntarakenteiden muuttamisesta, vaikka seurakuntayhtymää perustettaessa ja sen aluetta muutettaessa rakennemuutos on vain osittainen. Päätös perussäännön muutoksesta, jolla aiemmin perustettuun seurakuntayhtymään liittyy uusia seurakuntia, kuuluisi myös kirkkohallituksen toimivaltaan.

Kirkollisten rakennusten suojelu

Kirkollisten rakennusten arvokkaan kulttuuriperinnön suojelemiseksi on pohdittu useita eri menettelyvaihtoehtoja. Mahdollista on joko siirtää kirkollisten rakennusten suojelu yleislakien piiriin tai säilyttää kirkollisia rakennuksia ohjaavat säännökset kirkkolaissa. Jos kirkollisiin rakennuksiin sovellettaisiin voimassa olevaa lakia rakennusperinnön suojelemisesta, tulisi jokaisesta suojellusta kirkollisesta rakennuksesta tehdä suojelupäätös. Suojelupäätöksessä annettaisiin erityiset suojelumääräykset, joilla turvattaisiin rakennuksen kulttuurihistoriallisen merkityksen säilyttäminen. Suojelumääräys voisi muun muassa koskea rakennuksen säilyttämistä suojelun edellyttämässä kunnossa tai rakennuksen käyttöä siten, ettei sen kulttuurihistoriallista merkitystä vaaranneta. Ottaen huomioon suojeltujen kirkollisten rakennusten lukumäärän suojelumääräysten antaminen veisi ajallisesti useita vuosia, eikä määräysten antamista riittävällä tarkkuudella pidetä mahdollisena. Rakennuksen suojelumääräyksestä poikkeava korjausrakentaminen edellyttäisi lisäksi suojelumääräyksen uudelleenkäsittelyä. Vaihtoehtona olisi myös suojella rakennukset asemakaavalla, mutta kaavallinen suojelu ei ulottuisi rakennuksen sisätiloihin. Lisäksi tämä johtaisi kirkollisen rakennussuojelun siirtymiseen kirkon ulkopuoliselle viranomaiselle.

Tärkeänä pidetään, että kirkollisesta rakennussuojelusta päättäminen kuuluisi edelleen kirkon viranomaisille, jolloin suojelusta säädettäisiin kirkkolaissa. Alistusmenettely voitaisiin kirkollista rakennussuojelua koskevissa asioissa korvata menettelyllä, jossa ylemmällä viranomaisella olisi mahdollisuus siirtää seurakunnassa hyväksytty korjaussuunnitelma päätettäväkseen eli käyttää niin sanottua siirto-oikeutta. Kirkkolaissa ei tällä hetkellä tunneta sellaista menettelyä, jossa seurakuntien päätöksiä voitaisiin siirtää ylemmälle viranomaiselle. Valmistelussa tällaisen uuden menettelytavan luomista ei ole pidetty hyvänä vaihtoehtona. Se edellyttäisi keinoa seurata seurakuntien päätöksentekoa, joka luontuisi parhaiten tuomiokapitulilta. Päätösten valikoituminen ylemmän viranomaisen ratkaistavaksi olisi myös sattumanvaraista. Lisäksi edellytettäisiin tuomiokapituleiden asiantuntijaresurssien lisäämistä.

Ylemmän viranomaisen valvonta voitaisiin toteuttaa myös niin, että seurakuntien päätöksiin haettaisiin oikaisua joko tuomiokapitulilta tai kirkkohallitukselta. Tällainen menettely muistuttaisi vanhaa käytäntöä, jossa tuomiokapituli on ollut ensimmäisenä muutoksenhakuasteena seurakuntien päätöksistä. Se toisi kuitenkin mukanaan samat epäkohdat kuin edellä kuvattu siirto-oikeus. Oikaisuviranomaisena toimiminen

vaikuttaisi lisäksi ylemmän viranomaisen muiden tehtävien hoitamiseen. Tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen asiantuntijan olisi vaikeampaa toimia seurakuntien tukijana ja konsultoijana, kun viranomainen joutuisi myöhemmin ottamaan samoihin asioihin kantaa oikaisuvaatimuksen käsittelijänä. Hallinnon toimivuuden kannalta tätä ei voida pitää hyvänä ratkaisuna. Sekä siirto-oikeus että oikaisuvaatimusmenettely olisivat sattumanvaraisia ja jälkikäteisiä toimia, jolloin niitä ei voida pitää riittävinä kirkollisen kulttuuriperinnön suojelun näkökulmasta.

Esityksessä ehdotetaan, että kirkollisten rakennusten suojelussa käytetty alistusmenettely korvataan lupamenettelyllä, jossa lupaviranomaisena toimisi kirkkohallitus. Kirkkolainsäädäntö sisältää jo nykyisin joitakin lupamenettelyitä. Menettelyitä ei kutsuta luviksi, mutta sisällöltään niitä voidaan pitää lupina, koska niissä ylemmän kirkon viranomaisen etukäteinen hyväksyntä on tietyn toiminnan edellytyksenä. Tällaisia hallintolupia on vakiintuneesti luonnehdittu viranomaisen yksittäistapauksessa tekemäksi poikkeukseksi yleisestä kiellosta. Nyt ehdotettavaa hallintolupaa voitaisiin pitää luonteeltaan sekä ohjaavana että suojaavana lupana, koska sillä turvattaisiin kirkollisten rakennusten suojelua. Kun suojellun rakennuksen olennainen korjaaminen olisi luvanvaraista, korjaustyöhön ei voitaisi ryhtyä ennen kuin lupa on myönnetty.

Lupaviranomaisen harkintaa voidaan lupamenettelyssä säännellä monin eri tavoin. Sääntelyssä on mahdollista määritellä viranomaisen päätöksenteon edellytykset mahdollisimman yksiselitteisesti. Toisaalta sääntely saatetaan toteuttaa siten, että päätöksenteon edellytyksiä ei ole juuri lainkaan määritelty. Viranomaisen harkintavaltaa rajoittavat kuitenkin aina oikeusturvanäkökohdat ja perusoikeuksien suoja, yleiset hallinto-oikeudelliset periaatteet, luvan funktio ja luonne sekä hallintomenettelyn vaatimukset. Hallintolupapäätöksen keskeisimmät osat muodostuvat varsinaisesta lupapäätöksestä sekä siihen mahdollisesti liitetyistä lupaehdoista. Varsinainen lupapäätös sisältää myönteisen tai kielteisen vastauksen siihen, voidaanko lupa myöntää. Lupaehdoilla taas voidaan esimerkiksi täydentää tai rajoittaa varsinaista päätöstä. Jos lupaan liitetään ehtoja, niiden on kytkeydyttävä mielekkäästi luvan tarkoitukseen. Lupaehdon sisältämän rajoituksen tai velvollisuuden on myös oltava oikeassa suhteessa lupapäätökseen ja sen tarkoitukseen.

Lupamenettelyn rajaaminen olemassa olevien kirkollisten rakennusten osalta suojeltuihin rakennuksiin on tarpeen, koska tavoite keventää hallintoa ja yksinkertaistaa päätöksentekoa ei toteutuisi, jos lupamenettelyä sovellettaisiin kaikissa niissä

tilanteissa, joita nykyinen alistusmenettely koskee. Samalla ehdotetaan, että tuomiokapitulin lausunnosta prosessissa luovuttaisiin, mikä jouduttaisi hankkeen etenemistä. Tällä hetkellä seurakunnan kirkkovaltuuston päätös rakennussuunnitelman hyväksymisestä lähetetään tuomiokapitulille alistusmenettelyä koskevien kirkkolain säännösten mukaisesti. Pääsääntöisesti tuomiokapitulit ovat yksiselitteisesti puoltaneet hankkeita. Tuomiokapitulin lausunnolle ei ole nähty tarvetta lupamenettelyyn siirryttäessä, koska tuomiokapitulissa ei ole erityistä asiantuntemusta korjausrakentamiseen tai kulttuuriperinnön suojeluun liittyvissä asioissa. Tieto seurakuntien taloudellisesta tilanteesta on muun muassa rakennusavustushakemusten sekä taloustilastojen myötä hyvin kirkkohallituksen hallussa. Taloudellisen tilanteen huomioon ottamista ratkaisuvaiheessa edellyttää myös ehdotettavan kirkkolain 3 luvun 26 §, jonka mukaan seurakuntaa ei voi velvoittaa sellaisiin suojelutoimenpiteisiin, joista aiheutuvat kustannukset ovat ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä seurakunta voi osoittaa kaikkien kirkollisten rakennusten hoitoon ja kunnostamiseen.

Muut alistusmenettelyt

Muista kuin edellä läpi käydyistä alistusmenettelyistä ehdotetaan luovuttavaksi ilman korvaavia menettelyitä. Näitä alistusmenettelyitä ei enää pidetä tarpeellisina, eikä niiden tilalle siksi ole pohdittu vaihtoehtoisia menettelytapoja.

5.1.2 Kirkonkirjojen pitoa ja henkilötietojen suojaa koskeva sääntely

Keskusrekisterit

Mahdollista olisi, että kirkonkirjojen pito keskitettäisiin yhteen, valtakunnalliseen keskusrekisteriin. Esitys pohjautuu kuitenkin kirkkohallituksen joulukuussa 2018 tekemään linjaukseen. Yhtä valtakunnallista keskusrekisteriä ei voitane toteuttaa, ennen kuin on saatu rakennettua nykyistä yhtenäisemmät toimintatavat ja tehokkaat toimintaprosessit. Osana toimintatapojen yhtenäistämistä kuuluu sen varmistaminen, että välttämättömät kirkonkirjojen tiedot ovat käyttötarkoituksensa mukaisesti seurakuntien ja seurakuntayhtymien saatavilla. Yksi valtakunnallinen keskusrekisteri vaatisi myös pohjakseen tarkemman organisaatiota koskevan sääntelyn ja riittävästi tietoa tarvittavista henkilöresursseista. Todennäköistä on, että yksi valtakunnallinen keskusrekisteri jouduttaisiin joka tapauksessa rakentamaan siten, että sillä olisi alueellisia toimipisteitä. Nyt ehdotettavien alueellisten keskusrekisterien myötä saadaan tietoa henkilöresurssien oikeasta mitoituksesta ja valtakunnallisten palvelujen

toteutumisesta, jolloin samalla voidaan ratkoa niitä haasteita, joita toimiminen yhä suuremmissa yksiköissä toisi mukanaan.

Keskusrekisterien perustamisesta ja niihin kuuluvista seurakunnista voitaisiin päättää ylemmän viranomaisen toimesta taikka keskusrekisterien alueesta voitaisiin säätää tai määrätä erikseen. Tällä hetkellä keskusrekisterien toiminta perustuu seurakuntien yhteisille sopimuksille, joiden pohjana ovat kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä olevat säännökset seurakuntien ja seurakuntayhtymien yhteistoiminnasta. Tämä on antanut mahdollisuuden seurakunnille ja seurakuntayhtymille päättää keskusrekisterin toimialueesta luontaisten yhteistoiminta-alueiden mukaan. Jos joko kirkolliskokous taikka kirkkohallitus päättäisi keskusrekisterien perustamisesta taikka niiden toimialueesta säädettäisiin tai määrättäisiin erikseen, aiheuttaisi tämä jo muotoutuneen organisaatiorakenteen uudelleen harkinnan ja mahdollisesti voimassa olevien sopimusten purkamisen, mikä saattaisi ajallisesti viedä useita vuosia. Jos tällöin päädyttäisiin nykytilasta poikkeaviin toimialueisiin, aiheutuisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia nykyisten keskusrekisterien toiminnan purkamisesta ja uusien keskusrekisterien perustamisten myötä. Tällainen muutos myös rajoittaisi seurakuntien itsenäistä päätöksentekoa.

Diakoniatyössä kertyvien arkaluontoisten henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely

Eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnitti kirkkolakiehdotusta koskevassa lausunnossaan huomiota erityisesti diakoniatyössä kertyvien arkaluontoisten henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunnan mielestä on selvää, että aiemman kirkkolakiehdotuksen sinänsä perusteiltaan asianmukainen diakoniatyötä koskeva salassapitosääntely ei muodosta riittävää säännöspohjaa arkaluontoisten asiakas- ja potilastietojen käsittelylle lakisääteisen diakonian piirissä. Valiokunta muistuttaa, että henkilötietojen suojaan liittyvän sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan täyttää myös soveltuvalla yleislailla. Mikäli asiakas- ja potilastietojen käsittelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa koskeva lainsäädäntö ei ole sovellettavissa kirkon diakoniatyöhön, arkaluontoisten asiakas- ja potilastietojen käsittelystä lakisääteisessä diakoniatyössä olisi ollut säädettävä olennaisesti laajemmin kirkkolakiehdotukseen otettavin säännöksin tai saattamalla asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö viittaussäännöksin sovellettavaksi kirkkolaissa määritellyssä laajuudessa (PeVL 4/2020, s. 10).

Jos diakoniatyössä kertyvien arkaluontoisten henkilötietojen käsittelystä säädettäisiin kirkkolaissa, kasvattaisi se määrällisesti huomattavasti kirkkolain henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä. Ongelmallista saattaisi olla myös säännösten saaminen riittävän kattaviksi sekä täsmällisiksi ja tarkkarajaisiksi. Kun jo nyt arkaluontoisten henkilötietojen käsittelyyn on sovellettu sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaa lainsäädäntöä, tarkoituksenmukaisempaa on kirkkolakiin otettavin viittausäännöksin omaksua asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö sovellettavaksi kirkon diakoniatyössä.

5.1.3 Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain omaksuminen

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut, että julkista hallintotehtävää hoidettaessa oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteuttamisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (PeVL 73/2018 vp, s. 5). Kirkon viranomaisten ollessa julkishallinnon toimijoita ei sellaista vaihtoehtoa, jossa kirkko ei lainkaan soveltaisi tiedonhallintalakia, voida pitää perusteltuna.

Tiedonhallintalaki voitaisiin omaksua kirkon hallintoon ehdotettua laajemmin. Seurakuntien it-alueille valmistelun yhteydessä tehty kysely kuitenkin osoitti, että varsinkin pienissä ja keskikokoisissa seurakunnissa on vielä vähäinen valmius esimerkiksi sähköiseen asiakirjahallinnointiin tai arkistointiin. Seurakunnissa on lisäksi vain muutama päätöksiä tekevä toimielin, joiden kokoontumistiheys vuoden aikana on vähäinen. Siten päätöksenteko- ja asiakirjahallinnon digitalisoimista ei pidetty mielekkäänä suhteessa digitalisoitumisesta aiheutuviin kustannuksiin. Myös tiedonhallintalaissa säädettyä tiedonhallintamallia pidettiin raskaana toteuttaa seurakuntatasolla.

Tiedonhallintalain 3 luvussa on säädetty julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleisestä ohjauksesta. Lain omaksuminen kyseiseltä osin muuttaisi kirkon ja valtion välistä suhdetta, eikä sen omaksumista ainakaan tässä vaiheessa voida pitää mahdollisena. Sen sijaan kirkossa tulisi käydä laaja ja avoin keskustelu siitä, onko mahdollista toteuttaa vastaavaa ohjausta kirkon sisällä ja kenen toimesta. Tällä hetkellä toimintojen digitalisaatiota kehitetään isoissa seurakuntatalouksissa eivätkä niiden kehittämät tietojärjestelmät ole kaikkien kirkon toimijoiden hyödynnettävissä. Hajautettu tietojärjestelmien kehittäminen saattaa aiheuttaa myös päällekkäistä toimintaa sekä johtaa siihen, ettei tietojärjestelmien toimivuutta voi jatkossakaan kehittää yhteistyönä. Myös

tietojärjestelmien toimivuus keskitettyjen tietojärjestelmien kanssa voi vaarantua, kun tietovarantojen yhteentoimivuus ei välttämättä onnistu. Ennen avointa keskustelua ja yhteisymmärrystä tiedonhallinnan yhteisestä kehittämisestä ei tiedonhallinnan ohjausta koskevaa sääntelyä ole tarkoituksenmukaista edistää.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja yleinen hallinnollinen kehitys

Kirkon asema muissa Pohjoismaissa

Kirkon suhde valtioon vaikuttaa Pohjoismaissa suuresti kirkkoa koskevaan oikeudelliseen sääntelyyn ja siihen, mitä kirkosta säädetään laeissa ja mitä kirkon omissa normeissa.

Ruotsissa kirkko irtautui valtio-ohjauksesta 2000-luvun alussa. Laki Ruotsin kirkosta (Lag (1998:159) om Svenska kyrkan) käsittää vain 14 pykälää. Siinä säädetään kirkon asemasta uskontokuntana, sen jakautumisesta seurakuntiin ja hiippakuntiin, kirkon ylimmästä päättävästä toimielimestä ja kirkon jäsenen velvollisuudesta maksaa jäsenmaksua. Lisäksi laissa säädetään kirkon omaisuudesta, asiakirjajulkisuudesta, kirkon arkistosta ja kirkon velvollisuudesta antaa tietoja. Kirkon ja valtion suhteista säädetään myös erityislainsäädännöllä kuten laissa lainhuudosta tietyissä tilanteissa (Lag (2002:385) om lagfart i vissa fall för Svenska kyrkan m.m.). Muutoin kirkon asioista säädetään kirkkojärjestyksessä, jonka hyväksyy kirkolliskokous. Ensimmäisen kirkkojärjestyksen hyväksyi vuoden 1999 kirkolliskokous. Tämän jälkeen kirkkojärjestystä on muutettu vuosittain joidenkin lukujen tai pykälien osalta.

Norjassa valtionkirkkojärjestelmä purettiin olennaisilta osiltaan perustuslain muutoksella vuoden 2012 toukokuussa ja kevään 2013 kirkolliskokous aloitti kirkollisen lainsäädännön valmistelun uudessa tilanteessa. Uusi laki uskonto- ja elämänkatsomusyhteisöistä (Lov om tros- og livssynssamfunn) ja uusi kirkkojärjestys tulivat voimaan vuoden 2021 alusta. Aikaisemmin kirkon asioista säädettiin parlamentin hyväksymässä kirkkolaissa (lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke) sekä kirkolliskokouksen hyväksymässä kirkkojärjestyksessä.

Tanskassa on edelleen valtionkirkkojärjestelmä. Tanskan perustuslaki sisältää seitsemän pykälää kirkon asemasta yhteiskunnassa. Tämän lisäksi kirkosta säädetään useassa parlamentin (folketinget) hyväksymässä laissa, jotka on valmistellut kirkollisasioista vastuussa oleva tasa-arvo- ja kirkkoministeriö (Ministeriet for ligestilling og Kirke).

Alistusmenettelyn kehitys kunta- ja valtionhallinnossa

Kuntahallinnossa on aiemmin käytetty alistusmenettelyä. Alistusmenettelyssä kunnalla on ollut velvollisuus alistaa tietyt päätöksensä valtion viranomaisten vahvistettaviksi. Alistusvelvollisuus on koskenut esimerkiksi erilaisia ohjesääntöjä taikka päätöksiä sellaisen kiinteän omaisuuden myymisestä, joka on tullut kunnalle lahjan tai testamentin kautta. Alistusvelvollisuudesta oli säädetty sekä kuntalainsäädännössä että erityislainsäädännössä.

Kuntahallintoa koskevista alistussäännöksistä on luovuttu vähitellen. Erityisesti 1970-luvun loppupuolelta lähtien on tietoisesti pyritty supistamaan niiden asioiden määrää, jotka on alistettava valtion viranomaisten vahvistettavaksi. Alistusmenettelyistä luopumista on perusteltu siten, että tavoitteena on ollut vahvistaa kunnallista itsehallintoa. Lisäksi alistamissäännösten poistamisen on katsottu yksinkertaistavan asioiden käsittelyä ja lainsäädäntöä. Viimeiset kuntalainsäädännön alistussäännökset poistettiin vuonna 1995 voimaan tulleessa kuntalaissa (365/1995), jonka on sittemmin korvannut uusi, vuonna 2015 voimaan tullut kuntalaki (410/2015).

Myös rakentamis- ja kaavoituslainsäädäntö on aiemmin sisältänyt säännöksiä eräiden kunnassa tehtyjen päätösten alistamisesta. Alistusmenettelyistä on luovuttu asteittain. Tammikuun 2000 alussa voimaan tulleessa rakennuslainsäädännön kokonaisuudistuksessa viimeisetkin kunnan kaavapäätöksiä koskevat alistussäännökset on kumottu. Alistusmenettelyn poistamisella on haluttu keventää valtion valvontaa ja korostaa kuntien päätöksentekoa. Riittävä valvonta on pyritty takaamaan muutoksenhaulla. Alueellisten ympäristökeskusten roolia on haluttu kehittää kaavoja vahvistavasta viranomaisesta ennakko-ohjauksen ja asiantuntija-avun tarjoamisen suuntaan. Lisäksi alueelliselle ympäristökeskukselle on uudistuksen yhteydessä säädetty mahdollisuus puuttua kunnan kaavaratkaisuihin oikaisukehotusmenettelyllä.

Valtionhallinnossa eri hallintoelinten välinen alistusmenettely on käytössä vain harvoin. Alistusmenettely koskee esimerkiksi joitakin suunnitelmia ja ohjelmia. Tällaisessa menettelyssä alistetun asian käsittelevä viranomainen voi yleensä arvioida sekä alistetun päätöksen laillisuutta että sen tarkoituksenmukaisuutta. Alistamisvelvollisuus voi liittyä myös päätökseen, jolla poiketaan toisen viranomaisen päätöksestä tai lausunnosta.

Joitakin hallintopäätöksiä alistetaan hallinto-oikeuden vahvistettavaksi. Tällainen alistusmenettely on käytössä esimerkiksi hallinnollisen vapaudenrajoituksen tai tahdonvastaisen hoidon edellytysten arvioinnissa. Alistettavat päätökset saattavat koskea esimerkiksi tahdosta riippumatonta psykiatrista hoitoa, lapsen huostaanottoa tai tartuntatautiin sairastuneen eristämistä. Menettelyn perusteena on se, että perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaisen vapauden menettämistä koskevat päätökset on voitava saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi.

Alistusmenettelyä käytettiin aiemmin valtionhallinnossa nykyistä laajemmin. Keskusvirasto voitiin esimerkiksi velvoittaa alistamaan toimivaltaansa kuuluva asia ministeriölle. Nykyään muun muassa rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) mukaan rakennuksen suojelemisesta päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka suojeltavaksi määräämistä koskeva päätös toimitetaan ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Ympäristöministeriössä on kuitenkin valmisteilla lainmuutoshanke, jonka yhteydessä alistusmenettelystä luovuttaisiin.

Kirkon jäsentietojen käsittelyä koskeva pohjoismainen sääntely

Kirkonkirjat ovat olleet kirkollisia väestökirjoja aina lokakuuhun 1999 saakka ja palvelevat edelleen väestökirjanpidon tehtävissä, mistä syystä kirkkolain jäsenrekisteriä koskevien säännösten pohjana ovat olleet ennemminkin maan väestötietojärjestelmää koskevat säännökset kuin muiden Pohjoismaiden kirkkojen jäsenrekistereitä koskevat säännökset.

Kirkonkirjojen pidosta säädetään Ruotsin kirkon kirkkojärjestyksen (SvKB 1999:1) 56 luvussa sekä tarkemmin Ruotsin kirkon kirkkohallituksen antamassa määräyksessä (SvKB 2009:9). Kirkonkirjoihin kuuluvat sekä jäsenrekisteri että seurakunnittain kirkollisista toimituksista pidetyt kirkonkirjat. Kirkonkirjojen käyttötarkoitus on käsitellä jäsentietoja, tiettyjä tietoja jäsenten omaisista (viitehenkilöt) sekä tietoja kirkollisista toimituksista. Kirkkohallituksella on oikeus antaa tarkempia määräyksiä muun muassa rekisterin käyttötarkoituksesta, rekisterin tietosisällöstä, rekisterinpitäjästä ja luovutettavista tiedoista. Seurakuntakohtaisista jäsenrekistereistä vastaa kirkkoherra ja kirkon yhteisestä jäsenrekisteristä kirkkohallitus.

Kirkon jäsenistä rekisteriin merkitään nimi ja yhteystietojen lisäksi muun muassa siviilisääty, tietoturvakiellot, nykyinen ja entinen seurakunta, kaste ja konfirmaatio. Lisäksi talletetaan tieto jäsenen alle 18-vuotiaasta lapsesta. Jos lapsi ei kuulu kirkkoon,

voidaan tieto tallettaa, jos odotetaan lapsen liittämistä kirkkoon. Jos lasta ei liitetä kirkkoon, tiedot lapsesta tulee kuitenkin poistaa huoltajan pyynnöstä tai viimeistään lapsen täytettyä neljä kuukautta. Alle 18-vuotiaan kirkkoon kuuluvan lapsen tietoihin talletetaan myös tieto lapsen huoltajasta.

EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjen tietojen oikaisua ja poistamista koskevien 16–18 artiklan ja 20 artiklan mukaisista ratkaisuista, joissa rekisteröidyn pyyntöön ei ole voitu kokonaisuudessaan suostua, on tehtävä kirjallinen päätös, johon voi hakea muutosta. Seurakunnan tai pastoraatin päätöksestä haetaan muutosta tuomiokapitulilta. Tuomiokapitulin päätöksestä sekä kirkkohallituksen päätöksestä haetaan muutosta Ruotsin kirkon muutoksenhakulautakunnalta, jonka päätöksestä ei voi valittaa.

Norjan kirkon jäsenrekisteristä on annettu määräys (Forskrift om Den norske kirkes medlemsregister, FOR-2018-04-16-581). Lisäksi sovelletaan lakia henkilötietojen käsittelystä (Lov om behandling av personopplysninger, LOV-2018-06-15-38). Norjan kirkossa siirryttiin sähköiseen jäsentietojärjestelmään tammikuussa 2012, jolloin luovuttiin manuaalisista kirkonkirjoista.

Jäsentietojärjestelmästä ovat vastuussa sekä kirkkohallitus että kirkon kunnallinen toimielin (kirkelig fellesråd) siten kuin siitä erikseen määrätään. Jäsentietojärjestelmään talletetaan muun muassa tiedot jäsenen nimestä, tämän yhteystiedot sekä tieto pitäjästä ja vaalialueesta, tiedot kirkollisista toimituksista kuten kasteesta, konfirmaatiosta, avioliittoon vihkimisestä ja hautauksesta sekä tieto kirkkoon liittymisestä ja siitä eroamisesta. Jäsentietojärjestelmän tietoja voivat käyttää kirkkohallitus, piispat ja hiippakunnat, muun muassa hautaustoimesta vastaava kirkon kunnallinen toimielin ja seurakuntaneuvosto sekä Norjan kirkon papit virkatehtäviensä hoidossa. Lisäksi kirkkohallitus voi käyttää tietoja tutkimuksia ja tilastointia varten. Rekisteröityjen tietoja voidaan luovuttaa vain rekisteröidylle itselleen tai sille, jolla lain mukaan on oikeus tietoihin. Tietoja ei saa käyttää mainostarkoituksiin.

Sekä kirkkohallitus että paikallinen rekisterinpitäjä ovat vastuussa tietojen eheydestä ja riittävästä tietosuojasta. Kirkkohallituksen tulee huolehtia jäsentietojärjestelmän tietoturvasta ja se voi myös antaa paikallista rekisterinpitäjää koskevia sitovia määräyksiä henkilötietosuojalainsäädännön edellytysten toteuttamisesta. Lisäksi kirkkohallituksen ja paikallisten rekisterinpitäjien tulee tehdä toimenpiteitä, joilla turvataan jäsentietojärjestelmä ja siihen talletettujen tietojen säilyvyys.

6 Lausuntopalaute

Aiempaa kirkkolakiehdotusta (HE 19/2019 vp) valmisteltaessa esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot laajasti kirkon eri toimijoilta sekä eräiltä valtion viranomaisilta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä korkeimman hallinto-oikeuden lausunnoissa pidetään kirkkolainsäädännön kodifiointia tarpeellisena. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo lausunnossaan, että kirkon hallintoa ja taloutta koskevan sääntelyn siirtäminen nykyistä laajemmin kirkon omien toimielinten tehtäväksi lienee mahdollista myös valtiosääntöoikeudelliselta kannalta. Myös oikeusministeriö pitää mahdollisena kehittää kirkkolainsäädäntöä siten, että kirkon sisäisiä asioita koskevaa sääntelyä siirretään kirkon oman norminantovallan piiriin ottaen kuitenkin huomioon perustuslain asettamat vaatimukset.

Valtiovarainministeriö viittaa omassa lausunnossaan virkasuhteen päättymistä koskevaan pykälään, joka esitysluonnoksessa vielä poikkesi muusta virkamiesoikeudellisesta sääntelystä, mutta joka on sittemmin muutettu.

Edellä mainitun lisäksi oikeusministeriö sekä korkein hallinto-oikeus ovat lausunnoissaan kiinnittäneet huomiota sekä ehdotetun kirkkolain hallinnollisia menettelysäännöksiä koskevaan lukuun että oikeusturvaa koskevaan lukuun. Lausuntojen perusteella on useita säännöksiä selkeytetty ja perusteluja selvennetty. Lisäksi lukujen järjestystä on muutettu siten, että oikeusturvaa koskeva luku olisi kirkkolaissa viimeisenä ennen siirtymäsäännöksiä. Lausunnoissa myös ehdotettiin, että alistusmenettelystä luovuttaisiin kokonaan.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota kirkon yhteistä jäsenrekisteriä koskeviin kirkkolain säännöksiin. Lausunto otettiin huomioon aiempaan ehdotukseen tehdyin täsmennyksin.

Kirkkolain uudelleen kirjoittamisesta saatu lausuntopalaute

Kirkkolakiehdotusta uudelleen kirjoitettaessa on otettu huomioon eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 4/2020 vp tekemät huomiot. Lisäksi joitakin muutoksia aiempaan ehdotukseen on tehty eduskunnan perustuslakivaliokunnalle annettujen asiantuntijalausuntojen pohjalta. Eduskunnan hallintovaliokunnan 1.4.2020 laatiman kirjelmän mukaisesti esityksessä ehdotetaan lisäksi muun muassa kirkon

viranhaltijoiden oikeusasemaa koskevan sääntelyn eriyttämistä pääsääntöisesti kirkkolaista erilliseen lakiin.

Kirkolliskokouksessa uudelleen kirjoitettua kirkkolakiehdotusta ja esityksiä erillislaeista valmisteli lakivaliokunta, jolle perustevaliokuntaa pyydettiin antamaan lausuntonsa. Perustevaliokunta oli yksimielinen siitä, että kirkon tunnustus on tuotava esiin kirkkolaissa. Se katsoi, että kun tunnustus on mainittu kirkkolaissa, tullaan määritelleeksi se, mihin kirkon identiteetti suhteessa muuhun yhteiskuntaan perustuu sekä annetaan riittävä pohja kirkon tunnustukseen perustuville muille kirkkolain säädöksille. Perustevaliokunta katsoi, että konfirmaatiota tulisi edellyttää virkaan ja työsopimussuhteeseen otettavilta, kun kyseessä ovat kirkon jäsenyyttä vaativat hengelliset tehtävät. Se nosti esiin myös pappisviran ja papin viran liittymäkohdat, kun säädetään seurakuntapastorille annettavaan viranhoitomääräykseen liittyvästä muutoksenhakukiellosta ja totesi, että muutoksenhakukielto takaa, että myös papiksi vihkimättömät voivat hakea seurakuntapastorin virkoja.

Piispainkokous totesi kirkolliskokoukselle antamassaan lausunnossa, että kirkossa ilmaisua kirkon järjestysmuoto ei ole pidetty vain organisatorisena käsitteenä, vaan se on viitannut kirkon olemukseen eli siihen, mikä konstituoi kirkon, toisin sanoen tekee kirkon kirkoksi. Sen mukaan tunnustuspykälä on heijastunut kirkkolain kokonaisuuteen luoden perustan laissa kuvatuille kirkon hengellisen työn rakenteille, kuten esimerkiksi pappisviralle. Tunnustusta koskevan sääntelyn se katsoi perustelluksi toteuttaa siten, että tunnustusta koskevat säännökset sijoitettaisiin kirkkojärjestykseen ja kirkkolaissa säädettäisiin vain kirkon tehtävän perustumisesta kirkon tunnustukseen.

Piispainkokous katsoi, että pappisvirkaa ja papin virkoja koskevien säännösten sijoittaminen kolmeen kokonaisuuteen, eli kirkkolakiin, kirkkojärjestykseen ja evankelisluterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevaan lakiin, voi käytännössä monimutkaistaa pappisvirkaa ja papin virkoja koskevien säännösten soveltamista. Tuomiokapitulin toimintaan olennaisesti liittyvässä seurakuntapastorien viranhoitomääräyksiä koskevassa sääntelyssä se ei nähnyt muutostarpeita. Piispainkokous katsoi, että virkasuhteen kelpoisuusehdoissa tulisi säilyttää vaatimus konfirmaatiosta. Kirkon laintarkastustoimikunta ehdotti kirkkolakiehdotukseen ja erillislakeja koskeviin esityksiin lakiteknisiä korjauksia.

Kirkolliskokouksen lakivaliokunta otti asian kirkolliskokouskäsittelyn aikana huomioon perustevaliokunnan, piispainkokouksen ja Kirkon laintarkastustoimikunnan lausunnot.

Lakivaliokunta siirsi lausuntopalautteen johdosta kirkon tunnustusta ja tehtävää sekä tuomiokapitulin papistoon liittyvää toimivaltaa koskevat säännökset kirkkolakiehdotukseen sekä säilytti palvelussuhteen kelpoisuusehtona konfirmaation eräissä kirkon hengellisissä ja edustamiseen liittyvissä tehtävissä. Lisäksi lakivaliokunta teki kirkkolakiehdotukseen ja erillislakeja koskeviin esityksiin useita muita muutoksia.

Alistusmenettelyjen purkaminen

Alistusmenettelyn purkamista koskevan valmistelun yhteydessä säädösehdotuksesta saaduissa lausunnoissa seurakunnat ja seurakuntayhtymät kannattivat lausunnoissaan yleisesti esityksen tavoitteita poistaa kirkkolainsäädännössä jäljellä olevat alistusmenettelyt. Uudistusta pidettiin merkittävänä. Hyvänä pidettiin pääosin myös sitä, että päätösvaltaa ja vastuuta siirretään paikalliselle tasolle sekä, että ehdotuksessa korostetaan tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen asiantuntijaroolia ja neuvontatehtävää. Suurin osa lausunnonantajista puolsi myös kirkollisen rakentamiseen sekä seurakuntayhtymän perustamiseen ehdotettavia alistusmenettelyn korvaavia menettelyjä. Lausunnon antaneet seurakunnat ja seurakuntayhtymät suhtautuivat pääosin myönteisesti toimielimiä ohjaavien määräysten kokoamiseen yhdeksi hallintosäännöksi.

Hiippakuntien tuomiokapituleista viisi piti ehdotusta alistusmenettelyjen poistamisesta lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaisena ja kannatettavana. Neljän hiippakunnan tuomiokapitulit suhtautuivat lausunnoissaan kriittisesti ehdotukseen. Näistä yhdessä lausunnossa kyseenalaistettiin esityksen lähtökohta seurakuntien itsenäisyyden ja toimintavapauden lisäämisestä ja edellytettiin alistusmenettelyjen säilyttämistä. Muut kriittisesti esitykseen suhtautuneet tuomiokapitulit pitivät kirkollisiin rakennuksiin ehdotettavaa lupamenettelyä mahdollisena, mutta kaksi lausunnonantajista edellyttäisi jatkossakin tuomiokapitulin säilymistä lausunnonantajina. Myös seurakuntayhtymän perustamiseen ehdotettavaa prosessia pidettiin mahdollisena. Lisäksi katsottiin, että seurakunnan toimintaa koskevien sääntöjen kokoaminen yhdeksi säännöksi on kannatettava, mutta tarpeellista olisi säätää joko kyseisen säännön alistamisvelvollisuudesta tai vähintään siitä, että säännöstä on pyydettävä tuomiokapitulin lausunto ennen sen hyväksymistä.

Piispainkokous piti hyvänä perimmäistä tavoitetta yksinkertaistaa ja virtaviivaistaa kirkon hallintoa, mutta se suhtautui ehdotukseen pääosin kriittisesti. Piispainkokous katsoi, että esityksellä ei saisi luopua kirkon järjestyksen perusperiaatteista ja muuttaa seurakuntien ja tuomiokapitulien suhdetta. Lausunnossa pidettiin yhtenä piispan

kaitsennan ja tuomiokapitulin valvontatehtävän keskeisenä välineenä voimassa olevia alistusmenettelyjä. Tärkeää olisi säilyttää mahdollisuus lakiin perustuvaan valvontaan ja seurakuntatasolla tehtyjen virheellisten tai yksipuolisten päätösten korjaamiseen. Ehdotetut ratkaisut saattaisivat johtaa siihen, että seurakunnat olisivat suoraan yhteydessä kirkkohallitukseen ja tuomiokapituli sivuutettaisiin, mikä katkaisisi piispan ja seurakuntien välisen yhteyden. Siten piispainkokous katsoi, että alistussäännösten purkaminen sisältää merkittäviä kirkko-oikeudellisia ongelmia.

Piispainkokous piti kuitenkin mahdollisina kirkolliseen rakentamiseen sekä seurakuntayhtymän perustamiseen ehdotettavia alistusmenettelyn korvaavia menettelyjä. Tuomiokapitulin tulisi kuitenkin toimia lausunnonantajana, koska sillä alueellisena toimijana on paras tieto seurakunnan toiminnallisesta ja taloudellisesta tilanteesta. Seurakuntayhtymän perussäännön muutos silloin, kun se koskisi seurakuntayhtymän laajentamista, tulisi lausunnon mukaan rinnastaa seurakuntayhtymän perustamismenettelyyn. Lisäksi piispainkokous katsoi, että ehdotettava hallintosääntö tulee hyväksyttää tuomiokapitulissa. Hallintoa koskevien sääntöjen laatimisessa seurakuntien resurssit ja osaaminen ovat erilaisia, jolloin tuomiokapitulilla tulee olla konsultatiivista roolia tehokkaammat välineet valvoa ja ohjata hallintosäännön kirjoittamista. Lisäksi lausunnossa pidettiin tärkeänä, että seurakuntajaon muutoksissa tuomiokapituli tekee papiston sijoittamista koskevat päätökset koko papiston, ei vain kirkkoherrojen osalta.

Muista viranomaistahoista opetus- ja kulttuuriministeriö piti alistusmenettelyiden poistamista mietinnössä ehdotetulla tavalla kannatettavana. Sen mielestä lupamenettely rakennussuojeluasioissa turvaa kirkollisen rakennusperinnön säilymisen pääosin yhtä hyvin kuin nykyinen alistusmenettely. Se ehdotti kuitenkin harkittavaksi, että kirkkohallitukselle annettaisiin toimivalta kieltää seurakuntaa toteuttamasta rakennussuunnitelmia kirkon suojeluasian ollessa vireillä. Museoviraston lausunto oli yhtenevä ministeriön lausunnon kanssa. Myös Ahvenanmaan maakunnan hallitus katsoi, että esityksen tavoitteet ovat Ahvenanmaan maakunnalle keskeisiä ja toivoi menettelyjen muuttamisen edistävän Ahvenanmaan pienten seurakuntien yhteistyötä. Lausunnossaan Ahvenanmaan maakunnan hallitus kuitenkin ehdotti muutoksia myös useisiin sellaisiin pykäliin, jotka eivät ole olleet valmistelussa mukana. Lausunnossa ehdotettiin säännöksiin täydennyksiä, joilla turvattaisiin maakunnan hallitukselle aiempaa vahvempi, Museoviraston nykyiseen rooliin verrattava asema kirkollisen rakennusperinnön suojelussa. Oikeusministeriö puolestaan ehdotti omassa lausunnossaan muutamiin säännöksiin lähinnä teknisluontoisia korjauksia.

Lausuntojen perusteella esityksen alistussäännösten purkamiseen liittyvien säännösten perusteluja on selkeytetty ja vaikutusarviointeja ja pykälien sanamuotoja täydennetty. Lähtökohtana esityksessä säilyy alistussäännösten kokonaisvaltainen purkaminen. Piispainkokouksen ja eräiden tuomiokapituleiden ehdottama seurakunnan tai seurakuntayhtymän hallintosäännön hyväksyttäminen tuomiokapitulissa merkitsisi paikallistason päätöksen alistamista ylemmälle viranomaiselle joko vahvistettavaksi tai ratkaistavaksi. Samalla se myös laajentaisi nykyistä käytäntöä, sillä ehdotettava hallintosääntö sisältäisi myös kirkkovaltuuston työjärjestyksen ja johtokuntien johtosäännöt, joita ei voimassa olevan kirkkolain mukaan ole tarpeen alistaa tuomiokapitulille. Alistamismenettely merkitsisi alistamista myös hallintosäännön muutostilanteissa, jolloin pienenkin käytännön tarpeista lähtevän muutoksen tekeminen veisi aikaa ja olisi hallinnollisesti raskasta.

Ehdotuksen mukaan seurakuntajakoa muutettaessa tuomiokapituli päättää kirkkoherrojen sijoittamisesta sekä papiston sijoittamisesta, jos seurakunnat eivät ole päässeet siitä sopimukseen. Piispainkokouksen ja eräiden tuomiokapituleiden kanta siitä, että tuomiokapitulin tulisi aina päättää seurakuntajaon muutoksen yhteydessä koko papiston uudelleen sijoittamisesta, vahvistaisi tuomiokapitulin asemaa papiston työnantajatahona. Tilanne olisi poikkeuksellinen, sillä seurakunnilla on toimivalta rekrytoida papistonsa ja tuomiokapituli toimii vain osittain rekrytointiprosessissa ja antaa seurakunnassa valitulle henkilölle viranhoitomääräyksen. Tuomiokapitulin aseman muuttuminen lausuntojen mukaiseksi päättäjäksi toisi epäselvyyden sen suhteen, mikä taho kävisi Kirkon yhteistoimintasopimuksen mukaiset neuvottelut siirtyvän papiston kanssa. Ottaen huomioon tuomiokapitulien niukkenevat resurssit ja nykyinen suhde papiston rekrytointeihin intentiona ei voi olla näin merkittävä tuomiokapitulin aseman muutos. Käytännössä jo nyt usein kirkkoherran nimityspäätöksessä uuden seurakunnan perustamistilanteissa taustalla on seurakuntien ja tuomiokapitulin yhteinen näkemys sopivasta kirkkoherrasta.

Lausuntopalautteen johdosta ehdotusta on täsmennetty siten, että perussäännön muuttamisesta tilanteessa, jossa seurakuntayhtymään liittyy uusia seurakuntia, päättäisi kirkkohallitus. Menettely olisi näin vastaava kuin uutta seurakuntayhtymää perustettaessa. Tällä varmistetaan osittain myös se, että tieto laajenevasta seurakuntayhtymästä välittyy sekä tarvittaville kirkon viranomaisille että muille toimijoille kuten Verohallinnolle ja Kevaan. Kirkkohallitukselle on myös annettu toimivalta

rakennussuunnitelmien täytäntöönpanokieltoon tilanteessa, jossa on vireillä kirkollisen rakennuksen suojelupäätös.

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunnossaan ehdottamiin useamman säännöksen muutoksiin ei tässä yhteydessä ole ryhdytty. Kirkollisen kulttuuriperinnön suojelun on 1960-luvulta lähtien katsottu kuuluvan kirkkolain alaan eli eduskunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan itsehallintolain uudistus on myös parhaillaan vireillä oikeusministeriössä. Siten ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä tässä vaiheessa muuttamaan maakunnan hallituksen asemaa kirkollisen rakennussuojelun osalta. Ahvenanmaan maakuntahallinnon kanssa on kuitenkin ryhdytty keskusteluihin Ahvenanmaan maakuntalakien ja kirkkolain välisestä suhteesta.

Kirkonkirjojen pidon organisaatiomuutos ja tiedonhallintolain omaksuminen

Organisaatiouudistusta ja tiedonhallintalain omaksumista koskevan valmistelun yhteydessä laaditusta esitysluonnoksesta on pyydetty lausuntoa yhteensä 57 seurakunnalta tai seurakuntayhtymältä, hiippakuntien tuomiokapituleilta, valtiovarainministeriöltä, tietosuojavaltuutetulta sekä Digi- ja väestötietovirastolta. Lausunnon antoivat lausuntopyynnön saaneista seurakunnista tai seurakuntayhtymistä 46 %, seitsemän tuomiokapitulia ja valtiovarainministeriö sekä Digi- ja väestötietovirasto. Kirkkolakiehdotusta uudelleen kirjoitettaessa on kuultu sekä tietosuojavaltuutetun toimiston että oikeusministeriön asiantuntijoita.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien lausunnoissa pidettiin kirkonkirjojen pitoa koskevaa uudistusta ja esitykselle asetettuja tavoitteita kannatettavina. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota muutamiin säännösehdotuksiin. Useassa lausunnossa tuotiin esille, ettei niin sanottua hajautettua keskusrekisterimallia tulisi sallia muun muassa siksi, että tällöin esityksen tavoitteet eivät tule toteutumaan. Kahdessa lausunnossa puolestaan puollettiin hajautetun mallin sallimista. Toisessa näistä tuotiin esille paikallistasolla toteutuva yhden luukun periaate. Kun jo esitysluonnoksessa oli ehdotettu, ettei kirkonkirjojen pitoon kuuluvia viranomaistehtäviä voisi enää myöskään osittain jättää seurakunnille, on esityksen perusteluita ja säännöksiä selkeytetty tältä osin. Esityksessä hajautetulla mallilla tarkoitetaan sitä, että keskusrekisterillä voi olla useampi toimipaikka tai palvelupiste. Sen sijaan ei ole tarkoitettu, että keskusrekisterin tehtäviä voitaisiin hoitaa seurakunnissa toimeksianto- tai tuntipalkkioperusteisesti vastuun tehtävien hoidosta ja työn laadusta jäädessä seurakunnalle.

Muutamassa seurakuntien sekä eräässä tuomiokapitulin lausunnossa katsottiin, että esityksessä tulisi ottaa kantaa keskusrekisterin alueen ja jäsenpohjan laajuuteen. Toisaalta haluttiin, että myös pienten aluekeskusrekistereiden toiminta olisi sallittua. Lähtökohtaisesti esityksessä ja kirkkohallituksen linjauksissa on lähdetty siitä, että kirkonkirjojen pidon aluehallinto muodostuu alarakenteesta käsin, ilman liian tiukkaa keskushallinnon ohjausta. Myös taloudellisten vaikutusten ohuuteen kiinnitettiin lausunnoissa huomiota. Lausuntovaiheessa taloudelliset vaikutukset olivat osittain puutteelliset. Vaikutuksia on täydennetty.

Tiedonhallintalain osittaisen omaksumisen osalta seurakuntien ja seurakuntayhtymien mielipiteet hajautuivat. Myös kahdessa tuomiokapitulin lausunnossa kritisoitiin tiedonhallintalain omaksumista. Vaikka tiedonhallintalain omaksumista pidettiin tarpeellisena ja perusteltuna, kannettiin myös huolta pienten seurakuntien mahdollisuudesta soveltaa ehdotettavia säännöksiä, jos ne edellyttävät sähköisen asianhallinnan ja arkistoinnin käyttöönottoa. Toisaalta digitalisaation kehittyessä lain omaksumista pidettiin vain ajan kysymyksenä. Valtiovarainministeriön lausunnossa puolestaan tuotiin esille, että ehdotuksen poiketessa tiedonhallintalain soveltamisalan osalta muusta julkishallinnosta, tulisi poikkeuksia perustella erityisesti ja täsmentää perusteluja. Esityksessä on pyritty selkeyttämään tiedonhallintalain soveltamisalaa koskevan säännöksen perusteluja sekä lisätty viittaussäännös lain 26 §:ään. Ottaen huomioon viimeaikaiset keskustelut kirkkolain alasta sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnot julkishallinnon velvoitteesta soveltaa hallinnollisia yleislakeja, ei myöskään pidetä tarkoituksenmukaisena lausunnoissa esiin nostettua vaihtoehtoa ottaa kirkkolakiin omia säännöksiä hyvästä tiedonhallinnasta.

Edellä mainitun lisäksi valtiovarainministeriön lausunnossa on kiinnitetty huomiota sääntelyn yhteensopivuuteen tiedonhallintalain kanssa siltä osin kuin tiedonhallintalaki tulee sovellettavaksi. Myös jäsenrekisteristä luovutettavia tietoja koskevan säännöksen suhdetta tiedonhallintalaissa säädettyyn tietojen luovutusten edellytyksiin tulisi täsmentää, koska tiedonhallintalaissa on säädetty edellytyksistä, joilla teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä voidaan avata. Tältä osin säännöksiä on tarkennettu.

Digi- ja väestötietoviraston lausunnossa pidetään esitettyjä muutoksia kannatettavina, koska niillä pystytään turvaamaan henkilötietojen käsittelyä ja selkeytetään rekisterinpitäjän vastuita. Käytännöt, jotka ovat mahdollisimman lähellä valtionhallinnon käytäntöjä, edistävät sujuvaa yhteistoimintaa julkisessa hallinnossa.

Lisäksi lausunnoissa esiin tuotujen yksittäisten pykälien osalta on esitykseen tehty joitakin tarkennuksia.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Kirkkolaki

1 luku **Yleiset säännökset**

1 §. *Soveltamisala.* Perustuslain 76 §:n 1 momentin mukaan kirkkolaissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Perustuslain 11 §:ssä säädetään uskonnonvapaudesta ja uskonnonvapauslaissa konkretisoituvasta uskonnollisten yhdyskuntien autonomiasta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan toistettavaksi perustuslain mukainen kirkkolain soveltamisala, joka on kirkon järjestysmuoto ja hallinto. Lisäksi siinä määritellään sanalla kirkko tarkoitettavan kirkkolaissa Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kirkkojärjestyksen soveltamisalasta, jota on tarkennettu. Kirkkojärjestyksessä säädettäisiin kirkon toiminnasta. Lisäksi kirkkojärjestyksessä säädettäisiin tarkemmin kirkon tehtävästä, järjestysmuodosta ja hallinnosta. Siinä säädettäisiin nykyistä tarkemmin myös kirkossa toimitettavista vaaleista, koska erillisestä kirkon vaalijärjestyksestä luovuttaisiin. Myös virkavaaleja koskevat säännökset siirtyisivät pääosin kirkkojärjestykseen. Lisäksi 2 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi nykyinen 4 luvun 2 §:n 1 momentin säännös kirkkokäsikirjan soveltamisalasta. Koska sakramentit ovat kirkollisia toimituksia, ei niitä kuitenkaan enää erikseen mainittaisi. Tuomiokapitulin toimivallasta antaa tarkempia ohjeita jumalanpalveluksesta ja kirkollisista toimituksista ei enää säädettäisi erikseen. Tuomiokapitulin ohjaustoimivalta sisältyy sen asemaan ja tehtäviin suhteessa seurakuntiin, jolloin se voi yksittäistapauksessa antaa jumalanpalvelusta tai kirkollista toimitusta koskevia ohjeita.

Esityksen mukaan kirkon viranhaltijoiden oikeusasemasta säädettäisiin ehdotettavassa uudessa laissa evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta, jollei kirkkolaista muuta johdu. Pykälän 3 momentissa olisi tätä koskeva informatiivinen säännös. Kirkkolaissa säädettäisiin kirkon viranomaisten päätösvallasta sekä sellaisista kirkon viranhaltijaa ja työsopimussuhteista työntekijää koskevista asioista, joiden katsotaan kuuluvan uskonnonvapauden ja kirkon sisäisen autonomian piiriin. Ehdotetussa laissa evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta säädettäisiin näiltä osin tarkemmin

menettelytavoista. Lisäksi momentissa olisi valtuutussäännös säätää kirkon viranomaisten viroista, niiden perustamisesta ja niihin liittyvistä kelpoisuusvaatimuksista, kuten kielitaidosta tai vaadittavasta tutkinnosta tarkemmin kirkkojärjestyksessä. Kirkkojärjestyksessä säädettäisiin myös virkavapaiden ja vuosilomien myöntämisestä ja papin virkojen valintamenettelystä. Hiippakuntien tuomiokapituleilla on piispalliseen kaitsentaan liittyvää päätösvaltaa seurakuntien papiston valintamenettelyssä sekä vuosilomien ja vapaa-aikojen myöntämisessä. Tästä päätösvallan jaosta säädettäisiin kirkkojärjestyksessä. Myös pappisvirkaa koskeva sääntely siirrettäisiin osittain kirkkojärjestykseen.

Pykälän 4 momentin mukaan kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan hyväksyy kirkolliskokous. Kirkkojärjestys julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa kuten nykyisin. Kirkkolaki julkaistaan muiden lakien tavoin Suomen säädöskokoelmassa siitä annetun lain nojalla (188/2000).

2 §. *Kirkon tunnustus ja tehtävä.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kirkon tunnustuksesta voimassa olevan kirkkolain 1 luvun 1 §:ää vastaavasti. Kirkon – ja muunkin uskonnollisen yhdyskunnan – tunnustus identifioi kysymyksessä olevan kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan. Tämä käy ilmi muun muassa uskonnonvapauslaista, jossa säädetään rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan perustamisesta. Lain 7 §:n mukaan rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan tarkoituksena on järjestää ja tukea uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen kuuluvaa yksilöllistä, yhteisöllistä ja julkista toimintaa, joka pohjautuu uskontunnustukseen, pyhinä pidettyihin kirjoituksiin tai muihin yksilöityihin pyhinä pidettyihin vakiintuneisiin toiminnan perusteisiin. Kirkkoa tai muutakaan uskonnollista yhdyskuntaa ei siten voi olla olemassa ilman tunnustusta. Kirkon uskonnollisen identiteetin kannalta on merkityksellistä, että kirkon tunnustuksen perusta on määritelty kirkkolaissa. Se legitimoi kirkon oikeuden toimia tunnustuksensa mukaan ja luo perustan kirkon organisaatiolle ja hengellisen työn rakenteille. Tarkemmat tunnustuksen sisällön määrittävät säännökset olisivat kirkkojärjestyksessä.

Tunnustuspykälällä on liittymäkohtia myös kirkon virka- ja työsopimussuhteisiin. Jos pappi ei pysy kirkon tunnustuksessa, se voi johtaa kirjalliseen varoitukseen tai pappisviran määräaikaiseen tai pysyvään menetykseen, jolla on vaikutusta myös papin palvelussuhteeseen. Papin virka edellyttää pappisvihkimystä ja pappisvirkaa. Pappisviran menetys siten lähtökohtaisesti johtaa myös papin viran menetykseen. Perustuslain 18

§:n 3 momentin mukaan ketään ei saa erottaa työstä ilman lakiin perustuvaa syytä ja 80 § 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirkon tehtävästä voimassa olevan kirkkolain 1 luvun 2 §:ää vastaavasti. Kirkon tunnustus ja tehtävä muodostavat kokonaisuuden. Seurakunnan tehtävästä säädettäisiin 3 luvun 1 §:ssä ja siinä viitattaisiin kirkon tehtävän toteuttamiseen. Kirkon keskusrahaston varojen käyttötarkoitus sidottaisiin 6 luvun 1 §:ssä kirkolle säädettyjen tehtävien toteuttamiseen. Nämä seikat huomioon ottaen myös kirkon tehtävästä olisi perusteltua säätää kirkkolaissa. Kirkon tunnustusperusta ja tehtävä muodostaisivat silloin selkeän perustan kirkon organisaatiolle, kirkon toimielinten toimivallalle ja kirkkoa koskevien säännösten johdonmukaiselle tulkinnalle.

3 §. *Kirkon jäsenyys.* Pykälässä säädettäisiin evankelis-luterilaisen kirkon jäsenyydestä. Jäsenyyttä koskeva säännös liittyy yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin, joiden perusteista on säädettävä laissa. Kirkon jäseneksi otettaisiin edelleen kasteessa, ja siitä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä. Uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä säädetään uskonnonvapauslain 3 §:ssä. Sen mukaan jokaisella on oikeus päättää uskonnollisesta asemastaan liittymällä sellaiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan, joka hyväksyy hänet jäsenekseen, tai eroamalla siitä. Lisäksi uskonnonvapauslain 3 §:n 4 momentin mukaan evankelis-luterilaista kirkkoa koskevassa lainsäädännössä voidaan säätää yhdyskunnan jäsenyyden edellytyksistä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alle 12-vuotiaan lapsen jäsenyyden edellytykseksi, että ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai huoltajistaan on kirkon jäsen ja että lapsen jäsenyydestä on sovittu tai päätetty siten kuin uskonnonvapauslaissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Suomen kansalaisen ja ulkomaalaisen mahdollisuudesta liittyä kirkon jäseneksi. Ulkomaalainen voi liittyä kirkon jäseneksi vastaavasti kuin Suomen kansalainen silloin, kun hänellä on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa. Suomessa asuva kotikuntaa vailla oleva ulkomaalainen voi liittyä kirkon jäseneksi osallistuttuaan seurakunnan toimintaan kolmen kuukauden ajan. Määräaikana henkilö osoittaa sitoutumisensa uskonnolliseen yhteisöön ja aikomuksensa oleskella maassa tilapäisyyttä kauemmin. Tänä aikana hänen on mahdollista tutustua seurakuntaan ja sen toimintaan sekä tarvittaessa saada kasteopetusta.

Seurakuntaan tutustuminen ja sitoutuminen voi toteutua monin eri tavoin. Käytännössä kolmen kuukauden määräaika määritellään pääsääntöisesti siitä hetkestä, kun henkilö on ottanut yhteyttä seurakunnan kirkkoherraan liittyäkseen kirkon jäseneksi. Jos henkilö on osallistunut aktiivisesti esimerkiksi seurakunnan oppilaitostoimintaan jo aiemmin, voidaan tämä ottaa huomioon ajan määrittämisessä. Päättäessään jäseneksi ottamisesta kirkkoherran on arvioitava tapauskohtaisesti, onko seurakunnan toimintaan osallistumisen ehto täyttynyt. Harkinnan on perustuttava ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun. Yli kolme kuukautta Suomessa laillisesti oleskelevalla henkilöllä tulee olla oleskelulupa tai muu vastaava asiakirja, josta hänen henkilötietonsa voidaan tarkastaa. Myös oleskeluluvan ja kansainvälisen suojelun hakemisen aikana henkilö oleskelee Suomessa laillisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että kirkon jäseneksi liittyvä ei voi samanaikaisesti olla muun uskonnollisen yhdyskunnan jäsen. Muulla uskonnollisella yhdyskunnalla ei tarkoiteta sellaista uskonnollista yhdyskuntaa, jonka kanssa kirkolliskokous on hyväksynyt sopimuksen jäsenyyden vastavuoroisista edellytyksistä.

4 §. *Jäsenyyden lakkaaminen.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa kirkon jäsenyyden edellytykset eivät enää täyty ja jäsenyys lakkaa. Jäsenyys lakkaa, kun jäsen eroaa kirkosta tai liittyy muun uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi, jollei kysymyksessä ole sellainen uskonnollinen yhdyskunta, jonka kanssa kirkolliskokous on hyväksynyt sopimuksen jäsenyyden vastavuoroisista edellytyksistä. Kun ulkomailla pysyvästi asuva Suomen kansalainen menettää Suomen kansalaisuuden, hänellä ei ole enää kotikuntaa eikä väestökirjanpitokuntaa Suomessa. Tällöin hänen jäsenyytensä kirkossa lakkaa. Kun ulkomaalainen kirkon jäsen muuttaa pois Suomesta, hän menettää kotikunnan Suomessa eikä hän ulkomaalaisena saa sen tilalle väestökirjanpitokuntaa. Siten Suomesta pysyvästi pois muuttavan ulkomaalaisen jäsenyys lakkaa.

5 §. *Kirkkolain säätäminen sekä esitykset ja lausunnot.* Perustuslain 76 §:n 2 momentin mukaan kirkkolain säätämisjärjestyksestä ja kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta on voimassa, mitä niistä kirkkolaissa erikseen säädetään. Kirkolliskokouksella on ollut yksinomainen aloiteoikeus kirkkolain muuttamiseen ja kumoamiseen vuoden 1869 kirkkolaista lähtien.

Tältä osin 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi sekä perustuslain 76 §:n 1 momentin että tämän luvun 1 §:n sanamuotoa, jolloin kirkon aloitevalta koskisi kirkkolaissa säädettäviä kirkon järjestysmuotoa ja hallintoa.

Pykälä olisi siten voimassa olevaa kirkkolain säännöstä tarkkarajaisempi ja täsmällisempi. Pääosa kirkon oppiin liittyvästä sääntelystä ehdotetaan siirrettäväksi kirkkojärjestykseen, jolloin kirkkolaissa säädettäisiin pääosin vain kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta.

Myös voimassa olevan kirkkolain virke, jonka mukaan kirkolliskokouksen kirkkolakia koskevan ehdotuksen tutkiminen ja vahvistaminen on tasavallan presidentin ja eduskunnan tehtävä, on muodostunut harhaanjohtavaksi sen johdosta, että tasavallan presidentti ei perustuslain mukaan enää osallistu hallituksen esitysten antamiseen, vaan perustuslain 39 §:n nykyisen sanamuodon (1112/2011) mukaan valtioneuvosto antaa hallituksen esitykset. Presidentin rooli rajoittuu lakien vahvistamiseen. Tämän johdosta kyseinen säännös ehdotetaan poistettavaksi ja korvattavaksi perustuslain sääntelyä ja nykykäytäntöä vastaavaksi. Eduskunnan asemasta lainsäädäntövallan käyttäjänä säädetään perustuslain 3 §:n 1 momentissa. Perustuslain 70 §:n mukaan lain säätäminen tulee eduskunnassa vireille hallituksen esityksellä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota valtioneuvoston päätösvaltaan antaa esitys tai olla antamatta sitä (PeVL 4/2020 vp, s. 3). Tarkoituksena ei ole rajata valtioneuvostolle kuuluvaa päätösvaltaa, mistä syystä myös momentin viimeisen virkkeen sanamuotoa on muokattu perustuslain 70 §:n mukaiseksi. Momentin viimeisestä virkkeestä ilmenisi, että kirkkolakiesitys ei tule eduskunnassa vireille suoraan kirkolliskokouksen päätöksellä, vaan hallituksen esityksellä.

Kirkon aloitevalta eli yksinoikeus ehdottaa kirkkolakia sekä ehdotettava 2 momentti rajaisivat valtioneuvoston ja eduskunnan toimivaltaa kirkkolakiehdotuksen suhteen. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin nykyistä joustavampaa menettelyä kirkkolakiehdotuksessa olevien lainsäädäntöteknisten virheiden korjaamisen osalta. Ehdotuksella ei muutettaisi valtioneuvoston tai eduskunnan nykyistä roolia kirkkolakiehdotuksen aloitevallan osalta, mikä tarkoittaa edelleen, että eduskunta voisi vain joko hyväksyä tai hylätä kirkkolakiehdotuksen. Sellainen lainsäädäntötekninen virhe, joka ei vaikuttaisi kirkkolakiehdotuksen asiasisältöön, olisi kuitenkin mahdollista oikaista joko valtioneuvoston valmistelun yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriössä tai eduskuntakäsittelyn aikana. Tällaisena lainsäädäntöteknisenä virheenä voidaan pitää esimerkiksi kirjoitusvirhettä taikka muuta tavanomaisen lainsäädäntötekniikan vastaista kirjoitustapaa. Myös ilmeinen viittaussäännöksen virhe voitaisiin oikaista tässä menettelyssä.

Sellaisen oikaisun tekemiseen, joka vaikuttaisi myös kirkkolakiehdotuksen asiasisältöön, tulisi pyytää kirkolta ehdotusta täydentävä esitys. Nykyisiä säännöksiä vastaavasti asiasisältöön vaikuttavat oikaisuluontoiset korjaukset edellyttäisivät edelleen 1 momentin mukaista kirkkolakiehdotuksen täydentämistä kirkolliskokouksessa. Tällaisessa menettelyssä oikaistava virhe voisi olla ehdotetun säännöksen epäselvyys tai sen selkeä ristiriitaisuus säännöksen perustelujen kanssa. Myös viittaussäännöksen epäselvyys johtaisi täydentävään esitykseen. Ottaen huomioon kirkolliskokoukselle kuuluvan aloitevallan kirkkolain sisällön suhteen, kynnys asian käsittelyyn kirkolliskokouksessa olisi matala. Koska perustuslain 40 §:n mukaan hallituksen esityksiä ei tutkita vaan käsitellään eduskunnassa, 2 momentin ensimmäisen lauseen sanamuoto muutettaisiin vastaavasti.

Kirkkolain säätämiseen sovellettaisiin muutoin perustuslain säännöksiä lainsäätämismenettelystä. Siten kirkkolaissa ei ole tarpeen säätää erikseen lain vahvistamismenettelystä, jonka osalta noudatettaisiin perustuslain 77 §:n yleistä säännöstä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kirkon oikeudesta tehdä ehdotuksia kirkkoa koskevasta muusta lainsäädännöstä sekä velvollisuudesta kuulla kirkkoa säädettäessä asiasta, joka koskee kirkon suhdetta valtioon tai toisiin uskonnollisiin yhdyskuntiin. Samalla säännöksen sanamuotoa on tarkennettu, kun kirkolliskokouksen tekemä ehdotus esimerkiksi kirkolliseksi lainsäädännöksi muotoutuu hallituksen esitykseksi vasta valtioneuvoston käsittelyn aikana.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin oikeudesta tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja valtion viranomaisille kirkon opin ja tehtävän kannalta tärkeistä yhteiskunnallisista asioista. Voimassa olevaa säännöstä on korjattu kielellisesti muuttamatta sen sisältöä. Säännöksessä ei määritellä yksityiskohtaisemmin sitä, mille kirkon toimielimelle esitys- ja lausunnonanto-oikeus kuuluu. Kirkon sisäisestä toimivallasta säädetään muualla kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä.

6 §. *Kirkolliset juhlapäivät.* Pykälässä luetellaan kirkolliset juhlapäivät, joita on perinteisesti pidetty osana kansallisia juhlapäiviä (esim. työaikalain 872/2019 17 §:n sunnuntaityön määritelmä, HE 158/2018 vp, s. 99). Juhlapyhät pohjautuvat sinänsä kirkon tunnustukseen, mutta edellyttävät muun työ- ja virkaoikeuslainsäädännön vuoksi lailla säätämistä. Kirkollisilla juhlapyhillä on merkittäviä heijastusvaikutuksia muun muassa alkoholin myyntiä, tieliikennettä ja erilaisten lakisääteistä määräaikaa koskevien säännösten soveltamiseen. Toisaalta kirkolliset juhlapyhät ovat kirkon

itseymmärryksen kannalta keskeisessä asemassa. Ne määrittävät kirkkovuoden ja sitä kautta vaikuttavat seurakuntien toiminnan rakenteeseen. Juhlapäivien ajankohdasta säädettäisiin kirkkojärjestyksessä, koska se ei vaadi laintasoista sääntelyä.

2 luku **Kirkon hallinnollinen jako**

Hallinnollinen jako ja kielisäännökset

1 §. *Seurakunta ja seurakuntayhtymä*. Kirkon organisaatio ja seurakunnan jäsenyys perustuu parokiaalijärjestelmään, joka ilmenee tästä ja seuraavasta pykälästä. Pykälässä säädettäisiin siitä, että kirkon organisaatio on jaettu alueellisesti rajattuihin seurakuntiin, jonka jäseniä kirkon jäsenet ovat. Seurakuntajako noudattaa kuntajakoa siten, että seurakunnan tai seurakuntayhtymän alue muodostuu yhden tai useamman kunnan alueesta. Samalla alueella voi seurakunnan kielen perusteella olla useita seurakuntia. Saman kunnan alueella voi olla useampia seurakuntia, jolloin niiden on muodostettava seurakuntayhtymä. Seurakunnat voivat perustaa seurakuntayhtymän myös vapaaehtoisesti.

2 §. *Seurakunnan jäsenet.* Pykälän 1 momentin mukaan kirkon jäsenen seurakunta määräytyy hänen kotikuntansa tai väestökirjanpitokuntansa mukaan siten kuin niistä säädetään kotikuntalaissa. Ulkomaan kansalaisella voi olla ainoastaan kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta mutta ei väestökirjanpitokuntaa. Suomessa asuva kotikuntaa vailla oleva ulkomaalainen kirkon jäsen on sen seurakunnan jäsen, jonka alueella hän asuu. Kirkkohallitus voi lisäksi antaa määräyksiä siitä, milloin kirkon jäsen voi olla kotikuntansa alueella olevan muun seurakunnan jäsen.

Voimassa olevassa laissa käytetään käsitettä väkiluku, joka määritellään läsnä olevien jäsenten lukumääräksi. Ehdotuksen mukaan pykälän 2 momentissa ja muutoinkin kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä luovuttaisiin käsitteen väkiluku käytöstä. Läsnä olevia jäseniä ovat Suomessa asuvat jäsenet, joilla on kotikunta Suomessa. Suomessa asuva kotikuntaa vailla oleva ulkomaalainen jäsen lasketaan läsnä oleviin jäseniin. Poissa olevia jäseniä ovat seurakunnan jäsenet, joilla on ainoastaan väestökirjanpitokunta Suomessa.

3 §. *Hiippakunta*. Pykälässä säädettäisiin seurakunnan kuulumisesta alueelliseen hiippakuntaan sekä Porvoon hiippakunnasta ja sellaisen seurakunnan hiippakunnasta, jonka läsnä olevien jäsenten enemmistön kieli on muu kuin suomi tai ruotsi.

Voimassa olevassa laissa säädetään ruotsinkielisestä hiippakunnasta tarkoittaen sillä Porvoon hiippakuntaa. Nykyisten kielisäännösten mukaan kirkossa ei ole ruotsinkielistä hiippakuntaa, vaan Porvoon hiippakuntakin on kaksikielinen. Porvoon hiippakuntaan kuuluvat ne seurakunnat, joiden jäsenten enemmistön kieli on ruotsi.

4 §. *Hiippakuntajaosta päättäminen*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kirkolliskokouksen toimivallasta päättää hiippakunnan perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä sen rajojen muuttamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirkkohallituksen toimivallasta päättää hiippakuntajaosta eräissä tilanteissa. Pykälän 2 momentin 2 kohdaksi ehdotetaan uutta säännöstä. Siinä säädettäisiin kirkkohallituksen toimivallasta päättää seurakunnan kuulumisesta hiippakuntaan tilanteessa, jossa kahteen eri hiippakuntaan kuuluvat seurakunnat esimerkiksi kuntaliitoksen seurauksena seurakuntaliitoksella yhdistetään tai niiden tilalle perustetaan uusi seurakunta tai niistä muodostetaan seurakuntayhtymä.

5 §. *Seurakuntayhtymän kuuluminen hiippakuntaan*. Seurakuntayhtymä kuuluu hiippakuntaan joko sijaintinsa tai seurakuntiensa läsnä olevien jäsenten enemmistön kielen perusteella. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seurakuntayhtymän siirtymisestä toiseen hiippakuntaan kielellisellä perusteella. Pykälä vastaisi muutoin nykyistä kirkkolakia ja kirkkojärjestystä, mutta säännöksen sanamuotoa korjattaisiin siten, että se vastaisi ehdotetun 3 §:n sanamuotoa. Tuomiokapitulin valvontavallan ulottumisesta myös seurakuntayhtymiin säädettäisiin ehdotetussa 4 luvun 6 §:ssä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös yhteisen kirkkovaltuuston velvollisuudesta lähettää päätös siirtymisestä toiseen hiippakuntaan tiedoksi tuomiokapituleille ja kirkkohallitukselle. Tieto siirrosta tulisi lähettää viivytyksettä tuomiokapitulien toimivallanjaon selkeyden vuoksi.

6 §. *Seurakunnan kieli*. Seurakunnat ovat suomenkielisiä, ruotsinkielisiä tai kaksikielisiä, jollei seurakunnan kielestä erikseen muuta määrätä. Seurakunnan kielisyys määräytyy kielilain (423/2003) kuntaa koskevien säännösten mukaan. Siten seurakunta on kaksikielinen, jos seurakunnassa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä läsnä olevia jäseniä ja jos vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia jäsenistä tai vähintään 3 000 jäsentä.

Ahvenanmaalla olevat seurakunnat ovat aina ruotsinkielisiä, mistä syystä pykälän sanamuotoa on kansainvälisen tapaoikeuden perusteella selkeytetty. Saamelaisten

kotiseutualueeseen kuuluvat seurakunnat ovat kaksikielisiä ja niihin sovelletaan ehdotetun 9 §:n 3 momentin mukaan saamen kielilain (1086/2003) kunnan viranomaisia koskevia säännöksiä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jonka mukaan kirkkohallitus voisi seurakunnan kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston esityksestä määrätä seurakunnan kaksikieliseksi viisivuotiskaudeksi, vaikka seurakunta säännösten perusteella olisi yksikielinen. Kielilain 5 §:n 3 momentin mukaan muuten yksikielinen kunta voidaan valtioneuvoston asetuksella kunnanvaltuuston esityksestä säätää kaksikieliseksi kesken sen kymmenvuotiskauden, jonka ajaksi valtioneuvosto on säätänyt kunnan yksikieliseksi.

7 §. *Seurakuntayhtymän kieli*. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten seurakuntayhtymän kieli määräytyy. Seurakuntayhtymän kielen määräytymiseen vaikuttaisi siihen kuuluvien seurakuntien kieli, ja kaksikielisessä seurakuntayhtymässä myös seurakuntien läsnä olevien jäsenten enemmistön kieli.

8 §. *Kirkon keskushallinnon ja hiippakunnan viranomaisten kieli*. Pykälässä säädettäisiin kirkon keskushallinnon ja hiippakunnan viranomaisten kielestä. Maininta kirkkohallituksen alaisista toimielimistä poistettaisiin, koska niiden kielellinen asema määräytyy kirkkohallituksen mukaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta seurakuntayhtymästä. Hiippakunnan viranomaiset olisivat kaksikielisiä, jos hiippakuntaan kuuluu vähintään yksi kaksikielinen seurakuntayhtymä, vaikka kaikki seurakunnat olisivatkin yksikielisiä. Jos yksittäisistä seurakunnista yksikin seurakunta on kaksikielinen, olisivat hiippakunnan viranomaiset kaksikielisiä. Kaksikielinen hiippakunnan tuomiokapituli voisi kuitenkin nykyisen säännöksen tavoin toimia yksikielisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän kielellä hoitaessaan sen hallintoon liittyviä tehtäviä. Ehdotetun 9 §:n mukaan hiippakunnan viranomaiseen sovellettaisiin, mitä kielilaissa säädetään valtion viranomaisista. Siten kaksikielisenkin hiippakunnan työkielenä eli sisäisenä virkakielenä olisi kielilain 26 §:n mukaisesti virka-alueen enemmistön kieli.

9 §. *Kirkon viranomaisessa noudatettavat kielisäännökset*. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten kielilainsäädäntöä sovelletaan kirkon viranomaisessa. Termi kirkon viranomainen korvaisi voimassa olevan lain termin kirkollinen viranomainen. Aiemmin kirkon keskushallinnosta on käytetty termiä kirkon viranomainen. Ehdotetussa laissa

kirkon viranomaisella taas viitattaisiin kaikkiin kirkollishallinnon viranomaisiin niin seurakunnassa, hiippakunnassa kuin keskushallinnossakin.

Omaksuttaessa kielilaki sovellettavaksi kirkon hallinnossa päädyttiin tulkintaongelmien välttämiseksi säätämään asiaryhmittäin, miltä osin kielilakia sovelletaan kirkollishallinnossa. Kielilaki omaksuttiin koskemaan kirkon viranomaisia kirkon toiminnan kannalta tarvittavin osin (HE 48/2006 vp, s.2). Tähän asiantilaan ei ehdoteta muutosta, vaan kielilaista sovellettaisiin edelleen säännöksiä, jotka koskevat oikeutta käyttää suomen ja ruotsin kieltä viranomaisessa, asian käsittelykieltä viranomaisessa, toimituskirjan ja muun asiakirjan kieltä, kielellisten oikeuksien turvaamista, viranomaisen työkieltä, yleisessä tiedottamisessa käytettävää kieltä sekä kielellisten oikeuksien edistämistä.

Pykälän 2 momentissa puolestaan säädettäisiin voimassa olevaa säännöstä vastaavasti kirkon viranomaisiin sovellettavista kielilain säännöksistä. Kirkon keskushallinnon viranomaisissa, joita ovat kirkolliskokous, kirkkohallitus ja piispainkokous, sovellettaisiin valtion viranomaisia koskevia kielilain säännöksiä. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaisiin sovellettaisiin puolestaan kunnan viranomaisia koskevia kielilain säännöksiä.

Ehdotettava 3 momentti olisi uusi ja siinä otettaisiin huomioon Ahvenanmaan maakunnan erityisasema. Perusteltua olisi, että Ahvenanmaan maakunnan alueella olevissa seurakunnissa sovellettaisiin maakunnan kielisäännöksiä. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 6 luvussa säädetään itsehallintoalueen kielestä. Itsehallintolain 36 §:n 3 momentin mukaan, mitä kyseisessä laissa säädetään valtionhallinnossa käytettävästä virkakielestä, koskee soveltuvin osin myös evankelis-luterilaisen kirkon viranomaisia, mikäli kirkkolaista ei johdu muuta. Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että Suomen kansalaisella olisi oikeus käyttää maakunnassa toimivassa seurakunnassa myös suomen kieltä, kirjeenvaihdossa maakuntaviranomaisten ja seurakuntien välillä käytettäisiin ruotsin kieltä ja tiedotuksen tulisi tapahtua ruotsiksi. Kirkon jäsenellä olisi kuitenkin oikeus omassa asiassaan käyttää omaa kieltään, myös suomea. Kirkon jäsenen oikeudesta saada kirkolliset toimitukset omalla kielellään säädettäisiin puolestaan ehdotetussa luvun 10 §:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin saamen kielilain (1086/2003) soveltamisesta Oulun hiippakunnan viranomaisissa ja saamelaisten kotiseutualueen seurakunnissa.

10 §. *Toiminnassa käytettävä kieli*. Pykälässä säädettäisiin seurakunnan toiminnan harjoittamisesta eri kielillä. Säännös liittyy perustuslain 17 §:ään, jossa säädetään oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin. Julkisen vallan on muun muassa huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samojen perusteiden mukaan. Mahdollisuuden uskonnon harjoittamiseen voidaan katsoa kuuluvan säännöksen piiriin, jolloin siitä on yksilön oikeuksien perusteisiin liittyvänä säädettävä laissa.

Pykälän 1 momentissa säädetään seurakunnille velvollisuus järjestää jumalanpalveluksia vähemmistökielellä esimerkiksi tilanteissa, joissa vähemmistökielisten osuus jäsenistöstä on merkittävä, mutta ei vielä riittävä muuttamaan seurakuntaa kaksikieliseksi. Saamelaisten kotiseutualueella on erityisesti huomioitava saamelaisten tarpeet. Lisäksi 2 momentin mukaan seurakunnan jäsenellä olisi aina oikeus saada kirkolliset toimitukset omalla kielellään suomeksi, ruotsiksi tai saameksi.

Seurakuntajaon muuttaminen

11 §. *Seurakuntajaon muuttaminen*. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, mitä seurakuntajaon muuttamisella tarkoitetaan. Voimassa olevassa laissa määritelmää ei ole. Momentin 1 ja 2 kohdassa on määritelty tyypillisimmät seurakuntajaon muutokset. Kohtien 3 ja 4 perusteella osa seurakunnan alueesta voitaisiin esimerkiksi maantieteellisen sijainnin tai kielellisen perusteen vuoksi siirtää toiseen seurakuntaan. Seurakunnan alue voidaan jakaa myös kokonaisuudessaan useampaan jo olemassa olevaan seurakuntaan. Kohdissa 5 ja 6 tarkoitetaan tilannetta, joissa esimerkiksi kielellisellä perusteella perustetaan uusi seurakunta samalle alueelle, jolla jo toimii toisen kielinen seurakunta, taikka vastaavasti lakkautetaan toinen samalla alueella toimivista seurakunnista. Seurakuntajaon muuttamisesta päättäisi edelleen kirkkohallitus.

12 §. *Seurakunnan nimen muuttaminen*. Seurakunnan nimestä päätetään pääsääntöisesti seurakuntajaon muutoksen yhteydessä. Muissa tilanteissa seurakunnan nimi voidaan muuttaa noudattaen samaa menettelyä kuin seurakuntajaon muuttamisessa. Säännös vastaa asiasisällöltään voimassa olevaa kirkkojärjestystä. Mahdollisesta Kotimaisten kielten keskukselta pyydettävästä lausunnosta säädettäisiin kirkkojärjestyksen 2 luvun 2 §:ssä.

13 §. *Seurakuntajaon muuttamisen edellytykset*. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöstä seurakuntajaon muuttamisen edellytyksistä. Kirkkohallitus on

seurakuntajaon muuttamista koskevissa päätöksissään perustellut ratkaisuja muun muassa seurakunnan toiminnan ja talouden turvaamisella. Seurakunnissa tehtävän kirkon työn turvaamiseksi tulee voida ryhtyä myös rakenteellisiin muutoksiin. Pykälässä säädettäisiin yleisluonteisesti seurakuntajaon muuttamisen edellytyksistä. Ehdotettava säännös vastaa tällä hetkellä noudatettavaa hallintokäytäntöä. Seurakuntien, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen tulisi seurakuntajaon muuttamista koskevan aloitteen tai päätöksen perusteluissa ottaa huomioon pykälässä säädetyt edellytykset.

Seurakuntajaon muuttaminen edellyttäisi 1 momentin vaatimusten täyttymisen lisäksi erityisen painavaa syytä, jos seurakunnan kielellisestä enemmistöstä tulee muutoksen jälkeen kielellinen vähemmistö.

14 §. *Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi*. Pykälässä säädettäisiin aloitteesta seurakuntajaon muuttamiseksi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, kenellä on seurakuntajaon muuttamista koskeva aloiteoikeus.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston olisi viipymättä ilmoitettava aloitteesta seurakuntalaisille. Tiedottamisen tulisi tapahtua siten kuin 10 luvun 28 §:ssä ja kirkkojärjestyksessä säädetään julkisista kuulutuksista. Säännös liittyy seurakuntalaisen oikeuteen saada tietoja seurakuntaa koskevista asioista. Nykyisin seurakunnan tiedottamisvelvollisuudesta säädetään yleisellä tasolla, mikä ei ole riittävää seurakuntajaon muutosta suunniteltaessa. Seurakunnan viestinnän johtaminen kuuluu kirkkoneuvoston tehtäviin. Tieto seurakuntajakoa koskevasta aloitteesta tulisi tiedottaa seurakunnan verkkosivujen lisäksi myös paikallisesti leviävässä sanomalehdessä. Jos seurakunnalla tai seurakuntayhtymällä on oma tiedotuslehti, aloitteesta olisi syytä tiedottaa siinä. Käytännössä myös monissa paikallislehdissä kirjoitetaan seurakuntaliitossuunnitelmista.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös seurakuntalaisten mahdollisuudesta jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille. Jotta asian käsittelyaika ei kohtuuttomasti pidentyisi nykyisestä, kannanoton määräajaksi ehdotetaan 14 päivää aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta. Myös piispan ja tuomiokapitulin tekemästä aloitteesta on tiedotettava ja varattava mahdollisuus kannanottojen tekemiseen. Kirkkohallituksen aloiteoikeus on suppea, ja sen tekemät seurakuntajaon muutokset johtuvat lähinnä kuntien välisistä aluesiirroista. Tästä syystä kannanottomahdollisuutta ei katsota tarpeelliseksi kirkkohallituksen aloitteista. Kannanottomenettelyn käyttöönotto tuo seurakuntalaisille riittävän mahdollisuuden lausua mielipiteitään

seurakuntajaon muutosasiassa, joten seurakuntalaisten valitusmahdollisuutta ei ole tarpeen laajentaa nykyisestä. Aloitteen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

Pykälän 2 ja 3 momentin tarkoituksena on turvata seurakuntalaisten vaikuttamismahdollisuus, josta säädetään hallintolain 41 §:ssä. Sen mukaan viranomaisen tulee varata mahdollisuus tietojen saamiseen asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista. Viranomaisen on varattava mahdollisuus myös mielipiteen lausumiseen asiassa sellaisille henkilöille, joiden elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus. Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Pykälän 4 momentti koskisi tilanteita, joissa valtioneuvosto tai ministeriö on tehnyt päätöksen kunnan osan siirtämisestä toiseen kuntaan kuntarakennelain (1698/2009) 19 §:n ja 21 §:n 1 tai 2 momentin nojalla. Kyse on kuntien osa-aluesiirroista, joissa valtioneuvoston tai ministeriön päätöstä vastaavasti joudutaan siirtämään siirrettävää kunnan osan aluetta vastaava seurakunnan osa toiseen seurakuntaan. Tällöin ei edellä mainittuja 2 ja 3 momenttia sovellettaisi.

15 §. *Omaisuuden siirtyminen*. Pykälässä säädettäisiin omaisuuden siirtymisestä ja jaosta seurakuntien kesken. Pykälän 1 momentissa säädetään tilanteesta, jossa seurakunta kokonaisuudessaan yhdistetään toiseen seurakuntaan tai perustettavaan uuteen seurakuntaan. Lakkaavan seurakunnan omaisuus sekä velat ja muut vastaavat sitoumukset siirtyvät vastaanottavalle seurakunnalle. Jos muutoksen kohteena olevat seurakunnat tulevat kuulumaan seurakuntayhtymään, omaisuuden siirtymistä koskevat määräykset otetaan seurakuntayhtymän perussääntöön. Perussäännöllä on mahdollista poiketa pääsäännöstä, jonka mukaan seurakuntien omaisuus ja velat siirtyvät seurakuntayhtymälle. Poikkeamismahdollisuudesta säädettäisiin seurakuntayhtymän perustamista koskevassa 3 luvun 12 §:ssä. Jos seurakunnat ovat erimielisiä, kirkkohallitus voi päättää omaisuuden jaosta joko seurakuntajaon muutoksesta päättäessään tai erillisessä päätöksessä.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteesta, jossa seurakuntia jakamalla perustetaan uusi seurakunta tai jossa seurakuntajaon muutos vaikuttaa huomattavasti seurakuntien läsnä olevien jäsenten määrään. Tällöin seurakuntien omaisuus on jaettava niiden seurakuntien kesken, joita muutos koskee tai jotka perustetaan muutoksen yhteydessä. Tarkemmin jakoperusteista säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Vastuuta velasta tai muusta sitoumuksesta ei kuitenkaan saa siirtää ilman velkojan tai muun oikeudenhaltijan suostumusta.

16 §. *Järjestelytoimikunta*. Nykyisen kirkkojärjestyksen säännökset järjestelytoimikunnan asettamisesta ja tehtävistä ehdotetaan siirrettäväksi osittain lakiin, koska toimikunnalla on huomattavaa päätösvaltaa. Perustettavan uuden seurakunnan lisäksi myös yhdistämällä syntyvään seurakuntaan olisi jatkossa asetettava järjestelytoimikunta.

Järjestelytoimikunnan tehtäviin ei ehdoteta muutoksia. Järjestelytoimikunta edustaisi uutta tai laajentuvaa seurakuntaa ja huolehtisi sen hallinnon järjestämisestä. Tarkemmin hallinnon järjestämiseen kuuluvista tehtävistä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä. Järjestelytoimikunta päättäisi myös seurakunnan kirkollisveroprosentista sekä muista välttämättömistä ja kiireellisistä toimenpiteistä.

Järjestelytoimikuntaan sovellettaisiin muutoin kirkkoneuvostoa tai seurakuntaneuvostoa koskevia säännöksiä. Esimerkiksi muutosta järjestelytoimikunnan päätökseen haettaisiin oikaisuvaatimuksella, vaikka järjestelytoimikunta päättää myös kirkkovaltuustolle kuuluvista asioista.

Viranhaltijoiden siirroista ja siirretyn viranhaltijan palvelussuhteen ehdoista seurakuntajakoa koskevan päätöksen yhteydessä ehdotetaan säädettäväksi kirkon viranhaltijoita koskevassa erillislaissa.

3 luku **Seurakunta ja seurakuntayhtymä**

Seurakunta

1 §. *Seurakunnan tehtävä*. Pykälässä säädetään keskeisistä tavoista, joilla seurakunta toteuttaa kirkon tehtävää. Säännös on perussäännös seurakunnan tehtävistä. Se velvoittaa seurakunnan jäseniä, seurakunnan viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä huolehtimaan säädettyjen tehtävien toteuttamisesta seurakunnan alueella. Lisäksi säännös seurakunnan tehtävistä asettaa rajat seurakunnan varallisuuden käyttöön (ks. ehdotettava 6 luvun 1 §).

Voimassa olevaa säännöstä on korjattu kielellisesti muuttamatta sen sisältöä. Kirkon sakramentteja ovat kaste ja ehtoollinen.

2 §. *Seurakunnan itsehallinto*. Pykälässä määritellään seurakunnan itsehallinnon rajat. Seurakunnat hoitavat oman hallintonsa ja taloutensa sekä lakisääteiset tehtävänsä itsenäisinä julkisoikeudellisina oikeushenkilöinä. Seurakuntien itsehallintoa rajoittaa hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon toimielimille kirkkolaissa annettu toimivalta. Seurakunnan on toiminnassaan ja päätöksenteossaan sovellettava kirkkolainsäädäntöä. Lisäksi seurakuntia velvoittaa muu kirkollinen lainsäädäntö ja yleinen lainsäädäntö, josta hallintoa ohjaavat yleislait on omaksuttu kirkkolakiin noudatettavaksi kirkon hallinnossa. Tämän lisäksi seurakuntien on noudatettava toiminnassaan erityislakeja, joita ovat esimerkiksi hautaustoimilaki ja terveydensuojelulaki.

Seurakuntien tulee muodostaa seurakuntayhtymä, kun saman kunnan alueella on useampia seurakuntia. Seurakunnat voivat nykyistä säännöstä vastaavasti perustaa seurakuntayhtymän myös vapaaehtoisesti. Seurakuntayhtymässä seurakunta luovuttaa osan päätösvallastaan ja tehtävistään seurakuntayhtymän hoidettavaksi.

3 §. *Seurakunnan jäsenen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä aloiteoikeus*. Pykälä olisi osittain uusi ja siinä säädettäisiin sekä seurakunnan jäsenen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudesta että jäsenen oikeudesta tehdä aloitteita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisesti seurakunnan jäsenen oikeudesta osallistua seurakunnan toimintaan ja vaikuttaa seurakunnan päätöksentekoon. Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston tehtävänä olisi vastata osallistumismahdollisuuksien kokonaisuudesta. Vaikuttamismahdollisuuksien laajuus ja muodot jäisivät pitkälti kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston päätettäväksi. Monipuolisilla osallistumisvaihtoehdoilla on tarkoitus edistää jäsenten mahdollisuuksia osallistua seurakunnan toimintaan itselleen sopivalla tavalla ja toisaalta tarjota eri asioihin ja tilanteisiin sopivia joustavia ja vaikuttavia osallistumisen muotoja. Jo nyt seurakuntien vapaaehtoistoiminnan kirjo on monipuolista seurakuntatyön osa-alueella, mutta toimintaa voitaisiin laajentaa myös suoran demokratian toteuttamiseen. Kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voisivat vaikuttaa seurakunnan toimintakulttuurin avoimuuteen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan kirkkojärjestyksen mukaisesti seurakunnan jäsenten tiedonsaantioikeudesta sekä lisäksi seurakunnan velvollisuudesta tiedottaa, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Pykälän 3 momentin mukaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voitaisiin edistää erityisesti järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia ja selvittämällä

seurakunnan jäsenten mielipiteitä ennen päätöksentekoa. Seurakunnalla olisi mahdollisuus selvittää jäsentensä mielipiteitä sellaisissa vireillä olevissa asioissa, joissa jäsenet eivät kuitenkaan ole asianosaisasemassa. Esimerkiksi seurakuntatapaamisissa voitaisiin vapaamuotoisesti selvittää jäsenten mielipiteitä päätöksenteon pohjaksi. Myös suoran palautteen antaminen asian valmistelijalle esimerkiksi sähköpostitse voisi joissakin asioissa tuoda valmistelun pohjaksi uusia, pohdittavia näkökohtia. Seurakuntien hallinnossa sovellettavissa hallintolaissa (41 §) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään myös viranomaisen tiedonantovelvollisuudesta keskeneräisissä asioissa jäsenten osallistumisoikeuden turvaamiseksi.

Seurakunnan jäsenen aloiteoikeutta koskeva, voimassa oleva kirkkojärjestyksen säännös ehdotetaan otettavaksi kirkkolakiin, koska oikeus tehdä aloitteita on kirkon jäsenen osallistumisoikeuden kannalta keskeinen. Aloitteen sisältöön ei ehdoteta rajoituksia. Jäsenen aloiteoikeus on rajoittamaton siten, että se voi kohdistua sekä seurakunnan että seurakuntayhtymän toimintaan ja hallintoon.

Aloite on seurakunnassa käsiteltävä siinä viranomaisessa, jolla on toimivalta aloitteen tarkoittamassa asiassa. Jos toimivalta asiassa on kirkkovaltuustolla, kirkkoneuvosto ei voi omalla päätöksellään todeta, ettei aloite anna aihetta toimenpiteisiin. Uutta olisi, että aloitteen tekijälle olisi ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin seurakunta on aloitteen johdosta ryhtynyt. Aloitteentekijälle pitää tehdä ilmoitus myös silloin, kun aloite ei ole johtanut mihinkään toimenpiteisiin. Oikeuskäytännössä on katsottu, että jos aloite ei johda toimenpiteisiin, päätökseen ei voi hakea muutosta.

Jäsenen aloiteoikeus koskee myös seurakunnan luottamushenkilöitä, joten luottamushenkilöiden aloiteoikeudesta ei tarvitsisi enää säätää erikseen. Luottamushenkilöt voivat ehdotetun seurakunnan jäsenen aloiteoikeutta koskevan säännöksen perusteella tehdä aloitteita toimielimissä. Luottamushenkilön tekemän aloitteen käsittelystä seurakunnan tai seurakuntayhtymän toimielimessä tulisi määrätä hallintosäännössä.

4 §. *Seurakunnan toimielimet*. Pykälän 1 momentissa luetellaan seurakunnan hallintoa hoitavat toimielimet eli toimielimet, joilla on päätösvaltaa tai joille sitä voidaan delegoida. Voimassa olevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että hallintoa hoitavien toimielimien luettelosta poistettaisiin kappelineuvosto ja piirineuvosto. Säädöstasolla ei siten enää säädettäisi, että osa-aluehallinnon toimielimenä toimisi joko kappelineuvosto tai piirineuvosto. Osa-aluehallinnolle delegoitua päätösvaltaa käyttävään toimielimeen sovellettaisiin johtokuntaa koskevia säännöksiä, mutta

kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voisi jatkossa itse päättää toimielimen nimestä. Seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä ehdotetaan säädettäväksi 8 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa olisi yleissäännös siitä, että kirkko- tai seurakuntaneuvostoa koskevia säännöksiä sovelletaan myös sen jaostoon.

5 §. *Kirkkovaltuuston tehtävä ja toimikausi*. Pykälässä säädettäisiin siitä lähtökohdasta, että seurakuntavaaleilla valittavan kirkkovaltuuston tehtävänä on käyttää seurakunnan päätösvaltaa. Seurakunnan muilla toimielimillä on päätösvaltaa vain asioissa, joista säädetään tai määrätään erikseen. Lisäksi pykälässä säädettäisiin kirkkovaltuuston toimikaudesta, joka on neljä kalenterivuotta.

6 §. *Kirkkovaltuuston päätösvallan siirtäminen*. Pykälässä säädettäisiin kirkkovaltuuston oikeudesta siirtää omaa ja kirkkoneuvostolle säädettyä päätösvaltaa seurakunnan muille toimielimille, viranhaltijoille ja kirkkoneuvoston varapuheenjohtajalle. Voimassa olevan säännöksen mukaan päätösvaltaa voidaan siirtää vain kirkkoneuvoston alaiselle viranhaltijalle, mutta tämä edellytys ehdotetaan poistettavaksi. Edellytyksen vuoksi päätösvaltaa ei ole voitu siirtää esimerkiksi aluekappalaiselle, sillä papit eivät virkatoiminnassaan ole kirkkoneuvoston alaisia. Säännöksen ilmaisu ”muun lain mukaan” kattaa lait, asetukset ja lain nojalla annetut säädökset.

Pykälässä luetellaan asiat, joissa kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston päätösvaltaa ei saa siirtää. Voimassa olevasta laista poiketen kirkkovaltuuston päätösvallan siirtämistä ei rajoitettaisi lainan ottoa, uudistamista ja maksuajan pidentämistä koskevissa asioissa. Kirkkovaltuusto voi tarvittaessa määritellä alemmalle toimielimelle lainan oton rajat. Koska alistusmenettelystä ehdotetaan luovuttavaksi, 1 momentista on poistettu viittaus alistusasioihin. Kirkollisen rakennuksen hankintaa, olennaista muuttamista, purkamista ja käyttötarkoituksen muuttamista koskeva päätös olisi kuitenkin edelleen tehtävä määräenemmistöllä, mistä syystä päätösvalta asiassa seurakuntatasolla säilyy kirkkovaltuustolla, vaikka alistusmenettelystä luovutaan.

7 §. *Hallinto- ja johtosääntö*. Seurakunnan toimivallan siirtoa ja kirkkoneuvoston kokouksia ohjaavaa ohjesääntöä ei enää alistettaisi tuomiokapitulille. Kun toimielimiä koskevat paikallisesti päätettävät tarkemmat määräykset kuuluisivat siten kokonaisvaltaisesti kirkkovaltuuston päätösvaltaan, ehdotetaan samalla seurakuntien toimielimiä eli kirkkovaltuustoa, kirkkoneuvostoa ja mahdollisia johtokuntia koskevien

paikallistason sääntöjen kokoamista yhdeksi hallintosäännöksi. Samalla eri toimielimiä koskevista työjärjestyksistä sekä ohje- ja johtosäännöistä luovuttaisiin.

Hallintosääntö sisältäisi tarkemmat määräykset seurakunnan toimielimistä ja niiden päätösvallasta, toimivallan siirtämisestä sekä toimielinten päätöksentekotavoista ja kokousmenettelyistä. Yksi kaikkia toimielimiä koskeva hallintosääntö selkeyttäisi seurakunnan hallinto-organisaation hahmottamista. Samalla se mahdollistaisi sen, että kokousmenettelyjä kuten äänestämistä ja vaaleja, puheenvuorojen pyytämistä, pöytäkirjojen pitämistä sekä vastaavia yhteneviä kokousmenettelyä ohjaavia määräyksiä ei olisi enää tarpeen kirjoittaa jokaista toimielintä koskevaan erilliseen sääntöön.

Ehdotetun 1 momentin mukaan kirkkovaltuusto määräisi päätösvallan siirrosta hallinto- tai johtosäännössä. Koska hallintosääntö koskisi lähinnä toimielimiä, on säännöksessä hyvä edelleen säilyttää maininta johtosäännöstä. Tällöin päätösvaltaa seurakunnan viranhaltijoille voitaisiin edelleen siirtää myös viranhaltijoiden johtosäännöllä, vaikka pääosin päätösvallan siirrosta määrättäisiinkin hallintosäännössä.

Pykälän 2 momentissa kuvattaisiin hallintosäännön pääsisältö. Luettelo ei olisi tyhjentävä, koska hallintosäännön sisältö määrittyisi myös muiden kirkkolain säännösten kautta. Momentin 1 kohdan mukaan hallintosäännössä annettaisiin tarvittavat määräykset seurakunnan hallinnon järjestämisestä ja toimielimistä. Hallintosäännössä olisi siten tarvittavat määräykset seurakunnan lakisääteisistä toimielimistä kirkkovaltuustosta ja kirkkoneuvostosta. Jos seurakunnan hallinto-organisaatioon kuuluisi johtokuntia, kuten esimerkiksi osa-aluehallintoa varten perustettuja johtokuntia, myös niitä koskevat tarkemmat määräykset otettaisiin hallintosääntöön. Siten hallintosääntö kattaisi myös seurakunnan alueorganisaation.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan hallintosäännössä määrättäisiin päätösvallan siirroista. Hyväksyessään hallintosäännön kirkkovaltuusto päättäisi lakia täydentävästi seurakunnan eri toimielinten päätösvallasta ja niiden rajoista. Kirkkoneuvoston ohjesääntö on sisältänyt päätösvallan delegointeja lähinnä kirkkoherralle tai talouspäällikölle, mistä syystä myös hallintosäännössä voisi olla määräyksiä johtavien viranhaltijoiden päätösvallasta. Viranhaltijoille kuuluvaa päätösvaltaa voidaan delegoida myös viranhaltijoiden johtosäännössä. Momentin 3 kohdan mukaan hallintosäännössä määrättäisiin toimielinten päätöksentekotavoista sekä hallintomenettelyyn liittyvistä asioista. Siten hallintosäännössä määrättäisiin tarkemmin esimerkiksi sähköiseen kokoukseen tai sähköiseen päätöksentekomenettelyyn liittyvistä teknisistä seikoista, esittelystä,

äänestämisestä ja vaalista, aloitteiden käsittelystä, pöytäkirjojen laatimisesta ja tarkastamisesta sekä ylemmän viranomaisen siirto-oikeuden käyttämisestä. Lisäksi 4 kohdan mukaan hallintosäännössä määrättäisiin toimielinten kokousmenettelyistä kuten kokouksen johtamisesta, kokouksen tilapäisestä puheenjohtajasta, varavaltuutettujen ja –jäsenten kutsumisesta sekä puheenvuorojen pituudesta yksittäisissä asioissa, jos ne ovat tarpeen kokouksen kulun turvaamiseksi.

Alistusvelvollisuuden poistuessa hallinnon yhtenäisyyden ja tarkoituksenmukaisuuden turvaamiseksi seurakunnilla on mahdollisuus keskustella hallintosäännön sisällöstä valmisteluvaiheessa tuomiokapitulin asiantuntijoiden kanssa. Käytettävissä ovat myös kirkkohallituksen laatimat mallisäännöt, joita seurakunta voi muokata omien tarpeidensa mukaisesti. Tuomiokapitulit voivat pyytää valvontaviranomaisen ominaisuudessa esimerkiksi piispantarkastuksen yhteydessä seurakuntia toimittamaan hallintosäännön ja sen muutokset tiedoksi itselleen, jos pitävät sitä tarpeellisena.

8 §. *Seurakunnan osa-alueen hallinto*. Kirkkolaissa ehdotetaan säädettäväksi seurakunnan osa-alueen hallinnosta, jolla pyrittäisiin turvaamaan alueellista edustuksellisuutta suurissa seurakunnissa. Säännös mahdollistaa osa-alueen hallinnon järjestämisen siten, että seurakunta voisi paikallisten olosuhteiden ja tarpeiden perusteella päättää minkälainen rooli, mitkä tehtävät ja toimivalta alueelliselle toimielimelle annetaan. Säännös mahdollistaa myös nykyisten kappeliseurakuntien ja seurakuntapiirien säilyttämisen ja uusien perustamisen.

Säännöksellä seurakunnan sisäisestä aluehallinnosta korvattaisiin nykyiset säännökset kappeliseurakunnista ja seurakuntapiireistä. Alueellisen toiminnan ja hallinnon järjestäminen tapahtuisi seurakunnan omilla päätöksillä ja antaisi seurakunnalle laajan vapauden alueellisten toimielinten asettamiseen ja toimivallan siirtämiseen niille. Enää ei säädöstasolla säädettäisi, että osa-aluehallinnon toimielimenä toimii joko kappelineuvosto tai piirineuvosto, vaan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto päättäisi itse tarvittavasta toimielimestä ja sen nimestä. Jos toimielimelle delegoitaisiin aluetta koskevaa päätösvaltaa, hallintoa hoitaisi ehdotetun tämän luvun 4 §:n perusteella johtokunta. Johtokunnan johtosäännössä määriteltäisiin osa-alueen hallinnon toimivalta. Osa-alueen hallintoa voisi siten johtaa esimerkiksi kappeliseurakunnan johtokunta tai seurakuntapiirin johtokunta. On tärkeää varmistaa, että seurakuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä osallisuus päätöksenteossa toteutuvat myös uusissa joustavissa malleissa.

Kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto päättäisi myös osa-alueen hallinnon toimielimen kokoonpanosta ja toimivallasta. Perusteltua olisi, että alueellisen toimielimen jäsenen asuinpaikka olisi asianomaisella alueella. Toimielimen jäsenet voitaisiin valita esimerkiksi kyseisellä alueella asuvista seurakunnan jäsenistä, jotka ovat olleet ehdokkaana seurakuntavaaleissa. Osa-alueen hallintoa koskevaan johtosääntöön voidaan ottaa myös määräys siitä, että alueella asuville seurakunnan jäsenille annettaisiin mahdollisuus tehdä esitys toimielimen jäsenistä.

9 §. *Kirkkovaltuuston päätöksenteon edellytykset*. Pykälän 1 momentti vastaa asiasisällöltään voimassa olevaa lakia ja kirkkojärjestystä. Koska pykälässä säädettäisiin kirkkoneuvoston päätösehdotusten valmisteluvastuusta, ei vastaavaa säännöstä ehdoteta kirkkojärjestykseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä kirkkovaltuuston päätöksistä, jotka edellyttävät määräenemmistön kannatusta eli sitä, että päätöstä kannattaa vähintään kaksi kolmasosaa läsnä olevista jäsenistä ja enemmän kuin puolet toimielimen kaikista jäsenistä. Säännökseen ei esitetä sisällöllisiä muutoksia. Määräenemmistöllä olisi hyväksyttävä esimerkiksi varsinainen rakentamispäätös, jonka tulee sisältää myös hankkeen suunnitelma. Urakkatarjousten ja muiden hankkeen toteuttamiseksi tarvittavien sopimusten hyväksyminen tapahtuisi yksinkertaisella enemmistöllä. Momentin 2 kohtaa ei sovellettaisi, jos seurakuntakeskuksen yhteydessä olevaa kirkkosalia olennaisesti muutettaisiin, vaikka kirkkosalia olisi paikkakunnalla pidetty kirkkona, mutta sen rakentamispäätöstä ei ole aikaisemmin tehty kirkkolain kirkollista rakennusta koskevien säännösten mukaan. Sen sijaan päätös tällaisen tilan muuttamisesta kirkoksi on tehtävä määräenemmistöllä.

10 §. *Kirkkoneuvoston tehtävät*. Pykälä vastaa asiasisällöltään muutoin voimassa olevaa lakia, mutta osa kirkkoneuvoston tehtävistä ehdotetaan siirrettäväksi kirkkojärjestykseen. Sitä vastoin voimassa olevan kirkkojärjestyksen 7 luvun 9 §:n säännös siitä, että kirkkoneuvosto johtaa seurakunnan tiedotustoimintaa, ehdotetaan siirrettäväksi lakiin. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki edellyttää, että viranomainen tiedottaa toiminnastaan avoimesti. Viestinnän kenttä on nykyään niin monimuotoinen, että on tarkoituksenmukaista säätää tarkasti siitä, kuka viestinnästä vastaa. Kirkkoneuvoston tehtäviin kuuluvasta kirkkovaltuustossa käsiteltävien asioiden valmistelusta säädettäisiin 9 §:ssä.

Voimassa oleva säännös siitä, että kirkkoneuvosto päättää kirkolliskokouksen määräämissä rajoissa kirkollisten kirjojen käyttöön ottamisesta, ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Kirkollisten kirjojen käyttöön hyväksymisestä ja käyttöön ottamisesta määräisi kirkolliskokous nykyistä kirkkolakia vastaavasti.

11 §. *Kirkkovaltuuston päätösten laillisuusvalvonta*. Kirkkoneuvostolla on velvollisuus valvoa kirkkovaltuuston päätösten laillisuutta. Pykälään ei enää ehdoteta sisällytettäväksi mainintaa asian saattamisesta hallinto-oikeuden ratkaistavaksi, jos kirkkovaltuusto pysyy päätöksessään. Asia voidaan saattaa hallinto-oikeuden ratkaistavaksi hakemalla päätökseen muutosta. Jos lainvastaisena pidettävä päätös on saavuttanut lainvoiman, voidaan sen purkamista hakea korkeimmalta hallinto-oikeudelta oikeudenkäynnistä hallintoasioista annetun lain mukaisesti.

Seurakuntayhtymä ja seurakuntien yhteistoiminta

12 §. *Seurakuntayhtymän perussääntö ja omaisuusluettelo*. Pykälässä säädetään seurakuntayhtymän perussäännöstä ja sen liitteenä olevasta omaisuusluettelosta. Samalla pykälän 1 momentissa säädetään seurakuntayhtymän perustamisasiakirjana toimivan perussäännön pääsisällöstä. Seurakuntayhtymä perustetaan hyväksymällä yhtymän perussääntö ja luettelo sille siirtyvästä omaisuudesta. Perustamisasiakirjojen luonne säilytetään nykyisellään.

Alistusmenettelystä luovuttaessa seurakuntayhtymän perustamismenettely ehdotetaan muutettavaksi niin, että se rinnastuu seurakuntajaon muutoksessa sovellettavaan menettelyyn. Momentista poistettaisiin maininta päätöksen tekevästä viranomaisesta, koska siitä säädettäisiin 13 §:ssä. Päätöksen asiassa tekisi kirkkohallitus seurakuntien kirkkovaltuustojen tai seurakuntayhtymien yhteisten kirkkovaltuustojen esitysten sekä tuomiokapitulin lausunnon perusteella.

Pykälän 2 momentin sanamuodossa on lisäksi otettu huomioon mahdollisuus siihen, että myös jo olemassa oleva seurakuntayhtymä voi liittyä uuteen perustettavaan seurakuntayhtymään, jolloin olemassa oleva seurakuntayhtymä lakkaa. Lisäys katsotaan tarpeelliseksi, koska kunnan alueella voi olla vain yksi seurakuntayhtymä. Ehdotetussa kirkkojärjestyksen 3 luvun 50 §:ssä edellytetään, että yhteisen kirkkovaltuuston on kuultava seurakuntaneuvostoja ennen perussäännön muuttamista. Muutoin perussäännön valmistelemisesta ja sisällöstä säädettäisiin kirkkojärjestyksen 3 luvun 40 ja

41 §:ssä. Olemassa olevan seurakuntayhtymän purkamisesta tai lakkaamisesta ehdotetaan säädettäväksi 14 §:ssä.

Kirkkojärjestyksen 3 luvun 40 §:n mukaan kirkkoneuvostojen tai yhteisten kirkkoneuvostojen on valmisteltava ehdotus seurakuntayhtymän perussäännöksi. Pykälässä säädetään myös tuomiokapitulin oikeudesta määrätä tarvittaessa selvittäjä sekä silloin, kun seurakunnat eivät pääse yksimielisyyteen perussäännöstä, että silloin, kun se katsoo selvittäjän määräämisen valmistelemaan perussääntöä muutoin tarpeelliseksi. Tuomiokapituli lähettää perussääntöehdotuksen, kirkkovaltuustojen ja yhteisten kirkkovaltuustojen siitä antamat lausunnot sekä oman lausuntonsa kirkkohallitukselle. Kirkkojärjestyksen säännöksessä säädetään siten aloiteoikeudesta seurakuntayhtymän perustamiseksi, vaikka aloiteoikeus-termiä ei säännöksessä ole suoranaisesti käytetty. Aloiteoikeus on seurakunnilla sekä tuomiokapitulilla. Kirkkojärjestyksen 3 luvun 41 §:ssä säädettäisiin puolestaan tarkemmin perussäännön sisällöstä.

Pääsäännöstä poiketen seurakuntayhtymän perussäännössä voidaan pykälän 3 momentin mukaan edelleen määrätä, että siinä mainittu seurakunnan omaisuus pysyy seurakunnan omistuksessa tai hallinnassa taikka että seurakunta vastaa perussäännössä mainitusta velvoitteesta. Seurakunnan omistukseen voidaan jättää sen koko omaisuus tai omaisuuden tietty osa, esimerkiksi testamentilla tai lahjana saatu omaisuus.

13 §. *Päätös seurakuntayhtymän perustamisesta ja perussäännön muuttamisesta*. Seurakuntayhtymän perustamisesta päättäisi 1 momentin mukaan kirkkohallitus, kuten seurakuntajaon muuttamisestakin. Päätösvaltaa ehdotetaan kirkkohallitukselle, koska seurakuntayhtymää perustettaessa voi nousta esiin eturistiriitoja, joiden ratkaisemiseksi päätösvallan on syytä olla ylemmällä viranomaisella. Kirkkohallitus päättäisi myös perussäännön muuttamisesta silloin, kun seurakuntayhtymän alue laajenee tilanteessa, jossa siihen liittyy uusia seurakuntia. Samoin kirkkohallitus päättäisi seurakuntayhtymän alueen supistumisesta. Seurakuntayhtymän alueen muutos toteutetaan perussäännön muutoksella. Seurakuntayhtymän alueeseen liittyvä perussäännön muutos valmistellaan kirkkojärjestyksen 3 luvun 40 §:ssä säädetyllä tavalla.

Koska alistusmenettelyyn liittyvä yleissäännös tuomiokapitulin kuulemisesta ehdotetaan kumottavaksi, on säännökseen lisätty kirkkohallituksen velvollisuus pyytää asiasta tuomiokapitulin lausunto. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi viittaus 2 luvun 13 §:ään, jossa säädetään seurakuntajaon muuttamisen edellytyksistä. Silloin, kun

seurakuntayhtymän perustaminen ei liity kuntajaon muutokseen, tulisi päätösharkinnassa soveltaa samoja edellytyksiä, koska seurakuntajaon muuttamisen ja seurakuntayhtymän perustamisen tavoitteet ovat samankaltaiset ja koska ne menettelyllisesti rinnastettaisiin toisiinsa. Kirkkohallituksen tulisi ottaa nämä edellytykset huomioon harkitessaan yli kuntarajojen tapahtuvaa seurakuntayhtymän perustamista. Vastaavasti edellytykset tulisi ottaa huomioon tilanteissa, joissa olemassa olevaan seurakuntayhtymään liittyisi uusia seurakuntia yli kuntarajojen. Edellytyksien toteutumista olisi syytä tarkastella myös yhtymän perussäännön valmistelun yhteydessä ja tuomiokapitulin lausunnossa.

Pykälän 2 momentin mukaan kirkkohallitus ei saisi ilman erityistä syytä poiketa seurakuntien ja seurakuntayhtymien omaisuuden siirtoa koskevasta sopimuksesta. Erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi sopimuksen ilmeistä epätarkoituksenmukaisuutta. Sopimuksen tarkoituksenmukaisuus on harkittava tapauskohtaisesti. Säännöksellä varmistetaan paikallisen asiantuntemuksen painoarvo sopimuksessa, jossa määritellään, mitä omaisuutta siirtyy seurakuntayhtymälle. Kirkkohallituksen harkintavalta vastaa siten sisällöltään nykytilaa. Yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti sopimuksessa ei saa siirtää vastuuta velasta tai muusta sitoumuksesta ilman velkojan tai oikeudenhaltijan suostumusta.

Pykälän 3 momentin mukaan keskeiset seurakuntayhtymän perussäännön muutokset edellyttäisivät päätöksen tekemistä määräenemmistöllä. Määräenemmistöä vaadittaisiin, kun muutokset koskevat verotulojen jakoperusteiden muuttamista seurakuntien kesken, omaisuuden siirtämistä seurakuntien ja seurakuntayhtymän välillä tai viran perustamista ja lakkaamista koskevan päätösvallan siirtämistä seurakuntayhtymän ja seurakunnan välillä. Kun perussäännön muutokseen ei liity seurakuntayhtymän alueen muutoksia, muutoksesta päättäisi seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto. Momentissa tarkoitetut muutokset vaikuttavat seurakuntien taloudelliseen asemaan tai toimivaltaan siinä määrin, että perussäännön muuttamiseen voidaan edellyttää määräenemmistön suostumusta. Sen sijaan täyden yksimielisyyden vaatimisesta luovuttaisiin, koska se saattaisi estää perussäännön tarkoituksenmukaiset muutokset. Perussäännön muutoksista neuvoteltaessa voidaan turvautua tuomiokapitulin asiantuntija-apuun, etenkin niissä tilanteissa, joissa seurakuntien näkemykset poikkeavat toisistaan.

14 §. *Seurakuntayhtymän purkaminen tai lakkaaminen*. Vapaaehtoinen seurakuntayhtymä voitaisiin purkaa yhteisen kirkkovaltuuston päätöksellä. Kun kyse on samalla perussäännön purkamisesta, päätös on tehtävä 9 §:n 2 momentissa säädetyllä määräenemmistöllä ehdotetun 17 §:n mukaisesti. Yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti seurakuntayhtymää purettaessa vastuuta velasta tai muusta sitoumuksesta ei saa siirtää ilman velkojan tai oikeudenhaltijan suostumusta.

Kun seurakuntayhtymään kuuluvat seurakunnat yhdistetään yhdeksi seurakunnaksi, seurakuntayhtymä lakkaa. Seurakuntayhtymän varat ja velvoitteet siirtyvät uudelle seurakunnalle. Siirtyvän omaisuuden saantokirja on seurakuntajaon muutoksen yhteydessä laadittu omaisuusluettelo.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä tilanteeseen, jossa kuntajaon muuttuessa useita seurakuntayhtymiä tulee saman kunnan alueelle. Perussäännössä olisi tällöin määrättävä, mikä tai mitkä seurakuntayhtymät lakkaavat.

Pykälän 4 momentin viittaussäännöksellä viitataan edellä 2 luvussa olevaan omaisuuden jakoa koskevaan pääperiaatteeseen sekä kirkkojärjestyksessä tarkemmin säädettäviin seurakuntien omaisuuden jakoperusteisiin.

15 §. *Seurakuntayhtymän tehtävät.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä tehtävistä, jotka seurakuntayhtymän on aina hoidettava seurakuntien puolesta. Säännös vastaa pääosin voimassa olevaa säännöstä, mutta sen tehtäväluetteloa on ajantasaistettu. Momentin 1 ja 2 kohdassa säädettäisiin taloutta koskevasta toimivallasta. Palkanmaksua ja palkkakirjanpitoa koskevat tehtävät ovat pääosin siirtyneet Kirkon palvelukeskukselle. Käsitteellä ”muu taloudenhoito” tarkoitetaan voimassa olevassa laissa mainittuja talousarviota, rahatointa, kirjanpitoa, tilinpäätöstä sekä tilintarkastusta.

Ehdotettava 3 kohta olisi uusi ja siinä säädettäisiin seurakuntayhtymän tehtäväksi huolehtia seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämisestä seurakuntayhtymän toimintaan samalla tavalla kuin on säädetty seurakunnan tehtäväksi ehdotetussa 3 §:ssä. Seurakunnat voivat luovuttaa myös eri työaloja seurakuntayhtymän hoidettavaksi, joten on perusteltua, että seurakuntien jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa myös seurakuntayhtymän toimintaan. Momentin 4 kohdassa yksilöitäisiin ne seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien henkilöstöhallintoa koskevat asiat, jotka kuuluvat seurakuntayhtymälle.

Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevaa kirkkolain 11 luvun 2 §:n 2 momenttia kuitenkin niin, ettei siinä enää mainittaisi nimikirjoja, koska seurakunnissa tai seurakuntayhtymissä ei nimikirjanpito ole enää pakollista. Momentin 5 kohtaan ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan seurakuntayhtymä hoitaisi yhtymään kuuluvien seurakuntien arkistotoimen. Ehdotetun kirkkojärjestyksen 10 luvun 10 §:n mukaan seurakuntayhtymä ja siihen kuuluvat seurakunnat olisivat yksi arkistonmuodostaja.

Pykälän 2 momentin mukaan seurakuntayhtymä päättäisi seurakunnan kirkkovaltuuston päätösvaltaan kuuluvista asioista, esimerkiksi hautausmaan perustamisesta ja laajentamisesta, kirkollisen rakennuksen ja seurakuntatalon rakentamisesta tai hankkimisesta, seurakuntien virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä kiinteän omaisuuden luovuttamisesta. Näissä asioissa päätösvalta voidaan kuitenkin siirtää seurakunnalle perussäännössä tai 16 §:n nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan seurakuntayhtymälle voitaisiin siirtää perussäännössä toimivaltaa myös muissa hallintoon ja talouteen liittyvissä asioissa sekä siinä mainituissa seurakunnalliseen toimintaan liittyvissä tehtävissä ja työmuodoissa. Toimivaltaa voitaisiin siirtää esimerkiksi kirkolliseen viestintään tai työaloihin, kuten sairaalasielunhoitoon, erityisnuorisotyöhön tai perheneuvontaan liittyvissä asioissa.

16 §. *Seurakuntayhtymän toimielimet ja päätösvalta.* Pykälässä säädetään seurakuntayhtymän hallinnossa päätösvaltaa käyttävistä toimielimistä. Yhteinen kirkkovaltuusto käyttää seurakuntayhtymän päätösvaltaa, jollei päätösvaltaa ole siirretty hallinto- tai johtosäännössä taikka yhteisen kirkkovaltuuston päätöksellä muulle toimielimelle. Päätösvaltaa ei saisi siirtää asioissa, joista säädetään 6 §:ssä ja 15 §:n 1 momentissa. Yhteiselle kirkkoneuvostolle voitaisiin kuitenkin siirtää päätösvaltaa 15 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitetussa asiassa. Käytännössä on ilmennyt selkeä tarve mahdollistaa päätösvallan delegointi mainituissa asioissa yhteiselle kirkkoneuvostolle. Yhteinen kirkkoneuvosto johtaisi 15 §:n 3 momentissa tarkoitettua seurakuntayhtymän toimintaa, ja sen päätösvallan siirtämiseen sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin kirkkoneuvoston päätösvallan siirtämiseen.

Seurakuntayhtymän toimielimiin sovelletaan pääsääntöisesti samoja säännöksiä kuin seurakunnan vastaaviin toimielimiin. Siten mahdollisuuteen delegoida päätösvaltaa yhteiselle kirkkoneuvostolle ja sen alaisille johtokunnille sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin delegoitaessa päätösvaltaa seurakunnassa. Delegointimääräykset otettaisiin seurakuntayhtymän hallintosääntöön.

17 §. *Yhteisen kirkkovaltuuston päätöksenteon edellytykset.* Pykälässä säädetään yhteisen kirkkovaltuuston päätöksenteon edellytyksistä sekä niistä päätöksistä, jotka edellyttävät yhteisen kirkkovaltuuston määräenemmistön kannatusta. Yhteisen kirkkoneuvoston on valmisteltava yhteisen kirkkovaltuuston päätettäväksi tulevat asiat. Luvun 9 §:ssä säädettyjen asioiden lisäksi päätös edellyttää määräenemmistöä, kun päätös koskee seurakuntayhtymän perussäännön muuttamista tai vapaaehtoisesti perustetun eli kuntarajat ylittävän seurakuntayhtymän purkamista. Määräenemmistöpäätös edellyttää, että sitä kannattaa vähintään kaksi kolmasosaa läsnä olevista ja enemmän kuin puolet kaikista yhteisen kirkkovaltuuston jäsenistä.

18 §. *Seurakuntaneuvosto*. Pykälässä säädetään seurakuntaneuvoston tehtävistä ja sen päätösvallan siirtämisestä jaostolle, johtokunnalle, seurakunnan viranhaltijalle ja seurakuntaneuvoston varapuheenjohtajalle. Seurakuntaneuvoston tehtäviin ei esitetä muutoksia. Seurakuntaneuvosto on seurakuntayhtymään kuuluvassa seurakunnassa ylin päätösvaltaa käyttävä toimielin. Seurakuntaneuvoston jäsenistä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seurakuntaneuvostosta ja sen jaostoista. Seurakuntaneuvoston päätehtävä on seurakunnan toiminnan ja hallinnon johtaminen. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hallintosäännön hyväksymisestä. Hallintosäännön sisältö on määritelty ehdotetussa tämän luvun 7 §:n 2 momentissa. Alistusmenettelyn purkamisen myötä päätösvalta hallintosäännön sisällöstä siirtyy ylemmältä viranomaiselta seurakunnalle. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin päätösvallan delegoimisesta hallinto- tai johtosäännössä. Pykälän 3 momentissa säädetään seurakuntayhtymään kuuluvan seurakunnan taloudellisesta päätösvallasta.

19 §. *Toimielimiin sovellettavat säännökset*. Pykälässä säädettäisiin seurakuntayhtymän toimielimiin sovellettavista säännöksistä.

Seurakuntaneuvostoon sovellettaisiin, mitä kirkkoneuvostosta säädetään kirkkojärjestyksen 3 luvun 34 ja 37–39 §:ssä kokouksen koolle kutsumisesta, läsnäolo- ja puheoikeudesta kokouksessa, johtokunnan ja viranhaltijoiden päätösten lähettämisestä neuvoston käsittelyyn sekä erimielisyyksien ratkaisemisesta. Toimielimiin sovellettavia säännöksiä esitetään muutettavaksi siltä osin kuin kysymys on yhteisen kirkkovaltuuston toimivaltaan kuuluvasta asiasta, joka on perussäännössä siirretty seurakuntaneuvostolle. Tällaisten asioiden käsittelyyn seurakuntaneuvostossa sovellettaisiin määräenemmistöä koskevia kirkkovaltuuston säännöksiä. Nykyisessä säännöksessä ei

rajoiteta sovellettavia säännöksiä, mikä merkitsee myös käsittelyn julkisuutta sekä asian valmistelun ja esteellisyyden erilaista arviointia. Yhteisen kirkkovaltuuston päätettävistä asioista seurakuntaneuvostolle voidaan perussäännössä siirtää viran perustaminen ja lakkauttaminen sekä kiinteän omaisuuden luovuttaminen. Alistusmenettelystä luopumisen myötä pykälästä poistettaisiin viittaukset päätöksen alistamiseen.

20 §. *Sopimukset seurakuntien ja seurakuntayhtymien kesken tai kunnan tai muun julkisyhteisön kanssa*. Pykälä vastaa muutoin voimassa olevaa lakia, mutta seurakuntien ja seurakuntayhtymien välisten sopimusten määräyksiä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi kirkkojärjestyksen 3 luvun 51 §:ään. Lisäksi pykälän sanamuodossa on otettu huomioon myös muut julkisoikeudelliset yhteisöt kuin kunnat. Tehtävien hoitamisesta voitaisiin sopia kunnan tai muun julkisyhteisön kanssa esimerkiksi silloin, kun seurakunnan tehtävä kuuluu myös kunnan tai muun julkisyhteisön, kuten maakunnan, toimialaan. Tehtävää johtamaan voitaisiin perustaa johtokunta, johon voidaan ottaa jäseniksi myös kunnan tai maakunnan edustajia.

Kirkolliset rakennukset ja seurakunnan kiinteistöt

21 §. *Kirkollinen rakennus ja lupamenettely*. Pykälän 1 momentissa määritellään kirkollinen rakennus. Itse kirkollisen rakennuksen käsite on selvä. Tulkintaongelmia saattaa esiintyä siinä, mitä 2 momentissa tarkoitettu kirkkopiha käsittää. Kirkkopihaan välittömästi rajautuvat ja siihen olennaisesti vaikuttavat sivurakennukset eivät julkisivujensa osalta enää kuulu käsitteen piiriin. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään 3.10.2002 T 2365 rajannut kirkkopihaa Alvar Aallon suunnitteleman Seinäjoen kirkkokompleksin osalta katsoen siten, että kirkkopihaa rajoittavat seurakuntakeskus ja taloushallinnon rakennus eivät kuulu kirkollisen rakennussuojelun vaan tuolloin voimassa olleen rakennussuojelulain piiriin. Sen sijaan voidaan katsoa, että kirkkopihalla mahdollisesti sijaitsevat rakennukset ja rakennelmat kuuluvat kirkkopihakäsitteen piiriin.

Kirkollisen rakennusperinnön suojeluun liittyvästä alistusmenettelystä luovuttaisiin ja sen tilalle ehdotetaan lupamenettelyä. Lupa tulisi 3 momentin mukaan hakea silloin, kun seurakunta suunnittelee uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai jo olemassa olevan rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi. Lupaa edellytettäisiin myös suojellun kirkollisen rakennuksen olennaiseen muuttamiseen tai purkamiseen taikka sen käyttötarkoituksen muuttamiseen. Samoin kirkon käytöstä luopuminen vaatisi aina luvan saamista.

Seurakunnan tulisi hakea lupaa kirkkohallitukselta ennen kuin se ryhtyy toimenpiteisiin. Toimenpiteillä tarkoitetaan rakennustöiden taikka muutos- ja korjaustöiden aloittamista. Rakennus-, muutos- tai korjaussuunnitelmien olisi kuitenkin oltava valmiina siinä vaiheessa, kun lupaa haetaan, jotta kirkkohallitus pystyy arvioimaan niiden toteuttamiskelpoisuutta. Harvinaista on, että seurakunnalle hankitaan ostamalla uusi kirkko. Tällöin lupaa haettaisiin joko aiesopimuksen tai purkavan ehdon sisältävän kauppakirjan perusteella.

Momentin 3 kohdan mukaan seurakunnan olisi haettava kirkollisen rakennuksen muutos- ja korjaustyöhön tai purkamiseen lupa vain silloin, kun se koskisi suojeltua kirkollista rakennusta. Suojellut rakennukset muodostavat kirkollisen rakennusperinnön keskeisimmän osan, mistä syystä on tärkeää, että kirkollisen rakennussuojelun tavoitteet otetaan huomioon niitä koskevissa korjaus- ja peruskorjausrakentamisessa. Toisaalta muiden kirkollisten rakennusten korjaus- tai muutostöistä päätöksenteko siirtyisi paikallistasolle. Ehdotettavaa laajempi lupamenettely ei keventäisi seurakunnan eikä lupaviranomaisen hallintoa. Ehdotuksen mukaisessa ratkaisussa korostuu myös seurakuntien oma päätösvalta, kun suuri osa alistusta vaatineista päätöksistä jäisi jatkossa seurakunnan päätettäviksi.

Alistusmenettelyä sovellettaessa on muotoutunut käytäntöä siitä, millaiset muutokset katsotaan olennaisiksi. Tätä käytäntöä ehdotuksessa ei ole tarkoitus muuttaa. Kirkollisen rakennuksen olennainen muuttaminen kattaisi sekä kirkon ulkoasun ja sisätilan että sen rakenteiden olennaisen muuttamisen. Muutosten olennaisuutta arvioitaessa on huomattava, että rakennuksen suojelu käsittää myös sen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen pihapiirin. Olennaisuutta arvioitaessa merkitystä on myös Museoviraston asiassa antamalla lausunnolla.

Momentin 4 kohdan mukaan lupa olisi tarpeen myös silloin, kun luovutaan kirkon käytöstä.

Lupahakemuksen sisällöstä ei säädettäisi laissa. Uuden rakennuksen tai korjausrakentamisen kohdalla seurakunnan tulisi kuitenkin toimittaa kirkkohallitukseen ainakin sellaiset rakennuspiirustukset, suunnitelmat, päätökset ja lausunnot, jotka liittyvät rakennus- tai korjaushankkeeseen. Alistusmenettelyssä tuomiokapituli on antanut lausunnon kirkollisia rakennuksia koskevissa asioissa. Lupamenettelyssä tuomiokapitulilta ei sen sijaan enää pyydettäisi lausuntoa. Valmistelun kuluessa on syntynyt näkemys siitä, että tuomiokapitulin lausunto ei ole tarpeen, koska kapitulissa ei ole asiassa

vaadittavaa asiantuntemusta. Tuomiokapitulille jää kuitenkin konsultoiva rooli, ja se voisi neuvoa seurakuntia esimerkiksi lupamenettelyssä. Museoviraston lausunto on puolestaan olennainen sen varmistamiseksi, että erilaiset rakennusperinnön suojelun näkökulmat otetaan huomioon. Lausunnoista säädettäisiin luvun 23 §:ssä.

Kirkkohallituksen lupapäätökseen liitettävistä ehdoista sekä lupamenettelyssä huomioon otettavista seikoista säädettäisiin uudessa 4 momentissa. Lupamenettelyssä kirkkohallituksen tulisi varmistua siitä, että suunniteltu uusi kirkko tai siunauskappeli täyttää sakraalitilan vaatimukset ja noudattaa kirkolliselta rakennukselta edellytettävää rakennuskäytäntöä. Myös seurakuntatalouden kestävyyden näkökulma tulisi ottaa harkinnassa huomioon. Momentissa säädettäisiin myös ehdoista, joita lupaan voidaan liittää, sekä siitä, mitä päätösharkinnassa on otettava huomioon, kun kohteena on suojeltu kirkollinen rakennus. Kirkkohallitus harkitsisi lupaehtojen tarpeen tapauksittain. Ehtoja asetettaisiin vain, jos ne ovat tarpeellisia rakennuksen suojelun tai siihen rinnastettavan tavoitteen turvaamisen kannalta. Seurakunta voitaisiin lupaehdolla esimerkiksi velvoittaa tekemään korjaushankkeessa yhteistyötä Museoviraston kanssa, kuten jo nyt on alistuspäätöksissä tehty. Ehdot voisivat koskea rakennuksen ulko- ja sisäasua, rakennustapaa, materiaaleja sekä rakennus- tai korjausmenetelmiä. Kun seurakunnan suunnitteleman toimenpiteen kohteena olisi suojeltu kirkollinen rakennus, tulisi lisäksi ottaa huomioon kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteet, joista säädetään tämän luvun 22 §:n 1 momentissa. Momentissa säädetyt tavoitteet samoin kuin Museoviraston lausunto rajaisivat siis lupaharkintaa.

Alistusmenettelyn vaihtuminen lupamenettelyyn muuttaisi myös muutoksenhakumenettelyä. Alistusmenettelyssä seurakunnan alistettavasta päätöksestä on voitu tehdä alistusvalitus kirkkohallitukselle. Lupamenettelyssä taas muutosta ei voitaisi hakea vielä siihen seurakunnan päätökseen, jolla päätetään pyytää lupaa kirkkohallitukselta, koska se katsotaan asian valmisteluksi. Kirkollisvalitus voitaisiin tehdä vasta kirkkohallituksen päätöksestä, jolla lupa evätään tai myönnetään.

22 §. *Kirkollisen rakennuksen suojelu*. Pykälässä säädettäisiin kirkollisen rakennuksen suojelusta, suojelun tavoitteesta ja sen edellytyksistä. Kirkollisen rakennuksen suojelun tavoite vastaa rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 1 §:n mukaista lain tavoitetta.

Kirkollisen rakennuksen suojelu kohdistuu lähtökohtaisesti itse rakennukseen, johon katsotaan kuuluvaksi myös sen rakenneratkaisut. Pykälän 3 momentin mukaan

suojelu käsittää myös kirkollisen rakennuksen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen pihapiirin.

23 §. *Lausunnot*. Pykälässä säädettäisiin lausuntomenettelystä niissä tilanteissa, joissa seurakunnan tai seurakuntayhtymän on pyydettävä kirkollista rakennusta koskevasta suunnitelmasta lausunto Museovirastolta, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta tai saamelaiskäräjiltä taikka kirkkohallituksen on varattava tuomiokapitulille mahdollisuus antaa lausunto ennen 21 §:n 3 momentissa tarkoitetun luvan myöntämistä.

Seurakunta ei enää tekisi alistettavaa päätöstä suojeltuja rakennuksia koskevissa asioissa, vaan hakisi suunnitelluille toimenpiteille luvan kirkkohallitukselta. Lupamenettely ei kuitenkaan koskisi tapauksia, joissa kirkollinen rakennus ei ole suojeltu. Tällöin päätösvalta korjausrakentamisesta kuuluisi yksinomaan seurakunnalle. Myös näissä tapauksissa Museoviraston lausunto olisi edelleen tarpeellinen, jos rakennus on otettu käyttöön vähintään 50 vuotta sitten. Uudet kirkolliset rakennukset rakennetaan korkeatasoisesti mahdollisen arkkitehtikilpailun jälkeen. Ensimmäiseen korjausrakentamiseen joudutaan pääsääntöisesti viimeistään rakennuksen täytettyä 50 vuotta. Museoviraston lausunto on tarpeen, jotta tuleva rakennusperinnön suojelu ei vaarannu.

Museoviraston lausunto olisi hankittava ennen seurakunnassa tehtävän päätöksen tekemistä ja suojeltujen kirkollisten rakennusten osalta viimeistään ennen luvan hakemista. Vaikka lupaharkinnan tekisi kirkkohallitus, olisi prosessin kannalta tarkoituksenmukaisinta, että seurakunta edelleen pyytää tarvittavat lausunnot jo valmisteluvaiheessa. Lausunto tulisi pyytää myös silloin, kun on epäselvää, merkitseekö suunnitelma kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista. Lausunto pyydettäisiin asian valmisteluvaiheessa joko asiaa valmistelevan kirkkoneuvoston, yhteisen kirkkoneuvoston tai viranhaltijan toimesta. Käytännössä tarkoituksenmukaisinta on ottaa yhteyttä Museovirastoon jo suunnittelun alkuvaiheessa tai ennen hankkeen aloittamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seurakunnan tai seurakuntayhtymän velvollisuudesta varata Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai saamelaiskäräjille tilaisuus antaa asiasta lausunto ennen 1 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä. Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tulee varata tilaisuus antaa asiasta lausunto, jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenanmaalla. Käytännössä lausunnon valmistelee tällöin Ahvenanmaan maakunnan hallituksen alaisuudessa asiantuntijatahona toimiva museotoimisto, mutta varsinainen viranomaistaho olisi maakunnan hallitus. Saamelaiskäräjille

tulee varata tilaisuus antaa lausunto, jos kirkollinen rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaismuseo Siida toimii yhteistyössä Museoviraston kanssa asiantuntijana rakennusperinnön säilymiseen liittyvissä kysymyksissä. Lausunnot toimitetaan muiden asiaan liittyvien asiakirjojen ohessa lupaviranomaiselle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kirkkohallituksen velvollisuudesta varata ennen 21 §:n 3 momentissa tarkoitetun luvan myöntämistä tuomiokapitulille tilaisuus antaa asiasta lausunto. Voimassa olevan kirkkolain 14 luvun 2 §:n mukaan kirkkovaltuuston päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi, jos se koskee uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai hankkimista, muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi, kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka sen käyttötarkoituksen muuttamista tai kirkon käyttämättä jättämistä. Tuomiokapituli on antanut asiasta lausunnon ja toimittanut lausuntonsa ja asiakirjat kirkkohallitukselle. Alistusmenettelyn purkamisen myötä ei tuomiokapitulin lausuntoa enää tarvittaisi. Kuitenkin tuomiokapitulilla on sellaista hiippakuntansa seurakuntien ja niiden olosuhteiden tuntemusta sekä kirkollisten rakennusten hengellisen ja teologisen merkityksen ymmärrystä, joka on päätöksenteon kannalta hyödyllistä. Tämän vuoksi tuomiokapitulille tulisi varata mahdollisuus lausunnon antamiseen 21 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa asioissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Museoviraston oikeudesta antaa ohjeita suojeltua kirkollista rakennusta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Suojeltujen kirkollisten rakennusten korjaussuunnitelmien seuranta on jatkossakin keskitetty yhdelle viranomaiselle eli Museovirastolle. Ensisijaisena tavoitteena on, että suojeltua kirkollista rakennusta koskevassa korjaushankkeessa pyritään yhteistyöhön seurakunnan, kirkkohallituksen ja Museoviraston kanssa.

24 §. *Kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaaminen*. Pykälä vastaa voimassa olevaa lakia, mutta sen otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä perusteista, joiden nojalla kirkkohallitus voi tehdä päätöksen kirkollisen rakennussuojelun päättymisestä. Päätöksenteossa, johon sisältyy tarkoituksenmukaisuusharkintaa, tulee ottaa huomioon myös luvun 22 §:n mukaiset kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteet. Ennen päätöksentekoa on myös varattava tilaisuus antaa lausunto samoille tahoille kuin suojellun kirkollisen rakennuksen korjausrakentamisen yhteydessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamista koskevasta kirkkohallituksen päätöksestä tulee viipymättä ilmoittaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, koska rakennuksen suojelulle saattaa olla tarve rakennusperintölain perusteella, vaikka rakennus ei enää olisi suojeltu kirkkolain mukaan. Lisäksi päätöksestä tulisi ilmoittaa kirkollisen rakennuksen sijaintikunnalle, koska kirkollinen rakennus voi olla suojeltu myös asemakaavassa ja suojelun lakkaaminen voi edellyttää kaavavarauksen muuttamista.

25 §. *Kirkollisen rakennuksen suojelun valvonta*. Pykälässä säädettäisiin määrätyn tarkastajan ja kirkkohallituksen oikeuksista kirkollisen rakennuksen suojelun valvonnassa. Suojelun toteuttamiseksi on tärkeää, että siitä vastaavalla viranomaisella on oikeus päästä rakennukseen tekemään tutkimuksia, suorittamaan mittauksia ja valvomaan rakennuksessa tehtäviä muutoksia.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että kirkkohallitus voi kieltää sellaisen muutos- tai korjaustyön, johon ei ole saatu luvun 21 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa. Ehdotetun 21 §:n mukaan seurakunta ei saa ryhtyä muutos- tai korjaustyöhön ennen kuin kirkkohallitus on antanut siihen luvan. Siten myös sellainen muutos- tai korjaustyö, joka on aloitettu lupahakemuksen vireille tulon jälkeen, mutta ennen kuin kirkkohallitus on ratkaissut asian, voidaan keskeyttää kieltopäätöksellä.

Valtuutus toimenpiteiden kieltämiseen on edelleen tarpeen sellaisten tilanteiden varalta, joissa työ aloitetaan esimerkiksi kesken prosessin tai joissa tarvittavaa lupaa ei ole huomattu lainkaan hakea. Kieltopäätös voisi koskea korjaus- ja muutostyötä suojellussa kirkollisessa rakennuksessa taikka rakennuksessa, jota ollaan muuttamassa kirkolliseksi rakennukseksi.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin tilanteista, joissa muutos- ja korjaustöiden kohteena olevasta kirkollisesta rakennuksesta on tehty sen suojelua koskeva aloite. Aloiteoikeudesta säädetään luvun 22 §:ssä. Säännös olisi uusi. Esityksen mukaan seurakunnan tulee edelleen pyytää Museoviraston lausunto, jos muutos- ja korjaustyön kohteena on yli 50 vuotta vanha kirkollinen rakennus. Jos kyseessä ei ole suojeltu kirkollinen rakennus, muutos- ja korjaustyöhön ei kuitenkaan tarvitsisi kirkkohallituksen lupaa. Arvokkaan kirkollisen rakennusperinnön suojelemisen näkökulmasta tämä saattaisi johtaa tilanteisiin, joissa seurakunta toteuttaa korjaus- tai muutostyön Museoviraston lausunnon vastaisesti. Jotta arvokasta kulttuuriperintöä ei menetettäisi,

Museovirasto voisi tehdä aloitteen rakennuksen suojelemiseksi. Kun asia on saatettu vireille, on tarkoituksenmukaista, että suojeltavaa arvoa ei ennen päätöksentekoa menetetä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevan säännöksen mukaisesti siitä, että kirkkohallituksen päätös kieltää kirkollisen rakennuksen korjaus- ja muutostyöt voidaan laittaa täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta.

26 §. *Kirkollisen rakennuksen suojelun kustannukset*. Seurakunnan kustannusvastuuta rajoitetaan siten, ettei sitä voida velvoittaa suojelutoimenpiteisiin, joiden kustannukset ovat ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä seurakunta voi osoittaa kaikkien kirkollisten rakennustensa hoitoon ja kunnostamiseen. Pykälä vastaa voimassa olevaa lakia, mutta sen otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi.

27 §. *Kiinteän omaisuuden luovuttaminen*. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi seurakunnan omistaman kiinteistön luovutuksessa ja vuokralle antamisessa noudatettavista menettelytavoista silloin, kun kiinteistö luovutetaan tai tehdään vähintään kymmenen vuoden pituinen vuokrasopimus. Samalla alistusmenettelystä luovuttaisiin. Kirkkolaissa ei enää säädettäisi erikseen kirkonmaasta, koska käsitettä kirkonmaa ei ole maakaaressa (540/1995), joka tuli voimaan 1.1.1997.

Seurakunnan omistaman kiinteistön luovutuksessa ja vuokralle antamisessa on otettava huomioon EU:n kilpailusäännöstö ja erityisesti sen valtiontukea koskevat säännökset. Pykälään ehdotetaan otettavaksi komission tiedonannossa nro C 209/3 (Komission tiedonanto – Julkisten viranomaisten tekemiin maa-alueita ja rakennuksia koskeviin kauppoihin sisältyvistä tuista) ilmaistut linjaukset perusteista, jolloin maa-alueen ja rakennusten myyntiin ei katsota sisältyvän kiellettyä valtion tukea. Kiinteistöjen myynti ja pitkäaikaisten vuokrasopimusten solmiminen tulee valmistella ja toteuttaa siten, että kaikilla samassa asemassa olevilla kansalaisilla ja yrityksillä on yhtäläinen mahdollisuus tarjouksen antamiseen. Parhaiten tämä taataan, jos kauppa tai vuokrasopimus tehdään julkisen myyntikuulutuksen perusteella annettujen tarjousten pohjalta. Tarjouskilpailusta on tiedotettu riittävästi, jos se on julkaistu valtakunnallisessa tai paikallislehdessä niin, että tarjouskilpailun määräaika on kohtuullisen pitkä (kaksi kuukautta tai enemmän), ja saatettu näin kaikkien potentiaalisten ostajien tietoon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa kiinteistöä ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista luovuttaa tai vuokrata 1 momentissa tarkoitetun tarjouskilpailun avulla. Tällöin tulisi käyttää puolueetonta arvioijaa, jonka avulla määriteltäisiin kiinteistön markkina-arvo tai markkinaehtoinen vuokrataso. Lisäksi arvioijan käyttämistä tulisi harkita myös tilanteessa, jossa 1 momentin tarkoittamassa tarjouskilpailussa on saatu vain yksi tarjous, eikä sen avulla ole siten ollut mahdollista varmistua kohteen todellisesta markkina-arvosta.

Arvioijalla tarkoitetaan alalle soveltuvan tutkinnon suorittanutta hyvämaineista henkilöä, jolla on riittävä kokemus ja joka on pätevä arvioimaan kyseisen tyyppisiä maa-alueita ja rakennuksia kyseisellä alueella. Arvioijan on oltava tehtävää suorittaessaan riippumaton. Käytännössä tällainen puolueeton arvioija voisi olla esimerkiksi laillistettu kiinteistönvälittäjä (LKV). Vaativammissa kohteissa, kuten kaavoitettavissa alueissa tai arvorakennuksissa on suositeltavaa käyttää auktorisoitua kiinteistöarvioijaa (AKA).

Arvioijan avulla tulisi varmistua siitä, että kiinteistölle määritetään markkina-arvo tai vuokralle markkinaehtoinen vuokrataso, johon suunniteltua luovutus- tai vuokrahintaa tulee verrata. Käytännössä ongelmalliseksi voi muodostua sellaisten kiinteistöjen arvonmääritys, joita on harvoin markkinoilla tarjolla, jotka sisältävät esimerkiksi tiettyyn toimintaan sisältyviä rakennuksia ja joille ei ole useita halukkaita ostajia tai vuokraajia. Tällaisissa tilanteissa voi olla tarkoituksenmukaista pyytää useamman asiantuntijan lausunto. Arvioiden ollessa ristiriitaisia markkina-arvoksi voitaisiin katsoa asiantuntijoiden arvioiden keskiarvo.

Kiinteän omaisuuden luovuttamista koskevan päätöksen alistamisvelvollisuudesta luovuttaisiin. Ennen sellaisen kiinteistön luovutusta, jolla sijaitsee suojeltu kirkollinen rakennus tai kirkko, seurakunta tarvitsisi kuitenkin 21 §:ssä tarkoitetun luvan. Alistusta on aikaisemmin perusteltu pienten seurakuntien turvaamisella kauppaneuvotteluissa. Pienten seurakuntien voima ei aina ole riittänyt tasapuolisiin neuvotteluihin. Merkittävämpänä ongelmana seurakuntien päätöksenteossa on kuitenkin ollut usein se, että päättävissä elimissä on ollut myös kaupan toisen osapuolen edustaja. Alistusmenettelyä on toisaalta pidetty myös epäkohtana, koska se viivyttää päätösten täytäntöönpanoa tarpeettomasti. Myös potentiaalisten ostajien joukko on saattanut olla pienempi, kun ostettua kiinteistöä ei saa heti hallintaan. Hallinnollisesti kiinteistön myyntiprosessi on kestänyt useita kuukausia, mitä ei voida pitää myyjän eikä ostajan kannalta tyydyttävänä tilanteena. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien myyntikohteet eivät

myöskään kilpaile kuntien kohteiden kanssa. Edellä mainituista syistä ehdotetaan, että alistusmenettelystä kiinteistön luovutusta koskevissa asioissa luovuttaisiin. Koska kysymys on julkisoikeudellisen yhteisön omaisuudesta, kauppa voidaan tehdä vain, jos kohteesta saatava hinta vastaa sen käypää arvoa.

Hautaustoimi

Uskonnonvapauslain uudistuksen yhteydessä 2000-luvun alkupuolella hautaustoimea koskevat säännökset poistettiin uskonnonvapauslaista ja hautaustoimesta säädettiin erillinen laki. Hautaustoimea koskevia säännöksiä on kuitenkin edelleen useissa eri laeissa, esimerkiksi terveydensuojelulain 9 luvussa ja terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 7 luvussa on hautaamisesta aiheutuvan terveyshaitan ehkäisemiseen liittyviä säännöksiä. Myös ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006) 8 luvussa on säädetty kirkon hautausmaita koskevia säännöksiä.

Evankelis-luterilaisen kirkon hautaustoimea koskevien säännösten taustalla on hautaustoimilain 3 §, jonka mukaan evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien tai seurakuntayhtymien tulee ylläpitää yleisiä hautausmaita. Hautaustoimea koskevia säännöksiä sovelletaan luovutettuihin ainaishautoihin (sukuhautoihin) lähtökohtaisesti ainoastaan siltä osin kuin kysymys on haudan hoidosta, josta säädettäisiin 33 §:ssä. Ainaishautoihin sovelletaan muutoin kumotun kirkkolain (635/1964) säännöksiä, mistä säädetään lakiehdotuksen 13 luvun 8 §:ssä.

28 §. *Hautausmaan perustaminen ja lakkauttaminen*. Pykälässä säädettäisiin hautausmaan perustamisesta, laajentamisesta ja lakkauttamisesta. Ehdotetun kirkkojärjestyksen 3 luvun 55 §:n mukaan seurakunnalla tulisi olla oma tai toisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän kanssa yhteinen hautausmaa taikka oikeus käyttää muuta vihittyä hautausmaata.

Hautausmaita koskevia päätöksiä ei enää alistettaisi ylemmän viranomaisen vahvistettavaksi. Hautausmaan perustamista ja lakkauttamista koskevat päätökset on tarkoituksenmukaista tehdä seurakunnassa, eikä alistuksen tilalle siksi ehdoteta muuta menettelyä. Hautausmaan perustaminen ja lakkauttaminen on muun lainsäädännön kautta eri viranomaisten valvonnassa siten, ettei kirkon sisäinen valvonta ole tarpeen.

29 §. *Hautaoikeus*. Hautaoikeudella tarkoitetaan haudan hallintaoikeutta. Hautaustoimilain 11 §:n mukaan hautaoikeudesta on evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautausmaalla voimassa, mitä kirkkolaissa säädetään ja sen

nojalla säädetään tai määrätään sekä mitä hautausmaan ylläpitäjän ja hautaoikeuden haltijan kesken sovitaan.

Seurakunta tai seurakuntayhtymä on hautaustoimilain 4 §:n mukaan velvollinen vaadittaessa osoittamaan hautasijan vainajalle, jonka kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta oli hänen kuolinhetkellään seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueella. Jos vainajalla ei kuollessaan ollut kotikuntaa, velvollisuus on sillä seurakunnalla tai seurakuntayhtymällä, jonka alueella vainaja kuollessaan asui. Seurakunta tai seurakuntayhtymä on lisäksi velvollinen vaadittaessa osoittamaan hautasijan myös sellaiselle kuolinhetkellään ulkomailla asuneelle Suomen kansalaiselle, jonka viimeinen kotikunta ennen ulkomaille muuttamista oli seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueella.

Kirkkoneuvosto voi harkintansa mukaan antaa luvan haudata hautausmaalle muunkin kuin hautaustoimilaissa siihen oikeutetun vainajan. Esimerkiksi monet paikkakunnalta pois muuttaneet haluavat tulla haudatuiksi vanhalle kotiseudulleen. Harkinnanvaraiset luvat eivät kuitenkaan saa vaikeuttaa seurakunnalle hautaustoimilaissa säädettyä hautasijan osoittamisvelvollisuutta.

Hautaoikeus luovutetaan kuolemantapauksen yhteydessä, ja se voidaan samalla luovuttaa myös vainajan omaisille. Hauta voi koostua useasta hautapaikasta ja hautapaikassa voi puolestaan olla useita hautasijoja. Kirkkoneuvosto voi erityisestä syystä luovuttaa oikeuden hautaan muulloinkin. Esimerkiksi ulkomaille muuttanut henkilö voi näin varmistua siitä, että hänet haudataan aikaisemmalle kotiseudulleen. Hautaoikeuden haltija voi luovuttaa hautaoikeuden vain seurakunnalle. Hautaoikeutta ei siten voi myydä, testamentata tai lahjoittaa.

30 §. *Hautaoikeuden voimassaoloaika*. Pykälässä säädettäisiin hautaoikeuden määräajasta, määräajan laskemisesta ja hautaoikeuden jatkamisesta. Jos hautaoikeuden pitkän voimassaoloajan lopussa hautaan haudataan uusi vainaja, hautaoikeus jatkuu niin kauan kuin haudan koskemattomuusaika viimeisen hautauksen jälkeen kestää. Koskemattomuusaika voi hautausmaasta riippuen olla pitempikin kuin 15 vuotta. Hautaoikeus olisi voimassa vain niin kauan kuin hauta on rauhoitetun hautausmaan osana. Hautaustoimilain 15 §:n mukaan hautausmaa voidaan lakkauttaa ja hautausmaan alue ottaa muuhun käyttöön vasta sitten, kun viimeisestä hautaamisesta on kulunut vähintään 100 vuotta. Aluehallintovirasto voi erityisen painavasta syystä antaa lakkauttamisluvan aikaisemminkin. Hautaoikeuden haltijoille tai haudattujen lähimmille omaisille on tällöin varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Mahdollisuus jatkaa hautaoikeuden voimassaoloaikaa ei ole hautaoikeuden haltijalle kuuluva subjektiivinen oikeus, vaan asiaa harkittaessa voidaan ottaa huomioon sekä hautausmaan tarkoituksenmukainen järjestely että sen hoito. Lähtökohtana tulisi kuitenkin olla, että hautaoikeutta jatketaan sen ajan, kun vainajan omaiset jälkipolvet mukaan lukien sitä toivovat (HaVM 21/2002 vp).

Hautaoikeus lakkaisi ilman irtisanomista määräajan päättyessä. Hyvään hallintoon kuuluu, että seurakunta mahdollisuuksien mukaan ottaa hautaoikeuden haltijaan yhteyttä, kun määräajaksi annettu hautaoikeus on umpeutumassa.

31 §. *Hautaoikeuden haltija*. Hautaoikeuden haltija edustaa niitä, joita hautaan voidaan haudata. Hautaustoimilain 12 §:n mukaan hautausmaan ylläpitäjä on velvollinen pitämään hautarekisteriä, johon voidaan merkitä välttämättömien perustietojen lisäksi tiedot hautaoikeuden haltijasta, hautaoikeuden voimassaolosta ja siitä, keitä hautaan voidaan haudata.

Hautaoikeuden haltijasta tulisi sopia hautaa luovutettaessa, ja sopimus tulisi tarkastaa aina, kun hautaan haudataan. Hautaoikeuden haltija voi olla muukin kuin vainajan lähin perillinen. Jos sopimusta ei ole tehty tai sitä ei voida muuttuneiden olosuhteiden vuoksi noudattaa, hautaoikeuden haltija määräytyisi pykälässä säädetyllä tavalla.

Jos ensimmäiseksi hautaan haudatun vainajan lähimmät perilliset eivät ole sopineet hautaoikeuden haltijasta, kirkkoneuvosto voi määrätä hautaoikeuden haltijan ja antaa etusijan paikkakunnalla asuvalle tai sille, joka on huolehtinut haudan hoidosta. Tämä voi olla tarpeen myös silloin, kun kaikkia ensimmäiseksi hautaan haudatun vainajan omaisia ei tavoiteta. Hautaoikeuden haltijasta määrätään aina ensisijaisesti sopimuksella. Kirkkoneuvoston toimivalta on toissijaista. Kirkkoneuvosto voi ottaa huomioon käytännölliset näkökohdat ja valita haltijaksi henkilön, jolle haudan hoito asuinpaikan vuoksi on helpointa, tai henkilön, joka on käytännössä jo hoitanut hautaoikeuden haltijan tehtäviä.

32 §. *Hautaamisjärjestys*. Mahdollisuutta tulla haudatuksi hautaan rajoittaa se, ettei haudassa ole vapaita tai muutoin käytettävissä olevia hautasijoja. Siitä, keitä hautaan voidaan haudata, tulisi sopia samalla kun sovitaan hautaoikeuden haltijasta. Jos sopimusta ei ole tehty vuoden kuluessa haudan luovutuspäivästä tai jos tehtyä sopimusta ei voida muuttuneiden olosuhteiden vuoksi noudattaa, hautaamisjärjestys määräytyisi säännöksen mukaisesti.

Ensisijaisesti hautaan haudataan vainaja, jota varten hauta on luovutettu. Seuraavan sijan saa tämän leski. Lesken osalta kuolemantapausten järjestyksellä ei olisi merkitystä, joten hautaan olisi aina varattava hautasija puolisolle. Puoliso on määritelty ehdotetussa luvun 37 §:ssä.

Edellä mainittujen jälkeen hautaan voitaisiin haudata kuolemantapausten mukaisessa järjestyksessä ensiksi haudatun vainajan etenevässä tai takenevassa polvessa oleva sukulainen tai tämän puoliso. Etenevään polveen kuuluvat vainajan rintaperillisinä lapset ja lastenlapset sekä heidän jälkeläisensä ja takenevaan polveen vanhemmat, isovanhemmat ja heidän edeltäjänsä. Jos näitä sukulaisia ei ole, seuraavaksi hautaan voitaisiin haudata vainajan sisar ja veli sekä heidän lapsensa, sekä näiden kaikkien puolisot.

Hautaamisjärjestystä ei ratkaise perimysjärjestys vaan kuolemantapausten järjestys. Jos etenevään tai takenevaan polveen kuuluvia on ainakin sama määrä kuin vielä käytettävissä olevia hautasijoja, muita sukulaisia ei voitaisi ottaa huomioon. Lisäksi muiden sukulaisten hautaaminen edellyttäisi aina hautaoikeuden haltijan tai etenevään ja takenevaan polveen kuuluvien suostumusta.

Hautaan voitaisiin haudata muukin henkilö kuin edellä mainitut. Tästä voidaan sopia joko hautaa luovutettaessa tai myöhemmin. Myöhemmin hautaoikeuteen tehtävä poikkeus edellyttää hautaoikeuden haltijan suostumusta, ja siihen antaa luvan hautaustoimesta vastaava seurakunnan viranomainen. Hautaoikeuden myöntäminen muulle henkilölle edellyttää erityistä syytä ja sitä, ettei tällä loukata alun perin haudatuksi sovittujen tai muiden hautasijaan oikeutettujen asemaa.

33 §. *Haudan hoito*. Pykälässä säädettäisiin haudan hoitovelvoitteesta. Hautaustoimilain 13 §:n mukaan hautausmaan ylläpitäjällä on velvollisuus hoitaa hautausmaata sen arvoa vastaavalla ja vainajien muistoa kunnioittavalla tavalla. Ensisijainen vastuu hautausmaalla olevan haudan hoidosta on hautaoikeuden haltijalla. Kirkkovaltuusto voi kuitenkin päättää, että seurakunta vastaa hautausmaalla tai sen osalla olevien hautojen perushoidosta omalla kustannuksellaan. Esimerkiksi sankarihautausmaan, sankarihauta-alueen ja erillisen sankarihaudan hoidosta vastaa yleensä seurakunta. Kirkkovaltuusto voi ottaa seurakunnan vastuulle myös sellaisen vainajan haudan hoidon, jonka muiston vaalimista pidetään seurakunnan kannalta tärkeänä. Näin voidaan toimia esimerkiksi ansioituneen paikkakuntalaisen kohdalla.

Seurakunta voi vastata haudan hoidosta korvausta vastaan hautaoikeuden haltijan kanssa tehdyn määräaikaisen sopimuksen perusteella. Haudan hoidosta perittävistä maksuista päättää kirkkoneuvosto. Seurakunta voi sopia hautaoikeuden haltijan kanssa hoitokorvausten sijoittamisesta hautainhoitorahastoon, jonka varat käytetään sopimusten mukaisten hautojen hoitoon. Kirkkojärjestyksen 3 luvun 58 §:ssä säädettäisiin hautausmaan hoitosuunnitelmasta, jossa voidaan täsmentää seurakunnan ja hautaoikeuden haltijoiden välistä työnjakoa hautojen hoidossa.

Jos haudan hoito on olennaisesti laiminlyöty, kirkkoneuvosto voi päättää hautaoikeuden haltijan velvoittamisesta haudan kunnostamiseen vuoden määräajassa päätöksen tiedoksisaannista. Jollei hautaa ole tässä ajassa kunnostettu, kirkkoneuvosto voisi päättää hautaoikeuden menettämisestä. Säännös hautaa koskevan päätöksen tiedoksiannosta ehdotetaan siirrettäväksi hallintomenettelyä koskevan 10 luvun 26 §:ksi.

34 §. *Erimielisyyden ratkaiseminen*. Pykälässä säädettäisiin kirkkoneuvoston toimivallasta ratkaista tiettyjä hautaustoimea koskevia erimielisyyksiä. Pykälään ehdotetaan selvyyden vuoksi lisättäväksi hautamuistomerkit, koska oikeuskäytännössä on katsottu, että kirkkoneuvosto voi ratkaista myös hautamuistomerkkejä koskevat erimielisyydet. Kirkkoneuvoston toimivaltaan kuuluu ratkaista erimielisyys esimerkiksi siitä, onko muistomerkki hautaustoimen ohjesäännön mukainen.

Kirkkoneuvoston päätökseen erimielisyyden ratkaisemisesta voidaan hakea muutosta ehdotetun 12 luvun mukaisesti.

Muutoksenhausta hautasijan osoittamista tai hautaustoimesta perittäviä maksuja koskeviin kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston päätöksiin säädetään hautaustoimilain 27 §:ssä. Jos kyse on vainajan omaisten välisestä hautaamisen tapaa, paikkaa tai hautaustoimitusta koskevasta erimielisyydestä, asia ratkaistaan hautaustoimilain 23 §:n 4 momentin mukaan käräjäoikeudessa.

35 §. *Hautaustoimen ohjesääntö, hautausmaakaava ja hautausmaan käyttösuunnitelma*. Pykälässä säädettäisiin hautaustoimen ohjesäännöstä, hautausmaakaavasta ja hautausmaan käyttösuunnitelmasta. Niiden alistamisesta tuomiokapitulin vahvistettavaksi luovuttaisiin. Alistusmenettelyä on aiemmin perusteltu muun muassa asiantuntijuuden näkökulmasta. Hautausmaakaava ja hautausmaan käyttösuunnitelma laaditaan kuitenkin yhteistyössä kunnan rakennusvalvontaviranomaisten kanssa, mikä varmistaa riittävän asiantuntemuksen tason.

Hautaustoimen ohjesääntö voi sisältää yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia määräyksiä, joten ohjesäännön määräyksistä säädettäisiin laissa. Hautausmaakaavan ja hautausmaan käyttösuunnitelman määräyksistä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

36 §. *Hautaustoimen maksut*. Pykälässä säädettäisiin hautaustoimen maksujen määräytymisestä ja siihen liittyvästä toimivallasta. Seurakunnan tulee periä hautasijan luovuttamisesta ja hautaamiseen liittyvistä palveluista todellisten kustannusten perusteella määräytyvä maksu. Maksuja koskevan päätöksen perusteluista on käytävä ilmi hautaustoimesta aiheutuvat kustannukset. Haudoista ja siten myös hautasijojen luovuttamisesta perittävistä maksuista päättäisi edelleen kirkkovaltuusto ja hautaamiseen liittyvien palvelujen maksuista pääsääntöisesti kirkkoneuvosto.

Hautaustoimen maksuihin sovellettaisiin lisäksi hautaustoimilain 6 §:ää, jonka mukaan evankelis-luterilaisen kirkon seurakunta tai seurakuntayhtymä voi periä enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruisia maksuja hautasijan luovuttamisesta, hautaamiseen liittyvistä palveluista ja haudan hoidosta. Maksujen perusteiden tulee olla samat kaikille, joilla on oikeus tulla haudatuksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautausmaalle. Rintamaveteraaneille ja heihin rinnastettaville voidaan myöntää maksuvapautus.

37 §. *Avopuolison asema*. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi avopuolison asemasta hautaustoimea koskevissa asioissa. Säännöksen mukaan puolisosta tai leskestä säädetty koskisi myös avopuolisoa. Nykyisessä laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Säännös selventää lakia ja on omiaan vähentämään omaisten välisiä erimielisyyksiä hautaustilanteissa. Säännös selkeyttää erityisesti hautaamisjärjestystä koskevaa 32 §:ää, jonka puoliso-sanan on vakiintuneesti tulkittu tarkoittavan aviopuolisoa.

Hautaustoimilain 23 §:n 1 momentissa ”kuolinhetkellä vainajan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa jatkuvasti elänyt henkilö” on rinnastettu aviopuolisoon vainajan hautausjärjestelyistä huolehtivana henkilönä. Samaa avopuolison määritelmää ehdotetaan käytettäväksi myös tässä pykälässä.

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 8 §:n mukaan parisuhteen rekisteröinnillä on ollut samat oikeusvaikutukset kuin avioliiton solmimisella ja avioliittoa tai aviopuolisoa koskevaa säännöstä sovelletaan myös rekisteröityyn parisuhteeseen tai sen osapuoleen, jollei toisin säädetä. Tämän lain perusteella kirkkohallitus on jo

yleiskirjeessään nro 7/2002 todennut, että rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon hautaoikeuksia koskevissa asioissa.

4 luku **Hiippakunta**

Hiippakuntahallintoa uudistettiin 1.1.2004 voimaan tulleella kirkkolain muutoksella, jolloin kirkkolakiin lisättiin hiippakuntahallintoa ja hiippakuntavaltuustoa koskevat 17 a ja 17 b luvut voimassa olleiden piispaa ja tuomiokapitulia koskevien 18 ja 19 lukujen lisäksi. Nämä neljä lukua ehdotetaan yhdistettäväksi ehdotetuksi 4 luvuksi, jonka otsikkona on Hiippakunta. Merkittäviä sisällöllisiä uudistuksia ei ehdoteta, mutta osa nykyisistä säännöksistä siirrettäisiin hallintoasiassa noudatettavia menettelyjä koskevaan 10 lukuun.

Hiippakunta on toiminnallisesti itsenäinen ja huolehtii itse toiminnastaan kirkkolain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaan. Hiippakunta on oikeustoimikelpoinen; se voi olla oikeudenhaltija, tehdä sopimuksia sekä käyttää puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa hiippakuntaa koskevissa asioissa. Hiippakunta ei ole kuitenkaan itsenäinen oikeushenkilö, vaan se on osa kirkkoa ja sen talous on osa kirkon keskusrahastoa.

Voimassa olevassa kirkkolainsäädännössä tuomiokapitulin tehtävistä on säädetty kirkkojärjestyksessä. Tuomiokapitulin viranomaistehtäviä koskevat säännökset ehdotetaan otettavaksi kirkkolakiin siltä osin kuin tehtävien katsotaan edellyttävän laintasoista sääntelyä. Sen sijaan hiippakuntavaltuuston tehtävien tarkempi sääntely ehdotetaan siirrettäväksi kirkkojärjestykseen.

1 §. *Hiippakunta*. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa kirkkolakia vastaavasti siitä, että hiippakunta huolehtii itse toiminnastaan ja hoitaa talouttaan tämän lain ja kirkkojärjestyksen sekä niiden nojalla annettujen säännösten mukaan. Säännös selkeyttää hiippakunnan asemaa ja antaa tukea konfliktitilanteissa. Taloudenhoidosta kirkon eri viranomaisissa säädettäisiin kokonaisvaltaisesti ehdotetussa 6 luvussa.
2 §. *Hiippakunnan toimielimet*. Pykälässä lueteltaisiin hiippakunnan hallintoa hoitavat toimielimet. Pääasiassa hiippakunnan päätösvaltaa käyttävät piispa, hiippakuntavaltuusto ja tuomiokapituli, mutta tuomiokapitulille kuuluvaa päätösvaltaa voidaan delegoida johtokunnalle sekä tuomiokapitulin viranhaltijoille.

3 §. *Piispa*. Pykälässä säädettäisiin piispan asemasta hiippakunnan johtajana sekä piispan toimimisesta valvontaviranomaisena. Piispan hallinnollinen virka-alue eli

toimivalta-alue on hiippakunta, jonka hallintoa ja toimintaa hänen tulee johtaa ja jossa hän valvoo seurakuntia ja pappeja. Seurakuntiin kohdistuva valvontatehtävä kuten kirkkojärjestyksessä tarkemmin säädettävä hallinnon ja talouden tarkastus voidaan nähdä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä, jolloin valvonnan perusteesta tulee säätää lailla. Siitä, miten piispa valvontatehtävää toteuttaa, säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksen 4 luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin arkkihiippakunnan piispoista. Arkkipiispan ja arkkihiippakunnan piispan vastuualueista ja tehtävien jaosta ehdotetaan säädettäväksi kirkkojärjestyksen 4 luvussa. Pykälän 1 momentti koskisi myös arkkipiispan tehtäviä arkkihiippakunnassa erikseen määrätyn vastuualuejaon mukaisesti. Arkkipiispan kokonaiskirkollisista tehtävistä säädettäisiin kirkkolain ja kirkkojärjestyksen keskushallintoa koskevissa 5 luvuissa.

4 §. *Hiippakuntavaltuusto*. Pykälässä säädettäisiin hiippakuntavaltuuston tehtävästä ja toimikaudesta ja hiippakuntavaltuuston mahdollisuudesta asettaa johtokuntia. Niistä hiippakuntavaltuuston tehtävistä, jotka koskevat kirkon sisäistä hallintoa, ei enää säädettäisi laissa vaan kirkkojärjestyksen 4 luvussa. Hiippakuntavaltuuston on katsottava tukevan ja edistävän kirkon tehtävän toteuttamista muun muassa silloin, kun se hyväksyy hiippakunnan ehdotuksen toiminta- ja taloussuunnitelmaksi, mistä säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksessä. Pykälässä ei säädettäisi enää erikseen, että hiippakuntavaltuuston tehtävänä on käsitellä sille tehdyt aloitteet, koska tämä velvollisuus tulee hallintolain säännöksestä, joka koskee viranomaisen velvollisuutta käsitellä sille vireille tulleet asiat.

Lisäksi hiippakuntavaltuuston tehtävistä jätettäisiin pois säännös siitä, että hiippakuntavaltuusto hoitaa muut sille tässä laissa, kirkkojärjestyksessä tai kirkon vaalijärjestyksessä säädetyt tehtävät. Säännöstä voidaan pitää tarpeettomana, koska viranomaisen toiminnan tulee ylipäätään perustua lakiin tai sen nojalla annettuihin säännöksiin ja sen toiminnassa on noudatettava lakia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hiippakuntavaltuuston toimikaudesta. Säännöksen sanamuotoa on korjattu vastaamaan kirkolliskokouksen toimikautta koskevan säännöksen sanamuotoa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hiippakuntavaltuuston oikeudesta asettaa toimikaudekseen tuomiokapitulin avuksi johtokuntia, joiden tehtävät määrätään

johtosäännöissä. Säännös vastaa kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston oikeutta asettaa johtokuntia seurakunnassa. Tuomiokapitulin alaiset johtokunnat toimisivat kuitenkin lähinnä tuomiokapitulin työtä tukevina toimieliminä.

5 §. *Aloite hiippakuntavaltuustolle*. Aloitteen hiippakuntavaltuustolle voi tehdä hiippakuntavaltuuston jäsen, tuomiokapituli, kirkkoneuvosto, yhteinen kirkkoneuvosto ja seurakuntaneuvosto. Niin sanotun jäsenaloitteen hiippakuntavaltuustolle voi tehdä vähintään kymmenen hiippakuntaan kuuluvan seurakunnan seurakuntavaaleissa äänioikeutettua jäsentä. Jäsenaloitteeseen merkitään omakätisten allekirjoitusten lisäksi jäsenten nimet, syntymäajat ja seurakunnat, joissa heillä on äänioikeus. Jäsenaloitteen käsittelemistä varten siinä on mainittava myös lähettäjän nimi ja yhteystiedot.

Jäsenaloitteen kautta kirkon jäsenet voivat vaikuttaa hiippakunnalliseen ja kirkolliseen päätöksentekoon. Uutta olisi, että ehdotettavaa 3 luvun 3 §:n 3 momenttia vastaavasti hiippakuntavaltuuston tulisi ilmoittaa aloitteen tekijälle, mihin toimenpiteisiin hiippakuntavaltuusto on aloitteen johdosta ryhtynyt. Jäsenaloitteessa ilmoitus tehtäisiin aloitteen lähettäjälle. Ilmoitus tulisi tehdä myös silloin, kun aloite ei ole johtanut mihinkään toimenpiteisiin.

6 §. *Tuomiokapituli*. Pykälään on otettu voimassa olevasta laista ja kirkkojärjestyksestä ne tuomiokapitulin tehtävät, joista on säädettävä laissa. Luettelo ei ole tyhjentävä, vaan tuomiokapitulille säädetään tehtäviä myös muualla kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä. Pykälässä ei säädettäisi enää erikseen tuomiokapitulin hallussa olevien lahjavarojen ja säätiöluontoisten rahastojen hoidosta, vaan tämä olisi osa pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaista hiippakunnan talouden hoitoa. Lahjakirjassa tai rahaston perussäännössä varallisuus on voitu määrätä tuomiokapitulin hallintaan. Kirkon viranomaisiin sovellettavassa hallintolaissa on yleissäännös viranomaisten velvollisuudesta tehdä yhteistyötä, joten myöskään siitä ei tarvitse säätää kirkkolaissa.

Kirkon viranhaltijoita koskevat säännökset siirtyisivät lähes kokonaan esitettyyn evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevaan lakiin. Tuomiokapitulin papistoa koskeva toimivalta kuuluu perustuslain 11 §:ssä säädetyn uskonnonvapauden piiriin ja liittyy uskonnollisilla yhdyskunnilla olevaan mahdollisuuteen järjestää sisäistä toimintaansa. Kirkon viranomaisten keskinäiset toimivaltasuhteet kuuluvat kirkon järjestysmuodon ja hallinnon alaan ja siten niistä tulee säätää kirkkolaissa. Tämän vuoksi kirkkolakiin jäisivät papistoon ja lehtoreihin liittyvät tuomiokapitulin päätösvaltaa koskevat keskeiset säännökset.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaan koottaisiin säännökset, jotka koskevat tuomiokapitulin päätösvaltaa papin ja lehtorin virkasuhdetta koskevissa asioissa. Evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevassa laissa ja kirkkojärjestyksessä säädettäisiin tarkemmin päätöksenteon edellytyksistä ja menettelytavoista päätösvaltaa käytettäessä. Pykälän 1 momentin 4 kohdan alakohdan a mukaan tuomiokapituli päättäisi viranhoitomääräyksen antamisesta ja kielitaitoa koskevan erivapauden myöntämisestä papin ja lehtorin virkasuhdetta koskevissa asioissa. Muutoin asiasta säädettäisiin ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 4 §:ssa ja 15 §:ssa. Alakohdassa b säädettäisiin päätösvallasta viran haettavaksi julistamisessa, hakuajan jatkamisessa, uudesta hakuajasta tai virkasuhteen täyttämättä jättämisestä sekä koeajan määräämisestä seurakunnan seurakuntapastorin virkasuhteessa. Julkisesta hakumenettelystä ja siitä poikkeamisesta säädettäisiin ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 8 §:ssä. Kirkkolain 7 luvun 7 §:ssä säädettäisiin kuitenkin poikkeuksesta julkiseen hakumenettelyyn eräissä seurakuntapastorin virkaan ja seurakunnan papin virkaan liittyvissä tilanteissa. Koeajasta säädettäisiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 14 §:ssä ja kirkkojärjestyksessä.

Päätösvallasta virantoimituksessa pidättämisessä, lomautukseen liittyvässä lausunnon antamisessa, virkasuhteen irtisanomisessa tai sen purkamisessa säädettäisiin 4 kohdan c alakohdassa. Näitä asiakokonaisuuksia koskevat säännökset olisivat muutoin ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 7–9 luvussa. Pykälän 2 momentin mukaan ennen virantoimituksesta pidättämistä, virkasuhteen irtisanomista tai sen purkamista seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle tulisi varata tilaisuus antaa asiasta lausunto. Myös viranhaltijaa tulisi kuulla. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin purkamisasian käsittelemisestä tuomiokapitulissa. Päätös virkasuhteen purkamisesta voitaisiin tehdä seurakunnan tai seurakuntayhtymän esityksestä taikka tuomiokapitulin aloitteesta. Tuomiokapitulin olisi käsiteltävä asia kiireellisenä. Purkamisoikeuden lyhyen määräajan vuoksi tuomiokapituli voi päättää virkasuhteen purkamisesta vielä määräajan päättymistä seuraavassa istunnossaan, jos asia on seurakunnan esityksestä pantu määräaikana vireille tuomiokapitulissa. Määräajasta säädettäisiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 56 §:ssä. Jos virkasuhde purettaisiin tuomiokapitulin aloitteesta, päätös olisi tehtävä koeajan kuluessa. Palkka maksetaan tuomiokapitulin päätökseen saakka.

Päätösvallasta sivutoimiluvan myöntämisessä säädettäisiin 4 kohdan d alakohdassa. Sivutoimea ja sivutoimilupaa koskevat säännökset olisivat ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 27 §:ssä.

Tuomiokapitulin päätösvallasta lakkauttaa kirkkoherran virka sekä kirkkoherran viran ja pappien sijoittamisesta eräissä tilanteissa säädettäisiin 4 kohdan e alakohdassa. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin toimivaltaisesta tuomiokapitulista tilanteissa, jotka liittyvät useampaan hiippakuntaan. Säännös lakkaamisen ajankohdasta sekä henkilöstön siirtämistä koskevat säännökset olisivat ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 34 ja 35 §:ssä. Alistussäännösten purkuun liittyen ehdotetaan, että uuden seurakunnan perustamisen yhteydessä tehtävän päätöksen lakkaavista kirkkoherranviroista tekisi jatkossa tuomiokapituli. Nykyisten säännösten mukainen kirkkohallituksen tekemä lakkaavia kirkkoherranvirkoja koskeva päätös on samalla sisältänyt päätöksen siitä, kenestä virassa olevista kirkkoherroista tulee uuden seurakunnan kirkkoherra. Kirkkohallituksen papistoon kohdistuvaa päätöstoimivaltaa voidaan pitää hyvin poikkeuksellisena järjestelynä, kun papiston henkilöstöhallinto kuuluu muutoin seurakunnalle ja tuomiokapitulille.

Tuomiokapituli voisi tehdä päätöksen lakkaavista kirkkoherranviroista täytäntöönpanotoimena välittömästi sen jälkeen, kun kirkkohallitus on päättänyt seurakuntajaon alueellisesta muutoksesta. Tuomiokapituli tekisi samassa yhteydessä päätöksen myös siitä, kenestä virassa olevista kirkkoherroista tulee uuden seurakunnan kirkkoherra. Jos kirkkohallituksen päätös uuden seurakunnan perustamisesta myöhemmin kumoutuisi muutoksenhaun johdosta, tuomiokapitulin päätös olisi mitätön, koska seurakunnassa tulee kirkkojärjestyksen 8 luvun 1 §:n mukaan olla kirkkoherran virka. Tuomiokapitulin päätökseen kirkkoherran virkojen lakkauttamisesta ja uuden seurakunnan kirkkoherran valinnasta voitaisiin hakea muutosta kirkkolain mukaisessa muutoksenhakumenettelyssä. Seurakuntaa tai seurakuntia voidaan pitää asianosaisina, joita olisi kuultava hallintolain säännösten perusteella ennen päätöksentekoa.

Kohdassa 5 säädettäisiin seurakuntajaon muutostilanteissa muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamiseen liittyvästä tuomiokapitulin päätösvallasta tilanteessa, jossa sijoittamispäätöstä ei ole tehty ennen seurakuntajaon muuttamista koskevan päätöksen voimaantuloa. Kyseessä voi olla tilanne, jossa seurakunnasta osa on liitetty toiseen seurakuntaan tai uusi seurakunta on perustettu jakamalla seurakunta. Tuomiokapituli päättäisi sijoittamisesta myös mainituissa tilanteissa, jos seurakunnat

kuuluisivat eri hiippakuntiin. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin toimivaltaisesta tuomiokapitulista tilanteessa, joka liittyy useampaan hiippakuntaan.

Sopimuksista henkilöstön sijoittamisessa seurakuntajaon muutostilanteissa säädettäisiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 35 §:ssä. Samassa pykälässä säädettäisiin myös niistä tilanteista, joissa päätösvalta muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta on järjestelytoimikunnalla taikka uudella kirkkoneuvostolla tai seurakuntaneuvostolla. Seurakuntajaon muutoksissa kirkkohallitus päättäisi jatkossa ainoastaan uuden tai laajentuvan taikka supistuvan seurakunnan alueesta ja siihen liittyvistä asioista, mutta henkilöstöä koskevat päätökset tehtäisiin seurakunnissa ja tuomiokapitulissa. Myöskään eri hiippakuntiin kuuluvien seurakuntien pappeja koskevia päätöksiä ei enää alisteta kirkkohallitukselle. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että jos seurakunnan alue jaetaan kahteen tai useampaan seurakuntaan, jotka kuuluvat eri hiippakuntiin, päätöksen seurakunnan papistosta tekee sen hiippakunnan tuomiokapituli, johon uusi seurakunta tai seurakunnan alue siirtyy. Pappi kuuluu aina tiettyyn hiippakuntaan, eivätkä eri hiippakuntiin kuuluvat seurakunnat sen vuoksi voi sopia pappien sijoittamisesta keskenään. Säännös edellyttää hiippakuntien välistä yhteistyötä samoin kuin seurakuntien kuulemista. Jos sopimusta ei ole tehty ennen kuin kirkkohallitus tekee päätöksen seurakuntajaon muuttamisesta, tuomiokapituli päättäisi sijoituksista.

Tuomiokapituli toimii hiippakunnan yleishallintoviranomaisena ja hoitaa hiippakunnallisen toiminnan, hallinnon ja talouden lisäksi ne tehtävät, jotka eivät kuulu muulle hiippakunnalliselle viranomaiselle, mistä säädettäisiin pykälän 1 momentin 6 kohdassa. Pykälän kolme viimeistä momenttia liittyvät tuomiokapitulin päätösvallan rajaamiseen, käyttämiseen ja jakautumiseen, jonka vuoksi ne olisi välttämätöntä ottaa pykälän yhteyteen. Pykälän 4 momenttiin ehdotettavat säännökset olisivat uusia.

7 §. *Tuomiokapitulin päätösvallan siirtäminen*. Pykälässä säädettäisiin tuomiokapitulin päätösvallan siirtämisestä viranhaltijalle. Viranhaltijan ratkaisuvallan rajoituksista säädettäisiin kirkkojärjestyksen sijaan pykälän 2 momentissa. Rajoitus alistettavan asian käsittelystä poistettaisiin alistusmenettelyistä luopumisen vuoksi tarpeettomana. Viranhaltijan tekemän päätöksen siirtämisestä tuomiokapitulin ratkaistavaksi säädettäisiin ehdotetussa 10 luvun 10 §:ssä.

5 luku **Keskushallinto**

Voimassa olevan kirkkolain luvut 20–22, jotka koskevat kirkolliskokousta, piispainkokousta ja kirkkohallitusta sekä kirkon keskusrahastoa, ehdotetaan koottavaksi yhteen kirkon keskushallintoa koskevaan lukuun.

1 §. *Kirkolliskokouksen kokoonpano ja toimikausi*. Pykälässä säädettäisiin kirkolliskokouksen kokoonpanosta ja toimikaudesta. Pappis- ja maallikkoedustajien paikkajaon perusteista hiippakuntien kesken ja Ahvenanmaan seurakuntien edustajan valinnasta säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Kirkolliskokousedustajien vaaleilla valittavista edustajista 1/3 edustaa papistoa ja 2/3 maalikkoja. Yksi maallikoista tulee valita Ahvenanmaan seurakunnista. Myös saamelaiskäräjät valitsevat kokoonpanoon saamelaisten edustajan. Lisäksi kokoonpanoon kuuluu virkansa puolesta hiippakuntien piispat, kenttäpiispa ja valtioneuvoston määräämä edustaja.

Pykälässä säädetään myös tilanteesta, jossa piispan virka on avoinna tai piispalla on este. Tällöin tuomiokapituli määrää hiippakunnan tuomiorovastin, pappisasessorin tai hiippakuntadekaanin osallistumaan kirkolliskokoukseen.

Kirkolliskokouksen toimikausi on neljä vuotta.

2 §. *Kirkolliskokouksen tehtävät***.** Pykälässä säädettäisiin kirkolliskokouksen tehtävistä ja sen 1 momentti kuvaa kirkolliskokouksen tehtävää yleisesti. Pykälän 2 momentin luetteloon on koottu kirkolliskokouksen tehtävät kokonaisuuksina. Joitakin kirkolliskokouksen tehtäviä ehdotetaan niiden luonteen vuoksi siirrettäväksi kirkkojärjestykseen. Lisäksi kirkolliskokouksen tehtävistä säädetään myös muualla kirkkolaissa taikka muussa laissa.

Tehtäväluettelon 1 kohta koskee kirkollisia kirjoja ja 2 kohta kirkon uskoa ja oppia**.** Luettelon kohta 3 koskee kirkolliskokouksen lainsäädäntö- ja norminantovaltaa. Kohtaan on lisätty kirkolliskokouksen toimivalta ehdottaa myös muita kirkollisia lakeja kuin kirkkolakia. Kohdan 4 mukaan kirkolliskokous antaa lausuntoja ja tekee esityksiä valtioneuvostolle kirkon ja valtion suhteita koskevissa merkittävissä kysymyksissä. Tällaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi kirkon asemaan veronsaajana liittyvät kysymykset ja seurakuntien yhteiskunnallisia tehtäviä koskevat asiat. Kirkon korkeimpana

päätöksentekoelimenä kirkolliskokouksella on oikeus lausua kaikista tarpeellisiksi katsomistaan kirkon ja valtion suhteisiin liittyvistä merkittävistä asioista.

Tehtäväluettelossa ei enää mainittaisi kirkolliskokouksen päätösvaltaa hiippakunnallisesta aluejaosta, koska asiasta säädettäisiin ehdotetussa 2 luvun 4 §:n 1 momentissa. Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi kirkkolain sisäinen päällekkäinen sääntely.

Kirkolliskokouksen tehtäviin kuuluu päättäminen kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskonnollisiin yhdyskuntiin ja kirkkojen välisiin järjestöihin kohdan 5 mukaisesti. Kohdan 6 mukaan kirkolliskokous päättää kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisestä ja kirkon lähetysjärjestöaseman lakkauttamisesta. Kirkolliskokous tekee lähetysjärjestöä koskevan päätöksen piispainkokouksen esityksen pohjalta. Esityksen tekemisestä säädetään piispainkokouksen tehtävien yhteydessä kirkkojärjestyksen 5 luvun 10 §:n 3 kohdassa. Kirkolliskokouksen päätöksen jälkeen kirkkohallitus tekee sopimuksen lähetysjärjestön kanssa. Sopimus voi olla määräaikainen, esimerkiksi 5–10 vuoden mittainen, tai sopimuksessa voidaan sopia myös määräajoin käytävistä neuvotteluista, joiden tuloksen molemminpuolinen hyväksyminen olisi sopimuksen jatkumisen edellytys.

Kohdan 7 mukaan kirkolliskokous hyväksyy kirkon keskusrahaston toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä talousarviot ja päättää seurakuntien keskusrahastolle maksettavat maksut. Kirkon eläkerahastoa koskeva sääntely ehdotetaan siirrettäväksi evankelisluterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annettuun lakiin. Kirkolliskokous päättää myös perusteista, joiden mukaan valtion rahoitus eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin jaetaan seurakunnille, seurakuntayhtymille ja kirkkohallitukselle. Kohdan 8 mukaan kirkolliskokouksen tehtävänä on tarkastuttaa kirkon keskusrahaston ja muiden kirkkohallituksen sekä hiippakuntien viranomaisten hoidossa olevien rahastojen ja muiden varojen tilit ja hallinto, vahvistaa niiden tilinpäätökset ja päättää vastuuvapauden myöntämisestä. Kirkolliskokouksen toimivallasta kirkon eläkerahaston suhteen ehdotetaan säädettäväksi kirkon eläkerahastosta annettavassa laissa.

Luettelo ei olisi tyhjentävä, vaan kirkolliskokouksen päätösvaltaa koskevia säännöksiä on myös toisaalla kirkkolaissa sekä kirkkojärjestyksessä. Esimerkiksi ehdotetun tämän luvun 6 §:n mukaan kirkolliskokous valitsee kirkkohallituksen pappis- ja maallikkojäsenet. Se myös vapauttaa valitsemansa luottamushenkilöt toimestaan ehdotetun 9 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla. Ottaen huomioon eduskunnan perustuslakivaliokunnan kirkkolakiehdotuksesta antama lausunto (PeVL 4/2020 vp) arkkipiispan ja piispojen virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta säädettäisiin kirkkojärjestyksen 4

luvussa. Samoin kirkkohallituksen johtavan viranhaltijan viran perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä virkavaalista säädettäisiin kirkkojärjestyksen 5 luvussa.

3 §. *Esitykset ja aloitteet kirkolliskokoukselle*. Pykälässä säädettäisiin esitys- ja aloiteoikeudesta kirkolliskokoukselle. Esitysoikeus on piispainkokouksella, kirkkohallituksella ja hiippakuntavaltuustolla, aloiteoikeus kirkolliskokousedustajalla. Esitysten ja aloitteiden käsittelystä säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä ja kirkolliskokouksen työjärjestyksessä.

4 §. *Kirkolliskokouksessa määräenemmistöllä tehtävät päätökset*. Pykälässä säädettäisiin siitä, mistä asioista päättäminen kirkolliskokouksessa edellyttää kahta käsittelyä ja kolme neljäsosan määräenemmistöä. Säännöksessä mainituissa asioissa kirkolliskokouksen valiokunnan ehdotus on ensin hyväksyttävä kaikilta kohdin yksinkertaisella enemmistöllä. Asia on tämän jälkeen toisessa täysistunnossa saman toimikauden aikana otettava uuteen käsittelyyn, jolloin ehdotus tulee hyväksytyksi, jos sitä kannattaa vähintään kolme neljäsosaa annetuista äänistä. Yleensä asia otetaan toiseen käsittelyyn jo samalla istuntokaudella. Määräenemmistöä laskettaessa annetuilla äänillä tarkoitetaan jaa- ja ei-ääniä. Poissaolevia ja tyhjää äänestäneitä ei oteta huomioon.

5 §. *Piispainkokous*. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi piispainkokouksen kokoonpanosta. Piispainkokouksen jäseniä ovat hiippakuntien piispat. Läsnäolo- ja puheoikeudesta piispainkokouksessa säädetään kirkkojärjestyksessä ja piispainkokouksen työjärjestyksessä. Pykälän 2 momentissa säädetään piispainkokouksen tehtäväalueesta yleisesti. Tarkemmin tehtävistä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä. Ylin päätösvalta kirkossa uskoa ja oppia koskevissa asioissa on 2 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohtien nojalla kirkolliskokouksella. Piispainkokouksen tehtävänä on tulkita kirkon uskoon ja oppiin liittyviä kysymyksiä ajankohtaisissa tilanteissa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tahoista, joilla on aloiteoikeus piispainkokoukselle. Näitä ovat piispainkokouksen jäsenet, kirkolliskokous, tuomiokapitulit ja kirkkohallitus.

6 §. *Kirkkohallituksen kokoonpano ja toimikausi*. Pykälässä säädettäisiin kirkkohallituksen kokoonpanosta ja toimikaudesta. Virkansa puolesta kirkkohallituksen puheenjohtajana toimisi arkkipiispa. Piispainkokous valitsisi kokoonpanoon kaksi piispaa. Kirkolliskokous valitsisi papiston edustajat sekä maallikkojen edustajat jäsenistöön.

Maallikkoja valittaisiin yksi jokaisesta hiippakunnasta. Ehdollepanosta pappien ja maallikkojen vaaliin säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Kirkkohallituksen toimikausi on neljä vuotta.

7 §. *Kirkkohallituksen tehtävä*. Pykälässä säädettäisiin kirkkohallituksen tehtävästä hoitaa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa keskushallinnon johtavana yleishallintoviranomaisena. Tähän kuuluu myös kirkon ulkosuomalaistyön hoitaminen sekä kirkon kansainväliseen diakoniaan kuuluvan Kirkon ulkomaanavun säätiön hallituksen jäsenten nimeäminen. Kirkkohallituksen tehtävistä voidaan säätää myös muussa kirkollisessa laissa kuten ehdotetussa kirkon eläkerahastoa koskevassa laissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirkkohallituksen norminantovallasta antaa kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta tarkempia määräyksiä kirkkolaissa, tai muussa laissa ja kirkkojärjestyksessä säädetyllä tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kirkkohallituksen velvollisuudesta hoitaa kirkon suhteita valtioon ja muuhun yhteiskuntaan. Yhteiskuntasuhteiden hoitamiseen sisältyy myös yleinen kirkon edunvalvonta. Lisäksi momentissa säädettäisiin tehtävästä antaa valtioneuvoston kirkolta pyytämät lausunnot. Päätösvallan jaosta lausunnon antajana kirkolliskokouksen ja kirkkohallituksen kesken on todettu edellä 2 §:n perusteluissa.

Pykälän 4 momentissa, joka koskee kirkon edustamista ja puhevallan käyttämistä sekä sopimusten tekemistä, viitataan 4 luvun 6 §:n 2 kohtaan, jossa säädettäisiin tuomiokapitulin toimivallasta sopimusten ja oikeustoimien tekemiseen hiippakuntaa koskevassa asiassa.

Tarkemmin kirkkohallituksen tehtävistä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

8 §. *Kirkkohallituksen päätösvallan siirtäminen*. Pykälässä säädettäisiin siitä, mille toimielimille kirkkohallituksen täysistunnon päätösvaltaa voidaan siirtää. Virastokollegion jäseniä ovat kirkkohallituksen viraston johtava viranhaltija ja osastonjohtajat. Näiden virkojen virkanimikkeistä määrätään hallinnon sisäisissä määräyksissä. Koska kirkkohallituksessa ei enää vuoden 1994 keskushallintouudistuksen jälkeen ole ollut jaostoja, säännös on tuotu ajan tasalle poistamalla siitä maininta jaostoista.

9 §. *Kirkon keskusrahasto*. Kirkon keskusrahaston varoilla rahoitetaan kirkon keskushallinnon ja hiippakuntien toiminta sekä tuetaan tarvittaessa seurakuntia ja seurakuntayhtymiä. Ehdotetun tämän luvun 2 §:n 2 momentin mukaan kirkolliskokous

hyväksyy kirkon keskusrahaston toiminta- ja taloussuunnitelman ja talousarvion. Kirkolliskokous voi keskusrahaston talousarviota hyväksyessään määrätä tarkemmin talousarviota koskevista ehdoista ja muista yksityiskohdista. Keskusrahastosta rahoitetaan myös seurakunnille ja seurakuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi keskusrahaston kautta jaetaan seurakunnille ja seurakuntayhtymille valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain mukainen rahoitus.

10 §. *Kirkon eläkerahasto*. Kirkon eläkerahasto toimii kirkon eläkelaitoksena ja huolehtii sen tehtävistä siten kuin siitä erikseen säädetään. Kirkon eläkerahasto vastaa kirkon henkilöstön eläkkeiden rahoituksesta ja eläkevarojen sijoittamisesta. Eläkerahastoa koskeva sääntely siirrettäisiin ehdotettavaan uuteen kirkon eläkerahastosta annettavaan lakiin, johon yhdistettäisiin myös kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain säännökset. Kirkkolain säännös olisi tältä osin lähinnä informatiivinen.

11 §. *Maksut kirkon keskusrahastolle*. Pykälässä säädettäisiin seurakuntien ja seurakuntayhtymien velvollisuudesta maksaa vuosittaisia maksuja kirkon keskusrahastolle. Kirkolliskokous päättää maksujen suuruudet.

Perusmaksu perustuu viimeksi toimitettuun verotukseen. Perusmaksu voi olla suuruudeltaan enintään kymmenen prosenttia. Lisäksi seurakunnat ja seurakuntayhtymät maksavat palvelumaksua kirkon palvelukeskuksen palveluista. Kirkon palvelukeskus ylläpitää ja kehittää kirjanpitoon ja palkanlaskentaan liittyviä tietojärjestelmiä sekä huolehtii seurakuntatalouksien kirjanpitoon ja palkanlaskentaan liittyvistä tehtävistä.

12 §. *Maksujen viivästysseuraamukset*. Pykälässä säädettäisiin kirkon keskusrahastolle suoritettavien maksujen viivästysseuraamuksista. Sen mukaan seurakuntien ja seurakuntayhtymien 11 §:n nojalla kirkon keskusrahastolle maksettavat maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia.

13 §. *Keskusrahastoavustukset*. Pykälässä säädettäisiin kirkon keskusrahastosta seurakunnille ja seurakuntayhtymille myönnettävistä avustuksista. Taloudellisesti heikossa asemassa oleville seurakunnille ja seurakuntayhtymille myönnetään avustusta verotulojen täydennyksenä tai harkinnanvaraisena avustuksena. Keskusrahastoavustuksista säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksen 5 luvun 18–20 §:ssä.

14 §. *Eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin saadun rahoituksen jakaminen*. Pykälässä säädettäisiin kirkon keskusrahaston velvollisuudesta jakaa valtiolta saatu rahoitus edelleen seurakunnille ja seurakuntayhtymille sekä siitä, että osa rahoituksesta voitaisiin käyttää niiden kirkkohallituksen tehtävien kustannuksiin, jotka liittyvät kirkon yhteiseen jäsenrekisteriin ja joista säädetään laissa.

Kirkon keskusrahasto jakaa valtiolta vuosittain saadun rahoituksen seurakunnille ja seurakuntayhtymille. Jako tapahtuu sekä erikseen määrätyn jakoperusteen mukaan että erillisten hakemusten perusteella seurakuntien ja seurakuntayhtymien arvokkaiden kirkollisten rakennusten ja irtaimiston kunnossapito- ja korjauskustannuksiin. Kirkkohallituksen tehtävänä olisi edelleen ehdotetun 8 luvun mukaisesti vastata kirkon yhteisen jäsenrekisterin yleisestä toimivuudesta, tietohallinnosta, tietoturvallisuudesta, rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä ja sähköisestä arkistoinnista. Lisäksi kirkkohallituksen on pidettävä jäsenrekisterin käyttöoikeuksien hallintaa varten käyttöoikeusrekisteriä niistä henkilöistä, joille on myönnetty oikeus jäsenrekisterin tietojen käsittelyyn. Kirkkohallituksen on pidettävä myös lokirekisteriä jäsenrekisterin tietojen käsittelystä käytön seurantaa, valvontaa ja suojausta varten. Ilman jäsenrekisteriä seurakuntien keskusrekisterit eivät pystyisi hoitamaan niille väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:ssä säädettyjä tehtäviä. Siten on perusteltua, että rahoitusta voidaan käyttää myös kirkkohallituksen edellä mainittujen tehtävien hoitamiseen. Rahoituksen jaosta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

15 §. *Kirkon keskusrahastoa koskevat tarkemmat säännökset*. Keskusrahaston sekä muiden kirkkohallituksen ja hiippakuntien rahastojen ja varojen tilintarkastukseen sovelletaan tilintarkastuslakia (1141/2015). Talouden hoitoon sovelletaan muutoin kirkkolain 6 luvun ja kirkkojärjestyksen säännöksiä. Kirkon keskusrahastolle maksettavista maksuista ja keskusrahastosta maksettavista avustuksista säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksen 5 luvun 17–20 §:ssä.

Taloushallinnon muusta järjestämisestä määrätään tarkemmin kirkkohallituksen hyväksymässä taloussäännössä, josta säädetään 6 luvun 4 §:ssä.

6 luku **Seurakunnan ja kirkon talous**

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän taloutta koskeva voimassa olevan lain 15 luku on kokonaisuudessaan uudistettu 1.1.2013 voimaan tulleella lailla (1011/2012).

Kirkkolain nykyisen 15 luvun säännökset ehdotetaan siirrettäväksi lähes sellaisenaan uuden kirkkolain 6 lukuun. Ehdotuksessa seurakuntien ja seurakuntayhtymien taloutta koskeva luku on kuitenkin laajennettu koskemaan myös kirkon keskusrahaston rahoittamaa taloutta. Seurakunnat ja seurakuntayhtymät ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä ja taloudellisia yksiköitä, jotka saavat pääosan tuloistaan seurakunnan jäseniltä kirkollisveroina. Kirkollisesta varallisuudesta merkittävin osa on seurakuntien ja seurakuntayhtymien omistuksessa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on erillinen oikeushenkilö. Sillä on nimissään omaisuutta, esimerkiksi kirkkohallituksen kiinteistöt sekä piispantaloja ja asuntoja hiippakunnissa.

Kirkon keskusrahasto on erillinen oikeushenkilö. Sillä on kirkon keskushallinnossa ja laajemminkin kirkossa merkittävä rahoituksellinen asema ja tehtävä. Se huolehtii kirkon keskushallinnon, hiippakuntien ja kirkon yhteisten tarpeiden rahoituksesta sekä seurakuntien avustusjärjestelmästä. Keskusrahaston hallituksena toimii kirkkohallitus.

Kirkko ei ole taloudellisena yksikkönä sama kuin kirkon keskusrahasto, mutta seurakuntien ja seurakuntayhtymien taloutta lukuun ottamatta kaikki kirkolliset tulot ja menot kulkevat keskusrahaston kautta. Myös evankelis-luterilaisen kirkon ja hiippakuntien nimissä oleva omaisuus on kirjattu keskusrahaston taseeseen, koska hiippakuntien ja kirkon keskushallinnon kirjanpito hoidetaan osana keskusrahaston kirjanpitoa. Keskusrahaston rahoittaman toiminnan talousarviosta, tilintarkastuksesta ja tilinpäätöksestä päättää kirkolliskokous.

1 §. *Varojen käyttäminen*. Pykälässä säädettäisiin seurakunnan ja seurakuntayhtymän sekä kirkon keskusrahaston ja kirkon eläkerahaston varojen käyttämisestä. Pykälään lisättäisiin maininta kirkon keskusrahaston varoista. Kaikkien kirkon toimijoiden varoja saa käyttää vain niiden tehtävien toteuttamiseen. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien velvollisuudesta suorittaa maksuja kirkon keskusrahastolle säädettäisiin 5 luvun 11 §:ssä. Kirkon eläkerahastolle maksettavista maksuista säädettäisiin ehdotetussa laissa kirkon eläkerahastosta.

2 §. *Kirkollisvero*. Pykälässä säädettäisiin seurakunnan jäsenen velvollisuudesta maksaa kirkollisveroa. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevaa lakia. Seurakunnan jäsenen tulee osallistua seurakunnan ja, jos seurakunta kuuluu seurakuntayhtymään, seurakuntayhtymän tehtävien rahoittamiseen. Välillisesti seurakuntalaiset osallistuvat myös hiippakuntien ja kirkon keskushallinnon menoihin, mistä syystä säännöksessä mainitaan seurakuntien ja seurakuntayhtymien lisäksi kirkon tehtävät.

Kirkollisveron perusteista ja kirkollisverosta vapauttamisesta säädetään erikseen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin suora viittaus evankelis-luterilaisten seurakuntien jäsenten velvollisuudesta suorittaa veroa seurakunnalle annettuun lakiin (1013/2012). Kirkollisverosta vapauttamisesta päättäisi kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto. Seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto päättää tuloveroprosentista 0,05 prosenttiyksikön tarkkuudella.

3 §. *Tilivelvolliset.* Esityksessä ehdotetaan tilivelvollisuuden määrittelyä koskevan yksityiskohtaisen luettelon poistamista. Voimassa olevassa laissa luetellut tehtävät kohdistuvat taloudenhoitoon, vaikka tarkastuksen kohteena ja tilivelvollisuuden piiriin kuuluu hallinnon kokonaisuus. Tilintarkastukseen ja siten tilivelvollisuuteen kuuluu myös hallinnollisen päätöksenteon lainmukaisuuden tarkastaminen. Vastaava muutos tehtiin jo kumoutuneeseen kunnallislakiin (953/1976) hallituksen esityksellä kunnallislain muuttamisesta vuonna 1989 (HE 254/1989 vp). Lisäksi eduskunnan perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kirkkolaki on hyvin yksityiskohtainen verrattuna esimerkiksi lakiin ortodoksisesta kirkosta (PeVL 4/2020, s. 2).

Ehdotettava tilivelvollisuuden sääntelytapa olisi samantapainen kuin yhteisöissä, joiden tilintarkastukseen sovelletaan tilintarkastuslakia. Muun muassa osakeyhtiöissä tilivelvollisia ovat usein hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet. Sen sijaan tilivelvollisia eivät olisi niiden toimielinten jäsenet, jotka päättävät vastuuvapauden myöntämisestä tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä.

Tilivelvollisuus ei tuo viranhaltijalle mitään sellaista vastuuta, joka ei kuuluisi hänelle muutoinkin asemansa perusteella esimerkiksi laskujen hyväksyjänä, määrärahojen tai varojen käytöstä tai sijoittamisesta päättävänä viranhaltijana. Toisin kuin nykyisessä kuntalaissa (410/2015, 125 §) tilivelvollisuutta ei ehdoteta rajattavaksi johtaviin viranhaltijoihin. Esimerkiksi seurakuntatyössä diakonian viranhaltija saattaa tehdä päätöksiä diakonia-avustuksista, vaikka hän ei ole johtavan viranhaltijan asemassa.

4 §. *Taloussääntö ja taloutta koskevat muut säännökset*. Pykälän 1 momenttiin koottaisiin voimassa olevassa kirkkolaissa hajallaan olevat säännökset taloussäännön hyväksymisestä. Pykälän soveltamisalaan lisättäisiin kirkon keskusrahasto ja sen rahoittama toiminta samoin perustein kuin muualla luvussa.

Taloussäännössä määrätään muun muassa toiminta- ja taloussuunnitelmasta, talousarviosta, varojen ja omaisuuden hoitamisesta, kirjanpidosta, tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta sekä tilintarkastuksesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että siltä osin kuin ehdotetussa kirkkolaissa tai kirkkojärjestyksessä ei toisin säädetä, seurakuntien, seurakuntayhtymien ja kirkon keskusrahaston tulee soveltaa kirjanpitolakia (1336/1997). Tämä tarkoittaa, että kyseistä lakia noudatetaan pääsääntöisesti ja säännöksistä poikkeamiseen tulee olla perusteltu syy. Poikkeuksia tehdään jonkin verran lähinnä kirkon ja sen seurakuntien toiminnan julkisoikeudellisen luonteen vuoksi. Esimerkiksi kirjanpitolain 3 luvun 6 §:n mukaan tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Kirkkojärjestykseen ehdotetun täsmentävän säännöksen mukaan keskusrahaston tilinpäätöksen tulee olla valmis jo helmikuun loppuun mennessä.

Tilintarkastukseen sovelletaan pääsääntöisesti julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annettua lakia (1142/2015). Mainittua lakia sovelletaan pääsääntöisesti muilla julkisen hallinnon sektoreilla, minkä vuoksi säännöstä on muutettu tilintarkastusta koskevassa kirkkolain muutoksessa. Kyseistä lakia sovellettaisiin seurakuntien ja seurakuntayhtymien tilintarkastukseen. Sen sijaan kirkon keskusrahastoon sovelletaan tilintarkastuslakia kirkkolain 5 luvun 15 §:n nojalla. Tämä johtuu siitä, että kirkon keskusrahastoon on sovellettu samaa lainsäädäntöä kuin kirkon eläkerahastoon, koska se kuuluu yhtenäiseen varojen kokonaisuuteen, jota kirkolliskokous valvoo. Tilintarkastus toimitetaan käytännössä kirkon eläkerahaston tilintarkastuksen yhteydessä ja tilintarkastajana käytännössä toimii sama tilintarkastusyhteisö kuin kirkon eläkerahastossa.

Voimassa olevan pykälän viittaus talouden hoitoa koskevista tarkemmista kirkkojärjestyksen säännöksistä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Viittausta ei tarvita ehdotetun 1 luvun 1 §:n yleisen valtuutussäännöksen vuoksi.

5 §. *Tilintarkastajan tehtävät.* Esityksessä ehdotetaan voimassa olevassa kirkkojärjestyksessä olevaa tilintarkastajan tehtäviä koskevien säännösten siirtämistä kirkkolakiin. Oikeusministeriö on eduskunnan perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa joulukuussa 2019 todennut, että lähtökohtana voidaan pitää sitä, että virkavastuusta säädetään luontevammin siinä yhteydessä, jossa säädetään niistä velvollisuuksista ja tehtävistä, joiden hoitamiseen virkavastuu halutaan liittää. Tilintarkastajan virkavelvollisuuksien sisällön perusteiden tulisi käydä ilmi lainsäädännöstä, kuten kirkkolaista.

Tästä näkökulmasta ehdotettava kirkkolain 6 luvun kohta on luonteva paikka säätää tilintarkastajan virkavastuusta.

Pykälässä säädettäisiin tilintarkastajan tehtävistä. Tilintarkastus olisi toimitettava hyvää tilintarkastustapaa noudattaen, mistä säädetään tilintarkastusta koskevissa laeissa. Tilintarkastuksessa on tarkastettava niin tilikauden hallinto kuin kirjanpito ja tilinpäätösasiakirjat. Tilintarkastajan oikeudesta salassa pidettäviin asiakirjoihin säädettäisiin ehdotetussa 10 luvun 5 §:ssä.

Tilintarkastaja huolehtii hallinnon ja talouden ulkoisesta tarkastuksesta. Tilintarkastaja tarkastaa hallinnon ja taloudenhoidon laillisuuden ja päätöstenmukaisuuden sekä sen, että tilinpäätös on laadittu säännösten ja määräysten mukaisesti. Sisäisen tarkastuksen järjestämisestä vastaa esimerkiksi seurakunnassa kirkkoneuvosto. Tilintarkastajan tehtäviin kuuluu tarkastaa, että sisäinen tarkastus on asianmukaisesti järjestetty. Tilintarkastaja on myös velvollinen ilmoittamaan viranomaiselle tarkastustoiminnan yhteydessä havaitsemistaan epäkohdista välittömästi, mahdollisesti jo tilikauden aikana. Hän on myös velvollinen esittämään tilintarkastuskertomuksessa, voidaanko tilinpäätös hyväksyä ja tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus. Tilintarkastuskertomuksen käsittelystä säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

6 §. *Tilintarkastajan vastuu*. Pykälässä säädettäisiin tilintarkastukseen liittyvästä vastuusta. Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan siirrettäväksi kirkkojärjestyksessä ollut säännös siitä, että tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Säännös velvoittaa tilintarkastajaa itseään, sillä jos hän huomaa säädettyjen edellytysten puuttuvan, on hänen kieltäydyttävä tilintarkastustehtävästä tai luovuttava siitä. Lähtökohtaisesti tilintarkastajaksi ei voitaisi valita sellaista henkilöä, joka ei olisi riippumaton tai olisi esteellinen. Valittavan tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön päävastuullisen tilintarkastajan riippumattomuus ja esteellisyys määräytyisivät tilintarkastuslain tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain mukaan. Auktorisoituja tilintarkastajia valittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että tilintarkastajilla on riittävä pätevyys ottaen huomioon tarkastettavan talouden ja hallinnon laajuuden. Tilintarkastajan valinnasta säädettäisiin muutoin kirkkojärjestyksessä.

Pykälän 2 momentin mukaan tilintarkastaja toimisi tehtävässään virkavastuulla. Säännös koskisi seurakunnan tai seurakuntayhtymän ja kirkon keskusrahaston tilintarkastajaa. Tilintarkastajaan sovellettaisiin rikoslain (39/1889) 40 luvun säännöksiä

virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista. Myös tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus määräytyisi virkavastuun perusteella.

7 luku **Pappisvirka, papin ja lehtorin virka sekä eräitä virka- ja työsopimussuhteita koskevat säännökset**

Pappisvirkaa koskevat säännökset ovat kirkon kannalta keskeisiä. Lukuun on otettu säännöksiä, jotka koskevat kirkon erityisiä hengellisiä virkoja eli pappisvirkaa ja lehtorin virkaa. Kirkkojärjestyksessä pappeja ja lehtoreita koskevat säännökset ovat vastaavasti kirkkojärjestyksen 7 luvussa. Tähän lukuun ehdotetulla rippisalaisuudella on liityntä perustuslain 12 §:ssä säädettyyn sananvapauteen ja julkisuuteen. Viranomaisen hallussa olevan tiedon salassapidosta on säädettävä lailla. Rippisalaisuutta koskeva säännös rajoittaa 10 luvun 4 §:ssä omaksutun julkisuuslain soveltamista, mistä syystä salassapitosäännöksen voidaan katsoa olevan osa kirkon hallintoa koskevaa sääntelyä ja kuuluvan siten kirkkolain alaan.

Kirkkolain 7 lukuun otettaisiin myös säännökset niistä kelpoisuusvaatimuksista, joita kirkon palvelussuhteissa voidaan edellyttää. Kirkon jäsenyyteen ja konfirmaatioon liittyvät kelpoisuusvaatimukset koskisivat hengellisiä ja kirkon edustamista koskevia tehtäviä. Lukuun otettaisiin myös säännökset virka- ja työsopimussuhteen päättymisestä kirkosta eroamisen vuoksi. Säännökset kuuluvat perustuslain 76 §:ssä tarkoitetun kirkon järjestysmuodon ja hallinnon piiriin. Niissä on kyse myös perustuslain 11 §:n turvaamasta kirkon sisäisestä autonomiasta, johon sisältyy muun muassa oikeus päättää hengellistä työtä tekevien valinnan perusteista.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Lailla säätämisen vaatimuksen katsotaan kohdistuvan myös virkamiesten oikeusaseman perusteisiin. Lisäksi perustuslain 18 §:n 3 momentin mukaan ketään ei saa ilman lakiin perustuvaa syytä erottaa työstään. Pappisvirasta pidättäminen tai pappisviran menettäminen merkitsee myös mahdollista seurakunnan tai muun kirkon viranomaisen papin viran menettämistä. Samoin lehtorin viran oikeuksien menettäminen estää henkilöä toimimasta lehtorin virkasuhteessa. Tunnustuksellisen luonteensa vuoksi säännösten luontevin paikka olisi kirkkolaki, jolloin niiden sisältö on perustuslain ja kirkkolain tarkoittamalla tavalla kirkon aloitevallan piirissä.

1 §. *Pappisvirka, pappi ja lehtori.* Pykälässä määriteltäisiin käsitteet pappisvirka, pappi ja lehtori. Pappisvirka tarkoittaa samaa kuin pappeus, joka saadaan papiksi vihkimisessä. Pappisvirka ei ole virkamiesoikeudellinen palvelussuhde, vaikka pappisviralla on myös tiettyjä virkamiesoikeudellisia ulottuvuuksia. Pappisviran haltijalla on oikeus suorittaa papin tehtäväksi määrättyjä kirkollisia toimituksia, kuten oikeus vihkiä avioliittoon ja kastaa kirkon ja seurakunnan jäseneksi, vaikkei hän olisikaan palvelussuhteessa seurakuntaan. Pappisviran haltija on pappisvirkaa toimittaessaan piispan ja tuomiokapitulin valvonnan alainen.

Pykälän 2 kohdan määritelmässä on otettu huomioon se, että Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papiksi voi tulla paitsi pappisvihkimyksen kautta myös piispan ja tuomiokapitulin yhteisellä päätöksellä, jolla erikseen myönnetään oikeus toimittaa pappisvirkaa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Kyse on jossakin toisessa kirkossa vihitystä papista, jonka pappisvihkimyksen Suomen evankelis-luterilainen kirkko hyväksyy ja jota näin ollen ei vihitä uudelleen.

Lehtorin oikeudet voidaan myöntää henkilölle, joka on suorittanut teologisen tutkinnon. Lehtorin viran velvollisuudet koskevat kuitenkin vain henkilöä, joka on 3 kohdassa mainitussa palvelussuhteessa.

Pykälän 4 momentissa olisi tarpeen määritellä myös papin virka, koska keskeisimmät papin virkaa koskevat säännökset olisivat ehdotetussa kirkkolaissa.

2 §. *Kelpoisuusvaatimukset eräisiin virka- ja työsopimussuhteisiin.* Pykälässä säädettäisiin niistä palvelussuhteista, joihin voidaan valita vain Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsen. Henkilöstöltä edellytetään kirkon jäsenyyttä vain, jos tehtävät liittyvät jumalanpalveluselämään, diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen tai sielunhoitoon eli kirkon hengelliseen tehtävään. Tällaisia tehtäviä kuuluisi esimerkiksi papille, perheneuvojalle, kanttorille, diakonian viranhaltijalle, nuorisotyönohjaajalle, lapsityönohjaajalle, lastenohjaajalle ja kansainvälisen työn sihteerille.

Lisäksi kirkon jäsenyyttä edellytettäisiin tehtävässä, jossa henkilö edustaa kirkkoa suhteessa toisiin seurakuntiin tai muihin tahoihin yhteiskunnassa. Tällaisia ovat muun muassa seurakunnan talous- tai kiinteistöjohtaja ja tiedottaja. Viranomaisen tulee perustella päätöksensä edellyttää kirkon jäsenyyttä.

Voimassa olevan kirkkolain 6 luvun 13 §:ssä edellytetään konfirmointia ja kirkon jäsenyyttä kaikilta kirkon viranhaltijoilta. Kirkon jäsenyys ja konfirmaatio olisivat pykälän

1 momentin mukaan edelleen kelpoisuusehtona kirkon hengellisessä työssä eli tehtävissä, jotka liittyvät kirkon jumalanpalveluselämään, diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen, sielunhoitoon sekä lisäksi tehtävissä, joissa viranhaltija tai työntekijä edustaa kirkkoa. Hengellistä työtä tekevien voidaan edellyttää tuntevan kirkon tunnustuksen ja opettavan sen mukaisesti. Konfirmaatiossa seurakunnan jäsen tunnustaa ja sitoutuu kirkon uskoon. Konfirmaatio soveltuu sen vuoksi pelkkää jäsenyyttä paremmin kirkon palvelussuhteiden kelpoisuusvaatimukseksi. Myös kirkon luottamushenkilöiltä edellytettäisiin konfirmaatiota ehdotetun 9 luvun 2 §:ssä. Muissa kuin kirkon hengelliseen työhön ja edustamiseen liittyvissä tehtävissä kirkon jäsenyyttä ja konfirmaatiota ei enää edellytettäisi. Kirkon jäsenyyttä ja konfirmaatiota voidaan kuitenkin rekrytointitilanteessa kirkon muissa tehtävissä pitää hakijalle eduksi luettavana seikkana.

Nyt esitetty kelpoisuusvaatimus ottaa huomioon yhdenvertaisuuslain sanamuodon. Ehdotus noudattaa lainsäädännössä erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteille asetettuja vaatimuksia, jotka ilmenevät muun muassa eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 57/2001 vp) sekä Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiossa 17.4.2018, Egenberger, C-414/16, ECLI:EU:C:2018:257. Tuomion mukaan direktiivin 2000/78 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että siinä tarkoitettu työtä koskeva, todellinen, perusteltu ja oikeutettu vaatimus viittaa kirkon jäsenyyden ja konfirmaation vaatimisen yhteydessä kyseessä olevan kirkon tai organisaation eetokseen nähden tarpeelliseen ja objektiiviseen vaatimukseen, jonka kyseessä olevan ammatillisen toiminnan luonne tai suorittamisedellytykset asettavat.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomiokapituli voisi myöntää erivapauden muun kristillisen kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan papille toistaiseksi tai määräajaksi, jos kirkolliskokous on hyväksynyt tuon kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan kanssa tehdyn sopimuksen pappisviran vastavuoroisen hoitamisen edellytyksistä.

Papin ja lehtorin viran tehtäviin kohdistuvien erityisten vaatimusten vuoksi papin tai lehtorin virkaan voidaan antaa viranhoitomääräys 3 momentin mukaan vain papiksi tai lehtoriksi vihityille.

3 §. *Virka- ja työsopimussuhteen päättyminen viranhaltijan tai työntekijän erottua kirkosta.* Pykälässä säädettäisiin virka- ja työsopimussuhteen päättymisestä silloin, kun viranhaltija tai työntekijä, jonka tehtävät liittyvät kirkon jumalanpalveluselämään, diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen, sielunhoitoon tai edustamiseen, eroaa kirkosta. Ehdotetun 2 §:n mukaan viranhaltijan ja työntekijän on oltava kirkon jäsen, jos

tehtävät liittyvät kirkon jumalanpalveluselämään, diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen, sielunhoitoon tai edustamiseen. Kirkosta eroamisen vaikutus palvelussuhteen päättymiseen laajennettaisiin koskemaan myös 2 §:ssä tarkoitetuissa työsopimussuhteissa olevia henkilöitä. Kelpoisuusvaatimukset koskevat sekä virkasuhteita että työsopimussuhteita eikä kirkon palveluksessa olevia ole perusteltua kohdella eri tavalla palvelussuhteen lajista riippuen. Irtisanovan viranomaisen tulee tehdä viipymättä päätös, jossa todetaan virka- tai työsopimussuhde päättyneeksi. Virka- tai työsopimussuhde päättyy sinä päivänä, jolloin päätös annetaan tiedoksi. Pykälän 2 momentin mukaan viranhaltijalle ja työntekijälle on varattava hallintolain mukaisesti tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin virka- tai työsopimussuhde todetaan päättyneeksi.

4 §. *Kirjallinen varoitus ja pappisvirasta pidättäminen.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa papille voidaan antaa kirjallinen varoitus tai joissa pappi voidaan pidättää pappisvirasta määräajaksi pappisvirkaan liittyvän virheellisen menettelyn johdosta. Pappisvirasta voidaan pidättää myös pappia koskevan tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi. Pykälään koottaisiin säännökset pappisvirasta pidättämisestä nykyisen lain eri luvuista. Kirjallinen varoitus eroaa virkasuhteeseen kuuluvia velvoitteita rikkoneelle tai laiminlyöneelle viranhaltijalle annettavasta varoituksesta, josta säädettäisiin ehdotetussa evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 48 §:ssä. Tuomiokapitulin antama varoitus on osa pappisvirkaan liittyvää kaitsentaa ja valvontaa eikä mahdollista lopullista hallinnollista ratkaisua edeltävä toimi. Varoitus on kaitsentaan liittyvässä menettelyssä vakiintunut termi, josta on säädetty voimassa olevan kirkkolain 5 luvun 3 §:ssä ja jota piispainkokous on toivonut säilytettäväksi. Termiä ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa, koska oikeustila on tarkoitus säilyttää samana. Ennen kuin pappisvirasta pidättämisestä tehdään päätös, papille on varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

5 §. *Pappisvirasta eroaminen ja pappisviran menettäminen.* Pykälässä säädettäisiin papille hakemuksesta myönnettävästä erosta pappisvirasta sekä pappisviran menettämisestä. Pappi menettää pappisvirkansa, jos hän eroaa kirkosta sekä jos hän ei ole pysynyt kirkon tunnustuksessa eikä ole pappisvirasta pidättämisen kuluessa itse pyytänyt eroa pappisvirasta tai osoittanut tahtovansa pysyä kirkon tunnustuksessa. Tuomiokapitulilla ei ole näissä tilanteissa harkintavaltaa sen jälkeen, kun se on todennut tilanteen.

Tuomiokapituli voi määrätä papin menettämään pappisviran, jos papin toiminta tai velvollisuuksien laiminlyönti taikka muu käyttäytyminen osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan pappina. Pappi voi menettää pappisvirkansa myös, jos hänet on tuomittu rangaistukseen sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan pappina. Seuraamusta harkitessaan tuomiokapitulin tulee ottaa huomioon tuomioistuimen rikoksesta määräämän rangaistuksen ankaruus.

Kun tuomiokapituli on myöntänyt papille eron pappisvirasta tai määrännyt hänet menettämään pappisvirkansa, päättyisi myös papin virkasuhde seurakuntaan tai muuhun kirkon viranomaiseen. Asiasta säädettäisiin 8 §:ssä.

6 §. *Lehtorin viran velvollisuudet.* Pykälässä säädettäisiin lehtorin velvollisuudesta pysyä tunnustuksessa sekä lehtorin oikeuksien menettämisestä. Lehtorin rippisalaisuudesta säädettäisiin 9 §:n 4 momentissa. Pykälässä säädetään seuraamuksista niissä tilanteissa, joissa lehtori ei ole pysynyt kirkon tunnustuksessa. Yksilön velvollisuuksista ja niiden laiminlyömisestä aiheutuvista seuraamuksista on säädettävä täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, mistä lehtorin viran velvollisuuksien vastaisesta menettelystä lehtorille voi seurata 4 ja 5 §:ssä säädettyjä seuraamuksia. Lehtorin viran toimittamisesta pidättämisen ja lehtorina toimimisen oikeuden menettämisen perusteet vastaisivat pappisvirkaan sovellettavia perusteita.

7 §. *Poikkeus julkisesta hakumenettelystä.* Viranhoitomääräyksen antaminen seurakuntapastorin virkaan kytkeytyy erityisesti papiksi vihkimiseen, jonka vuoksi julkista hakumenettelyä ei käytetä. Seurakuntapastorin virka ja määräaikainen muu seurakunnan papin virka täytettäisiin haettavaksi julistamatta tuomiokapitulin viranhoitomääräyksellä. Tuomiokapituli antaa viranhoitomääräyksen sopivalle papille ottaen huomioon, mitä seurakunnan lausunnossa todetaan. Seurakunnan lausunnosta säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Tuomiokapitulin papistoa koskeva toimivalta kuuluu perustuslain 11 §:ssä säädetyn uskonnonvapauden piiriin ja liittyy uskonnollisilla yhdyskunnilla olevaan mahdollisuuteen järjestää sisäistä toimintaansa. Kirkon viranomaisten keskinäiset toimivaltasuhteet kuuluvat kirkon järjestysmuodon ja hallinnon alaan ja siten niistä tulee säätää kirkkolaissa. Muutoin poikkeuksista julkiseen hakumenettelyyn virkasuhteeseen otettaessa säädettäisiin ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 8 §:ssä.

8 §. *Papin viran ja lehtorin viran haltijan virkasuhteen päättyminen ilman irtisanomista.* Pykälän mukaan papin viran ja lehtorin viran haltijan virkasuhde päättyisi ilman irtisanomista, jos tuomiokapituli on myöntänyt papille eron pappisvirasta tai määrännyt hänet menettämään pappisvirkansa tai määrännyt lehtorin menettämään oikeutensa toimia lehtorina.

9 §. *Rippisalaisuus.* Pykälässä säädettäisiin pappisvirkaan liittyvästä rippisalaisuudesta. Papin rippisalaisuudella on pitkä historia. Ensimmäisiä merkintöjä papin vaitiolovelvollisuudesta on löydetty jo 400-luvulta. Rippisalaisuus oli 1200-luvulla kanonisessa oikeudessa vaitiolovelvollisuuden suojaama. Kirkkolain rippisalaisuutta koskevat säännökset ovat pysyneet pääosin saman sisältöisinä vuoden 1964 kirkkolaista (635/1964) lähtien.

Papin rippisalaisuus on hyväksytty poikkeuksena muussa lainsäädännössä säädettyihin ilmianto- ja todistamisvelvollisuuksiin. Lastensuojelulain (417/2007) 25 §:ssä säädetään niistä tahoista, joilla on velvollisuus salassapitosäännösten estämättä tehdä hoidon ja huolenpidon tarpeessa olevasta lapsesta lastensuojeluilmoitus kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Mainitussa pykälässä otetaan huomioon kirkkolain säännös rippisalaisuudesta, sillä 4 momentin mukaan rippiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta voidaan säätää tai määrätä erikseen. Myös oikeudenkäymiskaaren todistelua koskevassa 17 luvussa säädetään papin vaitiolovelvollisuudesta. Vaitiolovelvollisuus koskee todistamisen lisäksi hallintoasian käsittelyä ja esitutkintaa.

Pykälän 3 momentin säännöstä papin ilmoitusvelvollisuudesta ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmoitusvelvollisuus koskisi törkeitä rikoksia. Muutoksella selvennettäisiin säännöksen viittausta rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momenttiin, jossa luetellaan ne törkeät rikokset, joiden ilmoittamatta jättäminen on rangaistavaa. Kirkkolaissa säädetään papin ilmoitusvelvollisuudesta toisin kuin rikoslaissa. Papin on annettava hankkeilla olevasta törkeästä rikoksesta tieto viranomaiselle paljastamatta ripissä tai sielunhoidossa hänelle uskoutunutta henkilöä.

Mitä pykälässä on säädetty rippisalaisuudesta, koskisi 4 momentin nojalla myös virassa toimivaa lehtoria.

8 luku **Henkilötietojen käsittely ja kirkonkirjojen pito**

1 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Pykälässä tarkennettaisiin henkilötietojen käsittelyyn sovellettavia säädöksiä kirkon viranomaisissa. Henkilötietojen käsittelyyn kirkon viranomaisissa sovelletaan ensisijaisesti tietosuoja-asetusta ja täydentävää tietosuojalakia. Pykälän 1 momentti olisi siten luonteeltaan informatiivinen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muusta henkilötietojen suojaa koskevasta lainsäädännöstä, jota kirkon viranomaisissa sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn. Diakoniatyössä, jolla momentin 1 kohdassa tarkoitetaan ammatillista, diakoniatyöntekijöiden harjoittamaa diakoniatyötä, käsitellään arkaluontoisia henkilötietoja. Ehdotetun 3 luvun 1 §:n mukaiseen diakoniaan kuuluu vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaista auttamista kuten hengellisen, henkisen, aineellisen ja sosiaalisen avun antaminen sekä autettavan terveydellisen toimintakyvyn tukeminen. Diakoniatyö tekee usein yhteistyötä kunnan järjestämän mielenterveys-, vammais-, kriminaali- ja päihdetyön sekä sosiaalityön kanssa. Vaikka osalla diakoniatyön tekijöistä on sairaanhoitajan tutkinto, diakoniatyössä hoitotoimenpiteitä tehdään hyvin vähäisessä määrin, jos lainkaan. Jos terveydenhoitotoimenpiteitä tehdään, välitetään tieto toimenpiteestä pääsääntöisesti potilasasiakirjoja ylläpitävälle kunnan terveydenhuoltoviranomaiselle. Diakoniatyöntekijät kuuluvat Valviran ylläpitämään rekisteriin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöinä.

Seurakunnat saattavat pitää avustettavista henkilöistä diakoniatyön rekisteriä, johon voidaan kerätä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella avustettavan henkilön nimi ja yhteystiedot sekä tarvittaessa henkilötunnus. Lisäksi tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdan perusteella voidaan käsitellä yleistä terveydentilaa koskevia tietoja tai avustettavan talouteen ja varallisuuteen liittyviä tietoja tai sosiaalisia suhteita kuten perheolosuhteita koskevia tietoja, jos tiedot avustettavan henkilön avun tarpeen kannalta ovat välttämättömiä. Henkilötietojen käsittelyyn on aiemmin sovellettu henkilötietojen suojaa koskevia yleislakeja, tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sekä tietojen luovuttamiseen julkisuuslakia. Diakoniatyötekijöiden ammattipätevyyden kautta myös asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä on osaksi sovellettu diakoniatyöhön. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, ettei kirkkolaissa sinänsä asianmukainen salassapitosääntely muodosta riittävää säännöspohjaa arkaluontoisten asiakas- ja potilastietojen käsittelylle lakisääteisen diakonian piirissä. Valiokunta muistuttaa, että henkilötietojen

suojaan liittyvän sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan täyttää myös soveltuvalla yleislailla (PeVL 4/2020, s. 10). Siten ehdotetaan, että 2 momentin 1 kohdassa viitattaisiin siihen sosiaali- ja terveydenhuollossa sovellettavaan asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön, jota käytännössä on jo osaksi sovellettu diakoniatyössä tietojen käsittelyyn ja jonka muutoin voidaan katsoa soveltuvaksi kirkon harjoittamaan diakoniatyöhön.

Ehdotetun 2 momentin 1 kohdan mukaan diakoniatyöhön sovellettaisiin 1 momentissa säädetyn lisäksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta- ja oikeuksista annetun lain (812/2000) henkilötietojen käsittelyä koskevia 11 ja 13 §:ää, joissa säädetään tietojen luovuttamisesta asiakkaalle ja hänen edustajalleen sekä velvollisuudesta informoida asiakasta tietojen käsittelystä. Lain 3 luvussa säädetään myös henkilötietojen salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Lisäksi sovellettaisiin sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015). Sen 2 luvussa säädetään asiakastiedon kirjaamista koskevista yleisistä edellytyksistä, 3 luvussa kirjattavista asiakastiedoista ja 4 luvussa asiakaskirjojen käsittelyä koskevista erityisistä määräyksistä. Lisäksi diakoniatyössä tulisivat sovellettavaksi potilaan asemasta ja oikeudesta annetun lain (785/1992) 12 ja 13 § sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista (298/2009), jossa säädetään tarkemmin potilasasiakirjojen sisällöstä ja tietojen käsittelystä. Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöinä diakoniatyöntekijöitä velvoittaa jo sinänsä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettujen lakien säännökset henkilötietojen käsittelystä ja salassapidosta.

Sen sijaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) soveltuu huonosti kirkon diakoniatyöhön, koska lain säännökset koskevat lähinnä valtakunnallisia tietojärjestelmiä. Jos seurakunnalla on sähköinen henkilörekisteri diakoniatyötä varten, on kyse paikallisesta tietojärjestelmästä, jossa käsiteltävien tietojen suojatoimia ohjaa tietosuojalain 6 §:n 2 momentti sekä tässä esityksessä omaksuttavaksi ehdotetut tiedonhallintalain säännökset.

Pykälän 2 momentin 2 kohta olisi informatiivinen, ja siinä säädettäisiin kirkkolain ja 1 momentissa säädettyjen yleislakien lisäksi jäsenrekisteriin sovellettavista henkilötietojen suojaa koskevista laeista. Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetussa laissa säädetään niistä tiedoista, joita kirkon jäsenrekisteriin voidaan tallettaa. Seurakuntien kirkonkirjat toimivat aiemmin kirkollisina väestökirjoina ja seurakunnalla on edelleen

väestökirjanpitoon liittyviä tehtäviä väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain mukaan.

Pykälän 2 momentin 3 kohta sisältäisi informatiivisen viittauksen julkisuuslakiin. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan mukaan asetus ei rajoita virallisten asiakirjojen julkisuusperiaatetta. Tietosuoja-asetuksen 86 artiklan mukaan viranomaiset tai julkis- tai yksityisoikeudelliset yhteisöt voivat luovuttaa viranomaisten tai yhteisöjen hallussa yleisen edun vuoksi toteutetun tehtävän suorittamiseksi olevien virallisten asiakirjojen sisältämiä henkilötietoja sellaisen unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jota viranomaiseen tai yhteisöön sovelletaan, jotta voidaan sovittaa yhteen virallisten asiakirjojen julkisuus ja oikeus henkilötietojen suojaan. Luovutettaessa tietoja viranomaisten henkilörekistereistä on otettava huomioon julkisuusperiaate ja salassapitosäännökset siten kuin julkisuuslaissa, etenkin sen 16 §:n 3 momentissa, säädetään. Säännös vastaisi tietosuojalain 28 §:n sanamuotoa ja olisi henkilötietojen luovuttamisen osalta toissijainen esimerkiksi diakoniatyössä sovellettavaan lainsäädäntöön nähden. Lisäksi jäsenrekisteriin sisältyvien kirkollisten väestötietojen luovuttamisessa noudatetaan väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:n mukaan soveltuvin osin mainitun lain 4 luvun säännöksiä.

2 §. *Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely.* Pykälä olisi uusi ja se sisältäisi yleissäännöksen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn välttämättömyysedellytyksestä. Välttämättömyysedellytys koskisi kaikkea erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä kirkon viranomaisissa.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluontoisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille. Myös EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiä henkilötietoja on suojeltava erityisen tarkasti koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluontoisiin kuuluvien tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 4/2020 vp, s. 8 ja siinä mainitut). Esimerkiksi kirkon jäsentiedot, joista selviää uskonnollinen vakaumus, kuuluvat tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin. Jäsentietoja saatetaan käsitellä lakisääteisessä seurakunnan

toiminnassa ja toimintaan liittyvissä henkilörekistereissä kuten esimerkiksi lakisääteisissä hautaustoimen rekistereissä taikka muissa seurakunnan asiakasrekistereissä. Jäsentietoja saisi käsitellä vain siltä osin kuin jäsentiedot ovat tietojen käsittelytarkoituksen kannalta välttämättömiä. Tarkemmin oikeudesta jäsentietojen käsittelyyn säädettäisiin ehdotetussa 8 §:ssä. Diakoniatyössä seurakunta voisi käsitellä arkaluontoisia tietoja vain, jos ne asiakkaan avustamistarpeen kannalta ovat välttämättömiä.

Jäsenrekisteriin liittyvien uhkien pienentämiseksi erityisinä suojatoimina voidaan pitää tietojen käsittelijälle erikseen myönnettävää työtehtävien edellyttämää käyttöoikeutta, kirkkohallituksen ylläpitämiä käyttöoikeusrekisteriä ja lokirekisteriä, ehdotetun 7 §:n 3 ja 4 momentissa säädettyjen tietojen luovuttamisen edellytyksiä, ehdotetussa 10 §:ssä säädettävää virkavastuun periaatetta sekä 11 §:ssä ehdotettavaa jäsenrekisterin tietojen käsittelyn seuranta- ja valvontatehtävää.

3 §. *Kirkonkirjat.* Seurakuntien jäsenrekistereitä on perinteisesti kutsuttu kirkonkirjoiksi. Aina lokakuuhun 1999 saakka ne olivat myös kirkollisia väestörekistereitä, mistä syystä seurakunnilla on yhä edelleen väestökirjanpitoon liittyviä yhteiskunnallisia tehtäviä. Vuoden 2012 aikana otettiin käyttöön kirkon yhteinen jäsenrekisteri, Kirjuri-jäsentietojärjestelmä, johon on talletettu aiemmin seurakunnissa erikseen pidettyjen jäsenrekisterien tiedot. Jäsenrekisteristä erilliseen tietojärjestelmään jäsenrekisterin yhteyteen on talletettu digitoituina kuvina suurin osa manuaalisesti pidetyistä kirkonkirjoista vuodesta 1860 lukien sähköiseksi arkistoksi. Jäsenrekisterin aktiivipuolelle talletetaan manuaalisista kirkonkirjoista uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain mukaiset tiedot. Vanhojen kirkonkirjojen digitoiminen sähköiseksi arkistoksi mahdollistaa valtakunnallisen sukuselvityspalvelun, josta säädettäisiin tarkemmin jäljempänä ehdotetussa 6 §:ssä. Toiminnalla tuetaan valtion Kuoleman ekosysteemi -hanketta.

Pykälä vastaisi voimassa olevaa kirkkolakia, mutta ensimmäisen momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että jäsenrekisterin todettaisiin olevan jäsentietojärjestelmä. Samalla ilmaisu ”jota ylläpidetään automaattisen tietojenkäsittelyn avulla” poistettaisiin. Ilmaisu on vanhentunut eikä sen poistaminen muuta säännöksen merkitystä. Muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa. Muutoin pykälä vastaisi voimassa olevaa lakia.

4 §. *Jäsenrekisterin tietosisältö.* Pykälässä säädettäisiin kirkon yhteiseen jäsenrekisteriin talletettavista tiedoista ja kirkkoon kuulumattoman henkilön tietojen käsittelystä.

Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenrekisteriin sovelletaan myös uskontokuntien jäsenrekistereistä annettua lakia, jonka 4 ja 5 §:ssä on säännöksiä jäsenrekisterin tietosisällöstä. Manuaaliset kirkonkirjat on pääosin digitoitu ja digitoitu aineisto on liitetty jäsenrekisterin yhteyteen sähköisenä arkistona. Jäsenrekisteriin talletetaan digitoiduista manuaalisista kirkonkirjoista vastaavat, mainitun lain 4 ja 5 §:ssä tarkoitetut tiedot pääsääntöisesti sukuselvitysten laadinnan ja muiden väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:ssä tarkoitettujen todistusten ja muiden asiakirjojen laadinnan yhteydessä, jos tietojen siirto on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Tietojen välttämättömyysedellytyksestä säädettäisiin ehdotetussa 2 §:ssä.

Manuaalisia kirkonkirjoja on digitoitu 1860-luvulta lähtien ja vanhojen kirkonkirjojen tietojen kirjauksissa on sovellettu kulloinkin kirjaamishetkellä voimassa olleita lakeja ja asetuksia. Esimerkiksi muuttokirjoista sekä kirkonkirjasta ja muusta vastaavasta rekisteristä annettavasta todistuksesta ja eräiden ilmoitusten merkitsemisestä sellaiseen rekisteriin 28.11.1930 annetun asetuksen mukaan muuttokirjan tuli sisältää muun muassa tiedot asianomaisen henkilön rokotuksista, sivistysmäärästä sekä tunnetusta ruumiin tai mielen virheestä. Tällaisten arkaluontoisten tietojen tallettamista jäsenrekisteriin ei voida pitää seurakunnan ja kirkon nykyisen tehtävän kannalta välttämättömänä. Tietojärjestelmä on myös rakennettu siten, ettei tällaisia tietoja voida siirtää ja tallettaa digitoiduista kirkonkirjoista aktiivisen jäsenrekisterin tietokantaan.

Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 5 §:n 6 ja 7 kohdan mukaan jäsenrekisteriin voidaan tallettaa kirkon jäsenen kastetta, vihkimistä, hautaamista tai muuta vastaavaa toimitusta sekä kirkkoon liittyvää luottamustehtävää tai siihen verrattavaa tehtävää koskevat tiedot, jos ne ovat kirkon toiminnan ja hallinnon kannalta tarpeellisia. Luottamustehtävää koskevien tietojen tallettamisesta jäsenrekisteriin säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksen 3 luvussa.

Jäsenrekisteriin talletetaan lähtökohtaisesti vain kirkon jäsenten tietoja. Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 5 §:n 3–5 kohdan nojalla jäsenrekisteriin voidaan kuitenkin tallettaa kirkon jäsenen aviopuolison, lapsen tai vanhemman henkilötietoja, vaikka tämä ei kuulu kirkkoon. Edellytyksenä on, että tiedot niin sanotuista viitehenkilöistä ovat uskontokunnan toiminnan ja hallinnon kannalta tarpeellisia. Viitehenkilöstä jäsenen tietoihin talletetaan nimi ja syntymäaika tai mahdollisesti henkilötunnus. Sen seikan selvittäminen, onko henkilö kirkon jäsen vai ei, edellyttää erillistä tietohakua

viitehenkilön nimellä tai syntymäajalla. Tietoja tarvitaan muun muassa avioliiton esteiden tutkinnassa (avioliittolain 10 §) sekä annettaessa väestötietojärjestelmästä ja Digi ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:n nojalla virkatodistuksia, sukuselvityksiä ja muita vastaavia todistuksia.

5 §. *Kirkonkirjojen rekisterinpitäjät.* Pykälä on uusi ja se kuvastaisi kirkonkirjojen pidossa tapahtuvaa muutosta. Voimassa olevan kirkkolain mukaan rekisterinpitäjiä ovat seurakunnat ja seurakuntien yhteiset keskusrekisterit. Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa seurakunta ei enää voisi toimia kirkonkirjojen osalta rekisterinpitäjänä. Seurakunnan tulisi kuulua seurakuntien yhteisesti muodostamaan alueelliseen keskusrekisteriin, joka huolehtii kirkonkirjojen rekisterinpitäjän tehtävistä seurakuntien asemasta. Keskusrekisterin perustamisesta säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

Kirkon jäsentä koskevien tietojen päävastuullisena rekisterinpitäjänä toimisi se keskusrekisteri, johon kuuluvaan seurakuntaan jäsen kuuluu. Keskusrekisteri määrittelisi ne keinot, joilla jäsenrekisteriin kuuluvia henkilötietoja käsitellään paikallistasolla. Kirkon yhteisen jäsenrekisterin osalta kirkkohallituksella on kuitenkin tehtäviä, joita on pidettävä rekisterinpitäjän tehtävinä. Tällaisia tehtäviä ovat muun muassa toimivalta päättää tietojen luovuttamisesta eräissä tapauksissa sekä toimivalta antaa keskusrekistereitä sitovia määräyksiä rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä. Kirkkohallitusta ja keskusrekistereitä voidaan siten pitää tietosuoja-asetuksen 26 §:n mukaisina yhteisrekisterinpitäjinä. Tästä syystä kirkkolakiin on syytä ottaa aiempaa tarkemmat määräykset rekisterinpitäjän vastuiden jakautumisesta rekisterinpitäjien kesken.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että jäsenrekisterin rekisterinpitäjiä olisivat seurakuntien yhteiset keskusrekisterit ja kirkkohallitus. Rekisterinpitäjät vastaisivat tietosuoja-asetuksen mukaisten rekisteröidyn oikeuksien toteutumisesta omassa toiminnassaan. Rekisteröidyn olisi mahdollista esittää rekisteröidyn oikeuksiin liittyvä pyyntönsä joko kirkkohallitukselle tai sille keskusrekisterille, johon kuuluvan seurakunnan jäsen hän on. Käytännössä pyynnöt ohjautuisivat pääsääntöisesti jäsenen omalle keskusrekisterille, jolle kuuluu tietojen ylläpitovastuu. Siten esimerkiksi, jos kyse olisi jäsentietoihin kohdistuvasta oikaisupyynnöstä, pyynnön käsittelisi 6 §:n perusteella se keskusrekisteri, johon kuuluvan seurakunnan jäsen rekisteröity olisi. Jos tiedon luovutuspyyntö kohdistuisi rekisteriin talletetun tiedon sijasta rekisteröintiin liittyvään asiakirjaan, siihen sisältyvän tiedon antamisesta päättäisi julkisuuslain 14 §:n mukaisesti se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on.

Rekisterinpitäjät vastaisivat myös tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan ja 24 artiklan mukaisesti siitä, että ne voivat osoittaa vastuullaan olevien rekisterinpitäjän velvollisuuksien toteuttamisen. Lisäksi toimijat vastaisivat valvontaviranomaisen kanssa tehtävästä yhteistyöstä (31 artikla) sekä tietoturvaloukkauksia koskevista menettelyistä (33 ja 34 artikla), kun tietoturvaloukkaus tapahtuu niiden vastuulla olevassa toiminnassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että keskusrekisterit vastaisivat jäsenrekisterin osalta muista rekisterinpitäjän tehtävistä kukin keskusrekisteri omalla toimialueellaan eli siihen kuuluvien seurakuntien jäsenten osalta siltä osin kuin kirkkolaissa ei toisin säädetä. Siten siltä osin kuin rekisterinpitäjän vastuulla olevia tehtäviä ei ole tässä laissa erikseen säädetty kirkkohallitukselle, rekisterinpitäjän tehtävistä vastaisi kukin keskusrekisteri. Järjestely vastaisi tältä osin nykytilaa. Manuaalisten kirkonkirjojen rekisterinpitäjinä toimivat keskusrekisterit. Käytännössä manuaaliset kirkonkirjat voivat olla arkistoituna keskusrekisterin tai siihen kuuluvan seurakunnan arkistotiloissa riippuen keskusrekisterin ja seurakunnan välillä tehdystä yhteistoimintasopimuksesta. Tällöin seurakunta tai arkistolaitos olisi manuaalisen kirkonkirjan tietojen käsittelijä, mutta keskusrekisteri määräisi muun muassa kirjojen käsittelyyn liittyvistä seikoista.

Tämän lain 12 §:ssä tarkoitettujen käyttöoikeus- ja lokirekisterien rekisterinpitäjänä toimii kirkkohallitus. Kirkkohallitukselle säädetty vastuu tietojärjestelmän teknisestä toimivuudesta, tietosuojasta ja tietoturvallisuudesta edellyttää, että se vastaa myös käyttäjä- ja lokirekisteristä. Säännöksellä ei muuteta vallitsevaa oikeustilaa.

6 §. *Keskusrekisteri ja keskusrekisterin johtajan tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin keskusrekisterin pääasiallisesta tehtävästä ja kootusti keskusrekisterin johtajan vastuista ja päätösvallasta. Ehdotettava pykälän 1 momentti olisi uusi. Keskusrekisterin pääasiallisena tehtävänä olisi ylläpitää jäsenrekisterin tietoja keskusrekisteriin kuuluvien seurakuntien jäsenten osalta. Ylläpito tarkoittaisi muun muassa jäsentietojen tallentamista, niiden järjestämistä, muokkaamista tai muuntamista taikka poistamista. Keskusrekisterit hoitaisivat väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa, avioliittolaissa ja etu- ja sukunimilaissa säädettyjä väestökirjanpitoon liittyviä viranomaistehtäviä seurakuntien asemasta. Siten keskusrekisterit antaisivat siihen kuuluvien seurakuntien jäsenistä väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:ssä tarkoitettuja

tietoja. Keskusrekisteri myös suorittaisi avioliittolain 10 §:ssä tarkoitetun avioliiton esteiden tutkinnan. Avioliittolain mukaan avioliiton esteet voi tutkia evankelis-luterilaisen kirkon seurakunta, jonka jäseniä kihlakumppanit ovat tai toinen heistä on. Keskusrekisteri myös huolehtisi etu- ja sukunimilaissa säädetystä etu- ja sukunimeä koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta kasteen tai avioliittoon vihkimisen yhteydessä. Kun nimi talletetaan jäsenrekisteriin, siirtyy tieto tietojärjestelmien välisen muutosliikenteen avulla väestötietojärjestelmään.

Poikkeuksesta ylläpitovastuuseen sekä yksittäisten tietojen luovuttamiseen säädettäisiin ehdotetussa 9 §:ssä. Keskusrekisterin tehtäviin kuuluisi huolehtia myös siitä, että jäsenrekisterin tiedot olisivat ehdotetun 8 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn tietojen käyttötarkoituksen mukaisesti seurakuntien käytettävissä niiden hallinnossa ja toiminnassa. Rekisterinpitäjinä keskusrekisterit vastaisivat ehdotetun 5 §:n mukaisesti tietosuoja-asetuksen mukaisista rekisterinpitäjän vastuista omalta osaltaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kootusti keskusrekisterin johtajan tehtävistä ja päätöstoimivallasta, joista voimassa olevassa kirkkolaissa on säädetty 16 luvun useassa pykälässä. Keskusrekisterit ovat rinnastettavissa päällikkövirastoihin, joissa johtajalla on omalta osaltaan kokonaisvastuu kyseisen viranomaisen toiminnasta, mutta rekisterinpitäjän vastuu on keskusrekisterillä. Koska keskusrekisterinjohtaja tekee viranhaltijapäätöksiä, tulee hänen olla virkasuhteessa.

Säännökseen ehdotetaan vastuita selkeyttävä muutos, mutta tehtävien asiasisältöön ei ehdoteta muutoksia. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaan rekisterinpitäjä vastaa tietojen täsmällisyydestä eli tietojen virheettömyydestä. Siten keskusrekisterin johtajan tehtävänä on huolehtia, mutta ei vastata mainitusta seikasta. Tältä osin 2 momentin 3 kohtaa on tarkennettu voimassa olevaan säännökseen verrattuna. Keskusrekisterin johtaja tai hänen valtuuttamansa viranhaltija voisi päättää jäsenrekisterin käyttöoikeuksien myöntämisestä siltä osin kuin käyttöoikeus koskee keskusrekisteriin kuuluvien seurakuntien jäsentietoja. Käyttöoikeuksia voisi myöntää vain työtehtävien edellyttämässä laajuudessa. Siten käyttöoikeuksien myöntämisen perusteena toimii viranhaltijan tai työntekijän tehtäväkuva. Tätä laajemmista eli pääosin valtakunnallisista käyttöoikeuksista päättäisi kirkkohallitus.

7 §. *Jäsenrekisteriin liittyvät kirkkohallituksen tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin 5 §:ssä säädetyn lisäksi kirkkohallituksen vastuista ja velvoitteista suhteessa jäsenrekisteriin sekä siihen liittyvästä päätöstoimivallasta. Pykälän 1 momentti vastaisi

voimassa olevaa kirkkolakia. Kirkkohallitus vastaa jäsenrekisterin yleisestä toimivuudesta, rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä, tietohallinnosta, tietoturvallisuudesta sekä tietojen sähköisestä arkistoinnista. Rekisteritoimintojen yhtenäisyyden tukemiseksi kirkkohallitukselle säädettäisiin luvun 13 §:ssä oikeus antaa keskusrekistereitä sitovia määräyksiä asiasta voimassa olevaa lakia vastaavasti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirkkohallituksen toimivallasta myöntää käyttöoikeuksia jäsenrekisterin tietojen käsittelyyn. Kirkkohallituksen myöntämä käyttöoikeus olisi pääsääntöisesti keskusrekisterin viranhaltijalle tai työntekijälle myönnettävä valtakunnallinen tietojen käsittelyoikeus. Valtakunnallinen tietojen käyttöoikeus voitaisiin antaa vain viranhaltijoille ja työntekijöille, joiden työtehtävät sitä edellyttävät.

Kirkkohallituksella olisi 3 momentin mukaan toimivalta päättää jäsenrekisterin muusta kuin kirkon jäsenten yksittäisten tietojen luovuttamisesta. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että teknisen rajapinnan käsite vastaa tiedonhallintalaissa määriteltyä käsitettä. Pääsääntöisesti tietojen luovuttaminen tämän säännöksen nojalla tapahtuu teknisen rajapinnan välityksellä. Säännöstä ehdotetaan lisäksi tarkistettavaksi siten, että tietoja voitaisiin luovuttaa vain silloin, jos kirkkolaissa tai muussa laissa säädetyt edellytykset tietojen luovuttamiselle täyttyvät ja tietojen vastaanottajalla on tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain mukainen oikeus käsitellä tietoja. Kun luovutettavia tietoryhmiä ei ole kaikilta osin säädelty, edellytettäisiin, että luovutettavan tiedon tulisi olla myös välttämätön siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutetaan. Säännös vastaisi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 28 §:ää. Kirkollisiin väestörekistereihin sisältyneiden tietojen luovuttamiseen sovelletaan kyseisen lain 48 §:n nojalla lain 4 lukua.

Seurakunnan jäsentiedot ovat tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, joten käytännössä tietoja on luovutettu ja voitaisiin luovuttaa teknisen rajapinnan avulla lähinnä vain 8 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa esimerkiksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautaustoimen rekistereihin tai muihin asiakasrekistereihin. Voimassa olevassa kirkkolaissa on säännös myös siitä, että päätöksessä on annettava tarvittavat määräykset tietojen käytöstä ja suojauksesta. Käytännössä tämä on tarkoittanut velvoittamista soveltamaan henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä ja käyttämään tietoja ainoastaan pyydettyyn käyttötarkoitukseen. Koska velvoitteet koskevat jo suoraan tietosuoja-asetuksen mukaan luovutuksen saajaa, on nykyistä säännöstä tältä osin pidettävä tarpeettomana. Tietojen

vastaanottaja vastaa rekisterinpitäjänä siitä, että sen tietojen käsittely on tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukaista sekä tarvittaessa muun henkilötietojen suojaa koskevan lain mukaista.

Pykälän 4 momentti olisi uusi ja se vastaisi sisällöltään väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 44 ja 46 §:ää. Säännös antaisi kirkkohallitukselle mahdollisuuden tarvittaessa etukäteen vaatia tietojen vastaanottajalta selvitystä siitä, että tämä on riittävällä tavalla suunnitellut luovutettavien tietojen käytön ja niiden suojauksen. Koska kyseessä on erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvista tiedoista, on tärkeää nimenomaisesti kiinnittää huomiota tietojen käsittelyn turvallisuuteen. Selvitys annettaisiin kirjallisesti ja siinä käytäisiin tarpeen mukaan läpi tietoturvallisuuden kahdeksan osa-aluetta.

Pykälän 4 momentissa olisi viittaussäännös 10 luvun 8 §:ään, jonka perusteella tietojen luovuttamiseen jäsenrekisteristä teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sovellettaisiin lisäksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 22–24 §:ää. Tiedonhallintalaissa säädetään teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avaamisesta ja tietojen luovuttamisesta niiden avulla. Lain 24 §:ssä säädetään tietoaineistojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muulle kuin viranomaiselle. Lähtökohtaisesti jäsentietojärjestelmän tietoja on teknisen rajapinnan kautta luovutettu vain seurakuntien tai seurakuntayhtymien tietojärjestelmiin 8 §:n 1 momentin mukaisessa tarkoituksessa. Ottaen huomioon kirkon jäsentietojen kuulumisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisiin erityisiin tietoryhmiin mahdollisuutta tietojen luovuttamiseen teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla kirkon ulkopuolelle voidaan pitää vähäisenä.

8 §. *Kirkonkirjojen tietojen käsittely.* Pykälässä säädettäisiin kirkonkirjojen sisältämien tietojen käsittelijöistä ja käsittelyn tarkoituksesta. Tietojen käsittelyä ohjaisi myös 2 §:ssä säädetty tietojen välttämättömyysedellytys. Jäsentietoja voidaan käsitellä vain, jos se on käsittelytarkoituksen perusteella välttämätöntä.

Pykälän 1 momentti olisi jäsenrekisterin tietojen käyttötarkoitusta koskeva pääsääntö, jota täydentäisi ehdotettava 2 momentti. Kirkonkirjoja hyödynnetään seurakuntien toiminnassa, hallinnossa ja seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle säädettyjen viranomaistehtävien hoidossa, päätösten perustana sekä jäsenten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että tietojen käsittelyä koskevaa säännöstä olisi syytä täsmentää luetteloimalla ne tehtävät ja velvoitteet, joiden täyttämiseksi käsittely on tarpeen (PeVL 4/2020 vp,

s. 9). Eri kirkon viranomaisten kirkonkirjojen tietojen käyttötarkoituksia on siten pyritty avaamaan ehdotetuissa 2–4 momentissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevaa lakia täsmällisemmin, mihin käyttötarkoituksiin seurakunta ja seurakuntayhtymä voi kirkonkirjojen tietoja käsitellä. Momentin 1 kohdan mukaan jäsentietoja voitaisiin käyttää seurakunnan lakisääteisten tehtävien hoitamisessa. Seurakunnan lakisääteisistä tehtävistä säädettäisiin ehdotetussa 3 luvun 1 §:ssä, jota täydentävät kirkkojärjestyksen säännökset. Ehdotetun 3 luvun seurakuntayhtymää koskevien säännösten mukaan seurakunta voi luovuttaa osan tehtävistään seurakuntayhtymän hoidettavaksi. Seurakuntatyössä jäsentietoja käytetään moninaisella tavalla jäsenviestinnästä ja syntymäpäivän muistamisista rippileirien järjestämiseen. Kirkollisten toimitusten yhteydessä tarkistetaan kirkollisen toimituksen edellytykset. Esimerkiksi ehdotetun 1 luvun 2 §:n mukaan alle 12-vuotias lapsi voidaan liittää kirkon jäseneksi, jos hänen vanhempansa tai huoltajansa on kirkon jäsen.

Seurakunnassa ja seurakuntayhtymässä kirkonkirjojen tietoja voitaisiin käsitellä myös seurakuntavaalien toimittamisessa esimerkiksi vaalikelpoisuuden tarkistamiseen ja äänioikeutettujen luettelon laatimiseen. Myös kirkkoherran välittömässä vaalissa äänioikeus määräytyy seurakunnan jäsenyyden perusteella. Lisäksi seurakunta ja seurakuntayhtymä voisi käyttää tietoja muun muassa hoitaessaan hautaustoimilaissa säädettyjä yleisten hautausmaiden ylläpitoon ja hautakirjanpitoon liittyviä tehtäviä.

Hiippakuntien tuomiokapitulit voisivat käsitellä jäsentietoja papiksi vihkimiseen liittyvissä tehtävissä. Pappisviran yhtenä edellytyksenä on kirkon jäsenyys. Lisäksi tuomiokapituli voisi käsitellä jäsentietoja hiippakunnallisien vaalien toimittamisessa kuten äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden tarkistamisessa. Lisäksi tuomiokapitulin tehtäviin kuuluu valmistella hiippakunnalliset jäsenaloitteet hiippakuntavaltuuston käsiteltäväksi. Jäsenaloitteen voivat tehdä ehdotetun 4 luvun 5 §:n mukaan hiippakuntaan kuuluvien seurakuntien seurakuntavaaleissa äänioikeutetut jäsenet. Käsittelyoikeutensa perusteella tuomiokapituli voisi tarkastaa tietojen paikkansapitävyyden jäsenrekisteristä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kirkkohallituksen oikeudesta käsitellä kirkonkirjojen tietoja. Kirkkohallituksen tarve käyttää jäsenrekisteriä pohjautuu lähinnä sen jäsenrekisteriin liittyviin tehtäviin. Oikeus käyttää jäsenrekisterin tietoja merkitsee siten muun muassa mahdollisuutta testata jäsenrekisterin toimivuutta sekä selvittää

tietojärjestelmän virhetoimintoja. Myös tietojärjestelmän kehittäminen edellyttää oikeutta käyttää jäsenrekisterin tietoja. Käytäntö on osoittanut, että kirkollisissa vaaleissa tarkoituksenmukaisinta on, että kirkkohallitus kokoaa alustavat äänioikeutettujen luettelot. Lisäksi kirkkohallitus voisi käyttää kirkonkirjojen tietoja kirkolliseen tilastointiin ja kirkon toimintaan liittyvän tutkimuksen tekemiseen.

9 §. *Jäsenrekisterin tietojen tallettaminen, luovuttaminen ja korjaaminen.* Pykälässä säädettäisiin niistä poikkeustilanteista, joissa jäsenrekisterin tietoja käsittelisi toinen keskusrekisteri kuin se, johon kuuluvan seurakunnan jäsenen tietoja käsittely koskee.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että kirkollisen toimituksen suorittaneen seurakunnan keskusrekisteri voi tallettaa tiedon säännöksessä määritellyistä toimituksista jäsenrekisteriin, vaikka kyse on toiseen keskusrekisteriin kuuluvan seurakunnan jäsenestä. Myös tieto seurakunnan jäsenen rippikoulun käymisestä voidaan tallettaa siinä keskusrekisterissä, johon kuuluvan seurakunnan toimesta rippikoulu on järjestetty. Uutta olisi myös, että kirkkoon kuuluneen vainajan hautaan siunaamista koskevan tiedon voisi tallettaa sen seurakunnan keskusrekisteri, jonka alueella hautaan siunaaminen on toimitettu.

Pykälän 2 momentti olisi uusi ja siinä säädettäisiin niin sanotusta valtakunnallisesta palvelusta. Keskusrekisteri voisi pyydettäessä luovuttaa väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:n mukaisia otteita ja todistuksia tai niitä vastaavia muita yksittäisiä selvityksiä, jos kirkolliseen väestörekisteriin ja niihin kuuluvien asiakirjojen tieto on joko digitaalisena kuvana liitetty erilliseen järjestelmään tai aiemmin talletettu jäsenrekisteriin. Siten keskusrekisteri voisi esimerkiksi perunkirjoitusta varten laatia vainajasta sukuselvityksen koko tarvittavan elinkaaren ajalta.

Verrattaessa kirkon yhteiseen jäsenrekisteriin sen käyttöönottovaiheessa seurakuntien erillisistä jäsenrekistereistä siirrettyjä tietoja digitoituihin, manuaalisten kirkonkirjojen tietoihin, on sukuselvitysten laatimisen yhteydessä saatettu löytää puutteellisia tai muutoin virheellisiä henkilötietoja. Tarkoituksenmukaista on, että sukuselvitystä laativa keskusrekisteri voi tällaisessa tilanteessa eheyttää jäsenrekisterissä olevia tietoja ja siten täydentää ja täsmentää puutteellisiksi tai virheellisiksi havaittuja tietoja digitoitujen kirkonkirjojen perusteella.

Jäsenrekisteriin kuuluvien tietojen korjaamisesta olisi ilmoitettava sille keskusrekisterille, johon kuuluvan seurakunnan jäsen rekisteröity oli tai on. Ilmoitusvastuu perustuisi 6 §:ssä säädettyyn keskusrekisterille kuuluvaan tietojen ylläpitovastuuseen. Samoin korjauksesta olisi ilmoitettava rekisteröidylle, jollei ilmoitusta olisi pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin ehdotetussa uudessa 15 §:n 2 momentissa.

10 §. *Vastuu käsittelytoimista.* Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin jäsentietojen ja kirkollisten väestötietojen käsittelijän vastuusta. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vahingonkorvausvastuusta on säädetty EU:n tietosuoja-asetuksen 82 artiklassa eikä se sisällä kansallista liikkumavaraa vahingonkorvausvastuun kohdentamisen osalta. Tietosuoja-asetuksen nojalla rekisterinpitäjä on lähes ankaraan vastuuseen rinnastuvassa vastuussa henkilötietojen käsittelystä johtuneesta vahingosta ja toisaalta vahingonkorvausvastuusta ei voida säätää kansallisesti, kun käsittely perustuu tietosuoja-asetukseen. Jäsen- ja väestötietojen käsittelyssä on kyse julkiseen valtaan liittyvästä viranomaistoiminnasta, mistä syystä tehtävää on hoidettava virkavastuulla. Keskusrekisterin ja kirkkohallituksen työsopimussuhteinen työntekijä toimisi virkavastuulla käsitellessään jäsen- ja väestötietoja. Virkavastuu sisältää sekä rikosoikeudellisen vastuun että virkavastuun perusteella määräytyvän vahingonkorvausvelvollisuuden.

Pykälän uusi 2 momentti liittyisi ehdotettavaan 9 §:ään. Momentin mukaan keskusrekisteri, joka on tallettanut tai korjannut mainitussa pykälässä tarkoitettuja tietoja olisi myös vastuussa tallettamansa tai korjaamansa tiedon virheettömyydestä. Päävastuu jäsentietojen virheettömyydestä on sillä keskusrekisterillä, johon kuuluvan seurakunnan jäsenen tiedoista on kyse. Jotta pystytään takaamaan tietojen eheys, on tarkoituksenmukaista, että tietojen käsittelijän keskusrekisteri on yhteisvastuussa tallettamiensa ja korjaamiensa tietojen osalta.

11 §. *Jäsenrekisterin tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta.* Pykälässä säädettäisiin kirkkohallituksen mahdollisuudesta seurata ja valvoa jäsenrekisterin tietojen käyttöä. Nykyinen säännös siitä, että jäsenrekisteristä luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon ne on luovutettu, ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi. Käyttötarkoitussidonnaisuus on keskeinen tietosuojan periaate ja sitoo kaikkia rekisterinpitäjiä, myös jäsentietojen mahdollista luovutuksensaajaa. Säännös on ollut tältä osin päällekkäinen tietosuoja-asetuksen kanssa. Muutoin säännöksen sisältö

vastaisi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 52 §:n 1 ja 2 momenttia.

Kirkkohallituksella olisi tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus jäsenrekisterin tietojen käytön ja suojauksen valvontaa ja seurantaa varten. Valvonta kohdistuisi teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla luovutettujen tietojen käsittelyyn eli pääsääntöisesti seurakuntien ja seurakuntayhtymien hallintoa ja toimintaa tukeviin tietojärjestelmiin. Kyseisten muiden mahdollisten tietojärjestelmien, kuten hautaustoimen tietojärjestelmän taikka diakoniatyön tietojärjestelmän osalta seurakunta tai seurakuntayhtymä on tietosuoja-asetuksessa tarkoitettu rekisterinpitäjä. Tietojen vastaanottajalla on velvollisuus käsitellä tietoja tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukaisesti. Tilanteissa, joissa seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle on annettu teknisen rajapinnan kautta mahdollisuus tietojen käsittelyyn toisessa tietojärjestelmässä, on perusteltua, että kirkkohallituksella on tietojen luovuttajana ja jäsenrekisteriin liittyvien vastuidensa perusteella mahdollisuus valvoa tietojen lain- ja luvanmukaista käyttöä.

Kirkkohallituksella olisi lisäksi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja jäsenrekisteristä luovutettujen tietojen käyttäjältä valvontaa ja seurantaa varten. Kirkkohallitus voisi myös tarvittaessa määrätä tarkastajan, jolla olisi oikeus tutkia jäsenrekisteristä luovutettujen tietojen käsittelyssä käytetyt laitteet ja ohjelmistot ja päästä tässä yhteydessä tiedon käyttäjänä olevan seurakunnan tai seurakuntayhtymän tiloihin. Säännös on soveltamisalaltaan suppea ja valvonnan tulee ensi sijassa tapahtua yhteistyössä ja vapaaehtoisin toimin eikä valvontatoimista saa aiheutua tarkastuksen kohteelle tarpeettomasti haittaa tai kustannuksia. Säännöksen mukaan tarkastus ei voi kohdistua kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin.

12 §. *Jäsenrekisterin käyttöoikeusrekisteri ja lokirekisteri.* Jäsenrekisterin käyttöoikeusrekisterin ja lokirekisterin rekisterinpitäjänä toimisi ehdotetun 5 §:n 3 momentin mukaisesti kirkkohallitus. Kirkkohallituksen toimivalta suhteessa käyttöoikeus- ja lokirekisteriin vastaisi jatkossakin Digi- ja väestötietoviraston toimivaltaa suhteessa sen käyttäjä- ja lokirekisteriin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin käyttöoikeusrekisteriin talletettavista tiedoista. Käyttöoikeuden saaneen henkilötietojen lisäksi rekisteriin talletettaisiin tiedot käyttöoikeuden sisällöstä ja tehdystä päätöksestä. Rekisteristä käy siten ilmi, saako käyttöoikeuden saanut viranhaltija tai työntekijä käsitellä vain tiettyjä keskusrekisteriin

kuuluvien seurakuntien jäsentietoja vai, onko kirkkohallitus myöntänyt hänelle laajemmat käyttöoikeudet.

Jäsenrekisterin käytön seurantaa, valvontaa ja suojausta varten pidetään lokirekisteriä jäsenrekisterin tietojen käsittelystä. Lokirekisteriin talletetaan käyttäjän käyttäjätunnus, käsittelyn tapahtuma-ajankohta, sekä käsitellyt tiedot ja tietoryhmät. Käsittelytapahtumasta talletetaan ne tietoryhmät, jotka ovat olleet käsittelyn kohteena. Rekisteriin ei talleteta käsittelytietoa systeemilokista tai muusta teknisestä lokista, joka sisältää vain tietojen käsittelyn teknistä hallintaa koskevaa informaatiota ja jossa ei käsitellä henkilötietoja.

Käyttöoikeusrekisterillä ja lokirekisterillä on merkitystä väärinkäytösten ennaltaehkäisyssä ja selvittämisessä. Tieto- ja viestintärikosten vanhenemisaika on enimmillään kaksi vuotta, mutta virkarikosten viisi vuotta. Tämän vuoksi käyttöoikeusrekisteriin talletettujen tietojen säilytysaika olisi viisi vuotta käyttöoikeuden päättymisestä lukien ja lokirekisteriin talletettujen tietojen säilytysaika viisi vuotta tallettamisajankohtaa seuraavan kalenterivuoden alusta lukien.

Käyttöoikeusrekisteriin ja lokirekisteriin sovellettaisiin ehdotetun 1 §:n 1 momentin mukaisesti tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia. Tietojen luovuttamiseen kyseisistä rekistereistä sovellettaisiin puolestaan julkisuuslain lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain säännöksiä.

13 §. *Kirkkohallituksen määräykset*. Pykälässä säädettäisiin kirkkohallituksen toimivallasta antaa tarkempia määräyksiä jäsenrekisterin toimivuudesta, turvallisuudesta ja arkistoinnin järjestämisestä. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän arkistoon kuuluvista muista asiakirjoista säädettäisiin kirkkolain ja kirkkojärjestyksen 10 luvuissa.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin kirkkohallituksen oikeudesta määrätä tietojen luovuttamisesta perittävistä maksuista. Nykyistä säännöstä ehdotetaan selkeytettäväksi siten, että myös kirkkohallituksen luovuttamista tiedoista voitaisiin periä maksu.

14 §. *Kirkonkirjojen säilyttäminen ja tallettaminen*. Pykälässä säädettäisiin kirkonkirjojen säilyttämisestä ja tallettamisesta arkistolaitokseen. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa, ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole

tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita. Tietojen pysyvä säilyttäminen on katsottu perustelluksi esimerkiksi silloin, kun tiedot ovat osin muuttumattomia tai hitaasti muuttuvia eikä niitä päivitetä pelkän ajan kulumisen vuoksi ja niiden pysyvä säilyttäminen on tarpeellista tehtävien hoitamiseksi. Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluontoisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (PeVL 31/2017 vp, s. 5 ja siinä mainitut).

Ennen lokakuuta 1999 pidetyt kirkonkirjat ovat kirkollisia väestökirjoja, joihin liittyy kirkolle säädettyjä viranomaistehtäviä. Kirkollisiin väestökirjoihin talletettuja tietoja avioliittoon vihityistä, kastetuista ja seurakuntaan tai seurakunnasta muuttaneista voidaan pitää jokseenkin muuttumattomina. Perunkirjoitusta varten laadittavissa sukuselvityksissä saatetaan joutua perittävän rintaperillisten puuttuessa etsimään tietoa mahdollisista perikunnan jäsenistä useiden vuosikymmenten takaa, jopa 1800-luvulta. Lisäksi jäsenrekisteriä käytetään hyödyksi myös muussa seurakunnille säädettyjen viranomaistehtävien hoidossa. Seurakunnille kuuluu lakisääteisenä tehtävänä myös koko maan osalta hautaustoimen hoitaminen. Tässä toiminnassa tarvitaan myös vanhoja tietoja hautaoikeuksien ja hautapaikkaoikeuksien hallinnoinnissa. Kirkon jäsenen oikeusasemaan vaikuttavat kirkkolainsäädännön nojalla eräät kirkolliset toimitukset ja niitä koskevat tiedot kuten kaste, rippikoulu ja konfirmaatio, joten myös näiden tietojen säilyttäminen on tärkeää. Kirkonkirjojen tietojen pysyvää säilyttämistä voidaan pitää välttämättömänä kirkolle säädettyjen viranomaistehtävien toteuttamiseksi sekä kirkon jäsenten oikeuksien ja etujen turvaamiseksi.

Kirkkohallituksella olisi kuitenkin toimivalta poiketa pysyvän säilyttämisen säännöstä 13 §:n 1 momentin nojalla tiettyjen tietojen tai asiakirjaryhmien kohdalla ja päättää niiden määräaikaisesta säilytysajasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin manuaalisten kirkonkirjojen tallettamisesta arkistolaitokseen. Manuaalisia kirkonkirjoja voitaisiin siten tallettaa Kansallisarkistoon, maakunta-arkistoon tai muuhun arkistolaitokseen. Asiasta säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksen 3 luvun 66 §:ssä. Pykälässä ei enää mainittaisi seurakunnan ja seurakuntayhtymän arkistoon kuuluvia muita asiakirjoja, koska niistä ehdotetaan säädettäväksi kirkkolain 10 luvussa ja tarkentavasti kirkkojärjestyksessä.

Pykälän 3 momentin mukaan pysyvästi säilytettävien jäsenrekisteritietojen säilyttäminen voidaan jatkossakin antaa ulkopuolisen palveluntarjoajan hoidettavaksi

kirkkohallituksen päättämällä tavalla. Kirkkohallitus päättää tietojen siirtämisen yksityiskohdista. Pysyvästi säilytettävät jäsenrekisteritiedot voitaisiin antaa säilytettäviksi esimerkiksi mahdolliseen Kansallisarkiston sähköiseen aineistopalveluun.

15 §. *Ilmoitusvelvollisuus*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin papin ilmoitusvelvollisuudesta silloin, kun hän kastaa tai siunaa hautaan henkilön. Voimassa olevaa säännöstä on kielellisesti korjattu. Pykälässä säädettäisiin myös ilmoitukseen sisällytettävistä vähimmäistiedoista. Nykyinen termi uskontokunta korvattaisiin uskonnonvapauslakia vastaavasti uskonnolliseksi yhdyskunnaksi.

Pykälän 2 momentti olisi uusi ja se koskisi keskusrekisterin tekemää jäsenrekisterin tietojen korjaamista. Tieto korjaamisesta tulisi ilmoittaa sekä rekisteröidylle että sille keskusrekisterille, johon kuuluvan seurakunnan jäsenen tietoja korjaaminen koskee. Ilmoitus rekisteröidylle tehdään pääsääntöisesti virkatodistuksen antamisen yhteydessä. Ilmoittamista rekisteröidylle ei kuitenkaan olisi tarpeen tehdä, jos ilmoitusta voidaan pitää ilmeisen tarpeettomana.

Puutteelliset tiedot koskevat pääsääntöisesti manuaalisten kirkonkirjojen tietoja, joista aiemmin seurakuntakohtaisiin tietojärjestelmiin siirryttäessä ei ole koettu tarpeelliseksi tallettaa esimerkiksi vanhentuneiksi koettuja henkilötietoja. Rekisteröity, jonka tietoja joudutaan täydentämään sukuselvitysten laatimisen yhteydessä, on yleensä jo kuollut, jolloin ilmoitusta ei tarvitse tehdä. Tarpeettomana ilmoitusta voidaan pitää myös silloin, jos rekisteröidyn tiedoista korjataan ilmeinen ja selkeä kirjoitusvirhe, jolla ei ole vaikutusta rekisteröidyn oikeuksiin.

Pykälän 3 momentin mukaan avioliittoon vihkimisestä tehtävästä ilmoituksesta säädetään erikseen. Avioliittoasetuksen (820/1987) 10 §:n 2 momentin mukaan vihkijän on viipymättä ilmoitettava vihkimisestä asianomaiselle väestörekisterin pitäjälle. Jos tieto talletetaan jäsenrekisteriin, vihkimistieto välittyy väestötietojärjestelmään.

9 luku **Luottamushenkilöt ja vaalit**

Yleiset säännökset luottamustoimesta ja vaalikelpoisuudesta

1 §. *Luottamushenkilö.* Pykälässä määriteltäisiin luottamushenkilön käsite. Säännöksestä olisi samalla johdettavissa luottamustoimen määritelmä. Luottamushenkilöitä ovat seurakuntavaaleilla seurakunnan kirkkovaltuustoon tai seurakuntaneuvostoon ja seurakuntayhtymän yhteiseen kirkkovaltuustoon valittavien jäsenten lisäksi

seurakuntien ja seurakuntayhtymien muihin toimielimiin kuten kirkkoneuvostoon, johtokuntaan tai yhteiseen kirkkoneuvostoon sekä tilapäiseen toimikuntaan valitut jäsenet tai muuhun luottamustehtävään valitut henkilöt. Vastaavasti luottamushenkilöitä ovat hiippakuntavaltuuston pappis- ja maallikkojäsenet sekä kirkolliskokouksen pappis- ja maallikkoedustajat. Myös muuhun hiippakunnalliseen toimielimeen valitut jäsenet kuten tuomiokapitulin maallikkojäsen ja hiippakuntavaltuuston asettamien johtokuntien jäsenet ovat luottamushenkilöitä. Kirkolliskokouksen kirkkohallitukseen valitsemat maallikko- ja pappisjäsenet sekä kirkkohallituksen asettamien johtokuntien ja muiden toimielinten jäsenet ovat luottamushenkilöitä.

Sen sijaan tehtävänsä perusteella toimielimen jäsenenä olevaa viranhaltijaa tai työntekijää ei pidetä luottamushenkilönä. Seurakunnan kirkkoneuvoston tai seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtajana toimiva kirkkoherra ja tuomiokapitulin jäseninä toimivat tuomiokapitulin viranhaltijat eivät ole luottamushenkilöitä. Myöskään arkkipiispa ei ole luottamushenkilö toimiessaan kirkon eri toimielimissä virkansa puolesta puheenjohtajana eivätkä piispat osallistuessaan kirkolliskokoukseen tai muiden kirkon toimielinten kokouksiin virkansa puolesta.

Luottamushenkilöllä on velvollisuus edistää kirkon parasta sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti ja tehtävän edellyttämällä tavalla. Yleinen käyttäytymissäännös koskee luottamushenkilön toimintaa, johon hän luottamustehtävässään ryhtyy. Luottamushenkilön käytöksen tulee olla yleisesti hyväksyttyjen käytösnormien mukaista. Tähän velvollisuuteen liittyy 5 §, jossa säädettäisiin luottamustehtävässä tai sen ulkopuolella tapahtuneen virheellisen tai rikollisen menettelyn mahdollisista seuraamuksista.

2 §. *Vaalikelpoisuus luottamustoimeen*. Pykälässä säädettäisiin luottamustoimeen vaadittavasta yleisestä vaalikelpoisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan seurakunnan ja seurakuntayhtymän vaaleilla valittavaan luottamustoimeen vaaditaan, että henkilö on seurakunnan jäsen, konfirmoitu, täyttänyt 18 vuotta viimeistään vaalipäivänä ja tunnettu kristillisestä vakaumuksesta eikä ole vajaavaltainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hiippakuntavaltuuston jäsenten, tuomiokapitulin maallikkojäsenen, kirkolliskokousedustajien ja kirkkohallituksen jäsenten vaalikelpoisuudesta. Myös muiden hiippakunnan ja kirkkohallituksen sekä sen asettamien toimielinten luottamushenkilöiden vaalikelpoisuus määräytyy tämän momentin mukaan.

Kirkon työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan jäsenten vaalikelpoisuudesta säädettäisiin työmarkkinalaitosta koskevassa laissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hiippakuntavaltuuston saamelaisjäsenen ja kirkolliskokouksen saamelaisedustajan vaalikelpoisuudesta. Vaalikelpoinen on maallikkojäsen, joka on saamelaiskäräjävaaleissa äänioikeutettu ja 1 momentin mukaisesti vaalikelpoinen seurakunnan luottamustoimeen. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Ahvenanmaalta valittavien hiippakuntavaltuuston jäsenen ja kirkolliskokousedustajan vaalikelpoisuudesta. Henkilön tulee olla Ahvenanmaan maakunnassa sijaitsevan seurakunnan vaalikelpoinen maallikkojäsen.

3 §. *Vaalikelpoisuuden rajoitus*. Pykälässä säädettäisiin luottamushenkilöiden vaalikelpoisuuden rajoituksista kaikilla kirkon hallinnon tasoilla. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kaikkiin kirkollisiin luottamustoimiin vaadittavasta suostumuksesta. Tehtävään valittavan henkilön suostumus hoitaa luottamustoimea voidaan katsoa vaalikelpoisuuden rajoitukseksi ja on sen vuoksi sijoitettu vaalikelpoisuuden rajoituksista säätävään pykälään. Suostumusvaatimus koskisi kaikkia luottamustehtäviä. Ketään ei ole perusteltua valita luottamustoimeen vastoin tahtoaan. Erikseen ei säädettäisi henkilön oikeudesta kieltäytyä luottamustoimesta. Suostumuksen antamatta jättäminen merkitsee samalla luottamustoimesta kieltäytymistä, mikä ei edellytä erityisiä perusteita.

Pykälän 2 momentin mukaan seurakuntavaaleissa ei voitaisi valita luottamustoimeen samaan seurakuntaan palvelussuhteessa eli virka- tai työsopimussuhteessa olevaa henkilöä. Seurakuntayhtymässä seurakuntayhtymään tai siihen kuuluvaan seurakuntaan palvelussuhteessa oleva ei olisi vaalikelpoinen tämän seurakuntayhtymän tai siihen kuuluvan seurakunnan luottamustoimeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tuomiokapituliin palvelussuhteessa olevan henkilön tai virkansa puolesta tuomiokapitulin jäsenenä toimivan henkilön vaalikelpoisuuden rajoituksesta hiippakunnan luottamustoimeen. Rajoitus estäisi häntä toimimasta hiippakuntavaltuuston jäsenenä sekä muussa joko hiippakuntavaltuuston tai tuomiokapitulin luottamustoimessa. Kirkkohallitukseen palvelussuhteessa oleva ei olisi vaalikelpoinen kirkkohallituksen jäseneksi. Kirkkohallituksen viraston johtava viranhaltija ja kirkkohallituksen osastonjohtajat eivät olisi kelpoisia kirkolliskokousedustajiksi.

Kirkkovaltuustolle asioita valmistelevan kirkkoneuvoston jäsen olisi vaalikelpoinen myös kirkkovaltuustoon. Vastaavasti kirkkohallituksen luottamushenkilö voisi olla

samanaikaisesti myös kirkolliskokousedustaja. Myöskään tuomiokapitulin maallikkojäsenen vaalikelpoisuutta hiippakuntavaltuuston jäseneksi ei rajoitettaisi. Vaalikelpoisuuden rajoitus koskisi vain tuomiokapitulin jäseniä, joiden jäsenyys perustuu virka- tai työsopimussuhteeseen. Pappisasessorien katsottaisiin olevan sivutoimisessa virkasuhteessa tuomiokapituliin. Tuomiorovastin jäsenyys tuomiokapitulissa määräytyisi virka-aseman perusteella.

Kirkkohallituksen henkilöstön vaalikelpoisuuden rajoitukset eivät koskisi kirkkohallituksen virastokollegiota. Sen jäsenyys perustuisi viranhaltija-asemaan eivätkä sen jäsenet siten olisi luottamushenkilöitä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin papin vaalikelpoisuuden rajoituksista. Vaalikelpoisuuden menetys pappisvirkaan perustuviin luottamustoimiin perustuisi pappisvirkaa koskevaan tuomiokapitulin päätökseen. Pappisvirkaan perustuvia luottamustoimia olisivat hiippakuntavaltuuston jäsenyys sekä toimiminen kirkolliskokousedustajana. Papin vaalikelpoisuus papillisiin luottamustoimiin olisi lisäksi sidottu erityisiin vaalikelpoisuusedellytyksiin, joista säädettäisiin 2 §:n 2 momentissa.

4 §. *Vaalikelpoisuuden menettäminen ja ero luottamustoimesta*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin menettelystä silloin, kun luottamuselimen jäsen menettää vaalikelpoisuutensa kesken toimikauden ja hänet tulee vapauttaa tehtävästään. Päätösvallasta eli siitä, mikä toimielin tekee päätöksen luottamustoimesta vapauttamisesta, säädettäisiin 6 §:ssä. Lisäksi säädettäisiin, että 3 §:n 2 ja 3 momentin pääsäännöstä poikkeavasti luottamushenkilö ei menetä vaalikelpoisuuttaan enintään kuuden kuukauden pituisen määräaikaisen palvelussuhteen vuoksi. Tuona aikana hän ei kuitenkaan saisi hoitaa luottamustointaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luottamushenkilön mahdollisuudesta pyytää ero luottamustoimestaan. Luottamustoimeen valittu henkilö voisi erota pätevästä syystä kesken toimikauden. Syyn pätevyyden arvioisi päätöksen tekevä toimielin. Pätevä syy voisi olla esimerkiksi se, ettei henkilö kykene hoitamaan luottamustointaan.

5 §. *Luottamustoimesta pidättäminen ja erottaminen*. Pykälässä säädettäisiin tapauksista, joissa luottamushenkilön toiminta joko itse luottamustoimessa tai sen ulkopuolella asettaa luottamushenkilönä toimimisen kyseenalaiseksi.

Pykälän 1 momentti koskisi luottamushenkilön luottamustoimessaan tekemää virkarikosta tai muunlaista velvollisuuksien vastaista menettelyä. Luottamushenkilö hoitaa

tointaan virkavastuulla. Perussäännös virkavastuusta on rikoslain 40 luvun 11 §:ssä. Pidättäminen luottamustoimesta voisi olla mahdollista, jos laiminlyönti täyttäisi virkarikoksen tunnusmerkistön. Tällaiseen luottamushenkilön toimintaan olisi lisäksi velvollisuus puuttua tekemällä menettelystä rikosilmoitus poliisille. Luottamushenkilö voidaan pidättää luottamustoimen hoitamisesta asian selvittämisen, tutkinnan ja oikeudenkäynnin ajaksi. Luottamushenkilöä ei voitaisi kuitenkaan erottaa sen vuoksi, että hän jättää osallistumatta kokouksiin. Säännöksen sanamuotoa on muutettu vastaamaan paremmin rikoslainsäädännössä käytettyä käsitteistöä. Tarkoituksena ei olisi kuitenkaan muuttaa nykyistä käytäntöä, joka mahdollistaa selityksen pyytämisen silloinkin, kun ei ole epäilyä rikoksesta.

Momenttiin on lisätty myös säännös siitä, että luottamushenkilöllä on mahdollisuus itse vetäytyä luottamustoimen hoitamisesta muun muassa silloin, kun hän on esitutkinnassa. Säännös korostaisi luottamushenkilön omaa vastuuta arvioida asemaansa luottamushenkilönä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luottamushenkilön luottamustoimen ulkopuolella tekemän rikollisen menettelyn mahdollisista seuraamuksista. Luottamushenkilö voitaisiin pidättää luottamustoimestaan oikeudenkäynnin ajaksi, jos hänet on asetettu syytteeseen rikoksesta, jonka laatu ja tekotapa osoittavat, ettei hän voi toimia luottamustoimessa sen edellyttämällä tavalla. Johtaako rikos luottamustoimesta pidättämiseen, olisi arvioitava tapauskohtaisesti. Arvioinnissa lähtökohtana voisi olla muun muassa 1 §:n 2 momentin käyttäytymisnormi.

Pykälän 3 momentin nojalla luottamushenkilö voitaisiin erottaa luottamustoimestaan, jos hänet on vaalin toimittamisen jälkeen lainvoimaisella päätöksellä tuomittu vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi rikollisesta teosta, jonka hän on tehnyt joko luottamustointa hoitaessaan tai sen ulkopuolella.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että päätös luottamustoimesta pidättämisestä pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa voitaisiin panna täytäntöön välittömästi odottamatta muutoksenhakuajan päättymistä. Harkintavalta täytäntöönpanon osalta olisi päätöksen tekevällä toimielimellä. Sen sijaan päätös luottamustoimesta erottamisesta olisi pantava täytäntöön heti.

6 §. *Päätösvalta luottamushenkilöä koskevassa asiassa*. Päätöksen luottamushenkilön vapauttamisesta, eron myöntämisestä tai pidättämisestä taikka erottamisesta

luottamustoimesta tekisi sama toimielin, joka hänet on valinnut. Esimerkiksi seurakunnan kirkkoneuvoston jäsentä koskevan päätöksen tekisi kirkkovaltuusto ja kirkkohallituksen asettaman neuvottelukunnan jäsentä koskevan päätöksen kirkkohallituksen täysistunto. Sen sijaan seurakuntavaaleilla, hiippakuntavaltuuston jäsenten vaaleilla tai kirkolliskokousedustajien vaaleilla valittua luottamushenkilöä koskevan päätöksen tekisi se toimielin, jonka jäsen luottamushenkilö on. Siten esimerkiksi kirkkovaltuuston jäsenen erottaisi kirkkovaltuusto, hiippakuntavaltuuston jäsenen hiippakuntavaltuusto ja kirkolliskokousedustajan kirkolliskokous.

Toimielimen puheenjohtaja voisi väliaikaisesti päättää luottamustoimesta pidättämisestä siihen saakka, kunnes toimielin kokoontuu. Ennen päätösten tekoa luottamushenkilöä olisi kuultava hallintolain mukaisesti. Puheenjohtaja olisi velvollinen saattamaan asian välittömästi toimielimen päätettäväksi. Toimielimen päätökseen on mahdollisuus hakea muutosta 12 luvun mukaisesti. Sen sijaan puheenjohtajan tekemään väliaikaiseen päätökseen ei voisi hakea muutosta oikaisuvaatimuksella tai kirkollisvalituksella. Muutoksenhakukiellosta väliaikaista luottamustoimesta pidättämistä koskevaan päätökseen säädettäisiin selvyyden vuoksi 2 momentissa, vaikka muutoksenhakukielloista pääsääntöisesti säädettäisiin 12 luvun 14 §:ssä.

7 §. *Luottamustoimen hoitaminen*. Pykälässä säädettäisiin luottamustoimen hoitamisesta ja uuden luottamushenkilön valinnasta erityistilanteissa. Luottamushenkilö pysyisi toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu, ja sen jälkeenkin, kunnes toinen on valittu hänen sijaansa. Toimielin säilyisi toimintakykyisenä vaalin jälkeen siihen saakka, kunnes uusi toimielin aloittaa toimintansa. Kun luottamushenkilövaalista on tehty valitus, luottamushenkilölle ei ole myönnetty eroa tai kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston vaalipäätös on jätetty lainvastaisena panematta täytäntöön, toimeen valitun luottamushenkilön olisi hoidettava tointaan siihen asti, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Vaikka luottamushenkilövaalista tehtäisiin valitus, uusi luottamushenkilö ryhtyisi hoitamaan tointaan ja hoitaisi sitä vähintään siihen saakka, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa seurakuntavaaleilla, hiippakuntavaltuuston jäsenten vaaleilla tai kirkolliskokousedustajien vaaleilla valittu henkilö kuolee, menettää muutoin vaalikelpoisuutensa, saa eron tai hänet pidätetään tai erotetaan luottamustoimestaan. Tällöin hänen tilalleen olisi kutsuttava varajäsen, joka on saman valitsijayhdistyksen listalla seuraava, valitsematta jäänyt henkilö. Muuhun

luottamustoimeen olisi sen sijaan valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö.

8 §. *Naisten ja miesten edustus toimielimissä*. Pykälä vastaa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n kiintiöperiaatetta. Säännöksen 40 prosentin vähimmäisvaatimuksesta ei voitaisi poiketa ilman erityistä syytä. Vähimmäisvaatimusta laskettaessa pyöristetään tarvittaessa ylöspäin, ei alaspäin. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia valmisteltaessa pidettiin erityisenä syynä muun muassa tilannetta, jossa niissä virka- tai työtehtävissä, joista toimielinten jäsenet valitaan, on yksinomaan miehiä tai naisia. Oikeuskäytännössä on hyväksytty erityisenä syynä poiketa kiintiöperiaatteesta myös toimielimen jäsenyyden perustuminen virka-asemaan. Erityisenä syynä ei kuitenkaan ole pidetty jäsenten asemaa luottamushenkilöinä, poliittisten ryhmien tai eri järjestöjen edustusta, jäsenyyttä aikaisemmin samoja tehtäviä hoitaneessa toimielimessä tai toimielimen arvovaltaisuutta.

Seurakuntavaalit ja kirkkoherran välitön vaali

9 §. *Seurakuntavaalit*. Seurakuntavaalit olisivat välittömät, salaiset ja suhteelliset. Välittömässä vaalissa äänioikeutettu äänestää suoraan sitä henkilöä, jonka hän haluaa tulevan valituksi tehtävään. Vaalisalaisuudella tarkoitettaisiin sitä, etteivät vaaliviranomaiset, muut viranomaiset tai muut kansalaiset saa tietää, kenelle äänestäjä on äänensä antanut tai onko hän jättänyt tyhjän vaalilipun. Sen sijaan tieto siitä, onko äänioikeutettu käyttänyt äänioikeuttaan eli käynyt äänestämässä, ei kuuluisi vaalisalaisuuden piiriin. Vaalien suhteellisuus tarkoittaisi sitä, että kullekin ehdokkaalle lasketaan vertausluku, johon vaikuttavat sekä ehdokkaan saamien äänien että tämän ehdokaslistan saamien äänien määrä. Jäsenet tulisivat valituiksi toimielimiin vertauslukujensa mukaisessa järjestyksessä. Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin toimielimet, jotka valitaan seurakuntavaaleilla neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan.

10 §. *Poikkeukselliset seurakuntavaalit*. Pykälässä säädettäisiin normaalista vaaliaikataulusta poiketen järjestettävistä seurakuntavaaleista, jotka pääsääntöisesti toimitetaan niin sanottuina paperivaaleina. Pykälä sisältäisi säännökset siitä, missä tilanteissa vaaleilla valittu toimielin voidaan muodostaa edellisen vaalin tulosten perusteella ja milloin paperivaali ei ole mahdollinen. Pykälässä säädettäisiin myös ylimääräisillä vaaleilla valittujen luottamushenkilöiden toimikaudesta. Paikkajaosta seurakuntien kesken säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

Pääsääntönä olisi, että kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto ja seurakuntaneuvosto muodostetaan edellisten vaalien tuloksen perusteella silloin, kun kesken vaalikauden tapahtuu seurakuntajaon muutos, seurakunta liittyy seurakuntayhtymään tai eroaa siitä tai kun seurakuntayhtymä puretaan. Seurakuntajaon tai seurakuntayhtymän muutosta suunniteltaessa selvitetään samalla, onko teknisesti mahdollista toimittaa paperivaalit. Paperivaalit voitaisiin toimittaa ilman kirkkohallituksen erillistä päätöstä aina, kun se on vaaliteknisesti mahdollista. Paperivaalien toimittaminen olisi mahdollista ainakin kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston osalta silloin, kun 1) itsenäisiä seurakuntia yhdistetään lakkauttamalla ne ja perustamalla tilalle uusi seurakunta, 2) itsenäinen seurakunta liitetään toiseen seurakuntaan, 3) itsenäinen seurakunta liittyy seurakuntayhtymään, 4) seurakuntayhtymän seurakunta liittyy toiseen seurakuntayhtymään, 5) seurakuntayhtymän seurakunta eroaa itsenäiseksi seurakunnaksi, 6) seurakuntayhtymät yhdistetään tai 7) seurakuntayhtymä purkautuu siten, että muodostetaan kaksi tai useampia uusia seurakuntayhtymiä. Lisäksi seurakunnan liittyessä seurakuntayhtymään voitaisiin aiemman kirkkovaltuustovaalin perusteella muodostaa seurakuntaneuvosto.

Vaalien toimittaminen teknisesti paperivaaleina olisi tarkoituksenmukainen ratkaisu siitä riippumatta, missä kohtaa vaalikautta seurakuntajaon tai seurakuntayhtymän muutos tapahtuu. Vaalikauden alkupuolella on käytettävissä tuoreet vaalitulokset, kun taas vaalikauden loppupuolella ei ole tarkoituksenmukaista toimittaa ylimääräisiä vaaleja jäljellä olevan toimikauden lyhyyden vuoksi.

Ylimääräiset vaalit voidaan joutua toimittamaan tilanteessa, jossa uusien toimielinten muodostaminen edellisten vaalien tuloksen pohjalta osoittautuu mahdottomaksi. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun seurakunnan alue jaetaan kuntaliitosten vaikutuksesta useamman kunnan alueelle tai aiemmat toimielimet on muodostettu niin sanotuilla sopuvaaleilla. Ylimääräiset vaalit voidaan joutua toimittamaan myös silloin, kun jokin seurakuntajaon kohteena olevista seurakunnista sitä vaatii.

Päätöksen ylimääräisten vaalien toimittamisesta tekisi kirkkohallitus. Kirkkohallitus voisi kuitenkin määrätä, ettei ylimääräisiä vaaleja toimiteta, jos muutos on vähäinen tai jäljellä oleva toimikausi lyhyt. Kirkkohallitus voisi myös määrätä, että seurakuntayhtymän yhteisenä kirkkovaltuustona toimii jakamattoman seurakunnan kirkkovaltuusto tai entinen yhteinen kirkkovaltuusto. Tällainen tilanne olisi muun muassa silloin, kun seurakunta kuntajaon muuttumatta jaetaan joko alueellisesti tai kielellisesti,

jolloin sen on muodostettava seurakuntayhtymä. Jos hyvin pieni seurakunta liittyy suureen seurakuntayhtymään tai jos seurakuntayhtymässä vanhastaan oleva seurakunta jaetaan, ei vaaleja myöskään välttämättä tarvittaisi. Näissä tilanteissa on olennaista se, että muutos koskee koko ajan samaa jäsenpohjaa, jolla on jo valmiiksi edustus eri hallintoelimissä. Tällöin ylimääräisten vaalien toimittaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Kirkkohallitus voisi samoilla perusteilla päättää, ettei vaaleja toimiteta myöskään tilanteessa, jossa jokin seurakunta on vaatinut vaaleja.

Seurakuntien yhdistyessä kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston paikat olisi jaettava samalla tavalla kuin seurakuntayhtymän yhteisen kirkkovaltuuston paikat. Paikkajaosta säädettäisiin kirkkojärjestyksen 3 luvun 45 §:n 3 momentissa. Siten jokainen seurakunta saisi aluksi kaksi tai yksi paikkaa ja loput paikat jaettaisiin yhdistyvien seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärien suhteessa.

Ylimääräisissä seurakuntavaaleissa valittujen toimikausi kestäisi vaalikauden loppuun. Jos vaali toimitetaan vaalikauden viimeisenä vuonna, toimikausi jatkuisi myös seuraavan vaalikauden eikä varsinaisia seurakuntavaaleja pidetä.

11 §. *Äänioikeus seurakuntavaaleissa ja kirkkoherran välittömässä vaalissa*. Pykälässä säädettäisiin äänioikeudesta seurakuntavaaleissa ja kirkkoherran välittömässä vaalissa. Muutoin kirkkoherran vaaleista säädettäisiin pääosin kirkkojärjestyksessä. Kirkon jäsenille jäsenyyden perusteella määräytyvä äänioikeus liittyy perustuslain 14 §:ssä säädettyyn vaali- ja osallistumisoikeuksiin. Lisäksi perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Äänioikeus määräytyisi henkilön iän ja väestötietojärjestelmässä olevan kotikuntatiedon perusteella. Seurakuntavaaleissa äänioikeuden ikäraja olisi 16 vuotta, joka tulee täyttää viimeistään vaalipäivänä. Äänioikeutta käytettäisiin siinä seurakunnassa, jossa henkilö on merkitty seurakunnan jäseneksi vaalivuoden elokuun 15 päivänä. Vaaliluettelo muodostettaisiin poimimalla äänioikeutettujen tiedot jäsenrekisteristä. Jäsenrekisterin osoitetiedot ja asuinpaikkatiedot päivittyvät väestötietojärjestelmästä.

Äänioikeutettuja olisivat seurakunnan läsnä olevat jäsenet eli jäsenet, joilla on kotikunta Suomessa. Valituksen johdosta uudelleen toimitettavissa tai poikkeuksellisissa seurakuntavaaleissa äänioikeutta käytettäisiin siinä seurakunnassa, jossa

äänioikeutettu on merkitty seurakunnan jäseneksi viimeistään 70 päivää ennen ensimmäistä vaalipäivää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin äänioikeudesta välittömässä kirkkoherranvaalissa. Kirkkoherran vaali voi olla joko välitön tai välillinen. Välittömässä vaalissa säännöksessä säädetyillä seurakunnan jäsenillä olisi äänioikeus, jonka vuoksi kirkkoherran välitön vaali määriteltäisiin momentin ensimmäisessä virkkeessä. Välillisessä vaalissa kirkkoherran viran vaalin toimittaisivat seurakunnan kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston jäsenet. Vaalitavan valinnasta ja vaalimenettelystä säädetään kootusti kirkkojärjestyksessä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että perustuslain 11 §:ssä säädettyyn uskonnonvapauteen on vakiintuneesti katsottu sisältyvän uskonnollisen yhdyskunnan tietynasteinen sisäinen autonomia ja oikeus määrätä omista asioistaan kuten uskonnollisten johtajien, pappien ja opettajien valinnasta (PeVL 4/2020 vp, s. 5).

Välittömässä vaalissa äänioikeus olisi viimeistään ensimmäisenä vaalipäivänä 18 vuotta täyttävällä kirkon jäsenellä, jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta suomessa ja joka on merkitty kyseisen seurakunnan jäseneksi viimeistään 70 päivää ennen ensimmäistä vaalipäivää.

Äänioikeus olisi kaikille äänioikeutetuille yhtäläinen. Yhtäläisellä äänioikeudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella äänioikeutetulla on samanarvoinen oikeus vaikuttaa vaalin tulokseen. Kaikilla äänestäjillä on käytettävissään sama äänimäärä eli yksi ääni.

Hiippakunnassa toimitettavat vaalit

12 §. *Hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaalit*. Hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaalit olisivat suhteelliset ja salaiset. Suhteellinen vaalitapa tarkoittaa, että vaaleissa jokainen valitsijayhdistys saa sen määrän edustajia kuin, mitä sen vaaleissa saama äänimäärä suhteessa muihin valitsijayhdistyksiin edellyttää. Maallikkovalitsijoiden äänten äänimäärän laskemisesta säädetään kirkkojärjestyksessä.

13 §. *Äänioikeus hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaaleissa*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että hiippakuntavaltuuston pappisjäsenten ja kirkolliskokouksen pappisedustajien vaaleissa äänioikeus on hiippakuntaan kuuluvilla papeilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin äänioikeudesta maallikkojäsenten ja maallikkoedustajien vaaleissa. Äänioikeutettuja olisivat hiippakunnan seurakuntien kirkkovaltuustojen maallikkojäsenet ja seurakuntayhtymään kuuluvissa seurakunnissa seurakuntaneuvostojen maallikkojäsenet ja seurakunnasta yhteiseen kirkkovaltuustoon valitut maallikkojäsenet. Jos sama henkilö olisi jäsenenä sekä seurakuntaneuvostossa että yhteisessä kirkkovaltuustossa, seurakuntaneuvoston jäsenyyteen perustuvaa äänioikeutta käyttäisi hänen varajäsenensä seurakuntaneuvostossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, ettei saamelaiskäräjien jäsenellä ja varajäsenellä olisi äänioikeutta 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa vaaleissa, koska heillä on äänioikeus 14 §:ssä tarkoitetuissa vaaleissa.

14 §. *Saamelaisia edustavan maallikkojäsenen ja maallikkoedustajan vaali*. Oulun hiippakunnan hiippakuntavaltuuston saamelaisjäsenen ja kirkolliskokouksen saamelaisten edustajan valitsisi saamelaiskäräjät. Vaali toimitettaisiin ilman ehdokasasettelua normaalin hallinnollisen valmistelun pohjalta. Asioiden käsittelystä saamelaiskäräjien kokouksessa säädetään saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 18 §:ssä.

15 §. *Papin äänioikeuden rajoitus*. Jos tuomiokapituli on pidättänyt papin pappisvirasta, papilla ei olisi äänioikeutta niissä hiippakunnassa toimitettavissa vaaleissa, joissa äänioikeus perustuisi pappisvirkaan. Näitä vaaleja olisivat hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaalit. Lisäksi äänioikeus perustuisi pappisvirkaan piispan vaalissa ja tuomiokapitulin pappisasessorin vaalissa, joista säädetään kirkkojärjestyksessä.

Erinäiset säännökset vaalien toimittamisesta

16 §. *Seurakunnan ja hiippakunnan vaalilautakunnat*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seurakuntavaalien toimittamista varten asetettavan vaalilautakunnan kokoonpanosta. Säännöksestä on viime muutoksessa poistettu maininta kirkkoherrasta pakollisena vaalilautakunnan jäsenenä, koska säännöksen ei tulisi estää tietyn henkilöryhmän asettumista vaaleissa ehdolle. Muutoksesta huolimatta kirkkoherran ja seurakunnan viranhaltijoiden tulisi toimia tiiviissä yhteistyössä vaalilautakunnan kanssa. Riippumatta siitä, onko kirkkoherra vaalilautakunnan jäsen, hänen olisi turvattava vaalilautakunnalle edellytykset sen tehtävän hoitamiseksi. Varajäseniä voisi olla useampia kuin varsinaisia jäseniä. Heitä voidaan tarvita muun muassa seurakuntavaalien ennakkoäänien laskemista varten. Momentissa viitattaisiin 10 §:n 1 momenttiin,

koska myös siinä tarkoitettujen toimielinten muodostaminen kuuluu seurakunnan vaalilautakunnan tehtäviin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta jakaa seurakunnan alue äänestysalueisiin. Päätösvalta äänestysaluejaosta kuuluisi seurakunnan ylimmälle päättävälle toimielimelle eli kirkkovaltuustolle tai seurakuntayhtymässä seurakuntaneuvostolle. Päätös olisi tehtävä ennen kuin vaalilautakunta asetetaan, jotta vaalilautakuntaan ja sen jaostoihin voidaan valita tarvittava määrä jäseniä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hiippakunnan vaalilautakunnasta, jonka tuomiokapituli asettaa hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaalien toimittamista varten.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen esteellisyydestä. Seurakuntavaaleissa vaalilautakunta päättäisi ehdokaslistojen hyväksymisestä ja huolehtisi vaalipäivän äänestyksen toimittamisesta äänestyspaikassa sekä tekisi äänestyksen päätyttyä ääntenlaskentaan liittyvät päätökset.

Vaalilautakunnan osalta olisi tehtävien edellyttämän korostetun luotettavuuden turvaamiseksi perusteltua rajoittaa vaalilautakunnan jäsenen kelpoisuutta niin, että ehdokas itse, hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa eivät voisi olla vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä. Puolisolla tarkoitettaisiin aviopuolisoa sekä ehdokkaan kanssa avioliiton omaisissa olosuhteissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävää henkilöä. Rajoitussäännös koskisi myös hiippakunnallisia vaaleja kuten kirkolliskokousedustajien ja hiippakuntavaltuuston jäsenten vaaleja.

17 §. *Keskusvaalitoimikunta*. Pykälässä säädettäisiin yhteisen kirkkoneuvoston mahdollisuudesta asettaa seurakuntayhtymässä keskusvaalitoimikunta sekä keskusvaalitoimikunnan pääasiallisesta tehtävästä avustaa vaalien yhtenäisessä toimittamisessa seurakuntayhtymän alueella.

18 §. *Äänioikeutettujen luettelo*. Pykälässä säädettäisiin äänioikeutettujen luetteloon merkittävistä henkilötiedoista. Seurakunnittain laadittavaan äänioikeutettujen luetteloon merkittäisiin asianomaisessa vaalissa äänioikeutetut henkilöt, heidän henkilötunnuksensa sekä lukumääränsä ja tarvittaessa äänestysalueensa. Lisäksi luettelossa tulisi olla tila äänioikeuden käyttämisestä tehtäviä merkintöjä ja muistutuksia varten. Jos äänioikeutetulla olisi niin sanottu turvakielto, myös tästä tehtäisiin merkintä seurakuntavaalien äänioikeutettujen luetteloon. Hiippakunnallisissa vaaleissa kuten

kirkolliskokousedustajien vaalissa ja hiippakuntavaltuuston jäsenten vaalissa äänioikeus pohjautuisi pappisvirkaan tai luottamushenkilöasemaan.

Turvakiellosta säädetään väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 36 §:ssä. Säännöksen mukaan, jos henkilöllä on perusteltu ja ilmeinen syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi, väestötietojärjestelmään voidaan hakemuksesta tallettaa turvakielto. Kun turvakielto on talletettu järjestelmään, kiellon kohteena olevan henkilön kotikunta, asuinpaikka, osoite ja muu yhteystieto saadaan luovuttaa vain sellaiselle viranomaiselle, jonka oikeus näiden tietojen käsittelyyn perustuu laissa tai sen nojalla säädetyn tai määrätyn kiellon kohteena olevan henkilön oikeutta tai velvollisuutta koskevan tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamiseen. Ehdotettavassa 10 luvun 6 §:ssä, jossa säädettäisiin äänioikeutettujen luettelon julkisuudesta, säädettäisiin lisäksi, että tarkastusta varten turvakiellon alaisia tietoja voidaan antaa nähtäväksi vain henkilölle, jota tiedot koskevat.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin äänioikeutettujen luettelon käyttötarkoituksesta. Lähtökohtaisesti henkilörekisteriä kuten äänioikeutettujen luetteloa saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten se on muodostettu. Siten luetteloa tulisi käyttää vain kulloinkin kyseessä olevan vaalin toimittamiseen. Käytännössä äänioikeutettujen luettelon tietoja on kuitenkin käytetty tilastointitarkoituksiin. Lisäksi saattaa olla tarve käyttää tietoja tieteellisessä tutkimuksessa. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista säätää siitä, että äänioikeutettujen luettelon tietoja voidaan käyttää tilastointiin ja tieteelliseen tutkimustarkoitukseen. Henkilörekisterin käyttöä tilastointiin ja tieteelliseen tutkimukseen ohjaavat lisäksi yleiset tietosuojalainsäädännön säännökset. Lähinnä sovellettaviksi tulevat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 § sekä tietosuojalain 31 §. Myös Euroopan unionin yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään henkilörekisterin tietojen käytöstä tilastointiin ja tutkimuskäyttöön. Sinänsä äänioikeutettujen luetteloita lukuun ottamatta hiippakunnallisissa vaaleissa käytettyjä luetteloita ei säilytetä pääsääntöisesti neljää vuotta pidempää aikaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin äänioikeutettujen luettelon säilyttämisestä. Seurakuntavaaleissa äänioikeutettujen luettelo muodostetaan tällä hetkellä kirkon yhteisen jäsentietojärjestelmän tiedoista keskitetysti kirkkohallituksessa jäsentietojärjestelmän tietokantaan sähköisenä rekisterinä, josta seurakunnat tulostavat seurakuntakohtaiset äänioikeutettujen luettelot. Tulostetut luettelot toimivat myös

arkistotulosteina, joihin tehdään merkinnät muun muassa äänioikeuden käytöstä, oikaisuvaatimuksesta tehdystä päätöksestä sekä luettelon itseoikaisuista. Siten kirkkohallituksen muodostama sähköinen rekisteri äänioikeutettujen luetteloiden pohjarekisterinä on tarkoituksenmukaista hävittää, kun seurakuntavaalien tulos on saanut lainvoiman kaikissa seurakunnissa. Tulostettu äänioikeutettujen luettelo säilytetään määräyksen mukaan siihen saakka, kunnes seuraavien seurakuntavaalien tulos on lainvoimainen.

19 §. *Äänioikeutettujen luettelon itseoikaisu*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vaalilautakunnan mahdollisuudesta tehdä itseoikaisuna muutoksia seurakuntavaaleja varten laaditun äänioikeutettujen luettelon tietoihin. Vaalilautakunta voisi lisätä henkilön, merkitä hänet äänioikeutta vailla olevaksi tai korjata häntä koskevia virheellisiä tietoja. Muutokset tulisi tehdä seurakuntavaaleissa viimeistään ennakkoäänestystä edeltävänä perjantaina ennen kello 16 eli ennen kuin äänioikeutettujen luettelo tulee lainvoimaiseksi. Tämä sen vuoksi, että valitus itseoikaisusta voidaan mahdollisesti käsitellä hallinto-oikeudessa ennen vaalipäivää. Muutoksia voitaisiin käsitellä myös muissa, ennen mainittua ajankohtaa pidettävissä vaalilautakunnan kokouksissa.

Vaalilautakunta voisi lisätä äänioikeutetun henkilön, joka on oikeudettomasti – esimerkiksi jäsenrekisteriin liittyvän teknisen syyn vuoksi – jäänyt ottamatta luetteloon, tai henkilön, joka on liittynyt kirkon jäseneksi 11 §:ssä säädettyjen määräaikojen jälkeen. Vain kirkon jäseneksi liittyminen antaisi määräajan jälkeen oikeuden lisätä muut äänioikeuden edellytykset täyttävän uuden henkilön äänioikeutettujen luetteloon. Luettelossa oleva tieto äänioikeutetun seurakunnasta katsottaisiin virheelliseksi, kun äänioikeutetun muuttoilmoitus, jonka mukaan hän on muuttanut seurakunnasta toiseen ennen 11 §:ssä tarkoitettua määräpäivää, saapuu keskusrekisteriin määräpäivän jälkeen.

Henkilö voitaisiin merkitä luettelossa äänioikeutta vailla olevaksi muun muassa silloin, kun äänioikeutta vailla oleva on otettu luetteloon oikeudettomasti esimerkiksi jäsenrekisteriin liittyvän teknisen syyn vuoksi tai kun henkilö on luettelon laatimisen jälkeen kuollut taikka julistettu kuolleeksi. Myös kirkon jäsenyydestä 11 §:ssä säädettyjen määräaikojen jälkeen eronnut henkilö voitaisiin merkitä äänioikeutta vailla olevaksi. Käytännössä henkilön tiedot luettelossa passivoitaisiin ja hänen kohdalleen merkittäisiin luetteloon ”ei äänioikeutta” ja esimerkiksi ”kuollut” tai ”eronnut kirkon jäsenyydestä”. Henkilön tietoja ei kuitenkaan poistettaisi luettelosta.

Jos henkilö merkittäisiin äänioikeutta vailla olevaksi, asiasta olisi tehtävä viipymättä kirjallinen päätös, joka olisi annettava tiedoksi asianomaiselle henkilölle siten kuin 10 luvun 24 §:n 1 momentissa säädettäisiin. Kirjallista päätöstä ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä silloin, kun kyse on kuolleesta tai kuolleeksi julistetusta henkilöstä. Kirkon jäsenyydestä eronneelle tulisi lähettää päätös.

Kun henkilö lisättäisiin äänioikeutettujen luetteloon, hänelle olisi viipymättä lähetettävä siitä tieto esimerkiksi ehdotetun kirkkojärjestyksen 9 luvun 8 §:ssä tarkoitetulla ilmoituskortilla. Äänioikeutettujen luettelon laatimisen jälkeen kirkon jäseneksi liittyneellä henkilöllä olisi äänioikeus siinä seurakunnassa, jonka jäseneksi hän on liittynyt. Tämä merkitsee poikkeusta 11 §:ssä säädetyistä määräpäivistä. Muutoin äänioikeuden edellytykset määräytyisivät 11 §:n mukaan.

Äänioikeutettujen luettelon korjauksesta olisi viipymättä ilmoitettava asianomaiselle henkilölle. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä, jos se olisi ilmeisen tarpeetonta. Vähäisten kirjoitusvirheiden korjauksesta tai vastaavista ei tarvitsisi ilmoittaa.

20 §. *Äänioikeutettujen luettelon lainvoimaisuus*. Pykälässä säädettäisiin seurakuntavaaleissa käytettävän äänioikeutettujen luettelon lainvoimaiseksi tulon ajankohdasta. Oikeudellisesti ei välttämättä ole kysymys lainvoimaisuudesta vaan siitä, että pykälässä tarkoitettua äänioikeutettujen luetteloa on noudatettava muuttamattomana mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta. Luettelo saisi lainvoiman seurakuntavaaleissa ennakkoäänestystä edeltävänä perjantaina eli 16. päivänä ennen vaalipäivää klo 16. Lainvoimaiseksi tulo ei edellyttäisi mitään erityisiä toimia tai päätöstä, vaan se tapahtuisi suoraan säännöksen nojalla. Tämän jälkeen luetteloon ei saisi enää tehdä uusia merkintöjä, jollei kyse olisi hallinto-oikeuden valituksen johdosta tekemän päätöksen aiheuttamista merkinnöistä.

Lainvoimaista äänioikeutettujen luetteloa olisi pääsääntöisesti noudatettava muuttamattomana. Vaikka henkilö olisi oikeudettomasti merkitty luetteloon äänioikeutetuksi, hänen äänestämistään ei voitaisi enää äänestyspaikalla estää. Äänioikeutettujen luettelo tulisi lainvoimaiseksi sen estämättä, että luetteloa koskeva valitus on vielä vireillä hallinto-oikeudessa. Henkilön, jonka nimi puuttuisi äänioikeutettujen luettelosta, mutta jolla on vaalilautakunnalle esitetyn hallinto-oikeuden päätöksen mukaan äänioikeus, olisi annettava äänestää.

21 §. *Järjestys äänestyspaikalla*. Pykälä koskisi ensi sijassa suorana jäsenvaalina toimitettavia seurakuntavaaleja, mutta sitä voitaisiin soveltaa myös hiippakunnallisten vaalien vaalikokouksissa. Pykälässä kiellettäisiin toimet, jotka voivat olla omiaan häiritsemään vaalitoimitusta. Vaalipaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä ei saisi pitää puheita, jakaa esitteitä eikä muutoinkaan pyrkiä vaikuttamaan vaalitoimitukseen. Vaalilautakunnalla olisi oikeus antaa tarkempia vaalisalaisuuden ja äänestyksen kulun turvaavia määräyksiä. Lisäksi sovellettaisiin järjestyslakia (612/2003).

Pykälässä rajoitettaisiin perustuslain 12 §:ssä säädettyä sananvapautta, mutta tätä voidaan pitää välttämättömänä vaalipaikan järjestyksenpidon kannalta. Vaalilautakunnan olisi erityisesti huolehdittava siitä, että vaalisalaisuuden säilyminen äänestyspaikalla turvataan. Äänestystoimituksen julkisuus rajoittuisi äänioikeutettujen henkilöiden oikeuteen saapua vaalihuoneistoon ja äänestää siellä. Ulkopuolisilla ei olisi oikeutta olla läsnä varsinaisessa vaalihuoneessa vaalitoimituksen aikana. Järjestyksenpitoa koskeva säännös ulottuisi äänestyspaikan lisäksi sen välittömään läheisyyteen. Ratkaisu sen suhteen, mitä voidaan katsoa äänestyspaikan välittömäksi läheisyydeksi, olisi tehtävä tapauskohtaisesti.

10 luku **Hallintoasiassa noudatettava menettely ja päätöksenteko**

Lukuun ehdotetaan koottaviksi keskeisimmät hallintoasiassa noudatettavaa menettelyä ja toimielinten päätöksentekoa koskevat säännökset, jotka tulevat sovellettaviksi seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon toimielinten päätöksenteossa ja viranomaisten hallintomenettelyssä. Perustuslain 76 §:n mukaan evankelis-luterilaisen kirkon hallinnosta säädetään kirkkolaissa. Tämä on otettu huomioon monessa hallinnollisessa yleislaissa kuten hallintolain 5 §:ssä. Yleisten hallintolakien omaksuminen koskemaan kirkon viranomaista toteutetaan säätämällä asiasta kirkkolaissa.

Lukuun ehdotetaan lisättäväksi väliotsikot. Väliotsikon ”Yleiset säännökset” alle on koottu hallinnollisten yleislakien omaksumissäännökset. Kielilain ja saamen kielilain omaksumisesta säädettäisiin kuitenkin ehdotetussa 2 luvussa. Lisäksi luvussa säädettäisiin hallintoasian käsittelystä toimielimissä ja hallintopäätösten ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta. Lähtökohtana on pidetty sitä, että luvussa säädettäisiin hallintoasioiden käsittelyn osalta vain asioista, joista on kirkon järjestysmuodon ja hallinnon vuoksi tarpeen säätää hallinnollisista yleislaeista poikkeavasti tai niitä täydentäen.

Yleiset säännökset hallintoasioissa

1 §. *Hallintoasiassa noudatettava menettely ja digitaaliset palvelut*. Pykälässä säädettäisiin hallintoasiassa noudatettavista laeista. Hallintoasian käsittelyssä noudatettavasta menettelystä on perussäännös perustuslain 21 §:ssä, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi viranomaisessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Hyvän hallinnon perusteista sekä hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä säädetään hallintolaissa. Hallintolain säännöksiä hyvän hallinnon perusteista sovelletaan varsinaisten hallintoasioiden käsittelyn lisäksi julkisen palvelun tuottamiseen ja muunlaisiin tosiasiallisiin toimiin. Hallintolaki on toissijainen laki, jolloin kirkkolaissa voi olla siitä poikkeavia säännöksiä, kuten esimerkiksi toimielimen jäsenen esteellisyyttä koskevia erityissäännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) soveltamisesta. Lailla digitaalisten palvelujen tarjoamisesta on pantu kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta. Laissa säädetään myös viranomaisten sekä muiden julkista hallintotehtävää hoitavien velvollisuudesta järjestää digitaalisia palveluja hallinnon asiakkaille sekä tähän liittyvistä velvollisuuksista. Lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin ne digitaaliset palvelut, jotka suunnitellaan ja toteutetaan rippikouluopetuksen tai seurakuntien toteuttaman varhaiskasvatuksen yhteydessä rajatussa ryhmässä määräaikaisesti tai kokeiluluontoisesti.

2 §. *Hankinta-asia*. Kirkko ja seurakunnat ovat julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä. Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 6 §:n mukaan lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan säädetään kirkkolaissa. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin, että hankinta-asiaan sovelletaan mainittua lakia. Lakia sovellettaisiin hankinta-asioissa sekä menettelyllisesti että aineellisesti.

Lakia sovellettaisiin kaikissa evankelis-luterilaisen kirkon hankintayksiköissä. Koko kirkon tasolla näitä ovat kirkkohallitus ja kirkon keskusrahasto, hiippakuntatasolla tuomiokapituli ja seurakuntatasolla kirkkovaltuusto, seurakuntaneuvosto ja johtokunta. Seurakuntayhtymissä hankintayksikköjä olisivat yhteinen kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkoneuvosto ja johtokunta. Samassa asemassa olisivat myös hankinnoista päättävät yksittäiset viranhaltijat.

3 §. *Määräajat*. Hallinto- ja lainkäyttöasioiden määräaikoihin sovellettaisiin säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia. Lainkäyttöasioita ovat muutoksenhaun perusteella hallintotuomioistuimissa käsiteltävät valitukset. Poikkeuksen muodostaisivat eräät vaaleja koskevat määräajat, joista säädetään kirkkojärjestyksen 10 luvun 1 §:ssä.

4 §. *Julkisuus ja salassapito*. Pykälän nojalla seurakunnissa, seurakuntayhtymissä, hiippakunnissa ja kirkon keskushallinnossa sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, jollei tässä laissa toisin säädetä. Papin ja lehtorin rippisalaisuudesta säädettäisiin 7 luvun 9 §:ssä sekä muutoksenhausta 12 luvussa. Siten asiakirjojen julkisuutta koskevissa asioissa kirkon viranomaisten tekemistä päätöksistä ei haeta muutosta julkisuuslain 33 §:n mukaisesti soveltaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia vaan kirkkolain säännösten mukaan. Muutoksenhaun ohjauksen kannalta kirkollishallinnon mahdollisimman yhteneviä muutoksenhakusäännöksiä on pidettävä tarkoituksenmukaisena. Nykyisessä menettelyssä ei ole havaittu oikeusturvaan liittyviä ongelmia. Seurakunnan jäsenen kannalta on selkeää, että muutoksenhakumenettely on kirkollisissa asioissa yhdenmukainen. Kirkollisvalituksena käsiteltävässä asiassa valitusperusteena saatetaan käyttää myös asiakirjan julkisuuteen liittyvää perustetta, jolloin on asiallista, että prosessimenettely on selkeä. Julkisuus- ja salassapitosäännöksiä sovelletaan myös asiakirjahallintoon ja arkistotoimeen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös siitä, että yksityiseen henkilöön kohdistuvaa sielunhoitoa ja diakoniatyötä koskeva asiakirja on pidettävä salassa. Diakoniatyössä syntyvien asiakirjojen salassa pitoa määrittelisivät sinänsä myös ehdotetussa 8 luvun 1 §:ssä mainittu lainsäädäntö sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23 kohta henkilön varallisuuden ja tulojen salassapidosta, 24 kohta pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tietojen salassapidosta, 25 kohta sosiaalihuollon asiakkaiden tietojen salassapidosta sekä 32 kohta henkilön yksityiselämän piiriin kuuluvien seikkojen salassapidosta. Lisäksi diakoniatyössä saatetaan käsitellä sen luonteesta johtuen muita arkaluontoisia tietoja, joita julkisuuslain 24 §:n säännöksessä ei ole huomioitu. Tästä syystä diakoniatyön tietojen salassapidosta on perusteltua säätää erikseen.

Asiakirjan antamisesta päättämisestä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä. Asiakirjan antamisesta päättää lähtökohtaisesti se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on. Kirkollisen viranomaisen päätösvaltaa asiakirjan

antamisessa voidaan siirtää sen alaiselle viranhaltijalle. Asiakirjojen antamisen osalta seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranomaisen päätösvaltaa voidaan siirtää hallinto- tai johtosäännössä ja tuomiokapitulin sekä kirkkohallituksen päätösvaltaa työjärjestyksessä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään, milloin asiakirjan antamisesta voidaan periä maksu, sekä maksun määräytymisen perusteista. Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin, mikä kirkollinen viranomainen päättää maksujen määräämisestä ja perimisestä.

5 §. *Tiedonsaantioikeus*. Pykälässä säädettäisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia täydentävästi oikeudesta saada tietoja kirkolliselta viranomaiselta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan tilintarkastajan ohella tuomiokapitulin määräämällä selvittäjällä sekä piispantarkastusta suorittavalla viranhaltijalla ja asiantuntijalla olisi salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kirkon viranomaiselta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, joita hän pitää tarpeellisina selvitys- tai tarkastustehtävän hoitamiseksi. Tuomiokapitulilla on kirkkojärjestyksen mukaan mahdollisuus määrätä selvittäjä valmistelemaan seurakuntarakenteen muutosta tai seurakuntayhtymän perustamista.

6 §. *Äänioikeutettujen luettelon julkisuus*. Hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaaleissa sekä piispan vaalissa äänioikeutettuja olisivat hiippakunnan papisto ja seurakuntien luottamushenkilöt. Piispan vaalissa äänioikeus voi perustua myös virka-asemaan. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään vuodelta 2007 (19.2.2007, dnro 2225/4/15) katsonut, että piispan vaalissa äänestävien luettelo on julkinen asiakirja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin erikseen seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luettelon julkisuudesta. Momentin mukaan äänioikeutettujen luettelo olisi julkinen seurakunnan jäsenille henkilötunnuksia lukuun ottamatta sinä aikana, kun luetteloa pidetään tarkastusta varten nähtävänä. Julkisuuden rajoittaminen seurakunnan jäseniin johtuu Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan d alakohdasta. Sen on tulkittu merkitsevän sitä, että henkilötietoja käsiteltäessä on huolehdittava asianmukaisista suojatoimista ja siitä, että tietoja ei luovuteta yhteisön ulkopuolelle ilman rekisteröidyn suostumusta. Ehdotetun kirkkojärjestyksen 9 luvun 6 §:n mukaan äänioikeutettujen luettelo pidetään

nähtävänä tarkastusta varten valvonnan alaisena vähintään neljän tunnin ajan kahtena päivänä säännöksessä määriteltynä ajankohtana.

Äänioikeutettujen luettelon nähtävänä pitämisen tarkoituksena on antaa seurakunnan jäsenille tilaisuus tarkastaa äänioikeutta koskevia tietoja ja tehdä omaa äänioikeutta koskevia oikaisuvaatimuksia luettelossa mahdollisesti havaitsemiensa virheiden oikaisemiseksi. Yhtenä tavoitteena menettelylle on, että vaalien toimittamisen pohjana olisi mahdollisimman virheetön äänioikeutettujen luettelo. Tarkastusmahdollisuus palvelee myös yleistä luottamusta vaalitoimituksen oikeellisuuteen. Käytännössä tarkastusmahdollisuuden käyttö on vähäistä.

Vaikka seurakunnan jäsenellä on oikeus tutustua äänioikeutettujen luetteloon sen nähtävänä pitoaikana, tietojen antamista vaaliluettelosta rajoitettaisiin tietojen luonteen vuoksi. Pykälän 2 momentin mukaan sellaisen henkilön tiedot, jonka kohdalla on ehdotetussa 9 luvun 18 §:ssä tarkoitettu merkintä turvakiellosta, voitaisiin antaa tarkastusta varten nähtäväksi vain hänelle itselleen. Turvakielto tarkoittaa käytännössä, että henkilön kotikuntaa koskeva tieto voidaan luovuttaa vain sellaiselle viranomaiselle, jonka oikeus näiden tietojen käsittelyyn perustuu lain tai sen nojalla säädetyn tai määrätyn henkilön oikeutta tai velvollisuutta koskevan tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamiseen. Seurakuntavaaleissa äänioikeutettujen luettelosta kuitenkin ilmenee, minkä seurakunnan ja siten myös kunnan alueella turvakiellon saanut henkilö asuu. Tästä syystä olisi perusteltua, että tällaisen henkilön tiedot voidaan luovuttaa nähtäväksi vain hänelle itselleen eikä äänioikeutettujen luettelosta voi luovuttaa tietoa edes siitä, onko asianomainen henkilö luettelossa.

Äänioikeutettujen luettelo on viranomaisen henkilörekisteriin verrattava asiakirja, josta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin mukaan saa antaa jäljennöksen vain, jos tiedonsaajalla on tietosuojalainsäädännön mukaan oikeus käsitellä sellaisia tietoja. Henkilön uskonnollista vakaumusta koskevat tiedot ovat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, joita saa rekisteröidä, luovuttaa tai muutoin käsitellä vain tietosuojalainsäädännössä säädetyssä erityistilanteessa. Tämän vuoksi on asianmukaista, että äänioikeutettujen luettelosta ei anneta jäljennöksiä eikä sitä anneta jäljennettäväksi tai kuvattavaksi. Säännöksellä ei ole kuitenkaan tarkoitus rajoittaa asianosaisen oikeutta tiedonsaantiin, mistä säädettäisiin selkeyden vuoksi pykälän 3 momentissa.

Muutoin äänioikeutettujen luettelon julkisuuteen sovellettaisiin yleisiä hallinnollisia henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä. Lisäksi äänioikeutettujen luettelossa olevien henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin ehdotetun 7 luvun 1 §:n nojalla tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia.

7 §. *Arkistotoimi*. Uudessa pykälässä säädettäisiin arkistotoimeen sovellettavista säännöksistä. Pykälän 1 momentin mukaan arkistotoimeen sovellettaisiin arkistolakia, jollei kirkkolaissa toisin säädetä. Arkistolain 3 luvussa säädetään arkistotoimesta ja sen järjestämisestä. Arkistonmuodostajista, niiden vastuusta ja tehtävistä, arkistotilasta ja asiakirjojen tallettamisesta arkistolaitokseen säädettäisiin kirkkojärjestyksessä.

Arkistolain 6 §:n mukaan arkistoon kuuluvat asiakirjat, jotka ovat saapuneet arkistonmuodostajalle sen tehtävien johdosta tai syntyneet arkistonmuodostajan toiminnan yhteydessä. Asiakirjalla tarkoitetaan kirjallista tai kuvallista esitystä taikka sellaista sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla aikaansaatua esitystä, joka on luettavissa, kuunneltavissa tai muutoin ymmärrettävissä teknisin apuvälinein.

Arkistotoimen tehtävistä säädetään arkistolain 7 §:ssä. Arkistotoimen tehtävänä on varmistaa asiakirjojen käytettävyys ja säilyminen, huolehtia asiakirjoihin liittyvästä tietopalvelusta, määritellä asiakirjojen säilytysarvo ja hävittää tarpeeton aineisto. Asiakirjojen käytettävyyden varmistaminen käsittää niiden rekisteröinnin ja muun kirjaamisen, arkistoinnin ja luetteloinnin sekä erityisesti atk-aineistojen tallentamisen ja tulostamisen suunnittelun siten, että tietojen käyttö on helppoa ja taloudellista myös tulevaisuudessa. Asiakirjojen säilyminen varmistetaan huolehtimalla siitä, että asiakirjat laaditaan arkistokelpoisia menetelmiä käyttäen ja säilytetään asianmukaisissa tiloissa. Pysyvää säilytysarvoa on vain murto-osalla arkistonmuodostajalle kertyvistä tallenteista. Tietojen säilytysaikojen määrittely ja tarpeettomaksi käyneen aineiston hävittäminen onkin tärkeää sekä tallenteiden säilytys- ja käyttökustannusten että tietojen käytettävyyden kannalta.

Arkistotoimi on järjestettävä ja hoidettava siten, että asiakirjat tukevat ja edistävät arkistonmuodostajan päivittäistä toimintaa. Tässä mielessä arkistotoimi liittyy viranomaisen tietohallintoon. Arkistotoimi tulee myös hoitaa niin, että yksityisten ja yhteisöjen oikeusturvaan liittyvien tietojen ja asiakirjojen säilyminen ja saatavuus samoin kuin tarvittaessa niiden salassapito on varmistettu. Tähän liittyen arkistotoimen on palveltava myös niitä tavoitteita, joita asiakirjojen julkisuudelle lainsäädännössä

asetetaan. Pitkällä aikavälillä arkistotoimen tavoitteena on palvella tieteellistä tutkimusta, minkä vuoksi osa asiakirjoista tulee säilyttää pysyvästi.

Arkistolain 8 §:ssä säädetään, miten arkistonmuodostajan on järjestettävä arkistotoimensa. Arkistonmuodostajan on määrättävä, miten arkistotoimen suunnittelu, vastuu ja käytännön hoito järjestetään. Arkistonmuodostajan on määrättävä asiakirjojen säilytysajat ja -tavat sekä ylläpidettävä niistä arkistonmuodostussuunnitelmaa. Asiakirjojen säilytysaikoja määrättäessä on otettava huomioon, mitä niistä erikseen säädetään tai määrätään.

Pykälän 2 momentin mukaan kirkkohallitus määräisi, mitkä kirkollisen viranomaisen asiakirjat on säilytettävä pysyvästi. Tätä arvioitaessa tulisi ottaa huomioon tiedonhallintalain 21 §:ssä säädetyt tietoaineistojen säilyttämistarpeen määrittelyssä huomioon otettavat seikat. Kirkkohallitus laatii yleensä seurakuntien arkistotointa varten arkistonmuodostussuunnitelman, jossa määrätään myös asiakirjojen säilyttämisestä.

8 §. *Tiedonhallinta.* Pykälä olisi uusi ja se koskisi kaikkia kirkollisia viranomaisia: seurakuntia, seurakuntayhtymiä, tuomiokapituleja ja kirkkohallitusta. Pykälässä säädettäisiin tiedonhallintalain osittaisesta omaksumisesta kirkollisten viranomaisten toimintaan. Ehdotuksen mukaan muun muassa tiedonhallintalain 3 luku ja osittain myös 2 luku jäisivät soveltamisalan ulkopuolelle. Soveltamisalan rajaaminen valtiovarainministeriön ohjaustoimivaltaa ja tiedonhallintalautakunnan tehtävää koskien olisi tarpeen kirkon perustuslaillisesta autonomisesta asemasta käsin. Perustuslain 76 §:n mukaan kirkko päättää itse omasta hallinnostaan ja kirkon järjestysmuodosta säätämällä siitä kirkkolaissa. Itsehallinnon voidaan katsoa sisältävän muun muassa kirkon oikeuden päättää itse hallintoelimistään (ks. PeVL 46/2010 vp). Tiedonhallintalain soveltamisesta aiheutuvien tehtävien vastuuttaminen kirkollisessa viranomaisessa, työtehtäviin perehdyttäminen, riittävän koulutuksen järjestäminen sekä asianmukaisten työvälineiden tarjoaminen ovat puolestaan kaikki jo sinällään työnantajan työnjohtovaltaan kuuluvia perusvelvoitteita (vert. tiedonhallintalain 4 §:n 2 momentti).

Ehdotettavan pykälän mukaan kirkossa sovellettaisiin tiedonhallintalain 2 luvun 4 §:n 2 momenttia, jossa säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuuksista, kuten tiedonhallinnan toteuttamiseen liittyvien tehtävien vastuiden määrittelystä, ajantasaisista ohjeista, valvonnasta sekä koulutuksen ja asianmukaisten työvälineiden tarjoamisesta. Kirkossa sovellettaisiin myös 4 luvun tietoturvallisuutta koskevia 12–17 §:ää. Tiedonhallintalain 12 §:ssä säädetään tietoaineistojen käsittelyyn liittyvän

henkilöstöturvallisuuden perusteista. Pykälä velvoittaa tunnistamaan ne tehtävät, joiden suorittaminen edellyttää tehtävää hoitavalta henkilöltä erityistä luotettavuutta, mutta ei sinänsä luo uusia velvollisuuksia henkilöarviointien tekemiseen. Lain 13 §:ssä säädetään velvoitteista huolehtia tietoaineistojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuuden järjestämisestä, tietojärjestelmien riittävästä testaamisesta, asiakirjajulkisuuden toteutumisesta sekä riittävistä tietoturvallisuustoimenpiteistä. Lain 14 ja 15 §:ssä säädetään tietojen tietoturvallisesta siirtämisestä tietoverkossa ja tietoaineistojen turvallisuuden varmistamisesta. Lain 16 § velvoittaa tietojärjestelmästä vastuussa olevan viranomaisen määrittelemään tietojärjestelmän käyttöoikeudet siten, että ne liittyvät käyttäjän tehtäviin liittyviin käyttötarpeisiin ja ovat ajantasaiset. Lisäksi viranomaisen olisi lain 17 §:n mukaisesti huolehdittava, että sen tietojärjestelmien käytöstä ja niistä tehtävistä tietojen luovutuksista kerätään tarpeelliset tiedot, jos tietojärjestelmän käyttö edellyttää tunnistautumista tai muuta kirjautumista. Koska tiedonhallintalain 18 §:ssä säädetään turvallisuusluokiteltavista asiakirjoista valtion hallinnossa, katsotaan, että viittaussäännös kyseiseen säännökseen on kirkkolaissa tarpeeton.

Lisäksi ehdotetaan, että kirkollisessa viranomaisessa sovellettaisiin tiedonhallintalain 5 luvun 21 §:ää, jossa säädetään niistä perusteista, joilla tietoaineistojen ja asiakirjojen säilytysaika määritellään. Säännös on toissijainen eikä sitä sovelleta, jos säilytysajasta on erikseen säädetty laissa. Esimerkiksi kirkkolaissa on säädetty kirkonkirjojen tietojen säilytysajasta, jolloin säännöstä ei sovellettaisi. Pykälän tarkoituksena on yhdenmukaistaa asiakirjojen ja muiden tietoaineistojen säilytysaikojen määrittelyn perusteita. Tietoaineistojen ja asiakirjojen säilytysaikaa määriteltäessä otettaisiin huomioon tietoaineistojen ja asiakirjojen alkuperäinen käyttötarkoitus, luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden etujen, oikeuksien, velvollisuuksien ja oikeusturvan toteuttaminen ja todentaminen, sopimuksen tai muun yksityisoikeudellisen oikeustoimen oikeusvaikutus, vahingonkorvausoikeudelliset vanhentumisajat ja rikosoikeudelliset vanhentumisajat. Säilytysajan päättymisen jälkeen tietoaineistot joko arkistoitaisiin tai tuhottaisiin viipymättä.

Tiedonhallintalain 5 luvun 22–24 §:ssä säädetään tietojen sähköisestä luovutustavasta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä, katseluyhteyden avaamisesta viranomaiselle ja tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muulle kuin viranomaiselle. Lähinnä säännöksiä sovellettaisiin, kun jäsentietojärjestelmästä luovutettaisiin tietoja seurakunnan tai seurakuntayhtymän käyttöön ehdotetussa 8 luvun 9 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Tiedonhallintalain 6 luvun 25–28 §:ssä säädetään asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnasta. Lain 25 §:ssä säädetään velvollisuudesta ylläpitää viranomaisen käsittelyssä olevista ja olleista asioista asiarekisteriä, johon rekisteröidään asiaa, asiankäsittelyä ja asiakirjoja koskevat tiedot. Asiarekisterin ei tarvitse olla tietojärjestelmä, vaan rekisteriä voidaan ylläpitää myös manuaalisesti taikka esimerkiksi yleistä tekstinkäsittelyohjelmaa käyttämällä. Säännös ei siis pakota siirtymään sähköisen asianhallintajärjestelmän käyttöön. Asiarekisteri edistää julkisuusperiaatteen toteutumista ja hyvään hallintoon kuuluvan asianmukaisen ja joutuisan asiankäsittelyn seuraamista ja todentamista. Tiedonhallintalain 25 § vastaa pääosin julkisuuslaista kumottua 18 §:n 1 momentin 1 kohtaa.

Tarkemmin rekisteröitävistä tiedoista säädetään tiedonhallintalain 26 §:ssä. Tietojen rekisteröinti ei edellytä tietojärjestelmän käyttöönottoa, vaan rekisteröinti voi tapahtua myös manuaalisesti tai käyttäen yleisiä tekstinkäsittelyohjelmia. Viranomaisen käsittelyssä olevalle asialle tulisi muun muassa luoda asiatunnus, jona toimivat viranomaisten käyttämät diaarinumerot, diaaritunnukset ja asianumerot. Perusmetatietoina rekisteröitäisiin asian vireilletuloajankohta. Sillä tarkoitetaan ajankohtaa, jolloin viranomainen on saattanut sille saapuneiden asiakirjojen perusteella asian vireille tai omaaloitteisissa asioissa käynnistänyt toimet asian vireillesaattamiseksi. Lisäksi asiasta tulisi rekisteröidä tieto asian vireillepanijasta ja tarvittaessa myös muista asianosaisista. Rekisteristä tulisi ilmetä myös asian käsittelyn tila, mikä tieto liittyy hallintolain 23 §:n 2 momentissa säädettyyn velvollisuuteen vastata asianosaisen päätöksen antamisajankohtaa taikka asian käsittelyn etenemistä koskevaan tiedusteluun. Asiarekisteriin tulisi rekisteröidä myös asian käsittelyn mahdolliset välitoimenpiteet ja niihin liittyvät asiakirjat.

Lisäksi tiedonhallintalaissa säädetään asiakirjoihin liittyvistä rekisteröitävistä tiedoista. Asiakirjasta olisi rekisteröitävä ainakin asiakirjan yksilöivä tunnus, joka voi olla joko numeerinen tunnus tai esimerkiksi asiakirjan otsikkotieto. Viranomaiselle saapuneesta asiakirjasta olisi rekisteröitävä sen saapumistapa, jonka voidaan katsoa sisältävän tiedon myös saapumisajankohdasta. Myös asiakirjan lähettäjä tai asiamies kuuluu saapuneen asiakirjan perusmetatietoihin. Viranomaisen laatimasta asiakirjasta rekisteröitäisiin puolestaan ainakin asiakirjan laatija ja laatimisajankohta. Laatimisajankohdalla tarkoitetaan ajankohtaa, jolloin asiakirja rekisteröidään asiarekisteriin tai jolloin asiakirja on ollut valmis käyttötarkoitukseensa.

Lain 27 §:ssä säädetään tietoaineistojen hallinnasta palveluja tuotettaessa. Säännöksen mukaan muun kuin asiankäsittelyn eli lähinnä palveluja tuotettaessa syntyvä tietoaineisto ja asiakirjat tulee myös yksilöidä ja rekisteröidä siten, että niiden muodostuminen voidaan jälkikäteen todentaa ja toisaalta voidaan varmistua tietojen saatavuudesta. Tällaisia palveluja seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä ovat muun muassa leiri- ja retkitoiminta, joiden yhteydessä syntyviä asiakirjoja säännös koskisi. Asiakirjoja säilytetään kuitenkin vain arkistonmuodostussuunnitelmassa määrätyn ajan.

Tiedonhallintalain 28 §:ssä säädetään puolestaan velvollisuudesta ylläpitää kuvausta viranomaisen asiarekistereistä ja tietovarannoista ja se vastaa kumottua julkisuuslain 18 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Kuvauksella toteutettaisiin julkisuusperiaatetta, koska se helpottaa tietopyynnön tekemistä. Julkisuuslain mukaan tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon. Tiedonhallintalain 28 §:ssä on yksilöity, mitä tietoja kuvauksen on sisällettävä. Lisäksi kuvaus olisi julkaistava yleisessä tietoverkossa siltä osin, kun kuvauksen tiedot eivät ole salassa pidettäviä.

Hallintoasian käsittely toimielimessä

9 §. *Työjärjestykset.* Esityksessä ehdotetaan, että seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä hallinto-organisaatiosta toimielimineen sekä kokousmenettelyistä määrättäisiin yhdessä kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston hyväksymässä hallintosäännössä. Hallintosäännön sisällöstä säädettäisiin ehdotetussa 3 luvun 7 §:ssä. Samalla kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston erillisistä työjärjestyksistä luovuttaisiin. Pykälän 1 momentissa ei tästä syystä enää viitattaisi kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkovaltuuston työjärjestyksiin. Tuomiokapituli, hiippakuntavaltuusto, piispainkokous, kirkkohallitus ja kirkolliskokous vahvistavat edelleen itselleen työjärjestyksen.

Työjärjestyksen määräykset eivät voi olla ristiriidassa kirkkolainsäädännön tai muun kirkossa noudatettavan lain kanssa. Työjärjestyksen määräyksillä täydennetään kirkkolakia ja kirkkojärjestystä. Kirkkohallituksen työjärjestyksessä määrätään päätösvallan siirtämisestä virastokollegiolle, johtokunnalle tai viranhaltijalle ja tuomiokapitulin työjärjestyksessä voidaan määrätä päätösvallan siirrosta viranhaltijalle. Seurakunnan tai seurakuntayhtymän toimielinten päätösvallan siirtämisestä voidaan määrätä hallinto- tai johtosäännössä siten kuin 3 luvussa säädetään.

10 §. *Asian siirtäminen ylemmän toimielimen ratkaistavaksi*. Pykälässä säädettäisiin toimielimelle tai viranhaltijalle delegoidun asian, jossa on tehty päätös, siirtämisestä samassa viranomaisessa ylemmän toimielimen ratkaistavaksi. Voimassa olevan säännöksen sanamuotoa ehdotetaan selkeytettäväksi. Säännös olisi rinnasteinen kuntalain 92 §:ssä säädetyn otto-oikeuden kanssa.

Tämä yksittäistä asiaa koskevan ratkaisuvallan siirtäminen ylemmälle toimielimelle liittyy asteelliseen toimivaltaan. Viranomaiselle lain mukaan kuuluvaa päätösvaltaa voidaan hallinto- tai johtosäännössä tai työjärjestyksessä antaa alemmalle toimielimelle tai viranhaltijalle. Alemmalle toimielimelle tai viranhaltijalle määrättyä toimivaltaa ei voi ilman erityissäännöstä siirtää tai alistaa takaisin ylemmän toimielimen käsiteltäväksi. Seurakunnan hallinnosta tai taloudesta vastaa ehdotetun 3 luvun 10 §:n nojalla kirkkoneuvosto. Ehdotettavan 3 luvun 18 ja 19 §:n nojalla sama vastuu on seurakuntayhtymässä yhteisellä kirkkoneuvostolla ja seurakuntayhtymään kuuluvan seurakunnan seurakuntaneuvostolla. Vastaavasti vastuu hiippakunnan taloudesta ja hallinnosta on ehdotetun 4 luvun 6 §:n mukaan tuomiokapitulilla ja kirkon keskushallinnon osalta 5 luvun 7 §:n nojalla kirkkohallituksella. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan alemman toimielimen tai viranhaltijan päätösvaltaan kuuluva asia voitaisiin siirtää hallintosäännössä taikka työjärjestyksessä tai johtosäännössä määrätyllä tavalla hallinnosta ja taloudesta vastuussa olevan ylemmän toimielimen ratkaistavaksi. Päätös voidaan tällöin kumota, muuttaa tai palauttaa uudelleen käsiteltäväksi.

Pykälän 3 momentissa annettaisiin mahdollisuus säätää kirkkojärjestyksessä niistä asioista, joita ei voisi siirtää ylemmän toimielimen ratkaistavaksi. Ehdotetussa kirkkojärjestyksen 5 luvun 15 §:ssä säädettäisiin asioista, joita ei voi siirtää kirkkohallituksen täysistunnon ratkaistavaksi.

Ehdotettava 4 momentti olisi uusi ja siinä säädettäisiin, missä ajassa asia olisi viimeistään siirrettävä ylemmän toimielimen ratkaistavaksi. Aiemmin ajasta on voitu määrätä hallinnon sisäisessä ohjesäännössä tai työjärjestyksessä. Tarkoituksenmukaista kuitenkin on, ettei asiaa voisi siirtää enää sen jälkeen, kun siinä tehty päätös on tullut lainvoimaiseksi. Siten momentissa määräaika asian siirtämiseen sidottaisiin viranomaisen sisäiseen muutoksenhakuun eli oikaisuvaatimusaikaan.

11 §. *Esteellisyys.* Seurakunnan, hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon luottamushenkilöiden ja työntekijöiden esteellisyys määräytyy hallintolain mukaan, jollei kirkkolaissa toisin säädetä. Esteellisyydellä tarkoitetaan sellaista sidonnaisuutta asiaan tai

asianosaisiin, joka saattaa vaarantaa henkilön puolueettomuuden. Esteellisyys arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Voimassa olevan lain mukaan kirkkovaltuuston jäsen on esteellinen ottamaan osaa sellaisen päätöksen tekemiseen, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen läheistään. Vastaavasti seurakuntayhtymässä ja hiippakuntahallinnossa valtuustotasolla esteellisyys rajoittuisi jäsenen tai hänen läheisensä asianosaisasemaan. Säännös on rinnasteinen kuntalain 97 §:n kanssa. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan selkeytettäväksi siten, että esteellinen jäsen ei saa lainkaan osallistua asian käsittelyyn valtuuston kokouksessa. Valtuuston jäsenen osallistuessa asian käsittelyyn seurakunnan, seurakuntayhtymän tai hiippakunnan muussa toimielimessä häneen sovellettaisiin, mitä kyseisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä säädetään.

Kirkolliskokous on kirkossa ylin säännöksiä säätävä ja kirkon oppia määrittävä toimielin. Valtion toimielimistä se on rinnastettavissa eduskuntaan. Kirkolliskokouksen tehtävien näkökulmasta kirkolliskokousedustajan osallistumista päätöksentekoon on tarpeen rajoittaa vain silloin, kun asia koskee häntä henkilökohtaisesti. Tällöin hän ei saisi osallistua asian valmisteluun valiokunnassa eikä päätöksentekoon eikä myöskään asian käsittelyyn täysistunnossa.

Pykälän 3 momentti koskisi esteellisyyttä muissa toimielimissä. Siten seurakunnan ja seurakuntayhtymän muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa toimielimissä, tuomiokapitulissa, kirkkohallituksen toimielimissä ja piispainkokouksessa sovellettaisiin hallintolain 28 §:ää lukuun ottamatta sen 1 momentin 6 kohtaa. Vastaavia esteellisyyssäännöksiä sovellettaisiin viranhaltijoihin ja työntekijöihin. Hallintolain 28 § sisältää esteellisyysperusteiden luettelon ja täydentävän yleislausekkeen, jonka mukaan virkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu. Hallintolain mukaan säännöksiä virkamiehen esteellisyydestä sovelletaan myös monijäsenisen toimielimen jäseniin ja muihin asian käsittelyyn osallistuviin kuten sihteeriin. Esteellisyyden ratkaisemisesta säädetään hallintolain 29 ja 30 §:ssä. Yleislausekkeella pyritään turvaamaan hallintomenettelyn puolueettomuutta. Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että viranhaltija, joka ei ole esitellyt tai käsitellyt asiaa, ei ole pelkästään palvelussuhteensa perusteella esteellinen käsittelemään hallintoasiaa, jossa hänen työnantajanaan toimiva seurakunta tai seurakuntayhtymä on asianosainen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin rajoituksesta ottaa osaa työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan jäsenten ehdollepanoon tai valintaan. Hiippakuntavaltuustossa ja kirkkohallituksessa työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan jäsenten ja varajäsenten ehdollepanoon ja vaaliin voisivat ottaa osaa vain ne jäsenet, joiden palvelussuhteen ehtoja kirkon virka- tai työehtosopimus eivät koske.

Pykälässä ei enää säädettäisi kirkkohallituksen viranhaltijan tai luottamushenkilön esteellisyydestä eläkeasiassa tai eläketurvan järjestämiseen liittyvissä kysymyksissä, koska päätöksenteko eläkeasioissa on siirretty Kevalle.

12 §. *Toimielimen päätöksentekotavat*. Uudessa pykälässä säädettäisiin, millä tavalla toimielimelle kuuluvista asioista voitaisiin päättää. Toimielin voisi käsitellä asioita kokouspaikalla pidettävässä kokouksessa tai vaihtoehtoisesti pitää sähköisen kokouksen. Sähköisellä kokouksella tarkoitettaisiin sähköisessä toimintaympäristössä toteutettua kokousta, johon osallistuttaisiin sähköisen yhteyden avulla osallistujan valitsemasta paikasta käsin. Sähköiset kokoukset ovat olleet mahdollisia seurakuntien, seurakuntayhtymien, hiippakuntien ja kirkon keskushallinnon toimielimissä 15.3.2021 alkaen (laki kirkkolain muuttamisesta 200/2021). Nyt sähköisten kokousten mahdollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös kirkolliskokouksen täysistuntoja. Lisäksi pykälässä täsmennettäisiin, että toimielimen kokouspaikalla pidettävään varsinaiseen kokoukseen voisi osallistua myös sähköisesti (ns. hybridimalli) toimielimen niin päättäessä. Tarkempia määräyksiä voitaisiin ottaa toimielimiä ohjaaviin sisäisiin hallinnollisiin määräyksiin. Sähköisestä kokouksesta säädettäisiin tarkemmin ehdotetussa 13 §:ssä.

Lisäksi päätöksiä voitaisiin tehdä sähköisesti ennen varsinaista kokousta. Sähköisellä päätöksentekomenettelyllä tarkoitettaisiin ajasta ja paikasta riippumatonta päätöksentekoa ennen toimielimen kokousta. Kyseessä olisi uusi päätöksentekotapa kirkon hallinnossa. Sähköisestä päätöksentekomenettelystä säädettäisiin tarkemmin ehdotetussa 14 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan kirkon viranomaisen eli seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen tulisi huolehtia tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisten saatavissa. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota salassa pidettävien asioiden käsittelyyn. Laillisuusvalvojien ratkaisuissa (1.12.2011 AOK 1840/1/2010 ja 24.3.2011 EOA 3438/4/09) on todettu, että tavallista sähköpostiyhteyttä ei voida pitää riittävän tietoturvallisena salassa pidettävien tietojen

viestinvälitykseen. Siten sähköisessä kokouksessa ja sähköisessä päätöksentekomenettelyssä salassa pidettäviä asioita sisältäviä asiakirjoja ei voida lähettää eikä keskusteluja käydä muun kuin suojatun tietoliikenneyhteyden avulla.

Kirkon viranomaisen, joka käyttää sähköisiä kokouksia, tulisi tietoturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen muun muassa linjata se, millaisista paikoista toimielinten jäsenet voivat osallistua kokoukseen. Lisäksi viranomaisen tulee huolehtia siitä, etteivät salassa pidettävät tai luottamukselliset tiedot ole ulkopuolisten saatavissa. Kirkon viranomainen voisi siirtyä käyttämään sähköistä kokousmenettelyä vasta, kun viranomaisen käytössä olevat tietojärjestelmät ovat riittävän tietoturvallisia. Sama koskisi varsinaisia kokouksia siltä osin kuin niihin osallistutaan sähköisesti.

Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä toimielimen jäsenet tulisi voida luotettavasti tunnistaa siten kuin laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) säädetään. Käytettävän tietojärjestelmän tulisi olla suljettu ja tietoliikenneyhteyksien asianmukaisesti suojatut. Lisäksi olisi otettava huomioon palvelinten tietoturvallisuuteen liittyvät näkökohdat.

13 §. *Sähköinen kokous*. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin sähköisen kokouksen edellytyksistä. Kokoukseen osallistuvat henkilöt voisivat osallistua kokoukseen keskenään eri paikoista. Myöskään kokouksen puheenjohtajan ja sihteerin ei tarvitsisi olla läsnä kokouspaikalla. Muutoin sähköisessä kokouksessa toimittaisiin varsinaisen kokouksen päätöksentekomenettelyn mukaisesti.

Sähköisessä kokouksessa läsnä olevien tulisi olla yhdenvertaisessa näkö- ja ääniyhteydessä. Tämä turvaisi toimielimen päätöksenteon toimintaedellytyksiä, kun kokoukseen osallistuvat jäsenet voisivat keskustella päätettävänä olevista asioista kasvokkain.

Jos toimielimen kokous on julkinen, tulisi sen seuraamiseen varata mahdollisuus. Asiasta säädettäisiin ehdotetussa 16 §:n 3 momentissa. Tällainen mahdollisuus olisi esimerkiksi siten, että yleisölle varataan tila, jossa olevalla näytöllä on sama näkymä kuin kokoukseen osallistuvilla. Sähköinen kokousnäkymä voidaan myös yhdistää avoimeen tietoverkkoon, jossa se voi olla katsottavissa esimerkiksi seurakunnan verkkosivuilta löytyvän linkin kautta.

14 §. *Sähköinen päätöksentekomenettely*. Pykälässä säädettäisiin sähköisen päätöksentekomenettelyn edellytyksistä. Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä voitaisiin

osa toimielimen kokoukseen tulevista asioista käsitellä harkinnan mukaan ennen varsinaista toimielimen kokousta. Päätöksentekomenettely olisi pääsääntöisesti tarkoitettu niin kutsuttujen rutiininluontoisten asioiden käsittelyyn. Sähköinen päätöksenteko edellyttäisi siihen soveltuvan tietojärjestelmän tai muun tietoteknisen ratkaisun käyttämistä, mutta se ei edellytä toimielimen jäsenten näkö- ja ääniyhteyttä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kirkon viranomaisten toimielinten julkisia kokouksia lukuun ottamatta päätöksenteko voi tapahtua suljetussa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Toimielin voisi käyttää sähköistä päätöksentekomenettelyä ennen kokousta tapahtuvaan päätöksentekoon. Viranomaisen harkinnassa olisi, kuinka paljon ennen kokousta päätöksenteon tulee tapahtua. Koska sähköinen päätöksenteko ei ole avointa eikä julkista, sitä ei voitaisi käyttää kokouksissa, jotka ovat julkisia.

Pykälän 2 momentin mukaan sähköisessä päätöksentekomenettelyssä käsiteltävät asiat tulisi yksilöidä kokouskutsussa ja mainita, mihin mennessä asia on käsiteltävä sähköisesti. Kokouskutsussa tulisi siten ilmaista tietty aika, mihin mennessä toimielimen jäsenten on mahdollista käydä ilmaisemassa kantansa asiaan. Asian käsittely ja kannan ilmaiseminen tapahtuisi esimerkiksi suljetussa sähköisessä päätöksentekojärjestelmässä. Kannan ilmaisemiseksi tulisi olla mahdollisimman yksinkertaiset vaihtoehdot kuten esimerkiksi ”jaa”, ”ei” sekä ”tyhjä”. Kannanilmaisujen tulisi olla toimielimen jäsenille avoimia siten, että muut jäsenet voivat nähdä toistensa kannanilmaisut. Asia olisi käsitelty, kun kaikki toimielimen jäsenet olisivat ilmaisseet kantansa asiaan ja päätöksentekoon varattu aika olisi kulunut.

Asia siirtyisi varsinaisen kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin toimielimen jäsen sitä vaatisi. Tällä varmistettaisiin se, että myös sähköisen päätöksenteon piiriin kuuluvista asioista olisi mahdollista käydä keskustelu kokouksessa ennen päätöksentekoa. Sähköisessä päätöksentekojärjestelmässä tulisi siten olla myös mahdollisuus siirtää asia toimielimen kokouksen käsiteltäväksi. Tilanteissa, joissa yksikin toimielimen jäsen vaatisi siirtoa, asia poistuisi sähköisestä käsittelystä ja tiedon asian siirrosta kokoukseen tulisi näkyä järjestelmässä kaikille toimielimen jäsenille. Samoin tulisi menetellä tilanteissa, joissa toimielimen jäsen tekisi vastaehdotuksen päätökseen. Asian tulisi siirtyä automaattisesti kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin toimielimen jäsen jättäisi kantansa ilmaisematta asiaan kokouskutsussa asetetussa määräajassa. Tällä varmistetaan se, että kaikilla toimielimen jäsenillä on mahdollisuus ilmaista kantansa käsiteltävään asiaan.

Ehdotetun 2 momentin mukaan sähköisessä päätöksentekomenettelyssä ollut asia katsottaisiin käsitellyksi, kun toimielimen jäsenet ovat ilmaisseet kantansa asiaan ja asetettu määräaika olisi päättynyt eikä kukaan jäsenistä ole vaatinut asian siirtämistä toimielimen kokoukseen. Mahdollisesti samaa menettelyä käyttäen tarkistettu päätös annettaisiin tiedoksi ehdotettavien 23 ja 24 §:n mukaisesti. Muutoksenhakuaika alkaisi kulua päätöksen tiedoksisaannista.

Pykälän 3 momentin mukaan sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehdyt päätökset voitaisiin tarkastaa ennen kokousta. Pääsääntöisesti sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehdyt päätökset tarkastettaisiin normaaliin tapaan seuraavassa kokouksessa, mutta päätökset olisi mahdollista tarkastaa jo ennen kokousta. Sähköisessä päätöksenteossa syntyneet päätökset voitaisiin tarkastaa esimerkiksi samassa suljetussa tietojärjestelmässä, jossa ne on tehty, tai muutoin sähköisesti tavanomaista pöytäkirjan tarkastamista vastaavasti.

15 §. *Toimielimen päätösvaltaisuus*. Pääsääntöisesti toimielin olisi päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä. Tämä ei koskisi kirkolliskokousta ja piispainkokousta, joiden päätösvaltaisuus ei riipu läsnä olevien jäsenten määrästä. Määräenemmistöä edellyttävistä päätöksistä olisi omat säännöksensä. Henkilö katsottaisiin läsnä olevaksi, kun hän kokouksessa ottaa osaa asian käsittelyyn joko paikalla olevana tai osallistumalla kokoukseen sähköisesti.

Tuomiokapitulin tulisi olla täysilukuinen käsitellessään papin tai lehtorin pysymistä kirkon tunnustuksessa, muutoin sovellettaisiin pääsääntöä. Kirkkohallituksen virastokollegio olisi päätösvaltainen, kun läsnä olisi kuudesta jäsenestä vähintään kolme.

16 §. *Kokouksen julkisuus*. Pykälässä säädettäisiin kirkon toimielinten kokousten julkisuudesta. Hallintolain 24 §:n 1 momentin mukaan asia käsitellään julkisesti, jos niin on säädetty tai erityisen säännöksen nojalla päätetty. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan oikeudesta seurata muun muassa kirkollisten toimielinten istuntoja säädetään erikseen.

Kirkolliskokouksen hallintovaliokunta on mietinnössä 2/2005 käsitellyt Porvoon hiippakuntavaltuuston aloitetta siitä, että hiippakuntavaltuuston kokoukset tulisi määritellä avoimiksi kokouksiksi. Valiokunta on yhtynyt aloitteeseen ja katsonut, että hiippakuntavaltuuston kokouksen tulee olla julkinen. Valiokunnan mukaan hiippakuntavaltuusto rinnastuu tehtäviensä luonteen puolesta lähinnä seurakunnan kirkkovaltuustoon.

Hiippakuntavaltuusto muun muassa hyväksyy hiippakunnan toiminta- ja taloussuunnitelman sekä talousarvion. Nämä ovat luonteeltaan selvästi valtuustoasioita. Niiden käsittelyyn kuuluu valiokunnan mielestä myös julkisen kontrollin mahdollisuus, mikä edellyttää kokouksen avoimuutta. Hallintovaliokunta on katsonut tarpeelliseksi, että myös muiden kokonaiskirkollisten toimielinten kuin hiippakuntavaltuuston kokousten julkisuutta koskevia säännöksiä tarkennettaisiin.

Julkisuusperiaatteen mukaisesti pykälän 1 momentissa säädettäisiin kirkkovaltuuston, yhteisen kirkkovaltuuston ja hiippakuntavaltuuston kokoukset sekä kirkolliskokouksen täysistunto julkisiksi. Jos niissä käsitellään asiaa tai asiakirjaa, joka on laissa säädetty salassa pidettäväksi, kokous ei siltä osin ole julkinen. Toimielin voi lisäksi päättää yksinkertaisella enemmistöllä painavan syyn vuoksi, että tietty asia käsitellään suljetuin ovin. Painavan syyn tulisi olla verrattavissa asiakirjan salassapitoperusteeseen, joten esimerkiksi käsittelyn nopeuttaminen tai asian saama ei-toivottava julkisuus ei ole painava syy. Suljetussa istunnossa esitetyt ja laaditut asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia. Niiden salassapitotarve on arvioitava tapauskohtaisesti salassapitosäännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan muiden toimielinten kokoukset eivät lähtökohtaisesti olisi julkisia. Esimerkiksi kirkkoneuvoston, yhteisen kirkkoneuvoston, seurakuntaneuvoston, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen kokoukset olisivat suljettuja, ellei toimielin toisin päättäisi. Jos käsiteltävänä oleva asia tai asiakirja olisi pidettävä salassa, toimielimen kokous ei voisi siltä osin olla julkinen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toimielimen kokouksen julkisuudesta silloin, kun kokoukseen osallistutaan sähköisesti. Tällöinkin yleisöllä tulee olla mahdollisuus seurata toimielimen julkista kokousta myös siltä osin kuin kokoukseen osallistutaan sähköisesti.

17 §. *Kokouksen johtaminen ja puheoikeuden rajoittaminen*. Säännös toimielimen kokouksen johtamisesta ja jäsenten puheoikeuden rajoittamisesta koskisi kaikkia hallinto- ja toimielimiä. Säännös rinnastuu kuntalain 102 §:ään. Puheoikeuden rajoittaminen liittyy perustuslain 12 §:ssä säädettyyn sananvapauteen. Oikeuskäytännössä on katsottu, että valtuuston jäsenen puheoikeuden käyttäminen valtuuston kokouksessa on keskeisin osa perustuslaissa turvattua sananvapautta. Kun perustuslain mukaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla, ei työjärjestyksellä voida rajata valtuutetun puheoikeuden käyttämistä. Perustuslakivaliokunta

on aiemmin todennut, että valtuutetun puheoikeuteen vaikuttava sääntely pitää antaa lailla (PeVL 23/2001 vp).

Toimielimen puheenjohtajan tehtävänä olisi johtaa asioiden käsittelyä ja pitää huolta järjestyksen säilymisestä toimielimen kokouksessa. Jos jäsen häiritsee kokouksen kulkua, puheenjohtajan tulisi kehottaa häntä käyttäytymään asianmukaisesti. Jos henkilö ei noudattaisi kehotusta, puheenjohtajan tulisi ensiksi kehottaa häntä poistumaan ja lopulta puheenjohtaja voisi myös määrätä hänet poistettavaksi. Poistamiseen tulisi ryhtyä vasta silloin, jos kokouksen häiriötöntä kulkua ei voida muutoin turvata. Kokous saatettaisiin joutua myös keskeyttämään tai lopettamaan.

Pykälän 2 momentissa turvattaisiin jäsenelle puheoikeus eli oikeus ilmaista kantansa toimielimessä käsiteltävänä olevasta asiasta. Toisaalta siinä säädettäisiin myös jäsenen velvollisuudesta pysyä asiassa. Puheenjohtajalla olisi oikeus puuttua tilanteeseen, jos jäsen poikkeaa asiasta.

Puheenvuoron pituuden kohtuullisen ajallisen rajoittamisen yksityiskohdat voitaisiin jättää toteutettavaksi hallinto- tai johtosäännössä tai työjärjestyksessä, kun samalla on turvattu toimielimen jäsenen puheoikeus toimielimen käsiteltävissä asioissa. Siten hallinnon sisäisissä määräyksissä voitaisiin 3 momentin mukaan antaa kokouksen kulun turvaamiseksi tarkempia määräyksiä puheenvuorojen pituudesta yksittäisissä asioissa. Puheenjohtajan tehtävänä olisi päättää tällaisen määräyksen soveltamisesta.

Säännöstä sovellettaisiin toimielimen jäsenten lisäksi myös niihin, joilla lain tai siihen perustuvan säännöksen tai määräyksen nojalla on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa.

18 §. *Äänestäminen toimielimessä*. Pykälässä säädettäisiin äänestysmenettelystä kirkon toimielimissä. Äänestys olisi aina toimitettava avoimesti joko nimenhuutoäänestyksellä tai puheenjohtajan määräämällä tavalla. Lisäksi äänestystuloksen sekä edustajien tai jäsenten äänestyskäyttäytymisen tulisi käydä ilmi kokouksesta pidetyssä pöytäkirjassa. Toimielin ei voisi päättää, että päätös tehdään suljetulla lippuäänestyksellä. Päätökseksi tulisi ehdotus, joka on saanut eniten ääniä tai vaadittavan määräenemmistön. Äänten mennessä tasan puheenjohtajan kannattama ehdotus voittaisi. Eräissä jo olemassa olevaa palvelussuhdetta koskevissa asioissa valittaisiin tasatilanteessa kuitenkin viranhaltijan tai työntekijän kannalta lievempi ratkaisu.

19 §. *Toimielimessä toimitettava vaali*. Henkilövalinta toimitettaisiin vaalilla. Kysymys voisi olla henkilön tai henkilöiden valitsemisesta luottamustoimeen tai viranhaltijan tai työntekijän valinnasta palvelussuhteeseen. Valinta voisi olla yksimielinen, jolloin varsinaiseen vaalitoimitukseen ei tarvitsisi ryhtyä. Vaali voitaisiin toimittaa enemmistövaalina tai useampaa luottamushenkilöä valittaessa myös suhteellisena vaalina. Vaalista olisi kyse vasta, kun valinnasta tehdään lopullinen päätös. Esimerkiksi jos henkilön valinta kuuluu kirkkovaltuustolle, kirkkoneuvostossa tehdään päätösehdotus valittavasta henkilöstä äänestämällä eikä vaalilla.

Pykälän 1 momentin kolmas virke vastaisi hallintolain 45 §:n 2 momentin 2 kohtaa, jonka mukaan päätöksen perustelut voidaan jättää esittämättä, jos päätös koskee kunnallisen monijäsenisen toimielimen toimittamaa vaalia. Vaikka päätöksen perustelut voidaan vaalia koskevassa päätöksessä jättää esittämättä, virantäytön tai muun vaalin valmistelun on oltava perusteellinen. Virantäyttöesityksessä on oltava tätä varten hakijoiden ansioiden asianmukainen vertailu ja muut päätöksenteon pohjaksi tarvittavat tiedot ja valintaan vaikuttavat asiat. On otettava huomioon, että esittelyyn voi sisältyä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tai tietosuojalainsäädännön nojalla salassa pidettäviä tietoja.

Enemmistövaalissa tulevat valituiksi eniten ääniä saaneet henkilöt. Jos valittavia on enemmän kuin yksi, jokaisella toimielimen jäsenellä on käytettävissään yhtä monta ääntä kuin on valittavia henkilöitä. Yhdelle ehdokkaalle voidaan antaa vain yksi ääni, mutta kaikkia ääniä ei ole pakko käyttää. Myös tuomiokapitulin maallikkojäsenen ja kahden varajäsenen vaali toimitettaisiin tällä tavalla. Jos ensimmäisessä vaalissa ei tulisi valituksi kolmea henkilöä, toimitettaisiin täydennysvaali.

Kahta tai useampaa luottamushenkilöä valittaessa voitaisiin toimittaa suhteellinen vaali. Puheenjohtajan tehtävänä olisi todeta, onko suhteellisen vaalin vaatijoita riittävästi. Edellytetty määrä laskettaisiin koko toimielimen jäsenmäärästä.

Pykälään sisältyisi varajäsenten valitsemisesta uusi säännös, joka noudattaisi vakiintunutta käytäntöä. Luottamushenkilöiden vaalissa varajäsenet valittaisiin samassa vaalitoimituksessa kuin varsinaiset jäsenet. Joskus varajäsenet ovat henkilökohtaisia, jolloin ehdokkaana käytännössä on varsinaisen jäsenen ja hänen henkilökohtaisen varajäsenensä muodostama ehdokaspari. Jos varajäsenet eivät olisi henkilökohtaisia, varajäseniksi tulisivat varsinaisiksi jäseniksi valittujen jälkeen seuraavaksi eniten ääniä tai korkeimmat vertausluvut saaneet ehdokkaat.

Suhteellinen vaali olisi toimitettava suljetuin lipuin. Enemmistövaali toimitettaisiin suljetuin lipuin, jos yksikin toimielimen jäsenistä sitä vaatisi.

Pykälän uusi 5 momentti koskisi vaalin toimittamista suljetuin lipuin ehdotetussa 13 §:ssä tarkoitetussa sähköisessä kokouksessa. Vaalin toteuttaminen suljetuin lipuin perinteisillä paperilipuilla ei olisi mahdollista, jos jäsenet osallistuvat kokoukseen sähköisesti. Ehdotetun momentin mukaan vaali voitaisiin toimittaa suljetuin lipuin toimielimen jäsenen osallistuessa kokoukseen sähköisesti vain, jos vaalisalaisuus on turvattu. Vaalisalaisuuden turvaaminen edellyttäisi, että kaikki vaalissa annetut äänet ja äänen antaneet henkilöt voitaisiin luotettavasti erottaa toisistaan, mikä edellyttäisi sähköistä äänestysjärjestelmää. Jos sähköisessä kokouksessa toimielimen käytössä ei olisi etääänestyksen mahdollistavia sähköisiä äänestysjärjestelmiä ja jos kokouksessa ehdotettaisiin vaalin toimittamista suljetuin lipuin, asia tulisi siirtää seuraavaan varsinaiseen kokoukseen.

20 §. *Tasaäänet toimielimen toimittamassa vaalissa*. Jos äänet menisivät enemmistövaalissa tasan tai jos vertausluvut olisivat suhteellisessa vaalissa samat, vaalin tuloksen ratkaisisi arpa. Kirkkojärjestyksessä voidaan säätää kirkkoherran välillisen vaalin ja kappalaisen vaalin osalta toisin. Kirkkojärjestyksen 8 luvun 24 §:n 4 momentin mukaan äänten mennessä tasan kirkkoherran välillisen vaalin ratkaisevassa äänestyksessä tai kappalaisen vaalissa tuomiokapituli antaa viranhoitomääräyksen jollekin eniten ääniä saaneista hakijoista. Ehdollepanon perusteella täytettävissä tehtävissä valituksi tulisi tasatilanteessa se, joka on asetettu ehdolle toisen edelle.

21 §. *Päätöksen tekeminen esittelystä ja esittelijän vastuu*. Toimielimen tai viranhaltijan päätös olisi tehtävä esittelystä, jos työjärjestyksessä tai hallinto- tai johtosäännössä niin määrätään. Myös esimies voisi määrätä päätöksen tehtäväksi viranhaltijan esittelystä. Tällöin esittelijänä toimiva viranhaltija on vastuussa esittelystään tehdystä päätöksestä. Esittelijän vastuu perustuu perustuslain 118 §:ssä säädettyyn virkavastuuseen. Esittelijä voi vapautua vastuusta ilmoittamalla päätökseen eriävän mielipiteensä, mistä säädettäisiin 22 §:ssä.

22 §. *Eriävä mielipide*. Pykälässä säädettäisiin kuntalain 106 §:n mukaisesti toimielimen päätökseen liitettävästä eriävästä mielipiteestä. Pykälän 1 momentin mukaan vastaehdotuksen tehneellä tai päätöstä vastaan äänestäneellä toimielimen jäsenellä olisi oikeus ilmoittaa päätökseen eriävä mielipiteensä. Samanlainen oikeus olisi asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta. Eriävä mielipide olisi

ilmoitettava heti sen jälkeen, kun päätös on tehty. Eriävään mielipiteeseen voitaisiin liittää kirjalliset perustelut ennen pöytäkirjan tarkastamista. Säännös koskisi kaikkia kirkon toimielimiä paitsi kirkolliskokousta.

Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Myös luottamushenkilöt toimivat virkavastuulla. Päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut toimielimen jäsen vapautuu tästä vastuusta. Vastuusta vapautumiseen riittää, että jäsenen äänestyskäyttäytyminen ilmenee toimielimen pöytäkirjasta. Jo vuoden 1995 kuntalakia uudistettaessa säännöstä perusteltiin vakiintuneella tulkintakäytännöllä (HE 192/1994 vp, s. 108). Tätä tulkintasääntöä on noudatettu myös kirkon puolella, ja äänestyskäyttäytymisen merkitsemistä pöytäkirjaan on ohjeistettu vuonna 2012 (Kirkkohallituksen yleiskirje 11/2012). Toimielimen jäsenen ilmoittamalla eriävällä mielipiteellä on merkitystä oikeudellisen vastuun kannalta suljetussa vaalissa ja silloin, kun jäsen on tehnyt ehdotuksen, joka on kannatuksen puutteessa rauennut.

Esittelijä voisi vapautua päätöksen tuottamasta oikeudellisesta vastuusta vain ilmoittamalla eriävän mielipiteensä. Vaikka päätös ei olisi esittelyn mukainen, esittelijä vastaisi päätöksestä, jos hän ei ilmoita siihen eriävää mielipidettään. Eriävästä mielipiteestä huolimatta esittelijä vastaisi siitä, että päätöksenteon pohjaksi annetut tiedot ovat oikeat ja riittävät.

Hallintopäätöksen ja muun asiakirjan tiedoksianto

23 §. *Pöytäkirjan ja päätöksen pitäminen nähtävänä*. Pykälässä säädettäisiin kirkon toimielinten ja viranhaltijoiden pöytäkirjojen sekä kirkkohallituksen ja valitusviranomaisten päätösten tiedoksiannosta seurakunnan jäsenille. Pykälä koskisi kaikkia toimielimiä, myös vaalilautakuntia. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan kirkkolain 25 luvun 3 §:ssä säädetyn pöytäkirjan nähtävillä pitämisen korvaavasta tiedoksiantomenettelystä yleisessä tietoverkossa.

Pykälän 1 momentin mukaan seurakunnan toimielinten ja viranhaltijoiden päätöspöytäkirjat tulisi pitää yleisesti nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jos seurakunnan jäsenellä on oikeus tehdä päätöksestä oikaisuvaatimus tai valitus. Jos päätökseen ei olisi oikaisuvaatimus- tai valitusoikeutta, pöytäkirja voitaisiin pitää nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jos viranomainen katsoisi sen tarpeelliseksi. Julkaistaessa pöytäkirjaa yleisessä tietoverkossa olisi otettava huomioon salassapitosäännökset. Pöytäkirja

voitaisiin pitää nähtävänä vain siltä osin kuin salassapitoa koskevista säännöksistä ei muuta johdu. Tämä voi tarkoittaa sitä, että pöytäkirjan tietoja ei voida kokonaisuudessaan julkaista yleisessä tietoverkossa. Tietoverkossa julkaistavassa pöytäkirjassa tulisi kuitenkin aina olla päätöksentekoon liittyvät olennaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia esimerkiksi muutoksenhaun kannalta. Jos asia on kokonaan salassa pidettävä, pöytäkirjassa olisi julkaistava maininta salassa pidettävän asian käsittelystä sekä, mihin säännökseen salassapito perustuu.

Pöytäkirjojen julkaisussa on otettava huomioon henkilötietojen suoja. Siten pöytäkirjoissa voidaan julkaista vain tiedonsaannin kannalta tarvittavat henkilötiedot. Edes kaikkia julkisena pidettäviäkään henkilötietoja ei tule viedä tietoverkkoon. Esimerkiksi päätöksessä mainitun henkilön puhelinnumero tai osoite on usein tarpeeton seurakunnan jäsenen tiedonsaannin kannalta. Sen sijaan vaalilautakunnan pöytäkirjoissa saattaa olla tarpeen mainita sekä henkilön nimi että ammatti henkilön yksilöimiseksi.

Lisäksi momentissa säädettäisiin siitä, että jos pöytäkirja sisältää henkilötietoja, ne on poistettava oikaisuvaatimus- ja valitusajan jälkeen. Oikeutta käsitellä henkilötietoja yleisessä tietoverkossa arvioidaan tietosuojalainsäädännön edellytysten mukaisesti. Tietojen käsittelyn tulee olla asianmukaisesti perusteltua seurakunnan toiminnan näkökulmasta. Ilman asianomaisen henkilön suostumusta henkilötietoja saa käsitellä vain, jos käsittelystä säädetään laissa tai se on muutoin perusteltua seurakunnalle säädettyjen tai lain nojalla määrättyjen tehtävien tai velvoitteiden vuoksi. Oikaisuvaatimus- ja valitusajan päätyttyä tai esimerkiksi kuulutuksen ilmoitusajan päätyttyä päättyy myös peruste henkilötietojen käsittelyyn yleisessä tietoverkossa.

Pykälän 3 momentissa ei enää säädettäisi alistusviranomaisen päätöksen nähtävillä pitämisestä. Sen sijaan momentissa säädetäisiin kirkkohallituksen 3 luvun 21 §:n 4 momentissa tarkoitetun kirkkohallituksen lupapäätöksen pitämisestä nähtävillä. Esityksessä ehdotetaan, että kirkollisia rakennuksia koskeva alistusmenettely korvattaisiin lupamenettelyllä tilanteissa, joissa asia koskee uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai hankkimista, muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi, suojellun kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka sen käyttötarkoituksen muuttamista sekä luopumista kirkon käytöstä. Seurakunnan päätös hakea suunnitelmien mukaista lupaa olisi siten valmistelua ja asian ratkaisevan päätöksen tekisi kirkkohallitus, kun se joko myöntäisi tai olisi

myöntämättä lupaa suunnitelluille toimenpiteille. Siten muutoksenhakuvaihe siirtyisi ja muutosta haettaisiin vasta kirkkohallituksen tekemästä päätöksestä.

Nykyisessä alistusmenettelyssä seurakunnan jäsenellä on oikeus hakea alistusvalituksella muutosta seurakunnan kirkollisia rakennuksia koskeviin yllä tarkoitettuihin päätöksiin. Seurakunnan jäsenellä olisi edelleen mahdollisuus muutoksenhaun kautta valvoa seurakunnan päätöksentekoa. Oikeusturvan toteutuminen edellyttää, että kirkkohallituksen lupa-asiasta antama päätös pidetään seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä yleisesti nähtävänä.

Pöytäkirjat ja päätökset on pidettävä nähtävänä vähintään oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekemiselle varatun ajan.

24 §. *Päätöksen tiedoksianto*. Kirkon viranomaisen tekemän päätöksen tiedoksiantoon asianosaiselle sovellettaisiin hallintolain säännöksiä tavallisesta ja todisteellisesta tiedoksiannosta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 18 §:ää sähköisestä todisteellisesta tiedoksiannosta ja 19 §:ää tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta. Asianosaisia ovat muun muassa virkaa hakeneet henkilöt. Siten esimerkiksi kirkkoherran viran hakijalle tulee ilmoittaa valintapäätöksestä tämän säännöksen mukaan joko toimielimessä tapahtuneen vaalin jälkeen tai kirkkoherran välittömässä vaalissa vaalin tuloksen tultua vahvistetuksi.

Hallintolain mukaan tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle ja vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Asian katsotaan tulleen viranomaisen tietoon kuitenkin kirjeen saapumispäivänä. Todisteellisesti toimitetussa tiedoksiannossa saantitodistuksesta on käytävä ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksisaannin ajankohta.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin siitä, milloin seurakunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä. Hallintolain 62 §:n mukaan yleistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuvan seitsemäntenä päivänä ilmoituksen julkaisemisesta. Tarkoituksenmukaista on säätää tiedoksisaannin ajankohta yleisen hallintolainsäädännön mukaiseksi. Määräaika oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekemiseen alkaa kulua tästä ajankohdasta.
Eläkeasiaa koskevan päätöksen tiedoksiannosta säädetään julkisten alojen eläkelaissa. Tätä koskeva erillinen viittaussäännös ehdotetaan poistettavaksi.

25 §. *Tiedoksianto vaalin tuloksen vahvistamista koskevasta päätöksestä*. Pykälässä säädettäisiin tiedoksiannosta seurakuntavaaleissa ja säädetyissä hiippakunnallisissa vaaleissa. Äänioikeutettuihin voisi seurakuntavaaleissa kuulua seurakunnasta toiseen muuttamisen vuoksi myös muita kuin seurakunnan jäseniä vaalituloksen vahvistamisen hetkellä. Pykälän 2 momentissa tiedoksisaannin ajankohdasta säädettäisiin samalla tavalla kuin ehdotetussa 24 §:n 2 momentissa.

26 §. *Tiedoksianto hautaa koskevassa asiassa*. Hautaa koskevat asiat tulisi antaa tiedoksi hautaoikeuden haltijalle. Jos haltijasta tai hänen olinpaikastaan ei saataisi tietoa, asia annettaisiin tiedoksi 2 momentin mukaisesti. Ilmoitus päätöksestä tai hautaa koskevasta asiasta laitettaisiin tällöin haudalle. Lisäksi asiasta olisi kuulutettava paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä tai vastaavassa sähköisessä julkaisussa. Säännös sisältäisi minimivaatimukset päätöksen tiedottamisen tavoista. Pykälän 2 momentissa tiedoksisaannin ajankohdasta säädettäisiin ehdotettavaa 24 §:n 2 momenttia vastaavasti.

27 §. *Tiedoksianto seurakunnalle, seurakuntayhtymälle, hiippakunnalle tai kirkolle*. Pykälässä säädettäisiin seurakunnalle, seurakuntayhtymälle, hiippakunnalle tai kirkolle annettavasta haasteesta tai muusta tiedoksiannosta. Haasteen ja yleisen tuomioistuimen päätöksen tiedoksisaannista säädetään oikeudenkäymiskaaressa ja muiden ilmoitusten ja asiakirjojen tiedoksisaannista hallintolaissa.

Luvussa ei säädettäisi tuomioistuimen ilmoittamisvelvollisuudesta, kun pappia syytetään yleisessä tuomioistuimessa. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnossa säännöksen ei ole katsottu kuuluvan kirkkolain alaan (PeVL 4/2020, s. 6). Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 6 §:ssä on säädetty tutkinnanjohtajalle ilmoitusvelvollisuus esitutkinnan aloittamisesta rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohdassa tarkoitetun virkamiehen esimiehelle mahdollisia virkamiesoikeudellisia toimenpiteitä varten silloin, jos virkamiestä epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Oikeus hänellä on ilmoittamiseen silloin, jos tutkittavana oleva rikos on sellainen, että sillä voidaan olettaa olevan merkitystä virkatehtävien suorittamisen kannalta. Rikoslain mainitussa kohdassa virkamiehellä tarkoitetaan myös henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Myös nimikirjalain (1010/1989) 5 §:ssä säädetään tietojenantovelvollisuudesta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa

eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamista siten, että tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus kattaisi myös kirkon viranhaltijat ja papit.

28 §. *Julkiset kuulutukset.* Perustuslain 10 §:n 2 momentti ja 12 §:n 2 momentti huomioon ottaen julkisista kuulutuksista, salassapidosta ja henkilötietojen poistamisesta tietoverkosta tulee säätää laissa, joten tältä osin julkista kuulutusta koskevat säännökset otettaisiin kirkkolakiin. Kuulutuksen ilmoittamistavasta säädetään kirkkojärjestyksen 10 luvun 2 §:ssä.

11 luku **Erinäiset säännökset**

1 §. *Poikkeusolot*. Pykälässä säädettäisiin kirkon hallinnon ja toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta poikkeusoloissa. Jos kirkolliskokous ei voisi tällöin kokoontua, kirkkohallituksella olisi toimivalta 1 ja 2 momentissa mainituissa, normaalioloissa kirkolliskokoukselle kuuluvissa tehtävissä. Pykälä voi tulla sovellettavaksi vain silloin, kun valtioneuvoston asetuksella on säädetty valmiuslain (1552/2011) mukaisten toimivaltuuksien soveltamisen aloittamisesta.

Kirkkohallitus voisi antaa enintään vuoden ajaksi määräyksiä muun muassa kirkon keskusrahaston sekä kirkon eläkerahaston talousarviosta sekä kirkkohallituksen, seurakuntien ja seurakuntayhtymien hallinnosta ja muista poikkeusolojen vaatimista toimenpiteistä. Kirkkohallitus voisi myös siirtää seurakuntavaalien toimittamista määräajaksi tai toistaiseksi. Vaikka säännös mahdollistaisi seurakuntavaalien siirtämisen kirkkohallituksen määräyksellä, lähtökohtana tulisi kuitenkin olla, että vaalit pyritään toimittamaan myös poikkeusoloissa. Lisäksi kirkkohallitus voisi antaa määräyksiä toimivallan siirtämisestä seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä taikka hallinnollista päätöksentekoa helpottavia määräyksiä. Kirkkovaltuuston kokouskutsun toimittamisesta poikkeusoloissa säädettäisiin kirkkojärjestyksen 3 luvun 29 §:ssä.

Kirkkohallituksen poikkeusoloissa antama väliaikainen määräys olisi saatettava kirkolliskokouksen käsiteltäväksi heti, kun se voi kokoontua. Kirkolliskokouksen olisi päätettävä, saako määräys jäädä voimaan sellaisenaan vai onko se kumottava kokonaan tai osittain ja onko se voimassa kirkkohallituksen määräämän vai sitä lyhyemmän ajan.

2 §. *Päätösvaltaisuus poikkeusoloissa*. Tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen päätösvaltaisuus poikkeusoloissa pyritään varmistamaan säätämällä toimielimille oikeus tehdä välttämättömät ja kiireelliset päätökset vajaalukuisina. Tuomiokapitulin puheenjohtajana toimiminen kuuluu piispan tehtäviin. Kirkkojärjestyksen 4 luvun 6 §:n mukaan

piispan sijaisena toimii tuomiorovasti tai tämän estyneenä ollessa virassa vanhempi pappisasessori. Tuomiokapitulin päätösvaltaisuus poikkeusoloissa edellyttäisi siten, että läsnä on vähintään yksi pappi, joka toimii puheenjohtajana. Kun ehdotetun 10 luvun 15 §:n mukaan kirkolliskokouksen ja piispainkokouksen päätösvaltaisuus ei riippuisi läsnä olevien jäsenten määrästä, tarvetta säätää niiden päätösvaltaisuudesta poikkeusoloissa ei ole.

3 §. *Poikkeusoloihin ja kriisitilanteisiin varautuminen*. Pykälässä säädettäisiin seurakuntien, seurakuntayhtymien, hiippakuntien ja kirkkohallituksen velvollisuudesta varautua poikkeusoloihin sekä varautumisen johtamisesta. Pykälän taustalla on valmiuslain 12 ja 13 §, joissa säädetään valtion ja kuntien varautumisvelvollisuudesta. Varautumiseen kuuluu valmiussuunnitelman laatiminen ja poikkeusolojen edellyttämän toiminnan valmisteleminen etukäteen sekä muut toimenpiteet, joilla varmistetaan tehtävien hoitaminen mahdollisimman hyvin myös poikkeusoloissa.

Seurakuntien olisi lisäksi varauduttava henkisen huollon tarjoamiseen kriisitilanteissa esimerkiksi järjestämällä työntekijöilleen koulutusta. Kriisitilanteilla tarkoitetaan esimerkiksi suuronnettomuutta, infrastruktuurin häiriötilannetta, luonnonkatastrofia ja pandemiaa.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien varautumista johtaisi ja valvoisi hiippakunnan tuomiokapituli. Kirkkohallituksen tehtävänä olisi johtaa kirkon keskushallinnon varautumista. Varautuminen tapahtuisi yhteistoiminnassa valtion ja kuntien viranomaisten kanssa. Kirkkohallitus on julkaissut seurakuntien varautumisen tueksi valmiussuunnitelman laatimisohjeen ja henkisen huollon toimintaohjeen.

4 §. *Kirkolliset arvonimet*. Pykälässä säädettäisiin kirkollisista arvonimistä. Muutoin arvonimistä säädetään julkisen arvonannon osoituksista annetussa laissa (1215/1999) ja sen nojalla annetussa tasavallan presidentin asetuksessa.

Arvonimien myöntämisestä ja peruuttamisesta määrätään kirkkohallituksen hyväksymissä säännöissä. Pykälässä säädettäisiin niistä arvonimistä, joita piispa ja tuomiokapituli voisivat myöntää.

5 §. *Vaakuna*. Kirkolla ja jokaisella hiippakunnalla sekä piispalla on oma vaakuna. Piispan vaakuna on piispan viran tunnus, joka siirtyy viranhaltijan vaihtuessa seuraajalle. Jos seurakunnalla on vaakuna, sillä on virallinen asema seurakunnan tunnuksena. Seurakunnalla ei olisi velvoitetta vaakunan käyttöön.

Pykälässä säädettäisiin kirkollisten vaakunoiden hyväksymismenettelystä. Vaakuna olisi laadittava heraldisten sääntöjen mukaan, minkä lisäksi ennen vaakunan hyväksymistä olisi hankittava lausunto Kansallisarkistolta, jonka yhteydessä toimii heraldinen lautakunta.

Vaakunoiden käyttöä valvovat niiden hyväksyjät, joilla on käytännössä parhaat edellytykset valvontatehtävän hoitamiseen.

6 §. *Sinetti ja leima.* Sääntely sineteistä ja leimoista ehdotetaan siirrettäväksi kirkkojärjestykseen.

12 luku **Muutoksenhaku**

Muutoksenhakujärjestelmää koskevat säännökset uudistettiin vuoden 2004 alusta voimaan tulleella kirkkolain muutoksella, jolloin muutoksenhaku kirkon viranomaisen päätöksestä siirtyi tuomiokapituleista hallinto-oikeuksiin. Kirkollisvalitusta koskevat säännökset otettiin kirkkolain 24 lukuun. Samalla otettiin käyttöön kirkollisvalitusta edeltävä hallinnon sisäinen oikaisuvaatimusmenettely.

1 §. *Luvun säännösten soveltaminen*. Uudessa pykälässä säädettäisiin luvun säännösten soveltamisesta. Kirkon viranomaisen päätökseen haettaisiin yleensä muutosta tämän lain mukaisesti. Vain jos jostakin asiasta on erikseen säädetty haettavaksi muutosta muulla tavoin, noudatettaisiin kyseisiä säännöksiä. Esimerkiksi hautaustoimilaissa säädetään muutoksenhausta hautasijan osoittamista tai hautaustoimessa perittäviä maksuja koskeviin päätöksiin. Erityiset säännökset koskisivat myös kirkon virka- ja työehtosopimusten tulkintaa koskevia erimielisyyksiä. Virka- ja työehtosopimusten tulkintaa koskevat erimielisyydet ratkaistaan ensisijaisesti osapuolten välisessä neuvottelumenettelyssä ja viime kädessä oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain (646/1974) mukaan työtuomioistuimessa.

2 §. *Oikaisuvaatimus*. Pykälässä säädettäisiin viranomaisen päätöksestä tehtävästä oikaisuvaatimuksesta, joka olisi varsinaista kirkollisvalitusta edeltävä hallinnollinen muutoksenhakukeino. Oikaisuvaatimusmenettely on sisäistä hallintomenettelyä ja edeltää varsinaiseksi lainkäytöksi katsottavaa valitusmenettelyä. Oikaisuvaatimusmenettely on käytössä laajasti kirkon eri viranomaisissa. Menettelyn ulkopuolelle on rajattu vain seurakunnan, seurakuntayhtymän ja kirkon keskushallinnon ylimpien toimielinten päätökset sekä pääosa hiippakunnan tuomiokapitulin päätöksistä. Niistä valitetaan kirkollisvalituksella suoraan hallinto-oikeudelle. Ylimpien toimielinten asemaan

oikaisuvaatimusmenettely ei sovellu. Pykälä vastaa voimassa olevaa kirkkolain 24 luvun 3 §:ää.

Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan oikaisuvaatimus voitaisiin tehdä seurakunnan kirkkoneuvoston tai seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston, niiden jaostojen tai niiden alaisten toimielinten sekä viranhaltijoiden päätöksistä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uutena 3 kohtana maininta järjestelytoimikunnista. Vaikka järjestelytoimikunnat tekevät pääsääntöisesti valmistelevia toimenpiteitä, niillä on kuitenkin myös merkittävää päätösvaltaa seurakuntajaon siirtymäkauden aikana. Sinänsä järjestelytoimikunnat rinnastetaan hallintoasioiden käsittelyn osalta kirkkoneuvostoon, mutta oikeusturvan kannalta on tärkeää, että muutoksenhakua koskevat säännökset ovat mahdollisimman selkeitä.

Ehdotetussa 4 kohdassa säädettyihin kirkkoherran päätöksiin haettaisiin oikaisua kirkkoneuvostolta tai seurakuntaneuvostolta. Oikaisua haettaisiin keskusrekisterin johtajan kirkonkirjojen pitoa koskeviin päätöksiin kirkkoneuvostolta tai yhteiseltä kirkkoneuvostolta, jollei kyse olisi kirkollisten väestötietojen oikaisua koskevasta päätöksestä. Tällöin oikaisuun sovelletaan ehdotetun 3 momentin mukaan väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettua lakia. Ehdotetun 6 kohdan mukaan oikaisuvaatimusmenettelyä sovellettaisiin tuomiokapitulin alaisen toimielimen ja sen viranhaltijan päätöksiin sekä erikseen kohdassa mainittuihin pappia tai lehtoria koskeviin päätöksiin. Myös kirkkohallituksen virastokollegion johtokunnan ja viranhaltijan päätökseen haettaisiin muutosta ensisijassa oikaisuvaatimuksella. Oikaisuvaatimus käsiteltäisiin kirkkohallituksen täysistunnossa. Ehdotetun 8 kohdan mukaan seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luetteloa koskeva oikaisuvaatimus käsiteltäisiin vaalilautakunnassa.

Päätökseen tyytymätön voi tehdä oikaisuvaatimuksen sekä tarkoituksenmukaisuus- että laillisuusperusteella. Oikaisuvaatimusta käytetään keinona muutoksen aikaansaamiseksi, ja viranomainen, jonka päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään, on sidottu oikaisuvaatimuksen alaan. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä mahdollisimman joutuisasti. Oikeudesta oikaisuvaatimuksen tekemiseen säädettäisiin ehdotetussa tämän luvun 5 §:ssä. Oikaisuvaatimus on varsinaisen lainkäytöksi katsottavan muutoksenhaun eli kirkollisvalituksen pakollinen esivaihe. Vasta oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kirkollisvalituksella hallinto-oikeudelta. Jos päätöksestä voisi tehdä oikaisuvaatimuksen, siitä ei vielä voisi tehdä kirkollisvalitusta.

Oikaisuvaatimusta kirkonkirjoihin sisältyvien, ennen 1 päivänä lokakuuta 1999 talletettujen väestötietojen oikaisun osalta ei kuitenkaan käsiteltäisi lopullisesti seurakunnan taikka seurakuntayhtymän toimielimessä, jos asianosainen ei voisi hyväksyä rekisterijohtajan päätöksestä tehtyä oikaisuvaatimusta. Yhteisen kirkkoneuvoston tai kirkkoneuvoston tulisi tällöin saattaa asia väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 80 §:n 8 kohdan mukaisesti Digi- ja väestötietoviraston käsiteltäväksi kahden viikon kuluessa oikaisuvaatimuksen saapumisesta. Jos tieto on talletettu jäsenrekisteriin lokakuussa 1999 tai myöhemmin, väestötietoon haetaan oikaisua mainitun lain 75 §:n mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan alistusmenettelyistä luopumista, mistä syystä oikaisuvaatimuksen käyttöä alistusasioissa rajoittava säännös jää tarpeettomaksi ja ehdotetaan poistettavaksi pykälästä.

3 §. *Kirkollisvalitus*. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan kirkkolain mukaisesti päätöksistä, joihin haetaan muutosta kirkollisvalituksella, ja valitusperusteista. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan kuitenkin selkeytettäväksi voimassa olevien säännösten lievän ristiriitaisuuden vuoksi. Momentin 1 kohdassa tulee esille se periaate, että edellä ehdotetussa 2 §:ssä tarkoitetuissa asioissa oikaisuvaatimus on kirkollisvalituksen ehdoton esivaihe. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin kirkollisvalituksesta kirkon viranomaisten ylempien toimielinten päätöksiin, jotka kokoontuvat harvoin ja joissa oikaisuvaatimusmenettelyllä ei siten saataisi tavoiteltua hallinnollista joustavuutta. Vastaavasti momentin 3 kohdassa säädettäisiin päätöksistä, joihin niiden luonteen vuoksi on perusteltua hakea muutosta suoraan kirkollisvalituksella. Kohdassa ehdotetaan kuitenkin otettavaksi huomioon 2 §:n 1 momentin 6–8 kohta. Tiettyihin tuomiokapitulin, kirkkohallituksen ja seurakunnan vaalilautakunnan päätöksiin haettaisiin ensivaiheessa muutosta oikaisuvaatimuksella. Edellä mainittujen säännösten mukaan tuomiokapitulin eräisiin pappis- ja lehtorinviran hoitoon liittyviin päätöksiin samoin kuin tuomiokapitulin alaisten toimielinten ja viranhaltijoiden päätöksiin haettaisiin muutosta ensivaiheessa oikaisuvaatimuksella. Vastaavasti kirkkohallituksen täysistunnon alaisten toimielinten ja viranhaltijoiden päätöksiin sovellettaisiin oikaisuvaatimusmenettelyä, samoin kuin vaalilautakunnan hyväksymään äänioikeutettujen luetteloon.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusina toimieliminä piispainkokous ja kirkolliskokous, joiden päätöksiin haettaisiin muutosta kirkollisvalituksella. Kirkolliskokouksen päätöksistä olisivat valituskelpoisia ainoastaan päätökset, jotka koskevat

kirkolliskokousedustajan asemaa. Piispainkokouksen päätökset puolestaan olisivat luonteeltaan pääasiassa joko valituskiellon alaisia täytäntöönpanomääräyksiä tai valmistelevia toimenpiteitä, joten muutoksenhaun arvioidaan tulevan kyseeseen vain harvoin.

Kirkollisvalitus olisi luonteeltaan laillisuusvalitus. Se tehtäisiin aina hallinto-oikeudelle. Kirkon viranomaisen päätöksistä valitettaisiin kirkollisvalituksella, jollei erikseen ole toisin säädetty. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti valitusperusteiden esittämisvelvollisuudesta ennen valitusajan päättymistä.

Esityksessä ehdotetaan alistusmenettelystä luopumista. Siten kirkkolaissa ei olisi enää tarpeen säätää alistusvalituksesta.

4 §. *Oikaisuvaatimus- ja valituskelpoisuus*. Pykälässä säädettäisiin päätöksen valituskelpoisuudesta. Oikaisuvaatimuksen ja kirkollisvalituksen voisi tehdä vain kirkon viranomaisen lopullisesta päätöksestä vastaavasti kuin voimassa olevassa kirkkolain 24 luvun 5 §:ssä säädetään. Lopullisia ovat yleensä päätökset, joilla asia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Vain valmistelua tai täytäntöönpanoa koskevasta päätöksestä ei saisi tehdä oikaisuvaatimusta eikä kirkollisvalitusta. Siten esimerkiksi, kun kirkkovaltuustolle menevää asiaa valmistellaan kirkkoneuvostossa, vasta kirkkovaltuuston päätös olisi valituskelpoinen. Kirkkovaltuuston päätöksestä tehtävässä kirkollisvalituksessa voitaisiin kuitenkin vedota valitusperusteena kaikkiin päätöksenteon virheisiin eli myös sellaisiin, jotka ovat syntyneet asian valmisteluvaiheessa kirkkoneuvostossa.

5 §. *Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus*. Pykälässä säädettäisiin asianosaisen, seurakunnan jäsenen ja kirkon viranomaisen oikaisuvaatimus- ja valitusoikeudesta. Asianosaisella, joka määritellään pykälän 1 momentissa, olisi aina tämä oikeus. Asianosaisella ja seurakunnan jäsenellä olisi oikeus tehdä oikaisuvaatimus tai valitus seurakunnan viranomaisen päätöksestä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen. Oikaisuvaatimus voitaisiin lisäksi tehdä tarkoituksenmukaisuusperusteella.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan kirkkolain muutoksenhakukieltoja koskevassa pykälässä oleva säännös, jolla rajataan seurakunnan jäsenen valitusoikeutta. Seurakunnan jäsen ei voisi hakea muutosta sellaiseen päätökseen, joka asiakirjojen julkisuutta koskevan pykälän mukaan on ehdottomasti salassa

pidettävä. Diakoniaan liittyvässä päätöksenteossa on usein kysymys aineellisen avun myöntämisestä avustettavan heikon taloudellisen tilanteen vuoksi, jolloin vain avun hakijalla on valitusoikeus. Valituskielto päätöksestä, joka koskee toiseen henkilöön kohdistuvaa kristillistä kasvatusta tai opetusta, olisi tarpeen sen vuoksi, että rippikoulunuorten osalta joudutaan joskus tekemään päätöksiä rippikoulun keskeyttämisestä. Keskeyttämisen syynä ovat usein nuoren elinolosuhteisiin, persoonaan tai käyttäytymiseen liittyvät seikat, jotka ovat lain mukaan salassa pidettäviä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tahoista, joilla on oikeus tehdä oikaisuvaatimus tai kirkollisvalitus seurakuntayhtymän viranomaisen sekä sopimukseen perustuvan seurakuntien yhteisen toimielimen päätöksistä.

Esityksessä ehdotetaan, että alistusmenettelyistä luovuttaisiin myös tilanteissa, joissa seurakunnan tai seurakuntayhtymän päätös koskee kirkollista rakennusta. Jatkossa seurakunnan tulisi kuitenkin hakea kirkkohallitukselta lupa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä, jos seurakunta on esimerkiksi rakennuttamassa uutta kirkkoa tai siunauskappelia taikka tekemässä olennaisia muutoksia suojeltuun kirkolliseen rakennukseen. Lupamenettely ei koskisi sellaista korjausrakentamista, joissa kirkollinen rakennus ei ole suojeltu. Tällöin päätösvalta korjausrakentamisesta kuuluisi yksinomaan seurakunnalle.

Seurakunnan päätös hakea suunnitelmien mukaista lupaa on katsottava valmisteluksi. Asian ratkaisevan päätöksen tekisi kirkkohallitus, kun se joko myöntäisi tai olisi myöntämättä lupaa suunnitelluille toimenpiteille. Alistusmenettelystä luopumisen johdosta muutoksenhakuvaihe siirtyisi ja muutosta haettaisiin vasta kirkkohallituksen tekemästä päätöksestä. Ehdotetun 3 momentin mukaan oikeus hakea muutosta kirkkohallituksen lupaa koskevaan päätökseen olisi luonnollisesti lupaa hakeneella seurakunnalla tai seurakuntayhtymällä tai sen jäsenseurakunnalla. Muutoksenhakuoikeus olisi myös seurakunnan jäsenellä tai, jos päätöksen on tehnyt seurakuntayhtymän toimielin, seurakuntayhtymään kuuluvalla seurakunnan jäsenellä. Nykyisessä alistusmenettelyssä seurakunnan jäsenellä on oikeus hakea alistusvalituksella muutosta seurakunnan kirkollisia rakennuksia koskeviin päätöksiin. Ehdotetulla muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa seurakuntalaisille kuuluvaa mahdollisuutta muutoksenhaun kautta valvoa seurakunnan päätöksentekoa. Muutoksenhakuperusteena voisi kuitenkin olla jatkossa vain laillisuusperuste. Hallinnossa yhä enenevässä määrin katsotaan, että päätösten tarkoituksenmukaisuusharkinta kuuluu paikallistasolle.

Oikaisuvaatimukseen annetuista päätöksistä voisi tehdä kirkollisvalituksen hallinto-oikeudelle. Oikaisuvaatimusvaiheessa esitetyt perusteet eivät sitoisi tai rajoittaisi varsinaisessa valitusvaiheessa esitettäviä kirkkolain mukaisia valitusperusteita. Valitusoikeus olisi lähtökohtaisesti vain sillä, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös oikaisuvaatimuksen johdosta muuttuisi, muutkin kirkollisvalituksen tekemiseen oikeutetut saisivat valitusoikeuden. Tästä säädettäisiin pykälän 4 momentissa nykyistä vastaavasti.

Pykälän 5 momentin mukaan myös päätöksen tehneellä kirkon viranomaisella olisi valitusoikeus hallinto-oikeuden päätökseen, jos hallinto-oikeus on muuttanut viranomaisen päätöstä tai kumonnut sen.

6 §. *Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus äänioikeutettujen luettelosta*. Pykälässä säädettäisiin poikkeus edellä olevan pykälän oikaisuvaatimus- ja valitusoikeudesta koskien seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luetteloa. Hiippakunnassa suoritettavissa vaaleissa äänioikeutettujen luettelot eivät saavuttaisi lainvoimaa, joten niihin voitaisiin tehdä muutoksia vaaliin asti.

Yleisen vaalilainsäädännön tapaan oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus olisi henkilöllä, joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois äänioikeutettujen luettelosta tai että häntä koskeva merkintä on virheellinen.

Hallinto-oikeudella olisi velvollisuus ratkaista valitus vaalilautakunnan päätöksestä kiireellisenä ennen vaalin toimittamista ja antaa päätös tiedoksi henkilölle, jota äänioikeus koskee, sekä vaalilautakunnalle. Vaalilautakunnan on tehtävä päätöksen johdosta äänioikeutettujen luetteloon tarvittavat merkinnät. Hallinto-oikeuden päätöksen perusteella henkilö on esimerkiksi otettava äänioikeutettujen luetteloon tai häntä koskevia tietoja on muutettava. Jos valitus hylättäisiin tai jätettäisiin tutkimatta, olisi tästäkin päätöksestä tehtävä merkintä äänioikeutettujen luetteloon.

7 §. *Valitusoikeus vaalin tuloksen vahvistamista koskevasta päätöksestä*. Pykälä koskisi seurakuntavaaleja, hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaaleja sekä kirkkojärjestyksessä säädettäviä kirkkoherran välitöntä vaalia ja piispan vaalia. Vaalin tuloksen vahvistamista koskevat valitusperusteet noudattaisivat yleistä vaalilainsäädäntöä ja poikkeaisivat jonkin verran 3 §:n 3 momentissa säädetyistä valitusperusteista. Myös kirkollisvalituksen tekemiseen oikeutettujen joukko poikkeaisi pääsäännöstä.

Valitusoikeus vaalin tulosta koskevaan päätökseen olisi asianosaisella sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Samalla perusteella valitusoikeus olisi vaalissa mukana olleella ehdokkaalla ja seurakuntavaaleissa, hiippakuntavaltuuston jäsenten vaaleissa ja kirkolliskokousedustajien vaaleissa sekä piispan vaalissa myös ehdokkaan asettaneella valitsijayhdistyksellä. Päätöksen lainvastaisuudella viitataan 3 §:n 3 momentissa säädettyihin perusteisiin.

Vaaleja valmistavia toimenpiteitä koskevat ja äänestyksen toimittamisessa tehdyt päätökset tai toimenpiteet, joihin ei erikseen saa hakea muutosta, voisivat tulla tutkittaviksi vasta vaalivalituksen yhteydessä. Siten esimerkiksi kirkkoherran virkaa hakenut, jota ei ole asetettu vaaliehdokkaaksi, voisi hakea muutosta vaalin tuloksen vahvistamista koskevaan päätökseen.

Lisäksi jokainen asianomaisessa vaalissa äänioikeutettu henkilö ja seurakuntavaaleissa tai kirkkoherran välittömässä vaalissa kyseisen seurakunnan jäsen saisi valittaa päätöksestä sillä perusteella, että vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä ja tämä on saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen. Kun äänioikeus esimerkiksi seurakuntavaaleissa määräytyy vaalivuoden elokuun 15 päivän tietojen perusteella, saattaa äänioikeuttaan käyttänyt henkilö olla vaalin tulosta vahvistettaessa jo toisen seurakunnan jäsen. Tästä syystä valitusoikeus olisi sekä äänioikeutetulla että seurakunnan jäsenellä. Hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaalit toimitettaisiin hiippakunnittain, jolloin myös äänioikeus toteutuisi hiippakunnittain.

8 §. *Oikeusturvakeinot hankinta-asiassa*. Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain mukaan muutoksenhausta evankelis-luterilaisen kirkon viranomaisen päätökseen säädetään kirkkolaissa. Nykyistä kirkkolakia vastaavasti ehdotetaan, että mainitun lain soveltamisalan piiriin kuuluvissa hankinta-asioissa sovellettaisiin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa säädettyjä oikeusturvakeinoja.

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa on lisäksi säädetty siitä, että markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain nojalla. Voimassa olevaa kirkkolakia vastaavasti ehdotetaan, että seurakunnan tai seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen päätökseen ei saisi hakea muutosta kirkkolain nojalla, jos asia kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan. Hankintalakisäädännössä suljetaan pois hallintovalituksen käyttö, jos asia kuuluu hankintalainsäädännön mukaan markkinaoikeuden

toimivaltaan. Kirkkolaissa ei siten olisi tarvetta sulkea pois muuta kuin kirkollisvalituksen käyttö niissä asioissa, jotka kuuluvat markkinaoikeuden toimivaltaan.

9 §. *Museoviraston oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus*. Pykälässä säädettäisiin Museoviraston muutoksenhakuoikeudesta suojeltuja kirkollisia rakennuksia koskeviin päätöksiin. Suojeltujen kirkollisten rakennusten osalta Museovirastolle on kirkkolaissa annettu vahva asiantuntijan rooli. Toiminnallaan Museovirasto myös tukee kirkon ja seurakuntien omaa osaamista. Johdonmukaista on säilyttää Museoviraston oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus niissä asioissa, joissa Museovirastolle on kirkkolaissa säädetty aloite- ja/tai lausuntotoimivalta. Tämä takaisi sen, että Museovirasto voisi riittävän tehokkaasti valvoa, että sen asiantuntijalausunnot otetaan kirkollisessa päätöksenteossa huomioon.

Esityksessä luovuttaisiin alistusmenettelystä tilanteissa, joissa seurakunnan tai seurakuntayhtymän päätöksenteko koskee kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista, purkamista tai käyttötarkoituksen muuttamista. Alistusmenettely korvattaisiin lupamenettelyllä tilanteissa, joissa rakennuksen korjaus tai peruskorjaus, purkaminen tai käyttötarkoituksen muuttaminen kohdistuu suojeltuun kirkolliseen rakennukseen. Tällöin seurakunnan tai seurakuntayhtymän tulisi hankkia suunnitelmistaan Museoviraston lausunto ennen kuin se hakee kirkkohallitukselta toimenpidelupaa. Lupaa vaativissa asioissa seurakunnan päätös olisi valmistelua. Asian ratkaisevan päätöksen tekisi kirkkohallitus, kun se joko myöntäisi tai olisi myöntämättä lupaa suunnitelluille toimenpiteille. Siten muutoksenhakuvaihe siirtyisi ja muutosta haettaisiin vasta kirkkohallituksen tekemästä päätöksestä.

Pykälän 1 kohdan mukaan Museovirastolla olisi oikeus tehdä oikaisuvaatimus ja hakea valittamalla muutosta kirkkohallituksen päätökseen, joka koskee lupaa suojellun kirkollisen rakennuksen olennaiseen muuttamiseen tai purkamiseen taikka sen käyttötarkoituksen muuttamiseen. Lisäksi Museovirastolla olisi muutoksenhakuoikeus kirkkohallituksen päätöksistä, jotka koskisivat kirkollisen rakennuksen suojelua tai suojelun lakkaamista. Säännöksessä on otettu huomioon se, että kirkkohallituksen päätösvaltaa voidaan delegoida kirkkohallituksen virastokollegiolle, jolloin ensisijaisena muutoksenhakukeinona on oikaisuvaatimus.

10 §. *Oikaisuvaatimus- ja valitusaika*. Pykälässä säädettäisiin oikaisuvaatimusajasta sekä kirkollisvalituksen valitusajasta vastaavasti kuin voimassa olevassa kirkkolaissa. Oikaisuvaatimus olisi tehtävä 14 päivän ja kirkollisvalitus 30 päivän kuluessa

päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimusaika poikkeaisi hallintolain 30 päivän oikaisuvaatimusajasta. Nykyisen oikaisuvaatimusajan säilyttäminen on perusteltua ottaen huomioon kirkollisasioiden luonne ja laajan oikaisuvaatimusoikeutettujen piirin. Lisäksi 14 päivän oikaisuvaatimusaika on vakiintunut ja osoittautunut toimivaksi. Määräajat olisivat myös yhtenevät kuntalain vastaavien aikojen kanssa.

Äänioikeutettujen luetteloon liittyville oikaisuvaatimuksille ja valituksille säädettäisiin erityiset määräajat johtuen vaalien toimittamiseen liittyvistä muista määräajoista. Vaalilautakunnan tekemää päätöstä koskeva, hallinto-oikeudelle osoitettu valitus toimitettaisiin lisäksi poikkeuksellisesti seurakuntaan, jotta vaalilautakunta voisi liittää valitukseen oman lausuntonsa ja tarvittavat asiakirjat. Tällä pyritään siihen, että hallinto-oikeudella olisi mahdollisuus tutkia valitus ja antaa päätös ennen vaalin toimittamista.

11 §. *Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus*. Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevaa kirkkolain 24 luvun 10 §:ää vastaava säännös oikaisuvaatimusohjeesta ja valitusosoituksesta täsmennettynä. Päätökseen on aina liitettävä ohje oikaisuvaatimuksen tekemisestä tai valitusosoitus taikka ilmoitus siitä, ettei oikaisuvaatimusta ja kirkollisvalitusta saa tehdä. Kirjallisesti tehtävän oikaisuvaatimusohjeen sekä valitusosoituksen sisällöstä ja esimerkiksi puuttuvien tai virheellisten ohjeiden vaikutuksesta oikaisuvaatimusajan tai valitusajan kulumiseen säädetään tarkemmin hallintolaissa.

12 §. *Toimivaltainen hallinto-oikeus*. Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyisi seurakunnan, seurakuntayhtymän ja hiippakunnan osalta asianomaisen tuomiokapitulin sijaintipaikan mukaan. Kirkolliskokouksen ja kirkkohallituksen päätöksistä valitettaisiin Helsingin hallinto-oikeuteen.

Säännös vastaisi voimassa olevaa kirkkolain säännöstä toimivaltaisista hallinto-oikeuksista. Se on erityissäännös, jolla poiketaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 10 §:n säännöksestä toimivaltaisista hallinto-oikeuksista. Kirkkolain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä vuodelta 2003 (HE 121/2003 vp) todetaan, että tuolloin voimassa olleen hallintolainkäyttölain mukaan toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyisi seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaisen sekä hiippakuntavaltuuston ja tuomiokapitulin osalta päätöksen tehneen viranomaisen toimialueen tai päätoimipaikan sijainnin perusteella. Käytännössä esimerkiksi Porvoon hiippakunnan hiippakuntavaltuuston ja tuomiokapitulin päätöksistä valitettaisiin Helsingin hallinto-oikeuteen. Porvoon hiippakuntaan kuuluvien seurakuntien päätöksistä tehdyt

valitukset ohjautuisivat Helsingin hallinto-oikeuden ohella myös muihin hallinto-oikeuksiin sekä Ahvenanmaan hallintotuomioistuimeen. Tämä osoittaa, että hiippakuntajako ja hallinto-oikeuksien tuomiopiirijako poikkeavat merkittävästi toisistaan. Hiippakuntajako perustuu lisäksi osittain kielelliseen perusteeseen, sillä kaikki maamme ruotsinkieliset seurakunnat ja ne kaksikieliset seurakunnat, joilla on ruotsinkielinen enemmistö, kuuluvat Porvoon hiippakuntaan. Toisaalta hallintolainkäyttölain 12 §:n säännös toimivaltaisesta hallinto-oikeudesta on laadittu yleisiksi säännöksiksi, joissa ei ole otettu huomioon erilaisten asiaryhmien mahdollisia erityispiirteitä.

Ottaen huomioon tuomiokapitulien aseman hiippakuntahallinnossa ja myös tuomiokapitulien erityisasiantuntemuksen käyttömahdollisuudet katsottiin olevan perusteltua ottaa hallintolainkäyttölain 12 §:stä poikkeava erityissäännös kirkkolakiin. Kirkkolain erityissäännöksen mukaan seurakuntien ja seurakuntayhtymien päätöksistä valitus tehtäisiin aina hiippakunnan tuomiokapitulin sijaintipaikan hallinto-oikeudelle. Vastaavasti meneteltäisiin myös tuomiokapitulin ja hiippakuntavaltuuston päätösten osalta. Säännös myös säilyttää oikeudenhoidollisesti hiippakunnan edelleen yhtenäisenä. Asiaa puoltaa myös se, että kirkollisvalitusten määrä vuositasolla on vähäinen. Edellä mainitut perustelut ovat edelleen relevantteja, eikä riittävää syytä muuttaa nykyistä käytäntöä ole.

Mainitussa hallituksen esityksessä katsottiin lisäksi, että erityisesti hallintolainkäyttölain 12 §:n säännös muutoksenhausta valtakunnallisen viranomaisen päätöksestä saattaa olla joissakin tapauksissa tulkinnanvarainen. Hallintolainkäyttölain 12 §:n 2 momentin mukaan valitus sellaisen viranomaisen päätöksestä, jonka toimialueena on koko maa, tehtiin sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiiriin päätös olennaisimmin liittyy sen vuoksi, että tässä tuomiopiirissä sijaitsee pääosa päätöksessä tarkoitetusta alueesta tai kiinteistöstä tai sen henkilön kotikunta tai sen yhteisön kotipaikka, johon päätös pääosin liittyy. Tällöin toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyisi yleensä valittajan kotipaikan perusteella. Vastaava säännös on oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Kirkkohallituksen päätöksistä merkittävä osa koskee seurakuntien avustushakemuksia sekä kirkollista rakentamista, joissa on oltava yhtenäinen valtakunnallinen linja, sekä toisaalta kirkkohallituksen henkilöstöä, hankintoja tai muita vastaavia asiaryhmiä. Mainitusta syystä on edelleen perusteltua, että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain pääsäännöstä poiketen kirkkohallituksen päätöksistä valitettaisiin aina kirkkohallituksen sijaintipaikan perusteella Helsingin hallinto-oikeuteen. Myös piispainkokouksen ja kirkolliskokouksen päätöksistä olisi

tarkoituksenmukaista valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen silloin, kun muutoksenhaku olisi ylipäätään mahdollista.

Hallintoriita-asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyy samalla tavalla kuin kirkollisvalituksen muutoksenhaussa. Esimerkiksi jos hallintoriidan osapuolina on kaksi seurakuntaa, asian käsittelee se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä vastaajana olevan seurakunnan tuomiokapituli sijaitsee.

13 §. *Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen*. Pykälässä säädettäisiin hallinto-oikeuden päätöksestä tehtävästä muutoksenhausta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan kirkkolain 24 luvun 14 §:n 1 momentin 8 kohtaa vastaavasti muutoksenhakukiellosta hallinto-oikeuden tiettyihin päätöksiin. Vaalien toimittamisen kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että äänioikeutettujen luetteloa koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen ei olisi mahdollista hakea muutosta enää korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Erikseen säädetään muutoksenhausta valittamalla muun hallintotuomioistuimen päätökseen. Lain 111 §:ssä on säädetty valitusluvan myöntämisen perusteista. Pykälän 2 momentin mukaan valituslupa koskisi sekä kirkollisvalituksen perusteella annettuja hallinto-oikeuden päätöksiä että hallintoriita-asioita, jossa ratkaisijana toimii hallinto-oikeus. Käytännössä hallintoriita-asiat ovat harvinaisia.

Valitusviranomaisen päätöksen tiedoksiantoon seurakunnan jäsenille sovellettaisiin 10 luvun 23 §:n mukaista menettelyä, jossa päätös pidettäisiin nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisille päätös annettaisiin tiedoksi soveltaen asianosaistiedoksiantoa koskevia säännöksiä. Tiedoksisaannin ajankohdasta eli valitusajan alkamisajankohdasta säädettäisiin ehdotetussa 10 luvun 24 §:ssä.

14 §. *Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeuden rajoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin kirkon hallinnon oikaisuvaatimus- ja valituskielloista. Säännös vastaisi pääsääntöisesti voimassa olevaa lakia, mutta siihen ehdotetaan joitakin tarkennuksia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä päätöksistä, joihin ei voisi hakea muutosta. Sen 1 kohdassa säädettäisiin valituskiellosta kirkolliskokouksessa tehtyihin päätöksiin. Kirkolliskokous käsittelee kirkon ylimpänä toimielimenä kirkon uskoa ja oppia koskevia

kysymyksiä sekä tekee ehdotuksia kirkkolain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta sekä päättää kirkkojärjestyksen hyväksymisestä. Kirkolliskokouksen tehtävien luonteen johdosta on perusteltua, ettei sen päätöksiin voi pääsääntöisesti hakea muutosta. Sen sijaan kirkolliskokouksen päätöksiin, jotka koskevat kirkolliskokousedustajan luottamustoimesta vapauttamista, eron myöntämistä, pidättämistä tai erottamista, olisi mahdollista hakea muutosta.

Voimassa olevan kirkkolain mukaan piispainkokouksen päätöksiin ei saa hakea valittamalla muutosta. Ehdotetun 2 kohdan mukaan piispainkokouksen antamiin tarkempiin määräyksiin kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta ei saisi hakea muutosta. Kyse on norminantovallan käyttämisestä, jolloin päätöksiin ei niiden luonteen vuoksi voisi hakea muutosta. Piispainkokouksen päätökset muutoin kuin täytäntöönpanomääräysten osalta eivät ole yleensä lopullisia asiaratkaisuja, jolloin ne eivät myöskään ole ehdotetun 4 §:n mukaan valituskelpoisia ratkaisuja.

Ehdotetun 3 kohdan valituskielto koskisi pappisvirkaan hyväksymistä. Piispa ja tuomiokapituli päättäisivät uskonnollisin kriteerein pappisvirkaan hyväksymisestä. Piispan yksin tekemät päätökset koskisivat pääsääntöisesti piispallisen kaitsennan alaan kuuluvia asioita eikä niissä syntyisi valituskelpoisia päätöksiä. Sen sijaan tuomiokapitulin piispalle delegoimista asioista saisi normaaliin tapaan vaatia oikaisua.

Kirkkohallituksen määräykseen, joka liittyy jäsenrekisteriin tai kirkonkirjojen pitoon tai päätökseen, joka koskee poikkeuksellisia seurakuntavaaleja, ei ehdotetun 4 kohdan mukaan voisi niiden luonteen johdosta hakea valittamalla muutosta. Myöskään kirkkohallituksen antamaan määräykseen kirkkolain tai kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta, viranhaltijalta vaadittavasta tutkinnosta taikka seurakuntien ja seurakuntayhtymien kirjanpidosta tai palkanlaskennasta ei saisi hakea valittamalla muutosta.

Ehdotetussa 5 kohdassa on lueteltu ne tuomiokapitulin päätökset, joihin ei olisi mahdollista hakea muutosta. Lähinnä valmistelutoimenpiteiksi katsottavat tuomiokapitulin päätökset, joihin voidaan hakea muutosta lopullisen asiaratkaisun yhteydessä, ehdotetaan siirrettäväksi 2 momenttiin. Papiksi vihkiminen perustuu kirkon kutsuun toimia pappina. Kirkon traditiossa piispa ja tuomiokapituli hyväksyvät henkilön vihittäväksi papiksi. Kirkon autonomiaan katsotaan sisältyvän, että kirkko saa oman järjestyksensä mukaisesti päättää, ketkä saavat oikeuden toimia pappina. Kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta tulla vihityksi papiksi. Kirkon traditiossa on lisäksi katsottu, että papiksi voidaan vihkiä vain sellainen vihkimisen edellytykset täyttävä henkilö, jolle

voidaan vihkimisen yhteydessä antaa viranhoitomääräys virkasuhteeseen. Ehdotetussa 5 kohdassa säädettäisiin muutoksenhakukiellosta, koska muutoksenhakuoikeus rajaisi kirkon tunnustettua autonomiaa itse päättää pappiensa valinnasta ja vihkimisestä sekä siihen liittyvästä tuomiokapitulin oikeudesta antaa viranhoitomääräys seurakuntapastorin virkoihin. Pappisvihkimyksestä säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

Kohdan perusteella muutosta ei voisi hakea myöskään tuomiokapitulin päätökseen ehtoollisen viettopaikasta eikä tuomiokapitulin ratkaisuun tilanteissa, joissa kirkkoherra ja seurakunnan kirkkoneuvosto ovat erimielisiä esimerkiksi kirkon käytöstä tai seurakunnassa määrättävän kolehdin kohteesta. Säännöksen mukaan tuomiokapitulin päätökseen kirkkoherran tai kappalaisen vaalin siirtämisestä taikka kirkkoherran vaalin raukeamisesta ei myöskään voisi hakea muutosta. Muutosta ei voisi hakea päätökseen, joka koskee oikeutta toimia lehtorina tai oikeutta toimia joko lehtorina tai pappina muussa yhteisössä. Kyse on sellaisista kirkon hengellisen työn viranhaltijoita koskevista ja uskonnollisen yhdyskunnan autonomian piiriin kuuluvista asioista, jotka eivät välittömästi koske kenenkään subjektiivista oikeutta. Muutosta ei saisi myöskään hakea asian luonteen vuoksi tuomiokapitulin päätöksiin, jotka koskevat poikkeuksellisten seurakuntavaalien ajankohtaa tai vaalitoimien ajankohtaa sekä välittömän kirkkoherranvaalin vaalipäivää tai vaalinäytepäiviä. Muutosta ei myöskään saisi hakea tuomiokapitulin päätökseen pappisvirkaan liittyvien, koulutusta täydentävien tutkintojen hyväksymisestä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä päätöksistä, joihin ei erikseen voi hakea muutosta oikaisuvaatimuksella tai valittamalla, mutta jotka voidaan riitauttaa lopulliseen asiaratkaisuun tai muuhun myöhempään päätökseen tehdyn muutoksenhaun yhteydessä. Momentin 1 kohdan mukaan erikseen ei saisi valittaa tuomiokapitulin päätöksestä, joka koskee kirkkoherran vaalin toimittamista välillisenä vaalina, kirkkoherran välittömän vaalin vaaliehdotusta tai tällaisen vaaliehdotuksen muuttamista ja täydentämistä. Vaaliehdotusta joudutaan muuttamaan esimerkiksi, jos vaaliehdokas menettää vaalikelpoisuutensa ennen vaalin toimittamista. Näitä voidaan pitää valmistelevina toimenpiteinä, jotka olisi kuitenkin mahdollisuus riitauttaa vaalin tuloksen vahvistamisen yhteydessä.

Momentin 2 kohdan mukaan vaalilautakunnan päätökseen ei voi erikseen hakea muutosta, jos päätös koskee vaalien valmisteluun liittyviä käytännöllisiä toimenpiteitä

kuten perustamisasiakirjan tutkimatta jättämistä, ehdokaslistojen yhdistelmän laatimista, äänestyspaikoista päättämistä ja vaaliviranomaisen toimenpiteitä tai päätöksiä, jotka koskevat ennakkoäänestyksen toimittamista kotona.

Valituskielto koskisi myös piispan päätöksiä väliaikaisesta pappisvirasta pidättämisestä. Väliaikainen pappisvirasta pidättäminen olisi luonteeltaan turvaamistoimenpide ja luonteeltaan aina lyhytaikainen. Jos viranhaltija esittäisi oikaisuvaatimuksen tai valittaisi pappisvirasta pidättämisestä, samassa yhteydessä voitaisiin tutkia myös väliaikaisen pappisviran virantoimituksesta pidättämisen lainmukaisuus.

15 §. *Vaalituloksen oikaiseminen*. Pykälässä säädettäisiin nykyistä kirkkolain 24 luvun 15 §:ää vastaavasti siitä, miten menetellään, jos vaalissa on toimittu lainvastaisesti tai virheellisesti. Säännös koskisi valitusviranomaisen oikeutta tietyin edellytyksin oikaista virheellinen vaalia koskeva päätös.

Valitusviranomainen ei pääsääntöisesti voi muuttaa kirkon viranomaisen päätöstä, mistä syystä viranhaltijan tai luottamushenkilön vaalissa tehty laillisuusvirhe johtaisi päätöksen kumoamiseen. Virheet vaalien tuloksen laskennassa olisi kuitenkin mahdollista korjata vaaleja kumoamatta. Sen sijaan vaaleissa, joissa seurakunnan jäsenillä on äänioikeus kuten seurakuntavaalissa tai kirkkoherran välittömässä vaalissa taikka äänioikeus on muutoin laajalla joukolla äänioikeutettuja kuten piispanvaalissa, kirkolliskokousedustajan tai hiippakuntavaltuuston jäsenen vaalissa korostuu vaalien uusimisen vaikeus enemmän. Vaalit voitaisiin jättää kumoamatta, jos on selvää, että lainvastainen menettely ei ole vaikuttanut vaalin tulokseen. Vaalit voitaisiin lainvastaisesta menettelystä huolimatta jättää kumoamatta myös silloin, jos vaalin tulos on mahdollista oikaista. Jos lainvastainen menettely on vaikuttanut vaalin tulokseen eikä vaalin tulosta voida oikaista, olisi vaali määrättävä toimitettavaksi uudelleen.

16 §. *Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus.* Säännös vastaisi voimassa olevaa kirkkolain 25 luvun 1 §:ää kuitenkin siten, että mahdollisuus laittaa päätös täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman koskisi kaikkia kirkon viranomaisia. Voimassa olevan kirkkolain säännöksen mukainen täytäntöönpanokelpoisuus ennen päätöksen lainvoimaisuutta on koskenut seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaisen päätöksiä. Kirkkohallitus, hiippakuntavaltuusto tai tuomiokapituli on kuitenkin voinut päättää tietyin edellytyksin päätöksen välittömästä täytäntöönpanosta.

Täytäntöönpanokelpoisuus ennen päätöksen lainvoimaisuutta olisi päinvastainen kuin hallintovalitusasioissa, jossa pääsääntöisesti vasta lainvoimainen päätös on täytäntöönpanokelpoinen. Täytäntöönpano olisi kuitenkin kielletty, jos muutoksenhaku kävisi hyödyttömäksi. Täytäntöönpanoon ryhtyminen on usein etujen ja haittojen vertailua. Oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen voisi myös kieltää päätöksen täytäntöönpanon. Täytäntöönpanokieltoa ei voisi hakea ilman, että tekee oikaisuvaatimuksen tai valituksen. Vaatimus täytäntöönpanon kieltämisestä voitaisiin tehdä samalla kun tehdään varsinainen valitus, mutta myös myöhemmin valituksen ollessa vireillä.

Täytäntöönpanoon ei voitaisi ryhtyä, jos päätös asiassa voidaan siirtää ylemmän toimielimen käsiteltäväksi, ennen kuin on selvitetty, ettei asiaa siirretä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että päätöksen täytäntöönpanoon ei voida ryhtyä ennen kuin 10 luvun 10 §:n 4 momentissa tarkoitettu määräaika on kulunut.

Alistusmenettelyistä luopumisen vuoksi pykälästä poistettaisiin viittaus alistettavan asian täytäntöönpanokelpoisuuteen.

17 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Pykälässä säädettäisiin niistä laeista, joita sovellettaisiin oikaisuvaatimukseen ja kirkollisvalitukseen sekä hallintoriita-asiaan kirkkolain lisäksi. Pykälän 1 momentin mukaan silloin, kun asiaa käsitellään hallintoasiana eli oikaisuvaatimuksena kirkon viranomaisessa, sovellettaisiin hallintolakia. Tällöin kyse on hallintomenettelystä. Pykälän 2 momentti koskisi hallintolainkäyttöä. Sen mukaan asiaa hallintotuomioistuimessa käsiteltäessä sovellettaisiin kirkkolain lisäksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan, että kirkon hallinnossa luovuttaisiin kokonaan alistusmenettelyistä. Tästä syystä alistusviranomaisen toimivaltaa koskevat säännökset jäävät tarpeettomiksi.

13 luku **Voimaantulo ja siirtymäsäännökset**

1 §. *Voimaantulo*. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös. Pykälän 2 momentissa tällä lailla ehdotetaan kumottavaksi 26 päivänä marraskuuta 1993 annettu kirkkolaki.

2 §. *Ennen lain voimaantuloa valittujen toimielinten toimikausi*. Pykälän mukaan nykyisten toimielinten toimikausi jatkuisi ehdotetun lain voimaantulon jälkeen, kunnes uusien toimielinten toimikausi alkaa.

3 §. *Seurakunnan osa-alueen hallinto*. Seurakunnan osa-alueen hallintoa koskevilla säännöksillä korvattaisiin kappeliseurakuntia ja seurakuntapiirejä koskeva sääntely. Lain voimaantulo ei vaikuttaisi olemassa olevien kappeliseurakuntien ja seurakuntapiirien asemaan, ellei paikallisesti päätettäisi toisin. Ne olisivat lain voimaan tultua siinä tarkoitettuja hallinnollisia seurakuntien osa-alueita, joiden hallintoa voitaisiin järjestää laissa tarkoitetulla tavalla. Niihin myös sovellettaisiin kaikkea osa-aluehallintoa koskevaa sääntelyä. Siten kappelineuvostoon ja piirineuvostoon sovellettaisiin muun muassa ehdotettavan kirkkolain 3 luvun 8 §:ää. Osa-alueen toimielinten toimikauteen sovellettaisiin myös edellä 2 §:ssä olevaa siirtymäsäännöstä.

4 §. *Seurakunnan erityiset oikeudet*. Pykälässä säädetty seurakuntien erityinen asema perustuu kansainvälisiin kirkkojen välisiin sopimuksiin. Tällä hetkellä evankelis-luterilaisessa kirkossa on kaksi tällaista seurakuntaa: Suomen saksalainen evankelis-luterilainen seurakunta Die Deutsche Evangelisch-Lutherische Gemeinde in Finnland ja Rikssvenska Olaus Petri församlingen -seurakunta. Pykälässä tarkoitetaan esimerkiksi erityistä oikeutta papin valitsemiseen.

5 §. *Seurakunnan kuuluminen keskusrekisteriin.* Kirkkohallitus linjasi vuosina 2015 ja 2018, että kaikkien seurakuntien tulee kuulua keskusrekisteriin vuoden 2022 alusta lukien. Esitys pohjautuu osin kyseisen linjauksen täytäntöönpanotoimiin ja siirtymäaikaa on jälkimmäisestä päätöksestä ehdotetun kirkkolain muutoksen voimaantullessa kertynyt neljä vuotta. Tästä huolimatta saattaa olla seurakuntia, jotka eivät vielä lain voimaan tullessa ole liittyneet keskusrekisteriin. Kirkkolakiehdotuksessa ei kuitenkaan enää ole säännöstä yksittäisestä seurakunnasta kirkonkirjojen rekisterinpitäjänä, mistä syystä ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan tällainen seurakunta kuuluisi hiippakuntansa maantieteellisesti lähimpään keskusrekisteriin. Keskusrekisterin ja seurakunnan yhteistoimintasopimuksena pidettäisiin kyseisessä keskusrekisterissä yleisesti käytössä olevaa sopimusta. Yhteistoimintasopimuksen sisällöstä on säädetty kirkkojärjestyksen 3 luvun 51 §:ssä

Käytännössä lain täytäntöönpanoon tulisi kuitenkin ryhtyä edellä kuvatuissa tilanteissa tuomiokapitulin johdolla hiippakunnittain viimeistään, kun lakiehdotus on hyväksytty

kirkolliskokouksessa. Siten sopimuksettomia tilanteita ei juurikaan arvioida olevan lain voimaantullessa.

6 §. *Vireillä olevien hallintoasioiden käsittely*. Uuden lain voimaan tullessa jo vireillä oleviin hallintoasioihin sovellettaisiin vanhaa lakia. Samoin vanhaa lakia sovellettaisiin myös vireillä oleviin alistusasioihin, joissa alistusta ei olisi vielä toimitettu, sekä lainkäyttöasioihin ja alistusasioihin liittyvään muutoksenhakuun. Alistettava asia voidaan katsoa olevan vireillä, kun päätös seurakuntatasolla on tehty ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Alistusvalituksiin on 1.1.2020 lukien sovellettu hallintolakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain nojalla. Lainkäyttöasioihin sovelletaan puolestaan lakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Tilanteessa, jossa muutoksenhakutuomioistuin on kumonnut päätöksen ja palauttanut asian uudelleen käsiteltäväksi, sovellettaisiin kuitenkin uusia säännöksiä ja määräyksiä. Sen sijaan ehdotetussa 10 luvussa olevia säännöksiä sähköisestä kokouksesta ja sähköisestä päätöksentekomenettelystä voitaisiin soveltaa välittömästi lain voimaantulon jälkeen, jos kirkon viranomaisella on riittävät tietotekniset valmiudet.

7 §. *Hallinnolliset määräykset.* Esityksessä ehdotetaan alistusmenettelystä luopumista ja sitä, että seurakunta tai seurakuntayhtymä voisivat koota eri toimielimiä koskevat hallinnolliset lakia ja kirkkojärjestystä alempitasoiset määräykset yhdeksi hallintosäännöksi. Sen osalta säädettäisiin, että hallintosääntöön tulisi siirtyä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

8 §. *Hautaustoimi*. Pykälän 1 momentti säilyttäisi vuoden 1964 kirkkolain 347 §:n 1 momentin mukaisesti luovutettuihin ainaishautoihin kohdistuvat oikeudet. Säännös on tarpeellinen, koska hautausmailla on edelleen paljon vanhan lainsäädännön mukaisia sukuhautoja. Haudan hoitovelvollisuuteen ja haudan hoidon laiminlyönnistä aiheutuviin seuraamuksiin sovellettaisiin kuitenkin ehdotettavaa lakia.

Määräaikaishautoihin, joiden määräaika ulottuu myös ehdotetun uuden lain voimassaoloaikaan, sovellettaisiin ehdotettua lakia 2 momentissa säädetyin varauksin.

9 §. *Eräät virkasuhteita koskevat säännökset.* Pykälään on otettu tarpeelliset siirtymäsäännökset koskien ehdotetun kirkkolain voimaan tullessa vireillä olevaa viran täyttöä, varoitusmenettelyä sekä seurakuntajaon muutoksen johdosta tapahtuvaa henkilöstösiirtoa.

7.2 Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta

1 luku **Yleiset säännökset**

1 §. *Soveltamisala*. Viranhaltijoiden palvelussuhteen ehdot määräytyvät nykyisin lainsäädännön lisäksi evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain (968/1974) perusteella sovittavilla virkaehtosopimuksilla, työnantajan antamilla hallinto- ja johtosäännöillä ja tätä alemman asteisilla seurakunnan päätöksillä. Hallinto- ja johtosääntöjen aseman perustuu ehdotetun kirkkolain 3 luvun 7 §:ään sekä kirkkolakia täydentävään kirkkojärjestykseen.

Pykälän 1 momentin mukaan tätä lakia sovellettaisiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijoihin, jollei muussa laissa säädetä tai evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain nojalla toisin sovita. Viranhaltijoita koskevat säännökset ovat voimassa olevan kirkkolain 6 luvussa eikä kirkkolaissa ole erillistä soveltamisalasäännöstä. Kun kirkon viranhaltijoita koskevat säännökset eriytetään kirkkolaista erilliseksi laiksi, on syytä säätää lain soveltamisalasta kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia vastaavasti. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ehdotettava laki olisi toissijainen evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain perusteella sovittujen virkaehtosopimusten määräyksiin nähden. Kun evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annettuun lakiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia, järjestelmä säilyisi tältä osin nykyisellään.

Evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan palvelussuhteen ehdoista on sen estämättä, mitä laissa on säädetty, voimassa, mitä niistä virkaehtosopimuksilla määrätään. Virkaehtosopimus on siis palvelussuhteen ehtojen määräytymisen osalta myös virkaehtosopimuslain perusteella ensisijainen suhteessa lakiin. Tyypillisesti esimerkiksi viranhaltijan palkka, työaika ja vuosiloma määräytyvät virkaehtosopimusten määräysten mukaan, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Virkaehtosopimuslaissa on rajoitettu sopimisoikeutta tiettyjen asioiden osalta, joiden on katsottava kuuluvan työnantajan yksipuoliseen määräämisvaltaan ja työnantajan oikeuteen päättää hallinnon järjestämisestä ja joita ei siis katsota palvelussuhteen ehdoiksi. Ottaen huomioon virkaehtosopimuslain 2 §:n säännökset sopimisoikeuden rajoituksista, tulisi nyt ehdotettavan lain 1 §:n 1 momentin säännös virkaehtosopimuksen määräysten ensisijaisuudesta sovellettavaksi vain niissä tapauksissa, joissa sopimisoikeus ylipäätään on olemassa ja joista on säännöksiä ehdotetussa laissa. Palvelussuhteen ehtoja eivät evankelis-luterilaisen kirkon

virkaehtosopimuksista annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan ole virastojen ja laitosten järjestysmuodon perusteet tai muu virkakoneiston järjestely, viran perustaminen tai lakkauttaminen, viranomaisen tehtävät tai sisäinen työnjako, työn johtaminen, työmenetelmät eikä virkasuhteen tai siihen verrattavan palvelussuhteen syntyminen taikka niiden lakkaaminen, lukuun ottamatta irtisanomisaikaa. Näistä asioista ei näin ollen voida lainkaan sopia virkaehtosopimuksilla. Toisaalta sopimisoikeutta on evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetussa laissa rajoitettu tiettyjen asioiden osalta, vaikka niiden sinänsä voidaan katsoa olevan palvelussuhteen ehtoja.

Virkaehtosopimuslain 2 §:n 3 momentin mukaan sopia ei saa: 1) viran kelpoisuusvaatimuksista, virkaylennysperusteista, viranhaltijan velvollisuuksista eikä kurinpidosta; 2) eläkkeistä, perhe-eläkkeistä tai niihin verrattavista muista eduista, virkasuhdeasuntojen vuokrien määrästä taikka seurakunnan muun omaisuuden käyttämisestä lukuun ottamatta työnantajan ja viranhaltijoiden välisessä yhteistoimintatehtävässä toimivan henkilön työtiloja ja työvälineitä; eikä 3) niistä asioista, joista työehtosopimuksilla ei voida työntekijöiden osalta sopia.

Edellä olevan mukaisesti viranhaltijoiden osalta ei siis voida virkaehtosopimuksella sopia sellaisista asioista, joista ei työehtosopimuksen mukaan voida työntekijöidenkään osalta sopia. Ottaen huomioon evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetussa laissa säädetyt sopimusoikeuden rajoitukset, ei nyt ehdotettavassa laissa ole katsottu tarpeelliseksi erikseen säätää sopimisoikeuden rajoituksista. Virkaehtosopimuslain 2 §:n 4 momentin mukaan asiasta, josta ei ole virkaehtosopimusta, ja 3 momentissa tarkoitetuista asioista on voimassa, mitä niistä on erikseen säädetty tai määrätty taikka virkaehtosopimuksen lisäksi evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksen suostumuksella sopimuspalkkaisen viranhaltijan kanssa yksittäistapauksessa sovittu.

Tässä laissa työsopimussuhteisista säädettäisiin vain liittyen evankelis-luterilaisen kirkon erityiseen luonteeseen työnantajana. Muu työsuhteita koskeva sääntely perustuu 2 momentin mukaan työsopimuslakiin (55/2001) ja muuhun työlainsäädäntöön sekä kirkon työehtosopimuksista annetun lain (829/2005) nojalla sovittuihin työehtosopimuksiin.

2 §. *Työnantaja ja henkilöstö.* Pykälän 1 momentissa todettaisiin evankelis-luterilaisen kirkon työnantajat. Näitä olisivat seurakunnat, seurakuntayhtymät, tuomiokapitulit sekä kirkkohallitus. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin, että palvelussuhteen ehtoja

koskevissa asioissa seurakuntayhtymää ja siihen kuuluvia seurakuntia käsitellään yhtenä työnantajayksikkönä. Tämä selkeyttää henkilöstöhallintoa seurakuntayhtymissä, joissa seurakunnat käyttävät monessa suhteessa itsenäistä työnantajavaltaa. Seurakunnat muun muassa valitsevat henkilöstönsä, hoitavat työnjohdon sekä päättävät työmenetelmistä ja palvelussuhteen irtisanomisesta. Nämä seurakuntien hoitamat tehtävät eivät ole palvelussuhteen ehtoja. Palvelussuhteen ehtojen osalta, joista säädetään lailla tai on sovittu virkaehtosopimuksilla, on tarkoituksenmukaista, että seurakuntayhtymää ja siihen kuuluvia seurakuntia hoidetaan palvelussuhteen ehtojen osalta yhtenäisten periaatteiden mukaan ja että seurakuntayhtymä hoitaa lähtökohtaisesti niihin liittyvät tehtävät seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien puolesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomiokapitulilla olisi eräitä seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranhaltijoita koskevia työnantajatehtäviä, vaikka se ei ole näiden työnantaja. Erityisesti tämä koskee papistoa. Tuomiokapitulin toimivalta ilmenee muista tämän lain ja kirkkolain säännöksistä.

Pykälän 3 momentin mukaan kirkon palveluksessa olevat henkilöt olisivat joko virka- tai työsopimussuhteessa. Pakollisista viroista säädetään kirkkojärjestyksessä. Muilta osin työnantaja päättää, miten ja minkälaisella henkilöstöllä se hoitaa tehtävänsä.

3 §. *Virkasuhde, virka ja viranhaltija*. Pykälässä määriteltäisiin virkasuhde, virka ja viranhaltija. Työnantaja on määritelty edellisessä pykälässä. Pykälän 1 momentin mukaan virkasuhteella tarkoitetaan työnantajan ja viranhaltijan välistä julkisoikeudellista palvelussuhdetta.

Pykälän 2 momentin mukaan pysyvää virkasuhdetta varten tulisi aina perustaa virka. Henkilö voitaisiin ottaa määräaikaiseen virkasuhteeseen virkaa perustamatta, jos siihen on perusteltu syy. Perusteltu syy on esimerkiksi tehtävän lyhytkestoisuus, jonka vuoksi viran perustaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Seurakunnan toiminnan kausivaihtelut sekä sijaisuusjärjestelyt voivat myös olla peruste määräaikaisen virkasuhteen käytölle. Viranhaltijalla tarkoitettaisiin 3 momentin mukaan henkilöä, joka on virkasuhteessa työnantajaan.

4 §. *Kielitaito.* Pykälässä säädettäisiin henkilöstön kielitaitovaatimuksista ja niistä myönnettävistä erivapauksista. Viranhaltijalta vaadittavasta kielitaidosta säädettäisiin kirkkojärjestyksessä. Kielitaidosta säädetystä kelpoisuusvaatimuksesta voidaan myöntää erivapaus erityisestä syystä. Erivapauden seurakunnan tai seurakuntayhtymän

papin ja lehtorin viran hakijalle myöntäisi tuomiokapituli, mistä säädettäisiin ehdotetun kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 a kohdassa ja pykälässä viitattaisiin mainittuun kohtaan asiayhteyden vuoksi. Muun viran hakijalle erivapauden myöntäisi se viranomainen, jonka toimivaltaan viran perustaminen kuuluu.

Pykälän 2 momentin säännös koskisi sekä virkasuhteeseen että työsopimussuhteeseen hakijoita. Sen mukaan vaadittava kielitaito voitaisiin 9 §:stä poiketen osoittaa myös hakuajan päättymisen jälkeen, jos se ei viivästytä asian käsittelyä. Lisäksi työnantajan olisi huolehdittava koko henkilöstönsä riittävästä kielitaidosta, jotta viranomaistehtävät pystyttäisiin hoitamaan laissa säädettyjen kielivaatimusten mukaisesti. Pykälän 3 momentin mukaan työnantajan olisi koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito viranomaisen tehtävien hoitamiseksi kielilaissa, saamen kielilaissa ja muussa lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti.

5 §. *Vaitiolovelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin evankelis-luterilaisen kirkon työnantajan palveluksessa olevan henkilön vaitiolovelvollisuudesta muissa kuin kirkkolain 7 luvun 9 §:ssä säädetyissä rippisalaisuutta koskevissa tilanteissa. Henkilöstön vaitiolovelvollisuuteen sovellettaisiin ehdotetun kirkkolain ja evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muussa laissa säädetään. Sovellettavaksi tulee erityisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ssä säädetty vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto.

2 luku **Virkasuhteen alkaminen**

6 §. *Virkasuhteen kesto.* Virkasuhde olisi 1 momentin mukaan joko toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen. Pääsääntö on, että viranhaltija otetaan toistaiseksi voimassa olevaan palvelussuhteeseen. Määräaikaiseen virkasuhteeseen ottaminen edellyttää laissa säädettyä perustetta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin määräaikaisuuden perusteista. Momentin mukaan viranhaltija voitaisiin ottaa määräajaksi vain, jos viranhaltija sitä itse pyytää, määräajaksi ottamisesta säädetään erikseen tai tehtävän luonne, sijaisuus, avoinna olevaan virkasuhteeseen kuuluvien tehtävien hoidon järjestäminen tai muu näihin rinnastettava työnantajan toimintaan liittyvä seikka sitä vaatii. Määräaikaisuuden perusteista voidaan säätää myös muualla. Tavallisin määräaikaisuuden peruste on sijaisuus. Peräkkäiset sijaisuudet eivät muodosta kiellettyä määräaikaisten virkasuhteiden ketjua, jos kullekin määräajalle on laillinen peruste.

Myös muu mainittuihin perusteisiin rinnastuva työnantajan toimintaan liittyvä seikka oikeuttaa määräaikaisuuden.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ilman laissa säädettyä perustetta tai ilman perusteltua syytä toistuvasti määräaikaiseen virkasuhteeseen otetun viranhaltijan oikeudesta korvaukseen. Sen mukaan viranhaltijalla, joka on ilman 2 momentin mukaista perustetta otettu määräajaksi tai joka on ilman perusteltua syytä toistuvasti otettu peräkkäin määräajaksi, olisi oikeus saada virkasuhteen päättyessä vähintään kuuden ja enintään 24 kuukauden palkkaa vastaava korvaus. Korvausvaatimus olisi esitettävä kuuden kuukauden kuluessa virkasuhteen päättymisestä. Ehdotetun 70§:n mukaan korvausvaatimus käsiteltäisiin hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa. Korvausvaatimuksen esittämistä koskeva säännös vastaa asiasisällöltään kunnallisista viranhaltijoista annetun lain (304/2003) 3 §:n 3 momenttia ja valtion virkamieslain (750/1994) 56 §:n 2 momenttia. Virkasuhteen kestäessä esitetty vaade olisi ennenaikainen, koska vahinkoa ei olisi vielä syntynyt. Korvaus lasketaan säännöllisen työajan ansion perusteella.

Pykälän 4 momentin mukaan kirkkojärjestyksessä säädettäisiin viroista, joihin on tehtävien laadun vuoksi aina otettava määräajaksi. Määräaikaisista tehtävistä valtionhallinnossa säädetään valtion virkamieslain 9 a §:ssä. Säännöksessä annetaan mahdollisuus poiketa pääsääntönä olevasta virkasuhteeseen toistaiseksi tai määräajaksi ottamisesta kirkkojärjestyksessä olevalla säännöksellä. Tämän tarkkarajainen valtuutus koskisi vain kirkkohallituksen virkoja.

7 §. *Pitkäaikaistyöttömän ottaminen määräaikaiseen virkasuhteeseen.* Pykälä vastaisi työsopimuslain säännöstä. Pitkäaikaistyöttömän voisi 1 momentin mukaan palkata määräaikaiseen virkasuhteeseen ilman 6 §:n 2 momentin perustetta. Pitkäaikaistyöttömänä pidetään henkilöä, joka on ollut edellisen 12 kuukauden ajan yhtäjaksoisesti työtön työnhakija. Enintään kahden viikon pituinen palvelussuhde ei katkaisisi työttömyyden yhtäjaksoisuutta. Pykälän 2 momentin mukaan henkilöä pidettäisiin työttömänä työnhakijana sen mukaan kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:ssä säädetään. Pitkäaikaistyöttömän kanssa ilman perustetta tehtävän määräaikaisen työsopimuksen enimmäiskesto olisi 3 momentin mukaan yksi vuosi. Viranhaltija voitaisiin ottaa myös useampaan vuotta lyhyempään virkasuhteeseen siten, että määräaikaisia virkasuhteita voisi kuitenkin vuoden aikana olla enintään kolme ja niiden yhteenlaskettu kokonaiskesto saisi olla enintään yksi vuosi.

Säännöksellä pyritään alentamaan työnantajan työllistämiskynnystä pitkäaikaistyöttömien palkkaamisessa. Työnantajan työllistämiskynnyksen alentuessa pitkäaikaistyöttömille syntyy uusia työtilaisuuksia määräaikaisen virkasuhteen kautta. Määräaikainen virkasuhde voi toimia myönteisenä siirtymänä vakituiseen palvelussuhteeseen.

8 §. *Julkinen hakumenettely ja siitä poikkeaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin pääsäännöstä, jonka mukaan virkasuhteeseen otetaan julkisella hakumenettelyllä. Julkisen hakumenettelyn tavoitteena on turvata hyvän hallinnon periaatteiden toteutuminen sekä parhaan mahdollisen henkilöstön saaminen. Viranhakuilmoitus olisi julkaistava yleisessä tietoverkossa samalla tavalla kuin toimielinten pöytäkirjat. Laki sisältää vain viranhakuilmoituksen julkistamisen minimivaatimuksen. Hakuilmoitus voitaisiin lisäksi julkaista esimerkiksi sanomalehdessä tai internetissä toimivassa yleisessä rekrytointipalvelussa. Viranhakuilmoituksen sisällöstä päättäisi työnantaja.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantaja voisi perustellusta syystä päättää ilmoitetun hakuajan jatkamisesta, kokonaan uudesta hakumenettelystä tai viran täyttämättä jättämisestä. Näin voitaisiin tehdä esimerkiksi tilanteissa, joissa kelpoisuusvaatimukset täyttäviä hakijoita ei ole tai työnantaja katsoo muusta syystä tarpeelliseksi saada lisää hakijoita tai järjestää tehtävien hoitamisen toisin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yleisimmistä tilanteista, joissa julkisesta hakumenettelystä voidaan poiketa. Lisäksi työnantaja voisi muustakin erityisen painavasta syystä päättää, että julkista hakumenettelyä ei tarvita. Erityisen painavana syynä pidettäisiin esimerkiksi sitä, että toistaisessa työsuhteessa olevalle tarjotaan 49 §:n mukaisen tuotannollisen ja taloudellisen irtisanomisprosessin yhteydessä vastaavaa työtä koskevaa virkasuhdetta, kun irtisanottavan työsuhteen tilalle perustetaan virka. Erityisen painavana syynä ei pidettäisi sitä, että henkilö on jo pitkään hoitanut virkaa sijaisena tai sen ollessa täyttämättä. Poikkeuksista julkiseen hakumenettelyyn eräissä seurakuntapastorin ja papin virkaan liittyvissä tilanteissa säädettäisiin kirkkolain 7 luvun 7 §:ssä.

9 §. *Virkasuhteeseen ottaminen.* Virkasuhteeseen voitaisiin ottaa pykälän 1 momentin mukaan vain henkilö, joka on hakenut virkaa kirjallisesti ja täyttänyt kelpoisuusvaatimukset hakuajan päättymiseen mennessä. Kirjallisen hakemuksen toimittamistavasta säädetään erikseen hallintolaissa ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa. Hakemukseen olisi liitettävä selvitys hakijan kelpoisuudesta.

Pykälän 2 momentin mukaan kirkkohallituksen viraston johtavan viranhaltijan virkaa täytettäessä voitaisiin ottaa huomioon virkaa hakeneiden henkilöiden lisäksi henkilö, joka on antanut suostumuksensa ja täyttää viran kelpoisuusehdot.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että alle 18-vuotias voitaisiin ottaa vain määräaikaiseen virkasuhteeseen.

10 §. *Kelpoisuusvaatimukset.* Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Taidolla tarkoitetaan lähinnä koulutuksen tai työkokemuksen avulla hankittuja tietoja ja taitoja. Kyvyllä viitataan yleisesti tuloksellisen työskentelyn edellyttämiin henkilön ominaisuuksiin, kuten lahjakkuuteen, järjestelykykyyn, aloitteellisuuteen ja muihin vastaaviin tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisiin kykyihin. Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä. Yleisiä nimitysperusteita on tulkittava yhteydessä asianomaisen viran yleisiin ja erityisiin kelpoisuusvaatimuksiin, joihin liittyen on otettava huomioon myös virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät. Kirkon jäsenyyteen ja konfirmaatioon liittyvistä kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin kirkkolain 7 luvun 2 §:ssä, johon asiayhteyden vuoksi viitattaisiin pykälän 1 momentissa.

Viran erityiset kelpoisuusvaatimukset perustuvat erillisiin säännöksiin tai työnantajan päätöksiin. Kelpoisuusvaatimukset voivat sisältyä hallinto- tai johtosääntöön, viran perustamispäätökseen tai erilliseen päätökseen. Erityisiä kelpoisuusvaatimuksia ovat yleensä tutkinto, koulutus tai aiempi työkokemus. Työnantaja voi omilla päätöksillään täydentää säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia mutta ei lieventää niitä, mistä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voitaisiin poiketa määräaikaisen virkasuhteen kohdalla, jos siitä erikseen säädetään tai työnantaja perustellusta syystä yksittäistapauksessa niin päättää. Yleensä tällöin on kyse sijaisuuden tai avoinna olevan virkasuhteen hoitamisesta.

Eräisiin kirkon virkoihin kelpoisuusvaatimuksena edellytettävä koulutus saadaan viranhoidon yhteydessä. Kyse on pitkäkestoisista erikoistumiskoulutuksista. Virkaan voitaisiin 4 momentin mukaan valita muut kelpoisuusehdot täyttävä henkilö, joka sitoutuu suorittamaan koulutuksen virkaan valitsemisen jälkeen. Hänet voitaisiin irtisanoa

tämän lain 48 §:n perusteella, jos hän ei suorita vaadittavaa koulutusta työnantajan asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

11 §. *Ulkomaiset opinnot ja tutkintotodistukset.* Pykälässä viitattaisiin lakeihin, joissa säädetään ulkomaisten opintojen ja tutkintotodistusten tuottamasta virkakelpoisuudesta.

Päätökset ulkomailla suoritettujen opintojen ja ammatillisen harjoittelun tunnustamisesta ja rinnastamisesta sekä tutkinnon antamasta kelpoisuudesta tekee kirkkojärjestyksen 5 luvun 13 §:n 8 kohdan mukaan kirkkohallitus.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin viranomaista sitovasti siitä määräajasta, jonka kuluessa päätös tulee antaa.

12 §. *Rikosrekisteriote.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa viran hakijalta edellytetään rikosrekisteriotteen esittämistä virkasuhteeseen ottamisen edellytyksenä. Lisäksi pykälässä viitattaisiin selvyyden vuoksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) säännöksiin rekisteriotteen kelpoisuusajasta, merkinnästä rikosrekisteriotteen esittämisestä ja palauttamisesta, vaitiolovelvollisuudesta, hakuilmoituksesta ja rangaistussäännöksistä.

Jos 1 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotetta ei olisi käytettävissä, olisi päätös viran täyttämisestä tehtävä 2 momentin mukaan ehdollisena. Tällöin virkaan ehdollisesti valitun olisi esitettävä rikosrekisteriote viimeistään 30 päivän tai viran täyttävän viranomaisen erityisestä syystä myöntämän pidemmän määräajan kuluessa ehdollista valintaa koskevan päätöksen tiedoksisaannista uhalla, että päätös muutoin raukeaa. Viranomainen päättäisi virkasuhteen jatkumisesta tai raukeamisesta.

13 §. *Terveydentilaa koskeva selvitys virkasuhteeseen otettaessa ja papiksi tai lehtoriksi vihittäessä.* Pykälän 1 momentti koskisi virkasuhdetta tai pappisvirkaa hakeneen tai siihen suostumuksensa antaneen henkilön terveydentilan selvittämistä ennen virkasuhteeseen ottamista koskevan päätöksen tekemistä. Terveydentilan selvittäminen tapahtuu lääkärin antaman lääkärintodistuksen perusteella. Työnantajalle voisi riittää myös muu luotettava selvitys, kuten terveydenhoitajan todistus. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa viran hakijalta tai viranhaltijalta voidaan edellyttää huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämistä. Työnantaja voisi 2 momentin mukaan perustellusta syystä päättää, ettei selvitystä tarvita. Näin voitaisiin tehdä esimerkiksi silloin, kun työnantajan palveluksessa oleva henkilö valitaan virkasuhteeseen

ja hän on jo aikaisemmin esittänyt selvityksen terveydentilastaan tai kun henkilö otetaan virkasuhteeseen lyhyeksi määräajaksi.

Jos tietoja terveydentilasta ei olisi käytettävissä virkaa täytettäessä, valinta suoritettaisiin 3 momentin mukaan ehdollisena. Valinta vahvistettaisiin tai se todettaisiin rauenneeksi erillisellä päätöksellä tietojen esittämisen jälkeen. Valinta olisi todettava rauenneeksi päätöksellä myös, jos tietoja ei esitettäisi määräajassa. Virkasuhde katsottaisiin päättyneeksi, kun raukeamista koskeva päätös on annettu viranhaltijalle tiedoksi ehdotetun kirkkolain 10 luvun 24 §:n mukaisesti. Papiksi tai lehtoriksi vihkimistä ei voitaisi tehdä ehdollisena.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kirkkoherran viran hakijalta edellytettävistä terveydellisistä tiedoista sekä tarvittaessa suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista. Kirkkoherra voitaisiin valita seurakunnan äänivaltaisten jäsenten suorittamalla vaalilla, jolloin valintaa ei voida tehdä ehdollisena. Terveydelliset edellytykset olisi selvitettävä ennen vaalia.

14 §. *Koeaika*. Pykälässä säädettäisiin viranhaltijoihin sovellettavasta koeajasta. Koeaika tulee määrätä viimeistään päätettäessä virkasuhteeseen ottamisesta. Ehdotettava kuuden kuukauden enimmäispituus vastaisi työsopimuslain 1 luvun 4 §:n, valtion virkamieslain 10 §:n ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 8 §:n mukaista koeajan enimmäispituutta. Jos määräaikainen virkasuhde olisi vuotta lyhempi, koeaika voisi olla enintään puolet virkasuhteen kestosta. Jos viranhaltija olisi koeaikana työkyvyttömänä tai perhevapaajaksolla, työnantajalla olisi 2 momentin mukaan oikeus pidentää koeaikaa kuukaudella kutakin työkyvyttömyys- tai perhevapaajaksoihin sisältyvää 30 kalenteripäivää kohden. Työnantajan olisi ilmoitettava koeajan jatkamisesta viranhaltijalle ennen kuin koeaika päättyisi.

Uusi koeaika voitaisiin 3 momentin mukaan määrätä, kun viranhaltija otetaan hakemaansa toiseen virkasuhteeseen saman työnantajan palveluksessa ja hänen asemansa tai tehtävänsä muuttuvat huomattavasti.

Pykälä 4 momentin mukaan virkasuhde voitaisiin koeaikana purkaa päättymään välittömästi ilman virkasuhteen päättämiselle säädettyjä perusteita. Virkasuhteen voisi purkaa sekä työnantaja että viranhaltija. Työnantaja ei kuitenkaan saisi purkaa virkasuhdetta syrjivin tai muutoin koeajan tarkoitukseen nähden epäasiallisin perustein. Purkamiseen tulisi olla sellainen henkilöön tai hänen työsuoritukseensa liittyvä syy,

jonka vuoksi työnantaja voisi perustellusti katsoa, että viranhaltijan toiminta ei vastaa työnantajan asettamia vaatimuksia. Virkasuhteen purkaminen koeaikana ei kuitenkaan edellyttäisi irtisanomisperustetta.

Tuomiokapitulin toimivallasta päättää papin virassa olevan papin ja lehtorin virkasuhteen purkamisesta koeaikana säädettäisiin kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan c alakohdassa, johon pykälässä viitattaisiin asiayhteyden vuoksi.

Pykälän 6 momentissa olisi valtuutussäännös säätää kirkkojärjestyksessä niistä viroista, joihin ei sovelleta koeaikaa. Säännöksissä poikettaisiin pykälän 1 momentin säännöksistä koeajasta näiden virkojen täyttämistavan vuoksi. Koska asiassa ei heikennetä viranhaltijoiden asemaa, yksityiskohtainen sääntely viroista, joita poikkeus koskee, on mahdollista sijoittaa kirkkojärjestyksen 8 luvun 1 §:n 2 momentissa kirkkoherran viran osalta sekä kirkkojärjestyksen 4 luvun 2 §:n 2 momentissa piispan, pappisasessorin ja kirkkohallituksen viraston johtavan viranhaltijan viran osalta.

15 §. *Viranhoitomääräys ja selvitys virkasuhteen ehdoista.* Viranhoitomääräyksen tulisi olla kirjallinen ja se tulisi antaa viranhaltijalle ennen kuin hän ryhtyy virantoimitukseen. Viranhoitomääräys voisi olla esimerkiksi ottamispäätöstä koskeva pöytäkirjanote tai muu kirjallinen viranhoitomääräys. Viranhoitomääräyksestä tulisi ilmetä virkasuhdetta koskevat perusasiat. Viranhaltijan tehtävät määräytyvät yleensä tarkemmin johtosäännön, viran perustamispäätöksen tai muun erillisen päätöksen perusteella. Viranhaltijalle on annettava vähintään kuukauden kestävässä virkasuhteessa lisäksi 2 momentissa luetellut tiedot sisältävä selvitys keskeisistä virkasuhteen ehdoista, jos ne eivät ilmene viranhoitomääräyksestä.

Ehdotetun kirkkolain 7 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan papin virkaan voitaisiin antaa viranhoitomääräys vain papille ja lehtorin virkaan vain lehtorille. Kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan a alakohdassa säädettäisiin tuomiokapitulin tehtäväksi antaa viranhoitomääräykset kaikkiin papin ja lehtorin virkoihin, johon pykälän 3 momentissa viitattaisiin asiayhteyden vuoksi. Selvityksen virkasuhteen keskeisistä ehdoista antaisi kuitenkin työnantaja. Pykälän 4 momentti koskisi puolestaan määräystä toisen papin viran väliaikaisesta hoitamisesta, joka voidaan antaa oman viran ohella. Oman viran ohella toisen viran tehtävien hoidosta maksettavan palkkion määräytymisestä on sovittu virkaehtosopimuksella.

16 §. *Virkasuhteen sekä viranhaltijan oikeuksien ja velvollisuuksien alkaminen.* Virkasuhde alkaisi virkasuhteeseen ottamista koskevan päätöksen tekemisestä. Virkasuhteen alkamisen jälkeen työnantaja tai viranhaltija ei voisi vapautua virkasuhteen velvollisuuksista muutoin kuin virkasuhteen irtisanomisella tai muulla virkasuhteen päättymisperusteella, kuten virkasuhteeseen ottamispäätöksen kumoamisella valituksen johdosta tai virkasuhteen purkamisella.

Pykälän 2 momentin mukaan virantoimitus alkaisi, kun viranhaltija ryhtyy hoitamaan virkasuhteeseensa kuuluvia tehtäviä. Samalla alkaisivat viranhaltijan oikeudet ja velvollisuudet. Oikeuksien ja velvollisuuksien aikaisemmasta alkamishetkestä voitaisiin säätää tai määrätä toisin muualla. Esimerkiksi joidenkin etujen saaminen voi virkaehtosopimusten perusteella alkaa jo ennen virantoimituksen alkamista. Virantoimituksen alkamisajankohdan päättäisi pääsääntöisesti virkasuhteeseen ottamisesta päättävä viranomainen. Viranhaltijan olosuhteet, kuten edellisen palvelussuhteen irtisanomisaika tai muut perustellut syyt, voivat vaikuttaa virantoimituksen alkamispäivän määräämiseen tai jo määrätyn alkamispäivän siirtämiseen.

Pykälän 3 momentin mukaan viranhaltijan palvelussuhde ei katkeaisi hänen siirtyessään välittömästi saman työnantajan toiseen virkasuhteeseen.

3 luku **Työnantajan velvollisuudet**

17 §. *Yleisvelvoite.* Pykälässä säädettäisiin työnantajan yleisvelvollisuudesta huolehtia siitä, että viranhaltijalle annetaan virkasuhteesta johtuvat edut ja oikeudet sellaisina kuin ne hänelle lain säännöksen tai virkaehtosopimuksen määräyksen mukaan kuuluvat. Säännöksessä tarkoitetuista eduista ja oikeuksista on erikseen säädetty laissa tai sovittu virkaehtosopimuksissa.

18 §. *Tasapuolinen kohtelu ja syrjintäkielto*. Pykälä vastaisi työsopimuslain 2 luvun 2 §:n ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 12 §:n säännöksiä syrjinnän kiellosta ja työntekijöiden tasapuolisesta kohtelusta. Ehdotetun 1 momentin mukaan työnantajan olisi kohdeltava viranhaltijoita tasapuolisesti, jollei siitä poikkeaminen ole viranhaltijan tehtävät ja asema huomioon ottaen perusteltua. Tasapuolisen kohtelun vaatimus on luonteeltaan yleinen, voimassa olevissa palvelussuhdelaeissa säädetty periaate. Yhdenvertaisuuslaissa ja tasa-arvolaissa säädetyt syrjintäkiellot puolestaan koskevat vain tiettyjä laissa yksilöityjä ja muita henkilöön liittyviä syitä. Tasapuolisen kohtelun vaatimus on siten laajempi ja yleisempi.

Ehdotettava säännös kieltäisi työnantajaa asettamasta perusteettomasti viranhaltijoita keskenään eri asemaan. Työnantajan olisi kohdeltava samankaltaisissa ja vertailukelpoisissa tilanteissa olevia viranhaltijoita samalla tavoin. Tilanteiden vertailukelpoisuus ratkaistaan työnantajakohtaisesti ottaen huomioon viranhaltijoiden asema ja tehtävät työpaikalla. Tasapuolisen kohtelun vaatimus velvoittaa työnantajaa kohtelemaan viranhaltijoita tasapuolisesti työnjohto-oikeutta käytettäessä, kuten asetettaessa viranhaltijoille työhön liittyviä velvollisuuksia ja vaatimuksia. Vastaavasti työnantajan on kohdeltava viranhaltijoita tasapuolisesti silloin, kun työnantaja arvioi viranhaltijoille asetettujen velvollisuuksien noudattamista ja vaatimusten täyttämistä. Esimerkiksi varoituksen antamisen ja irtisanomisen kynnystä on sovellettava työpaikalla johdonmukaisesti.

Toisaalta työnantajan olisi noudatettava tasapuolisen kohtelun vaatimusta myös virkasuhteeseen perustuvien etujen myöntämisessä. Erot myönnetyissä eduissa voisivat vertailukelpoisessa tilanteessa perustua vain momentissa tarkoitettuihin syihin. Pykälän 2 momentin mukaan määräaikaisissa ja osa-aikaisissa virkasuhteissa ei saisi pelkästään virkasuhteen kestoajan tai työajan pituuden vuoksi soveltaa epäedullisempia virkaehtoja kuin muissa virkasuhteissa, ellei se ole perusteltua asiallisista syistä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaukset yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014) ja lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986). Työnantajan on noudatettava yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakeja. Yhdenvertaisuuslain 2 §:n 2 momentin ja tasa-arvolain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan lakeja ei sovelleta uskonnonharjoitukseen. Uskonnonharjoittamisella viitataan toimintaan, joka kuuluu uskonnonvapauden ydinalueeseen perustuslain 11 §:n sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 §:ää koskevan tulkintakäytännön mukaisesti. Uskonnonharjoittamiseen katsotaan kuuluvan esimerkiksi jumalanpalvelus (PeVL 7/2005 vp, s. 5), muut uskonnolliset toimitukset ja tilaisuudet sekä uskonnonharjoitukseen kiinteästi liittyvä opetus- ja julistustoiminta, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Eduskunnan hallintovaliokunta on aiemmin pitänyt puutteena, ettei syrjintäkieltoa ja tasa-arvoista kohtelua koskevaa sääntelyä ole sisältynyt kirkon virkasuhdelainsäädäntöön. Kirkon työsuhteisia sen sijaan koskee työsopimuslain syrjintäkiellon ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus. Hallintovaliokunta on tähdentänyt, että joka tapauksessa perustuslain 6 §:n vaatimukset yhdenvertaisesta kohtelusta ja syrjintäkiellosta

kohdistuvat myös evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja sen palvelussuhteisiin (HaVM 17/2012 vp, s. 5).

19 §. *Työyhteisön ja työilmapiirin kehittäminen.* Viranhaltijan hoidettavana olevaa tehtävää, viranomaisen toimintaa tai työmenetelmiä muutettaessa tai kehitettäessä olisi pyrittävä huolehtimaan siitä, että viranhaltija voi suoriutua tehtävänsä hoidosta ja sopeutua esimerkiksi viranomaisen organisaatiomuutoksiin, tehtävien uudelleen järjestelyihin ja muihin niihin verrattaviin toiminnan muutoksiin, työtapojen ja työmenetelmien kehittymiseen ja muihin vastaaviin työelämän muutoksiin. Huolehtiminen tarkoittaa esimerkiksi opastamista, perehdyttämistä tai kouluttamista tehtävissä tapahtuvien muutoksien vaatimalla tavalla. Työnantajan olisi myös pyrittävä edistämään suhteitaan viranhaltijoihin samoin kuin viranhaltijoiden ja muiden työnantajan palveluksessa olevien henkilöiden keskinäisiä suhteita. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi hyvää työilmapiiriä edistäviä toimia. Nämä toimenpiteet kohdistuvat työpaikkaan yhteisesti. Pykälä on tavoitteellinen ja sanktioton, eikä se voi olla itsenäinen muutoksenhakuperuste.

20 §. *Työnantajan velvollisuus huolehtia työturvallisuudesta.* Työturvallisuuslaissa (738/2002) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä säädetään yksityiskohtaisesti työnantajan työturvallisuusvelvoitteista. Työturvallisuuslain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan myös muun muassa virka- ja siihen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa tehtävään työhön. Ehdotetun pykälän 1 momentti olisi siten vain informatiivinen. Viranhaltijan velvollisuudesta huolehtia työturvallisuudesta säädettäisiin 29 §:ssä.

Piispan kaitsentavallan ja tuomiokapitulin valvontavallan perusteella piispalla ja tuomiokapitulilla on yleinen toimivalta valvoa pappien virkatehtävien lainmukaisuutta, mikä voi konkretisoitua myös työturvallisuusasioissa. Jos papin epäillään syyllistyneen työturvallisuuslain 28 §:n mukaiseen häirintään tai muuhun epäasialliseen kohteluun, välitön puuttumisvelvollisuus on papin esimiehenä toimivalla kirkkoherralla. Mikäli papin työturvallisuuslain vastainen toiminta esimiehen toimenpiteistä huolimatta jatkuu, kirkkoherra on velvollinen saattamaan asian piispan ja tuomiokapitulin käsiteltäväksi. Jos kirkkoherra toimii työturvallisuussäännösten vastaisesti, kirkkoneuvostolla tai seurakuntaneuvostolla ja niiden jäsenellä on velvollisuus ilmoittaa asia piispan ja tuomiokapitulin käsiteltäväksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työnantajan velvoitteesta raskaana olevaa viranhaltijaa kohtaan. Säännös vastaa Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivissä toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä (92/85/ETY, raskaussuojeludirektiivi) asetettuja vaatimuksia. Vastaava säännös sisältyy työsopimuslain 2 luvun 3 §:ään ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 14 §:ään. Työnantajan on huolehdittava raskaana olevan viranhaltijan työturvallisuudesta poistamalla hänen työtehtävistään tai työoloistaan sikiön kehitykselle tai raskaudelle vaaraa aiheuttavat tekijät. Jos tämä ei ole mahdollista, työnantajan on selvitettävä, onko viranhaltija siirrettävissä muihin hänelle sopiviin tehtäviin. Jos viranhaltijaa ei voida siirtää, hänellä on oikeus ehdotetun 41 §:n mukaiseen erityisäitiysvapaaseen.

21 §. *Nimikirjan pitäminen.* Työnantaja voisi harkintansa mukaan pitää viranhaltijoista ja työntekijöistään nimikirjaa. Piispan kaitsentatehtävään liittyen tuomiokapituli pitäisi nimikirjaa hiippakunnan papeista ja lehtoreista. Nimikirjaan merkittävien henkilötietojen tallettamiseen, käyttämiseen ja poistamiseen sovellettaisiin nimikirjalain säännöksiä.

22 §. *Tietojen luovuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin kirkkotyönantajan palveluksessa olevien, työnantajan keräämien, tallettamien ja sen hallussa olevien henkilötietojen luovuttamisesta. Tietojen luovuttamiseen sovelletaan nimikirjalain 6–9 §:ää riippumatta siitä, pitääkö työnantaja kyseisestä työntekijästä tai viranhaltijasta nimikirjaa vai ei. Nimikirjalain 6 §:n mukaan tietojen luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiä, jollei nimikirjalaissa toisin säädetä. Nimikirjalain mukaan viranhaltijaan tai työntekijään kohdistunutta rangaistusta koskevaa tietoa ei voi luovuttaa kuin laissa erikseen säädetyille tahoille. Sen sijaan tiedot viranhaltijan tai työntekijän henkilökohtaisen suorituksen perusteella tai muutoin henkilökohtaisesti määräytyneestä palkan osasta, sijoituspalkkausluokasta tai vaativuusryhmää vastaavasta palkasta taikka muusta mahdollisesta palkkauksen osasta sekä palkan kokonaismäärästä ovat julkisia. Palkkaustietoihin ei eduskunnan perustuslakivaliokunnan mielestä (PeVL 43/1998 vp) kytkeydy niin vahvaa yksityisyyden suojaamisen intressiä, että se hallitusmuodon 10 §:n 2 momentin eli voimassa olevan perustuslain 12 §:n 2 momentin valossa oikeuttaisi näiden tietojen salassapitoon. Viitatuissa nimikirjalain säännöksissä säädetään myös rangaistustiedon poistamisesta nimikirjasta sekä tiedon luovuttamistavasta.

23 §. *Palkkalaskelma.* Pykälässä säädettäisiin viranhaltijalle palkanmaksun yhteydessä annettavasta palkkalaskelmasta ja laskelman sisällöstä. Sen mukaan palkkalaskelma olisi annettava palkanmaksun yhteydessä ja siitä tulisi ilmetä palkan määrä ja palkkasumman määräytymisperusteet. Pykälä vastaisi kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 15 §:n ja työsopimuslain 2 luvun 16 §:n säännöstä palkkalaskelmasta sekä valtion virkamieslain 13 §:n 2 momentin säännöstä palkkatodistuksesta.

24 §. *Kokoontumisoikeus.* Pykälän tarkoitus olisi turvata viranhaltijoiden oikeus kokoontua käsittelemään virkasuhdeasioita samoin kuin ammatillisia ja työpaikan oloja koskevia asioita. Kokoontumisoikeuden käyttö ei saisi aiheuttaa haittaa työnantajan toiminnalle. Pykälä täydentäisi viranhaltijoiden yhdistymisvapautta. Sen mukaan työnantajan on sallittava viranhaltijoiden ja heidän järjestöjensä käyttää maksutta työnantajan hallinnassa olevia sopivia tiloja taukojen aikana ja työajan ulkopuolella virkasuhdeasioiden sekä ammatillisen yhdistyksen toimialaan kuuluvien asioiden käsittelyyn. Kokoontumisoikeuden käyttö ei saa aiheuttaa haittaa työnantajan toiminnalle. Vastaavat säännökset ovat kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 16 §:ssä ja työsopimuslain 13 luvun 1 §:ssä.

4 luku **Viranhaltijan velvollisuudet**

25 §. *Yleiset velvollisuudet.* Viranhaltijan virantoimitusvelvollisuudella tarkoitetaan viranhaltijan virkasuhteeseen perustuvaa päävelvoitetta suorittaa hänelle kuuluvat virkatehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Määräyksillä tarkoitetaan työnantajan vahvistamien hallinto- ja johtosääntöjen sekä virkaehtosopimusten määräyksiä. Työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuteen kuuluu oikeus määrätä, miten, missä ja milloin työtä tehdään, sekä oikeus työnteon ja työtulosten laadun valvontaan. Virantoimitusvelvollisuuden muuttamisesta säädettäisiin 32 §:ssä. Viranhaltijan ja työntekijän yleisiä velvollisuuksia koskevia vastaavia säännöksiä on kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 17 §:ssä ja työsopimuslain 3 luvun 1 §:ssä.

Viranhaltijalta edellytetään viranhoidossa riippumattomuutta ja objektiivisuutta. Virantoimitusvelvollisuus on hoidettava hallinnon yleisten periaatteiden mukaisesti tasapuolisesti ja viranhaltijan olisi 2 momentin mukaan käyttäydyttävä kulloisenkin asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Erityisesti papeilta mutta myös kirkon jumalanpalveluksissa, pyhissä toimituksissa, sielunhoitotyössä, kasvatustyössä ja muussakin hengellisessä työssä työskenteleviltä viranhaltijoilta voidaan edellyttää tavanomaista

suurempaa sitoutumista toimia kirkon tunnustuksen ja eettisten periaatteiden mukaisesti niin virantoimituksessa kuin myös vapaa-aikana. Kirkkolaissa säädetty kirkon tehtävä asettaisi kirkon viranhaltijoille ja työsopimussuhteisille työntekijöille muista työpaikoista poikkeavia vaatimuksia.

Pykälän 3 momentissa korostettaisiin viranhaltijan velvollisuutta kieltäytyä lahjuksesta. Lahjusta koskevat rikosoikeudelliset säännökset sisältyvät rikoslain 40 lukuun.

26 §. *Välttämättömät ja kiireelliset virkatehtävät.* Pykälässä säädettäisiin viranhaltijan velvollisuudesta hoitaa välttämättömät ja kiireelliset virkatehtävät sekä velvollisuudesta toimia toisen viranhaltijan sijaisena.

Pykälän 1 momentissa säädetty velvollisuus koskisi kaikkia viranhaltijoita, joihin ei sovelleta työaikalakia (872/2019). Työaikalain ja kirkon virkaehtosopimuksen perusteella työaikalain soveltamisen ulkopuolella ovat yleensä sellaiset julistus-, kasvatus-, opetus-, lähetys- tai diakoniatyötä tekevät, joiden työajan käyttöä ei valvota ja jotka siten voivat itse päättää työajastaan. Heidän vapaa-ajastaan ja vapaa-aikana tehdyistä välttämättömistä ja kiireellisistä virkatehtävistä saatavasta korvauksesta sovitaan virkaehtosopimuksella. Näillä viranhaltijoilla olisi velvollisuus hoitaa välttämättömät ja kiireelliset virkatehtävät vapaa-aikanaan, jotta jumalanpalvelukset ja kirkon pyhät toimitukset sekä kiireelliset sielunhoito- ja muut tehtävät voidaan hoitaa. Ennen kuin viranhaltija velvoitettaisiin työhön vapaa-aikanaan, esimiehen olisi selvitettävä, voisiko toinen viranhaltija hoitaa tehtävän tai voitaisiinko tehtävä kohtuudella siirtää tehtäväksi työpäivänä. Jos tehtävää ei voitaisi hoitaa muuten, viranhaltija olisi velvollinen vapaa-aikanaan sen suorittamaan.

Viranhaltijan velvollisuus toimia 2 momentin mukaisesti koskee kaikkia viranhaltijoita. Viranhaltijan yleisestä velvollisuudesta tehdä lisä- tai ylityötä, jos se on työn laadun ja erittäin pakottavien syiden vuoksi välttämätöntä, säädetään työaikalain 17 §:n 6 momentissa.

27 §. *Sivutoimi ja kilpaileva toiminta.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, mitä sivutoimella tarkoitetaan. Viranhaltijan tulisi hakea lupa sivutoimeen, joka edellyttää työajan käyttämistä siihen kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Kun kyse olisi päätoimisesta viranhaltijasta, johon ei sovelleta työaikalakia tai työaikamääräyksiä, sivutoimi vaatisi aina luvan. Tuomiokapitulin toimivallasta myöntää sivutoimilupa seurakunnan papin viran ja lehtorin viran haltijalle säädettäisiin ehdotetun kirkkolain 4 luvun 6 §:n

1 momentin 4 kohdan d alakohdassa, johon asiayhteyden vuoksi viitattaisiin 1 momentin viimeisessä virkkeessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asioista, jotka on otettava huomioon sivutoimiluvan myöntämistä harkittaessa. Virkatoiminnalta edellytetään riippumattomuutta ja objektiivisuutta. Sivutoimi ei saisi tehdä viranhaltijaa esteelliseksi tehtävässään eikä vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa eikä muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista. Esimerkiksi haudankaivajalta tai hautausmaanhoitajalta voidaan kieltää osallistuminen hautaustoimiston tai hautakiviä valmistavan yrityksen toimintaan yrittäjänä, sen työntekijänä tai osakkaana. Haitasta on kyse esimerkiksi silloin, kun viranhaltija ei sivutoimen vuoksi pysty hoitamaan tehtäviään asianmukaisesti, vaikka sivutoimi ei aiheuttaisikaan esteellisyyttä tai muuten vaarantaisi luottamusta.

Kiellettyä on sellaisen toiminnan harjoittaminen sivutoimena, joka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa. Kiellettyjä ovat myös virkasuhteen kestäessä kilpailevan toiminnan valmistelemiseksi tehdyt sellaiset toimenpiteet, joita ei voida pitää hyväksyttävinä. Säännös liittyy viranomaistoiminnalle ja julkisen vallan käytölle asetettuihin vaatimuksiin, mutta myös kilpailunäkökohtiin. Esimerkiksi seurakunnan perheneuvojan valmistelevat toimenpiteet oman yritystoiminnan perustamiseksi voivat tulla arvioitaviksi kilpailevan toiminnan valmisteluna, joka vaarantaa luottamuksen viranhaltijaan.

Tehtävänsä nojalla piispalla ja tuomiokapitulilla olisi oikeus ja velvollisuus puuttua sellaiseen papin toimintaan taikka jumalanpalvelusten tai kirkollisten toimitusten hoitoon, joka ei ole kirkon järjestyksen mukaista. Tällaista voi olla esimerkiksi jumalanpalvelusten pitäminen ja kirkollisten toimitusten järjestäminen yritystoimintana tai seurakuntien kanssa kilpailevana tai kirkon järjestyksen vastaisena yhdistyksen tai muun yhteisön toimintana, johon pappi osallistuu. Silloin kun papin työ yhdistyksessä sisältäisi tavanomaista jumalanpalveluselämään liittyvää yhteistoimintaa seurakunnan kanssa, kilpailevan toiminnan tunnusmerkit eivät täyttyisi. Kilpailukielto liittyy pääsääntöisesti luonteeltaan taloudelliseen toimintaan, joka ei yleensä kuulu pappien tehtäviin. Säännöksen tarkoituksena ei esimerkiksi olisi puuttua kirkollisten järjestöjen tai kirkon sisällä toimivien herätysliikkeiden vakiintuneeseen toimintaan eikä kirkon viranhaltijoiden tavanomaiseen toimintaan niissä.

Työajan ulkopuolella tehtäviin sivutoimiin ei tarvittaisi lupaa, mutta niistä tulisi 3 momentin mukaan ilmoittaa työnantajalle. Ehdotetun 4 momentin mukaan sivutoimen vastaanottaminen tai pitäminen voitaisiin kieltää ja sivutoimilupa peruuttaa 2 momentissa tarkoitetuilla perusteilla. Viranhaltijalla olisi oikeus tulla kuulluksi ennen kuin lupa peruutetaan tai sivutoimen vastaanottaminen tai pitäminen kiellettäisiin.

Viranhaltijan oikeudesta saada virkavapaata kirkon keskushallinnon tai kunnan luottamustoimen hoitamista varten säädettäisiin 37 §:n 2 momentissa.

Vastaavat sivutointa koskevat säännökset ovat kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 18 §:ssä ja valtion virkamieslain 18 §:ssä.

28 §. *Terveystietojen antaminen ja terveystarkastuksiin osallistuminen.* Pykälässä säädettäisiin työterveyshuoltolain (1383/2001) säännöksiä laajemmasta viranhaltijan velvollisuudesta antaa terveyttään koskevia tietoja ja osallistua terveystarkastuksiin virkasuhteen aikana. Pykälä liittyy perustuslain 7 §:ssä turvattuun yksilön henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä perustuslain 10 §:n säännöksiin yksityiselämän suojasta. Vastaava säännös terveystietojen antamisesta on kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 19 §:ssä ja valtion virkamieslain 8 b §:ssä. Pykälässä on otettu huomioon eduskunnan perustuslakivaliokunnan kanta eikä säännökseen ehdoteta kohdennettavaksi muutoksenhakukieltoa.

Viranhaltijalla olisi 1 momentin mukaan velvollisuus antaa tehtävän hoitamisen kannalta tarpeellisia terveydentilaansa koskevia tietoja tilanteissa, joissa työ- tai toimintakyvyn selvittäminen on tarpeen viranhaltijan työtehtävien vuoksi. Tietojen antamisvelvollisuus koskisi muita kuin työterveyshuoltolaissa tarkoitettuja tilanteita, joissa terveydentilan selvittäminen on tarpeen suoranaisesti työstä tai työympäristöstä aiheutuvan sairastumisen vaaran tai muun terveydentilaan kohdistuvan vaatimuksen vuoksi.

Viranhaltija olisi velvollinen antamaan pykälässä tarkoitetut tiedot työnantajan pyynnöstä. Seurakunnan papin osalta määräyksen tietojen antamiseen ja tarkastuksiin ja tutkimuksiin osallistumiseen antaisi tuomiokapituli. Seurakunta voisi olla asiassa aloitteellinen. Työnantajalla ei olisi oikeutta saada kyseisiä tietoja esimerkiksi terveydenhuoltohenkilökunnalta, vaan tietojen antamiseen velvoitettu taho olisi viranhaltija itse.

Työnantaja voisi 2 momentin mukaan määrätä viranhaltijan tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on välttämätöntä tehtävän hoitamisen edellytysten selvittämiseksi.

Säännös kattaisi sekä tavanomaiset terveystarkastukset että muut välttämättömät tutkimukset. Tarkastukset ja tutkimukset järjestetään yleensä työterveyshuollossa. Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 7 §:ssä säädetään oikeudesta velvoittaa viranhaltija esittämään huumausainetestiä koskeva todistus. Pykälässä viitataan potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 6 §:ään, johon sisältyy perussäännös potilaan itsemääräämisoikeudesta. Sen perusteella potilaalla on oikeus kieltäytyä tietystä hoidosta tai hoitotoimenpiteestä. Jos viranhaltija kieltäytyisi antamasta työnantajan vaatimia tietoja tai menemästä tarkastukseen tai tutkimukseen ja on ilmeistä, ettei viranhaltija suoriudu tehtävästä, työnantaja voisi ryhtyä toimenpiteisiin tehtävän hoidon järjestämiseksi. Viime kädessä tämä voisi merkitä viranhaltijan siirtämistä toisiin tehtäviin tai virantoimituksesta pidättämistä tai virkasuhteen päättämistä, jos laissa asetetut edellytykset täyttyvät.

Pykälän 3 momentin mukaan työnantaja vastaisi määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista välttämättömistä kustannuksista.

29 §. *Viranhaltijan velvollisuus huolehtia työturvallisuudesta.* Viranhaltijan velvollisuudesta huolehtia työturvallisuudesta säädetään työturvallisuuslaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Velvoitteen sisältö määräytyisi kulloinkin voimassa olevan erityislainsäädännön perusteella. Säännös vastaa kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 20 §:ää. Työntekijän velvollisuudesta huolehtia työturvallisuudesta on säännös työsopimuslain 3 luvun 2 §:ssä.

5 luku **Virkasuhteessa tapahtuvat muutokset**

30 §. *Virkasuhteen muuttaminen osa-aikaiseksi.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työnantajan yksipuolisesta oikeudesta muuttaa virkasuhde osa-aikaiseksi. Osa-aikaistaminen merkitsisi säännöllisen työajan lyhentämistä – myös osa-aikatyön edelleen vähentämistä. Työnantajan päätös asiassa edellyttäisi 49 §:ssä tarkoitettua taloudellista ja tuotannollista irtisanomisperustetta. Viranhaltijalle tulisi varata tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Osa-aikaistaminen voisi tulla voimaan vasta irtisanomisajan kuluttua. Osa-aikaistaminen voisi tapahtua myös viranhaltijan pyynnöstä tai suostumuksella.

Seurakunnan kappalaisen, seurakuntapastorin ja lehtorin virkasuhteen osa-aikaistamisesta päättäisi tuomiokapituli saatuaan asiasta seurakunnan lausunnon. Seurakuntayhtymän papin virkasuhteen osa-aikaistamisesta päättäisi seurakuntayhtymä.

Virkasuhteen osa-aikaistaminen ei edellyttäisi tuomiokapitulilta uutta viranhoitomääräystä seurakuntayhtymän papille.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantajalla ei olisi velvollisuutta kuulla viranhaltijaa irtisanomisesta 1 momentin perusteella, jos työnantajalla olisi työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta sovitun virkaehtosopimuksen perusteella velvollisuus neuvotella viranhaltijan osa-aikaistamisesta taloudellisella tai tuotannollisella perusteella. Säännöksellä pyritään siihen, että samasta asiasta ei olisi kaksinkertaista kuulemista.

Kirkkoherran virkasuhde voitaisiin 3 momentin mukaan muuttaa osa-aikaiseksi vain kirkkoherran hakemuksesta. Tämä olisi poikkeuksellista ja edellyttäisi, että kirkkoherran tehtävien hoito voidaan järjestää asianmukaisella tavalla ottaen huomioon, että seurakunnassa on aina oltava virkavastuulla toimiva kirkkoherra. Kirkkoherralla ei olisi subjektiivista oikeutta virkasuhteen osa-aikaisuuteen.

Piispan, kirkkohallituksen viraston johtavan viranhaltijan ja kirkkohallituksen osastonjohtajan virkasuhdetta ei voitaisi muuttaa osa-aikaiseksi. Hiippakunnan ja kirkkohallituksen johtavien virkojen tulisi olla kokoaikaisia.

31 §. *Osa-aikaisen viranhaltijan oikeus kokoaikaiseen virkasuhteeseen.* Pykälässä säädettäisiin työnantajan velvollisuudesta tarjota kokoaikaista virkasuhdetta osa-aikaiselle, toistaiseksi virkaan otetulle viranhaltijalle. Edellytyksenä olisi, että viranhaltija on etukäteen kirjallisesti ilmoittanut halukkuutensa kokoaikaiseen virkasuhteeseen ja että hän täyttää virkasuhteen kelpoisuusvaatimukset ja tehtävä on hänelle sopiva. Työnantajalla ei olisi säännöksen perusteella velvollisuutta ottaa viranhaltijaa toiseen osa-aikaiseen virkasuhteeseen tai yhdistää kahta tai useampaa osa-aikavirkaa täysiaikaiseksi viraksi. Velvollisuus ei koskisi työsuhteisen työn tarjoamista osa-aikaiselle viranhaltijalle.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi pykälään uusi 2 momentti. Ehdotetun säännöksen mukaan pykälän 1 momentissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden ja 61 §:ssä säädetyn takaisinottovelvollisuuden estämättä työnantaja voisi tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun oppisopimuksen. Oppisopimuksen tulisi sisällöltään ja tavoitteiltaan täyttää sille ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetyt vaatimukset. Tavoitteena tulisi olla opiskelijan ammatillisen koulutuksen saaminen työpaikalla käytännön työtehtävissä oppimalla.

Ehdotetun säännöksen nojalla työnantajan on mahdollista ottaa oppisopimusopiskelija määräaikaiseen virkasuhteeseen ilman, että työnantajan olisi ensin tarjottava kyseistä työtä palveluksessaan olevalle osa-aikaiselle viranhaltijalle. Oppisopimusopiskelija voitaisiin ottaa myös 61 §:ssä säädetyn takaisinottovelvollisuuden estämättä. Ehdotetun uuden momentin nojalla ei sen sijaan voitaisi ohittaa 41 §:ssä ja 49 §:ssä säädettyä velvollisuutta. Työnantaja ei voisi poiketa velvollisuudestaan tarjota työtä palveluksessaan olevalle osa-aikaisessa virkasuhteessa olevalle viranhaltijalle tai takaisinottovelvollisuuden piirissä olevalle viranhaltijalle oppisopimuksen määräajan päättymisen jälkeen. Määräaikaisen oppisopimuksen päätyttyä työnantajan olisi jälleen noudatettava 1 momentissa ja 61 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan. Ehdotettava uusi säännös vastaa työsopimuslain 13 luvun 6 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 22 §:ää. Oppisopimusopiskelija voitaisiin ottaa määräajaksi virkasuhteeseen 1 momentissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden ja 61 §:ssä säädetyn takaisinottovelvollisuuden estämättä. Oppisopimuskoulutusta voitaisiin nykyiseen tapaan järjestää myös siten, että määräaikainen oppisopimus solmittaisiin työnantajan palveluksessa jo olevan viranhaltijan kanssa.

32 §. *Virantoimitusvelvollisuuden muuttaminen.* Ehdotettava pykälä liittyisi 25 §:ään, jossa säädettäisiin viranhaltijan virantoimitusvelvollisuudesta. Työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuteen eli direktio-oikeuteen kuuluu oikeus määrätä, miten, missä ja milloin työtä tehdään, sekä oikeus työnteon ja työtulosten laadun valvontaan. Säännöksen 1 momentissa annettaisiin työnantajalle oikeus muuttaa virantoimitusvelvollisuutta laajemmin kuin mitä direktio-oikeus mahdollistaa. Lähtökohtana on toiminnan ja virkatehtävien sopeuttaminen muuttuviin tilanteisiin, tarpeisiin ja oloihin. Virkasuhteen toistaiseksi täyttämisestä päättävä viranomainen voisi päättää, että viranhaltijan virantoimitusvelvollisuutta muutetaan tai virkatehtäviä järjestellään uudelleen, jos toiminnan uudelleen järjestely tai muu perusteltu syy sitä edellyttää. Perusteltua syytä arvioidaan työnantajan tarpeiden perusteella. Viranhaltijalle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin muutoksesta lopullisesti päätetään, vaikka säännös ei edellytä viranhaltijan suostumusta.

Jos työnantajan toiminnan tai hallinnon uudelleenjärjestelyt merkitsisivät niin laajoja viranhaltijoiden tehtävien muutoksia, että virka voitaisiin katsoa sisällöltään ja luonteeltaan uudeksi viraksi, vanha virka tulisi pääsääntöisesti lakkauttaa ja perustaa uusi virka.

Pykälän 2 momentin mukaan seurakunnassa kirkkoherra päättäisi kappalaisen, seurakuntapastorin ja lehtorin viran haltijan virantoimitusvelvollisuuden muuttamisesta. Seurakuntayhtymän seurakuntapastorin ja lehtorin virantoimitusvelvollisuuden muuttamisesta päättäisi yhteinen kirkkoneuvosto, jollei hallinto- tai johtosäännöllä toisin määrätä.

33 §. *Viranhaltijan siirtäminen toiseen virkasuhteeseen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työnantajan oikeudesta siirtää viranhaltija pysyvästi toiseen virkasuhteeseen. Viranhaltija voitaisiin siirtää saman työnantajan toiseen virkasuhteeseen, jonka kelpoisuusvaatimukset hän täyttää ja jota voidaan pitää hänelle sopivana, jos hänen asemansa toistaiseksi otettuna tai määräaikaisena viranhaltijana ei muutu ja perusteena on toiminnan tai tehtävien uudelleenjärjestelyyn liittyvä perusteltu syy. Lisäksi edellytettäisiin, että viranhaltijan varsinainen palkka ei alene tai että hän on antanut siirtoon suostumuksensa. Viranhaltija voitaisiin siirtää myös, jos siirtoon on muu hyväksyttävä syy ja viranhaltija on antanut siirtoon suostumuksensa. Muu hyväksyttävä syy voisi olla esimerkiksi viranhaltijan työkyvyn aleneminen siinä määrin, ettei hän enää kykene suoriutumaan virkansa tehtävistä.

Siirtämisen perusteet olisivat lähes samat kuin tilanteessa, jossa työnantajalla on irtisanomisoikeus taloudellisilla ja tuotannollisilla perusteilla. Säännös ei velvoittaisi siirtämään viranhaltijoita toiseen virkaan, vaikka edellytykset täyttyisivät.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin viranhaltijan siirtämisestä enintään vuoden määräajaksi toiseen virkasuhteeseen perustellusta syystä hänen suostumuksestaan riippumatta. Yleensä viranhaltija siirretään määräajaksi hoitamaan sijaisuutta tai avoinna olevaa virkasuhdetta työnantajan tehtävien hoidon turvaamiseksi. Viranhaltijan virantoimitusvelvollisuus omassa virkasuhteessaan päättyy siirron ajaksi. Viranhaltijan siirtäminen edellyttäisi lisäksi, ettei hänen varsinainen palkkansa alene ja että hänet siirretään hänelle sopivaan virkasuhteeseen, jonka kelpoisuusehdot hän täyttää. Tämä merkitsisi esimerkiksi viranhaltijan työmatkojen pituuden, asunto-olojen ja perhesuhteiden huomioon ottamista siirrosta päätettäessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin viranhaltijan kuulemisesta ennen siirtämistä tai siirtämistä koskevan määräyksen peruuttamista.

34 §. *Henkilöstön siirtäminen.* Pykälässä säädettäisiin viranhaltijoiden ja työntekijöiden asemasta seurakuntajaon muutoksessa. Pykälän 1 momentti koskisi toistaiseksi

voimassa olevassa palvelussuhteessa olevia viranhaltijoita ja työntekijöitä. Toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevia kohdeltaisiin yhdenvertaisesti riippumatta palvelussuhteen laadusta. Siirtämisvelvollisuus ulottuisi vain toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevaan henkilökuntaan sivutoimiset mukaan lukien, mutta se ei koskisi sijaisia tai muuta määräaikaista henkilökuntaa. Voimassa olevan kirkkolain 13 luvun 2 §:n mukaan siirtämisvelvollisuus koskee vain päätoimisia viranhaltijoita ja työntekijöitä. Velvollisuuden alaa laajennettaisiin, jotta osa-aikaisia työntekijöitä kohdeltaisiin päätoimisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden kanssa tasapuolisesti.

Pykälän 2 momentin viittauksella kirkkolakiin tarkoitettaisiin ehdotetun kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan e alakohdassa sekä mainitun pykälän 4 momentissa tuomiokapitulilla olevaa päätösvaltaa lakkauttaa kirkkoherran virka.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin palvelussuhteeseen kuuluvien etujen kuten palkkauksen ja muiden virka- ja työehtosopimukseen pohjautuvien etujen säilymisestä siirtotilanteessa. Säännöstä täsmennettäisiin määrittelemällä, että edut eivät voi olla henkilölle epäedullisemmat siirron ajankohtana. Säännös koskisi koko siirtyvää henkilöstöä papit mukaan lukien. Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei oikeus hakea kirkkoherran virkaa ilman seurakuntatyön johtamisen tutkintoa ole tällainen palvelussuhteeseen kuuluva etu (KHO:n päätös 6.11.2008 taltio 2795).

35 §. *Sopimus henkilöstön sijoittamisesta.* Pykälässä säädettäisiin seurakuntajaon muutoksen vuoksi tehtävistä sopimuksista henkilöstön sijoittamiseksi ja näiden päätösten alistamisesta. Pykälä vastaisi osittain voimassa olevaa kirkkojärjestystä. Säännös ehdotetaan otettavaksi lakiin, koska se vaikuttaa yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin.

Pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa seurakuntajaon muutoksissa mukana olevien seurakuntien kirkkovaltuustojen tai seurakuntaneuvostojen tulisi hyväksyä tehty sopimus pappien ja muun henkilöstön siirtämisestä ja sijoittamisesta uusiin tehtäviin. Sopimuksen pohjana olisi 34 §:ssä ehdotettava säännös toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevan henkilöstön siirtämisestä uuden tai laajenevan seurakunnan palvelussuhteeseen. Tällainen sopimus voisi koskea sitäkin, kuka kirkkoherroista on uuden seurakunnan kirkkoherra. Jos aloite koskisi seurakunnan jakamista alueellisesti tai kielellisesti siten, että perustetaan uusi seurakunta, jaettavan seurakunnan kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston tulisi päättää henkilöstön sijoittamisesta.

Seurakunnilla olisi päätösvalta seurakunnan muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden kuin pappien siirroista ja sijoittamisesta. Säännös lisäisi seurakuntien päätösvaltaa nykyiseen verrattuna. Sopimusta koskevasta päätöksestä voisi tehdä oikaisuvaatimuksen tai kirkollisvalituksen.

Kirkkoherrojen ja pappien sijoittamista koskevia päätöksiä ei enää alistettaisi tuomiokapitulille eikä kirkkohallitukselle. Muun papiston kuin kirkkoherran sijoittamista koskevat päätökset tehtäisiin seurakunnissa samassa yhteydessä kuin muun henkilöstön sijoittamista koskevat päätökset. Alistusvelvollisuuden poistamisella päätösvalta papiston sijoittamisesta siirrettäisiin niille seurakunnille, joita seurakuntajaon muutos koskee. Seurakunnilla on paras tuntemus sekä seurakunnan tarpeista että niiden palveluksessa olevan papiston osaamisvahvuuksista. Tuomiokapituli antaisi viranhoitomääräykset papiston virkoihin.

Henkilöstön sijoittamisesta tehtävä seurakunnan päätös ei koskisi kirkkoherroja. Tuomiokapitulin päätösvallasta sijoittaa kirkkoherra ja muu pappi säädettäisiin ehdotetun kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan e alakohdassa, johon asiayhteyden vuoksi viitattaisiin 2 momentissa. Seurakuntaa tai seurakuntia voidaan pitää asianosaisina, joita olisi kuultava hallintolain säännösten perusteella ennen päätöksentekoa. Myös viranhaltijaa tulee kuulla. Seurakuntajaon muutoksissa kirkkohallitus päättäisi jatkossa ainoastaan uuden tai laajentuvan taikka supistuvan seurakunnan alueesta ja siihen liittyvistä asioista, mutta henkilöstöä koskevat päätökset tehtäisiin seurakunnissa ja tuomiokapitulissa.

Pykälän 3 momentissa varmistetaan, että myös muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamista koskeva päätös saadaan tehtyä ennen seurakuntajaon muutoksen voimaantuloa. Jos 1 momentissa tarkoitettuja sopimuksia ei olisi tehty ennen kirkkohallituksen tekemän seurakuntajaon muutosta koskevan päätöksen voimaantuloa, viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta päättäisi 3 momentin nojalla järjestelytoimikunta tai uusi kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto, kun seurakunnat on liitetty yhteen tai lakkautettujen seurakuntien tilalle on perustettu uusi seurakunta. Päätösvallasta niissä tilanteissa, joissa osa seurakunnasta on liitetty toiseen seurakuntaan tai uusi seurakunta on perustettu jakamalla seurakunnat, tai seurakunnat kuuluvat eri hiippakuntiin, säädettäisiin ehdotetun kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja mainitun pykälän 4 momentissa

36 §. *Viranhaltijan asema liikkeen luovutuksessa.* Työsuhteisia työntekijöitä koskevat liikkeen luovutussäännökset ovat työsopimuslain 1 luvun 10 §:ssä ja 7 luvun 5 §:ssä. Liikkeen luovutuksen määritelmä vastaisi työsopimuslain määritelmää, mutta pykälässä on otettu huomioon julkishallinnon toimintojen järjestäminen.

Liikkeen luovutuksessa työnantajan luovutushetkellä voimassa olevista virkasuhteista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät 2 momentin mukaan uudelle omistajalle tai haltijalle. Oikeuksien siirtyminen ei kuitenkaan koskisi virkasuhteen oikeudelliseen luonteeseen sinänsä kuuluvia oikeuksia kuten esimerkiksi 59 §:ssä säädettäväksi ehdotettavaa virkasuhteen jatkumista. Kun luovutus tapahtuisi muulle kuin julkisyhteisölle, viranhaltijat siirtyisivät työsopimussuhteeseen luovutuksensaajan palvelukseen. Yksityisoikeudelliselle luovutuksensaajalle eivät siirry ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka johtuvat nimenomaan virkasuhteesta eivätkä ole ominaisia työsuhteelle, kuten esimerkiksi virassapysymissuoja. Viranhaltijat siirtyisivät luovuttajan palveluksesta luovutuksensaajan palvelukseen, ja heidän palvelussuhteensa ehdot säilyvät entisinä. Oikeudesta eläkkeeseen säädettäisiin erikseen. Viranhaltija ei voisi vastustaa siirtymistä ja jäädä luovuttajan palvelukseen. Jos viranhaltija ei haluaisi siirtyä luovutuksensaajan palvelukseen, hän voisi irtisanoutua normaalia lyhyemmällä irtisanomisajalla. Työnantajan takaisinottovelvollisuus, josta säädettäisiin 61 §:ssä, siirtyisi uudelle omistajalle. Luovutushetkellä tarkoitetaan ajankohtaa, jolloin luovutuksensaaja ryhtyisi tosiasiallisesti käyttämään määräysvaltaa.

Pykälän 3 momentin mukaisesti vastuu työntekijöiden palkkasaatavien tai muiden työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisesta siirtyisi luovuttajalta luovutuksensaajalle luovutushetkellä. Luovuttajan ja luovutuksen saajan välinen vastuunjako riippuisi saatavien erääntymishetkestä. Luovutuksensaaja vastaisi yksinään luovutuksen jälkeen erääntyneistä saatavista. Luovutus ei aiheuttaisi muutosta saatavien erääntymishetkeen. Luovutuksensaaja olisi 4 momentin mukaan velvollinen noudattamaan luovutushetkellä voimassa olleen virkaehtosopimuksen määräyksiä. Vastaava säännös sisältyy työehtosopimuslain 5 §:ään.

6 luku **Virkavapaa**

37 §. *Virka- ja työvapaa.* Pykälän 1 momentissa olisi yleissäännös ja määritelmä virkavapaasta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirkon ja seurakunnan viranhaltijan ja työntekijän oikeudesta saada vapaata työstään kirkon keskushallinnon toimielimen kokoukseen osallistumista sekä kunnallisen luottamustehtävän hoitamista varten.

Luottamushenkilöllä olisi velvollisuus ilmoittaa työnantajalle luottamustehtävät ja kokousajankohdat viipymättä sen jälkeen, kun hän on saanut ne tietoonsa. Kirkon keskushallinnon toimielimillä tarkoitettaisiin kirkolliskokousta ja kirkkohallituksen täysistuntoa sekä kirkolliskokouksen asettamia komiteoita ja täysistunnon asettamia johtokuntia ja neuvottelukuntia. Muihin kirkollisiin luottamustehtäviin tarvittavasta vapaasta luottamushenkilön olisi sovittava työnantajansa kanssa ja työnantaja voisi tällöin myös kieltäytyä myöntämästä vapaata.

Pykälän 3 momentin mukaan viranhaltijan osa-aikaiseen sairauspoissaoloon sovellettaisiin työsopimuslain 2 luvun 11 a §:ää. Määräaikaisesta osa-aikatyötä koskevasta sopimuksesta säädetään puolestaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 11 §:ssä. Työnantaja ja työntekijä voisivat sopia siitä, että sairaana oleva työntekijä on poissa työstä osa-aikaisesti. Sopimus osa-aikatyöstä tehtäisiin työntekijän terveydentilaa koskevan selvityksen perusteella. Työntekijällä ei olisi subjektiivista oikeutta osa-aikaiseen sairauslomaan.

38 §. *Virkavapaan hakeminen ja myöntäminen.* Pykälässä säädettäisiin virkavapaan hakemis- ja myöntämismenettelystä yleisesti ja muualla olevia säännöksiä ja virkaehtosopimuksen määräyksiä täydentävästi. Virkavapaa merkitsisi vapautusta virkatehtävien ja virkavelvollisuuksien suorittamisesta. Sitä olisi lähtökohtaisesti haettava kirjallisesti.

Virkavapaan myöntäminen olisi 2 momentin mukaan työnantajan harkinnassa, jollei oikeudesta virkavapaaseen ole nimenomaisesti säädetty tai määrätty. Virkavapaan myöntäminen hakemuksesta poikkeavalla tavalla esimerkiksi virkavapaan pituuden ja ajankohdan suhteen edellyttäisi viranhaltijan kirjallista suostumusta.

Pykälän 3 momentti koskisi tilannetta, jossa viranhaltija on ollut poissa virantoimituksesta, vaikka hänelle ei ole myönnetty virkavapaata. Kirkkojärjestyksen 8 luvun 9 §:n 2 momentissa säädetään siitä, että kirkkohallitus voi antaa tarkempia määräyksiä seurakunnan pappien virkavapaan, vuosiloman ja vapaa-ajan järjestämisestä. Ehdotetun kirkkolain 5 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan kirkkohallitus antaisi tämän lain ja kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta tarkempia määräyksiä siten kuin siitä tässä tai muussa laissa ja kirkkojärjestyksessä erikseen säädetään. Asiassa on kyse yksityiskohtaisesta sääntelystä, jota ei ole tarpeen ottaa kirkkolakiin.

39 §. *Virkavapaan keskeyttäminen ja peruuttaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin virkavapaan keskeyttämisestä ja peruuttamisesta viranhaltijan pyynnöstä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin virkavapaan keskeytymisestä, kun viranhaltija määrätään suostumuksensa perusteella suorittamaan joitakin virkatehtäviä. Virkavapaan keskeytyminen ei vaikuta viranhaltijan sijaisen asemaan. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työnantajan oikeudesta keskeyttää tai peruuttaa virkavapaa, jos virkavapaata käytetään muuhun tarkoitukseen kuin mihin se on myönnetty. Viranhaltijalla olisi oikeus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

40 §. *Perhevapaat.* Viranhaltijalla olisi sama oikeus perhevapaisiin kuin työntekijällä työsopimuslain 4 luvun mukaan.

7 luku **Lomauttaminen**

41 §. *Lomauttaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lomautuksen käsitteestä. Lomauttamisella tarkoitetaan työnantajan päätöstä, jolla virantoimitus ja palkanmaksu keskeytetään virkasuhteen pysyessä muutoin voimassa. Työnantaja voisi lomauttaa viranhaltijan joko toistaiseksi tai määräajaksi, jos työnantajalla on 49 §:ssä tarkoitettu taloudellinen ja tuotannollinen irtisanomisperuste. Lomautus voitaisiin toteuttaa keskeyttämällä virantoimitus joko kokonaan tai osittain. Lomautuksen aikana viranhaltija olisi vapaa ottamaan muuta työtä. Kirkkoherraa, piispaa, kirkkohallituksen viraston johtavaa viranhaltijaa ja kirkkohallituksen osastonjohtajaa ei voida lomauttaa, mistä säädettäisiin kirkkojärjestyksen 8 luvun 1 ja 2 §:ssä. Kysymys on yksityiskohtaisesta sääntelystä, jolla ei heikennetä viranhaltijan oikeusasemaa eikä se siten edellytä laintasoista sääntelyä. Papin ja lehtorin lomauttamisesta päättäisi seurakunta, mutta asiasta tulisi pyytää tuomiokapitulin lausunto. Tuomiokapitulin päätösvallasta lausunnon antamisessa säädettäisiin kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan c alakohdassa, johon asiayhteyden vuoksi viitattaisiin 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantaja voisi lomauttaa viranhaltijan myös silloin, kun tehtävät ovat vähentyneet tilapäisesti eikä työnantaja voi kohtuudella järjestää muita tehtäviä tai sopivaa koulutusta. Tehtävien katsottaisiin lomauttamisen perusteena vähentyneen tilapäisesti, jos vähentymisen voidaan arvioida kestävän enintään 90 päivää.

Tehtävien vähentymisellä tarkoitettaisiin 1 ja 2 momentissa sitä, että tarjolla olevat tehtävät vähentyvät tai työnantajan edellytykset tarjota työtä ovat vähentyneet.

Lomauttamisen edellytyksenä olisi se, että viranhaltijalle ei voida lomautuksen sijasta järjestää muuta työtä tai järjestää hänelle koulutusta. Lomauttaessaan viranhaltijan 1 momentin perusteella työnantajalla olisi velvollisuus tarjota muuta työtä tai koulutusta 49 §:n mukaan. Lomautettaessa viranhaltija tilapäisesti 2 momentin perusteella muun työn tarjoamisvelvollisuuden ja koulutuksen järjestämisvelvollisuuden sisältö ei olisi yhtä laaja.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden täyttyessä työnantaja ja viranhaltija voivat sopia lomauttamisesta ja sen toteuttamisesta tilannekohtaisesti. Sopimisen tulisi perustua työnantajan aloitteeseen ja työnantajan toiminnasta tai taloudellisesta tilasta johtuvaan perusteeseen.

Pykälän 4 momentin mukaan työnantajan tulisi ilmoittaa toistaiseksi lomautetulle viranhaltijalle virantoimituksen alkamisesta vähintään viikkoa aiemmin, jollei muuta ole sovittu.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin lomautusta koskevan päätöksen vaikutuksesta silloin, kun alkuperäinen päätös on kumottu oikaisuvaatimuksen tai valituksen johdosta. Säännös koskisi tilanteita, joissa lomautuspäätös on kumottu muulla perusteella kuin pykälän 1 tai 2 momentissa säädetyn lomautusperusteen vastaisena eli esimerkiksi tilanteessa, jossa päätös on kumottu menettelyvirheen johdosta. Jos työnantaja kumoamisen jälkeen päättäisi lomautuksesta uudella ja lainvoimaiseksi tulleella päätöksellä, katsottaisiin lomautus tehdyksi kumotun päätöksen mukaisesti. Jos lomautusilmoitusaikaa ei olisi alun perin noudatettu, viranhaltija saisi säädetyn tai virkaehtosopimuksessa sovitun lomautusilmoitusajan hyväkseen. Jos lomautus olisi muusta syystä peruuntunut, ei uusi päätös enää vaikuttaisi asiaan.

42 §. *Lomautusmenettely.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työnantajan velvollisuudesta antaa viranhaltijalle ennakkoselvitys lomautuksesta, jotta viranhaltija saa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tiedon tulevasta lomautuksesta. Ennakkoselvitys olisi annettava viipymättä lomautuksen tarpeen tultua työnantajan tietoon. Ennakkoselvitys voitaisiin antaa suullisesti tai kirjallisesti. Siinä olisi oltava tieto lomautuksen perusteista, arvioidusta laajuudesta, toteuttamistavasta, alkamisajankohdasta ja kestosta. Ennakkoselvityksessä kerrottaisiin työnantajan arvio muun muassa siitä, keskeytetäänkö työnteko kokonaan vai lyhennetäänkö työaikaa ja onko lomautus yhdenjaksoinen vai koostuuko se useista erillisistä ajanjaksoista. Ennakkoselvitys olisi annettava viranhaltijalle henkilökohtaisesti, paitsi jos lomautus kohdistuu useampaan

viranhaltijaan. Tällöin selvitys voitaisiin antaa luottamusmiehelle tai viranhaltijoille yhteisesti. Ennakkoselvityksen laiminlyöminen ei tekisi lomautuksesta lainvastaista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lomautuspäätöksen tiedoksi antamisesta viranhaltijalle sekä luottamusmiehelle. Päätös olisi annettava viranhaltijalle tiedoksi kirjallisesti viimeistään 14 päivää ennen lomautuksen alkamista. Tiedoksianto tulisi tehdä henkilökohtaisesti tai, tämän ollessa mahdotonta, kirjeitse. Suullinen tiedoksianto ei olisi mahdollinen. Lomautuspäätöstä annettaessa olisi lisäksi noudatettava, mitä kirkkolain 10 luvun 1 §:ssä säädetään. Sen perusteella voitaisiin menetellä niin kuin laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa säädetään.

Yksittäisen viranhaltijan lomauttamisesta olisi tehtävä yksilöity päätös, jossa tulisi ilmoittaa lomautuksen peruste, alkamisaika ja kesto. Määräaikaisen lomautuksen kesto olisi ilmoitettava täsmällisesti, mutta toistaiseksi tapahtuvasta lomautuksesta ilmoitettaisiin arvioitu kesto. Arvio ei sitoisi työnantajaa eikä arvion osoittautuminen virheelliseksi edellyttäisi uuden lomautusilmoituksen antamista.

Tiedoksiantovelvollisuus koskisi päätöstä, jossa viranhaltijan osalta on päätetty lomautuksen alkamisajasta ja toteuttamistavasta. Lomautusta koskeva päätös voitaisiin kirkkolain 12 luvun 16 §:n perusteella panna täytäntöön ennen kuin se saisi lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saisi ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus kävisi täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen kieltäisi täytäntöönpanon.

Pykälän 3 momentin mukaan työnantajalla ei olisi velvollisuutta esittää ennakkoselvitystä lomautuksesta, jos työnantajalla on kirkon yhteistoimintasopimuksen mukaan velvollisuus esittää vastaava selvitys tai neuvotella viranhaltijan lomauttamisesta.

43 §. *Virkasuhteen irtisanominen lomautuksen yhteydessä.* Pykälässä säädettäisiin virkasuhteen irtisanomisesta lomautuksen aikana ja viranhaltijan oikeudesta saada irtisanomisajan palkkansa. Lomautetulla viranhaltijalla olisi 1 momentin mukaan oikeus irtisanoa toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen virkasuhteensa päättymään heti. Mainittua irtisanomisoikeutta ei viranhaltijalla kuitenkaan olisi lomautuksen päättymistä edeltävän viikon aikana, jos hän on saanut tiedon lomautuksen päättymisajankohdasta joko lomautuksen alkaessa tai sen aikana.

Pykälän 2 momentin mukaan viranhaltijalla olisi oikeus saada irtisanomisajan palkkansa, jos lomauttaminen on tullut voimaan viranhaltijan saamatta hyväkseen 54 §:n

1 momentin mukaista irtisanomisaikaa ja työnantaja irtisanoo viranhaltijan ennen lomautuksen päättymistä. Irtisanomisajan palkasta saataisiin vähentää 14 päivän palkka, jos viranhaltija on lomautettu lain tai sopimuksen mukaista yli 14 päivän lomautusilmoitusaikaa noudattaen.

Pykälän 3 momentin mukaan viranhaltijalle tulisi maksaa korvauksena irtisanomisajan palkka, jos lomauttaminen olisi tullut voimaan viranhaltijan saamatta hyväkseen virkasuhteen lakkaamista koskevaa irtisanomisaikaa ja toistaiseksi voimassa oleva lomauttaminen olisi kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 200 kalenteripäivää. Irtisanomisajan palkasta voitaisiin kuitenkin vähentää noudatettua säädettyä tai määrättyä lomautusilmoitusaikaa vastaava palkka.

44 §. *Menetettyjen ansioiden korvaaminen lomautusajalta*. Jos lomautusta koskeva päätös kumotaan, viranhaltijan menettämät ansiot lainvastaisen lomautuksen ajalta korvattaisiin siten kuin ehdotetussa 60 §:ssä säädetään, jollei kyse ole 41 §:n 5 momentissa säädetystä tilanteesta.

8 luku **Virkasuhteen päättyminen**

45 §. *Virkasuhteen päättyminen ilman irtisanomista.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 25 ja 35 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 34 §:ää. Pykälässä säädettäisiin niistä tilanteista, joissa virkasuhde päättyy ilman irtisanomista ja irtisanomisaikaa. Yleisimmin näin tapahtuu, kun määräajaksi tai määrättyä tehtävää varten otetun viranhaltijan määräaika päättyy tai tehtävä valmistuu. Jos virkavapaalla olevalla viranhaltijalla on ehdoton oikeus keskeyttää myönnetty virkavapaa ja palata virantoimitukseen, viransijaisen virkasuhde päättyisi ilman irtisanomista. Jos viranhaltijalla ei ole ehdotonta oikeutta palata virantoimitukseen, mutta työnantaja hyväksyy virkavapaan keskeyttämisen, työnantaja voisi irtisanoa viransijaisen noudattaen 50 §:n mukaisia irtisanomisperusteita ja 55 §:n mukaista irtisanomisaikaa. Virkasuhde päättyisi ilman irtisanomista myös toistaiseksi voimassa olevan täyden työkyvyttömyyseläkkeen perusteella, kun viranhaltijan oikeus sairausajan palkkaan päättyy. Virkasuhde päättyisi ilman irtisanomista, jos viranhaltijan ehdollinen valinta virkasuhteeseen raukeaa 13 ja 14 §:ssä tarkoitetuista syistä.

Virkasuhde päättyisi ilman irtisanomista myös sen kalenterikuukauden päättyessä, jonka aikana viranhaltija täyttää eroamisiän. Eroamisikä olisi sama kuin eläkkeen karttumisen yläikäraja. Vuoden 2017 alusta voimaan tulleen julkisten alojen eläkelain

(81/2016) mukainen alin vanhuuseläkeikä nousee asteittain 63 vuodesta 65 vuoteen ja eläkkeen karttumisen yläikäraja nousee asteittain 70 vuoden iän täyttämiseen asti siten, että eläkettä karttuu vuonna 1957 ja sitä ennen syntyneillä 68 vuoden täyttämiseen asti, vuosina 1958—1961 syntyneillä 69 vuoden täyttämiseen ja 1962 ja sen jälkeen syntyneillä 70 vuoden täyttämiseen asti. Pykälän 2 momentin mukaan virkasuhde ei kuitenkaan päättyisi, jos työnantaja ja viranhaltija sopivat virkasuhteen määräaikaisesta jatkamisesta. Seurakunnan papin ja lehtorin kanssa asiasta sopisi tuomiokapituli seurakuntaa kuultuaan.

Kirkkolain 7 luvun 8 §:ssä säädettäisiin papin tai lehtorin viran haltijan virkasuhteen päättymisestä ilman irtisanomista ja irtisanomisaikaa, jos tuomiokapituli on myöntänyt papille eron pappisvirasta tai määrännyt hänet menettämään pappisvirkansa tai määrännyt lehtorin menettämään oikeutensa toimia lehtorina.

Viranomaisella on hallintolain 31 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus siitä, että virkasuhteen päättymiselle ilman irtisanomista on olemassa säädetty peruste.

46 §. *Virkasuhteen päättyminen viranhaltijan erottua kirkosta.* Pykälässä todettaisiin, että viranhaltijan virkasuhde voi päättyä myös viranhaltijan erottua kirkosta ja siinä viitattaisiin kirkkolakiin. Informatiivisen lakiviittauksen tarkoituksena on selkeyttää irtisanomistilanteita koskevan sääntelyn kokonaisuutta. Ehdotetun kirkkolain 7 luvun 2 §:n mukaan viranhaltijan ja työntekijän olisi oltava kirkon jäsen, jos tehtävät liittyvät kirkon jumalanpalveluselämään, diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen, sielunhoitoon tai edustamiseen. Vastaavasti ehdotetun kirkkolain 7 luvun 3 §:n mukaan, jos tällaisessa virkasuhteessa tai työsopimussuhteessa oleva viranhaltija tai työntekijä eroaa kirkosta, eroaminen aiheuttaisi virkasuhteen tai työsuhteen päättymisen. Irtisanovan viranomaisen tulisi tehdä viipymättä päätös, jossa todetaan virkasuhde päättyneeksi. Virkasuhde päättyisi sinä päivänä, jolloin päätös annetaan tiedoksi viranhaltijalle tai työntekijälle. Viranhaltijalle ja työntekijälle olisi tällöin varattava hallintolain mukaisesti tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin virkasuhde todetaan päättyneeksi.

47 §. *Viranhaltijasta johtuvat irtisanomisperusteet.* Säännös vastaa valtion virkamieslain 25 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 35 §:ää. Pykälää sovellettaisiin sekä toistaiseksi voimassa oleviin että määräaikaisiin virkasuhteisiin. Pykälän 1 momentin mukaan työnantaja ei saisi irtisanoa virkasuhdetta viranhaltijan henkilöstä johtuvasta syystä ilman asiallista ja painavaa syytä. Irtisanomisperustetta olisi arvioitava kaikkien tapauksessa ilmenevien seikkojen kokonaisharkinnalla. Vaikuttavia

seikkoja olisivat muun muassa viranhaltijan rikkeen laatu ja vakavuus, viranhaltijan asema ja suhtautuminen tekoonsa tai käyttäytymiseensä, työn luonne, työn teettämiseen liittyvät erityispiirteet sekä työnantajan asema.

Tavallisin irtisanomisen perusteena arvioitava syy on virantoimitusvelvollisuuden laiminlyönti, joka voi ilmetä esimerkiksi yksittäisen virkatehtäviin kuuluvan tehtävän laiminlyöntinä, virkatehtävien puutteellisena hoitona, luvattomana työstä poissaolona taikka jatkuvana tai usein toistuvana myöhästelynä, ilmeisenä huolimattomuutena työssä, työnantajan antamien määräysten noudattamatta jättämisenä tai epäasiallisena käyttäytymisenä. Myös perusteeton työstä kieltäytyminen tai viranhaltijan epärehellisyys ja siitä aiheutuva luottamuspula voivat olla irtisanomisen perusteena. Irtisanominen virkasuhteen velvoitteiden rikkomisen tai laiminlyönnin perusteella on sallittua ainoastaan silloin, kun menettely koskee virkasuhteen olennaisia velvollisuuksia. Virkasuhde voidaan irtisanoa myös viranhaltijalle muussa laissa säädettyjen velvoitteiden vakavan rikkomisen tai laiminlyönnin perusteella tai viranhaltijan syyllistyttyä työ- tai vapaa-aikanaan sellaiseen rikokseen tai lainvastaiseen tekoon, joka horjuttaa hänen ja työnantajan välistä luottamussuhdetta vakavasti. Kirkon luonne uskonyhteisönä asettaa henkilöstölle erityisvaatimuksia. Papin sitoutuminen pappislupauksessaan asettaa välittömän viranhoidon ulkopuolelle ulottuvia velvoitteita, ja myös muulta henkilöstöltä voidaan edellyttää, että viranhoidon ulkopuolella ei toimita julkisesti kirkon uskoa ja oppia vastaan. Irtisanomisperusteen asiallisuutta ja painavuutta arvioidaan ottaen huomioon muun muassa viranhaltijan menettelyn laatu, vakavuus ja siitä tuomittava rangaistus sekä toisaalta viranhaltijan työtehtävien laatu ja hänen asemansa työnantajan organisaatiossa.

Virkasuhteen irtisanominen olisi sallittua myös, jos viranhaltijan henkilöön liittyvät työntekoedellytykset ovat muuttuneet niin olennaisesti, ettei viranhaltija enää kykene selviytymään työtehtävistään eikä hänelle voida tarjota muita tehtäviä. Työntekoedellytykset voivat heikentyä tai hävitä viranhaltijan fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen työ- ja toimintakyvyn muutosten vuoksi. Sairaudesta, vammasta tai tapaturmasta johtuvaa työkyvyn heikentymistä arvioitaisiin irtisanomisperusteena ehdotetun pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaisesti, joten 1 momentissa tarkoitettaisiin muita kuin viranhaltijan alentuneesta terveydentilasta johtuvia työnteon rajoituksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kielletyistä irtisanomisperusteista. Asiallisena ja painavana irtisanomisperusteena ei voitaisi pitää viranhaltijan sairautta, vammaa tai

tapaturmaa, ellei hänen työkykynsä ole näiden vuoksi vähentynyt olennaisesti ja niin pitkäaikaisesti, ettei työnantajalta voida kohtuudella edellyttää virkasuhteen jatkamista. Viranhaltijan sairauden vaikutuksia on arvioitava suhteessa viranhaltijan työtehtävistä selviytymiseen. Säännöksessä tarkoitettu työkyvyn olennainen heikkeneminen edellyttäisi sitä, että viranhaltija ei sairauden, vamman tai tapaturman vuoksi pysty täyttämään virkasuhteesta johtuvia keskeisiä velvoitteitaan. Vaikeakaan sairaus ei siten oikeuta päättämään virkasuhdetta niin kauan, kuin viranhaltija kykenee suoriutumaan velvollisuuksistaan. Lisäksi edellytettäisiin, että sairauden, vamman tai tapaturman aiheuttama työkyvyn alentuminen on niin pitkäaikainen, ettei virkasuhteen jatkamisen edellytyksiä ole. Työnantajan olisi arvioitava viranhaltijan edellytykset selvitä työstä sairaudesta huolimatta ottaen huomioon sairauden luonne ja ennuste. Irtisanomisperusteen täyttymiseen vaikuttaisivat lisäksi työnantajan mahdollisuudet sopeuttaa viranhaltijan työtehtävät tai työolot hänen työkykyään vastaaviksi sekä mahdollisuus tehtävien uudelleenjärjestelyyn ja muun työn tarjoamiseen.

Irtisanomisen syynä ei voisi olla viranhaltijan osallistuminen viranhaltijayhdistyksen toimeenpanemaan työtaistelutoimenpiteeseen. Ainoastaan yhdistys kantaa vastuun sen päätöksellä toimeenpannusta, virkaehtosopimuslain vastaisesta työtaistelutoimenpiteestä. Työtaistelutoimenpiteeseen osallistuminen voisi olla virkasuhteen irtisanomisen syy vain silloin, kun siihen on ryhdytty ilman viranhaltijayhdistyksen päätöstä tai myötävaikutusta. Tällöin perustetta arvioitaisiin 1 momentin mukaan ja arvioinnissa otettaisiin huomioon työtaistelun kesto, mahdollinen toistuminen ja työnantajalle aiheutuneen vahingon määrä sekä työnantajan menettely yhtenä mahdollisena syynä työtaistelutoimenpiteeseen.

Virkasuhdetta ei saisi irtisanoa viranhaltijan poliittisten, uskonnollisten tai muiden mielipiteiden vuoksi eikä myöskään siksi, että viranhaltija on osallistunut yhteiskunnalliseen tai yhdistystoimintaan. Viranhaltijan mielipiteitä ja järjestäytymistä suojaavien vapauksien käyttäminen esimerkiksi työntekovelvollisuuden laiminlyöntiin tai työnantajan vastaiseen toimintaan voisi kuitenkin olla peruste irtisanomiselle.

Perustuslain 12 §:ssä säädetään sanan- ja mielipiteenvapaudesta. Viranhaltijoilla on lähtökohtaisesti sama sanan- ja mielipiteenvapaus kuin muillakin kansalaisilla. Viranhaltijan sanankäytölle voidaan kuitenkin asettaa tietty asiallisuusvaatimus. Viran luonteesta tai viranhaltijalta vaadittavista käyttäytymisnormeista voi lisäksi johtua sanan- ja mielipiteenvapauden mahdollisia rajoituksia. Uskonnollinen mielipide ei yksinään voi

olla irtisanomisperuste silloin, kun mielipide sinänsä ei ole kirkon tunnustuksen vastainen. Jos viranhaltija työssään tai julkisesti vapaa-aikanaan toimisi kirkon opin ja uskon vastaisesti, uskonnonvapauteen liittyvän perusoikeuden käyttö voisi tulla arvioitavaksi työnantajan lojaliteettivelvollisuuden rikkomisena ja sen vuoksi irtisanomisperusteena. Irtisanomisperustetta harkittaessa on tällöin kiinnitettävä huomiota muun muassa siihen, onko viranhaltija esittänyt mielipiteensä työssään vai vapaa-aikanaan, sekä siihen, millainen asema viranhaltijalla on kirkon opin ja tunnustuksen edustajana.

Irtisanomiseen oikeuttavana asiallisena ja painavana syynä ei pidettäisi viranhaltijan turvautumista hänen käytettävissään oleviin oikeusturvakeinoihin. Virkasuhteen päättäminen ei saisi perustua siihen, että viranhaltija on tehnyt valituksen tai osallistunut oikeudenkäyntiin työnantajaansa vastaan tämän väitetyn lainvastaisen menettelyn johdosta. Myöskään viranhaltijan kääntyminen toimivaltaisen hallintoviranomaisen kuten työsuojeluviranomaisen tai tasa-arvovaltuutetun puoleen ei oikeuttaisi päättämään virkasuhdetta.

Eräisiin kirkon virkoihin edellytettävä pitkäkestoinen erityiskoulutus saadaan viranhoidon yhteydessä. Tällaisia virkoja ovat esimerkiksi perheneuvojan ja sairaalasielunhoitajan virat. Virkaan voitaisiin valita henkilö, joka sitoutuu virkaan valitsemisen jälkeen suorittamaan virassa edellytetyn koulutuksen. Jos hakija ei suorittaisi erityiskoulutusta työnantajan asettamassa kohtuullisessa määräajassa, hänet voitaisiin irtisanoa 3 momentin mukaan 54 §:n mukaista irtisanomisaikaa noudattaen.

Kun piispan viran haltijan virkasuhteen päättymiseen voitaisiin soveltaa ehdotettavia 45 ja 47 §:ää, erillistä säännöstä piispan virkasuhteen päättymisestä on pidettävä tarpeettomana.

48 §. *Viranhaltijasta johtuvaan irtisanomisperusteeseen vetoaminen.* Säännös vastaisi kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 35–36 §:ää. Varoitusmenettely ei rinnastuisi valtion virkamieslakiin vaan kunnallisista viranhaltijoista annetun lain mukaiseen menettelyyn. Pykälässä säädettäisiin irtisanomismenettelystä silloin, kun irtisanominen perustuu viranhaltijasta johtuvaan syyhyn. Viranhaltijaa ei 1 momentin mukaan saisi irtisanoa ennen kuin hänelle on varoituksella annettu mahdollisuus korjata menettelynsä. Varoituksen antaminen ei ole kurinpidollinen vaan työnjohdollinen toimenpide. Sitä ei katsota viranomaisen päätökseksi, minkä vuoksi varoituksesta ei ole itsenäistä oikaisuvaatimus- tai valitusoikeutta. Jos viranhaltija irtisanotaan annettujen

varoitusten perusteella, viranhaltija voi saattaa annettujen varoitusten asianmukaisuuden tutkittavaksi muutoksenhaun yhteydessä.

Työnantajan olisi 57 §:n mukaan aina ennen viranhaltijasta johtuvasta syystä tapahtuvaa irtisanomista kuultava viranhaltijaa. Samassa yhteydessä työnantajan olisi 2 momentin mukaan selvitettävä, olisiko irtisanominen vältettävissä siirtämällä viranhaltija muuhun virkasuhteeseen. Muun työn tarjoamisvelvollisuus tulee kysymykseen esimerkiksi silloin, kun viranhaltija ei enää kykene selviytymään työtehtävistään työntekoedellytyksissään tapahtuneiden muutosten vuoksi tai viranhaltijan velvoitteiden rikkominen tai laiminlyönti on ollut niin vähäistä, että sen ei voida katsoa vaikuttavan virkasuhteen jatkamisen edellytyksenä olevaan luottamukseen. Viranhaltijalla tulisi olla tarjottavan muun viran edellyttämä kelpoisuus.

Pykälän 3 momentin mukaan velvollisuutta varoituksen antamiseen tai muun virkasuhteen tarjoamiseen ei olisi, jos irtisanomisen perusteena on niin vakava virkasuhteeseen liittyvä rikkomus, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää virkasuhteen jatkamista. Varoituksen tarkoituksena on antaa viranhaltijalle mahdollisuus korjata menettelynsä ja osoittaa, että edellytykset virkasuhteen jatkamiselle ovat olemassa.

Irtisanominen olisi tehtävä 4 momentin mukaan kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun irtisanomisen peruste on tullut työnantajan tietoon. Jos viranhaltijalle olisi annettu varoitus, saman tai saman tyyppisen rikkomuksen toistuessa irtisanomisperusteena voitaisiin vedota varoitukseen, jollei sen antamisesta ole kulunut niin pitkää aikaa, että sen olisi katsottava menettäneen merkityksensä. Työnantajalla tulisi olla vähintään muutama viikko aikaa irtisanomisperusteiden riittävyyden arviointiin. Viranhaltijan kannalta ei kuitenkaan ole kohtuullista, että työnantaja voisi vedota useita kuukausia aikaisemmin tietoonsa tulleisiin seikkoihin. Työnantajan harkinta-aika alkaisi kulua siitä, kun irtisanomisesta päättävä työnantajan edustaja on riittävällä varmuudella saanut tiedon niistä tosiseikoista, joihin viranhaltijan irtisanominen perustuu, ja jos syy on jatkuva, siitä kun syy on lakannut. Viranhaltijan esimiehen tai monijäsenisen toimielimen esittelijän on saatettava tietoonsa tulleet, irtisanomiseen mahdollisesti vaikuttavat seikat irtisanomisesta päättävän viranomaisen tietoon kohtuullisessa ajassa.

49 §. *Taloudelliset ja tuotannolliset irtisanomisperusteet.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 27 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 37 §:ää. Kirkon

viranomaisen tulee hoitaa itselleen ottamansa ja sille laissa säädetyt tehtävät sekä huolehtia riittävistä resursseista tehtävien hoitamiseen. Seurakunta voisi hoitaa sille säädetyt tehtävät itse tai yhteistoiminnassa muiden seurakuntien tai kuntien kanssa taikka hankkia tehtäviensä hoidon edellyttämiä palveluja palvelujen tuottajilta. Seurakunta voisi lakisääteisiä tehtäviä lukuun ottamatta itse päättää hoitamansa toiminnan laajuudesta ja tarvittaessa supistaa tai laajentaa sitä. Seurakunnan hallinnon tai tehtävien uudelleenjärjestely esimerkiksi taloudellisten tai organisatoristen syiden vuoksi voisi merkitä henkilöstön määrän vähentämistä. Jos tehtävien uudelleenjärjestely merkitsisi virantoimituspaikan muuttamista toiselle paikkakunnalle eikä viranhaltija siirry uudelle paikkakunnalle, hänet voitaisiin irtisanoa pykälän 1 momentin perusteella. Seurakunta voisi myös järjestellä toimintaansa uudella tavalla esimerkiksi lopettamalla jonkin tehtävän, supistamalla toimintaa tai ostamalla palvelun ulkopuoliselta palvelujen tuottajalta. Myös tällöin seurakunnalla voisi olla 1 momentissa tarkoitettu peruste irtisanoa viranhaltija. Mitä edellä on sanottu seurakunnan mahdollisuudesta irtisanoa taloudellisilla ja tuotannollisilla perusteilla, koskisi soveltuvin osin myös seurakuntayhtymää, tuomiokapitulia ja kirkkohallitusta.

Työnantajan tulisi ennen irtisanomista pyrkiä tarjoamaan viranhaltijalle vastaavia tehtäviä tai kouluttamaan hänet uusiin tehtäviin. Uudelleensijoitusvelvoite olisi vain työnantajalla jo olemassa oleviin virkoihin tai työtehtäviin. Sijoittaminen toiseen virkasuhteeseen edellyttäisi, että viranhaltija täyttää viran kelpoisuusvaatimukset. Irtisanomisen vaihtoehtona annettavan koulutuksen tulee olla työnantajan toiminnan kannalta tarpeellista. Kouluttamisen mahdollisuuksia arvioitaessa olisi otettava huomioon paitsi työnantajan käytännölliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen antamiseen myös viranhaltijan soveltuvuus koulutuksen vastaanottamiseen. Irtisanomisperustetta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon sekä työn vähentymisen määrä ja kestoaika että työnantajan mahdollisuus tarjota viranhaltijalle muuta työtä ja tämän työn mahdollisesti edellyttämää koulutusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, milloin taloudellista tai tuotannollista irtisanomisperustetta ei ainakaan ole. Jos esimerkiksi kone- ja laitehankinnoista tai muista työmenetelmien muutoksista ei aiheudu tehtävien olennaista ja pysyvää vähentymistä mutta työn sisältö ja vaativuus muuttuvat, tulee työnantajan yleensä kouluttaa viranhaltijat niin, että he voivat jatkaa muuttuneissa tehtävissä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan seurakunnan pakollisen viran viranhaltijan virkasuhdetta ei voisi irtisanoa taloudellisella ja tuotannollisella perusteella. Siten, jos seurakunnalla on esimerkiksi useampi kanttorin viran viranhaltija, vain viimeistä viranhaltijaa ei voisi irtisanoa tällä perusteella.

50 §. *Työllistymisvapaa ja työllistymistä edistävä valmennus tai koulutus.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 27 a §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 37 b §:ää. Viranhaltijalla on työsopimuslain 7 luvun 12 §:n mukainen oikeus täydellä palkalla osallistua irtisanomisaikanaan julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista annetussa laissa (916/2012) tarkoitetun työllistymissuunnitelman laatimiseen, sen mukaiseen työvoimakoulutukseen ja siihen liittyvään työharjoitteluun tai työssäoppimiseen tai oma-aloitteiseen tai viranomaisaloitteiseen työpaikan hakuun ja työhaastatteluun tai uudelleensijoitusvalmennukseen. Työllistymisvapaan kesto riippuu irtisanomisajan pituudesta ja on 5–20 työpäivää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työnantajan velvollisuudesta tarjota taloudellisista tai tuotannollisista syistä irtisanotulle viranhaltijalle tilaisuus osallistua työnantajan kustantamaan työllistymistä edistävään valmennukseen tai koulutukseen. Velvollisuuden edellytyksenä olisi, että työnantajan säännöllisen henkilöstön lukumäärä on vähintään 30 ja että irtisanottava viranhaltija on ollut ennen virkasuhteen päättymistä yhtäjaksoisesti vähintään viisi vuotta työnantajan palveluksessa. Säännöllistä henkilöstömäärää laskettaessa otettaisiin huomioon ne periaatteet, joiden mukaan säännöllinen työntekijämäärä lasketaan arvioitaessa, kuuluuko yritys yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) soveltamisalan piiriin.

Työnantaja olisi velvollinen järjestämään työllistymistä edistävää valmennusta tai koulutusta vain sellaiselle viranhaltijalle, joka on irtisanottu 49 §:n mukaisella taloudellisella tai tuotannollisella syyllä. Lisäksi edellytyksenä olisi, että viranhaltija on virkasuhteen päättymiseen mennessä ollut virkasuhteessa kyseiseen työnantajaan yhtäjaksoisesti vähintään viiden vuoden ajan. Säännöstä sovellettaisiin myös tilanteessa, jossa irtisanomisen perusteella päättyvää, alle viisi vuotta kestänyttä toistaiseksi voimassa ollutta virkasuhdetta on yhtäjaksoisesti edeltänyt määräaikainen yhdenjaksoinen vähintään vuoden kestävä palvelussuhde. Yhtäjaksoisuutta on tarkoitettu arvioitavaksi 6 §:ssä säädettyjä periaatteita noudattaen.

Koska säännöstä sovellettaisiin ainoastaan silloin, kun virkasuhde irtisanotaan taloudellisista tai tuotannollisista syistä, viranhaltijalla ei olisi oikeutta koulutukseen tai

valmennukseen määräaikaisen virkasuhteen päättyessä, vaikka viranhaltija olisi työskennellyt peräkkäisten määräaikaisten virkasuhteitten perusteella saman työnantajan palveluksessa yli viiden vuoden ajan. Lähtökohtana olisi, että irtisanottavien viranhaltijoiden valmiuksia työllistyä uudelleen arvioitaisiin valmennuksia tai koulutuksia suunniteltaessa yksilökohtaisesti. Valmennus tai koulutus voitaisiin järjestää joko kullekin irtisanottavalle tarjottavana henkilökohtaisena tai ryhmäkohtaisena palveluna. Sisällöllisenä vaatimuksena olisi, että valmennus tai koulutus edistäisi irtisanotun viranhaltijan uudelleentyöllistymistä.

Pykälän 3 momentin mukaan valmennuksen tai koulutuksen olisi arvoltaan vastattava vähintään viranhaltijan laskennallista palkkaa kuukauden ajalta tai irtisanotun viranhaltijan kanssa samassa toimipaikassa työskentelevän henkilöstön keskimääräistä kuukausiansiota siitä riippuen, kumpi on suurempi. Koska seurakunnan palveluksessa henkilöitä on sekä työ- että virkasuhteessa, keskimääräistä palkkaa laskettaessa otetaan huomioon koko seurakunnan henkilöstö mukaan lukien työsuhteessa työskentelevät henkilöt. Keskimääräinen palkka saadaan kuukausipalkkaisilla viranhaltijoilla ja työntekijöillä laskemalla kuukausiansiot yhteen ja jakamalla euromäärä työnantajan henkilöstöön kuuluvien henkilöiden määrällä. Tuntipalkkaisten työntekijöiden osalta käytetään keskimääräistä palkkaa, jos työntekijän työaika vaihtelee. Palkan käsitteen määrittelyssä otettaisiin huomioon vuosilomapalkan laskemisessa käytettävät periaatteet.

Valmennus tai koulutus olisi toteutettava kahden kuukauden kuluessa irtisanomisajan päättymisestä. Painavasta syystä valmennus tai koulutus saadaan toteuttaa myöhemminkin. Valmennuksen tai koulutuksen toteutumisaika tai arvioitu aika olisi kuitenkin oltava viranhaltijan tiedossa palvelussuhteen päättymishetkellä. Kysymys voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa hankittu koulutus jatkuu koulutuksen toteuttajan aikataulusta johtuen aikarajan ylitse. Painavana syynä pidettäisiin myös sitä, että tarkoituksenmukaista valmennusta tai koulutusta ei ole aikarajan puitteissa saatavissa tai että järjestetty valmennus tai koulutus peruuntuu työnantajasta johtumattomasta syystä, taikka muuta näihin rinnastuvaa syytä. Irtisanotulla henkilöllä voisi olla urasuunnitelmia, joita työnantaja voi pykälän 4 momentin perusteella tukea. Työnantaja voisi lainkohdan mukaan täyttää 2 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa kustantamalla viranhaltijan itsensä hankkiman koulutuksen tai valmennuksen kokonaan tai osittain.

Työnantajan ja viranhaltijan sopima valmennuksen tai koulutuksen sijasta toteutettava järjestely perustuu lakiin, eikä kyse sen vuoksi lähtökohtaisesti ole työttömyysturvalain (1290/2002) 3 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta jaksotettavasta etuudesta. Jos työnantajan ja viranhaltijan sopima järjestely kuitenkin ylittää arvoltaan sen, mihin työnantaja olisi ollut velvollinen tämän pykälän perusteella, kyse voi tältä ylittävältä osalta olla viranhaltijan saamasta jaksotettavasta etuudesta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin työnantajan ja henkilöstön mahdollisuudesta sopia toisin siitä, mitä 3 momentissa säädetään valmennuksen tai koulutuksen arvon määräytymisestä. Paikallisesti voitaisiin sopia esimerkiksi siitä, että valmennusta tai koulutusta kohdennetaan erityisesti sellaisiin henkilöihin, joiden valmiudet työllistyä uudelleen ovat heikoimmat. Tällöin poikettaisiin pykälän 3 momentissa säädetystä, sillä valmennuksen ja koulutuksen arvo ei tällaisessa tilanteessa välttämättä vastaisi kaikkien osalta henkilökohtaista kuukauden palkan määrää tai yrityksen keskimääräistä kuukausiansiota.

Paikallisesti voitaisiin valmennuksen tai koulutuksen sijasta sopia muustakin järjestelystä, jolla edistetään irtisanottavan työllistymistä. Kysymys voisi olla esimerkiksi työnantajan ja henkilöstön sopimasta muutosturvaohjelmasta, jonka kautta irtisanotuille viranhaltijoille pyrittäisiin löytämään uutta työtä tai avustettaisiin oman yrityksen perustamisessa tai lisäkouluttautumisessa. Pykälän 3 momentissa säädetty valmennuksen tai koulutuksen järjestämistä koskeva ajallinen vaatimus ei koskisi paikalliseen sopimukseen perustuvia muita järjestelyitä.

Paikallinen sopimus tehtäisiin työnantajan ja henkilöstön välillä. Paikallisessa sopimisessa henkilöstön edustaja määräytyy kirkon yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Henkilöstön edustajan tekemä sopimus sitoo kaikkia niitä viranhaltijoita, joita sopimuksen tehneen viranhaltijoiden edustajan on katsottava edustavan. Luontevimmin valmennuksesta, koulutuksesta tai muusta järjestelystä sovittaisiin henkilöstön vähentämistä koskevien yhteistoimintaneuvotteluiden aikana, vaikkakaan säännökseen ei sisälly ajallista rajoitusta. Irtisanotun viranhaltijan palvelussuhteen päätyttyä edustaja ei kuitenkaan voi enää tehdä sopimusta ilman nimenomaista valtuutusta.

Pykälä on luonteeltaan semidispositiivinen. Pykälän sisällöstä ja menettelytavoista olisi siten mahdollista poiketa virkaehtosopimuksella. Virkaehtosopimuksen määräyksillä voitaisiin rajata myös työnantajan ja henkilöstön sopimisoikeuden laajuutta.

51 §. *Työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen laiminlyönti.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 27 b §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 37 c §:ää. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa työnantaja laiminlyö 50 §:ssä säädetyn työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen järjestämisen tai hankinnan. Tällöin työnantaja olisi velvollinen suorittamaan viranhaltijalle kertakaikkisena korvauksena koulutuksen tai valmennuksen arvoa vastaavan määrän.

Jos valmennuksen tai koulutuksen järjestämisvelvollisuus olisi laiminlyöty vain osittain, korvausvelvollisuus rajoittuisi 2 momentin mukaan vastaamaan velvollisuuden laiminlyötyä osuutta. Kysymys voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa koulutuksen arvo on pienempi kuin 50 §:ssä edellytetään.

Ehdotettava 50 §:n 5 momentti mahdollistaisi sen, että paikallisesti sovittaisiin poikettavaksi valmennuksen tai koulutuksen arvon määräytymisestä tai työpaikalla voitaisiin sopia valmennuksen tai koulutuksen sijasta muusta järjestelystä, jolla työnantajan velvollisuus toteutetaan. Tällöin työnantajan velvollisuus määräytyisi paikallisen sopimuksen perusteella. Myös mahdollista laiminlyöntiä olisi tällöin arvioitava paikallisen sopimuksen määräysten kannalta.

Työnantajan 50 §:n perusteella maksama korvaus ei lähtökohtaisesti ole työttömyysturvalain 3 luvun 6 §:ssä tarkoitettua jaksotettavaa etuutta. Jos laiminlyönnin johdosta maksettava korvaus kuitenkin ylittää sen, mihin työnantaja olisi ollut velvollinen 50 §:n 3 momentin perusteella, ylittävä osa voi olla jaksotettavaa etuutta.

52 §. *Erityinen irtisanomissuoja.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 55 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 38 §:ää. Pykälässä säädettäisiin raskauteen ja perhepoliittisiin vapaisiin sekä viranhaltijayhdistyksen luottamusmiesten asemaan liittyvästä viranhaltijan erityisestä irtisanomissuojasta. Raskauden ja perhepoliittisten vapaiden osalta pykälän 1 momentissa viitattaisiin työsopimuslain 7 luvun 9 §:ään. Luottamusmiesten erityisen irtisanomissuojan osalta 2 momentissa on erotettu 47 §:n mukainen viranhaltijasta johtuvista perusteista tapahtuva irtisanominen ja 49 §:n mukainen taloudellisista ja tuotannollisista syistä tapahtuva irtisanominen.

53 §. *Irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 29 a §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 39 §:ää. Pykälässä säädettäisiin sekä luovutuksensaajan että viranhaltijan oikeudesta irtisanoa virkasuhde liikkeen luovutuksen yhteydessä. Luovuttajalla tai luovutuksensaajalla olisi

irtisanomisoikeus ainoastaan, jos siihen on 47 §:ssä tarkoitettu viranhaltijan henkilöön liittyvä irtisanomisperuste tai 49 §:ssä tarkoitettu taloudellinen tai tuotannollinen peruste. Pykälän 2 momentin viranhaltijan irtisanomisaikaa koskeva erityissäännös koskisi sekä toistaiseksi voimassa olevia että määräaikaisia virkasuhteita.

54 §. *Irtisanomisaika.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 30 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 40 §:ää. Pykälän 1 ja 2 momenteissa säädettäisiin irtisanomisajoista työsopimuslaissa säädettyjä aikoja vastaavasti. Yhdenvertaisuuden ja käytännön syiden vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista, että virka- ja työsuhteessa olisi palvelussuhdelajin perusteella eripituiset irtisanomisajat.

Kirkkoherran, piispan, kirkkohallituksen viraston johtavan viranhaltijan ja kirkkohallituksen osastonjohtajan irtisanomisaika ja irtisanoutumisaika olisi kuitenkin aina kaksi kuukautta. Keskeisten virkojen haltijat tulee voida irtisanoa suhteellisen nopeasti irtisanomisperusteiden täyttyessä, jotta virkojen pysyvä hoitaminen voidaan varmistaa riittävän nopeasti. Toisaalta johtavan viranhaltijan irtisanoutuessa tehtävien hoidon järjestämiselle on syytä varata riittävä aika.

Irtisanomisaika olisi kaksi kuukautta myös sellaisen viranhaltijan irtisanoutuessa, jonka nimittäminen kuuluu kirkkovaltuustolle tai yhteiselle kirkkovaltuustolle. Säännös koskisi lähinnä seurakuntien taloushallinnon johtotehtäviä ja suurissa seurakuntatalouksissa muitakin ylimpiä viranhaltijoita. Myös kappalaisen viran haltijan irtisanoutumisaika olisi aina kaksi kuukautta.

Pykälän 3 momentin mukaan irtisanomisaika alkaisi kulua irtisanomisen tiedoksiantoa seuraavasta päivästä. Viranhaltijan suostumuksella voitaisiin noudattaa pykälässä säädettyä lyhyempää irtisanomisaikaa.

55 §. *Virkasuhteen purkaminen.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 33 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 41 §:ää. Pykälässä säädettäisiin työnantajan oikeudesta purkaa virkasuhde työsopimuslain 8 luvun 1 §:ää vastaavasti. Virkasuhteen purkaminen edellyttää erittäin painavaa syytä. Virkasuhteen purkaminen on virkasuhteen poikkeuksellinen päättämiskeino ja edellyttää painavampaa perustetta kuin irtisanominen. Virkasuhteen purkamisoikeus koskee sekä toistaiseksi voimassa olevaa että määräaikaista virkasuhdetta. Työnantajalla voi olla oikeus purkaa virkasuhde esimerkiksi, jos viranhaltija välinpitämättömyydellään vaarantaa työturvallisuutta työpaikalla, esiintyy siellä päihtyneenä tai vastoin kieltoa käyttää siellä päihdyttäviä aineita.

Poikkeuksellisissa tapauksissa virkasuhteen kannalta epäasianmukainen käyttäytyminen voi täyttää purkamisperusteen. Jos viranhaltija syyllistyy sellaiseen rikolliseen tekoon tai käyttäytymiseen, joka vakavalla tavalla heikentää osapuolten välistä luottamusta tai muutoin vaikuttaa olennaisella tavalla virkasuhteesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseen, purkamisperuste voisi täyttyä. Myös kirkon opin ja tunnustuksen vastaisten räikeiden mielipiteiden julkinen esittäminen voisi tulla arvioitavaksi virkasuhteen purkamisperusteena. Erityisesti tämä koskee niitä tehtäviä, joiden luonteeseen kuuluvat jumalanpalveluksen ja kirkon pyhien toimitusten hoito, sielunhoito sekä kirkon diakoniset ja kasvatus- ja opetustehtävät. Viranhaltijan luvatonta poissaoloa virantoimituksesta arvioitaisiin yleisten irtisanomis- tai purkamisperusteiden nojalla.

Purkamisperusteen täyttymistä tulee harkita kokonaisarviolla, jolloin huomioon olisi otettava muun muassa virkasuhteen erityispiirteet. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon virkasuhteen luonne julkisyhteisön ja tunnustukseensa sitoutuneen uskonnollisen yhteisön palvelussuhteena. Kirkon julkisyhteisöluonteeseen liittyy julkisen toiminnan luotettavuuden, tasapuolisuuden ja laillisuuden korostuminen. Kirkon luonne uskonnollisena yhteisönä korostaa erityisesti kirkon hengellisessä työssä toimivilta viranhaltijoilta vaadittavaa kirkon uskon ja opin huomioon ottamista sekä eettisten periaatteiden noudattamista viranhoidossa.

56 §. *Purkamisoikeuden raukeaminen.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 34 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 42 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan purkamisoikeus raukeaisi 14 päivän kuluttua siitä, kun työnantaja saa tosiasioihin perustuvan tiedon purkamisen perusteena olevista syistä. Purkamisoikeus voisi raueta jo aiemmin, jos purkamisen peruste menettää merkityksensä. Jos perusteena olisi pitemmän aikaa jatkunut toiminta, purkamisoikeus raukeaisi 14 päivän kuluttua siitä, kun syyn lakkaaminen tuli työnantajan tietoon. Jos purkamisesta päättäisi viranhaltija, 14 päivän aika alkaisi kulua siitä, kun peruste on tullut hänen tietoonsa. Jos päätösvalta purkamisesta kuuluisi monijäseniselle toimielimelle, purkamista koskeva esitys on toimitettava toimielimelle 14 päivän kuluessa siitä, kun toimivaltainen viranomainen on saanut asiasta tiedon. Toimielimen olisi käsiteltävä asia ilman aiheetonta viivytystä. Purkamismenettelylle varatun 14 päivän aikana työnantajan tulisi varmistua perusteena olevien tosiasioiden paikkansapitävyydestä sekä arvioida menettelyn vaikutukset virkasuhteen jatkamisedellytyksiin.

Jos purkaminen estyy pätevän syyn vuoksi, sen saisi 2 momentin mukaan toimittaa vielä 14 päivän kuluessa esteen lakkaamisesta. Pätevä syy voisi olla esimerkiksi se, että päätösvalta purkamista koskevassa asiassa on yksittäisellä viranhaltijalla ja tämä on äkillisesti sairastunut tai että kiireellisesti kokoon kutsuttu toimielin ei ole päätösvaltainen. Vaikka purkamisperusteeseen ei vedottaisi 14 päivän kuluessa, peruste ei menettäisi kokonaan merkitystään. Työnantaja voisi vedota siihen irtisanomisperusteena 48 §:ssä tarkoitetun kohtuullisen ajan kuluessa, joka voi olla pitempi kuin 14 päivää.

57 §. *Virkasuhteen päättämismenettely.* Säännös vastaisi kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 43 §:ää ja valtion virkamieslain 66 §:ää. Viranhaltijalle olisi 1 momentin mukaan varattava tilaisuus tulla kuulluksi kirjallisesti tai suullisesti ennen kuin virkasuhde irtisanotaan, puretaan tai sen raukeamisesta päätetään 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Kuulemisessa viranhaltija saisi tiedon virkasuhteen päättämisen perusteista ja voisi esittää oman kantansa. Säännös ei velvoittaisi työnantajaa neuvottelemaan asiasta. Riittävää olisi, että työnantaja varaisi viranhaltijalle tosiasiallisen mahdollisuuden tulla kuulluksi. Säännös ei myöskään edellyttäisi, että viranhaltija tosiasiassa käyttää hyväkseen hänelle varatun mahdollisuuden tulla kuulluksi. Kuulemisessa noudatettaisiin hallintolain 6 luvun säännöksiä. Viranhaltijalla olisi oikeus käyttää avustajaa, esimerkiksi luottamusmiestä, lakimiestä tai työtoveria. Näistä oikeuksista olisi kerrottava viranhaltijalle. Viranhaltijalle tulisi antaa kohtuullinen aika valmistautua kuulemiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantajalla ei olisi velvollisuutta kuulla viranhaltijaa irtisanomisesta 1 momentin perusteella, jos työnantajalla on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta sovitun virkaehtosopimuksen perusteella velvollisuus neuvotella viranhaltijan irtisanomisesta taloudellisella tai tuotannollisella perusteella.

Työnantajan hallinnollinen päätös virkasuhteen päättämisestä olisi 3 momentin mukaan perusteltava ja annettava viranhaltijalle todisteellisesti tiedoksi hallintolain 56 ja 60 §:ssä säädetyllä tavalla. Muutoksenhakuaika alkaisi kulua päätöksen tiedoksisaannista.

58 §. *Virkasuhteen irtisanova tai purkava viranomainen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muun kuin papin tai lehtorin virassa olevan viranhaltijan palvelussuhteen päättävästä viranomaisesta. Päätösvallasta irtisanoa seurakunnan tai seurakuntayhtymän papin ja lehtorin viran haltija tai purkaa virkasuhde säädettäisiin ehdotetun

kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan c alakohdassa, johon viitattaisiin asiayhteyden vuoksi.

59 §. *Virkasuhteen jatkuminen.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 55 §:n 3 momenttia ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 44 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan virkasuhde jatkuisi katkeamattomana, jos virkasuhteen irtisanomista tai purkamista tai sen raukeamisesta koskeva päätös on kumottu laissa säädettyjen perusteiden vastaisena (jatkuvuusperiaate). Viranhaltijan menettämien ansioiden korvaamisesta säädettäisiin 60 §:ssä.

Jatkuvuusperiaate ei 2 momentin mukaan koskisi tapauksia, joissa virkasuhteen irtisanomista, purkamista tai raukeamista koskeva päätös on kumottu muulla kuin 1 momentissa mainitulla perusteella. Tällainen muu peruste voisi olla päätöksenteossa tapahtunut kuulemisvirhe, esteellisyys tai muu menettelyvirhe. Jos toimivaltainen viranomainen näissä tapauksissa uudella, lainvoimaiseksi tulleella päätöksellä päättää virkasuhteen samoin perustein kuin kumotuksi tulleessa päätöksessä, virkasuhde päättyisi ensimmäisen päätöksen mukaisesti. Jos viranhaltijan irtisanomisessa ei ole noudatettu säädettyä irtisanomisaikaa, virkasuhde päättyisi vasta säädetyn irtisanomisajan kuluttua ja viranhaltijalla olisi oikeus saada irtisanomisajan palkka virkaehtosopimuksen mukaisesti.

Pykälän 3 momentti liittyisi ehdotettavaan 73 §:ään, jonka mukaan tuomioistuimen tulisi virkasuhteen purkamista koskevassa valitusasiassa vaadittaessa tutkia irtisanomisperusteen olemassaolo, jos purkamisperusteet eivät täyty. Jos tuomioistuin toteaisi irtisanomisperusteen täyttyvän, virkasuhteen katsottaisiin jatkuvan vain irtisanomisajan päättymiseen asti.

60 §. *Menetettyjen ansioiden korvaaminen.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 55 a §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 45 §:ää. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin viranhaltijan oikeudesta saada korvaus virkasuhteen lainvastaisen päättämisen johdosta menettämästään ansiosta, korvauksesta tehtävistä vähennyksistä sekä lainvastaisen virkasuhteen päättämisen ottamisesta huomioon viranhaltijan eläketurvassa. Viranhaltijalla olisi oikeus saada virkasuhteen päättymisen johdosta menettämänsä säännöllisen työajan ansio, jos virkasuhteen päättäminen on lainvoimaisen päätöksen mukaan tehty ilman laissa säädettyä perustetta. Säännöllisen työajan ansio ei sisältäisi esimerkiksi ylityö- tai varallaolokorvauksia.

Viranhaltijan muualta saamat palkka- ja vastaavat tulot vähennettäisiin korvattavista ansioista siltä osin kuin ne ovat säännöllisen työajan ansiota tai sitä vastaavaa tuloa, jota viranhaltija ei virassa ollessaan olisi ansainnut. Työttömyyspäivärahat ja sairausvakuutuslain mukaiset päivärahat vähennetään kokonaisuudessaan. Menetetyn ansion korvaaminen edellyttäisi 2 momentin mukaan, että viranhaltija toimittaa selvityksen saamistaan tuloista työnantajalle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työnantajan velvollisuudesta tilittää 1 momentin perusteella vähennetyt työttömyyspäivärahat asianomaisille tahoille. Säännös vastaisi pääosin työsopimuslain mukaista sääntelyä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin viranhaltijan eläke-etujen määräytymisestä. Viranhaltijan eläke-edut eivät saisi heikentyä virkasuhteen lainvastaisen päättämisen vuoksi. Viranhaltijan katsottaisiin muutoinkin olleen eläkeoikeutta määrättäessä jatkuvassa virkasuhteessa, jotta viranhaltija ei esimerkiksi eläkeiän suhteen joutuisi epäedulliseen asemaan. Eläke-etuja määrättäessä, eläkkeeseen vaikuttavaksi palkkatuloksi katsottaisiin 1 momentissa tarkoitettu ansio vähennettynä 1 momentissa tarkoitetussa muussa palvelussuhteessa, ammatinharjoittajana tai yrittäjänä ansaitulla tulolla. Kun mainitut tulot katsotaan eläketuloksi muun eläkelainsäädännön perusteella, säännös merkitsee sitä, ettei näitä tuloja katsottaisi eläkkeeseen vaikuttavaksi palkkatuloksi kirkon eläkejärjestelmässä. Viranhaltija saisi näistä tuloista eläkettä asianomaisen järjestelmän mukaan. Sen sijaan vähennyksenä ei otettaisi huomioon 1 momentissa tarkoitettuja päivärahoja tai työmarkkinatukea. Jotta viranhaltija ei myöskään eläkeoikeuden kuten esimerkiksi eläkeiän suhteen joutuisi epäedulliseen asemaan lainvastaisen virkasuhteen päättämisen takia, ehdotetaan 4 momentissa lisäksi säädettäväksi, että viranhaltijan katsotaan näissä tilanteissa olleen eläkeoikeutta määrättäessä jatkuvassa virkasuhteessa. Säännöksellä voi olla merkitystä silloin kun eläketapahtuma sattuisi sellaisena aikana, jona virkasuhde on lainvastaisesti päätetty.

61 §. *Irtisanotun viranhaltijan takaisin ottaminen.* Säännös vastaisi muuten valtion virkamieslain 32 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 46 §:ää, mutta takaisinottoajan pituudessa ehdotus seuraa voimassa olevan työsopimuslain 6 luvun 6 §:ää. Pykälän 1 momentissa työnantaja velvoitettaisiin tarjoamaan taloudellisista ja tuotannollisista syistä irtisanotulle, toistaiseksi voimassa olevassa virkasuhteessa olleelle viranhaltijalle uutta virkasuhdetta, jos työnantaja tarvitsee neljän kuukauden kuluessa irtisanomisajan päättymisestä viranhaltijaa samankaltaisiin tehtäviin

toistaiseksi tai yli kuudeksi kuukaudeksi. Takaisinottoaika olisi kuitenkin kuusi kuukautta, jos virkasuhde on jatkunut keskeytyksettä sen päättymiseen mennessä vähintään 12 vuotta. Työtä voitaisiin yleensä pitää samankaltaisena, jos se muistuttaa irtisanotun viranhaltijan aikaisempia työtehtäviä. Viranhaltijan tulisi täyttää virkasuhteen kelpoisuusvaatimukset ja soveltua virkaan ammattitaitonsa, koulutuksensa ja aikaisemman työkokemuksensa puolesta. Tehtävänimikkeillä ei olisi ratkaisevaa merkitystä. Työnantajan luovuttaessa liikkeensä voimassa olevista virkasuhteista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät luovutushetkellä uudelle omistajalle. Takaisinottovelvollisuus siirtyisi luovutuksensaajalle myös silloin, kun irtisanotun viranhaltijan virkasuhde on päättynyt jo ennen luovutushetkeä.

Viranhaltijalla olisi 2 momentin mukaan oikeus vaatia vahingonkorvausta, jos työnantaja laiminlyö takaisinottovelvollisuutensa. Viranhaltijan vaatimus käsiteltäisiin 70 §:n perusteella hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

9 luku **Virantoimituksesta pidättäminen**

62 §. *Virantoimituksesta pidättämisen peruste.* Pykälässä säädettäisiin niistä perusteista, joilla viranhaltija voidaan pidättää virantoimituksesta. Säännös vastaisi pääosin valtion virkamieslain 40 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 47 §:ää. Säännökset papin pidättämisestä pappisvirasta sisällytettäisiin kirkkolain 7 lukuun.

Jos viranhaltijan voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyneen virantoimituksessa virkarikokseen tai muuten menetelleen siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, hänet voitaisiin 1 momentin mukaan pidättää virantoimituksesta tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi. Työnantajalla olisi velvollisuus tehdä ilmeisestä virkarikoksesta viivytyksettä rikosilmoitus eli ilmoittaa asiasta esitutkintaviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus perustuu julkiselta viranomaiselta edellytettävään luotettavuuteen. Säännös on perusteltu myös henkilön oikeusturvan kannalta. Se yksilöi perustuslain 21 §:ssä jokaiselle säädettyä oikeutta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Pykälän 2 momentin mukaan viranhaltija voitaisiin pidättää virantoimituksesta tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi myös, jos hänen voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyneen rikokseen virantoimituksen ulkopuolella ja asiassa ilmenneillä seikoilla voi olla vaikutusta viranhaltijan edellytyksiin hoitaa tehtäväänsä.

Muissa tilanteissa viranhaltija voitaisiin 3 momentin mukaan pidättää virantoimituksesta siksi ajaksi, jona hän ei voi omasta syystään suorittaa asianmukaisesti virkatehtäviään esimerkiksi kieltäydyttyään antamasta työnantajalle terveystietojaan tai osallistumasta terveystarkastuksiin, vaikka hän olisi siihen velvollinen. Virantoimituksesta pidättäminen ei olisi mahdollista silloin, kun viranhaltijan virantoimitus on jo keskeytynyt hänelle myönnetyn vuosiloman tai virkavapaan vuoksi.

Pykälän 4 momentin mukaan viranhaltija voitaisiin pidättää virantoimituksesta väliaikaisesti enintään neljäksi viikoksi. Kyseessä olisi turvaamistoimenpide, jota viranhaltijan 63 §:n 2 momentissa tarkoitettu esimies voi käyttää katsoessaan tilanteen edellyttävän välittömiä toimenpiteitä. Virantoimituksesta pidättämisestä päättävä viranomainen tulisi kutsua mahdollisimman pian koolle. Toimivaltaisen viranomaisen kokous ja viranhaltijan kuuleminen tulisi järjestää ennen neljän viikon määräajan päättymistä uhalla, että viranhaltijalla on oikeus palata hoitamaan virkaansa, kunnes toimivaltainen viranomainen on päättänyt asiasta.

63 §. *Virantoimituksesta pidättämisestä päättävä viranomainen.* Seurakunnan virkojen kohdalla virantoimituksesta pidättämisestä päättäisi kirkkoneuvosto, seurakuntaneuvosto tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen ja seurakuntayhtymän muiden virkojen kohdalla yhteinen kirkkoneuvosto tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen. Tuomiokapituli päättäisi tuomiokapitulin viran haltijan, kuten piispan, ja kirkkohallitus kirkkohallituksen viran haltijan virantoimituksesta pidättämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan kirkkoherran ja tuomiokapitulin viran haltijan väliaikaisesta virantoimituksesta pidättämisestä päättäisi piispa. Muiden virkojen osalta väliaikaisesta virantoimituksesta pidättämisestä päättäisi seurakunnassa kirkkoherra ja seurakuntayhtymässä yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtaja. Kirkkohallituksen viran haltijan väliaikaisesta virantoimituksesta pidättämisestä päättäisi kirkkohallituksen viraston johtava viranhaltija.

Ehdotetun kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan c alakohdan mukaan tuomiokapituli päättäisi papin ja lehtorin virkojen osalta virantoimituksesta pidättämisestä. Pykälän 3 momenttiin otettaisiin informatiivinen viittaussäännös, jonka tarkoituksena on selkeyttää virantoimituksesta pidättämistä koskevan sääntelyn kokonaisuutta.

64 §. *Virantoimituksesta pidättämisessä noudatettava menettely.* Pykälän 1 momentin mukaan väliaikaisesta virantoimituksesta pidättämisestä päättäneen viranhaltijan olisi viipymättä saatettava asia 63 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimivaltaisen viranomaisen päätettäväksi. Säännöksestä voisi seurata, että viranomainen on kutsuttava koolle tavanomaista kokousaikataulua nopeammin. Väliaikainen virantoimituksesta pidättäminen olisi luonteeltaan turvaamistoimenpide, johon mukaan ei saa erikseen hakea muutosta ehdotetun 73 §:n 2 momentin mukaan oikaisuvaatimuksella tai kirkollisvalituksella.

Viranhaltijalle olisi 2 momentin mukaan varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin virantoimituksesta pidättämisestä tehdään päätös. Velvollisuuden voisi täyttää pyytämällä viranhaltijalta selostusta tai muuta selvitystä asiasta, mikä tulisi tehdä kirjallisesti tai muulla todistettavalla tavalla. Ehdotetun kirkkolain 4 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan jos virantoimituksesta pidättäminen koskee pappia, tuomiokapitulin olisi lisäksi varattava papin työnantajana toimivan seurakunnan kirkkoneuvostolle, seurakuntaneuvostolle tai yhteiselle kirkkoneuvostolle mahdollisuus antaa lausunto ennen päätöksen tekemistä. Päätös virantoimituksesta pidättämisestä voitaisiin 3 momentin mukaan panna täytäntöön heti.

65 §. *Virantoimituksesta pidättämisen uudelleenarviointi.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 40 §:n 4 momenttia ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 49 §:ää. Virantoimituksesta pidättämisestä päättäneen toimielimen tulisi seurata virantoimituksesta pidättämisen perusteita ja tarvittaessa olosuhteiden muututtua tehdä asiasta uusi valituskelpoinen päätös. Ratkaisevaa olisi, onko virantoimituksesta pidättäminen edelleen perusteltua. Virantoimituksesta pidättäminen tapahtuisi ensisijaisesti julkista etua silmällä pitäen, minkä lisäksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota viranhaltijan oikeusturvaan. Virantoimituksesta pidättämistä ei saisi jatkaa pidempään kuin on tarpeen.

Virantoimituksesta pidättämisen jatkaminen tulisi ottaa viipymättä käsiteltäväksi viranhaltijan sitä vaatiessa. Viranhaltijalla olisi oikeus saada uusi valituskelpoinen päätös asiassaan. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ilman aiheetonta viivytystä sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

10 luku **Henkilöstöä koskevat erinäiset säännökset**

66 §. *Yhdistymisvapaus.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 12 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 54 §:ää. Yhdistymisvapaus, johon kuuluvat oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan, on turvattu perustuslain 13 §:ssä. Samassa pykälässä on turvattu ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi. Ehdotettava pykälä täydentää perustuslain säännöksiä. Työelämän kannalta yhdistymisvapauden merkittävä osa on ammatillinen järjestäytymisoikeus, jolla turvataan oikeus järjestäytyä taloudellisten ja sosiaalisten etujen puolustamiseksi.

Yhdistymisvapauden käyttämisestä ei saisi aiheutua haitallisia seurauksia viranhaltijalle. Ammattiyhdistyksen toimintaan tai lailliseen työtaistelutoimenpiteeseen osallistuminen tai osallistumatta jättäminen ei olisi hyväksyttävä peruste virkasuhteesta erottamiseen tai erilaiseen kohteluun työelämässä. Jos viranhaltijan yhdistymisvapauden käyttö olisi ilmeisessä ristiriidassa kirkon uskon ja opin kanssa, työnantajalla ei olisi oikeutta kieltää viranhaltijan perustuslaillista yhdistymisvapauden käyttöä. Se saattaisi kuitenkin johtaa ristiriitatilanteessa virkasuhteen päättämiseen, jos irtisanomis- tai purkamisperuste täyttyy.

67 §. *Palkkasaatavan vanhentuminen.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 62 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 55 §:ää. Virkasuhteesta johtuvan palkkasaatavan ja muun taloudellisen etuuden vanhentumisaika olisi kolme vuotta laskettuna sen kalenterivuoden päättymisestä, jona asianomainen palkkaerä tai muu etu olisi ollut maksettava tai annettava. Muulla taloudellisella etuudella tarkoitettaisiin esimerkiksi asuntoetua. Viranhaltijan olisi esitettävä mainitussa määräajassa palkkaa tai taloudellista etuutta koskeva kirjallinen vaatimus katkaistakseen saatavan vanhentumisen. Jos hän ei näin tekisi, oikeus palkkaan tai muuhun taloudelliseen etuuteen menetettäisiin. Pykälän 2 momentin mukaan sama vanhentumisaika koskisi myös henkilöä, jonka virkasuhde on lakannut, sekä viranhaltijan kuoltua tämän kuolinpesää.

Jos palkkasaatavan vanhentumisesta olisi muussa laissa erityisiä säännöksiä, noudatettaisiin niitä. Esimerkiksi työaikalain 40 §:n mukaan oikeus työaikalaissa tarkoitettuun korvaukseen raukeaa, jos kannetta työsuhteen jatkuessa ei nosteta kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt. Työsuhteen päätyttyä kanne on pantava vireille kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

68 §. *Palkan takaisinperiminen.* Työnantajalla olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeus periä aiheettomasti maksettu palkka tai muu taloudellinen etuus takaisin viranhaltijalta. Säännös vastaisi valtion virkamieslain 60 ja 61 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 56 §:ää. Perinnän toteuttamistavat määräytyisivät muun lainsäädännön perusteella. Aiheettomasti maksettu etuus olisi mahdollista kuitata vähentämällä perittävä määrä viranhaltijan palkasta seuraavan tai seuraavien palkanmaksujen yhteydessä, jos hän on edelleen saman työnantajan palveluksessa.

Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin, että takaisinperinnästä tulisi tehdä päätös, jossa on mainittava takaisin perittävä määrä ja takaisinperinnän peruste. Takaisinperinnän perusteen ilmoittamisella tarkoitettaisiin sitä, että päätöksessä todettaisiin se suoritus, josta takaisinperintä johtuu. Takaisinperittävänä määränä on takaisinperintää aloitettaessa ilmoitettava se kokonaismäärä, joka viranhaltijalta peritään.

Aiheettoman maksun tulisi johtua selvästä virheestä, esimerkiksi laskuvirheestä tai muusta ilmeisestä erehdyksestä. Kulloinkin suoritettavasta palkasta ei saisi 2 momentin mukaan periä enempää kuin mitä palkasta ulosottokaaren (705/2007) mukaan saadaan ulosmitata.

Takaisinperinnästä voitaisiin 3 momentin mukaan luopua kokonaan tai osittain, jos sitä on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana tai jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen. Viranhaltijan omalla menettelyllä voisi olla vaikutusta työnantajan harkintaan asiassa. Takaisinperinnästä voitaisiin luopua, jos perinnällä olisi kohtuuton vaikutus viranhaltijan taloudelliseen tilanteeseen.

Pykälän 4 momentin mukaan oikeus takaisinperintään vanhentuisi kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana aiheeton palkan tai muun etuuden määrä on maksettu. Takaisinperinnän vanhentumisaika olisi yhtä pitkä kuin viranhaltijan palkkasaatavan vanhentumisaika. Myös valtion virkamieslaissa valtion saatavan takaisinperintää ja virkamiehen palkkasaatavaa koskevat vanhentumisajat ovat kolmen vuoden pituisia samoin kuin kunnallisista viranhaltijoista annetussa laissa.

69 §. *Viivästyskorko.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 63 a §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 56 a §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan virkasuhteeseen perustuvan saatavan suorituksen viivästyessä sovellettaisiin, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään viivästyskorosta. Virkasuhteeseen perustuvalla saatavalla

tarkoitettaisiin palkkaa ja muita palvelussuhteesta johtuvia taloudellisia etuuksia, esimerkiksi palkkioita, lisiä ja korvauksia, joihin viranhaltijalla on palvelussuhteensa perusteella oikeus joko lain tai virkaehtosopimuksen nojalla. Sillä, onko palvelussuhde voimassa, ei olisi merkitystä. Korkolakia sovellettaisiin myös sellaisiin saataviin, joiden maksamisvelvollisuus liittyy palvelussuhteen päättymiseen. Virkasuhteeseen perustuvasta saatavasta olisi kyse myös silloin, kun työnantaja perii viranhaltijalta takaisin aiheettomasti maksettua palkkaa tai muuta palvelussuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta.

Virkasuhteeseen perustuvat asiat käsiteltäisiin hallinto-oikeuksissa kirkollisvalitus- tai hallintoriita-asioina oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Hallintotuomioistuimessa asia ei tule vireille haastehakemuksella eikä menettelyssä anneta haastetta tiedoksi, joten korkolain 9 § ei sovellu hallintolainkäyttöasioihin. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että hallintolainkäyttöasiassa on korkolain 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa maksettava viivästyskorkoa viimeistään siitä päivästä, jona velallisen katsotaan saaneen tiedon velan maksua koskevan valituksen tai hakemuksen vireilletulosta tai, jos vaatimus esitetään oikeudenkäynnin aikana, sen esittämisestä lukien.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin viivästyskoron määräytymisestä tapauksissa, joissa viranhaltijan irtisanominen tai virkasuhteen purkaminen on lainvoimaisen päätöksen mukaan tapahtunut ilman laissa säädettyä perustetta. Tällaisessa tapauksessa virkasuhde jatkuisi katkeamatta eli viranhaltijalla on oikeus palata takaisin työhön. Koska jatkuvuusperiaate on ominainen vain virkasuhteelle, on perusteltua säätää erikseen mistä ajankohdasta viivästyskoron maksuvelvollisuus alkaa niissä tapauksissa, joissa virkasuhde on lainvoimaisen päätöksen mukaan päätetty lain vastaisesti.

Viranhaltijalle virkasuhteen laittoman päättämisen kestoajalta maksettavan säännöllisen työajan ansio ei ole vakio, vaan työnantaja saa tietää sen täsmällisen määrän vasta sitten, kun viranhaltija on toimittanut 62 §:n mukaisen selvityksen saamistaan muista ansiotuloista ja sairausvakuutuslain mukaisista päivärahaetuuksista. Tämän vuoksi olisi perusteltua, että viivästyskoron maksuvelvollisuus säädettäisiin alkamaan tietyn ajan kuluttua siitä ajankohdasta, kun viranhaltija on toimittanut työnantajalle edellä mainitun selvityksen.

70 §. *Korvausvaatimusten käsittelyjärjestys.* Säännös vastaisi kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 57 §:ää Pykälän mukaan 6 §:n 3 momentissa, 43 §:n 2 ja 3 momentissa, 51 §:ssä ja 61 §:n 2 momentissa tarkoitettua korvausta koskeva vaatimus käsiteltäisiin hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa. Vaatimukset koskisivat viranhaltijan oikeutta saada korvausta virkasuhteen päättyessä, jos hänen virkasuhteensa on järjestetty ilman lakiin perustuvaa syytä määräaikaiseksi, lomautetun oikeutta saada korvausta lomautuksen yhteydessä tapahtuvassa irtisanomistilanteessa, työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen laiminlyönnistä johtuvaa korvausta ja työnantajan velvollisuutta korvata viranhaltijalle aiheuttamansa vahinko, jos työnantaja on tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyönyt työntarjoamisvelvoitteensa. Virkasuhteeseen perustuvat korvausvaatimukset käsiteltäisiin hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

71 §. *Työtodistus.* Säännös vastaisi työsopimuslain 6 luvun 7 §:n sekä valtion virkamieslain 67 §:n sekä kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 58 §:n säännöstä työtodistuksen antamisesta. Viranhaltijalla olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeus pyynnöstä saada työnantajalta kirjallinen todistus virkasuhteen kestoajasta ja tehtävien laadusta. Viranhaltijan nimenomaisesta pyynnöstä todistuksessa olisi lisäksi mainittava virkasuhteen päättymisen syy sekä arvio viranhaltijan työtaidosta, ahkeruudesta ja käytöksestä. Työtodistuksesta ei saisi ilmetä muuta kuin, mitä sen sanamuodosta käy ilmi.

Työtodistusta pyydetään yleensä virkasuhteen päättyessä. Työnantajalla olisi 2 momentin mukaan velvollisuus antaa viranhaltijalle työtodistus, jos sitä pyydetään 10 vuoden kuluessa virkasuhteen päättymisestä. Työnantajalla olisi velvollisuus antaa todistus viranhaltijan työtaidosta, ahkeruudesta ja käytöksestä viiden vuoden ajan virkasuhteen päättymisestä. Toisin kuin virkasuhteen kestoaika ja tehtävien laatu, viranhaltijan työtaitoa, ahkeruutta ja käytöstä koskevat tiedot eivät näy virkaan ottamispäätöksistä tai viranhoitomääräyksistä. Viranhaltijan ominaisuuksista annettava luotettava todistus edellyttää yleensä todistuksen laatijan ja viranhaltijan henkilökohtaista kanssakäymistä virkasuhteen aikana.

Pykälän 3 momentin mukaan viranhaltija voisi saada työtodistuksen vielä 10 vuoden kuluttuakin virkasuhteen päättymisestä, jos siitä ei aiheutuisi työnantajalle kohtuutonta hankaluutta. Jos työnantajalla on jäljennös tai tallenne alkuperäisestä työtodistuksesta, uusi todistus tulisi antaa. Jos alkuperäisestä työtodistuksesta ei ole

jäljennöstä tai muuta tallennetta tai jos työnantaja on hävittänyt muutkin virkasuhdetta koskevat tiedot, uutta todistusta ei ehkä pystytä enää antamaan.

Pykälässä ei enää säädettäisi voimassa olevan kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momenttia vastaavasti siitä, kuka antaa työtodistuksen kirkkoherralle vaan siitä säädettäisiin kirkkojärjestyksen 8 luvun 1 §:ssä. Ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain 1 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan tuomiokapitulilla on seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranhaltijoita koskevissa virkasuhdeasioissa työnantajalle kuuluvia tehtäviä siten kuin tässä laissa ja kirkkojärjestyksessä tai muussa laissa säädetään. Kyseessä olisi täsmentävä ja täydentävä säännös, joka voidaan siirtää kirkkojärjestykseen.

11 luku **Muutoksenhaku**

72 §. *Muutoksenhakumenettely*. Säännös vastaisi kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 50 §:ää. Pykälän mukaan työnantajan tekemään päätökseen haettaisiin muutosta siten kuin ehdotetun kirkkolain 12 luvun 2 §:ssä säädetään oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja 12 luvun 3 §:ssä säädetään kirkollisvalituksesta. Kirkon viranomaisen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haettaisiin muutosta kirkollisvalituksella hallinto-oikeudelta. Ehdotetussa 49 §:ssä säädettyä irtisanomista kokevasta päätöksestä oikaisuvaatimusaika alkaa kulua vasta 54 §:n 1 momentissa säädetyn irtisanomisajan päättymisestä. Säännös merkitsee, että oikaisuvaatimukselle säädetty 14 päivän määräaika alkaisi irtisanomista koskevien päätösten osalta kulua vasta irtisanomisajan päättymisestä. Säännös ei koskisi oikaisuvaatimuksen johdosta annetusta päätöksestä tehtävää valitusta. Sen valitusaika alkaisi kulua oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tiedoksisaannista.

73 §. *Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeuden rajoittaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan viranhaltija ei saisi tehdä oikaisuvaatimusta tai kirkollisvalitusta tai saattaa asiaa hallintoriita-asiana ratkaistavaksi, jos hänellä tai viranhaltijayhdistyksellä, johon hän kuuluu, on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa. Säännöstä ei sovellettaisi järjestäytymättömään viranhaltijaan, joka voi saattaa palvelussuhteen ehtoja koskevan riidan hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Esityksen kielto koskisi sellaisia viranhaltijoita, jotka ovat järjestäytyneet yhdistykseen, joka voi panna asian vireille työtuomioistuimessa, tai sen alayhdistykseen. Viranhaltija, joka ei ole edellä todetulla tavalla järjestäytynyt voisi puolestaan tehdä palvelussuhteesta johtuvien etuuksien osalta oikaisuvaatimuksen tai kirkollisvalituksen. Tämä koskisi sekä voimassa olevaan

virkaehtosopimukseen että virkaehtosopimuslain 7 §:ssä tarkoitettuun virkasuhteen ehtojen jälkivaikutukseen perustuvia asioita. Säännöksessä tarkoitetut asiat liittyvät usein virkaehtosopimusten tulkintaan. Näissä tapauksissa on perusteltua, että hallintotuomioistuin pyytää ennen asian ratkaisemista lausunnon työtuomioistuimelta.

Muutoksenhakuoikeuden rajoittaminen koskisi myös 62 §:n 4 momentin mukaista päätöstä väliaikaisesta viran toimittamisesta pidättämisestä, mistä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Väliaikainen virantoimituksesta pidättäminen on luonteeltaan lyhytaikainen turvaamistoimenpide, jonka vuoksi siihen ei voi erikseen hakea muutosta. Jos viranhaltija esittäisi oikaisuvaatimuksen tai valittaisi viranomaisen päättämästä varsinaisesta virantoimituksesta pidättämisestä, samassa yhteydessä voitaisiin tutkia myös väliaikaisen virantoimituksesta pidättämisen lainmukaisuus.

74 §. *Irtisanomisperusteiden tutkiminen virkasuhteen purkamista koskevassa asiassa.* Säännös vastaisi kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 51 §:ää. Virkasuhteen päättämistä koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta kirkkolain 12 luvun mukaisesti tekemällä oikaisuvaatimus asianomaiselle toimielimelle ja kirkollisvalituksella. Pykälässä säädettäisiin, että hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tulee vaadittaessa harkita, onko viranhaltijan työnantajalla ollut 47 §:n mukainen irtisanomisperuste, jos 55 §:n mukaiset purkamisperusteet eivät täyty. Raja virkasuhteen irtisanomis- ja purkamisperusteiden välillä ei ole tarkkaan määriteltävissä, vaan kysymys on tapauskohtaisesta arvioinnista, jossa otetaan huomioon teon tai laiminlyönnin laatu, viranhaltijan asema ja tehtävät sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Pykälä liittyy 59 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan viranhaltijan virkasuhteen katsottaisiin jatkuvan viranhaltijaan noudatettavan irtisanomisajan päättymiseen saakka ja viranhaltijalla on oikeus saada korvaus menettämästään irtisanomisajan palkasta, jos tuomioistuin katsoo työnantajalla olleen irtisanomisperuste.

75 §. *Valituksen käsittely.* Säännös vastaisi valtion virkamieslain 55 §:ää ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 52 §:ää. Pykälässä säädettäisiin hallintotuomioistuimen velvollisuudesta käsitellä virkasuhteen irtisanomista, purkamista, osa-aikaistamista ja virantoimituksesta pidättämistä koskevat valitukset kiireellisesti.

76 §. *Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen*. Säännös vastaisi kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 53 §:ää. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi viranhaltijan velvollisuudesta korvata työnantajan oikeudenkäyntikulut. Viranhaltija olisi

velvollinen maksamaan työnantajan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut tässä laissa säädettyjä asioita koskevissa valitusasioissa silloin, kun näiden kulujen korvaamista nimenomaan vaaditaan. Edellytyksenä korvausvelvollisuudelle olisi yleisten oikeudellisten periaatteiden mukaisesti, että valitusta ei hyväksytä. Kohtuullisilla oikeudenkäyntikuluilla tarkoitetaan vastaavasti, mitä oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 21 luvun 1 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentissa ehdotettaisiin rajoitettavaksi 1 momentin mukaista korvausvelvollisuutta. Ehdotuksen mukaan virkaan ottamista koskevissa asioissa ei valittajaa voitaisi velvoittaa korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Asian laatuun nähden on perusteltua, että valittajaa ei velvoiteta kulujen korvaamiseen. Edelleen oikeudenkäyntikuluja ei voitaisi velvoittaa korvaamaan asiassa, joka on ollut oikeudellisesti niin epäselvä, että valituksen tekemiseen ollut perusteltu syy taikka jos korvaamista muutoin pidettävä asian laatuun tai olosuhteisiin nähden kohtuuttomana.

12 luku **Voimaantulo ja siirtymäsäännökset**

77 §. *Voimaantulo*. Pykälään ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös. Evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan erillislain säätäminen on osa kirkkolain kokonaisuudistusta ja sen on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan kuin uusi kirkkolaki.

78 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentin mukaan viranhaltija säilyttäisi 1 päivänä tammikuuta 1994 kumotun kirkkolain (635/1964) mukaisen korkeamman eroamisikänsä, jos hänellä on ollut siihen oikeus tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen kirkkolain 26 luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tämän lain voimaantullessa vireillä olevan viran täytön, varoitusmenettelyn sekä seurakuntajaon muutoksen johdosta tapahtuvan henkilöstösiirron kannalta tarpeellinen siirtymäsäännös. Edellä mainituissa tilanteissa sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita kirkkolain säännöksiä.

7.3 Laki evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta

1 §. *Evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitos ja sen tehtävät*. Kirkon alalla on keskitetty sopimusjärjestelmä. Kirkon työmarkkinalaitos toimisi ehdotettavan lain 1 momentin mukaan työmarkkina-asioissa evankelis-luterilaisen kirkon ja sen

seurakuntien ja seurakuntayhtymien edunvalvojana. Pykälän 2 momentin mukaan työmarkkinalaitoksen tehtäviä olisivat virka- ja työehtosopimusten tekeminen seurakuntien ja seurakuntayhtymien, tuomiokapitulien ja kirkkohallituksen puolesta, edellä mainittuihin sopimuksiin ja lain mukaiseen työrauhavelvoitteeseen liittyvä valvontavelvollisuus ja työnsulusta päättäminen. Toimivallasta neuvotella kirkon virka- ja työehtosopimuksista on säädetty evankelis-luterilaisen virkaehtosopimuksista annetussa laissa ja evankelis-luterilaisen kirkon työehtosopimuksista annetussa laissa. Pykälän 3 momentin mukaan työmarkkinalaitos voisi antaa suosituksia yleisistä palvelussuhdetta koskevista asioista.

2 §. *Työmarkkinalaitoksen valtuuskunta ja sen toimikausi*. Pykälän 1 momentin mukaan valtuuskunta käyttäisi työmarkkinalaitokselle kuuluvaa itsenäistä päätösvaltaa, jollei se ole siirtänyt sitä valtuuskunnan puheenjohtajistolle tai työmarkkinalaitoksen toimiston viranhaltijoille. Työmarkkinalaitoksen päätösvaltaan ei sovellettaisi kirkkojärjestyksen 5 luvun 15 ja 16 §:ää, joissa säädetään kirkkohallitukselle kuuluvan päätösvallan siirtämisestä ja siirretyn päätösvallan siirtämisestä takaisin kirkkohallituksen täysistunnolle. Kirkkojärjestyksen 5 luvun 15 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin, ettei kirkkohallitukselle kuuluvaa toimivaltaa valita kirkon työmarkkinalaitoksen jäsenet ja varajäsenet voida siirtää kirkkohallituksen virastokollegiolle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jäsenten valinnasta. Jäseniltä olisi perusteltua edellyttää työmarkkina-asioihin liittyvää asiantuntemusta ja työnantajanäkemystä. Työmarkkinalaitoksen valtuuskunta olisi päätöksentekoelin, jolla on lopullinen päätösvalta työmarkkina-asioissa ja joka käyttää paikallisten seurakuntatyönantajien päätösvaltaa. Valtuuskunnassa olisi yhdeksän hiippakuntia edustavaa jäsentä ja heillä jokaisella varajäsen. Jäsenet ja varajäsenet olisi valittava siten, että palvelussuhteen ehtojen tuntemus ja maan eri osien edustus otetaan huomioon. Kirkkohallitus valitsisi valtuuskunnan jäsenet ja varajäsenet hiippakuntavaltuustojen ehdottamista henkilöistä.

Pykälän 3 momentin mukaan kirkkohallitus valitsisi valtion ja kunnan työmarkkinalaitosten edustajat ja näille varaedustajat tehtyjen esitysten perusteella. Valtuuskunta valitsisi 4 momentin mukaan keskuudestaan puheenjohtajan ja enintään kaksi varapuheenjohtajaa. He muodostaisivat valtuuskunnan puheenjohtajiston. Valtuuskunnan toimikausi olisi neljä vuotta.

3 §. *Vaalikelpoisuus*. Valtuuskunnan jäsenet valittaisiin työnantajaa edustavista henkilöistä. Valtuuskunnan jäseneksi valittavan tulisi antaa suostumus tehtävään ja hänen tulisi olla vaalikelpoinen seurakunnan luottamustoimiin. Vaalikelpoisia valtuuskuntaan eivät olisi evankelis-luterilaista kirkkoa koskevan virka- ja työehtosopimuksen allekirjoittajajärjestöön tai sen jäsenjärjestöön luottamushenkilö- tai pysyväisluonteisessa palvelussuhteessa olevat henkilöt.

4 §. *Kirkkohallituksen ja piispainkokouksen edustaja*. Kirkkohallitus ja piispainkokous nimeäisivät 4 §:n mukaisesti valtuuskuntaan edustajan, jolla on läsnäolo- ja puheoikeus, mutta ei oikeutta osallistua päätöksentekoon.

5 §. *Työmarkkinalaitoksen toimisto*. Kirkon työmarkkinalaitoksen muodostaisivat sen oma päätöksentekoelin, valtuuskunta, ja työmarkkinalaitoksen toimisto, jonka toimihenkilöt huolehtisivat asioiden valmistelusta, esittelystä ja täytäntöönpanosta.

Kirkkohallituksen työmarkkinaosastolla olisi sekä kirkkohallituksen toimintaan että työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan toimintaan liittyviä tehtäviä. Työmarkkinaosasto kuuluisi kirkkohallituksen virastokokonaisuuteen, jota johtaa kansliapäällikkö, ja sen viranhaltijat ja työntekijät olisivat kirkkohallituksen viranhaltijoita ja työntekijöitä. Kirkon työmarkkinalaitosta koskevassa laissa säädettäisiin vain niistä asioista, jotka kuuluvat työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan toimialaan.

Pykälässä säädettäisiin, että kirkkohallituksessa on työmarkkinalaitoksen toimisto tarpeellisine henkilökuntineen. Tämä tarkoittaisi sitä, että työmarkkinalaitos toimisi edelleen kirkkohallituksen yhteydessä. Henkilökunnan työnantajana olisi kirkkohallitus ja toimistossa työskenteleviin viranhaltijoihin sovellettaisiin ehdotetun evankelis-luterilaisen viranhaltijaa koskevan lain 2 §:n nojalla kyseistä lakia. Sääntely vastaisi valtion työmarkkinalaitosta koskevaa sääntelyä. Valtion työmarkkinalaitos toimii valtiovarainministeriön yhteydessä osana sen työnantajatoimintoja. Asiasta on säädetty valtiovarainministeriön työjärjestyksestä annetussa valtiovarainministeriön asetuksessa (966/2005).

6 §. *Valtuuskunnan työjärjestys*. Valtuuskunta päättäisi omasta työjärjestyksestään. Työjärjestyksessä määrättäisiin tarkemmin valtuuskunnan tehtävistä ja toimielimistä. Valtuuskunnan tehtävänä olisi muun muassa ottaa kantaa evankelis-luterilaisen kirkon virka- ja työehtosopimuksia koskeviin neuvottelutuloksiin ja hyväksyä tai hylätä ne sekä linjata työnantajan työmarkkinapoliittisia tavoitteita. Työmarkkinalaitoksen

toimisto on osana kirkkohallituksen virasto-organisaatiota itsenäisine valtuuskunnalle kuuluvine tehtävineen.

7 §. *Valituskielto*. Kirkon työmarkkinalaitoksen päätöksiin työmarkkina-asioissa ei saisi hakea muutosta. Kirkon työmarkkinalaitos päättää omalta osaltaan virka- ja työehtosopimusten hyväksymisestä. Niiden sisältö perustuu sopimuksen osapuolten arviointiin sopimusten sisällön riittävästä tasapainoisuudesta osapuolten välillä, jonka vuoksi yhden osapuolen tekemään päätökseen kohdistuva muutoksenhaku ei asian luonteen vuoksi ole mahdollinen. Valituskielto koskisi myös päätöstä, jonka kirkon työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan asettama toimielin tai toimiston viranhaltija on tehnyt sille siirretyn päätösvallan nojalla. Valituskielto vastaisi valituskieltoa, joka koskee muiden kuin kirkon alan virka- ja työehtosopimusten hyväksymistä. Kirkon työmarkkinalaitos voisi valtuuttaa seurakunnan omasta puolestaan tekemään virkaehtosopimuksen työmarkkinalaitoksen määräämissä rajoissa. Valituskielto koskisi myös tällaisia paikallisia virkaehtosopimuksia.

8 §. *Esteellisyys*. Kirkon työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan jäsenten sekä valtuuskunnan toimiston henkilöstön esteellisyys määräytyisi hallintolain mukaan.

9 §. *Tietojen saanti.* Virka- ja työehtosopimustoiminnan ratkaisut perustuvat olennaisesti tilastoihin, joiden perusteella voidaan laskea eri sopimusratkaisujen aiheuttamat kustannukset. Tämän perusteella kirkon työmarkkinalaitokselle säädettäisiin oikeus saada seurakunnalta, seurakuntayhtymältä, tuomiokapitulilta ja kirkkohallitukselta 1 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeelliset tiedot. Nämä tiedot saadaan nykyisin vakiintuneesti kirkon palvelukeskuksen palkka-aineistosta sekä kirkon työmarkkinalaitoksen tarvittaessa erikseen seurakunnilta keräämällä aineistolla.

10 §. *Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös. Työmarkkinalaitosta koskevan erillislain säätäminen on osa kirkkolain kokonaisuudistusta ja sen on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan kuin uusi kirkkolaki.

Pykälän 2 momentin siirtymäsäännöksellä mahdollistettaisiin työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan toimikauden jatkuminen lain voimaantulon jälkeen. Tämän lain voimaan tultua kirkon työmarkkinalaitosta koskisi, mitä muussa laissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon sopimusvaltuuskunnasta.

7.4 Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. *Velvollisuus ilmoittaa virkamiestä ja viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta*. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijat ja pappisviran haltijat. Jälkimmäiset ovat pappisvihkimyksen saaneita evankelis-luterilaisen kirkon pappeja, jotka eivät välttämättä toimi papin virassa evankelis-luterilaisessa kirkossa, vaan heillä voi olla muu työnantaja tai ei työnantajaa lainkaan. Silti heillä on papiksi vihittyinä oikeus toimittaa messu ja kirkon pyhiä toimituksia. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimen, joka on tuominnut valtion virkamiehen, kunnallisen tai evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijan rikoksesta, olisi ilmoitettava ratkaisustaan lähettämällä siitä jäljennös sille viranomaiselle, jonka alainen virkamies tai viranhaltija on. Evankelis-luterilaisen kirkon pappia koskevasta ratkaisusta olisi ilmoitettava lisäksi tuomiokapitulille.

7.5 Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta

1 luku **Yleistä**

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisalasta. Kirkon eläkerahasto olisi julkisoikeudellinen oikeushenkilö, jonka kotipaikka on Helsinki.

2 §. *Vastuu kirkon eläketurvan rahoituksesta ja toimeenpanosta.* Pykälän 1 momentin mukaan kirkon eläkerahasto toimisi evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläketurvan rahoittajana. Kirkon eläkerahaston hallinnosta säädettäisiin tarkemmin ehdotetussa 2 luvussa. Pykälän 2 momentin mukaan Keva hoitaisi kirkon henkilöstön eläketurvan toimeenpanon kuten julkisten alojen eläkelaissa (81/2016) säädetään.

Pykälän 1 momentti vastaisi asiallisesti sisällöltään voimassa olevan evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain 1 §:ää ja kirkkolain 22 luvun 6 §:ää.

3 §. *Valvonta*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kirkon eläkerahaston yleisen valvonnan kuuluvan kirkolliskokoukselle. Valvonnan suorittamiseksi kirkolliskokous valitsisi toimikaudekseen eläkerahastolle tilintarkastusyhteisön. Tilintarkastusyhteisön tulisi määrätä päävastuulliseksi tilintarkastajaksi KHT-tilintarkastajan. Tilintarkastukseen sovellettaisiin tilintarkastuslakia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Finanssivalvonnan eläkerahaston rahoitustoiminnan suunnitteluun ja eläkerahaston varojen sijoittamiseen kohdistuvasta valvonnasta. Finanssivalvonnan tietojensaanti- ja tarkastusoikeuteen sovellettaisiin finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) säännöksiä. Finanssivalvonnalla olisi siten toimitettava salassapitosäännösten estämättä ja ilman aiheetonta viivytystä sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen sille säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Lisäksi finanssivalvonnalla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tarkastettavaksi muun muassa kirkon eläkerahaston toimintaa ja hallintoa koskevat asiakirjat. Säännös vastaisi voimassa olevan kirkkolain 22 luvun 12 §:ää.

2 luku **Hallinto**

4 §. *Kirkon eläkerahaston hallinto.* Pykälään ehdotetaan koottavaksi voimassa olevassa kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä olevat kirkon keskushallinnon organisaation toimielinten toimivaltuudet kirkon eläkerahaston suhteen. Kirkolliskokous kirkon organisaation ylimpänä toimielimenä hyväksyisi eläkerahaston talousarvion ja tilikauden päätyttyä vahvistaisi sen tilinpäätöksen sekä päättäisi vastuuvapauden myöntämisestä.

Kirkkohallitus toimisi kirkon eläkerahaston hallituksena nykykäytännön mukaisesti ja sen olisi annettava vuosittain kertomus eläkerahaston hoidosta kirkolliskokoukselle. Kirkkohallitus myös vastaisi eläkerahaston varojen sijoittamisesta yhdessä asettamansa kirkon eläkerahaston johtokunnan kanssa. Johtokunta asetettaisiin kirkkohallituksen toimikautta vastaavalle nelivuotiskaudelle. Koska johtokunta voidaan asettaa aikaisintaan kirkkohallituksen uuden toimikauden ensimmäisessä kokouksessa, aiemmin asetettu johtokunta voisi kuitenkin jatkaa toimintaansa aina siihen saakka, kunnes seuraava johtokunta on valittu.

5 §. *Kirkon eläkerahaston talouden hoitaminen*. Uudessa pykälässä todettaisiin, mitkä säädökset ohjaavat kirkon eläkerahaston talouden hoitamista.

Kirkon eläkerahaston talouden hoitoon sovellettaisiin, mitä kirkon keskusrahaston talouden hoidosta kirkkolaissa ja sen nojalla annetussa kirkkojärjestyksessä säädetään. Lisäksi noudatettaisiin kirkkohallituksen täysistunnon vahvistaman kirkon eläkerahaston taloussäännön määräyksiä talousarvion laatimisesta, sijoitustoiminnasta ja maksuliikenteestä, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä sekä tilintarkastuksesta ja sisäisestä valvonnasta.

6 §. *Kirkon eläkerahaston johtokunta*. Pykälässä säädettäisiin kirkon eläkerahaston johtokunnan kokoonpanosta ja tehtävistä. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan kirkkojärjestyksen 22 luvun 6 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin johtokunnan kokoonpanosta. Jäseniltä edellytettäisiin perehtyneisyyttä sijoitustoimintaan. Lisäksi kolmannes jäsenistä tulisi nimittää kirkon merkittävimpien henkilöstöjärjestöjen ehdottamista henkilöistä.

Eläkerahaston johtokunnan tehtäväluetteloon lisättäisiin uusina tehtävinä kirkon eläkerahaston toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen laatiminen sekä päättäminen muista sijoitustoimintaa koskevista periaatteellista laatua olevista tai muuten tärkeistä asioista. Muutoin tehtävät vastaisivat nykyisiä tehtäviä. 6 kohdassa tarkoitetut yksittäiset sijoitukset määriteltäisiin johtokunnan johtosäännössä

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin johtokunnan johtosäännön hyväksymismenettelystä. Kirkkohallitus voisi myös siirtää johtokunnalle muita eläkevarojen sijoittamiseen liittyvä tehtäviä. Tästä määrättäisiin johtokunnan johtosäännössä.

Johtokunta olisi päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet sen jäsenistä on läsnä.

7 §. *Sähköinen kokous*. Uudessa pykälässä säädettäisiin sähköisen kokouksen edellytyksistä. Sähköiseen kokoukseen osallistuvat henkilöt voisivat osallistua kokoukseen keskenään eri paikoista. Sähköinen kokous voitaisiin pitää esimerkiksi siihen soveltuvan tietojärjestelmän avulla tai videoneuvotteluyhteydellä. Sähköisessä kokouksessa toimittaisiin muutoin varsinaisen (fyysisen) kokouksen mukaisten päätöksentekomenettelyjen mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että sähköisessä kokouksessa läsnä oleviksi todettujen tulisi olla keskenään yhdenvertaisessa näkö- ja ääniyhteydessä. Yhdenvertaista näkö- ja ääniyhteyttä voidaan pitää johtokunnan päätöksenteon kannalta tarpeellisena ja se turvaisi osaltaan toimielimen päätöksenteon toimintaedellytyksiä, sillä kokoukseen osallistuvat henkilöt voisivat näin keskustella päätettävänä olevista asioista ”kasvokkain”.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sähköisen kokouksen tietosuoja- ja tietoturvamääräyksistä. Sähköisessä kokouksessa olisi huolehdittava tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisten saatavissa. Tietoturvallisuuden huomioimisessa eläkerahaston olisi kiinnitettävä huomiota salassa pidettävien

tietojen käsittelyyn. Eläkerahaston tulisi huomioida sähköisten kokousten käytössä esimerkiksi se, milloin ja miten käsitellään asioita, jotka edellyttävät luottamuksellisuutta tai ovat salassa pidettäviä. Tällaisissa tapauksissa eläkerahaston tulisi linjata esimerkiksi se, millaisista paikoista johtokunnan jäsenet voivat osallistua kokoukseen ja huolehtia siitä, etteivät salassa pidettävät tai luottamukselliset tiedot ole ulkopuolisten saatavissa.

8 §. *Kirkon eläkerahaston henkilöstö.* Uudessa pykälässä säädettäisiin eläkerahaston henkilöstöstä. Kirkon eläkerahaston johtajana toimii Kirkkohallituksen talousosaston johtaja. Rahastolla voisi olla myös muuta virkasuhteista tai työsopimussuhteista henkilöstöä. Kirkon eläkerahaston viranhaltijat ja työntekijät ovat eläkerahaston johtajaa lukuun ottamatta eläkerahaston työntekijöitä. Kirkon eläkerahaston viranhaltijoihin sovellettaisiin kirkon viranhaltijoita koskevaa sääntelyä, koska eläkerahaston henkilöstö toimii läheisessä yhteydessä kirkkohallituksen henkilöstön kanssa ja eläkerahaston hallintona toimivat kirkkohallituksen hallintoelimet.

9 §. *Omistajaohjauksen periaatteet.* Ehdotettavassa uudessa pykälässä säädettäisiin kirkon eläkerahaston johtokunnan velvollisuudesta vahvistaa kirkon eläkerahastolle omistajaohjauksen periaatteet.

Omistajaohjauksen periaatteissa olisi myös arvioitava kirkon eläkerahaston johtajan ja henkilökuntaan kuuluvan osallistuminen muiden yhteisöjen ja säätiöiden hallintoelimiin. Ehdotuksen mukaan johtajan tai työntekijöiden osallistumista muiden yhteisöjen hallintoelimiin ei lähtökohtaisesti rajoitettaisi tai kiellettäisi. Johtokunnan olisi kuitenkin otettava kantaa tällaisten jäsenyyksien tarkoituksenmukaisuuteen kirkon eläkerahaston kannalta ja perusteltava, miksi johtajan tai sen palveluksessa olevien henkilöiden jäsenyys ulkopuolisen yhteisön hallintoelimessä katsottaisiin tarpeelliseksi. Arvioinnissa tulisi saada riittävä varmuus siitä, että hallintoelinjäsenyyden hoitaminen ei haittaisi johtajan tai työntekijöiden perustehtävien hoitamista eikä kirkon eläkerahaston etuja.

Kirkon eläkerahaston olisi julkistettava internetsivuillaan maksutta omistajaohjauksen periaatteet.

10 §. *Luottamustehtäviä koskeva luettelo.* Ehdotettavassa uudessa pykälässä säädettäisiin kirkon eläkerahaston velvollisuudesta pitää luetteloa johtokunnan jäsenten, johtajan sekä sijoitustoimintaan osallistuvan henkilökunnan jäsenyyksistä

taloudellisesti tai yhteiskunnallisesti merkittävien muiden yhteisöjen tai säätiöiden hallintoelimissä. Velvollisuudella laatia ja julkistaa luottamustehtäviä koskeva luettelo lisättäisiin avoimuutta, tuettaisiin omistajaohjauksen periaatteiden toteutumista ja se palvelisi mahdollisten esteellisyystilanteiden hallintaa.

Kirkon eläkerahasto ylläpitäisi ajantasaista luetteloa pykälässä tarkoitettujen henkilöiden eläkerahastolle antamien ilmoitusten perusteella. Kirkon eläkerahasto päättäisi millä tavoin luettelon tiedot julkistetaan, mutta niiden pitäisi olla helposti jokaisen saatavilla.

Kirkon eläkerahaston johtoon kuuluvien henkilöiden kaikkia, lähinnä yksityiselämään liittyviä luottamustoimia ei velvoitettaisi merkitsemään julkiseen luetteloon, ellei tällaisen yhteisön tai säätiön voida katsoa olevan yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittävä. Luetteloon ei myöskään velvoitettaisi merkitsemään tietoja asunto-osakeyhtiöiden hallitusjäsenyyksistä.

Pykälän 2 momentin mukaan luettelossa ilmoitettaisiin myös sellaiset hallintoelinjäsenyydet, jotka liittyvät kirkon eläkerahaston palveluksessa olevan henkilön työtehtäviin eläkelaitoksessa, jos asianomaisella henkilöllä on mahdollisuus vaikuttaa kirkon eläkerahaston varojen sijoittamista koskevan päätöksen tekemiseen. Ei olisi tarkoituksenmukaista, että velvollisuus koskisi toisen organisaation palveluksessa olevia ns. salkunhoitajia, jonka vuoksi velvoite rajattaisiin vain kirkon eläkerahaston omaan henkilöstöön. Tämänkään momentin mukaisesti ei edellytetä ilmoitettavan asunto-osakeyhtiön hallitusjäsenyyttä.

11 §. *Eturistiriitatilanteita koskevat toimintaperiaatteet.* Ehdotettavassa uudessa pykälässä säädettäisiin kirkon eläkerahaston velvollisuudesta ottaa huomioon ja ennakoida etukäteen mahdolliset eturistiriitatilanteet laatimalla kirjalliset toimintaperiaatteet menettelytavoista, joita eläkelaitoksessa on noudatettava.

Kirjallisissa toimintaperiaatteissa olisi tarkoitus dokumentoida ja suunnitella ne kohtuulliset toimenpiteet, jotka on toteutettava kirkon eläkerahastossa mahdollisesti esiintyvien esimerkiksi johtokunnan jäsenen, johtajan, muuhun ylimpään johtoon kuuluvan henkilön taikka kirkon eläkerahaston puolesta sijoituspäätöksiä tekevän tai valmistelevan henkilön ja kirkon eläkerahaston välisen eturistiriitatilanteen tunnistamiseksi ja ehkäisemiseksi.

Pykäläehdotuksen tarkoituksena on, että etsittäisiin mahdolliset kirkon eläkerahaston toimintaan liittyvät keskeiset eturistiriitatilanteet ja arvioitaisiin suhtautuminen esimerkiksi kirkon eläkerahaston johdon erilaisiin kaupankäynteihin. Kirkon eläkerahaston tulisi määritellä menettelytavat esimerkiksi sellaisten henkilökohtaisten liiketoimien estämiseksi, joihin saattaisi liittyä mahdollinen eturistiriita tai sisäpiiritiedon väärinkäytön mahdollisuus. Eturistiriitatilanteiden hallitsemiseksi asetettava velvollisuus on yhdenmukainen hallintolain esteellisyyssäännösten tarkoituksen kanssa ja helpottaisi oletettavasti myös esteellisyystilanteiden havaitsemista ja ratkaisemista.

12 §. *Liiketoimet johdon ja sen lähipiiriin kuuluvien kanssa.* Pykälä olisi uusi ja siinä määriteltäisiin liiketoimet, jotka olisi käsiteltävä kirkon eläkerahaston johtokunnassa, ja joita koskevat keskeiset tiedot ovat julkisia.

Pykälän 1 momentin mukaan eläkerahaston johtokunnan olisi käsiteltävä merkittävät liiketoimet, jotka tehdään eläkerahaston ja pykälässä mainittujen osapuolten välillä. Velvollisuus johtokuntakäsittelystä koskisi esimerkiksi omaisuuserien kauppoja, vuokrasopimuksia, sopimuksia palvelujen hankkimisesta tai niihin rinnastettavia oikeustoimia. Liiketoimia pidettäisiin merkittävänä, jos niillä on suuri taloudellinen arvo liiketoimen osapuolille tai toiselle heistä taikka liiketoimeen liittyy muu periaatteellisesti merkittävä seikka. Liiketoimen merkittävyys arvioitaisiin tapauskohtaisesti.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin henkilöt, joiden kanssa tehtävään liiketoimeen pykälää sovellettaisiin. Näitä olisivat kirkkohallituksen jäsen, eläkerahaston johtokunnan jäsen, eläkerahaston johtaja, tilintarkastaja, varatilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisön toimihenkilö, jolla on päävastuu tilintarkastuksesta sekä muu kirkon eläkerahaston palveluksessa oleva henkilö. Lisäksi pykälää sovellettaisiin, jos toisena osapuolena on 1–2 kohdan tarkoittaman henkilön aviopuoliso, hänen kanssaan rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001) tarkoitetussa parisuhteessa oleva, hänen edunvalvonnassaan oleva vajaavaltainen tai hänen kanssaan vähintään vuoden samassa taloudessa asunut avopuoliso.

Kirkon eläkerahasto saisi tiedon 1 momentin 3 kohdan mukaisista henkilöistä ja 3 momentin mukaisista yhteisöistä esimerkiksi eläkerahastolle toimitetuista sidonnaisuusilmoituksista tai päättämällään muulla tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan kirkon eläkerahaston tulisi julkistaa tiedot pykälässä tarkoitetuista liiketoimista. Liiketoimesta julkistetaan sen osapuolet, kohde ja liiketoimen

keskeiset ehdot. Eläkerahasto päättäisi julkistamistavan, mutta tiedon tulisi olla helposti kaikkien saatavilla. Luettelon tiedot säilytettäisiin viisi vuotta tiedon merkitsemisestä. Henkilötunnukset ja osoitteet eivät olisi julkisia, eikä myöskään 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun henkilön nimi.

Pykälän 3 momenttia sovellettaisiin myös sellaisiin liiketoimiin, jotka on tehty kirkon eläkerahaston ja muun tahon kuin 2 momentissa tarkoitetun henkilön välillä, jos järjestelyn tarkoituksena on kiertää tämän pykälän säännöksiä. Tarkoituksena olisi estää se, ettei säännöksiä johtokuntakäsittelystä ja liiketoimen julkistamisesta voida kiertää tekemällä muodollisesti liiketoimi muun tahon kuin 2 momentissa tarkoitetun henkilön kanssa, jos liiketoimen tosiasiallisena tarkoituksena on 1 momentissa mainittu liiketoimi. Säännöksiä johtokuntakäsittelystä ja liiketoimen julkistamisesta tulisi siten soveltaa esimerkiksi liiketoimeen eläkerahaston ja sellaisen yhteisön välillä, jossa johtokunnan jäsenellä on määräysvalta, jos tämän järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut estää tämän pykälän soveltaminen.

3 luku **Rahoitus**

13 §. *Maksut kirkon eläkerahastosta.* Pykälän 1 momentin mukaan kirkon eläkerahastosta maksettaisiin eläkkeet, eläketoiminnan muut kulut ja kirkon eläkerahaston hallinnon kulut. Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin vuosittain tarkemmat säännökset kirkon henkilöstön eläkkeiden maksamiseen tarvittavien varojen siirrosta ja kustannusten korvaamisesta Kevalle.

Pykälän 3 momentin mukaan eläketoiminnan kuluihin luettaisiin myös Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain (879/2008) mukainen valvontamaksu, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (677/2005) 16 §:n mukainen oikeushallintomaksu sekä Eläketurvakeskuksesta annetun lain (397/2006) 5 §:n mukaiset toimintokohtaiset palvelumaksut ja eläkelaitoksen kustannusosuus.

Pykälän 1 ja 3 momentit vastaisivat asiallisesti sisällöltään voimassa olevan evankelisluterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain 1 §:ää.

14 §. *Maksut kirkon eläkerahastolle.* Kirkolliskokous vahvistaisi vuosittain kirkon eläkerahaston talousarvion hyväksymisen yhteydessä maksut kirkon eläkerahastolle. Jokainen kirkon työnantaja maksaisi kirkon eläkerahastolle vuosittain eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden maksamista ja rahastoimista varten julkisten alojen eläkelain (81/2016) piiriin kuuluvalle henkilöstölle sinä varainhoitovuonna maksamastaan

palkasta prosentteina määrätyn maksun (*eläkemaksu*), jolloin palkkaan luetaan myös vapaa asunto lämpöineen.

Mahdollista olisi myös periä kirkolliskokouksen vahvistamien perusteiden mukaan määräytyvät työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuuosuudet. Omavastuuosuuksia ei kuitenkaan viime vuosina ole peritty.

Lisäksi seurakunnat ja seurakuntayhtymät maksaisivat kirkon eläkerahaston kartuttamista varten enintään kahdeksan prosenttia viimeksi toimitetun verotuksen kirkollisverosta (*eläkerahastomaksu*). Eläkerahastomaksu kohdistuu kirkkotyönantajista vain kirkollisveronsaajiin.

Pykälän 2 momentin mukaan kirkon työntekijän eläkemaksusta ja siihen liittyvistä kirkon työnantajan velvollisuuksista säädettäisiin työntekijän eläkelaissa (395/2006) ja julkisten alojen eläkelaissa.

Pykälän 3 momentin mukaan Keva huolehtisi työnantajan ja työntekijän eläkemaksujen perimiseen liittyvistä tehtävistä siten kuin siitä Kevasta annetussa laissa säädetään. Kirkon työnantajan olisi tilitettävä työnantajan ja työntekijän eläkemaksut Kevalle sen määräämällä tavalla. Keva tilittäisi maksut edelleen kirkon eläkerahastolle. Pykälän 4 momentin mukaan kirkon eläkerahasto huolehtisi 1 momentin 2 kohdan mukaisten maksujen perimisestä.

Pykälän 1 ja 2 momentit vastaisivat asiallisesti sisällöltään voimassa olevan kirkkolain 22 luvun 8 §:ää ja voimassa olevan evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain 2 §:ää.

15 §. *Eläkemaksun maksaminen ja eläkemaksun ulosottokelpoisuus.* Pykälässä säädettäisiin eläkemaksun maksamisesta sekä eläkemaksun ulosottokelpoisuudesta. Eläkemaksu maksettaisiin kirkon keskusrahastolle kuukausittain. Eläkerahasto voisi kuitenkin päättää, että eläkemaksut suoritettaisiin joka toinen kuukausi.

Kevan työnantajalle maksettavaksi määräämä eläkemaksu viivästyskorkoineen saataisiin ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä niin kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Pykälä vastaisi asiallisesti sisällöltään voimassa olevan evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain 5 §:ää.

16 §. *Eläkemaksusaatavan vanhentuminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin määräajasta, jonka kuluessa Kevan olisi mahdollista määrätä tähän lakiin perustuva maksu maksettavaksi. Tämä määräaika olisi viisi vuotta maksusaatavan syntymisestä. Maksusaatavan katsottaisiin syntyvän tämän lain mukaisen lopullisen maksun eräpäivästä.

Pykälän 2 momentin mukaan aiheettomasti suoritetun maksun palautus vanhentuisi viiden vuoden kuluttua maksun maksupäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vanhentumisen katkaisemiseen sovellettaisiin velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 10 ja 11 §:ää.

Pykälä vastaisi asiallisesti sisällöltään voimassa olevan evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain 6 §:ää.

17 §. *Perustevalitus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin perustevalituksesta, jonka asianosaisena oleva kirkon työnantaja tai työntekijä voisi tehdä eläkemaksun maksuunpanosta. Muutoin noudatettaisiin julkisten alojen eläkelain säännöksiä muutoksen hakemisesta ja lainvoimaisen päätöksen poistamisesta eläkettä koskevassa asiassa.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos perustevalitus tehtäisiin ulosmittauksen takia, sovellettaisiin lisäksi, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään perustevalituksesta.

Pykälä vastaisi asiallisesti sisällöltään voimassa olevan evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain 7 §:ää.

4 luku **Riskienhallinta ja sisäpiirisäännökset**

18 §. *Riskienhallinta*. Ehdotettava pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin kirkon eläkerahaston riskienhallinnasta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin riskienhallinnan peruslähtökohdista. Riskienhallinta on sisällytettävä tiiviisti osaksi eläkerahaston organisaatiorakennetta ja päätöksentekoprosesseja. Eläkerahaston organisaatiorakenteen tulee olla sellainen, että se tukee tehokkaan riskienhallinnan järjestämistä.

Riskienhallinnalla tarkoitetaan strategioita, prosesseja ja raportointimenetelmiä, joilla tunnistetaan, seurataan ja hallitaan eläkerahastoon kohdistuvia erilaisia riskejä. Riskienhallinnassa on otettava huomioon kaikki merkittävät eläkerahaston toimintaan vaikuttavat sisäiset ja ulkoiset riskit. Tällaisia riskejä voivat olla esimerkiksi likviditeettiriski, strategiset riskit ja maineriski. Riskienhallinnassa on olennaista tarkastella

yksittäisiä riskejä ja yksittäisten riskien yhteisvaikutuksia eläkerahaston toiminnassa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä osa-alueista, jotka eläkerahaston toiminnassa on ainakin otettava huomioon osana riskienhallintaa. Myös muita osa-alueita on tarpeen mukaan otettava riskienhallinnan piiriin.

Riskienhallinnan on katettava sijoitukset. Riskienhallinnan piiriin kuuluisi myös maksuvalmius (likviditeettiriski) ja keskittymäriski sekä operatiivisten riskien hallinta. Keskittymäriskillä tarkoitetaan riskiä, joka syntyy useista eri tekijöistä, jotka eivät yksin aiheuta riskiä mutta kohdistuessaan samaan kohteeseen muodostavat keskittymäriskin tai joka syntyy, jos eläkerahaston yksittäinen riski muodostaa huomattavan osan vastaavanlaisten riskien yhteismäärästä, jolloin eläkerahastolla on normaalia suurempi riski tästä yksittäisestä kohteesta. Tällaisia voivat olla luotto- ja sijoitusriskit. Operatiiviset riskit liittyvät eläkerahaston sisäisiin prosesseihin, henkilöstöön, eri järjestelmiin sekä eläkerahastoa koskeviin ulkoisiin tapahtumiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin riskienhallinnan järjestämisestä niin, että riskienhallinta olisi riippumaton riskiä ottavasta toiminnosta. Pienenä toimijana kirkon eläkerahasto ei perustaisi erillistä riskienhallintotoimintoa (compliance-yksikkö), kuten suuremmilla sijoittajilla on. Eläkerahaston johtokunta päättäisi, miten riskienhallinta käytännön tasolla organisoidaan. Palvelu voitaisiin hankkia myös ostopalveluna.

Riskienhallinta on järjestettävä siten, että se helpottaa riskienhallinnan täytäntöönpanoa. Tehtävänä on seurata, että edellä mainitut riskit tulevat eläkerahastossa asianmukaisesti ja annetun ohjeistuksen mukaisesti tunnistetuiksi, arvioiduiksi, seuratuiksi ja valvotuiksi. Tarvittaessa riskienhallinta myös ylläpitää, kehittää ja valmistelee riskienhallinnan periaatteita johtokunnan vahvistettavaksi sekä laatii menetelmiä käytettäväksi riskien arvioimisessa.

19 §. *Sisäpiirisäännökset*. Pykälä olisi uusi. Siinä säädettäisiin kirkon eläkerahaston sisäpiiriläisen velvollisuudesta tehdä sisäpiiri-ilmoitus, sisäpiiriin kuuluvista henkilöistä sekä kirkon eläkerahaston velvollisuudesta pitää sisäpiirirekisteriä. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin se henkilöpiiri, jota koskee velvollisuus tehdä sisäpiiri-ilmoitus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirkkohallituksen tehtäväksi päättää eläkerahaston johtokunnan esityksestä, mistä kaupankäynnin kohteena olevista sijoituksista on tehtävä sisäpiiri-ilmoitus ja missä ajassa sisäpiiri-ilmoitus on tehtävä.

Kirkkohallituksen olisi pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan päätettävä, mitä pykälän 1 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuus koskisi. Esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus voisi koskea säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena Suomessa olevia osakkeita ja sellaisia rahoitusvälineitä, joiden arvo määräytyy edellä tarkoitettujen osakkeiden perusteella. Kirkon eläkerahasto ei kuitenkaan tällä hetkellä tee suoria osakesijoituksia, joiden yhteydessä olisi mahdollista saada haltuunsa sisäpiiritietoa, joten kirkkohallitus voisi päättää ilmoitusvelvollisuuden alan edellä kuvattu suppeammaksi. Mikäli eläkerahaston sijoitustapa jossain vaiheessa muuttuisi, kirkkohallituksen tulisi muuttaa päätöstään ilmoitusvelvollisuuden laajuudesta.

Kirkkohallituksen olisi pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan päätettävä, missä ajassa sisäpiiri-ilmoitus on tehtävä. Esimerkiksi voitaisiin päättää, että ilmoitus on tehtävä 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun sisäpiiriläinen on nimetty tehtäväänsä riippumatta siitä, omistaako henkilö momentin 1 kohdassa mainittuja sijoitustuotteita vai ei.

Pykälän 3 ja 4 momenttiin otettaisiin tarkemmat säännökset sisäpiirirekisterin pidosta ja rekisteritietojen julkisuudesta. Rekisteriä koskevat säännökset vastaisivat pitkälti muiden julkisten eläkelaitosten säännöksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on aiemmin pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn laissa tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Tietosuoja-asetusta täydentävän kansallisen lainsäädännön käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta on tarkistanut aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Henkilötietojen suoja tulisi turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Erityislainsäädäntö tulisi rajata vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa (PeVL 14/2018 vp).

Kirkon eläkerahasto ei tällä hetkellä tee suoria osakesijoituksia, joiden yhteydessä olisi mahdollista saada haltuunsa sisäpiiritietoa, joten kirkkohallitus voisi päättää ilmoitusvelvollisuuden alan edellä kuvattua suppeammaksi. Mikäli eläkerahaston sijoitustapa jossain vaiheessa muuttuisi, kirkkohallituksen tulisi muuttaa päätöstään

ilmoitusvelvollisuuden laajuudesta. Tarkoituksena on yhtenäistää säätelyä julkisten alojen muiden eläketoimijoiden kanssa (laki Kevasta, 28–30 § ja valtion eläkerahastosta annetun lain 4 d–4 f §). Näiden toimijoiden varallisuus on kuitenkin huomattavasti Kirkon eläkerahaston varallisuutta suuremmat (60 miljardia ja 20 miljardia / Kirkon eläkerahasto 1,8 miljardia). Ottaen huomioon sekä nykyisen sijoitustoiminnan muodon että rahaston suuruuden, perusteltua on, että kirkkohallitus tekee päätökset sisäpiiri-ilmoitusten piiriin kuuluvasta toiminnasta.

20 §. *Sisäpiiri-ilmoitusta ja sisäpiirirekisteriä koskeva valvonta*. Pykälä olisi uusi ja siinä ehdotetaan säädettäväksi Finanssivalvonnan toimivallasta valvoa sisäpiiri-ilmoitusta ja sisäpiirirekisteriä koskevien säännösten noudattamista. Sisäpiirisääntely liittyy asiallisesti sijoitustoimintaan, joten on perusteltua, että Finanssivalvonnan valvonta kattaa myös sisäpiiri-ilmoitusta ja sisäpiirirekisteriä koskevien säännösten valvonnan. Eläkerahaston yleinen valvonta kuuluu kirkolliskokoukselle.

Finanssivalvonnalle tehdään esitys Finanssivalvonnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta seuraavaksi: ”Finanssivalvonta valvoo valtion eläkerahaston sijoitustoimintaa sekä sisäpiirirekisteriä ja sisäpiiri-ilmoitusta koskevien säännösten noudattamista niin kuin valtion eläkerahastosta annetussa laissa (1297/2006) säädetään, Kevan sijoitustoimintaa sekä sisäpiirirekisteriä ja sisäpiiri-ilmoitusta koskevien säännösten noudattamista niin kuin Kevasta annetussa laissa säädetään sekä kirkon eläkerahaston sijoitustoimintaa sekä sisäpiirirekisteriä ja sisäpiiri-ilmoitusta koskevien säännösten noudattamista niin kuin kirkon eläkerahastosta annetussa laissa (/) säädetään.”

5 luku **Erinäiset säännökset**

21 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän mukaan muutoksenhakuun kirkon toimielimen tekemästä päätöksestä sovellettaisiin kirkkolain muutoksenhakua koskevia säännöksiä. 17 §:ssä säädettäisiin perustevalituksesta, jolloin tässä pykälässä säädettäisiin muusta muutoksenhausta. Siten eläkerahaston johtokunnan päätöksistä haettaisiin ensiasteena muutosta oikaisuvaatimuksella kirkkohallitukselta kirkkolain 12 luvun mukaisesti

22 §. *Voimaantulo.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös. Ehdotetun lain on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan kuin uusi kirkkolaki, joka ei enää sisältäisi kirkon eläkerahastoa koskevaa sääntelyä.

Lain voimaan tullessa kumottaisiin nykyinen laki evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta, jonka tämä laki korvaisi.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Kirkolliskokous hyväksyi 11.11.2021 uuden kirkkojärjestyksen. Kirkkojärjestyksen on tarkoitus tulla voimaan samana päivänä kuin tässä esityksessä ehdotettava kirkkolaki. Voimaan tullessaan uusi kirkkojärjestys kumoaa voimassa olevan kirkkojärjestyksen ja kirkon vaalijärjestyksen. Uusi kirkkojärjestys myös korvaa kirkolliskokouksen toukokuussa 2018 hyväksymän kirkkojärjestyksen.

9 Voimaantulo

Tässä esityksessä ehdotetut lait ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti 1 päivänä tammikuuta 2023.

10 Toimeenpano ja seuranta

Keskeisimpiä ehdotettavien lakien soveltajia olisivat seurakunnat ja seurakuntayhtymät, kirkonkirjojen pitoa koskevien uudistusten osalta myös seurakuntien muodostamat keskusrekisterit. Tarkoituksena on, että kirkkohallitus tuottaa lakien soveltamista koskevaa materiaalia, kun taas hiippakunnat huolehtivat pääosin seurakuntien ja seurakuntayhtymien henkilöstön tarvittavasta koulutuksesta.

Kirkkohallitus seuraisi esitettyjen lakien toimivuutta ehdotettavien hallinnollisten uudistusten kuten sähköisen päätöksentekomenettelyn, alistusmenettelyjen purun ja kirkonkirjojen pitoa koskevien uudistusten näkökulmasta. Lisäksi seurattaisiin säännösten löydettävyyttä varsinkin viranhaltijoita koskevan sääntelyn osalta.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

11.1 Kirkkolaki

11.1.1 Kirkkolain alasta

Perustuslain 76 §:n mukaan kirkkolaissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Kirkkolain säätämisjärjestyksestä ja kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta on voimassa, mitä niistä mainitussa laissa erikseen säädetään. Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Aiempi linjaus sen suhteen, mistä asioista säädetään kirkkolaissa ja mitkä asiat kirkon sisäisinä asioina kuuluvat kirkon sisäisiin säädöksiin, tehtiin vuoden 1994 kirkkolain säätämisen yhteydessä. Aiempi vuoden 1964 kirkkolaki jaettiin kolmeen säädökseen: kirkkolakiin, jonka eduskunta hyväksyy sekä kirkolliskokouksen hyväksymistä edellyttäviin kirkkojärjestykseen ja kirkon vaalijärjestykseen. Tuolloin katsottiin, että kirkkolakiin kuuluvat ennen kaikkea kirkon ja valtion suhdetta sekä kirkon järjestysmuotoa ja hallintoa koskevat säännökset. Samoin kirkkolakiin katsottiin kuuluvaksi kirkkolain säätämisjärjestystä sekä kirkon hallinnollista ja kielellistä jakoa koskevat säännökset. Lisäksi kirkon jäsenten sekä kirkon ja seurakuntien viranhaltijoiden oikeusturvaa koskevien säännösten sekä muutoksenhakusäännösten katsottiin kuuluvan kirkkolain piiriin.

Kirkkojärjestykseen otettiin säännökset kirkon ja seurakunnan toiminnasta ja kirkon sisäisistä asioista sekä ne määräykset kirkon ja seurakuntien järjestysmuodosta ja hallinnon yksityiskohdista, jotka täytäntöönpanoa tai soveltamista koskevina jätettiin kirkkolain ulkopuolelle. Kirkkojärjestykseen otettiin myös virkoja ja viranhaltijoita koskevia täytäntöönpanomääräysten luonteisia säännöksiä. Kirkon vaalijärjestykseen kuuluivat puolestaan kirkollisia vaaleja koskevat soveltamis- ja täytäntöönpanomääräykset.

Vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen jälkeen kirkollisia säädöksiä on tarkennettu siten, että kirkkojärjestyksestä on siirretty kirkkolakiin säännöksiä, joiden katsottiin yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevinä edellyttävän säätämistä laissa. Näin tapahtui esimerkiksi hautaustointa koskevan säädösuudistuksen yhteydessä vuonna 2004 (HE 121/2003 vp) sekä kirkon ja seurakuntien viranhaltijoita koskevan uudistuksen yhteydessä vuonna 2012 (HE 41/2012 vp). Käsitettä ”kirkon järjestysmuoto ja hallinto” ei ole avattu nykyistä perustuslakia säädettäessä, vaan käsite on siirretty perustuslain 76 §:ään pääpiirteissään samanlaisena kuin se oli aikaisemmassa hallitusmuodossa. Perustuslain 76 § perustuu aikaisemman hallitusmuodon 83 §:n 1 momenttiin ja valtiopäiväjärjestyksen 31 §:n 2 momenttiin siten, että säännöstä kirkolliskokouksen yksinomaisesta kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta on täsmennetty. Hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) mukaan uusi perustuslaki säilyttäisi nykyisen järjestelmän, jonka mukaan aloiteoikeudesta kirkkolain säätämiseksi tai muuttamiseksi säädetään tyhjentävästi kirkkolaissa.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että perustuslain 76 §:n ilmaisua kirkkolain alasta on välttämätöntä tulkita suppeasti. Kirkkolain erityisen säätämisjärjestyksen piiriin voidaan siten lukea ainoastaan ne asiat, joihin perustuslain 76 §:n 1 momentin säännös nimenomaisesti viittaa. Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että kirkkolain ja kirkkojärjestyksen välinen suhde perustuu perustuslain 11 §:ssä turvattuun uskonnonvapauteen, johon on vakiintuneesti katsottu sisältyvän uskonnollisen yhdyskunnan tietynasteinen sisäinen autonomia ja oikeus määrätä sisäisistä asioistaan, kuten uskonnollisten pappien, johtajien ja opettajien valinnasta (PeVL 28/2006 vp, s. 1, PeVL 20/2003 vp, s. 2, PeVL 57/2001 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan osa aiemman kirkkolakiehdotuksen säännöksistä olisi perustuslaillisista syistä ollut perustellumpaa jättää kirkkojärjestyksen säännösten varaan (PeLV 4/2020 vp, s 5).

Ehdotuksessa perustuslain 76 §:n 1 momentin mukaisella kirkon järjestysmuodolla on katsottu tarkoitettavan sitä ulkoista muotoa, jossa kirkon toimintaa harjoitetaan. Säännökset järjestysmuodosta määrittävät kirkon ja sen seurakuntien päätöksentekoorganisaation ja toimivallan perusteet. Lisäksi kirkkolain alaan kuuluu kysymys siitä, mitkä tasot kirkon organisaatiossa ovat oikeussubjekteja. Edelleen kirkkolain alaan katsotaan ehdotuksessa kuuluvan kirkon ja valtion suhteita koskevat säännökset, kirkkolain säätämisjärjestystä koskeva säännös sekä lainsäädäntövallan delegointia koskevat säännökset. Myös yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevat säännökset sekä oikeusturvaa ja hallintomenettelyjä koskevat säännökset ovat kirkkolaissa.

Kirkon järjestysmuodon ja hallinnon alaa tulkittaessa lähtökohtana tulee olla myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon luonne ja asema uskonnollisena yhdyskuntana. Uskonnonvapaus on eräs vanhimmista kansainvälisesti tunnustetuista ihmisoikeuksista, joka on lausuttu myös YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 18 artiklassa. Uskonnonvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusvaatimuksia. Myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset turvaavat uskonnonvapauden. Suomen ratifioimista kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista uskonnon ja omantunnon vapauden turvaavat muun muassa kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus eli KP-sopimus, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus eli TSS-sopimus ja Euroopan ihmisoikeussopimus.

Tämä peruslähtökohta osaltaan määrittää sitä, mitä on katsottava kuuluvan kirkon järjestysmuodon ja hallinnon alaan. Perustuslain 11 §:n kannalta perusteltuna voidaan pitää näkemystä siitä, että järjestysmuodon ja hallinnon käsitettä on tulkittava ja arvioitava yhtenä käsitteenä kirkon tunnustuksen, tehtävien ja toiminnan näkökulmasta. Tämä näkökulma ei ole ristiriidassa sen kanssa, että kirkkolain alaa on tulkittava suppeasti. Rajanvedon sen suhteen, mikä sääntely kuuluu kirkkolakiin ja mikä erillislakeihin, tulee yhtäältä taata perustuslain 11 §:n uskonnonvapauden piiriin kuuluvien oikeuksien toteutuminen ja toisaalta eduskunnan lainsäädäntövallan mahdollisimman vähäinen rajoittaminen. Kirkkolain alaan kuuluvat esimerkiksi kirkon toimielimiä, niiden tehtäviä, organisaatiota ja päätöksentekoa koskevat keskeiset asiat sekä sellaiset laintasoista sääntelyä edellyttävät säännökset, jotka ovat keskeisiä kirkon uskonnollisen yhdyskunnan luonteen ja perustuslain 11 §:ssä säädetyn uskonnonvapauden näkökulmasta. Kirkon olemuksen ja itseymmärryksen kannalta keskeisiä tässä yhteydessä ovat kysymykset tunnustuksesta, pappeudesta, papin virasta sekä niistä kelpoisuusvaatimuksista, joita kirkon palvelussuhteissa voidaan edellyttää.

Perustuslakivaliokunnan mukaan kirkon tunnustuksessa ei ole kyse perustuslain 76 §:ssä tarkoitetusta kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Valiokunta ei pidä ongelmattomana sitä, että kirkkolain sääntelyn myötä kirkon tunnustus voisi olla riippuvainen lainsäätäjän poliittisesta tahdosta (PeVL 4/2020 vp, s. 5 ja 6). Vaikka tunnustuksellinen sääntely ei kovin hyvin sovellu eduskunnan säätämään lakiin, perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan ole pitänyt kysymystä säätämisjärjestyskysymyksenä. Aikaisemmasta kirkkolakiehdotuksesta (HE 19/2019 vp ja sitä täydentävä HE 93/2019 vp) antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi, että tunnustuksellinen sääntely voi olla tärkeää kirkon uskonnollisen identiteetin kannalta (PeVL 4/2020 vp, s. 2).

Kirkon – ja muunkin uskonnollisen yhdyskunnan – tunnustus identifioi kysymyksessä olevan kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan. Tämä käy ilmi muun muassa uskonnonvapauslaista, jossa säädetään rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan perustamisesta. Lain 7 §:n mukaan rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan tarkoituksena on järjestää ja tukea uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen kuuluvaa yksilöllistä, yhteisöllistä ja julkista toimintaa, joka pohjautuu uskontunnustukseen, pyhinä pidettyihin kirjoituksiin tai muihin yksilöityihin pyhinä pidettyihin vakiintuneisiin toiminnan perusteisiin. Kirkkoa tai muutakaan uskonnollista yhdyskuntaa ei siten voi olla olemassa ilman tunnustusta. Kirkon uskonnollisen identiteetin kannalta on merkityksellistä, että kirkon tunnustuksen perusta on määritelty kirkkolaissa. Se luo perustan

kirkon organisaatiolle ja hengellisen työn rakenteille. Tarkemmat tunnustuksen sisällön määrittävät säännökset olisivat kirkkojärjestyksessä.

Jos pappi ei pysy kirkon tunnustuksessa, hän voi saada kirjallisen varoituksen tai menettää pappisvirkansa määräaikaisesti tai pysyvästi. Tällä on vaikutusta myös papin palvelussuhteeseen. Papin virka edellyttää pappisvihkimystä ja pappisvirkaa. Pappisviran menetys siten lähtökohtaisesti johtaa myös papin viran menetykseen. Perustuslain 18 §:n 3 momentin mukaan ketään ei saa erottaa työstä ilman lakiin perustuvaa syytä ja 80 § 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Tunnustuspykälällä olisi siten liittymäkohtia myös kirkon virkasuhteisiin. Edellä mainituilla perusteilla tunnustusta koskeva säännös ehdotetaan jätettäväksi kirkkolakiin.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Perustuslain 2 §:n 3 momentissa määritellään lisäksi oikeusvaltioperiaate, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Jos kirkon tehtävien toteuttaminen edellyttää julkisen vallan käyttöä ja siihen perustuvaa yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien määrittelyä, tällaisen toimivallan perusteet on määriteltävä eduskunnan säätämällä lailla. Siten kirkkolaissa tulisi säätää myös niistä kirkon tehtävistä, joiden toteuttamiseen sisältyy tai joiden toteuttaminen muuten edellyttää julkisen vallan käyttöä. Kirkon viranomaiset muodostavat kirkon organisatoriset tasot, joilla on myös kirkon hallintoon kuuluvia tehtäviä. Siten on perusteltua, että seurakunnan, hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon päätösvallan perusteet ja tehtävät määritellään ainakin pääpiirteissään laissa. Kirkkolakiehdotus sisältäisi pääsäännön seurakunnan tehtävästä, koska se velvoittaa sekä seurakunnan viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä että seurakunnan jäseniä huolehtimaan seurakunnan tehtävän toteutumisesta ja asettaa rajat seurakunnan varojen käytölle. Myös kirkon tehtävästä säädettäisiin kirkkolaissa, koska kirkon keskusrahaston varojen käyttötarkoitus sidottaisiin kirkolle säädettyjen tehtävien toteuttamiseen.

Kirkollisiin toimituksiin liittyvistä seurakunnan tehtävistä säädettäisiin kuitenkin kirkkojärjestyksessä. Kirkkojärjestys on kirkkolain nojalla annettu oikeussäännöksiä sisältävä säädös. Perustuslain 2 §:n 3 momentin voidaan katsoa edellyttävän kirkkojärjestyksen noudattamista kirkon ja sen seurakuntien toiminnassa. Säännös ei sen sijaan edellytä, että kaikelle kirkon toiminnalle tulisi olla eduskunnan säätämässä laissa

määritelty oikeusperusta. Etenkin uskonnonvapauden piiriin kuuluvien kirkon toiminnan ja tehtävien perusteet voidaan säätää kirkkojärjestyksessä.

Kirkkojärjestyksessä ei kuitenkaan perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös huomioon ottaen ole mahdollista itsenäisesti määritellä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista tulee säätää lailla. Tämän velvoitteen on todettu perustuslain esitöissä kohdistuvan myös virkamiesten oikeusaseman perusteisiin (HE 1/1998 vp, s. 131). Kun perustuslain 76 §:ssä säädettyä kirkkolain alaa tulkitaan suppeasti, ei kirkon viranhaltijoita koskevan sääntelyn voida katsoa kuuluvan kirkkolain alaan. Tästä syystä viranhaltijoiden oikeusaseman perusteita koskeva sääntely ehdotetaan pääsääntöisesti siirrettäväksi kirkkolaista uuteen lakiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta. Kirkkolakiin jäisi pappisvirkaan ja papin virkaan liittyvää sääntelyä. Kirkon virkarakenteen erityispiirteenä on, että pappisvirka ja papin virka julkisoikeudellisena palvelussuhteena ovat elimellisesti kytköksissä toisiinsa ja samalla myös tuomiokapitulin ja piispan toimivaltaan. Papin virka poikkeaa tältä osin muista kirkon palvelussuhteista. Pappeus ja siihen kytkeytyvä papin virka kuuluvat perustuslain 11 §:n uskonnonvapaussäännöksen ytimeen. Uskonnonvapaussäännöksen suojaaman uskontokunnan sisäisen autonomian piiriin kuuluu uskonnollisen yhdyskunnan oikeus itse päättää, minkälaisin edellytyksin ja uskontokunnan oppiin liittyvin käsityksin se vihkii pappisvirkaan. Saman autonomian piiriin kuuluu myös papiston viranhoidon valvonta ja viranhoitoon liittyvä päätöksenteko. Tämän vuoksi mainituista asioista tulisi säätää lailla ja säännösten tulisi kuulua kirkon säädösautonomian piiriin.

Kirkkolain alan suppean tulkinnan perusteella Kirkon työmarkkinalaitosta ja kirkon eläkerahastoa koskeva sääntely ehdotetaan eriytettäväksi kirkkolaista. Vaikka kyseisten organisaatioiden toiminta liittyy kirkon toimintaan, niitä ei voitane pitää osana uskonnollisena yhdyskuntana toimivan kirkon järjestysmuotoa ja hallintoa.

Perustuslain 80 §:n 2 momentissa säädettyjen lainsäädäntövallan delegointia koskevien periaatteiden mukaan viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Otettaessa huomioon kirkon perustuslain 76 §:ään pohjautuva oikeus itse päättää järjestysmuodostaan ja hallinnostaan sekä se, että kirkon sisäinen autonomia nauttii

perustuslain suojaa uskonnonvapautta koskevien perusoikeussäännösten perusteella (mm. PeVL 57/2001 vp), kirkkolaissa voidaan antaa kirkolliselle viranomaiselle oikeus antaa määräyksiä kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. Ehdotetussa kirkkolaissa säädettäisiin kirkkohallitukselle ja piispainkokoukselle oikeus antaa määräyksiä kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta.

Perustuslakivaliokunta on perustuslain 80 §:n 1 momentin ja 18 §:n 3 momentin, jonka mukaan ketään ei saa erottaa työstään ilman lakiin perustuvaa syytä, perusteella ja perustuslakiuudistuksen perustelut huomioon ottaen katsonut, että muun muassa kunnallisten viranhaltijoiden oikeusaseman perusteista pitää säätää kattavasti lailla ja että kunnallisella virkasäännöllä voi tässä suhteessa olla vain lakia täydentävä rooli (PeVL 20/2003 vp, s 3). Samat perustuslaista nousevat lähtökohdat koskevat myös kirkon henkilöstön oikeusaseman perusteita koskevaa sääntelyä. Toisaalta perustuslakivaliokunta on korostanut perustuslain 11 §:ssä turvattua uskonnollisen yhdyskunnan tietynasteista sisäistä autonomiaa kuten oikeutta määrätä uskonnollisten johtajien, pappien ja opettajien valinnasta (PeVL 57/2001 vp, s. 2). Tältä kannalta on perusteltua, että kirkolla on toimivalta antaa lakia tarkempia säännöksiä kirkkojärjestyksessä myös kirkon viranhaltijoista, etenkin siltä osin kuin kysymys on uskonnonvapauden piiriin kuuluvista kirkon omista asioista. Kirkkolain ala ja delegointisäännöksen täsmällisyyteen kohdistuvat vaatimukset huomioon ottaen on perusteltua, että tarkempien säännösten antamista koskeva valtuutussäännös on kirkkolaissa.

Ehdotetun kirkkolain 1 luvun 1 §:n mukaan kirkon toiminnasta sekä tarkemmin kirkon tehtävästä, järjestysmuodosta ja hallinnosta säädettäisiin kirkkojärjestyksessä. Kirkon viranhaltijoista säädettäisiin pääasiassa laissa evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta. Seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen viroista, niiden perustamisesta ja kelpoisuusehdoista, virkavapaiden ja vuosilomien myöntämisestä sekä pappisvirasta ja papin virkojen valintamenettelyistä säädettäisiin tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

Ehdotetussa kirkkolain 7 luvussa säädettäisiin pappisvirasta erottamisesta ja pappisvirasta pidättämisestä sekä lehtorin viran velvollisuuksista. Ne ilmentävät kirkon oikeutta oman papistonsa valitsemiseen ja kaitsemiseen. Pappisvirasta erottaminen tai pidättäminen johtaisi myös joko kokonaan tai väliaikaisesti sellaisen kirkon tai seurakunnan viran menettämiseen, jonka kelpoisuusehtona on pappeus. Vastaavasti

lehtorin oikeuksien menettäminen vaikuttaisi varsinaiseen virkamiesoikeudelliseen palvelussuhteeseen. Kirkon hengelliseen virkaan, pappisvirkaan ja lehtorin virkaan kuuluvan sääntelyn, joka perustuslain 80 §:n 1 momentin ja 18 §:n 3 momentin mukaisesti edellyttää lain tasoista sääntelyä, mutta jonka muutoin on katsottava kuuluvan uskonnollisen yhdyskunnan autonomiaan, on esityksessä katsottu kuuluvan kirkkolain alaan. Pappisvirka ei ole virkamiesoikeudellinen palvelussuhde, vaikka pappisviralla on tiettyjä virkamiesoikeudellisia ulottuvuuksia. Pappisvirka on kirkon erityinen hengellinen virka, johon vihitään. Pappisvirkaa koskeva sääntely perustuu kiinteästi ja uskonnonvapauden kannalta legitiimisti kirkon tunnustukseen ja oppiin. Pappisvirkaan vihitty on pappisvirkaa toimittaessaan piispan ja tuomiokapitulin valvonnan alainen.

Myös papin ja lehtorin rippisalaisuutta koskeva säännös, jolla on liityntä perustuslain 12 §:n 2 momenttiin, mutta jonka muutoin on katsottava liittyvän sekä kirkon hallintoon asiakirjojen julkisuutta koskevan sääntelyn kautta että kirkon uskonnollisen autonomian turvaamiseen on sijoitettu 7 lukuun. Kirkkolain 7 lukuun otettaisiin myös säännökset niistä kelpoisuusvaatimuksista, joita kirkon palvelussuhteissa voidaan edellyttää. Kirkon jäsenyyteen ja konfirmaatioon liittyvät kelpoisuusvaatimukset koskisivat hengellisiä ja kirkon edustamista koskevia tehtäviä. Mainittuun lukuun otettaisiin myös säännökset virka- ja työsopimussuhteen päättymisestä kirkosta eroamisen vuoksi. Säännökset kuuluvat perustuslain 76 §:ssä tarkoitetun kirkon järjestysmuodon ja hallinnon piiriin. Niissä on kyse myös perustuslain 11 §:n turvaamasta kirkon sisäisestä autonomiasta, johon sisältyy muun muassa oikeus päättää hengellistä työtä tekevien valinnan perusteista.

11.1.2 Ehdotuksen suhde perusoikeussäännöksiin

Henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Sen mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on suojattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on aiemmin pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa.

Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn lain tasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Tietosuoja-asetusta täydentävän kansallisen lainsäädännön käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta on tarkistanut aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Henkilötietojen suoja tulisi turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Erityislainsäädäntö tulisi rajata vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Kansallista liikkumavaraa käytettäessä on perustuslakivaliokunnan mukaan otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset. Erityislainsäädännön tarpeellisuutta tulisi arvioida riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti: mitä korkeampi riski käsittelystä on luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa yksityiskohtaisempi sääntely on. Perustuslakivaliokunta on myös todennut tietosuoja-asetuksen painottavan, että erityisiä henkilötietoja on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille (PeVL 14/2018 vp, s. 4 ja 5).

Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluontoisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Arkaluontoisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille. Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluontoisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 4/2020 vp, s. 8 ja siinä mainitut). Aiempaa kirkkolakiehdotusta koskevassa lausunnossa perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sekä jäsentietojen käsittelyyn että diakoniatyössä syntyvien henkilötietojen käsittelyyn. (PeVL 4/2020 vp, s. 9 ja 10). Valiokunta on nimenomaisesti katsonut, ettei voimassa olevan kirkkolain diakoniatyötä koskeva salassapitosääntely muodosta riittävää säännöspohjaa arkaluontoisten asiakas- ja potilastietojen käsittelylle lakisääteisen diakonian piirissä (PeVL 4/2020, s. 10).

Kirkon yhteisen jäsentietojärjestelmän eli jäsenrekisterin tietojen käsittely on keskeistä seurakunnan jäsenen oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi. Jäsenrekisterin tietosisällöstä on säädetty laissa uskontokuntien jäsenrekistereistä ja lakia täydentävästi kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä, jossa säädetään niistä kirkollisista luottamustehtävistä, jotka voidaan merkitä jäsenrekisteriin. Ennen lokakuuta 1999 pidetyt kirkonkirjat ovat myös kirkollisia väestökirjoja, mihin liittyen kirkolle on säädetty tiettyjä väestökirjanpitoon liittyviä tehtäviä. Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului

vuoden 2020 lopussa noin 3,7 miljoonaa jäsentä eli 67,7 % Suomen väestöstä. Johtuen kirkon väestökirjanpitoon liittyvästä viranomaistehtävästä kirkonkirjoissa on kuitenkin tietoja huomattavasti suuremmasta joukosta henkilöitä. Laajaan tietokantaan sisältyy tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä huomattavia riskejä. Erityislainsäädäntöä voidaan edellä mainituin perustein pitää kirkonkirjojen osalta tarpeellisena.

Kirkonkirjojen tietojen käsittelyperusteena voidaan pitää sekä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaa, jonka mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, että e alakohtaa, jonka mukaan käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kun kirkonkirjojen tiedot ovat pääosin kirkon jäsentietoja, kuuluvat tiedot tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin. Kun käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, tulee myös jokin 9 artiklan 2 kohdan mukaisista käsittelyn oikeusperusteista täyttyä. Kirkonkirjojen tietojen käsittelyn voidaan katsoa perustuvan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on sallittua, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Toisaalta, silloin kun on kyse puhtaasti kirkonkirjojen tietojen käsittelystä kirkon ja seurakuntien omassa toiminnassa ja hallinnossa, tietojen käsittelyn voidaan katsoa perustuvan myös 9 artiklan 2 kohdan d alakohtaan.

Ehdotetussa 8 luvun 1 §:ssä säädettäisiin henkilötietojen käsittelyyn sovellettavasta lainsäädännöstä. Pykälä olisi pääasiassa informatiivinen. Kiinnittäessään huomiota diakoniatyössä syntyvien henkilötietojen käsittelyyn perustuslakivaliokunta muistutti, että henkilötietojen suojaan liittyvän sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan täyttää myös soveltuvalla yleislailla (PeVL 4/2020, s. 10). Siten pykälän 2 momentin 1 kohdassa viitattaisiin siihen sosiaali- ja terveydenhuollossa sovellettavaan asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön, jota käytännössä on jo osaksi sovellettu diakoniatyössä tietojen käsittelyn tukena ja joka muutoin voidaan katsoa soveltuvaksi kirkon harjoittamaan diakoniatyöhön. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden

vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Julkisuusperiaate koskee lähtökohtaisesti myös viranomaisten henkilörekistereitä, mutta niiden osalta luovutusedellytyksiä tulee arvioida sekä sovellettavan erityislainsäädännön että julkisuuslain säännösten pohjalta.

Ehdotetussa luvun 2 §:ssä rajattaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen eli arkaluontoisten tietojen käsittely vain välttämättömiin tietoihin. Kyseessä olisi pääsääntö, joka ohjaisi niin jäsentietojen kuin diakoniatyössä syntyvien tietojen käsittelyä kaikissa kirkon viranomaisissa.

Sekä lakisääteisessä diakoniatyössä syntyvien potilas- ja asiakastietojen että kirkonkirjoihin liittyvien tietojen käsittely edellyttää, että kansallisessa lainsäädännössä on säädetty asianmukaisista ja erityisistä suojatoimista rekisteröityjen oikeuksien ja velvollisuuksien turvaamiseksi. Diakoniatyössä suojatoimista säädettäisiin 8 luvun 1 §:ssä viitatussa sosiaali- ja terveydenhuollossa sovellettavan asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskevassa lainsäädännössä. Jäsenrekisteriin liittyvien uhkien pienentämiseksi erityisinä suojatoimina voidaan pitää tietojen käsittelijälle erikseen myönnettävää työtehtävien edellyttämää käyttöoikeutta, kirkkohallituksen ylläpitämiä käyttöoikeusrekisteriä ja lokirekisteriä, ehdotettavassa 7 §:n 3 ja 4 momentissa säädettyjen tietojen luovuttamisen edellytyksiä, ehdotettavassa 10 §:ssä säädettävää virkavastuun periaatetta sekä 11 §:ssä ehdotettavaa jäsenrekisterin tietojen käsittelyn seuranta- ja valvontatehtävää. Lisäksi tietoturvasta säädettäisiin tiedonhallintalain 4 luvussa ja määrättäisiin kirkkohallituksen 8 luvun 13 §:n nojalla annetuissa tietoturvamääräyksissä.

Kirkonkirjojen pidon ehdotetun uudistuksen myötä tarkoituksena on säätää mahdollisimman läpinäkyvästi eri toimijoille kuuluvista vastuista. Ehdotetussa uudessa 8 luvun 5 §:ssä säädettäisiin kirkonkirjojen pidon rekisterinpitäjistä, joita jäsenrekisterin osalta olisivat keskusrekisterit ja kirkkohallitus tietosuoja-asetuksen 26 artiklan mukaisesti. Pykälässä tarkennettaisiin rekisterinpitäjien vastuunjakoa. Jäsenrekisterin rekisterinpitäjien ja tietojen käsittelijöiden vastuunjaosta säädettäisiin myös ehdotetuissa 6, 7 ja 9 §:ssä. Lisäksi 10 §:ssä säädettäisiin siitä, että myös työsopimussuhteiseen työntekijään sovellettaisiin virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen käsitellessään jäsenrekisterin jäsen- ja väestötietoja.

Jäsenrekisterin tietojen käyttötarkoitusta eri kirkon viranomaisissa on selkeytetty ehdotetussa 8 luvun 8 §:ssä. Tietojen käyttötarkoitusta ei ole kuitenkaan mahdollista

täysin tyhjentävästi luetteloida. Jäsentietojen käyttötarkoitusta ohjaisi lisäksi luvun 2 §, jonka mukaan myös tietojen käyttöä sitoo tietojen välttämättömyys. Myös manuaalisista kirkonkirjoista jäsenrekisteriin siirrettävissä tiedoissa olisi otettava huomioon mainittu 2 § samalla, kun jäsenrekisteriin voitaisiin tallettaa vain nykyisenkin käytännön mukaisesti uskontokuntienjäsenrekistereistä annetun lain 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilötietojen käsittelyn lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen rajapinnan avulla. Lisäksi perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 31/2017 vp, s. 2). Ehdotetun 8 luvun 7 §:n 3 momentissa säädettäisiin jäsenrekisterin tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla. Säännöstä sovellettaisiin lähinnä jäsenrekisterin tietojen luovuttamiseen seurakunnan tai seurakuntayhtymän muuhun tietojärjestelmään luvun 8 §:n mukaisessa tarkoituksessa. Koska tältä osin luovutettavien tietojen tietosisältöjä ei ole tarkemmin säädelty, voidaan tieto ehdotuksen mukaan luovuttaa vain, jos se on välttämätön käyttötarkoitukseensa. Muilta osin säännös vastaisi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 28 §:n 1 momenttia. Ehdotetun kirkkolain 8 luvun 7 §:n 4 momentin ja 10 luvun 8 §:n mukaan tietojen luovuttamiseen sovellettaisiin lisäksi tiedonhallintalain 22–24 §:ää.

Ehdotetussa laissa evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta olisivat säännökset henkilöpiiristä, jota koskee velvollisuus tehdä sisäpiiri-ilmoitus sekä tarkemmat säännökset sisäpiirirekisteristä, sen ylläpidosta, tietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta. Rekisteriä koskevat säännökset vastaisivat pitkälti muiden julkisten eläkelaitosten säännöksiä. Kirkkohallitus tekisi päätökset sisäpiiri-ilmoitusten piiriin kuuluvasta toiminnasta.

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on painottanut, että rekisteröidyn oikeusturvaa koskevissa asioissa tulee huomioida

perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset niissä tapauksissa, joissa Euroopan unionin lainsäädäntö mahdollistaa kansallista lainsäädäntöä (PeVL 14/2018 vp). Tietosuoja-asetuksen 79 artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin rekisterinpitäjää tai tietojen käsittelijää vastaan tämän oikeuden kuitenkaan rajoittamatta käytettävissä olevia hallinnollisia muutoksenhakukeinoja. Kirkonkirjoja koskien rekisteröidyn oikeusturvasta säädettäisiin lisäksi kirkkolain 12 luvussa. Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviranomaisen varmennepalveluista annetun lain 80 §:n 8 kohdassa on säädetty oikeusturvasta kirkolliseen väestörekisteriin tai siihen kuuluvan asiakirjaan tehdyn merkinnän osalta.

Osallistumisoikeudet

Perustuslain 14 §:ssä säädetään vaali- ja osallistumisoikeuksista. Sen 4 momentissa säädetään julkiselle vallalle tehtäväksi edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Säännös velvoittaa julkista valtaa muun muassa luomaan osallistumisjärjestelmiä, joissa yksilöt voivat vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Sen on katsottu koskevan myös itsehallintoyhdyskuntia, joiden on käytettävissä olevin keinoin pyrittävä omalla toimialallaan edistämään yksilön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Kirkkolakiehdotuksessa ehdotetaan kahta uutta säännöstä, joilla pyritään lisäämään kirkon jäsenten mahdollisuuksia vaikuttaa seurakunnan toimintaan ja kirkolliseen päätöksentekoon. Ehdotetun kirkkolain 2 luvun 14 §:n mukaan seurakuntajaon muuttamista koskevasta aloitteesta olisi välittömästi tiedotettava noudattaen kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä säädettyä menettelyä julkisista kuulutuksista. Lisäksi seurakunnan jäsenille olisi varattava mahdollisuus jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluessa aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta. Säännösten tarkoituksena olisi turvata seurakuntalaisten vaikuttamismahdollisuus, josta säädetään hallintolain 41 §:ssä. Sen mukaan viranomaisen tulee varata mahdollisuus tietojen saamiseen asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista. Viranomaisen on varattava mahdollisuus myös mielipiteen lausumiseen asiassa sellaisille henkilöille, joiden elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus. Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Esityksessä ehdotetaan myös uutta säännöstä seurakunnan jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudesta ja aloiteoikeudesta (ehdotettava kirkkolain 3 luvun 3 §). Seurakunnan ylimmän toimielimen tulisi turvata seurakunnan jäsenen oikeus osallistua seurakunnan toimintaan ja vaikuttaa seurakunnan päätöksentekoon. Monipuolisilla osallistumisvaihtoehdoilla on tarkoitus edistää jäsenten mahdollisuuksia osallistua seurakunnan toimintaan itselleen sopivalla tavalla ja toisaalta tarjota eri asioihin ja tilanteisiin sopivia joustavia ja vaikuttavia osallistumisen muotoja. Samanaikaisesti asetettaisiin seurakunnalle velvollisuus tiedottaa, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa. Osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia voidaan edistää muun muassa järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia ja selvittämällä seurakunnan jäsenten mielipiteitä ennen päätöksentekoa. Myös seurakunnan jäsenen aloiteoikeutta koskeva, voimassa oleva kirkkojärjestyksen säännös ehdotetaan otettavaksi kirkkolakiin, koska oikeus tehdä aloitteita on kirkon jäsenen osallistumisoikeuden kannalta keskeinen. Aloitteen sisältöön tai aloitteentekijän ikään ei ehdoteta rajoituksia. Jäsenen aloiteoikeus on rajoittamaton siten, että se voi kohdistua sekä seurakunnan että seurakuntayhtymän toimintaan ja hallintoon. Uutta olisi, että aloitteen tekijälle olisi ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin seurakunta on aloitteen johdosta ryhtynyt tai, että aloite ei ole johtanut mihinkään toimenpiteisiin.

Lisäksi kirkkolaissa säädettäisiin seurakuntien jäsenten aloiteoikeudesta hiippakuntavaltuustolle (ehdotettava 4 luvun 5 §) sekä seurakunnan jäsenten äänioikeudesta seurakuntavaaleissa ja kirkkoherran välittömässä vaalissa (ehdotettava 9 luvun 11 §).

Omaisuuden suoja ja vastuu ympäristöstä

Esityksessä ehdotetaan alistusmenettelyistä luopumista. Alistusmenettelyä on sovellettu kirkon hallinnossa kirkkolain sisältämien alistussäännösten nojalla. Alistusmenettelyssä kirkon viranomaisen on toimitettava päätöksensä kirkon ylemmän viranomaisen tutkittavaksi ja vahvistettavaksi tai ratkaistavaksi. Menettely on osa kirkon sisäistä hallintoa. Alistusmenettelystä luopuminen tai sen korvaaminen muilla menettelyillä on siten sellainen kirkon sisäisen hallinnon asia, josta voidaan säätää kirkkolaissa.

Kirkollisen rakennusperinnön suojelua ehdotetaan esityksessä toteutettavaksi uudella lupamenettelyllä. Se korvaisi voimassa olevan alistusmenettelyn. Ehdotuksen mukaan seurakunnan on saatava lupa kirkkohallitukselta, ennen kuin se ryhtyy luvan vaativaan menettelyyn. Ehdotettavaa sääntelyä voidaan arvioida perustuslain 15 §:n

omaisuudensuojasäännösten ja 20 §:n ympäristöperusoikeuden kannalta. Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan taas vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Omaisuuden suoja turvaa omistajalle lähtökohtaisen vapauden käyttää omaisuuttaan ja määrätä siitä. Omistajan oikeuksia voidaan kuitenkin rajoittaa lailla esimerkiksi omaisuuden käyttöön kohdistuvin kielloin, rajoituksin ja velvoittein. Sääntelyn on tällöin täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset, kuten rajoituksen hyväksyttävyys, suhteellisuus ja riittävät oikeusturvajärjestelyt. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut lausuntokäytännössään, että laissa asetettavien velvollisuuksien koskiessa oikeushenkilöitä lainsäätäjän liikkumavara on suurempi kuin luonnollisten henkilöiden asemaan puututtaessa. Valiokunta on myös katsonut, että mitä vähäisempiä ja välillisempiä ovat ehdotettavien toimenpiteiden vaikutukset yksilöiden konkreettisiin taloudellisiin etuihin, sitä epätodennäköisemmin oikeushenkilöihin kohdistuvat toimenpiteet voivat olla ristiriidassa omaisuudensuojasääntelyn kanssa.

Luvanvaraisuuden voidaan katsoa rajoittavan omaisuuden suojaa, joten sääntelyn on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset. Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa rakennusperinnön suojelutoimien hyväksyttävyyteen. Valiokunta on katsonut, että suojellun tai suojeltavaksi esitetyn rakennuksen omistajaan kohdistuville käyttörajoituksille ja muille velvoitteille on perustuslain 20 §:ään kiinnittyviä hyväksyttäviä ja yhteiskunnallisesti painavia perusteita (PeVL 6/2010 vp). Vastaavasti voidaan arvioida myös ehdotetulla lupamenettelyllä olevan painoarvoltaan riittävät perustelut, koska menettelyn tavoitteena on kirkollisen rakennusperinnön suojeleminen. Tämä tavoite on perustuslain 20 §:n mukainen ja toteuttaa kirkon vastuuta kulttuuriperintönsä suojelemisesta.

Ehdotettavaa lupamenettelyä ei voida pitää ongelmallisena myöskään suhteellisuusvaatimuksen kannalta. Lupaa ei vaadita silloin, kun kyse on tavanomaisista korjaus- ja muutostoimista olemassa olevaan kirkolliseen rakennukseen. Lupaa edellytetään vain silloin, kun suojeltuun kirkolliseen rakennukseen suunnitellut muutokset ovat olennaisia tai kun kyseessä on rakennuksen hankkiminen, purkaminen tai käyttötarkoituksen muuttaminen taikka rakennuksesta luopuminen. Tämänkaltaisten

merkittävien muutosten toteuttamiseen vaadittavaa lupaa voidaan pitää oikeasuhteisena sääntelyn tavoitteeseen nähden.

Kielelliset oikeudet

Perustuslain 17 §:ssä säädetään oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin. Sen mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Lisäksi säännös turvaa jokaiselle oikeuden käyttää omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, viranomaisessa sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Lisäksi säännöksen mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.

Ehdotetussa kirkkolain 2 luvussa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti seurakunnan kielestä, kirkon keskushallinnon ja hiippakunnan viranomaisten kielestä sekä kirkon viranomaisessa noudatettavista kielilain säännöksistä (ehdotettavat 2 luvun 6–9 §). Uutta olisi, että Ahvenanmaan seurakunnat todettaisiin olevan ruotsinkielisiä ja että Ahvenanmaan maakunnan alueella sovellettaisiin Ahvenanmaan itsehallintolain kielisäännöksiä. Kokonaan tai osittain saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvat seurakunnat olisivat kaksikielisiä siten, että niissä noudatettaisiin, mitä saamen kielestä kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä säädetään. Saamen kielilain säännöksiä valtion viranomaisesta sovellettaisiin Oulun hiippakunnan tuomiokapituliin ja säännöksiä kunnan viranomaisesta saamen kotiseutualueella kokonaan tai osittain olevaan seurakuntaan. Kirkkojärjestyksessä olisi säännös, jonka mukaan Oulun tuomiokapituli antaisi tarkempia määräyksiä saamelaisten kotiseutualueen seurakuntien kirkkoherrojen saamen kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Lisäksi saamen kielen taito katsottaisiin hakijan erityiseksi ansioksi, kun täytetään virka tai muu palvelussuhde seurakunnassa, joka kuuluu kokonaan tai osittain saamelaisten kotiseutualueeseen.

Seurakunnan jäsenten kielellisistä oikeuksista säädettäisiin lisäksi ehdotetun kirkkolain 2 luvun 10 §:ssä ja Ahvenanmaan maakunnan alueella sijaitsevien seurakuntien osalta myös mainitun luvun 9 §:n 3 momentissa.

Kelpoisuusvaatimukset hengellistä työtä ja edustamista koskevissa tehtävissä sekä poikkeaminen julkisesta hakumenettelystä eräissä pappisvihkimystä ja papin väliaikaista siirtämistä koskevissa tilanteissa

Voimassa olevan kirkkolain 6 luvun 13 §:ssä säädetään kelpoisuudesta kirkon virka- ja työsuhteisiin. Kelpoisuusvaatimuksena on kaikissa virkasuhteissa kirkon konfirmoitu jäsenyys ja kun kyse on kirkon hengellisistä tehtävistä, myös työsuhteissa kelpoisuusvaatimuksena on kirkon konfirmoitu jäsenyys. Työsuhteessa kirkon jäsenyyden ja konfirmaation edellyttäminen on mahdollista myös silloin, kun se on työtehtävän luonteen vuoksi muutoin perusteltua. Poikkeuksena kirkon jäsenyyden vaatimuksesta on papin ja lehtorin virkaa lukuun ottamatta enintään kahden kuukauden mittainen määräaikainen palvelussuhde.

Kirkon jäsenyyden vaatimus on vuonna 2001 katsottu perustuslain vaatimusten mukaiseksi eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnossa kirkkolain muuttamisesta (PeVL 57/2001 vp). Perustuslakivaliokunta katsoi, että perustuslain 11 §:stä johtuva kirkon oikeus sisäiseen autonomiaan huomioon ottaen perustuslain 6 §:n 2 momentista huolimatta on mahdollista, että laissa säädetään kirkon jäsenyys edellytykseksi kirkon omiin virkoihin ja tehtäviin valittaville. Tämä on kiistatonta sellaisiin virkoihin ja tehtäviin nähden, jotka liittyvät suoraan kirkon hengelliseen toimintaan. Mahdollisuus ulottui valiokunnan mielestä kuitenkin myös muunlaisiin virkoihin ja tehtäviin.

Säädettäessä voimassa olevia kirkkolain 6 luvun viranhaltijoita koskevia säännöksiä vuonna 2012 perustuslakivaliokunnalta ei pyydetty lausuntoa. Hallintovaliokunta puolsi lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana valiokunnan mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja kannanotoin (HaVM 17/2012 vp). Näin ollen voimassa olevasta kirkkolain 6 luvun 13 §:n 2–3 momentin viranhaltijalta ja työntekijältä kirkon jäsenyyttä edellyttävästä säännöksestä ei ole uutta perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Voimassa olevat säännökset ovat kuitenkin sisällöltään niin samankaltaiset kuin vuonna 2001 hyväksytyt kirkkolain säännökset, että perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmeneviä periaatteita on voitu edelleen pitää voimassa olevina.

Lakiesityksessä ehdotetaan, että voimassa olevaa kirkkolain 6 luvun 13 §:n 2–3 momentin säännöstä muutetaan lievästi. Kirkon jäsenyyttä ja konfirmaatiota ei enää edellytettäisi kaikissa virkasuhteissa. Kirkon jäsenyys ja konfirmaatio olisivat kirkkolakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan edelleen kelpoisuusehtona kirkon hengellisessä työssä eli tehtävissä, jotka liittyvät kirkon jumalanpalveluselämään,

diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen ja sielunhoitoon sekä lisäksi tehtävissä, joissa viranhaltija edustaa kirkkoa. Samoja kelpoisuusvaatimuksia sovellettaisiin myös työsopimussuhteessa. Muissa kuin kirkon hengelliseen työhön ja edustamiseen liittyvissä tehtävissä kirkon jäsenyyttä ja konfirmaatiota ei edellytettäisi.

Hengellistä työtä tekevien edellytetään sitoutuvan kirkon tunnustukseen ja opettavan sen mukaisesti. Konfirmaatiossa seurakunnan jäsen tunnustaa ja sitoutuu kirkon uskoon. Konfirmaatio soveltuu siten pelkkää jäsenyyttä paremmin kelpoisuusvaatimukseksi. Vaatimus olisi myös johdonmukainen luottamushenkilön vaalikelpoisuudelle asetettujen vaatimusten suhteen. Myös kirkon luottamushenkilöiltä edellytettäisiin ehdotetun kirkkolain 9 luvun 2 §:ssä konfirmaatiota.

Ehdotetun säännösmuutoksen taustana ovat eräiden perustuslakiasiantuntijoiden lausunnot sekä mainittu Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio. Niiden perusteella kirkon jäsenyyden edellyttäminen kelpoisuusehtona ei välttämättä ole EU-oikeuden ja perustuslain mukaista tehtävissä, jotka eivät liity kirkon hengelliseen työhön tai tehtäviin, joissa viranhaltija tai työntekijä ei edusta kirkkoa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kirkon jäsenyys kelpoisuusehtona ulotetaan enää kirkon hengelliseen työhön ja kirkon edustamiseen. Kirkon jäsenyyttä ja konfirmaatiota voidaan kuitenkin rekrytointitilanteessa kirkon muissa tehtävissä pitää hakijalle eduksi luettavana seikkana.

Erityisen keskeisiä kirkon tunnustuksen ja itseymmärryksen kannalta ovat seurakuntapastorin viranhoitomääräykseen liittyvät säännökset. Seurakuntapastorin viralla on kiinteä kytkös pappisvihkimykseen. Säädöstasolla tästä seuraa, että seurakuntapastorin virantäyttö muodostaa poikkeuksen virkojen julkisesta hakumenettelystä eikä tuomiokapitulin seurakuntapastorin virkaan antamasta viranhoitomääräyksestä ole muutoksenhakuoikeutta. Kysymys on kirkon tunnustukseen kytkeytyvästä asiasta. Perustelu on teologinen ja liittyy papiksi vihkimiseen. Luterilaisen kirkon näkemys on, että papiksi aikovalla on oltava seurakunnan kutsu (vocatio) virkaa toimittamaan, jotta vihkiminen voidaan suorittaa. Pääsääntönä on, että papiksi voidaan vihkiä henkilö, joka on kutsuttu toimittamaan seurakunnan papinvirkaa. Vaikka papin virkaan lähtökohtaisesti voidaan ottaa vain pappi, on seurakuntapastorin virkaan poikkeuksellisesti mahdollista valita henkilö, joka vasta tuon viran myötä saa pappisvihkimyksen, eikä vielä valinnan hetkellä täytä tätä kelpoisuusvaatimusta. Seurakuntapastorin viran erityinen asema mahdollistaa pappisvihkimykset Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Vihkimättömät teologian maisterit eivät voisi lainkaan päästä papin virkoihin, jollei tuomiokapitulille olisi järjestetty voimassa olevan kirkkolain 6 luvun 11 §:n 2 ja 3 momentin mukaista mahdollisuutta antaa vihkimisen yhteydessä viranhoitomääräys seurakuntapastorin virkaan virkaa haettavaksi julistamatta. Poikkeuksesta julkiseen hakumenettelyyn säädettäisiin ehdotetun kirkkolain 7 luvun 7 §:ssä. Muutoksenhakukiellosta säädettäisiin kirkkolain 12 luvun 14 §:ssä ja sitä on käsitelty seuraavassa luvussa.

Asiakokonaisuutta koskevat säännökset otettaisiin kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen ehdotetun evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain sijaan, koska kysymys on keskeisestä kirkon episkopaaliseen rakenteeseen liittyvästä ominaispiirteestä, jolla on vahvoja liittymäkohtia sekä kirkon teologiseen itseymmärrykseen että ekumeenisiin suhteisiin toisten kristillisten kirkkokuntien kanssa. Olisi perustuslain 11 §:n uskonnonvapaussäännöksen kannalta ongelmallista, jos pappisvirka kirkon konstituoivana virkana ja siihen kiinteästi liittyvä papin virka eivät olisi kirkon autonomisen päätösvallan ja aloiteoikeuden piirissä.

Ehdotetun kirkkolain 7 luvun 7 § koskisi myös papin siirtämistä väliaikaisesti toiseen virkasuhteeseen. Säännöksen nojalla olisi periaatteessa mahdollista siirtää viranhaltija toiseen virkasuhteeseen toiselle paikkakunnalle. Ehdotetulla pykälällä on yhtymäkohta perustuslain 9 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi ulkoasiainhallinnon ja puolustushallinnon virkamiehiä koskevissa lausunnoissaan (PeVL 15/1999 vp ja 40/1998 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, rajoittaako virkaan tai tehtävään siirtymisvelvollisuus tosiasiassa virkamiehen vapautta valita asuinpaikkansa. Edellä mainituissa lausunnoissaan perustuslakivaliokunta on antanut erityistä merkitystä ulkoasiainhallinnon ja puolustusvoimien tehtävien erityisluonteelle, joka perustelee tavanomaista pidemmälle ulottuvaa virkamiesten velvollisuuksien sääntelemistä. Vastaavalla tavalla voidaan perustella papin velvollisuutta siirtyä virkasuhteeseen toiseen seurakuntaan hiippakunnan alueella. Tuomiokapitulin velvollisuutena on huolehtia siitä, että jumalanpalvelukset ja kirkon pyhät toimitukset tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi kaikissa hiippakunnan seurakunnissa. Tämän vuoksi voimassa olevan kirkkolain 6 luvun 11 §:n 3 momentissa säädetään tuomiokapitulin oikeudesta määrätä pappi siirtymään väliaikaisesti toisen seurakunnan papin virkaan. Kyse olisi nimenomaan väliaikaisesta seurakunnallisen toiminnan ylläpidosta, kunnes seurakunnan papillisten tehtävien hoito saadaan

asianmukaisesti järjestettyä. Yhtymäkohta perustuslain 9 §:n 1 momenttiin on kuitenkin otettava huomioon siirrosta päätettäessä.

11.1.3 Hyvä hallinto, virkavastuu ja oikeusturva

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteuttamisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla. Pääsääntöisesti viittausta hallinnon yleislakeihin ei tarvita (PeVL 73/2018 vp, s. 5). Suomen evankelisluterilainen kirkko on julkisyhteisö, jonka järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään perustuslain 76 §:n mukaisesti kirkkolaissa. Tästä syystä hallinnon yleislakien implementoinnista koskemaan kirkon viranomaisia tulee säätää kirkkolaissa.

Edellisessä luvussa mainittujen kielilakien lisäksi ehdotetun 10 luvun mukaan kirkon viranomaisissa sovelletaan hallinnollisista yleislaeista kirkkolakia täydentävästi hallintolakia ja digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia. Hallintolain 2 luvussa säädettyjä hyvän hallinnon perusteita sovelletaan sekä hallintoasioiden käsittelyyn että hallintotoimintaan. Lisäksi hallintoasian käsittelyyn sovelletaan säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia sekä julkisuuslakia. Hankinta-asioihin sovelletaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Uusina hallinnollisina yleislakeina ehdotetaan sovellettavaksi arkistolakia ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia erikseen säädetyin osin. Omaksumalla esityksessä ehdotetuilta osin tiedonhallintalaki koskemaan kirkon viranomaisia pyritään edistämään perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetyn asiakirjajulkisuuden ja perustuslain 21 §:ssä säädetyn hyvän hallinnon ja oikeusturvan vaatimusten toteuttamista tiedonhallinnassa. Esityksessä ehdotettavaa tiedonhallintalain säännösten omaksumisella olisi vaikutuksia myös henkilötietojen suojan toteuttamiseen kirkon viranomaisissa.

Virkavastuun osalta kirkkolakiehdotus sisältäisi kaksi erityissäännöstä. Ehdotetun 6 luvun 6 §:n mukaan tilintarkastaja toimisi tehtävässään virkavastuulla. Säännös koskisi seurakunnan tai seurakuntayhtymän ja Kirkon keskusrahaston tilintarkastajaa. Tilintarkastajaan sovellettaisiin rikoslain 40 luvun säännöksiä virkarikoksista ja

julkisyhteisön työntekijän rikoksista. Myös tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus määräytyisi virkavastuun perusteella. Lisäksi 8 luvun 10 §:n mukaan keskusrekisterin ja kirkkohallituksen työsopimussuhteinen työntekijä toimisi virkavastuulla käsitellessään jäsenrekisterin jäsen- ja väestötietoja. Seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin ja kirkon keskushallinnon viranhaltijoiden virkavastuu perustuu perustuslain 118 §:n 1 momenttiin.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Kirkollista muutoksenhakua koskevat säännökset koottaisiin kirkkolain 12 lukuun. Kirkollisvalitusta, joka rinnastuu kuntalaissa säädettyyn kunnallisvalitukseen, edeltää erikseen säädetyissä asioissa oikaisuvaatimusmenettely.

Luovuttaessa alistusmenettelyistä luovutaan samalla alistettuun päätökseen kohdistuvasta valituksesta, joka nykyisen lain mukaan on tehty alistusviranomaiselle ja joka nykyisin käsitellään hallintolaissa säädetyssä menettelyssä. Suojeltuja kirkollisia rakennuksia ja uusia kirkollisia rakennuksia koskevassa lupamenettelyssä lupaa hakenut seurakunta taikka seurakuntayhtymä tai sen jäsenseurakunta voisi hakea muutosta kirkkohallituksen lupaa koskevaan päätökseen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että seurakunnan jäsen voisi laillisuusperusteella hakea muutosta kirkkohallituksen lupamenettelyssä tekemään päätökseen. Tällä sääntelyllä turvattaisiin seurakunnan jäsenen mahdollisuus valvoa seurakunnan päätöksentekoa muutoksenhaun kautta. Näin seurakunnan jäsenen oikeusturvan taso säilytettäisiin lähes nykyisellään. Oikeusturvasäännöksiä voidaan pitää tältä osin riittävinä oikeusturvaa koskevan perustuslain sääntelyn kannalta.

Ehdotetussa kirkkolain 12 luvun 14 §:ssä on säädetty muutoksenhakukielloista. Kirkkolakiin ehdotettavia muutoksenhakukieltoja on jonkin verran karsittu aiemmasta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että sääntely on merkityksellistä perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta.

Voimassa olevan kirkkolain 24 luvun 14 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan tuomiokapitulin 6 luvun 11 §:n 2 ja 3 momentin nojalla tekemästä päätöksestä ei saa hakea

muutosta oikaisuvaatimuksella tai valittamalla. Kyse on tuomiokapitulin päätöksestä antaa papille viranhoitomääräys seurakuntapastorin virkaan toistaiseksi tai päätöksestä antaa avoinna olevaan papin virkaan viranhoitomääräys määräajaksi. Kirkkolakiehdotuksen 12 luvun 14 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan valituskielto koskisi tilanteita, joissa tuomiokapituli antaa virkaan soveltuvalle papille viranhoitomääräyksen seurakunnan seurakuntapastorin virkaan toistaiseksi tai kun tuomiokapituli määrää seurakunnan papin virkaan väliaikaisen hoitajan. Tuomiokapitulin ja piispan yhdessä tekemä päätös seurakuntapastorille annettavasta pysyvästä tai määräaikaisesta viranhoitomääräyksestä on välittömässä yhteydessä papiksi vihkimiseen, josta päättäminen on piispan ja tuomiokapitulin harkinnassa. Tämän on katsottu kuuluvan kirkon autonomisen aseman mukaiseen toimivaltaan järjestää itse uskonnonharjoitukseen liittyvät asiat. Perustuslain 11 §:ssä turvattuun uskonnonvapauteen on vakiintuneesti katsottu sisältyvän uskonnollisen yhdyskunnan tietynasteinen sisäinen autonomia ja oikeus määrätä omista asioistaan, kuten uskonnollisten johtajien, pappien ja opettajien valinnasta (PeVL 28/2006 vp, s. 1, PeVL 20/2003 vp, s. 2, PeVL 57/2001 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 20/2003 käsitellyt kirkkolain 24 luvun 14 §:n säännöksiä oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakuoikeuden rajoittamisesta. Sääntely oli merkityksellistä perustuslain 21 §:n 1 momentin säännöksen kannalta, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen ratkaistavaksi. Sääntelyä arvioitaessa oli valiokunnan mielestä otettava huomioon perustuslain 11 §:ään ja uskonnonvapaussäännöksiin pohjautuva evankelis-luterilaisen kirkon sisäinen autonomia. Uskon tunnustamiseen tai uskonnon harjoittamiseen ja opetukseen taikka kirkon muuhun hengelliseen toimintaan liittyvissä asioissa ei ole lähtökohtaisesti kysymys yksilön sellaisista oikeuksista tai velvollisuuksista, joita koskevat päätökset tulisi perustuslain 21 §:n takia voida saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi. Valiokunta katsoi, etteivät pykälän oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakukiellot olleet ongelmallisia perustuslain kannalta. Vastaavanlainen kannanotto sisältyy or-todoksikirkosta annettuun lausuntoon PeVL 28/2006. Myöskään perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 4/2020 ei kysymystä muutoksenhaun rajoituksista seurakuntapastorin viran osalta nostettu esiin.

Vaikka lähtökohtaisesti oikeus hakea muutosta on oikeusjärjestyksemme keskeisiä oikeuksia, ei se kuitenkaan ole poikkeukseton. Valtion virkamieslain tuoreimmassa

uudistuksessa muutoksenhakumahdollisuus on pääsääntöisesti ulotettu valtion virkoihin, mutta poikkeuksena ovat edelleen tuomioistuinten virat. Tuomariston kohdalla ratkaisua on perusteltu tuomioistuinten riippumattomuudella. Perustuslain 103 §:ssä säädetty tuomarin virassapysymisoikeus kuuluu keskeisiin tuomioistuinten riippumattomuuden takeisiin. Perustuslakivaliokunta on pitänyt voimassa olevia muutoksenhakukieltoja ongelmattomina (PeVL 20/2003 vp, s. 2).

11.2 Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta

Ehdotettavaan lakiin evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta siirrettäisiin lähes kaikki kirkon virkaoikeudelliset säännökset sekä seurakuntarakennemuutoksiin liittyvät henkilöstön siirtoa ja sijoittamista koskevat säännökset tuomiokapitulin päätösvaltaa koskevia säännöksiä lukuun ottamatta. Voimassa olevassa kirkkolaissa viranhaltijoita koskevat säännökset ovat 6 luvussa.

Säännösten sisältö pysyisi lähes muuttumattomana. Evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annettava laki muistuttaisi rakenteeltaan ja sisällöltään erityisesti kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia.

Voimassa olevassa kirkkolaissa on viranhaltijoita koskevien säännösten lisäksi myös eräitä työntekijöitä koskevia säännöksiä. Nämä kirkkolain 6 luvussa olevat kirkon työsuhteita koskevat erityissäännökset siirrettäisiin myös pääosin ehdotettavaan uuteen lakiin. Ne koskevat kelpoisuutta kirkon tehtäviin, vaitiolovelvollisuutta, työntekijän asemaa seurakuntaliitostilanteissa sekä työntekijän oikeutta saada työvapaata kirkon keskushallinnon ja kunnallishallinnon luottamustointa varten. Kirkon jäsenyydestä ja konfirmaatiosta kelpoisuuden edellytyksenä hengellisissä ja kirkon edustamista koskevissa tehtävissä säädettäisiin kuitenkin edelleen kirkkolaissa.

Viranhaltijaa koskeva sääntely kattaisi viranhaltijan oikeusaseman ”elinkaaren” alkaen julkisesta hakumenettelystä ja virkasuhteeseen ottamisesta, työnantajan ja viranhaltijan velvollisuuksista sekä virkasuhteen aikana tapahtuvista aseman muutoksista aina virkasuhteen päättymiseen saakka. Tarpeelliset täydentävät säännökset annettaisiin vastaisuudessa kirkkojärjestyksessä sekä hallinnon sisäisissä määräyksissä eli seurakunnan vahvistamissa hallinto- ja johtosäännöissä. Tällaisia määräyksiä olisivat lähinnä kirkkojärjestyksen määräykset eri papinvirkojen täyttömenettelystä ja kelpoisuusvaatimuksista, seurakuntien pakollisista viroista, yhteisistä viroista ja määräaikaisista viroista sekä seurakuntien vahvistamilla hallinto- ja johtosäännöillä

määrättävistä virkojen tehtävistä, päättävästä viranomaisesta ja toimielimestä sekä asioiden käsittelyn käytännön menettelyistä.

Lakiesityksen 13 § koskisi viranhaltijan velvollisuutta antaa virkasuhteen aikana tarpeellisia terveydentilaansa koskevia tietoja sekä osallistua terveydentilansa toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Pykälä liittyy perustuslain 7 §:ssä turvattuun yksilön henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä perustuslain 10 §:n säännöksiin yksityiselämän suojasta. Ehdotetussa pykälässä on pyritty ottamaan huomioon perustuslakivaliokunnan hallituksen esitystä työterveyshuoltolaiksi (PeVL 39/2001 vp) koskevan käsittelyn yhteydessä tekemät huomautukset välttämättömyyskriteerin vaatimuksesta sekä viittauksesta potilaan itsemääräämisoikeutta koskevaan säännökseen. Muutoksenhakua lakiesityksen 28 §:ssä säädettyyn terveystarkastukseen osallistumista koskevaan määräykseen ei enää rajoitettaisi.

Lakiesityksen 36 §:ssä säädettäisiin virkasuhteista johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien siirtymisestä työnantajalta toiselle seurakunnan tai seurakuntayhtymän toiminnallisen osan luovutuksen yhteydessä. Toiminnallisen osan luovutus vastaisi työsopimuslain mukaista liikkeenluovutusta. Liikkeen luovutusta koskevat säännökset eivät määrittele sitä, milloin ja millä perusteilla jokin toiminta siirretään.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon näkökulmasta papistoa koskevat normit on perusteltua mahdollisuuksien mukaan sijoittaa kirkkojärjestykseen, joka on kirkon omaa autonomista päätöksentekoa. Koska papin virat ovat virkasuhteita, edellyttävät ne kuitenkin osin laintasoista sääntelyä. Vaikka erillisen evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevan lain säätäminen on lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaista, on papiston kohdalla kuitenkin perusteltua ottaa lähtökohdaksi uskonnollisen yhdyskunnan perustuslain 11 §:ään perustuvat oikeudet oman papistonsa valitsemiseen. Tämän oikeuden toteuttaminen edellyttää, että pappisviran ohella myös papin virkasuhdetta ja tuomiokapitulin toimivaltaa koskevat eräät säännökset sijoitetaan kirkkolain 4 ja 7 lukuun. Ratkaisu merkitsee jonkin verran viittaussäännöksiä ehdotettavaan evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijaa koskevaan lakiin sekä viranhaltijoihin liittyvää päätösvaltaa koskevien säännösten sisällyttämistä kirkkolakiin siltä osin kuin ne koskevat papin virkoja.

Ehdotuksessa on kyse kirkkolaista ja kirkkoon liittyvistä kirkollisista laeista, eikä sen voida katsoa sisältävän perustuslain kanssa ristiriidassa olevia normeja. Tästä syystä kirkkolaki ja ehdotetut kirkolliset lait voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Kirkkolaki

Kirkolliskokouksen ehdotuksen ja eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku
Yleiset säännökset

1 §
Soveltamisala

Tässä laissa säädetään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon (*kirkko*) järjestysmuodosta ja hallinnosta.

Kirkon toiminnasta sekä tarkemmin kirkon tehtävästä, järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkojärjestyksessä. Jumalanpalveluksista ja kirkollisista toimituksista määrätään lisäksi kirkkokäsikirjassa.

Kirkon viranhaltijoista säädetään laissa evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta (/), jollei tästä laista muuta johdu. Seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen viroista, niiden perustamisesta ja kelpoisuusehdoista, virkavapaiden ja vuosilomien myöntämisestä sekä pappisvirasta sekä piispan viran ja papin virkojen valintamenettelystä säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä, jollei tästä laista muuta johdu.

Kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan hyväksyy kirkolliskokous. Kirkkojärjestys julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

2 §

Kirkon tunnustus ja tehtävä

Kirkko tunnustaa sitä Raamattuun perustuvaa kristillistä uskoa, joka on lausuttu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä luterilaisissa tunnustuskirjoissa. Kirkon tunnustus ilmaistaan lähemmin kirkkojärjestyksessä.

Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi.

3 §

Kirkon jäsenyys

Kirkon jäseneksi liittymiseen ja kirkosta eroamiseen sovelletaan uskonnonvapauslakia (453/2003). Alle 12-vuotias lapsi voidaan liittää kirkon jäseneksi, jos hänen vanhempansa tai huoltajansa on kirkon jäsen ja jos lapsen jäsenyydestä on sovittu tai päätetty siten kuin uskonnonvapauslaissa säädetään. Kirkon jäseneksi ottamisesta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

Kirkon jäseneksi voi liittyä Suomen kansalainen sekä ulkomaalainen, jolla on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa. Suomessa asuva, kotikuntaa vailla oleva ulkomaalainen voi liittyä kirkon jäseneksi, jos hän on osallistunut seurakunnan toimintaan kolmen kuukauden ajan.

Kirkon jäseneksi liittyvä voi samaan aikaan olla vain sellaisen muun uskonnollisen yhdyskunnan jäsen, jonka kanssa kirkko on hyväksynyt sopimuksen jäsenyyden vastavuoroisista edellytyksistä.

4 §

Jäsenyyden lakkaaminen

Kirkon jäsenyys lakkaa, kun:

1) jäsen eroaa kirkosta;

2) jäsen liittyy muun uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi, jollei 3 §:n 3 momentista muuta johdu;

3) jäsenellä ei ole enää kotikuntaa tai väestökirjanpitokuntaa Suomessa;

4) kotikuntaa vailla oleva ulkomaalainen jäsen ei enää asu Suomessa.

5 §

Kirkkolain säätäminen sekä esitykset ja lausunnot

Kirkolla on yksinoikeus ehdottaa kirkkolakia kaikesta, mikä koskee kirkon järjestysmuotoa ja hallintoa, sekä kirkkolain muuttamista ja kumoamista. Kirkon ehdotuksen tekee kirkolliskokous. Kirkkolain säätäminen tulee vireille eduskunnassa hallituksen esityksellä.

Valtioneuvosto tai eduskunta voi kirkkolakiehdotusta käsitellessään oikaista sellaisen lainsäädäntöteknisen virheen, joka ei vaikuta kirkkolakiehdotuksen sisältöön. Kirkkolakiehdotuksen sisältöön vaikuttavasta lainsäädäntöteknisen virheen oikaisusta tulee pyytää 1 momentin mukainen ehdotus.

Kirkolla on oikeus tehdä ehdotuksia kirkkoa koskevasta muusta lainsäädännöstä. Kirkolle on varattava tilaisuus antaa lausunto säädettäessä asiasta, joka koskee kirkon suhdetta valtioon tai toisiin uskonnollisiin yhdyskuntiin.

Kirkolla on oikeus tehdä valtion viranomaisille esityksiä ja antaa lausuntoja kirkon opin ja tehtävän kannalta tärkeistä yhteiskunnallisista kysymyksistä.

6 §

Kirkolliset juhlapäivät

Kirkollisia juhlapäiviä ovat joulupäivä, toinen joulupäivä, uudenvuodenpäivä, loppiainen, pitkäperjantai, pääsiäispäivä, toinen pääsiäispäivä, helatorstai, helluntai, juhannuspäivä ja pyhäinpäivä.

2 luku

Kirkon hallinnollinen jako

Hallinnollinen jako ja kielisäännökset

1 §

Seurakunta ja seurakuntayhtymä

Kirkon jäsenet kuuluvat seurakuntiin, joilla kullakin on määrätty alueensa. Seurakuntajako noudattaa kuntajakoa siten, että seurakunnan tai seurakuntayhtymän alue muodostuu yhden tai useamman kunnan alueesta.

Samalla alueella voi olla kielen perusteella useita seurakuntia. Saman kunnan alueella olevien seurakuntien on muodostettava seurakuntayhtymä.

2 §

Seurakunnan jäsenet

Kirkon jäsen on sen seurakunnan jäsen, jonka alueella hänellä on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka taikka väestökirjanpitokunta. Kotikuntaa vailla oleva ulkomaalainen kirkon jäsen on sen seurakunnan jäsen, jonka alueella hän asuu. Kirkkohallitus voi antaa määräyksiä siitä, milloin kirkon jäsen voi olla kotikuntansa alueella olevan muun seurakunnan jäsen.

Jäsenet, joilla on väestökirjanpitokunta Suomessa, ovat seurakunnan poissa olevia jäseniä. Muut jäsenet ovat seurakunnan läsnä olevia jäseniä.

3 §

Hiippakunta

Seurakunta kuuluu hiippakuntaan, jolla on määrätty alue.

Seurakunta, jonka läsnä olevien jäsenten enemmistön kieli on ruotsi, kuuluu Porvoon hiippakuntaan.

Seurakunta, jonka läsnä olevien jäsenten enemmistön kieli on muu kuin suomi tai ruotsi, kuuluu siihen hiippakuntaan, johon se perustettaessa määrätään.

4 §

Hiippakuntajaosta päättäminen

Kirkolliskokous päättää hiippakunnan perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä sen rajojen muuttamisesta.

Kirkkohallitus päättää:

1) seurakunnan siirtämisestä toiseen hiippakuntaan, jos seurakunnan läsnä olevien jäsenten enemmistön kieli on vaihtunut ja muuttunut tilanne on kestänyt viisi vuotta;

2) seurakunnan kuulumisesta hiippakuntaan, jos eri hiippakuntiin kuuluvat seurakunnat yhdistetään, niiden tilalle perustetaan uusi seurakunta tai niistä muodostetaan seurakuntayhtymä, taikka seurakunta liittyy toisen hiippakunnan tuomiokapitulin toimivallan piiriin kuuluvaan seurakuntayhtymään.

5 §

Seurakuntayhtymän kuuluminen hiippakuntaan

Seurakuntayhtymä kuuluu siihen hiippakuntaan, jonka alueella se sijaitsee. Jos seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien läsnä olevien jäsenten enemmistön kieli on ruotsi, seurakuntayhtymä kuuluu Porvoon hiippakuntaan.

Jos seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien läsnä olevien jäsenten enemmistön kieli on vuoden vaihteessa toimitettavan laskennan mukaan vaihtunut ja muuttunut tilanne on kestänyt viisi vuotta, on yhteisen kirkkovaltuuston todettava tämä päätöksellään. Seurakuntayhtymä siirtyy enemmistön kielen mukaiseen hiippakuntaan seuraavan kalenterivuoden alusta lukien. Yhteisen kirkkovaltuuston on lähetettävä päätös tiedoksi tuomiokapituleille ja kirkkohallitukselle.

6 §

Seurakunnan kieli

Seurakunta on suomenkielinen, ruotsinkielinen tai kaksikielinen, jollei seurakunnan kielestä tai siihen liittyvistä muista jäsenyysedellytyksistä seurakuntaa perustettaessa tai muutoin erikseen muuta määrätä. Seurakunta on kaksikielinen, kun seurakunnan läsnä olevien jäsenten suomenkielinen tai ruotsinkielinen vähemmistö on niin suuri, että kunta vastaavasti kielilain (423/2003) säännösten mukaan on kaksikielinen. Jos samalla alueella on kielen perusteella useita seurakuntia, ne ovat aina yksikielisiä.

Ahvenanmaan maakunnan alueella seurakunnat ovat ruotsinkielisiä. Kokonaan tai osittain saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvat seurakunnat ovat kaksikielisiä siten, että niissä noudatetaan, mitä saamen kielestä tässä laissa ja kirkkojärjestyksessä säädetään.

Kirkkohallitus määrää joka viides vuosi seurakunnassa edellisen kalenterivuoden lopussa läsnä olleiden jäsenten kielellisen jakauman perusteella, mitkä seurakunnat ovat suomenkielisiä tai ruotsinkielisiä ja mitkä kaksikielisiä. Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston esityksestä kirkkohallitus voi määrätä seurakunnan kaksikieliseksi seuraavaksi viisivuotiskaudeksi, vaikka seurakunta olisi 1 momentin perusteella yksikielinen.

7 §

Seurakuntayhtymän kieli

Seurakuntayhtymä on yksikielinen, jos siihen kuuluu ainoastaan saman kielisiä seurakuntia, ja kaksikielinen, jos siihen kuuluu erikielisiä seurakuntia tai vähintään yksi kaksikielinen seurakunta. Seurakuntayhtymän enemmistön kieli määräytyy siihen kuuluvien seurakuntien läsnä olevien jäsenten enemmistön kielen mukaan.

8 §

Kirkon keskushallinnon ja hiippakunnan viranomaisten kieli

Kirkolliskokous, piispainkokous ja kirkkohallitus ovat kaksikielisiä viranomaisia.

Hiippakunnan viranomaiset ovat yksikielisiä, jos hiippakuntaan kuuluu vain yksikielisiä seurakuntia, ja kaksikielisiä, jos hiippakuntaan kuuluu vähintään yksi kaksikielinen seurakunta tai seurakuntayhtymä.

Kaksikielinen tuomiokapituli voi toimia seurakunnan tai seurakuntayhtymän kielellä, kun se hoitaa yksikielisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän hallintoon liittyviä tehtäviä.

9 §

Kirkon viranomaisessa noudatettavat kielisäännökset

Jollei tässä laissa toisin säädetä, kirkon viranomaisessa sovelletaan kielilain säännöksiä:

1) oikeudesta käyttää suomen ja ruotsin kieltä viranomaisessa;
2) asian käsittelykielestä viranomaisessa;
3) toimituskirjan ja muun asiakirjan kielestä;
4) kielellisten oikeuksien turvaamisesta;
5) viranomaisen työkielestä;
6) yleisessä tiedottamisessa käytettävästä kielestä;
7) kielellisten oikeuksien edistämisestä.

Hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon viranomaiseen sovelletaan, mitä kielilaissa säädetään valtion viranomaisesta. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaiseen sovelletaan, mitä kielilaissa säädetään kunnallisesta viranomaisesta.

Ahvenanmaan maakunnan alueella sovelletaan Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) kielisäännöksiä. Kirkon jäsenellä, jonka oma kieli on suomi, on omassa asiassaan oikeus käyttää maakunnassa toimivassa seurakunnassa suomen kieltä.

Mitä saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään valtion viranomaisesta, koskee Oulun hiippakunnan tuomiokapitulia ja hiippakuntavaltuustoa, ja mitä kunnan viranomaisesta, koskee saamelaisten kotiseutualueella kokonaan tai osittain olevaa seurakuntaa.

10 §

Toiminnassa käytettävä kieli

Jumalanpalveluksia ja muuta toimintaa on tarpeen mukaan järjestettävä sekä suomen että ruotsin kielellä ja saamelaisten kotiseutualueella myös saamen kielellä. Jumalanpalveluksessa ja kirkollisessa toimituksessa voidaan käyttää muutakin kieltä.

Kirkon jäsenellä on oikeus saada häntä koskevat kirkolliset toimitukset omalla kielellään suomeksi tai ruotsiksi tai saamelaisten kotiseutualueella saameksi.

Seurakuntajaon muuttaminen

11 §

Seurakuntajaon muuttaminen

Seurakuntajaon muuttamisella tarkoitetaan, että:

1) seurakunta lakkaa sen liittyessä toiseen seurakuntaan;

2) seurakunnat lakkaavat niiden yhdistyessä uudeksi seurakunnaksi;

3) seurakunnan alue jaetaan kahden tai useamman seurakunnan kesken siten, että jaettava seurakunta lakkaa;

4) osa seurakunnan alueesta siirretään toiseen seurakuntaan;

5) perustetaan uusi seurakunta; tai

6) seurakunta lakkautetaan.

Seurakuntajaon muuttamisesta päättää kirkkohallitus.

12 §

Seurakunnan nimen muuttaminen

Seurakunnan nimi voidaan muuttaa seurakuntajaon muuttamisessa sovellettavaa menettelyä noudattaen.

13 §

Seurakuntajaon muuttamisen edellytykset

Seurakuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa seurakuntien tai seurakuntayhtymän toimintakykyä, toiminnan taloudellisuutta tai seurakuntalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista.

Seurakuntajakoa voidaan muuttaa vain erityisen painavasta syystä, jos muutoksesta aiheutuu, että seurakunnan enemmistön kieli muuttuu vähemmistön kieleksi.

14 §

Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi

Aloitteen seurakuntajaon muuttamiseksi voi tehdä seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto sekä tuomiokapituli tai piispa. Jos seurakuntajaon muutostarve johtuu kuntajaon muutoksesta tai koskee muuta kuin suomenkielistä, ruotsinkielistä tai kaksikielistä seurakuntaa, asian voi panna vireille myös kirkkohallitus.

Kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston on viipymättä ilmoitettava aloitteesta noudattaen, mitä julkisista kuulutuksista 10 luvun 28 §:ssä ja kirkkojärjestyksessä säädetään.

Seurakunnan jäsenille on varattava mahdollisuus jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluessa aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

Jos kirkkohallitus päättää seurakunnan osan siirtämisestä toiseen seurakuntaan valtioneuvoston tai ministeriön kuntarakennelain (1698/2009) 19 §:n ja 21 §:n 1 tai 2 momentin nojalla tekemää päätöstä vastaavasti, 2 ja 3 momenttia ei sovelleta.

15 §
Omaisuuden siirtyminen

Kun seurakunta yhdistetään toiseen seurakuntaan tai perustettavaan uuteen seurakuntaan, myös sen omaisuus, velat ja muut vastaavat sitoumukset siirtyvät. Jos seurakunnat tulevat kuulumaan seurakuntayhtymään, omaisuuden jakoa koskevat määräykset otetaan seurakuntayhtymän perussääntöön.

Kun seurakuntia jakamalla perustetaan uusi seurakunta tai kun seurakuntajaon muutos vaikuttaa huomattavasti seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumääriin, seurakuntien omaisuus jaetaan seurakuntien kesken. Jakoperusteista säädetään kirkkojärjestyksessä.

Vastuuta velasta tai sitoumuksesta ei saa siirtää ilman velkojan tai muun oikeudenhaltijan suostumusta.

16 §
Järjestelytoimikunta

Kun kirkkohallitus on päättänyt seurakuntajaon muuttamisesta, jolla perustetaan uusi seurakunta tai jolla seurakuntia yhdistetään, tuomiokapitulin on viipymättä asetettava järjestelytoimikunta, joka toimii siihen saakka, kun seurakunnalla on kirkkovaltuusto ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto.

Järjestelytoimikunnan tehtävänä on edustaa uutta tai laajentuvaa seurakuntaa sekä huolehtia sen hallinnon järjestämisestä. Järjestelytoimikunta päättää seurakunnan tuloveroprosentista ja muista seurakunnan toiminnasta aiheutuvista välttämättömistä ja kiireellisistä toimenpiteistä.

Järjestelytoimikuntaan sovelletaan muutoin, mitä kirkkoneuvostosta tai seurakuntaneuvostosta säädetään.

3 luku

Seurakunta ja seurakuntayhtymä

Seurakunta

1 §

Seurakunnan tehtävä

Seurakunta toteuttaa kirkon tehtävää huolehtimalla jumalanpalvelusten pitämisestä, sakramenttien toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta, lähetystyöstä ja muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä.

2 §

Seurakunnan itsehallinto

Seurakunta hoitaa tehtävänsä, hallintonsa ja omaisuutensa tämän lain ja kirkkojärjestyksen sekä erikseen annettujen säädösten mukaan.

Seurakunnat voivat hoitaa asioitaan ja omaisuuttaan myös seurakuntayhtymänä.

3 §

Seurakunnan jäsenen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä aloiteoikeus

Seurakunnan jäsenellä on oikeus osallistua seurakunnan toimintaan ja vaikuttaa seurakunnan päätöksentekoon. Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston on pidettävä huolta monipuolisista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Seurakunnan jäsenille on sopivin tavoin annettava riittävät tiedot yleistä mielenkiintoa herättävistä vireillä olevista seurakunnan ja seurakuntayhtymän asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä ja tehdyistä ratkaisuista. Seurakunnan on tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan edistää erityisesti järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia ja selvittämällä seurakunnan jäsenten mielipiteitä ennen päätöksentekoa.

Seurakunnan jäsenellä on oikeus tehdä aloite seurakunnan ja seurakuntayhtymän toimintaa ja hallintoa koskevassa asiassa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin seurakunta on ryhtynyt aloitteen johdosta.

4 §

Seurakunnan toimielimet

Seurakunnan hallintoa hoitavat kirkkovaltuusto, kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto ja niiden jaostot, johtokunnat sekä seurakunnan viranhaltijat.

Kirkkoneuvoston ja seurakuntaneuvoston jaostoon sovelletaan, mitä kirkkoneuvostosta tai seurakuntaneuvostosta säädetään.

5 §

Kirkkovaltuuston tehtävä ja toimikausi

Kirkkovaltuusto käyttää seurakunnan päätösvaltaa, jollei toisin säädetä tai määrätä. Kirkkovaltuuston toimikausi on neljä kalenterivuotta.

6 §

Kirkkovaltuuston päätösvallan siirtäminen

Kirkkovaltuusto voi siirtää päätösvaltaa kirkkoneuvostolle, sen jaostolle, johtokunnalle, viranhaltijalle ja kirkkoneuvoston varapuheenjohtajalle. Päätösvaltaa ei saa siirtää, jos:

1) kirkkovaltuuston on päätettävä asia tämän lain, kirkkojärjestyksen, niiden nojalla annettujen määräysten tai muun lain mukaan;

2) päätöksen tekemiseen vaaditaan määräenemmistö.

Kirkkovaltuusto ei voi siirtää kirkkoneuvostolle kuuluvaa päätösvaltaa jaostolle, johtokunnalle, viranhaltijalle tai kirkkoneuvoston varapuheenjohtajalle, jos:

1) kirkkoneuvoston on päätettävä asia tämän lain, kirkkojärjestyksen, niiden nojalla annettujen määräysten tai muun lain mukaan;

2) asia koskee esityksen tekemistä kirkkovaltuustolle;

3) asia koskee kirkkovaltuuston tekemän päätöksen täytäntöönpanoa;

4) asian käsittelemistä kirkkoneuvostossa on pidettävä tarpeellisena asian merkityksen vuoksi.

7 §

Hallinto- ja johtosääntö

Kirkkovaltuusto määrää päätösvallan siirrosta hallinto- tai johtosäännössä.

Kirkkovaltuusto hyväksyy seurakunnan hallintosäännön. Hallintosääntö sisältää tarpeelliset määräykset:

1) seurakunnan hallinnon järjestämisestä ja toimielimistä;

2) päätösvallan siirtämisestä toimielimelle ja johtaville viranhaltijoille;

3) toimielinten päätöksentekotavoista ja hallintomenettelyistä;

4) toimielinten kokousmenettelyistä.

8 §

Seurakunnan osa-alueen hallinto

Kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi järjestää seurakunnan osa-aluetta koskevaa hallintoa turvatakseen seurakunnan tehtävän toteutumisen ja osa-alueella asuvien jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi päättää, että seurakunnan osa-alueen asioita hoitamaan asetetun toimielimen jäsenet tai osa jäsenistä valitaan alueella asuvien seurakunnan jäsenten esityksestä ja että toimielimen jäsenten asuinpaikan tulee olla asianomaisella alueella.

9 §

Kirkkovaltuuston päätöksenteon edellytykset

Kirkkoneuvoston on valmisteltava kirkkovaltuuston käsiteltäväksi tulevasta asiasta päätösehdotus, jollei asia koske kirkkovaltuuston toiminnan sisäistä järjestelyä.

Kirkkovaltuuston päätöksen tekemiseen vaaditaan, että vähintään kaksi kolmasosaa läsnä olevista ja enemmän kuin puolet kaikista jäsenistä sitä kannattaa asiassa, joka koskee:

1) kirkollisen rakennuksen, kappelin, seurakuntatalon, seurakunnan virastotalon taikka leiri- tai kurssikeskuksen rakentamista tai hankkimista;

2) kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista, sen käyttötarkoituksen muuttamista taikka muun rakennuksen muuttamista kirkolliseksi rakennukseksi;

3) hautausmaan perustamista tai laajentamista;

4) kiinteän omaisuuden luovuttamista;

5) uuden viran perustamista.

10 §

Kirkkoneuvoston tehtävät

Kirkkoneuvosto, jollei toisin säädetä tai määrätä:

1) johtaa yleisesti seurakunnan toimintaa;

2) valvoo seurakunnan etua, edustaa seurakuntaa ja käyttää sen puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa;

3) johtaa seurakunnan hallintoa ja viestintää sekä seurakunnan talouden ja omaisuuden hoitoa;

4) tekee seurakunnan puolesta sopimukset ja muut oikeustoimet.

11 §

Kirkkovaltuuston päätösten laillisuusvalvonta

Kirkkoneuvosto ei saa panna kirkkovaltuuston päätöstä täytäntöön, jos se on tehty virheellisessä järjestyksessä, kirkkovaltuusto on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muutoin lainvastainen. Asia on viipymättä saatettava kirkkovaltuuston uudelleen käsiteltäväksi.

Seurakuntayhtymä ja seurakuntien yhteistoiminta

12 §

Seurakuntayhtymän perussääntö ja omaisuusluettelo

Seurakuntayhtymän perussäännössä määrätään seurakuntayhtymän toimivaltaan siirrettävät tehtävät ja annetaan tarpeelliset määräykset seurakuntayhtymän ja siihen kuuluvien seurakuntien toimivallan jakautumisesta.

Seurakuntayhtymään liittyvien seurakuntien ja seurakuntayhtymien varat ja velvoitteet siirtyvät seurakuntayhtymälle. Siirtyvän omaisuuden saantokirjana on siitä laadittu perussääntöön liitettävä luettelo.

Perussäännössä voidaan määrätä, että siinä mainittu seurakunnan omaisuus pysyy seurakunnan omistuksessa tai hallinnassa taikka että seurakunta vastaa siinä mainitusta velvoitteesta.

13 §

Päätös seurakuntayhtymän perustamisesta ja perussäännön muuttamisesta

Kirkkohallitus päättää seurakuntayhtymän perustamisesta hyväksymällä seurakuntayhtymän perussäännön ja luettelon sille siirtyvästä omaisuudesta. Kirkkohallitus päättää myös seurakuntayhtymän alueen muutoksesta hyväksymällä perussäännön muutoksen. Kirkkohallituksen on ennen päätöksen tekemistä varattava tuomiokapitulille tilaisuus antaa asiasta lausunto. Jos seurakuntayhtymän perustaminen tai sen alueen muuttaminen ei liity kuntajaon muutokseen, päätöksessä on otettava huomioon 2 luvun 13 §:ssä säädetyt seurakuntajaon muuttamisen edellytykset.

Kirkkohallitus ei saa ilman erityistä syytä poiketa seurakuntien ja seurakuntayhtymien omaisuuden siirtoa koskevasta sopimuksesta.

Yhteinen kirkkovaltuusto päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta perussäännön muutoksesta. Perussäännön muutos on tehtävä 9 §:n 2 momentissa tarkoitetulla määräenemmistöllä, jos muutos koskee:

1) verotulojen jakoperusteiden muuttamista seurakuntien kesken;

2) omaisuuden siirtämistä seurakuntien ja seurakuntayhtymien välillä;

3) viran perustamista ja lakkauttamista koskevan päätösvallan siirtämistä seurakuntayhtymän ja seurakuntien välillä.

14 §

Seurakuntayhtymän purkaminen tai lakkaaminen

Seurakuntayhtymä voidaan purkaa, jos se muodostuu kahden tai useamman kunnan alueella olevista seurakunnista. Purkamisesta päättää yhteinen kirkkovaltuusto. Päätöksessä on määrättävä omaisuuden ja velvoitteiden siirtymisestä seurakunnille tai seurakuntayhtymille.

Seurakuntayhtymä lakkaa, kun seurakuntayhtymään kuuluvat seurakunnat yhdistetään yhdeksi seurakunnaksi. Seurakuntayhtymän varat ja velvoitteet siirtyvät yhdistetylle seurakunnalle.

Jos kaksi tai useampia seurakuntayhtymiä tulee kuntajaon muuttuessa saman kunnan alueelle, muodostettavan seurakuntayhtymän perussäännössä on määrättävä, mikä tai mitkä seurakuntayhtymät lakkaavat.

Jos seurakuntayhtymän omaisuutta on jaettava perussäännön muuttamisen tai seurakuntayhtymän purkamisen johdosta eikä jaosta päästä sopimukseen, jakoon sovelletaan seurakuntajaon yhteydessä tapahtuvasta omaisuuden jaosta annettuja säännöksiä.

15 §

Seurakuntayhtymän tehtävät

Seurakuntayhtymän on hoidettava asiat, jotka koskevat seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien:

1) kirkollisverotusta sekä kirkollisverojen ja muiden yhteisten tulojen jakoa seurakuntien kesken;

2) kirkon keskusrahastoon ja kirkon eläkerahastoon suoritettavia maksuja sekä muuta talouden ja omaisuuden hoitoa;

3) jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämistä seurakuntayhtymän toiminnassa 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla;

4) seuraavia henkilöstöhallintoa koskevia asioita, jollei tästä laista muuta johdu:

a) palkan ja työnantajasuoritusten maksamista, työnantajailmoitusten tekemistä ja palkkakirjanpitoa;

b) virka- ja työehtosopimusten tekemistä ja tulkintaa sekä paikallisesti toteutettavien palkantarkistusten tekemistä tai palkantarkistusta koskevien esitysten tekemistä kirkon työmarkkinalaitokselle;

c) luottamusmiestoimintaa, työsuojelua, työterveyshuoltoa sekä työnantajan ja työntekijän välistä yhteistoimintaa;

5) arkistotointa.

Seurakuntayhtymä päättää seurakunnan kirkkovaltuuston päätettäväksi säädetystä muusta asiasta, jollei päätösvaltaa ole siirretty seurakunnalle perussäännössä tai 16 §:n nojalla.

Seurakuntayhtymälle voidaan siirtää perussäännössä toimivaltaa myös muissa hallintoon ja talouteen liittyvissä asioissa sekä siinä mainituissa seurakunnalliseen toimintaan liittyvissä tehtävissä ja työmuodoissa.

16 §

Seurakuntayhtymän toimielimet ja päätösvalta

Seurakuntayhtymän hallintoa hoitavat yhteinen kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkoneuvosto, seurakuntayhtymän johtokunnat sekä seurakuntayhtymän viranhaltijat.

Seurakuntayhtymän päätösvaltaa käyttää yhteinen kirkkovaltuusto. Se voi siirtää päätösvaltaa hallintosäännössä yhteiselle kirkkoneuvostolle, sen jaostolle ja seurakuntayhtymän johtokunnalle sekä päätöksellään seurakuntaneuvostolle. Päätösvaltaa ei saa siirtää 6 §:ssä eikä 15 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa. Yhteiselle kirkkoneuvostolle voidaan kuitenkin siirtää päätösvaltaa 15 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitetussa asiassa.

Yhteinen kirkkoneuvosto johtaa 15 §:n 3 momentissa tarkoitettua seurakuntayhtymän toimintaa. Yhteisen kirkkoneuvoston päätösvallan siirtämiseen sovelletaan, mitä kirkkoneuvoston päätösvallan siirtämisestä säädetään.

17 §

Yhteisen kirkkovaltuuston päätöksenteon edellytykset

Yhteisen kirkkovaltuuston päätöksentekoon sovelletaan, mitä 9 §:ssä säädetään. Määräenemmistö vaaditaan myös, kun päätös koskee perussäännön muuttamista tai vapaaehtoisesti muodostetun seurakuntayhtymän purkamista.

18 §

Seurakuntaneuvosto

Seurakuntayhtymään kuuluvalla seurakunnalla on seurakuntaneuvosto, joka käyttää seurakunnan päätösvaltaa ja hoitaa ne kirkkoneuvoston tehtävät, jotka eivät kuulu yhteiselle kirkkoneuvostolle, sekä muut sille määrätyt tehtävät. Seurakuntaneuvostossa voi olla jaostoja, joihin sovelletaan, mitä kirkkoneuvoston jaostosta säädetään.

Seurakuntaneuvosto hyväksyy seurakunnan 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun hallintosäännön. Seurakuntaneuvosto voi hallintosäännössä siirtää päätösvaltaansa asettamalleen johtokunnalle, seurakunnan johtavalle viranhaltijalle ja seurakuntaneuvoston varapuheenjohtajalle taikka johtosäännössä seurakunnan viranhaltijalle.

Seurakuntaneuvosto päättää seurakunnalle seurakuntayhtymän talousarviossa osoitettujen varojen käytöstä ja seurakunnan omaisuudesta.

19 §

Toimielimiin sovellettavat säännökset

Yhteiseen kirkkovaltuustoon, yhteiseen kirkkoneuvostoon ja seurakuntayhtymän johtokuntaan sekä asioiden käsittelyyn niissä sovelletaan, mitä vastaavista seurakunnan toimielimistä ja asioiden käsittelystä niissä säädetään.

Seurakuntaneuvostoon sovelletaan, mitä kirkkoneuvostosta säädetään. Seurakuntaneuvoston käsitellessä sille perussäännössä siirrettyä yhteisen kirkkovaltuuston toimivaltaan kuuluvaa asiaa sen käsittelyyn sovelletaan, mitä kirkkovaltuuston päätöksenteon edellytyksistä 9 §:n 2 momentissa sekä 21 ja 27 §:ssä säädetään.

20 §

Sopimukset seurakuntien ja seurakuntayhtymien kesken tai kunnan tai muun julkisyhteisön kanssa

Seurakunnat ja seurakuntayhtymät voivat tehdä sopimuksia tehtäviensä yhteisestä hoitamisesta tai tehtävän hoitamisesta toisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän puolesta.

Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi sopimuksen perusteella huolehtia kunnalle tai muulle julkisyhteisölle kuuluvasta tehtävästä. Jos tehtävää varten perustetaan seurakunnan tai seurakuntayhtymän johtokunta, voidaan sopia, että toinen sopijapuoli saa valita siihen jäseniä, kuitenkin enintään puolet.

Kirkolliset rakennukset ja seurakunnan kiinteistöt

21 §

Kirkollinen rakennus ja lupamenettely

Kirkollinen rakennus on kirkko, kellotapuli, siunaus- ja hautakappeli sekä hautausmaalla oleva niihin rinnastettava rakennus.

Kirkkopihaan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä sankarihautausmaahan sovelletaan, mitä kirkollisesta rakennuksesta säädetään.

Kirkkovaltuuston on haettava kirkkohallituksen lupa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä, jos asia koskee:

1) uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai hankkimista;

2) muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi;

3) suojellun kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka sen käyttötarkoituksen muuttamista;

4) luopumista kirkon käytöstä.

Kirkkohallitus voi liittää lupaa koskevaan päätökseen ehtoja, jotka koskevat rakennuksen ulko- ja sisäasua, rakennustapaa, materiaaleja sekä rakennus- tai korjausmenetelmiä. Kirkkohallituksen on otettava huomioon 22 §:n 1 momentin mukaiset kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteet, kun se käsittelee lupaa suojellun kirkollisen rakennuksen olennaiseen muuttamiseen tai purkamiseen taikka sen käyttötarkoituksen muuttamiseen.

22 §
Kirkollisen rakennuksen suojelu

Kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteena on turvata kirkollinen rakennettu kulttuuriympäristö osana kulttuuriperintöä, vaalia kirkollisen rakennuksen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä.

Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on lain nojalla suojeltu. Kirkkohallitus voi määrätä tätä myöhemmin käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, seurakunnan, tuomiokapitulin tai Museoviraston aloitteesta.

Rakennuksen suojelu käsittää myös sen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen pihapiirin.

23 §
Lausunnot

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on ennen päätöksen tekemistä tai kirkkohallituksen luvan hakemista varattava Museovirastolle tilaisuus antaa lausunto suunnitelmasta, joka koskee suojellun tai vähintään 50 vuotta sitten käyttöön otetun kirkollisen

rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka käyttötarkoituksen muuttamista.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on lisäksi ennen 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä tai kirkkohallituksen luvan hakemista varattava Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tilaisuus antaa asiasta lausunto, jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenanmaalla, tai saamelaiskäräjille, jos rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella.

Kirkkohallituksen on ennen 21 §:n 3 momentissa tarkoitetun luvan myöntämistä varattava tuomiokapitulille tilaisuus antaa asiasta lausunto.

Museovirasto voi antaa ohjeita suojeltua kirkollista rakennusta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

24 §

Kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaaminen

Kirkkohallitus voi päättää kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta, jos:

1) rakennus on sillä tavoin vahingoittunut, ettei sitä voida saattaa ennalleen;

2) seurakunnalla on useita kirkollisia rakennuksia eikä sillä ole tarvetta toiminnassaan enää käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta;

3) rakennuksen suojeleminen ei ole muusta erityisestä syystä enää perusteltua.

Kirkkohallituksen on ennen päätöksen tekemistä varattava Museovirastolle ja lisäksi 23 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai saamelaiskäräjille tilaisuus antaa asiassa lausunto.

Kirkkohallituksen päätöksestä tulee viipymättä ilmoittaa asianomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä kirkollisen rakennuksen sijaintikunnalle.

25 §

Kirkollisen rakennuksen suojelun valvonta

Kirkkohallituksen, tuomiokapitulin tai Museoviraston määräämällä tarkastajalla on oikeus päästä kirkolliseen rakennukseen sen suojelua koskevan asian vireille panemisen tai suojelun noudattamisen ja soveltamisen kannalta tarpeellisten tarkastusten ja tutkimusten suorittamiseksi.

Kirkkohallitus voi kieltää kirkollisessa rakennuksessa tehtävän muutos- tai korjaustyön, jos:

1) siihen ei ole saatu 21 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa;

2) on tehty aloite kyseisen rakennuksen suojelemiseksi.

Päätös voidaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta.

26 §

Kirkollisen rakennuksen suojelun kustannukset

Seurakuntaa, joka ei voi toiminnassaan käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta tai saada siitä muuten kohtuullista hyötyä, ei voida velvoittaa sellaisiin suojelutoimenpiteisiin, joista aiheutuvat kustannukset ovat ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä seurakunta voi osoittaa kaikkien kirkollisten rakennustensa hoitoon ja kunnostamiseen.

27 §

Kiinteän omaisuuden luovuttaminen

Seurakunta voi myydä, vaihtaa tai muuten luovuttaa tai antaa vuokralle vähintään kymmeneksi vuodeksi kiinteää omaisuuttaan tarjouskilpailulla. Tarjouskilpailun on oltava avoin ja siitä on tiedotettava riittävästi.

Jos seurakunta luovuttaa tai antaa vuokralle vähintään kymmeneksi vuodeksi kiinteää omaisuuttaan ilman 1 momentin mukaista tarjouskilpailua, puolueettoman asiantuntijan on arvioitava kiinteistön markkina-arvo tai markkinaperusteinen vuokrataso.

Hautaustoimi

28 §

Hautausmaan perustaminen ja lakkauttaminen

Kirkkovaltuusto päättää hautausmaan perustamisesta, laajentamisesta ja lakkauttamisesta.

29 §

Hautaoikeus

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän velvollisuudesta osoittaa hautasija vainajalle säädetään hautaustoimilaissa (457/2003). Kirkkoneuvosto voi päättää, että

seurakunnan hautausmaahan saadaan haudata muukin kuin hautaustoimilaissa siihen oikeutettu vainaja.

Seurakunta luovuttaa hautaoikeuden kuolemantapauksen yhteydessä. Samalla hautaoikeus voidaan luovuttaa myös vainajan omaisille. Kirkkoneuvosto voi erityisestä syystä päättää hautaoikeuden luovuttamisesta muulloinkin.

Hautaoikeuden haltija voi luovuttaa hautaoikeuden vain seurakunnalle.

30 §

Hautaoikeuden voimassaoloaika

Hautaoikeus luovutetaan enintään 50 vuoden määräajaksi. Määräaika lasketaan haudan luovuttamista seuraavan kalenterivuoden alusta. Hautaoikeuden voimassaoloaika päättyy aikaisintaan sen kalenterivuoden lopussa, jona viimeisestä hautauksesta on kulunut 15 vuotta, ei kuitenkaan ennen kuin hautaa voidaan käyttää uudelleen.

Hautaoikeuden voimassaoloaikaa voidaan oikeudenhaltijan hakemuksesta jatkaa, jollei siitä aiheudu haittaa hautausmaan tarkoituksenmukaiselle järjestelylle tai hoidolle. Hautaoikeus on voimassa vain niin kauan kuin hauta on rauhoitetun hautausmaan osana.

Hautaoikeus lakkaa ilman irtisanomista.

31 §

Hautaoikeuden haltija

Hautaoikeuden haltija edustaa niitä, joita hautaan voidaan haudata, ja käyttää puhevaltaa hautaa koskevissa asioissa siten kuin hautaustoimilaissa sekä tässä laissa ja sen nojalla säädetään tai määrätään.

Hautaa luovutettaessa sovitaan hautaoikeuden haltijasta. Jos sopimusta ei ole tehty vuoden kuluessa haudan luovutuspäivästä tai jos tehtyä sopimusta ei voida olosuhteiden muuttumisen johdosta noudattaa, hautaoikeuden haltijaksi tulee vainajan leski tai, jos leskeä ei ole, ensimmäiseksi hautaan haudatun vainajan lähimmät perilliset. Näiden on valittava hautaoikeuden haltija edustamaan heitä hautaa koskevissa asioissa. Hautaoikeuden uudesta haltijasta on ilmoitettava hautaustoimesta vastaavalle seurakunnan viranomaiselle.

Jos ensimmäiseksi hautaan haudatun vainajan lähimmät perilliset eivät ole sopineet hautaoikeuden uudesta haltijasta, kirkkoneuvosto voi määrätä hautaoikeuden haltijan.

Kirkkoneuvosto voi antaa etusijan paikkakunnalla asuvalle tai sille, joka on huolehtinut haudan hoidosta.

32 §

Hautaamisjärjestys

Hautaa luovutettaessa sovitaan siitä, keitä hautaan voidaan haudata. Jos sopimusta ei ole tehty 31 §:n 2 momentin mukaisesti, hautaan voidaan ensisijaisesti haudata vainaja, jota varten hauta on luovutettu, ja tämän puoliso sekä lisäksi kuolemantapausten mukaisessa järjestyksessä suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa oleva sukulainen ja tämän puoliso. Jos tällaista sukulaista ei ole tai jos hautaoikeuden haltija siihen suostuu, hautaan saadaan haudata vainajan sisar ja veli sekä heidän lapsensa, sanottujen henkilöiden adoptio- ja kasvattilapset sekä näiden kaikkien puolisot.

Hautaustoimesta vastaava seurakunnan viranomainen voi hautaoikeuden haltijan suostumuksella antaa luvan haudata hautaan muunkin vainajan.

33 §

Haudan hoito

Hautaoikeuden haltija vastaa siitä, että hautaa hoidetaan hautausmaan arvon mukaisesti. Kirkkovaltuusto voi kuitenkin päättää, että seurakunnan kustannuksella huolehditaan hautausmaalla tai sen osalla olevien hautojen perushoidosta. Kirkkovaltuusto voi päättää, että seurakunta vastaa haudan hoidosta, jos vainajan muiston vaalimista pidetään seurakunnan kannalta tärkeänä.

Seurakunta voi tehdä hautaoikeuden haltijan kanssa määräaikaisen sopimuksen siitä, että seurakunta ottaa korvauksesta vastuun haudan hoidosta. Seurakunta voi sopia, että hoitokorvaukset sijoitetaan hautainhoitorahastoon, jonka varat käytetään sopimusten mukaisten hautojen hoitoon.

Kirkkoneuvosto voi velvoittaa hautaoikeuden haltijan kunnostamaan haudan, jonka hoito on olennaisesti laiminlyöty. Kunnostamiseen varataan vuoden määräaika siitä, kun päätös on annettu hautaoikeuden haltijalle tiedoksi. Kirkkoneuvosto voi päättää hautaoikeuden menettämisestä, jollei laiminlyöntiä ole korjattu. Päätöksen tiedoksi antamisesta säädetään 10 luvun 26 §:ssä.

34 §

Erimielisyyden ratkaiseminen

Kirkkoneuvosto ratkaisee erimielisyyden hautaoikeudesta, hautaoikeuden haltijasta ja hänen velvollisuuksistaan, siitä keitä hautaan voidaan haudata, hautamuistomerkistä sekä muusta hautaa tai hautaamista koskevasta asiasta, jollei hautaustoimilaissa toisin säädetä.

35 §

Hautaustoimen ohjesääntö, hautausmaakaava ja hautausmaan käyttösuunnitelma

Kirkkovaltuusto hyväksyy hautaustoimen ohjesäännön, hautausmaakohtaisen hautausmaakaavan ja hautausmaan käyttösuunnitelman. Hautaustoimen ohjesäännössä määrätään:

1) haudoista;
2) hautakirjanpidosta;
3) haudan hoidolle asetetuista vaatimuksista;
4) hautamuistomerkkien hyväksymisestä;
5) hautausmaalla noudatettavasta järjestyksestä.

36 §

Hautaustoimen maksut

Hautasijan luovuttamisesta ja hautaamiseen liittyvistä palveluista tulee periä maksut, joiden määräämisessä otetaan huomioon seurakunnalle palvelun tuottamisesta aiheutuvat kustannukset. Hautaustoimessa perittäviin maksuihin sovelletaan lisäksi hautaustoimilain 6 §:ää.

Kirkkovaltuusto päättää haudoista perittävistä maksuista.

37 §

Avopuolison asema

Mitä tämän lain hautaustoimea koskevissa säännöksissä säädetään puolisosta tai leskestä, koskee myös kuolinhetkellä vainajan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa jatkuvasti elänyttä henkilöä.

4 luku

Hiippakunta

1 §

Hiippakunta

Hiippakunta huolehtii itse toiminnastaan ja hoitaa talouttaan tämän lain ja kirkkojärjestyksen sekä niiden nojalla annettujen säännösten mukaan.

2 §

Hiippakunnan toimielimet

Hiippakunnan hallintoa hoitavat piispa, hiippakuntavaltuusto, tuomiokapituli, johtokunnat ja tuomiokapitulin viranhaltijat.

3 §

Piispa

Piispa johtaa hiippakuntansa hallintoa ja toimintaa sekä valvoo seurakuntia ja pappeja.

Arkkihiippakunnassa on arkkipiispa ja piispa, joiden vastuualueiden ja tehtävien jaosta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

4 §

Hiippakuntavaltuusto

Hiippakuntavaltuuston tehtävänä on tukea ja edistää kirkon tehtävän toteutumista hiippakunnassa ja sen seurakunnissa.

Hiippakuntavaltuuston toimikausi alkaa 9 luvun 12 §:ssä tarkoitettua hiippakuntavaltuuston jäsenten vaalia seuraavan toukokuun 1 päivänä ja kestää neljä vuotta.

Hiippakuntavaltuusto voi asettaa toimikaudekseen tuomiokapitulin alaisia johtokuntia, joiden tehtävät määrätään hiippakuntavaltuuston antamissa johtosäännöissä.

5 §

Aloite hiippakuntavaltuustolle

Aloitteen hiippakuntavaltuustolle voi tehdä:

1) hiippakuntavaltuuston jäsen;

2) tuomiokapituli;

3) kirkkoneuvosto;

4) yhteinen kirkkoneuvosto;

5) seurakuntaneuvosto;

6) vähintään kymmenen hiippakuntaan kuuluvan seurakunnan seurakuntavaaleissa äänioikeutettua jäsentä (*jäsenaloite*).

Kaikkien jäsenaloitteen tekijöiden on allekirjoitettava aloite omakätisesti ja merkittävä allekirjoituksensa yhteyteen selvästi nimensä ja syntymäaikansa sekä se seurakunta, jossa hänellä on äänioikeus. Aloiteasiakirjassa on lisäksi mainittava lähettäjän nimi ja yhteystiedot.

Aloitteen tekijälle on ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin hiippakuntavaltuusto on ryhtynyt aloitteen johdosta.

6 §

Tuomiokapituli

Tuomiokapitulin tehtävänä on:

1) hoitaa hiippakunnallista toimintaa, hallintoa ja taloutta;

2) edustaa kirkkoa hiippakunnan asioissa ja käyttää puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa sekä tehdä hiippakuntaa koskevat sopimukset ja muut oikeustoimet;

3) valvoa seurakuntien ja seurakuntayhtymien toimintaa, hallintoa ja viranhaltijoiden ja työntekijöiden sekä muun papiston tehtävien hoitoa;

4) päättää seuraavista papin ja lehtorin virkasuhdetta koskevista asioista siten kuin niistä evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetussa laissa tai kirkkojärjestyksessä säädetään:

a) viranhoitomääräyksen antamisesta ja kielitaitoa koskevan erivapauden myöntämisestä;

b) viran haettavaksi julistamisesta, hakuajan jatkamisesta, uudesta hakuajasta tai virkasuhteen täyttämättä jättämisestä sekä koeajan määräämisestä seurakunnan seurakuntapastorin virkasuhteessa;

c) virantoimituksesta pidättämisestä, lomautukseen liittyvästä lausunnon antamisesta, virkasuhteen irtisanomisesta tai sen purkamisesta;

d) sivutoimiluvan myöntämisestä;

e) kirkkoherran viran lakkauttamisesta sekä kirkkoherran viran ja, jos seurakunnat eivät ole tehneet sopimusta muun papin sijoittamisesta ennen kirkkohallituksen päätöstä, pappien sijoittamisesta seurakuntajaon muutoksen yhteydessä;

5) päättää muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta, jollei päätöstä ole tehty ennen seurakuntajaon muuttamista koskevan päätöksen voimaantuloa, kun seurakunnasta osa on liitetty toiseen seurakuntaan tai uusi seurakunta on perustettu jakamalla seurakunta tai seurakunnat kuuluvat eri hiippakuntiin;

6) hoitaa muut tässä laissa ja kirkkojärjestyksessä sille säädetyt tehtävät sekä ne hiippakunnalliset tehtävät, jotka eivät kuulu muulle hiippakunnan viranomaiselle.

Tuomiokapitulin on ennen 1 momentin 4 kohdan c alakohdassa tarkoitettua virantoimituksesta pidättämistä, virkasuhteen irtisanomista tai sen purkamista varattava seurakunnan kirkkoneuvostolle tai seurakuntaneuvostolle tai seurakuntayhtymän yhteiselle kirkkoneuvostolle tilaisuus antaa asiasta lausunto, jollei päätöstä tehdä seurakunnan tai seurakuntayhtymän esityksestä.

Tuomiokapitulin on käsiteltävä virkasuhteen purkamista koskeva asia kiireellisenä. Koeaikaa koskeva virkasuhteen purkaminen voidaan päättää koeajan päättymistä seuraavassa tuomiokapitulin istunnossa, jos seurakunta tai seurakuntayhtymä on pannut asian tuomiokapitulissa vireille koeaikana. Tuomiokapituli voi päättää papin tai lehtorin virkasuhteen purkamisesta evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 56 §:ssä säädetyn määräajan päättymistä seuraavassa tuomiokapitulin istunnossa, jos asia on seurakunnan esityksestä pantu lain 56 §:ssä säädetyn määräajan aikana tuomiokapitulissa vireille.

Päätöksen 1 momentin 4 kohdan e alakohdassa ja 5 kohdassa tarkoitetuissa asioissa tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan seurakunta tulee kuulumaan. Jos seurakunta jakautuu niin, että osa siitä tulee kuulumaan toiseen hiippakuntaan, päätöksen tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan alue kuului ennen jakautumista. Tuomiokapituli antaa sijoitetulle papille viranhoitomääräyksen.

7 §

Tuomiokapitulin päätösvallan siirtäminen

Tuomiokapitulin päätösvaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle.

Päätösvaltaa ei saa kuitenkaan siirtää, jos asia koskee:

1) pappisvirkaan vihittäväksi hyväksymistä;

2) virka- tai työsopimussuhteen täyttämistä yli kuuden kuukauden ajaksi tai virka- tai työsopimussuhteen päättämistä;

3) hiippakuntavaltuustolle tehtävää esitystä;

4) oikaisuvaatimusta;

5) asiaa, joka on käsiteltävä täysilukuisessa tuomiokapitulissa.

5 luku

Keskushallinto

1 §

Kirkolliskokouksen kokoonpano ja toimikausi

Kirkon edustajina kirkolliskokouksessa ovat:

1) hiippakuntien piispat;

2) kenttäpiispa;

3) 96 valittua edustajaa, joista 32 pappia ja 64 maallikkoa;

4) saamelaiskäräjien valitsema saamelaisten edustaja;

5) valtioneuvoston määräämä edustaja.

Edustajien tulee olla kirkon jäseniä. Yksi 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista maallikkoedustajista tulee valita Ahvenanmaan seurakunnista.

Tuomiokapituli määrää keskuudestaan piispan tilalle pappisjäsenen, jos piispan virka on avoinna tai piispalla on este. Arkkihiippakunnan tuomiokapituli määrää pappisjäsenen vain, jollei arkkipiispa eikä piispa osallistu kirkolliskokoukseen.

Kirkolliskokouksen toimikausi alkaa 9 luvun 12 §:ssä tarkoitettua kirkolliskokousedustajien vaalia seuraavan toukokuun 1 päivänä ja kestää neljä vuotta.

2 §

Kirkolliskokouksen tehtävät

Kirkolliskokous käsittelee asioita, jotka koskevat kirkon oppia ja työtä sekä kirkon lainsäädäntöä, hallintoa ja taloutta.

Kirkolliskokouksen tehtävänä on:

1) hyväksyä ja määrätä käyttöön otettavaksi raamatunkäännös, kristinoppi, virsikirja ja kirkkokäsikirja;

2) käsitellä kysymyksiä, jotka edellyttävät kirkon uskoa ja oppia koskevia tai niihin pohjautuvia periaatteellisia kannanottoja, sekä ryhtyä toimenpiteisiin niiden johdosta;

3) tehdä ehdotuksia kirkkolain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta ja 1 luvun 5 §:n 3 momentissa tarkoitetusta kirkkoa koskevasta muusta lainsäädännöstä sekä hyväksyä kirkkojärjestys;

4) antaa lausuntoja ja tehdä esityksiä valtioneuvostolle kirkon ja valtion suhdetta koskevissa merkittävissä kysymyksissä;

5) päättää kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin ja kirkkojen välisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa;

6) päättää kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisestä ja tämän aseman lakkauttamisesta;

7) hyväksyä kirkon keskusrahaston toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä talousarviot ja päättää:

a) seurakuntien vuosittaisista maksuista kirkon keskusrahastoon;

b) perusteista, joiden mukaan valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetussa laissa (430/2015) tarkoitettu rahoitus jaetaan seurakunnille, seurakuntayhtymille ja kirkkohallitukselle;

8) tarkastuttaa kirkon keskusrahaston ja muiden kirkkohallituksen sekä hiippakuntien viranomaisten hoidossa olevien rahastojen ja muiden varojen tilit ja hallinto, vahvistaa niiden tilinpäätökset ja päättää vastuuvapauden myöntämisestä;

9) käsitellä ne muut asiat, jotka sille tässä tai muussa laissa taikka kirkkojärjestyksessä säädetään.

3 §

Esitykset ja aloitteet kirkolliskokoukselle

Piispainkokouksella, kirkkohallituksella ja hiippakuntavaltuustolla on oikeus tehdä esityksiä sekä edustajalla aloitteita kirkolliskokoukselle.

4 §

Kirkolliskokouksessa määräenemmistöllä tehtävät päätökset

Valiokunnan ehdotus, joka on tullut kirkolliskokouksen täysistunnossa ensimmäisessä käsittelyssä kaikilta kohdiltaan hyväksytyksi, on otettava eri täysistunnossa kokonaisuutena toiseen käsittelyyn sellaisena kuin se on ensimmäisessä käsittelyssä päätetty, jos asia koskee:

1) raamatunkäännöstä, kristinoppia, virsikirjaa tai kirkkokäsikirjaa;

2) kirkon uskoa ja oppia koskevaa tai niihin pohjautuvaa periaatteellista kannanottoa sekä ryhtymistä toimenpiteisiin niiden johdosta;

3) kirkkolain säätämistä, muuttamista tai kumoamista koskevaa ehdotusta tai kirkkojärjestyksen hyväksymistä.

Ehdotus tulee hyväksytyksi, jos sitä toisessa käsittelyssä kannattaa vähintään kolme neljäsosaa annetuista äänistä.

5 §

Piispainkokous

Piispainkokouksen jäseniä ovat hiippakuntien piispat.

Piispainkokouksen tehtävänä on käsitellä kirkon uskoa, opetusta ja työtä koskevia asioita sekä antaa kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta tarkempia määräyksiä siten kuin siitä kirkkojärjestyksessä säädetään.

Piispainkokouksen jäsenellä, kirkolliskokouksella, tuomiokapitulilla ja kirkkohallituksella on oikeus tehdä aloitteita piispainkokoukselle.

6 §

Kirkkohallituksen kokoonpano ja toimikausi

Kirkkohallituksen jäseniä ovat:

1) arkkipiispa puheenjohtajana;

2) piispainkokouksen valitsemat kaksi piispaa;

3) kirkolliskokouksen valitsemat kaksi pappia;

4) kirkolliskokouksen valitsemat maallikkojäsenet, joita valitaan yksi jokaisesta hiippakunnasta.

Maallikkojäsenen tulee olla vaalikelpoinen kirkolliskokouksen maallikkoedustajaksi.

Kirkkohallituksen toimikausi on neljä vuotta.

7 §

Kirkkohallituksen tehtävä

Kirkkohallituksen tehtävänä on hoitaa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa sekä muut tehtävät, joista säädetään tässä tai muussa laissa tai kirkkojärjestyksessä tai jotka eivät kuulu muulle kirkon viranomaiselle.

Kirkkohallitus antaa tämän lain ja kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta tarkempia määräyksiä siten kuin siitä tässä tai muussa laissa ja kirkkojärjestyksessä erikseen säädetään.

Kirkkohallitus hoitaa kirkon suhteita valtioon ja muuhun yhteiskuntaan, valvoo kirkon etua ja antaa valtioneuvoston kirkolta pyytämät lausunnot, jollei 2 §:n 2 momentista muuta johdu.

Kirkkohallitus edustaa kirkkoa ja käyttää sen puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa sekä tekee kirkon puolesta sopimukset ja muut oikeustoimet, jollei 4 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohdasta muuta johdu.

8 §

Kirkkohallituksen päätösvallan siirtäminen

Kirkkohallituksen virastokollegiolle, johtokunnalle tai kirkkohallituksen viranhaltijalle voidaan antaa oikeus ratkaista asioita kirkkohallituksen puolesta siten kuin siitä kirkkojärjestyksessä säädetään.

Virastokollegion jäseniä ovat kirkkohallituksen viraston johtava viranhaltija ja osastonjohtajat.

9 §

Kirkon keskusrahasto

Kirkon keskusrahasto on kirkon yhteinen rahasto, jonka varoja käytetään keskusrahaston talousarvion mukaisesti:

1) taloudellisesti heikossa asemassa olevien seurakuntien ja seurakuntayhtymien tukemiseen sekä seurakuntien yhteistoiminnan ja seurakuntarakenteen kehittämiseen;

2) hautaustoimesta, väestökirjanpidosta sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvistä tehtävistä seurakunnille ja seurakuntayhtymille aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen;

3) hiippakuntien ja kirkon keskushallinnon menoihin;

4) kirkon yhteisiin tarkoituksiin sekä muiden lakiin ja sitoumuksiin perustuvien kirkon menojen suorittamiseen.

Kirkon keskusrahaston kotipaikka on Helsinki.

10 §

Kirkon eläkerahasto

Kirkon eläkerahasto toimii kirkon eläkelaitoksena ja huolehtii sen tehtävistä siten kuin siitä erikseen säädetään.

11 §

Maksut kirkon keskusrahastolle

Jokainen seurakunta tai seurakuntayhtymä suorittaa kirkon keskusrahastolle vuosittain:

1) enintään kymmenen prosenttia viimeksi toimitetun verotuksen laskennallisesta kirkollisverosta (*perusmaksu*);

2) kirkolliskokouksen vahvistamien perusteiden mukaan määräytyvän maksun (*palvelumaksu*) niiden tehtävien hoitamisesta, joista säädetään kirkkojärjestyksen 5 luvun 13 §:n 5 kohdassa.

12 §

Maksujen viivästysseuraamukset

Edellä 11 §:ssä säädettyjen maksusuoritusten viivästyessä niille on maksettava kirkolliskokouksen määräämän korkoprosentin mukaista vuotuista viivästyskorkoa. Korkoprosentti saa olla enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukainen. Viitekoron muutos otetaan huomioon muutosta seuraavan kalenterivuoden alusta. Kirkkohallitus voi erityisestä syystä hakemuksesta vapauttaa seurakunnan ja seurakuntayhtymän suorittamasta viivästyskorkoa kokonaan tai osittain.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän 11 §:n nojalla maksettavaksi määrätty maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

13 §

Keskusrahastoavustukset

Kirkon keskusrahastosta myönnetään seurakunnille ja seurakuntayhtymille verotulojen täydennystä ja harkinnanvaraista avustusta.

14 §

Eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin saadun rahoituksen jakaminen

Kirkon keskusrahasto jakaa valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetussa laissa tarkoitetun vuosittaisen rahoituksen seurakunnille ja seurakuntayhtymille.

Kirkkohallituksella on oikeus käyttää kirkolliskokouksen päätöksen mukainen osa rahoituksesta niihin kirkon yhteisen jäsenrekisterin ylläpitoon liittyviin kirkkohallituksen tehtäviin, joista säädetään laissa.

15 §

Kirkon keskusrahastoa koskevat tarkemmat säännökset

Kirkon keskusrahaston sekä muiden kirkkohallituksen ja hiippakuntien hallussa olevien rahastojen ja varojen tilintarkastukseen sovelletaan tilintarkastuslakia (1141/2015).

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, kirkon keskusrahaston talouden hoidosta, maksujen maksamisesta kirkon keskusrahastolle sekä keskusrahastoavustuksista ja niiden hakemismenettelystä säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

6 luku
Seurakunnan ja kirkon talous

1 §
Varojen käyttäminen

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän varoja saa käyttää ainoastaan niiden tehtävien toteuttamiseen. Kirkon keskusrahaston varoja saa käyttää ainoastaan kirkolle säädettyjen tehtävien toteuttamiseen.

2 §
Kirkollisvero

Seurakunnan jäsenen tulee osallistua seurakunnan, seurakuntayhtymän ja kirkon tehtävien rahoittamiseen maksamalla kirkollisveroa. Kirkollisveron perusteista ja kirkollisverosta vapauttamisesta säädetään evankelis-luterilaisten seurakuntien jäsenten velvollisuudesta suorittaa veroa seurakunnalle annetussa laissa (1013/2012). Kirkollisverosta vapauttamisesta päättää kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto.

Kirkollisverolla katetaan se määrä, joka kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston hyväksymän talousarvion mukaan tarvitaan muiden tulojen lisäksi menojen suorittamiseen. Kirkkovaltuusto tai yhteinen kirkkovaltuusto päättää tuloveroprosentista 0,05 prosenttiyksikön tarkkuudella.

3 §
Tilivelvolliset

Tilivelvollinen on luottamushenkilö tai viranhaltija. Tilivelvollinen ei kuitenkaan ole kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston jäsen, kirkolliskokousedustaja eikä tilintarkastaja.

4 §

Taloussääntö ja taloutta koskevat muut säännökset

Taloushallinnon järjestämisestä määrätään tarkemmin kirkkovaltuuston, yhteisen kirkkovaltuuston tai hiippakuntavaltuuston hyväksymässä taloussäännössä. Kirkkohallitus hyväksyy kirkon keskusrahaston taloussäännön.

Siltä osin kuin tässä laissa tai kirkkojärjestyksessä ei toisin säädetä, seurakunnan, seurakuntayhtymän ja kirkon keskusrahaston kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan kirjanpitolakia (1336/1997) ja tilintarkastukseen julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annettua lakia (1142/2015).

5 §

Tilintarkastajan tehtävät

Tilintarkastajan on tarkastettava hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän tilintarkastus on suoritettava viimeistään toukokuun loppuun mennessä sekä kirkon keskusrahaston tilintarkastus maaliskuun loppuun mennessä.

Tilintarkastajan on tarkastettava, että:

1) hallintoa on hoidettu laillisesti ja asianomaisten toimielinten ja viranhaltijoiden päätösten mukaisesti;

2) tilinpäätös on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti ja se antaa oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista;

3) sisäinen valvonta on järjestetty asianmukaisesti.

Tilintarkastajan on viipymättä ilmoitettava havaitsemistaan epäkohdista kirkkoneuvostolle, yhteiselle kirkkoneuvostolle, tuomiokapitulille tai kirkkohallitukselle.

Tilintarkastuksesta on annettava kirkkovaltuustolle, yhteiselle kirkkovaltuustolle tai kirkolliskokoukselle kultakin tilikaudelta tarkastuskertomus. Tarkastuskertomuksessa on esitettävä, voidaanko tilinpäätös hyväksyä ja tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus.

6 §
Tilintarkastajan vastuu

Tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä.

Tilintarkastajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa ja kirkkojärjestyksessä säädettyä tilintarkastajan tehtävää. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

7 luku

Pappisvirka, papin ja lehtorin virka sekä eräitä virka- ja työsopimussuhteita koskevat säännökset

1 §
Pappisvirka, pappi ja lehtori

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *pappisviralla* luterilaisten tunnustuskirjojen mukaista evankeliumin julistamiseksi ja sakramenttien jakamiseksi asetettua kirkon virkaa, johon kutsutaan ja johon vihitään pappisvihkimyksessä;

2) *papilla* henkilöä, joka kirkkojärjestyksen mukaisesti on joko vihitty pappisvirkaan tai jolle on myönnetty oikeus toimittaa pappisvirkaa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa;

3) *lehtorilla* henkilöä, jolle tuomiokapituli on hakemuksesta myöntänyt oikeuden toimia lehtorina ja joka tuomiokapitulin antaman viranhoitomääräyksen tai oikeutuksen perusteella toimii lehtorina seurakunnan, seurakuntayhtymän, laitoksen tai muun yhteisön palveluksessa;

4) *papin viralla* hallinnollisella päätöksellä perustettua seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen virkaa, johon voidaan valita vain pappi.

2 §

Kelpoisuusvaatimukset eräisiin virka- ja työsopimussuhteisiin

Seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen virka- tai työsopimussuhteeseen voidaan ottaa vain konfirmoitu kirkon jäsen, jos tehtävät liittyvät kirkon jumalanpalveluselämään, diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen, sielunhoitoon tai edustamiseen. Muutoin kelpoisuusvaatimuksista säädetään evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetussa laissa.

Tuomiokapituli voi myöntää 1 momentissa tarkoitetusta kelpoisuusvaatimuksesta erivapauden muun kristillisen kirkon tai kristillisen uskonnollisen yhdyskunnan papille, jos kirkolliskokous on hyväksynyt tuon kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan kanssa tehdyn sopimuksen pappisviran vastavuoroisen hoitamisen edellytyksistä. Erivapaus voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi.

Papin virkaan voidaan antaa viranhoitomääräys vain papille ja lehtorin virkaan vain lehtorille.

3 §

Virka- ja työsopimussuhteen päättyminen viranhaltijan tai työntekijän erottua kirkosta

Jos viranhaltija tai työntekijä, joka on 2 §:n 1 momentissa tarkoitetussa virka- tai työsopimussuhteessa, eroaa kirkosta, virka- tai työsopimussuhde päättyy ilman irtisanomista. Irtisanovan viranomaisen on päätöksellään viipymättä todettava virka- tai työsopimussuhde päättyneeksi. Virka- tai työsopimussuhde katsotaan päättyneeksi sinä päivänä, kun irtisanova viranomainen on antanut virka- tai työsopimussuhteen päättymistä koskevan päätöksen tiedoksi viranhaltijalle tai työntekijälle.

Ennen kuin virka- tai työsopimussuhde todetaan päättyneeksi, viranhaltijalle tai työntekijälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

4 §

Kirjallinen varoitus ja pappisvirasta pidättäminen

Tuomiokapituli voi antaa papille kirjallisen varoituksen tai pidättää hänet pappisvirasta vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi, jos:

1) pappi ei ole pysynyt kirkon tunnustuksessa;

2) pappi toimii vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta tai laiminlyö niitä taikka käyttäytyy papille sopimattomalla tavalla.

Tuomiokapituli voi pidättää papin pappisvirasta tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi, jos papin voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyneen:

1) virantoimituksessa virkarikokseen tai muuten menetelleen virantoimituksessa velvollisuuksiensa vastaisesti;

2) virantoimituksen ulkopuolella rikokseen ja asiassa ilmenneillä seikoilla voi olla vaikutusta hänen edellytyksiinsä hoitaa pappisvirkaa.

Ilmeinen virkarikos on ilmoitettava viipymättä poliisille.

Piispa voi pidättää papin väliaikaisesti pappisvirasta 2 momentissa tarkoitetulla perusteella enintään neljän viikon ajaksi. Piispan on viipymättä saatettava pappisvirasta pidättäminen tuomiokapitulin päätettäväksi.

Päätös pappisvirasta pidättämisestä voidaan panna täytäntöön heti.

5 §

Pappisvirasta eroaminen ja pappisviran menettäminen

Eron pappisvirasta myöntää tuomiokapituli hakemuksesta.

Tuomiokapituli määrää papin menettämään pappisvirkansa, jos:

1) pappi on eronnut kirkosta;

2) pappi ei ole 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun pappisvirasta pidättämisen kuluessa pyytänyt eroa pappisvirasta tai osoittanut tahtovansa pysyä kirkon tunnustuksessa.

Tuomiokapituli voi määrätä papin menettämään pappisvirkansa, jos:

1) papin toiminta vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta tai velvollisuuksien laiminlyönti taikka käyttäytyminen osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan pappina;

2) hänet on tuomittu rangaistukseen sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan pappina.

6 §

Lehtorin viran velvollisuudet

Lehtorille, joka ei pysy kirkon tunnustuksessa, tuomiokapituli voi antaa kirjallisen varoituksen tai pidättää hänet lehtorin viran toimittamisesta vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tuomiokapituli määrää lehtorin menettämään oikeutensa toimia lehtorina, jos lehtori on eronnut kirkosta tai jos lehtori ei ole 1 momentissa tarkoitetun lehtorin viran toimittamisesta pidättämisen kuluessa luopunut oikeudestaan toimia lehtorina tai osoittanut tahtovansa pysyä kirkon tunnustuksessa.

7 §

Poikkeus julkisesta hakumenettelystä

Evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettua julkista hakumenettelyä ei sovelleta, kun tuomiokapituli antaa virkaan soveltuvalle papille viranhoitomääräyksen seurakunnan seurakuntapastorin virkaan toistaiseksi tai kun tuomiokapituli määrää seurakunnan papin virkaan väliaikaisen hoitajan.

8 §

Papin viran ja lehtorin viran haltijan virkasuhteen päättyminen ilman irtisanomista

Papin viran haltijan tai lehtorin viran haltijan virkasuhde päättyy ilman irtisanomista ja irtisanomisaikaa:

1) jos tuomiokapituli on 5 §:n perusteella myöntänyt papille eron pappisvirasta tai määrännyt hänet menettämään pappisvirkansa;

2) jos tuomiokapituli on 6 §:n perusteella määrännyt lehtorin menettämään oikeutensa toimia lehtorina.

9 §

Rippisalaisuus

Yksityisessä ripissä tai muuten sielunhoidossa papille uskottua asiaa ei saa ilmaista eikä myöskään sitä henkilöä, joka papille on uskoutunut.

Kun pappia kuullaan todistajana, hän ei saa ilmaista sitä, mitä yksityisessä ripissä tai sielunhoidossa on hänelle uskottu.

Jos joku yksityisessä ripissä tai sielunhoidossa ilmaisee yleisen lain mukaan ilmiannettavan törkeän rikoksen olevan hankkeilla, papin on kehotettava häntä ilmoittamaan asiasta viranomaisille tai sille, jota vaara uhkaa. Jollei hän suostu siihen, papin on annettava asiasta viranomaisille tietoa sen verran kuin on mahdollista asianomaisen tulematta ilmi suoraan tai välillisesti.

Mitä 1–3 momentissa säädetään papista, koskee myös lehtoria.

8 luku
Henkilötietojen käsittely ja kirkonkirjojen pito

1 §
Suhde muuhun lainsäädäntöön

Henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 96/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuoja-asetus*, sekä tietosuojalaissa (1050/2018).

Jollei tässä laissa toisin säädetä:

1) henkilötietojen käsittelyyn diakoniatyössä sovelletaan lisäksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 11 ja 13 §:ää ja 3 lukua, sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015), potilaan asemasta ja oikeudesta annetun lain (785/1992) 12 ja 13 §:ää sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetusta potilasasiakirjoista (298/2009);

2) kirkonkirjojen pitoon sovelletaan lisäksi uskontokuntien jäsenrekistereistä annettua lakia (614/1998) sekä väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettua lakia (661/2009);

3) oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan muutoin, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

2 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Seurakunta, seurakuntayhtymä, tuomiokapituli tai kirkkohallitus saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

3 §

Kirkonkirjat

Kirkonkirjoja ovat:

1) kirkon yhteinen jäsentietojärjestelmä (*jäsenrekisteri*);

2) manuaaliset kirkonkirjat.

Manuaalisia kirkonkirjoja ovat ennen vuotta 2005 pidetyt perhelehdet ja luettelot kastetuista, rippikoulun käyneistä ja konfirmoiduista sekä henkilöistä, joiden avioliiton esteistä on toimitettu tutkinta, avioliittoon vihityistä, kuolleista ja haudatuista, muuttaneista, kirkosta eronneista ja kirkkoon liittyneistä. Manuaalisia kirkonkirjoja ovat myös ennen uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain voimaantuloa pidetyt kirkolliset väestörekisterit ja niihin kuuluvat asiakirjat.

Manuaalisista kirkonkirjoista jäsenrekisteriin talletetut tiedot ovat osa jäsenrekisteriä.

4 §

Jäsenrekisterin tietosisältö

Jäsenrekisteriin talletetaan kirkon jäsenistä uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 4 ja 5 §:n mukaiset tiedot. Manuaalisista kirkonkirjoista jäsenrekisteriin talletetaan vastaavat tiedot.

Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 5 §:n 6 ja 7 kohdassa tarkoitetuista tiedoista säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä.

Jäsenrekisteriin voidaan tallettaa tietoja kirkkoon kuulumattomasta henkilöstä uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 5 §:n 3–5 kohdan nojalla. Näiden tietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä tässä luvussa säädetään jäsentä koskevien tietojen käsittelystä.

5 §

Kirkonkirjojen rekisterinpitäjät

Jäsenrekisterin rekisterinpitäjiä ovat seurakuntien yhteiset keskusrekisterit ja kirkkohallitus. Rekisterinpitäjä vastaa omassa toiminnassaan tietosuoja-asetuksen III luvussa säädettyjen rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta sekä 5 artiklan 2 kohdassa, 24 ja 25 artiklassa ja 31–34 artiklassa säädetyistä rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja vastuista.

Keskusrekisteri vastaa siihen kuuluvien seurakuntien jäsenten osalta lisäksi muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista kirkonkirjojen rekisterinpitäjän tehtävistä, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Jäljempänä 12 §:ssä tarkoitettujen käyttöoikeusrekisterin ja lokirekisterin rekisterinpitäjä on kirkkohallitus.

6 §

Keskusrekisterin ja keskusrekisterin johtajan tehtävät

Keskusrekisterin tehtävänä on siihen kuuluvien seurakuntien osalta, jollei tässä laissa toisin säädetä:

1) ylläpitää jäsenrekisterin tietoja seurakuntien jäsenistä;

2) antaa väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:ssä tarkoitettuja todistuksia, otteita tai näitä vastaavia muita yksittäisiä kirjallisia selvityksiä sekä yksittäisiä tietoja henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi;

3) suorittaa avioliittolain (234/1929) 10 §:ssä tarkoitettu avioliiton esteiden tutkinta sekä huolehtia kirkollisen toimituksen yhteydessä etu- ja sukunimilain (946/2017) 22 ja 23 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta;

4) pitää kirkonkirjojen tiedot seurakunnan ja seurakuntayhtymän käytettävissä 8 §:n 1 ja 2 momentin mukaisessa tarkoituksessa.

Keskusrekisterin johtajan tehtävänä on:

1) päättää kirkonkirjojen pitämistä koskevista asioista;

2) päättää jäsentä koskevien tietojen käsittelystä;

3) huolehtia rekisteritietojen virheettömyydestä;

4) päättää kirkonkirjaan talletettujen kirkon jäsenten yksittäisten tietojen luovuttamisesta todistuksena, otteena tai jäljennöksenä;

5) päättää työtehtävän edellyttämän käyttöoikeuden myöntämisestä keskusrekisteriin kuuluvien seurakuntien jäseniä koskevien tietojen käsittelyyn, jollei hän ole antanut tehtävää keskusrekisterin muulle viranhaltijalle.

7 §

Jäsenrekisteriin liittyvät kirkkohallituksen tehtävät

Kirkkohallitus vastaa jäsenrekisterin:

1) yleisestä toimivuudesta;

2) rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä;

3) tietohallinnosta;

4) tietoturvallisuudesta;

5) tietojen sähköisestä arkistoinnista.

Kirkkohallitus päättää työtehtävien edellyttämien käyttöoikeuksien myöntämisestä jäsenrekisterin tietojen muuhun kuin 6 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuun käsittelyyn.

Kirkkohallitus päättää jäsenrekisterin tietojen teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla tapahtuvasta luovuttamisesta ja muusta kuin kirkon jäsenten yksittäisten tietojen luovuttamisesta. Jäsenrekisterin tietoja voidaan luovuttaa vain, jos tässä tai muussa laissa säädetyt edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat olemassa. Luovutettavan tiedon tulee olla välttämätön siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutetaan. Ennen tietojen luovuttamista on varmistettava, että vastaanottajalla on tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain mukainen oikeus käsitellä tietoja.

Ennen tietojen luovuttamista kirkkohallitus voi tarvittaessa vaatia käyttäjältä selvityksen siitä, miten luovutettavien tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitus järjestää. Selvitys on annettava kirjallisesti ja siinä on ilmoitettava, kuinka luovutettavien tietojen hallinnollinen ja fyysinen turvallisuus sekä henkilöstö-, tietoliikenne-, ohjelmisto-, tietoaineisto-, käyttö- ja laitteistoturvallisuus on tarkoitus varmistaa. Tietojen luovuttamiseen jäsenrekisteristä teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sovelletaan lisäksi, mitä 10 luvun 8 §:ssä säädetään.

8 §

Kirkonkirjojen tietojen käsittely

Kirkonkirjojen tietoja käytetään seurakunnan ja seurakuntayhtymän toiminnassa ja hallinnossa sekä kirkon jäsenten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa.

Seurakunta ja seurakuntayhtymä voivat käsitellä kirkonkirjojen tietoja:

1) 3 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamisessa;

2) seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin toimittamisessa;

3) muussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamisessa.

Tuomiokapituli voi käsitellä kirkonkirjojen tietoja:

1) tässä tai muussa laissa taikka niiden nojalla säädettyjen pappisvirkaan, lehtorin ja papin virkaan liittyvien tehtävien hoitamisessa;

2) hiippakunnallisten vaalien toimittamisessa;

3) 4 luvun 5 §:ssä tarkoitetun jäsenaloitteen käsittelyssä.

Kirkkohallitus saa käsitellä kirkonkirjojen tietoja:

1) 5 §:n 1 momentissa ja 7 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa;

2) kirkollisten vaalien toimittamisessa;

3) tilastojen laatimisessa;

4) kirkon toimintaan liittyvien tutkimusten tekemisessä.

9 §

Jäsenrekisterin tietojen tallettaminen, luovuttaminen ja korjaaminen

Tiedon kirkollisesta vihkimisestä, avioliiton siunaamisesta, rippikoulun käymisestä, konfirmaatiosta ja hautaan siunaamisesta saa tallettaa jäsenrekisteriin muukin keskusrekisteri kuin se, johon kuuluvan seurakunnan jäsentä tieto koskee.

Keskusrekisteri voi luovuttaa väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:ssä tarkoitettuja todistuksia, otteita tai näitä vastaavia muita yksittäisiä kirjallisia selvityksiä muun keskusrekisterin kirkollisista väestökirjoista ja niihin liittyvistä asiakirjoista, jos tiedot ovat osa jäsenrekisteriä.

Tiedon luovuttamisen yhteydessä jäsenrekisteriin tallennettu tieto voidaan korjata tai puuttuva tieto lisätä. Tämä voidaan tehdä riippumatta siitä, minkä keskusrekisterin seurakunnan jäsentä tieto koskee.

10 §

Vastuu käsittelytoimista

Keskusrekisterin ja kirkkohallituksen työsopimussuhteiseen työntekijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen käsitellessään jäsenrekisterin jäsen- ja väestötietoja. Työntekijän vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Jäsenrekisteriin 9 §:ssä tarkoitetun tiedon tallettanut tai korjannut keskusrekisteri vastaa talletetun tai korjatun tiedon virheettömyydestä.

11 §

Jäsenrekisterin tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta

Kirkkohallituksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada jäsenrekisteristä teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla luovutettujen tietojen käyttäjältä tietojen käytön seurantaa ja valvontaa varten välttämättömiä tietoja.

Kirkkohallituksen määräämällä tarkastajalla on oikeus toimittaa tarkastus jäsenrekisteristä teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla luovutettujen tietojen käytön ja suojauksen valvomiseksi. Tarkastajalla on oikeus tutkia salassapitosäännösten estämättä jäsenrekisteristä luovutettujen tietojen käsittelyssä käytetyt laitteet ja ohjelmistot sekä päästä tässä yhteydessä muihin kuin kotirauhan piiriin kuuluviin tiedon käyttäjän hallinnassa oleviin tiloihin. Tarkastus on toteutettava niin, että siitä ei aiheudu tarkastuksen kohteelle tarpeettomasti haittaa eikä kustannuksia.

12 §

Jäsenrekisterin käyttöoikeusrekisteri ja lokirekisteri

Kirkkohallituksen on pidettävä käyttöoikeuksien hallintaa varten käyttöoikeusrekisteriä niistä henkilöistä, joille on myönnetty oikeus jäsenrekisterin tietojen käsittelyyn. Käyttöoikeusrekisteriin talletetaan:

1) käyttäjän nimi, henkilötunnus, käyttäjätunnus ja organisaatio;

2) tiedot käyttöoikeuden sisällöstä ja laajuudesta;

3) tiedot käyttöoikeuspäätöksestä.

Kirkkohallituksen on pidettävä jäsenrekisterin tietojen käsittelystä lokirekisteriä käytön seurantaa, valvontaa ja suojausta varten. Lokirekisteriin talletetaan:

1) käyttäjän käyttäjätunnus;

2) käsittelyn tapahtuma-ajankohta;

3) käsitellyt tiedot tai tietoryhmät.

Kirkkohallituksen on säilytettävä käyttöoikeusrekisteriin talletetut tiedot viisi vuotta käyttöoikeuden päättymisestä lukien ja lokirekisteriin talletetut tiedot viisi vuotta niiden tallentamisajankohtaa seuraavan kalenterivuoden alusta lukien.

Kirkkohallituksen oikeuteen käyttää ja luovuttaa käyttöoikeusrekisterin ja lokirekisterin tietoja sovelletaan, mitä Digi- ja väestötietoviraston oikeudesta käyttää ja luovuttaa käyttäjärekisterin ja lokirekisterin tietoja säädetään väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 54 §:n 1 momentissa sekä 55, 57 ja 58 §:ssä.

13 §

Kirkkohallituksen määräykset

Kirkkohallitus antaa tarkempia määräyksiä:

1) jäsenrekisterin yleisestä toimivuudesta, rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä, tietohallinnosta ja tietoturvallisuudesta;

2) kirkonkirjojen järjestämisestä, säilyttämisestä ja hävittämisen edellytyksistä.

Kirkkohallitus määrää tietojen luovuttamisesta perittävistä maksuista.

14 §

Kirkonkirjojen säilyttäminen ja tallettaminen

Kirkonkirjat säilytetään pysyvästi, jollei kirkkohallitus 13 §:n 1 momentin nojalla erikseen tiettyjen tietojen tai asiakirjojen osalta toisin määrää.

Manuaalisia kirkonkirjoja voidaan tallettaa arkistolaitokseen. Tallettamisesta säädetään kirkkojärjestyksessä. Talletetut kirkonkirjat ovat seurakunnan ja seurakuntayhtymän omaisuutta.

Pysyvästi säilytettävien jäsenrekisteritietojen säilyttäminen voidaan antaa myös ulkopuolisen palveluntarjoajan hoidettavaksi siten kuin kirkkohallitus päättää.

15 §

Ilmoitusvelvollisuus

Kun pappi on kastanut tai siunannut hautaan henkilön, hänen on välittömästi ilmoitettava toimituksesta sille keskusrekisterille, johon kuuluvan seurakunnan jäseneksi henkilö tulee tai jonka jäsen hän oli. Jos pappi on kastanut tai siunannut hautaan muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluneen henkilön, tulee ilmoitus tehdä kyseiselle uskonnolliselle yhdyskunnalle. Ilmoituksen tulee sisältää ainakin henkilön nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika, tieto toimituksesta ja sen ajankohdasta sekä tieto alaikäisen kastetun lapsen huoltajista ja kummeista.

Jäsenrekisteriin talletetun 9 §:n 3 momentissa tarkoitetun tiedon korjaamisesta on ilmoitettava rekisteröidylle, jollei ilmoitusta ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Korjauksesta on ilmoitettava seurakunnan jäsenen keskusrekisterille, jos tiedon on korjannut muu keskusrekisteri kuin se, johon kuuluvan seurakunnan jäsentä tieto koskee.

Avioliittoon vihkimisestä tehtävästä ilmoituksesta säädetään erikseen.

9 luku

Luottamushenkilöt ja vaalit

Yleiset säännökset luottamustoimesta ja vaalikelpoisuudesta

1 §

Luottamushenkilö

Luottamushenkilö on seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan tai kirkon keskushallinnon toimielimeen tai muuhun luottamustoimeen valittu henkilö. Viranhaltija tai työntekijä, joka on tehtävänsä perusteella toimielimen jäsenenä, ei ole luottamushenkilö.

Luottamushenkilön tulee edistää kirkon parasta sekä toimia luottamustoimessaan arvokkaasti ja tehtävän edellyttämällä tavalla.

2 §

Vaalikelpoisuus luottamustoimeen

Vaalikelpoinen seurakunnan ja seurakuntayhtymän luottamustoimeen on kristillisestä vakaumuksesta tunnettu 18 vuotta täyttänyt seurakunnan konfirmoitu jäsen, joka ei ole vajaavaltainen. Vaalikelpoisuusiän on täytyttävä vaalipäivänä.

Vaalikelpoinen hiippakunnan ja kirkon keskushallinnon luottamustoimeen on hiippakuntaan kuuluvan seurakunnan vaalikelpoinen maallikkojäsen ja hiippakuntaan kuuluva pappi.

Vaalikelpoinen hiippakuntavaltuuston saamelaisjäseneksi ja kirkolliskokouksen saamelaisedustajaksi on maallikkojäsen, joka on äänioikeutettu saamelaiskäräjävaaleissa ja vaalikelpoinen seurakunnan luottamustoimeen.

Vaalikelpoinen Ahvenanmaalta valittavaksi hiippakuntavaltuuston jäseneksi ja kirkolliskokousedustajaksi on Ahvenanmaan maakunnassa sijaitsevan seurakunnan vaalikelpoinen maallikkojäsen.

3 §

Vaalikelpoisuuden rajoitus

Luottamustoimeen voidaan valita vain sellainen vaalikelpoinen henkilö, joka on antanut tehtävään suostumuksensa.

Seurakuntavaaleissa ei seurakunnan luottamustoimeen saa valita tähän seurakuntaan palvelussuhteessa olevaa henkilöä. Jos seurakunta kuuluu seurakuntayhtymään, ei seurakuntayhtymään tai siihen kuuluvaan seurakuntaan palvelussuhteessa oleva henkilö ole vaalikelpoinen tämän seurakuntayhtymän eikä siihen kuuluvan seurakunnan luottamustoimeen.

Tuomiokapituliin palvelussuhteessa oleva henkilö tai virkansa perusteella tuomiokapitulin jäsenenä oleva henkilö ei ole vaalikelpoinen hiippakunnan luottamustoimeen. Kirkkohallitukseen palvelussuhteessa oleva henkilö ei ole vaalikelpoinen kirkkohallituksen jäseneksi. Kirkkohallituksen viraston johtava viranhaltija ja kirkkohallituksen osastonjohtaja ei ole vaalikelpoinen kirkolliskokousedustajaksi.

Määräaikaisesti pappisvirasta pidätetty pappi ei ole vaalikelpoinen pappisvirkaan perustuvaan luottamustoimeen. Jos tuomioistuin on määrännyt papin viralta pantavaksi, hän ei ole vaalikelpoinen pappisvirkaan perustuvaan luottamustoimeen ennen kuin hän on saanut tuomiokapitulilta uuden viranhoitomääräyksen papin virkaan.

4 §

Vaalikelpoisuuden menettäminen ja ero luottamustoimesta

Toimielimen jäsenen menettäessä vaalikelpoisuutensa kesken toimikauden hänet vapautetaan luottamustoimesta. Luottamushenkilö ei menetä vaalikelpoisuuttaan toimielimeen, jos hänet otetaan 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuun palvelussuhteeseen enintään kuuden kuukauden pituiseksi määräajaksi. Palvelussuhteen kestäessä hän ei kuitenkaan saa hoitaa luottamustointaan.

Luottamustoimesta voi erota pätevästä syystä.

5 §

Luottamustoimesta pidättäminen ja erottaminen

Jos on syytä epäillä, että luottamushenkilö on toimessaan syyllistynyt virkarikokseen tai muutoin menetellyt siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, häneltä on vaadittava asiasta selvitys. Jos kysymyksessä on ilmeinen virkarikos, asiasta on viipymättä tehtävä rikosilmoitus. Luottamushenkilö voidaan tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamustoimestaan, jollei hän ole itse ilmoittanut vetäytyvänsä toimestaan.

Jos luottamushenkilö on asetettu syytteeseen rikoksesta, jonka laatu ja tekotapa osoittavat, ettei hän voi toimia luottamustoimessaan sen edellyttämällä tavalla, hänet voidaan oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamustoimestaan.

Jos luottamushenkilö vaalin toimittamisen jälkeen on lainvoimaisella päätöksellä tuomittu vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi, hänet voidaan erottaa luottamustoimestaan.

Päätös luottamustoimesta pidättämisestä voidaan panna heti täytäntöön. Päätös luottamustoimesta erottamisesta pannaan heti täytäntöön.

6 §

Päätösvalta luottamushenkilöä koskevassa asiassa

Luottamustoimesta vapauttamisesta, eron myöntämisestä, pidättämisestä tai erottamisesta päättää se toimielin, joka on valinnut luottamushenkilön. Seurakuntavaaleilla, hiippakuntavaltuuston jäsenten vaaleilla tai kirkolliskokousedustajien vaaleilla

valittua luottamushenkilöä koskevan päätöksen tekee kuitenkin se toimielin, jonka jäsen luottamushenkilö on.

Toimielimen puheenjohtaja voi väliaikaisesti päättää luottamustoimesta pidättämisestä ennen toimielimen kokousta. Puheenjohtajan on saatettava asia välittömästi toimielimen päätettäväksi. Puheenjohtajan päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kirkollisvalitusta.

7 §

Luottamustoimen hoitaminen

Luottamushenkilö pysyy toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu, ja sen jälkeenkin, kunnes toinen on valittu hänen sijaansa. Luottamushenkilön on hoidettava tointaan siihen saakka, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu, jos:

1) luottamushenkilövaalista on tehty kirkollisvalitus;

2) eroa ei ole myönnetty;

3) kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto on 3 luvun 11 §:n nojalla jättänyt kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston vaalipäätöksen täytäntöön panematta.

Seurakuntavaaleilla, hiippakuntavaltuuston jäsenten vaaleilla tai kirkolliskokousedustajien vaaleilla valitun luottamushenkilön tilalle kutsutaan varajäsen tai varaedustaja, jos luottamushenkilö kuolee, menettää vaalikelpoisuutensa, hänelle myönnetään ero tai hänet pidätetään taikka erotetaan luottamustoimesta. Muuhun luottamustoimeen on valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö.

8 §

Naisten ja miesten edustus toimielimissä

Jollei erityisestä syystä muuta johdu, tulee kirkollisessa toimielimessä olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia lukuun ottamatta kirkolliskokousta, hiippakuntavaltuustoa, tuomiokapitulia, kirkkovaltuustoa, yhteistä kirkkovaltuustoa ja seurakuntaneuvostoa.

Seurakuntavaalit ja kirkkoherran välitön vaali

9 §

Seurakuntavaalit

Seurakuntavaalit ovat välittömät, salaiset ja suhteelliset.

Seurakuntavaaleissa valitaan seurakunnan kirkkovaltuuston tai seurakuntayhtymässä yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston jäsenet. Vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi samanaikaisesti kaikissa seurakunnissa.

10 §

Poikkeukselliset seurakuntavaalit

Kun kesken vaalikauden tapahtuu seurakuntajaon muutos, seurakunta liittyy seurakuntayhtymään tai eroaa siitä taikka seurakuntayhtymä puretaan, kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto ja seurakuntaneuvosto muodostetaan edellisten vaalien tulosten perusteella.

Ylimääräiset vaalit toimitetaan, jos 1 momentissa tarkoitettu menettely ei ole mahdollinen tai jokin seurakunta vaatii vaaleja. Muutoksen ollessa vähäinen tai jäljellä olevan toimikauden lyhyt kirkkohallitus voi päättää, että ylimääräisiä vaaleja ei toimiteta tai että seurakuntayhtymässä yhteisenä kirkkovaltuustona toimii jakamattoman seurakunnan kirkkovaltuusto tai entinen yhteinen kirkkovaltuusto.

Jos seurakunta yhdistetään toiseen seurakuntaan, kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston jäsenten paikat jaetaan seurakuntien kesken sen mukaan kuin kirkkojärjestyksessä tarkemmin säädetään yhteisen kirkkovaltuuston paikkojen jaosta.

Ylimääräisissä seurakuntavaaleissa valittujen toimikausi kestää kulumassa olevan vaalikauden loppuun. Jos vaali toimitetaan vaalikauden viimeisenä vuonna, toimikausi kestää seuraavan vaalikauden loppuun.

11 §

Äänioikeus seurakuntavaaleissa ja kirkkoherran välittömässä vaalissa

Seurakuntavaaleissa äänioikeus on jokaisella kirkon jäsenellä, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 16 vuotta ja jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa. Äänioikeutta käytetään siinä seurakunnassa, jossa äänioikeutettu on merkitty

seurakunnan jäseneksi viimeistään vaalivuoden elokuun 15 päivänä. Valituksen johdosta uudelleen toimitettavissa seurakuntavaaleissa ja ylimääräisissä seurakuntavaaleissa äänioikeus on siinä seurakunnassa, jossa vastaava merkintä on tehty viimeistään 70 päivää ennen vaalipäivää.

Kirkkoherran välittömässä vaalissa seurakunnan tässä vaalissa äänioikeutetut jäsenet valitsevat seurakunnan kirkkoherran. Kirkkoherran välittömässä vaalissa sekä valituksen johdosta uudelleen toimitettavassa kirkkoherran välittömässä vaalissa äänioikeus on viimeistään ensimmäisenä vaalipäivänä 18 vuotta täyttävällä kirkon jäsenellä, jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa ja joka on merkitty kyseisen seurakunnan jäseneksi viimeistään 70 päivää ennen ensimmäistä vaalipäivää.

Äänioikeutetuilla on yhtäläinen äänioikeus.

Hiippakunnassa toimitettavat vaalit

12 §

Hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaalit

Hiippakuntavaltuuston pappisjäsenet ja maallikkojäsenet sekä kirkolliskokouksen pappisedustajat ja maallikkoedustajat valitaan erikseen suhteellisilla ja salaisilla vaaleilla.

Maallikkojäsenten ja maallikkoedustajien saamien äänten painoarvon laskemisesta säädetään kirkkojärjestyksessä.

13 §

Äänioikeus hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaaleissa

Hiippakuntavaltuuston pappisjäsenten ja kirkolliskokouksen pappisedustajien vaaleissa ovat äänioikeutettuja hiippakunnan papit.

Hiippakuntavaltuuston maallikkojäsenten ja kirkolliskokouksen maallikkoedustajien vaaleissa ovat äänioikeutettuja kirkkovaltuustojen, seurakuntaneuvostojen ja yhteisten kirkkovaltuustojen maallikkojäsenet. Jos sama henkilö on jäsenenä sekä seurakuntaneuvostossa että yhteisessä kirkkovaltuustossa, äänioikeutta seurakuntaneuvostossa käyttää hänen varajäsenensä.

Saamelaiskäräjien jäsenellä ja varajäsenellä ei ole äänioikeutta 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa vaaleissa.

14 §

Saamelaisia edustavan maallikkojäsenen ja maallikkoedustajan vaali

Saamelaiskäräjät valitsee Oulun hiippakunnan hiippakuntavaltuustoon maallikkojäsenen ja kirkolliskokoukseen saamelaisten edustajan sekä heille ensimmäisen ja toisen varajäsenen ja varaedustajan soveltaen, mitä asioiden käsittelystä saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 18 §:ssä säädetään. Valinnat on tehtävä ennen seurakuntavaalien jälkeisen toisen vuoden huhtikuun 1 päivää.

15 §

Papin äänioikeuden rajoitus

Määräaikaisesti pappisvirasta pidätetyllä papilla ei ole pappisvirkaan perustuvaa äänioikeutta.

Erinäiset säännökset vaalien toimittamisesta

16 §

Seurakunnan ja hiippakunnan vaalilautakunnat

Seurakuntavaalien toimittamista ja 10 §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimielinten muodostamista varten kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto asettaa vaalilautakunnan, johon kuuluu puheenjohtaja ja vähintään neljä muuta jäsentä sekä vähintään viisi varajäsentä. Varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jonka mukaan he tulevat jäsenten sijaan.

Kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi päättää, että seurakunta jaetaan äänestysalueisiin, jolloin vaalilautakunta jakautuu jaostoihin. Jaosto on päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Jaoston tehtävänä on huolehtia äänestyksen toimittamisesta äänestysalueella.

Hiippakuntavaltuuston jäsenten ja kirkolliskokousedustajien vaaleja varten tuomiokapituli asettaa vaalilautakunnan, johon kuuluu puheenjohtaja sekä muina jäseninä kaksi pappia ja kaksi maallikkoa sekä viisi varajäsentä. Ahvenanmaan maakunnan seurakunnista valittavan maallikkojäsenen ja maallikkoedustajan vaalia varten tuomiokapituli asettaa maallikoista koostuvan vaalilautakunnan, johon kuuluu puheenjohtaja ja kaksi muuta jäsentä sekä yhtä monta varajäsentä.

Ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaalilautakunnan jäsenenä eikä varajäsenenä. Puolisolla tarkoitetaan aviopuolisoa sekä ehdokkaan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävää henkilöä.

17 §

Keskusvaalitoimikunta

Seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkoneuvosto voi asettaa seurakuntavaaleja varten keskusvaalitoimikunnan, jonka tehtävänä on avustaa seurakuntien vaalilautakuntia vaalien yhtenäisessä toimittamisessa.

18 §

Äänioikeutettujen luettelo

Äänioikeutettujen luetteloon on merkittävä kunkin äänioikeutetun täydellinen nimi ja henkilötunnus, äänioikeutettujen lukumäärä sekä tarvittaessa äänestysalue. Jos seurakuntavaaleissa äänioikeutetulla on väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalvelusta annetun lain 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto, äänioikeutettujen luetteloon tulostetaan siitä merkintä. Luettelossa on oltava tila äänioikeuden käyttämisestä tehtäviä merkintöjä ja muistutuksia varten.

Äänioikeutettujen luetteloa ja siinä olevia tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin vaalin toimittamiseen. Äänioikeutettujen luettelon tietoja voidaan kuitenkin käyttää tilastointiin ja tieteelliseen tutkimukseen.

Arkistotulosteena toimiva äänioikeutettujen luettelo säilytetään erikseen määrätyllä tavalla. Seurakuntavaaleissa kirkkohallitus hävittää kirkon jäsentietojärjestelmään luodun sähköisen rekisterin äänioikeutetuista, kun vaalien tulos on saanut lainvoiman.

19 §

Äänioikeutettujen luettelon itseoikaisu

Vaalilautakunnalla on oikeus lisätä henkilö seurakuntavaaleja varten laadittuun äänioikeutettujen luetteloon tai merkitä henkilö äänioikeutta vailla olevaksi, jos hänet on oikeudettomasti jätetty pois äänioikeutettujen luettelosta, merkitty siihen virheellisesti

äänioikeutta vailla olevaksi tai äänioikeutetuksi taikka henkilö on liittynyt kirkon jäseneksi tai eronnut kirkon jäsenyydestä 11 §:ssä tarkoitettujen määräpäivien jälkeen. Jos vaalilautakunta katsoo, että henkilöä koskeva merkintä on vaaliluettelossa muutoin virheellinen, vaalilautakunta voi korjata virheen. Muutokset on tehtävä seurakuntavaaleissa viimeistään 16. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

Jos henkilö merkitään äänioikeutettujen luetteloon äänioikeutta vailla olevaksi, tästä on tehtävä kirjallinen päätös ja annettava päätös tiedoksi asianomaiselle henkilölle siten kuin 10 luvun 24 §:n 1 momentissa säädetään. Kirjallista päätöstä ei kuitenkaan tehdä, jos henkilö on kuollut tai julistettu kuolleeksi äänioikeutettujen luettelon laatimisen jälkeen.

Jos henkilö lisätään äänioikeutettujen luetteloon, hänelle on viipymättä lähetettävä tästä tieto. Kirkon jäseneksi liittyneellä henkilöllä on äänioikeus seurakuntavaaleissa siinä seurakunnassa, jonka jäseneksi hän on liittynyt.

Jos henkilöä koskeva muu virheellinen merkintä äänioikeutettujen luettelossa korjataan, tästä on viipymättä ilmoitettava asianomaiselle henkilölle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

20 §
Äänioikeutettujen luettelon lainvoimaisuus

Seurakuntavaaleissa äänioikeutettujen luettelo on lainvoimainen 16. päivänä ennen vaalipäivää kello 16 lukien.

Lainvoimaista äänioikeutettujen luetteloa on vaaleissa noudatettava muuttamattomana. Äänioikeutettujen luetteloa pidetään lainvoimaisena sen estämättä, että hallinto-oikeus ei ole ennen äänioikeutettujen luettelon tulemista lainvoimaiseksi antanut päätöstä sille tehtyyn valitukseen. Henkilön, jolla vaalilautakunnalle esitetyn hallinto-oikeuden päätöksen mukaan on äänioikeus, on kuitenkin annettava äänestää.

21 §
Järjestys äänestyspaikalla

Äänestyspaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä ei saa äänestysaikana pitää puheita, julkipanna tai jakaa painettuja tai kirjoitettuja kehotuksia eikä muutoinkaan vaikuttaa tai yrittää vaikuttaa äänestäjien vaalivapauteen.

Äänestys on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Saapuvilla olevien on noudatettava vaalilautakunnan järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi antamia määräyksiä.

10 luku
Hallintoasiassa noudatettava menettely ja päätöksenteko

Yleiset säännökset hallintoasioista

1 §
Hallintoasiassa noudatettava menettely ja digitaaliset palvelut

Hallintoasiassa noudatettavaan menettelyyn sovelletaan hallintolakia (434/2003) ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Digitaalisiin palveluihin sovelletaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia (306/2019). Lakia ei kuitenkaan sovelleta seurakuntien varhaiskasvatuksessa ja rippikouluopetuksessa, kun verkkosivusto tai mobiilisovellus toteutetaan varhaiskasvatuksen tai rippikouluopetuksen yhteydessä ja sen käyttö tapahtuu rajatussa ryhmässä määräaikaisesti.

2 §
Hankinta-asia

Hankinta-asiaan sovelletaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016).

3 §
Määräajat

Hallintoasian ja lainkäyttöasian käsittelyyn sovelletaan säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/1930), jollei tässä laissa toisin säädetä. Kirkkojärjestyksessä säädetään poikkeuksia vaalien järjestämistä koskevien määräaikojen laskemiseen.

4 §

Julkisuus ja salassapito

Hallinnossa sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, jollei tämän lain 7 luvun 9 §:stä, 8 luvun 1 §:stä taikka 12 luvusta muuta johdu. Yksityiseen henkilöön kohdistuvaa sielunhoitoa tai diakoniatyötä koskeva asiakirja on pidettävä salassa.

Asiakirjan antamista koskevaa ratkaisuvaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranomaisen hallinto- tai johtosäännössä sekä tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen työjärjestyksissä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä tarkoitetuista maksuista päättävät kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto, tuomiokapituli ja kirkkohallitus.

5 §

Tiedonsaantioikeus

Luottamushenkilöllä on oikeus saada kirkon viranomaiselta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, joita hän pitää toimessaan tarpeellisina, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Tilintarkastajalla ja tuomiokapitulin määräämällä selvittäjällä sekä piispantarkastusta suorittavalla viranhaltijalla ja asiantuntijalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kirkon viranomaiselta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, joita hän pitää tarpeellisina tarkastus- tai selvitystehtävän hoitamiseksi.

6 §

Äänioikeutettujen luettelon julkisuus

Seurakunnan jäsenellä on oikeus tutustua seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luetteloon henkilötunnuksia lukuun ottamatta sinä aikana, kun äänioikeutettujen luettelo pidetään tarkastusta varten yleisesti nähtävänä. Äänioikeutettujen luetteloa ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattavaksi eikä siitä saa antaa jäljennöksiä. Äänioikeutettujen luetteloon merkityllä on kuitenkin oikeus saada maksutta ote hänestä äänioikeutettujen luetteloon otetuista tiedoista. Sillä, joka on pyytänyt tulla otetuksi äänioikeutettujen luetteloon, on oikeus saada tieto asian

käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista soveltaen, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Jos äänioikeutettujen luetteloon on merkitty henkilön kohdalle 9 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu tieto turvakiellosta, äänioikeutettujen luettelossa olevat tiedot voidaan antaa tarkastusta varten nähtäväksi vain hänelle itselleen.

Seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luettelo on pidettävä salassa muuna kuin 1 momentissa tarkoitettuna aikana. Salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista äänioikeutettujen luettelosta sille, joka tarvitsee tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten.

Äänioikeutettujen luettelon julkisuudesta on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa säädetään.

7 §

Arkistotoimi

Kirkon viranomaisen arkistotoimen hoitoon, tehtäviin, suunnitteluun ja järjestämiseen sovelletaan arkistolakia (831/1994), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Kirkkohallitus määrää, mitkä kirkon viranomaisen asiakirjat on säilytettävä pysyvästi.

8 §

Tiedonhallinta

Kirkon viranomaisten tiedonhallintaan, tietojärjestelmien käyttöön sekä tietojen sähköiseen luovutustapaan sovelletaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 4 §:n 2 momenttia, 12–17 ja 21–24 §:ää sekä 6 lukua.

Hallintoasian käsittely toimielimessä

9 §

Työjärjestykset

Tuomiokapituli, hiippakuntavaltuusto, piispainkokous, kirkkohallitus ja kirkolliskokous hyväksyvät jokainen itselleen työjärjestyksen.

Työjärjestyksessä määrätään toimielimen hallinnosta ja menettelytavoista. Kirkkohallituksen työjärjestyksessä määrätään lisäksi päätösvallan siirtämisestä virastokollegiolle, johtokunnalle tai viranhaltijalle ja tuomiokapitulin työjärjestyksessä päätösvallan siirtämisestä viranhaltijalle.

10 §

Asian siirtäminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi

Kirkkoneuvosto, yhteinen kirkkoneuvosto ja seurakuntaneuvosto voi siirtää käsiteltäväkseen hallintosäännössä määrätyllä tavalla alaisensa toimielimen taikka seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranhaltijan tai luottamushenkilön päättämän asian. Sama oikeus on kirkkoneuvoston, yhteisen kirkkoneuvoston ja seurakuntaneuvoston puheenjohtajalla.

Työjärjestyksessä tai johtosäännössä voidaan määrätä, että tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen käsiteltäväksi voidaan siirtää asia, joka tämän lain nojalla on siirretty sen alaisen toimielimen tai viranhaltijan päätösvaltaan ja jossa asianomainen toimielin tai viranhaltija on tehnyt päätöksen.

Ylempi toimielin voi kumota tai muuttaa asiassa tehdyn päätöksen taikka palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi. Kirkkojärjestyksessä voidaan säätää, mitä asiaa ei voida siirtää ylemmän toimielimen käsiteltäväksi.

Asia on siirrettävä ylemmän toimielimen käsiteltäväksi sen ajan kuluessa, jossa 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus päätöksestä on tehtävä.

11 §

Esteellisyys

Kirkkovaltuustossa, yhteisessä kirkkovaltuustossa ja hiippakuntavaltuustossa jäsen on esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintolain 28 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua läheistään.

Kirkolliskokouksessa edustaja on esteellinen osallistumaan valmisteluun ja päätöksentekoon asiassa, joka koskee häntä henkilökohtaisesti.

Muun toimielimen jäsenten sekä viranhaltioiden ja työntekijöiden esteellisyyteen sovelletaan hallintolain 28 §:ää lukuun ottamatta sen 1 momentin 6 kohtaa. Palvelussuhde seurakuntaan tai seurakuntayhtymään ei tee henkilöä esteelliseksi

hallintoasiassa, jossa seurakunta tai seurakuntayhtymä on asianosainen, jollei hän palvelussuhteensa perusteella ole esitellyt tai muutoin käsitellyt asiaa.

Käsiteltäessä hiippakuntavaltuustossa ja kirkkohallituksessa kirkon työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan jäsenten ja varajäsenten ehdollepanoa ja vaalia, käsittelyyn ja päätöksentekoon ottavat osaa vain ne jäsenet, joiden palvelussuhteen ehtoja kirkon virkaehtosopimus tai kirkon työehtosopimus ei koske.

12 §

Toimielimen päätöksentekotavat

Toimielimelle kuuluvista asioista voidaan päättää varsinaisessa kokouksessa, sähköisessä toimintaympäristössä tapahtuvassa kokouksessa (*sähköinen kokous*) tai sähköisesti ennen kokousta (*sähköinen päätöksentekomenettely*). Varsinaiseen kokoukseen voi toimielimen päätöksellä osallistua myös sähköisesti.

Sähköisessä kokouksessa ja sähköisessä päätöksentekomenettelyssä sekä varsinaiseen kokoukseen sähköisesti osallistuttaessa seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen tulee huolehtia tietoturvallisuudesta ja siitä, että salassa pidettävät tiedot eivät ole ulkopuolisen saatavissa.

13 §

Sähköinen kokous

Sähköisen kokouksen edellytyksenä on, että läsnä oleviksi todetut ovat keskenään yhdenvertaisessa näkö- ja ääniyhteydessä.

14 §

Sähköinen päätöksentekomenettely

Toimielinten julkisia kokouksia lukuun ottamatta toimielinten päätöksenteko voi tapahtua suljetussa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä.

Käsiteltävät asiat tulee yksilöidä kokouskutsussa ja mainita, mihin mennessä asia voidaan käsitellä sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Asia on käsitelty, kun kaikki toimielimen jäsenet ovat ilmaisseet kantansa asiaan ja käsittelyn määräaika on päättynyt. Asia siirtyy kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin jäsen sitä vaatii tai on jättänyt kantansa ilmaisematta.

Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehtyjä päätöksiä koskeva pöytäkirja voidaan tarkastaa ennen kokousta.

15 §

Toimielimen päätösvaltaisuus

Toimielin on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä, jollei päätöksenteolle säädetä tässä laissa muita vaatimuksia. Kirkolliskokouksen ja piispainkokouksen päätösvaltaisuus ei edellytä, että enemmän kuin puolet edustajista tai jäsenistä on läsnä.

Tuomiokapituli on päätösvaltainen vain täysilukuisena käsitellessään asiaa, joka koskee papin tai lehtorin pysymistä kirkon tunnustuksessa.

Kirkkohallituksen virastokollegio on päätösvaltainen, kun läsnä on vähintään kolme jäsentä.

Läsnä olevaksi katsotaan myös toimielimen jäsen, joka osallistuu kokoukseen sähköisesti.

16 §

Kokouksen julkisuus

Kirkkovaltuuston, yhteisen kirkkovaltuuston ja hiippakuntavaltuuston kokous sekä kirkolliskokouksen täysistunto on julkinen. Kokous on suljettu, jos toimielimessä käsitellään asiaa tai asiakirjaa, joka on laissa säädetty salassa pidettäväksi, tai jos toimielin muuten painavan syyn vuoksi jossakin asiassa niin päättää.

Muiden toimielinten kokoukset ovat julkisia vain, jos toimielin niin päättää, eikä käsiteltävänä ole asia tai asiakirja, joka on laissa säädetty salassa pidettäväksi.

Yleisöllä on oltava mahdollisuus seurata toimielimen julkista kokousta myös siltä osin kuin kokoukseen osallistutaan sähköisesti.

17 §

Kokouksen johtaminen ja puheoikeuden rajoittaminen

Puheenjohtaja johtaa asioiden käsittelyä ja huolehtii järjestyksestä toimielimen kokouksessa. Jos edustaja tai jäsen käytöksellään häiritsee kokouksen kulkua eikä puheenjohtajan kehotuksesta huolimatta käyttäydy asianmukaisesti, puheenjohtaja voi

määrätä hänet poistettavaksi. Jos syntyy epäjärjestys, puheenjohtaja voi keskeyttää tai lopettaa kokouksen.

Edustajalla ja jäsenellä on puheoikeus käsiteltävänä olevassa asiassa. Hänen on puheessaan pysyttävä asiassa. Jos hän poikkeaa asiasta eikä puheenjohtajan kehotuksesta huolimatta palaa asiaan, puheenjohtaja voi kieltää häntä jatkamasta puhetta. Jos edustaja tai jäsen ilmeisen tarpeettomasti pitkittää puhettaan, puheenjohtaja voi asiasta huomautettuaan kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

Työjärjestyksessä tai hallinto- tai johtosäännössä voidaan antaa kokouksen kulun turvaamiseksi tarpeellisia määräyksiä puheenvuorojen pituudesta yksittäisissä asioissa.

Mitä edellä säädetään, koskee myös henkilöä, jolla on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa.

18 §
Äänestäminen toimielimessä

Äänestys on toimitettava avoimesti. Päätökseksi tulee ehdotus, joka on saanut eniten ääniä tai saavuttanut säädetyn määräenemmistön.

Äänien jakautuessa äänestyksessä tasan päätökseksi tulee mielipide, jonka puolesta puheenjohtaja on äänestänyt. Palvelussuhteen irtisanomista, purkamista ja raukeamista sekä papin pappisvirasta pidättämistä tai pappisviran menettämistä sekä lehtorin pidättämistä lehtorinviran toimittamisesta tai lehtorinvirassa toimimisen oikeuden menettämistä koskevassa asiassa ratkaisee kuitenkin se mielipide, joka on asianomaiselle lievempi.

19 §
Toimielimessä toimitettava vaali

Toimielimessä luottamushenkilö, viranhaltija ja työntekijä valitaan vaalilla. Vaalissa tulee valituksi henkilö tai henkilöt, jotka ovat saaneet eniten ääniä. Päätöksen perustelut voidaan jättää esittämättä.

Luottamushenkilöiden vaali toimitetaan suhteellisena, jos sitä vaatii läsnä olevista jäsenistä vähintään määrä, joka saadaan jakamalla läsnä olevien lukumäärä

valittavien lukumäärällä lisättynä yhdellä. Jos osamääräksi tulee murtoluku, se korotetaan seuraavaan kokonaislukuun.

Varajäsenet valitaan samassa vaalissa kuin varsinaiset jäsenet. Jos varajäsenet ovat henkilökohtaisia, ehdokkaat on hyväksyttävä ennen vaalia ja ehdokkaana tulee olla sekä varsinainen jäsen että tämän varajäsen. Jos varajäsenet eivät ole henkilökohtaisia, valituiksi tulevat varsinaisiksi jäseniksi valittujen jälkeen seuraavaksi eniten ääniä tai suhteellisessa vaalissa korkeimmat vertausluvut saaneet ehdokkaat.

Suhteellisen vaalin toimittamiseen sovelletaan, mitä seurakuntavaaleista säädetään. Suhteellinen vaali ja vaadittaessa myös enemmistövaali on toimitettava suljetuin lipuin.

Vaali voidaan toimittaa suljetuin lipuin sähköisessä kokouksessa vain, jos vaalisalaisuus on turvattu.

20 §
Tasaäänet toimielimen toimittamassa vaalissa

Jos äänet tai vertausluvut menevät vaalissa tasan, tulos ratkaistaan arpomalla. Kirkkoherran välillisen vaalin ja kappalaisen vaalin tuloksen määräytymisestä tasaäänitilanteessa säädetään kirkkojärjestyksessä.

Jos virka tai luottamustoimi täytetään ehdollepanon perusteella ja äänet menevät vaalissa tasan, valituksi tulee se, joka on asetettu ehdolle toisen edelle.

21 §
Päätöksen tekeminen esittelystä ja esittelijän vastuu

Työjärjestyksessä tai hallinto- tai johtosäännössä voidaan määrätä, että toimielimen tai viranhaltijan päätös on tehtävä esittelystä.

Jos päätös on tässä laissa tai sen nojalla annetussa säädöksessä taikka virkaesimiehen määräyksellä määrätty tehtäväksi viranhaltijan esittelystä, esittelijä on vastuussa esittelystään tehdystä päätöksestä.

22 §

Eriävä mielipide

Päätöksentekoon osallistuneella on oikeus ilmoittaa päätökseen eriävä mielipide, jos hän on tehnyt vastaehdotuksen tai äänestänyt päätöstä vastaan. Sama oikeus on asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta. Ilmoitus on tehtävä heti, kun päätös on tehty. Ennen pöytäkirjan tarkastamista annetut kirjalliset perustelut liitetään pöytäkirjaan.

Kirkolliskokouksen päätökseen ei voi ilmoittaa eriävää mielipidettä.

Päätöstä vastaan äänestänyt jäsen tai eriävän mielipiteen ilmoittanut jäsen tai esittelijä ei ole vastuussa päätöksestä.

Hallintopäätöksen ja muun asiakirjan tiedoksianto

23 §

Pöytäkirjan ja päätöksen pitäminen nähtävänä

Pöytäkirja sellaisesta toimielimen tai viranhaltijan päätöksestä, josta seurakunnan jäsen saa tehdä oikaisuvaatimuksen tai valituksen, on pidettävä siihen liitettyine oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksineen tarkastamisen jälkeen yleisesti nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Jos asia on kokonaan salassa pidettävä, pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan maininta salassa pidettävän asian käsittelystä. Pöytäkirjassa tai viranhaltijapäätöksessä julkaistaan ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Pöytäkirjan sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta oikaisuvaatimus- tai valitusajan päättyessä.

Vaalin tuloksen vahvistamista koskeva hiippakunnan vaalilautakunnan tai tuomiokapitulin pöytäkirja siihen liitettyine valitusosoituksineen on pidettävä yleisesti nähtävänä siten kuin 1 momentissa säädetään.

Kirkkohallituksen 3 luvun 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu päätös ja valitusviranomaisen päätös siihen liitettyine valitusosoituksineen on pidettävä seurakunnassa yleisesti nähtävänä siten kuin 1 momentissa säädetään.

Pöytäkirja ja päätös on pidettävä yleisesti nähtävänä vähintään oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekemiselle varatun ajan.

24 §

Päätöksen tiedoksianto

Päätös on annettava asianosaiselle tiedoksi noudattaen, mitä hallintolain 59 ja 60 §:ssä tai sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 18 ja 19 §:ssä säädetään.

Seurakunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä siitä, kun pöytäkirja, kirkkohallituksen 3 luvun 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu päätös tai valitusviranomaisen päätös on julkaistu yleisessä tietoverkossa.

25 §

Tiedoksianto vaalin tuloksen vahvistamista koskevasta päätöksestä

Seurakunnan jäsenen seurakuntavaalien tuloksen vahvistamista koskevan päätöksen tiedoksisaamiseen sovelletaan 24 §:n 2 momenttia.

Äänioikeutetun ja valitsijayhdistyksen sekä seurakuntavaaleissa, hiippakuntavaltuuston jäsenten vaaleissa ja kirkolliskokousedustajien vaaleissa ehdokkaana olleen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä siitä, kun vaalilautakunnan tai tuomiokapitulin pöytäkirja on julkaistu yleisessä tietoverkossa.

26 §

Tiedoksianto hautaa koskevassa asiassa

Hautaa koskeva päätös annetaan tiedoksi hautaoikeuden haltijalle.

Jos hautaoikeuden haltijasta tai hänen olinpaikastaan ei saada tietoa, ilmoitus hautaa koskevasta päätöksestä tai muusta hautaa koskevasta asiasta on pantava tiedoksi haudalle. Päätöksestä ja hautaustoimilain 14 §:n 3 momentissa tarkoitetusta hautamuistomerkin poistamista koskevasta asiasta on lisäksi kuulutettava paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä tai vastaavassa sähköisessä julkaisussa. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemän päivän kuluttua siitä, kun ilmoitus on julkaistu lehdessä tai vastaavassa sähköisessä julkaisussa.

27 §

Tiedoksianto seurakunnalle, seurakuntayhtymälle, hiippakunnalle tai kirkolle

Seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle tiedoksi annettava haaste tai muu tiedoksianto on toimitettava seurakunnassa kirkkoherralle ja seurakuntayhtymässä yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtajalle. Haaste tai tiedoksianto voidaan antaa myös viranhaltijalle, joka on hallinto- tai johtosäännössä määrätty ottamaan vastaan tiedoksiantoja.

Hiippakunnalle tiedoksi annettava haaste tai muu tiedoksianto on toimitettava tuomiokapitulin puheenjohtajalle tai sille viranhaltijalle, joka on tuomiokapitulin työjärjestyksessä määrätty ottamaan vastaan tiedoksiantoja.

Kirkolle tiedoksi annettava haaste tai muu tiedoksianto on toimitettava kirkkohallituksen puheenjohtajalle tai sille viranhaltijalle, joka on kirkkohallituksen työjärjestyksessä määrätty ottamaan vastaan tiedoksiantoja.

28 §

Julkiset kuulutukset

Seurakunnan jäsenten tietoon saatettava kuulutus pidetään nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jollei muuta säädetä tai salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Kuulutusten on oltava yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Kuulutuksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta edellä mainitun ajan kuluttua.

11 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Poikkeusolot

Jos valtioneuvoston asetuksella säädetään valmiuslain (1552/2011) mukaisten toimivaltuuksien soveltamisen aloittamisesta poikkeusoloissa, kirkkohallitus voi kutsua kirkolliskokouksen koolle määräämäänsä paikkaan.

Jos kirkolliskokous ei voi kokoontua poikkeusolojen vallitessa, kirkkohallituksella on oikeus tehdä kirkolliskokouksen puolesta esityksiä ja antaa lausuntoja

valtioneuvostolle. Lisäksi kirkkohallituksella on oikeus antaa enintään vuoden määräajaksi väliaikainen määräys:

1) kirkon keskusrahaston ja kirkon eläkerahaston talousarviosta, talousarvion muutoksesta tai talousarvioesityksen soveltamisesta siihen asti, kunnes kirkolliskokous on asiasta päättänyt;

2) kirkkohallituksen hallinnosta ja toiminnasta;

3) seurakuntien ja seurakuntayhtymien hallinnosta, niiden omaisuuden suojelemisesta ja muista poikkeusolojen vaatimista toimenpiteistä;

4) seurakuntavaalien siirtämisestä;

5) kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston päätösvallan siirtämisestä kirkkoneuvostolle tai yhteiselle kirkkoneuvostolle taikka kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston päätösvallan siirtämisestä kirkkoherralle.

Kirkkohallituksen 2 momentin nojalla antama väliaikainen määräys on saatettava kirkolliskokouksen käsiteltäväksi heti, kun se voi kokoontua. Kirkolliskokous voi jättää määräyksen voimaan, muuttaa määräystä tai kumota määräyksen.

2 §

Päätösvaltaisuus poikkeusoloissa

Tuomiokapituli voi 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa tehdä tuomiokapitulin ja hiippakuntavaltuuston toimivaltaan kuuluvat välttämättömät ja kiireelliset päätökset, jos läsnä on kolme tuomiokapitulin jäsentä.

Kirkkohallitus voi tehdä 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut ja muut välttämättömät ja kiireelliset päätökset, jos läsnä on viisi kirkkohallituksen jäsentä.

3 §

Poikkeusoloihin ja kriisitilanteisiin varautuminen sekä varautumisen johtaminen

Seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan ja kirkkohallituksen tulee valmiussuunnittelulla ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluilla sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen poikkeusoloissa.

Seurakunnan tulee varautua henkisen huollon tarjoamiseen kriisitilanteissa.

Tuomiokapituli johtaa ja valvoo hiippakunnan seurakuntien ja seurakuntayhtymien varautumista. Kirkkohallitus johtaa kirkon keskushallinnon varautumista.

4 §

Kirkolliset arvonimet

Sen lisäksi, mitä julkisen arvonannon osoituksista annetussa laissa (1215/1999) ja sen nojalla annetussa tasavallan presidentin asetuksessa säädetään, piispa voi myöntää rovastin arvonimen ja tuomiokapituli director cantus ja director musices -arvonimen.

5 §

Vaakuna

Kirkolla on kirkkohallituksen hyväksymä vaakuna. Hiippakunnalla ja piispalla on tuomiokapitulin hyväksymä vaakuna. Seurakunnalla voi olla kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston hyväksymä vaakuna.

Vaakuna on laadittava heraldisten sääntöjen mukaan. Ennen vaakunan hyväksymistä toimielimen on hankittava Kansallisarkiston lausunto.

Vaakunan käyttöä valvoo sen hyväksynyt toimielin.

6 §

Sinetti ja leima

Kirkon viranomaisten asiakirjojen oikeellisuuden varmentamiseen käytettävien sinettien ja leimojen muodosta, koosta, tekstistä, väreistä, tunnuskuvista, hyväksymisestä ja hävittämisestä säädetään kirkkojärjestyksessä.

12 luku

Muutoksenhaku

1 §

Luvun säännösten soveltaminen

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan oikaisuvaatimuksen tekemiseen ja kirkollisvalitukseen seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan ja kirkon muun viranomaisen päätöksestä, jollei erikseen lailla toisin säädetä.

2 §

Oikaisuvaatimus

Kirkon viranomaisen päätökseen tyytymätön voi tehdä, jollei tässä laissa toisin säädetä, kirjallisen oikaisuvaatimuksen seuraavasti:

1) kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston, sen jaoston ja sen alaisen toimielimen sekä seurakunnan viranhaltijan ja luottamushenkilön päätöksestä kirkkoneuvostolle tai seurakuntaneuvostolle;

2) yhteisen kirkkoneuvoston, sen jaoston ja sen alaisen toimielimen sekä seurakuntayhtymän viranhaltijan ja luottamushenkilön päätöksestä yhteiselle kirkkoneuvostolle;

3) järjestelytoimikunnan päätöksestä järjestelytoimikunnalle;

4) kirkkoherran päätöksestä, joka koskee papin vapaa-ajan, vuosiloman ja virkavapaan myöntämistä, tuomiokapitulille ja muissa asioissa kirkkoneuvostolle tai seurakuntaneuvostolle;

5) keskusrekisterin johtajan päätöksestä, joka koskee 8 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiaa, kirkkoneuvostolle tai yhteiselle kirkkoneuvostolle, jollei tämän pykälän 3 momentista muuta johdu;

6) tuomiokapitulin päätöksestä, joka koskee papin tai lehtorin pysymistä kirkon tunnustuksessa taikka papin pappisviran velvollisuuksien vastaista toimintaa, niiden laiminlyöntiä tai papille sopimatonta käytöstä, sekä tuomiokapitulin alaisen toimielimen ja viranhaltijan päätöksestä tuomiokapitulille;

7) kirkkohallituksen virastokollegion, johtokunnan ja viranhaltijan päätöksestä kirkkohallitukselle;

8) seurakuntavaaleissa tai kirkkoherran välittömässä vaalissa käytettävästä äänioikeutettujen luettelosta vaalilautakunnalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kirkonkirjoihin sisältyvien väestötietojen oikaisuun sovelletaan, mitä väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa säädetään.

3 §

Kirkollisvalitus

Kirkollisvalituksella haetaan muutosta hallinto-oikeudelta:

1) oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyyn 2 §:n 1 momentin mukaiseen päätökseen;

2) kirkkovaltuuston, yhteisen kirkkovaltuuston, hiippakunnan vaalilautakunnan, piispainkokouksen ja kirkolliskokouksen päätökseen;

3) seurakunnan vaalilautakunnan, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen muuhun kuin 2 §:n 1 momentin 6–8 kohdassa tarkoitettuun päätökseen.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että:

1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä;

2) päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa;

3) päätös on muuten lainvastainen.

Valittajan tulee esittää 2 momentissa tarkoitetut valituksen perusteet ennen valitusajan päättymistä.

4 §

Oikaisuvaatimus- ja valituskelpoisuus

Päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kirkollisvalitusta.

5 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus

Oikaisuvaatimuksen ja kirkollisvalituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*), sekä seurakunnan viranomaisen päätöksestä myös seurakunnan jäsen. Seurakunnan jäsenellä ei kuitenkaan ole oikeutta tehdä oikaisuvaatimusta tai valitusta kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston päätöksestä, jos se koskee toiseen henkilöön kohdistuvaa diakoniaa, kristillistä kasvatusta tai opetusta.

Seurakuntayhtymän viranomaisen päätöksestä oikaisuvaatimuksen ja kirkollisvalituksen saa tehdä myös seurakuntayhtymän jäsenseurakunta ja sen jäsen sekä seurakuntien yhteisen toimielimen päätöksestä sopimukseen osallinen seurakunta ja sen jäsen.

Kirkkohallituksen 3 luvun 21 §:n 4 momentissa tarkoitetusta päätöksestä oikaisuvaatimuksen ja kirkollisvalituksen saa tehdä lupaa hakeneen seurakunnan tai seurakuntayhtymän taikka sen jäsenseurakunnan viranomainen. Asianosaisen tai seurakunnan jäsenen valitusoikeuteen sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kirkollisvalituksella vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, siihen saa hakea muutosta kirkollisvalituksella myös se, jolla on 1 tai 2 momentin nojalla oikeus tehdä kirkollisvalitus.

Tämän lain tai kirkkojärjestyksen nojalla päätöksen tehneellä viranomaisella on valitusoikeus hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla hallinto-oikeus on kumonnut viranomaisen päätöksen tai muuttanut sitä.

6 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus äänioikeutettujen luettelosta

Poiketen siitä, mitä oikaisuvaatimus- ja valitusoikeudesta 5 §:ssä säädetään, oikaisuvaatimuksen ja valituksen seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luettelosta saa tehdä se, joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois äänioikeutettujen luettelosta tai että häntä koskeva merkintä on siinä virheellinen.

Hallinto-oikeuden on ratkaistava vaalilautakunnan päätöksestä tehty kirkollisvalitus kiireellisenä ennen vaalin toimittamista ja lähetettävä tieto päätöksestä henkilölle, jonka äänioikeutta päätös koskee, sekä vaalilautakunnalle. Vaalilautakunnan on tehtävä äänioikeutettujen luetteloon tarvittavat merkinnät.

7 §

Valitusoikeus vaalin tuloksen vahvistamista koskevasta päätöksestä

Poiketen siitä, mitä valitusperusteista 3 §:n 3 momentissa ja valitusoikeudesta 5 §:ssä säädetään, vaalin tuloksen vahvistamista koskevaan päätökseen saa hakea valittamalla muutosta:

1) asianosainen, vaalissa ehdokkaana ollut henkilö ja valitsijayhdistys sillä perusteella, että päätös on lainvastainen;

2) jokainen vaalissa äänioikeutettu henkilö sekä seurakuntavaaleissa ja kirkkoherran välittömässä vaalissa seurakunnan jäsen sillä perusteella, että vaali on toimitettu virheellisessä järjestyksessä ja tämä on saattanut vaikuttaa vaalin tulokseen.

8 §

Oikeusturvakeinot hankinta-asiassa

Oikeusturvakeinoista seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain soveltamisalaan kuuluvassa hankinta-asiassa tekemään päätökseen sovelletaan, mitä oikeusturvakeinoista siinä laissa säädetään.

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvassa asiassa seurakunnan tai seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen päätökseen ei saa hakea muutosta tämän lain nojalla.

9 §

Museoviraston oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus

Museovirasto saa tehdä oikaisuvaatimuksen ja kirkollisvalituksen kirkkohallituksen päätöksestä, joka koskee:

1) 3 luvun 21 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettua suojeltua kirkollista rakennusta;

2) 3 luvun 22 §:n 2 momentissa ja 24 §:ssä tarkoitettua kirkollisen rakennuksen suojelua tai suojelun lakkaamista.

10 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän ja kirkollisvalitus 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Oikaisuvaatimus seurakuntavaalien tai kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luettelosta on kuitenkin jätettävä kirkkoherranvirastoon tai vaalilautakunnan määräämään muuhun seurakunnan toimipaikkaan viimeistään kirkkojärjestyksen 9 luvun 6 §:ssä äänioikeutettujen luettelon nähtävillä pitämiselle säädetyn ajan päättymisen jälkeisenä toisena arkipäivänä.

Kirkollisvalitus 9 luvun 19 §:n 2 momentissa tarkoitetusta äänioikeutettujen luettelon itseoikaisua koskevasta päätöksestä ja kirkkojärjestyksen 9 luvun 7 §:n 1 momentissa ja 61 §:n 2 momentissa tarkoitetusta vaalilautakunnan oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä on tehtävä seitsemän päivän kuluessa päätöksen

tiedoksisaannista. Valitus on osoitettava hallinto-oikeudelle ja jätettävä sanotussa ajassa kirkkoherranvirastoon tai vaalilautakunnan määräämään muuhun seurakunnan toimipaikkaan. Vaalilautakunnan tulee toimittaa valitus, ote pöytäkirjasta, vaalilautakunnan lausunto ja muut asiassa kertyneet asiakirjat kiireellisesti hallinto-oikeudelle.

11 §

Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus

Päätökseen, josta saa tehdä oikaisuvaatimuksen, on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet.

Päätökseen, josta saa tehdä kirkollisvalituksen, on liitettävä valitusosoitus.

Päätökseen, josta ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kirkollisvalitusta, on liitettävä ilmoitus muutoksenhakukiellosta. Ilmoituksessa on mainittava, mihin säännökseen kielto perustuu.

12 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus

Kirkollisvalitus tehdään:

1) tuomiokapitulin ja hiippakuntavaltuuston sekä hiippakuntaan kuuluvan seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaisen päätöksestä sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä tuomiokapituli sijaitsee;

2) kirkolliskokouksen, piispainkokouksen ja kirkkohallituksen päätöksestä Helsingin hallinto-oikeudelle.

Hallintoriita-asia käsitellään siinä hallinto-oikeudessa, joka 1 momentin mukaan on toimivaltainen käsittelemään hallintoriidassa asianosaisena olevan kirkon viranomaisen päätöksestä tehdyn valituksen. Jos hallintoriidan osapuolina on kaksi kirkon viranomaista, asian käsittelee se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä vastaajana oleva viranomainen 1 momentin mukaan sijaitsee.

13 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen

Hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee seurakuntavaalien tai kirkkoherran välittömän vaalin äänioikeutettujen luetteloa, ei saa hakea valittamalla muutosta.

Muutoin hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Jos hallinto-oikeuden päätös koskee kirkollisvalitusta seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranomaisen päätöksestä, se on pidettävä nähtävänä yleisessä tietoverkossa 10 luvun 23 §:ssä säädetyllä tavalla.

14 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeuden rajoittaminen

Muutosta ei saa hakea oikaisuvaatimuksella tai kirkollisvalituksella:

1) kirkolliskokouksen muutoin kuin 9 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla tekemään päätökseen;

2) piispainkokouksen kirkkojärjestyksen 5 luvun 10 §:n 4 kohdassa tarkoitetussa asiassa tekemään päätökseen;

3) piispan ja tuomiokapitulin yhdessä tekemään päätökseen pappisvirkaan hyväksymisestä, pappisviran palauttamisesta eikä piispan yksin muutoin kuin 4 luvun 7 §:n 1 momentin nojalla tekemään päätökseen;

4) kirkkohallituksen 8 luvun 13 §:ssä ja 9 luvun 10 §:n 2 momentissa sekä kirkkojärjestyksen 5 luvun 13 §:n 4 kohdassa tarkoitetussa asiassa tekemään päätökseen;

5) tuomiokapitulin päätökseen, jonka se on tehnyt 7 luvun 7 §:ssä sekä kirkkojärjestyksen 3 luvun 6 §:n 2 momentissa ja 39 §:ssä, 8 luvun 19 §:n 2 momentissa, 22 §:n 3 momentissa, 29 §:n 1 momentissa ja 33 §:ssä, 9 luvun 1 §:n 3 momentissa, 52 §:n 1 momentissa ja 56 §:ssä tarkoitetuissa asioissa, eikä päätökseen, joka koskee kirkkojärjestyksen 8 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitetun pastoraalitutkinnon, ylemmän pastoraalitutkinnon ja seurakuntatyön johtamisen tutkinnon suorittamista.

Muutosta ei saa erikseen hakea oikaisuvaatimuksella tai kirkollisvalituksella:

1) tuomiokapitulin päätökseen, jonka se on tehnyt kirkkojärjestyksen 8 luvun 18 §:n 1 ja 2 momentissa, 21 §:n 1 momentissa ja 9 luvun 58 §:ssä tarkoitetuissa asioissa;

2) vaalilautakunnan päätökseen, joka koskee kirkkojärjestyksen 9 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustamisasiakirjan tutkimatta jättämistä sekä 16 tai 19 §:ssä tarkoitettua asiaa, eikä vaaliviranomaisen toimenpiteeseen tai päätökseen, joka koskee ennakkoäänestyksen toimittamista kotona;

3) piispan päätökseen, joka koskee 7 luvun 4 §:ssä tarkoitettua väliaikaista pappisvirasta pidättämistä.

15 §

Vaalituloksen oikaiseminen

Jos luottamushenkilön tai viranhaltijan vaalissa on menetelty lainvastaisesti, vaali on kumottava. Jos virheellisyys koskee vain vaalin tuloksen laskemista, vaalin tulos on määrättävä oikaistavaksi. Jos piispanvaalissa, kirkkoherran välittömässä vaalissa, seurakuntavaaleissa taikka kirkolliskokousedustajan tai hiippakuntavaltuuston jäsenen vaalissa on menetelty lainvastaisesti ja tämä on saattanut vaikuttaa vaalin tulokseen, vaali on määrättävä toimitettavaksi uudelleen, jollei valitusviranomainen voi oikaista vaalin tulosta.

16 §

Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Kirkon viranomaisen päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen kieltää täytäntöönpanon.

Päätöstä asiassa, joka voidaan siirtää kirkkohallituksen, tuomiokapitulin, kirkkoneuvoston, yhteisen kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston käsiteltäväksi, ei saa panna täytäntöön ennen kuin on selvitetty, ettei asiaa siirretä.

17 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Oikaisuvaatimukseen sovelletaan hallintolakia, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Kirkollisvalitukseen muutoin ja hallintoriita-asian käsittelyyn sovelletaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019).

13 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

1 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä lailla kumotaan kirkkolaki (1054/1993).

2 §

Ennen lain voimaantuloa valittujen toimielinten toimikausi

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen kirkkolain mukaisesti valitut seurakuntien ja seurakuntayhtymien sekä hiippakuntien ja kirkon keskushallinnon toimielimet jatkavat toimintaansa, kunnes tämän lain mukaisten vastaavien toimielinten toimikausi alkaa.

3 §

Seurakunnan osa-alueen hallinto

Mitä tässä laissa säädetään seurakunnan osa-alueesta ja sen hallinnosta, sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa perustettuun kappeliseurakuntaan ja seurakuntapiiriin ja niiden hallintoon.

4 §

Seurakunnan erityiset oikeudet

Jos seurakunnalle on vakuutettu erityisiä oikeuksia, seurakunta säilyttää nämä oikeudet tämän lain voimaan tullessa.

5 §

Seurakunnan kuuluminen keskusrekisteriin

Jos seurakunta ei ole ennen tämän lain voimaantuloa liittynyt keskusrekisteriin, katsotaan se liittyneeksi hiippakunnassaan maantieteellisesti lähimpään

keskusrekisteriin tämän lain voimaan tullessa. Seurakunnan kirkonkirjojen pidon hoitamiseen sovelletaan kyseisessä keskusrekisterissä käytössä olevaa yhteistoimintasopimusta.

6 §

Vireillä olevien hallintoasioiden käsittely

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin hallintoasioihin ja alistusasioihin, joissa alistusta ei vielä ole toimitettu, sekä lainkäyttöasioihin ja alistusasioihin liittyvään muutoksenhakuun sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tuomioistuimen päätöksellä uuteen käsittelyyn palautettuihin asioihin sovelletaan kuitenkin tämän lain säännöksiä.

Mitä 10 luvun 12–16 ja 19 §:ssä säädetään sähköisestä kokouksesta ja sähköisestä päätöksentekomenettelystä, sovelletaan myös tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin hallintoasioihin.

7 §

Hallinnolliset määräykset

Tämän lain tultua voimaan seurakunnan tai seurakuntayhtymän kirkkovaltuuston työjärjestystä, yhteisen kirkkovaltuuston työjärjestystä, kirkkoneuvoston ohjesääntöä, yhteisen kirkkoneuvoston ohjesääntöä, seurakuntaneuvoston ohjesääntöä tai johtokunnan johtosääntöä sovelletaan enintään kuuden kuukauden ajan tämän lain voimaantulosta.

8 §

Hautaustoimi

Jos seurakunta on ennen tämän lain voimaantuloa luovuttanut haudan ainiaaksi, tämä luovutus on edelleen voimassa niin kauan kuin hauta on rauhoitetun hautausmaan osana. Hautaan sovelletaan kuitenkin 3 luvun 33 §:ää.

Hautoihin, jotka on luovutettu määräajaksi ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tätä lakia ja sen nojalla annettuja määräyksiä siltä osin kuin ne eivät rajoita hautaoikeuden haltijalla tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita oikeuksia.

9 §

Eräät virkasuhteita koskevat säännökset

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan viran täyttöön, varoitusmenettelyyn sekä seurakuntajaon muutoksen johdosta tapahtuvaan henkilöstösiirtoon sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita kirkkolain säännöksiä.

2.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku
Yleiset säännökset

1 §
Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon (*kirkko*) viranhaltijoihin, jollei kirkkolaissa (/) tai sen nojalla toisin säädetä tai määrätä, muussa laissa toisin säädetä taikka evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain (968/1974) nojalla toisin sovita.

Kirkon työsopimussuhteisiin työntekijöihin sovelletaan työsopimuslakia (55/2001), jollei tässä laissa tai muussa laissa toisin säädetä taikka evankelis-luterilaisen kirkon työehtosopimuksista annetun lain (829/2005) nojalla toisin sovita.

2 §
Työnantaja ja henkilöstö

Kirkon työnantajalla tarkoitetaan tässä laissa seurakuntaa, seurakuntayhtymää, tuomiokapitulia ja kirkkohallitusta. Seurakuntayhtymä ja siihen kuuluvat seurakunnat ovat palvelussuhteen ehtoja koskevissa asioissa yksi työnantaja.

Tuomiokapitulilla on seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranhaltijoita koskevissa virkasuhdeasioissa työnantajalle kuuluvia tehtäviä siten kuin tässä laissa ja kirkkojärjestyksessä tai muussa laissa säädetään.

Työnantajan palveluksessa olevat henkilöt ovat virkasuhteessa tai työsopimussuhteessa.

3 §

Virkasuhde, virka ja viranhaltija

Virkasuhteella tarkoitetaan työnantajan ja viranhaltijan välistä julkisoikeudellista palvelussuhdetta.

Virkasuhteessa suoritettavaa tehtävää varten perustetaan virka. Perustellusta syystä henkilö voidaan ottaa virkasuhteeseen määräajaksi virkaa perustamatta.

Viranhaltijalla tarkoitetaan henkilöä, joka on virkasuhteessa työnantajaan.

4 §

Kielitaito

Viranhaltijalta vaadittavasta kielitaidosta säädetään erikseen. Kielitaidosta säädetystä kelpoisuusvaatimuksesta voidaan myöntää erivapaus erityisestä syystä. Päätösvallasta myöntää erivapaus seurakunnan tai seurakuntayhtymän papin ja lehtorin viran hakijalle säädetään kirkkolaissa. Muun viran hakijalle erivapauden myöntää se viranomainen, jonka toimivaltaan viran perustaminen kuuluu.

Virkaa täytettäessä tai työsopimussuhteeseen otettaessa otetaan huomioon myös sellainen hakija, joka on osoittanut vaaditun kielitaidon hakuajan päätyttyä, jos asian käsittely ei tästä syystä viivästy.

Työnantajan on koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito viranomaisen tehtävien hoitamiseksi kielilaissa (423/2003), saamen kielilaissa (1086/2003) ja muussa lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti.

5 §

Vaitiolovelvollisuus

Viranhaltijan ja työntekijän vaitiolovelvollisuudesta säädetään kirkkolaissa. Sen lisäksi viranhaltijan ja työntekijän vaitiolovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja muussa laissa säädetään.

2 luku

Virkasuhteen alkaminen

6 §

Virkasuhteen kesto

Viranhaltija otetaan virkasuhteeseen toistaiseksi tai määräajaksi.

Viranhaltija voidaan ottaa määräajaksi vain, jos:

1) viranhaltija sitä itse pyytää;

2) määräajaksi ottamisesta säädetään erikseen; tai

3) tehtävän luonne, sijaisuus, avoinna olevaan virkasuhteeseen kuuluvien tehtävien hoidon järjestäminen tai muu näihin rinnastettava työnantajan toimintaan liittyvä seikka sitä vaatii.

Viranhaltijalla, joka on ilman 2 momentin mukaista perustetta otettu määräajaksi tai joka on ilman perusteltua syytä toistuvasti otettu peräkkäin määräajaksi, on oikeus saada virkasuhteen päättyessä vähintään kuuden ja enintään 24 kuukauden palkkaa vastaava korvaus. Korvausvaatimus on esitettävä kuuden kuukauden kuluessa virkasuhteen päättymisestä.

Kirkkohallituksen viroista, joihin on tehtävien laadun vuoksi aina otettava määräajaksi, säädetään kirkkojärjestyksessä.

7 §

Pitkäaikaistyöttömän ottaminen määräaikaiseen virkasuhteeseen

Määräaikaiseen virkasuhteeseen ottaminen ei edellytä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustetta, jos palkattava henkilö on ollut työ- ja elinkeinotoimiston ilmoituksen mukaan yhtäjaksoisesti työtön työnhakija edellisen 12 kuukauden ajan. Enintään kahden viikon pituinen palvelussuhde ei kuitenkaan katkaise työttömyyden yhdenjaksoisuutta. Virkasuhteeseen ottamista määräajaksi ei estä se, että työnantajan työvoimatarve on 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla pysyvää.

Henkilöä pidetään työttömänä työnhakijana sen mukaan kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:ssä säädetään.

Määräaikaisen virkasuhteen enimmäiskesto on yksi vuosi. Viranhoitomääräys voidaan uusia vuoden kuluessa ensimmäisen määräaikaisen virkasuhteen alkamisesta

enintään kahdesti. Virkasuhteiden yhteenlaskettu kokonaiskesto ei kuitenkaan saa ylittää yhtä vuotta.

8 §

Julkinen hakumenettely ja siitä poikkeaminen

Virkasuhteeseen otetaan julkisella hakumenettelyllä. Hakuaika on vähintään 14 kalenteripäivää siitä, kun ilmoitus on julkaistu kirkkolain 10 luvun 23 §:ssä säädetyllä tavalla yleisessä tietoverkossa.

Virkasuhteeseen ottamisesta päättävä viranomainen voi perustellusta syystä päättää hakuajan jatkamisesta, uudesta hakumenettelystä tai viran täyttämättä jättämisestä. Uutta hakumenettelyä koskevassa ilmoituksessa on mainittava, otetaanko aikaisemmat hakemukset huomioon.

Julkisesta hakumenettelystä voidaan poiketa, kun:

1) henkilö otetaan hoitamaan virkaa sijaisena tai avoinna olevaan virkasuhteeseen määräajaksi;

2) taloudellisista ja tuotannollista syistä irtisanottu viranhaltija otetaan toiseen virkasuhteeseen;

3) 31 §:ssä tarkoitettu virkasuhde tarjotaan osa-aikaiselle viranhaltijalle;

4) 33 §:ssä tarkoitettu viranhaltija siirretään toiseen virkasuhteeseen;

5) virkaan valitun irtisanouduttua ennen hänelle määrättyä virantoimituksen aloittamispäivää virkaan valitaan joku muu virkaa hakenut, kelpoisuusehdot hakuajan päättyessä täyttänyt hakija;

6) muun työnantajan palveluksessa oleva henkilö otetaan virkasuhteeseen 36 §:ssä tarkoitetun toiminnan siirtämisen yhteydessä;

7) siihen on muu erityisen painava syy.

9 §

Virkasuhteeseen ottaminen

Julkisesti haettavana olleeseen virkasuhteeseen voidaan ottaa vain henkilö, joka on hakenut sitä kirjallisesti ennen hakuajan päättymistä ja tuolloin täyttänyt kelpoisuusvaatimukset. Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijan kelpoisuudesta.

Kirkkohallituksen viraston johtavan viranhaltijan virkaan voidaan suostumuksensa nojalla ottaa sellainen henkilö, joka ei ole hakenut virkaa ja jonka kelpoisuudesta on esitetty selvitys.

Alle 18-vuotias henkilö voidaan ottaa vain määräaikaiseen virkasuhteeseen.

10 §

Kelpoisuusvaatimukset

Yleisistä nimitysperusteista julkisiin virkoihin säädetään perustuslaissa. Kelpoisuusvaatimuksista eräisiin virka- tai työsopimussuhteisiin säädetään kirkkolaissa.

Lisäksi virkasuhteeseen otettavan on täytettävä erikseen säädetyt tai työnantajan päättämät erityiset kelpoisuusvaatimukset, jollei tämän lain tai kirkkolain nojalla toisin säädetä.

Määräaikaiseen virkasuhteeseen voidaan ottaa erityisistä kelpoisuusvaatimuksista riippumatta, jos siitä erikseen säädetään tai työnantaja perustellusta syystä yksittäistapauksessa niin päättää.

Jos viran kelpoisuusvaatimuksena on säännönmukaisesti viran hoitamisen yhteydessä suoritettava erityiskoulutus, hakija on kelpoinen hakemaan virkaa, jos hän täyttää viran muut kelpoisuusehdot ja kirjallisesti sitoutuu suorittamaan erityiskoulutuksen.

11 §

Ulkomaiset opinnot ja tutkintotodistukset

Ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa (1384/2015) tarkoitetun ammattipätevyyden tuottamaan kelpoisuuteen seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen virkaan sovelletaan sanottua lakia.

Muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta säädetään ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetussa laissa (1385/2015).

Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan kansalaiseen sovelletaan 1 ja 2 momentissa mainittujen lakien lisäksi Pohjoismaiden välillä pohjoismaisista työmarkkinoista henkilöille, jotka ovat saaneet vähintään kolmevuotisen korkeamman koulutuksen, tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annettua lakia (651/1998).

Kirkon viranomaisen tulee antaa päätös 1–3 momentissa tarkoitettujen ulkomaisten opintojen, koulutuksen tai ammatillisen harjoittelun tunnustamisesta ja rinnastamisesta sekä tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta neljän kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus on toimitettu viranomaiselle, jollei toisin säädetä.

12 §

Rikosrekisteriote

Virkasuhteeseen ottamisen edellytyksenä on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) 2 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, että henkilö on toimittanut viran täyttävän viranomaisen pyynnöstä nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä. Rikosrekisteriotteen esittämiseen sovelletaan myös lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 6–10 §:ää.

Päätös viran täyttämisestä tehdään ehdollisena, jollei 1 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotetta ole käytettävissä. Virkaan ehdollisesti valitun on esitettävä rikosrekisteriote viimeistään 30 päivän tai viran täyttävän viranomaisen erityisestä syystä myöntämän pidemmän määräajan kuluessa ehdollista valintaa koskevan päätöksen tiedoksisaannista uhalla, että päätös muutoin raukeaa. Viranomainen päättää virkasuhteen jatkumisesta tai raukeamisesta.

13 §

Terveydentilaa koskeva selvitys virkasuhteeseen otettaessa ja papiksi tai lehtoriksi vihittäessä

Virkasuhteeseen ottamisen tai pappisvihkimyksen ja lehtoriksi vihkimisen edellytyksenä on, että siihen otettava henkilö antaa päättävälle viranomaiselle tehtävän hoidon terveydellisiä edellytyksiä koskevat tiedot sekä osallistuu lisäksi tarvittaessa asian selvittämiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Virkaan otettava henkilö voidaan velvoittaa esittämään huumausainetestiä koskeva todistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 7 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa virkaan nimittämisen edellytyksenä. Työnantajan määräämistä tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista välttämättömistä kustannuksista vastaa työnantaja.

Virkaan ottamisesta päättävä viranomainen voi perustellusta syystä päättää, ettei 1 momentissa tarkoitettua selvitystä vaadita.

Päätös virkasuhteeseen ottamisesta tehdään ehdollisena, jollei tietoja terveydellisistä edellytyksistä ole tuolloin käytettävissä. Viranhaltijan on esitettävä tiedot viranomaisen asettamassa kohtuullisessa määräajassa. Jos tietoja ei esitetä määräajassa tai viranomainen pitää tietojen perusteella viranhaltijaa soveltumattomana virkaan, se tekee päätöksen virkasuhteeseen ottamispäätöksen raukeamisesta. Päätös tulee voimaan, kun se on annettu viranhaltijalle tiedoksi. Muussa tapauksessa viranomainen päättää, että henkilön virkasuhde jatkuu.

Kirkkoherran viran hakijan on liitettävä hakemusasiakirjoihin tehtävän hoidon terveydellisiä edellytyksiä koskevat tiedot sekä tarvittaessa osallistuttava tuomiokapitulin määräyksestä asian selvittämiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.

14 §
Koeaika

Virkasuhteeseen otettaessa voidaan määrätä virantoimituksen aloittamisesta alkavasta, enintään kuuden kuukauden koeajasta. Vuotta lyhyemmässä määräaikaisessa virkasuhteessa koeaika voi olla enintään puolet virkasuhteen kestosta.

Jos viranhaltija on koeaikana ollut työkyvyttömyyden tai perhevapaan vuoksi poissa työstä, työnantajalla on oikeus pidentää koeaikaa kuukaudella kutakin työkyvyttömyys- tai perhevapaajaksoihin sisältyvää 30 kalenteripäivää kohden. Työnantajan on ilmoitettava viranhaltijalle koeajan pidentämisestä ennen koeajan päättymistä.

Jos viranhaltija otetaan saman työnantajan toiseen virkasuhteeseen ja hänen tehtävänsä tai asemansa huomattavasti muuttuvat ja viranhaltija itse on hakeutunut toiseen virkasuhteeseen, työnantaja voi määrätä koeajan noudatettavaksi uudessa virkasuhteessa.

Koeajan kuluessa virkasuhde voidaan molemmin puolin purkaa päättymään välittömästi. Purkaminen ei saa tapahtua syrjivillä tai koeajan tarkoitukseen nähden muutoin epäasiallisilla perusteilla.

Päätösvallasta määrätä koeaika seurakunnan seurakuntapastorin virkasuhteessa sekä purkaa papin virassa olevan papin ja lehtorin virkasuhde koeaikana säädetään kirkkolaissa.

Seurakunnan, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen viroista, joihin tehtävän laadun vuoksi ei sovelleta koeaikaa, säädetään kirkkojärjestyksessä.

15 §

Viranhoitomääräys ja selvitys virkasuhteen ehdoista

Viranhaltijalle on annettava viipymättä virkasuhteeseen ottamisesta kirjallinen viranhoitomääräys. Lisäksi työnantajan on vähintään kuukauden kestävässä virkasuhteessa annettava viranhaltijalle selvitys keskeisistä virkasuhteen ehdoista, jolleivät ne ilmene viranhoitomääräyksestä.

Selvitys on annettava viimeistään ensimmäisen täyden palkanmaksukauden päättymiseen mennessä, ja siitä tulee ilmetä ainakin:

1) virkanimike;

2) virkasuhteen kestoaika;

3) mahdollinen määräaikaisuuden peruste;

4) mahdollinen koeaika;

5) virkapaikka virkasuhteen alkaessa;

6) virantoimituksen alkamisajankohta;

7) pääasialliset tehtävät tai niiden määräytymisperuste;

8) palkkauksen perusteet sekä palkanmaksukausi;

9) osa-aikaisen virkasuhteen säännöllinen työaika tai, jos viranhaltijaan ei sovelleta työaikalakia (872/2019), työmäärän suhteellinen osuus viran täydestä työmäärästä;

10) vuosiloman määräytyminen.

Päätösvallasta antaa viranhoitomääräys seurakunnan ja seurakuntayhtymän papin ja lehtorin virkaan säädetään kirkkolaissa. Selvityksen keskeisistä virkasuhteen ehdoista antaa työnantaja.

Viranhoitomääräys seurakunnan ja seurakuntayhtymän papin viran väliaikaiseksi hoitajaksi voidaan antaa myös oman viran ohella.

16 §

Virkasuhteen sekä viranhaltijan oikeuksien ja velvollisuuksien alkaminen

Virkasuhde alkaa virkasuhteeseen ottamista koskevan päätöksen tekemisestä.

Viranhaltijan oikeudet ja velvollisuudet alkavat virantoimituksen alkamispäivästä, jollei aikaisemmasta alkamisajankohdasta tässä laissa tai muualla toisin säädetä.

Viranhaltijan palvelussuhde ei katkea hänen siirtyessään välittömästi saman työnantajan toiseen virkasuhteeseen.

3 luku

Työnantajan velvollisuudet

17 §

Yleisvelvoite

Työnantajan on huolehdittava siitä, että viranhaltijalle annetaan virkasuhteesta johtuvat etuudet ja oikeudet sellaisina kuin ne hänelle kuuluvat.

18 §

Tasapuolinen kohtelu ja syrjintäkielto

Työnantajan on kohdeltava viranhaltijoita tasapuolisesti, jollei siitä poikkeaminen ole viranhaltijoiden tehtävät ja asema huomioon ottaen perusteltua.

Määräaikaisissa ja osa-aikaisissa virkasuhteissa ei saa pelkästään virkasuhteen kestoajan tai työajan pituuden vuoksi soveltaa epäedullisempia palvelussuhteen ehtoja kuin muissa virkasuhteissa, ellei se ole perusteltua asiallisista syistä.

Yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kiellosta säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014). Tasa-arvosta ja sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellosta säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa (609/1986).

19 §

Työyhteisön ja työilmapiirin kehittäminen

Viranhaltijan hoidettavana olevaa tehtävää tai työmenetelmiä muutettaessa tai kehitettäessä työnantajan on pyrittävä huolehtimaan siitä, että viranhaltija voi suoriutua tehtävänsä hoidosta. Työnantajan on pyrittävä edistämään viranhaltijan mahdollisuuksia kehittyä kykyjensä mukaan urallaan. Työnantajan on pyrittävä edistämään hyvää ja luottamuksellista ilmapiiriä työyhteisössä.

20 §

Työnantajan velvollisuus huolehtia työturvallisuudesta

Työnantajan on huolehdittava työturvallisuudesta viranhaltijan suojelemiseksi tapaturmilta ja terveydellisiltä vaaroilta. Työturvallisuudesta säädetään työturvallisuuslaissa (738/2002) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä.

Jos raskaana olevan viranhaltijan työtehtävät tai työolot vaarantavat hänen tai sikiön terveyden eikä työssä tai työoloissa olevaa vaaratekijää voida poistaa, viranhaltija on pyrittävä raskauden ajaksi siirtämään muihin, hänen työkykynsä ja ammattitaitonsa huomioon ottaen sopiviin tehtäviin.

21 §

Nimikirjan pitäminen

Työnantaja voi pitää viranhaltijoista ja työntekijöistä nimikirjaa. Tuomiokapituli pitää nimikirjaa hiippakunnan papeista ja lehtoreista.

Nimikirjaan merkittävien tietojen tallettamiseen, käyttämiseen ja poistamiseen sovelletaan nimikirjalakia (1010/1989).

22 §

Tietojen luovuttaminen

Viranhaltijaa tai työntekijää koskevien tietojen luovuttamiseen sovelletaan nimikirjalain 6–9 §:ää.

23 §

Palkkalaskelma

Työnantajan on annettava viranhaltijalle palkanmaksun yhteydessä laskelma, josta ilmenevät palkan määrä ja sen määräytymisperusteet.

24 §

Kokoontumisoikeus

Työnantajan on sallittava viranhaltijoiden ja heidän järjestöjensä käyttää maksutta työnantajan hallinnassa olevia sopivia tiloja taukojen aikana ja työajan ulkopuolella virkasuhdeasioiden sekä ammatillisen yhdistyksen toimialaan kuuluvien asioiden käsittelyyn. Kokoontumisoikeuden käyttö ei saa aiheuttaa haittaa työnantajan toiminnalle.

4 luku

Viranhaltijan velvollisuudet

25 §

Yleiset velvollisuudet

Viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti, tasapuolisesti ja viivytyksettä noudattaen säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Viranhaltijan on käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla.

Kiellosta vaatia, ottaa vastaan tai hyväksyä taloudellista tai muuta etua säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvussa.

26 §

Välttämättömät ja kiireelliset virkatehtävät

Viranhaltijan, johon ei sovelleta työaikalakia, on vapaa-aikanaan hoidettava välttämättömät ja kiireelliset virkatehtävät, jollei niiden hoitoa ole voitu muulla tavalla järjestää.

Viranhaltija on velvollinen toimimaan oman virkansa ohella toisen viranhaltijan sijaisena tämän vuosiloman ja vapaapäivän aikana.

27 §

Sivutoimi ja kilpaileva toiminta

Sivutoimella tarkoitetaan virkasuhdetta, palkattua työtä ja pysyväisluonteista tehtävää, josta viranhaltijalla on oikeus kieltäytyä, sekä ammatin, elinkeinon ja liikkeen

harjoittamista. Viranhaltija ei saa ottaa vastaan eikä pitää sellaista sivutointa, joka edellyttää työajan käyttämistä sivutoimeen kuuluvien tehtävien hoitamiseen, ellei työnantaja hakemuksesta myönnä siihen lupaa. Sivutoimilupa vaaditaan myös päätoimiselta viranhaltijalta, jolla ei ole kiinteää työaikaa. Päätösvallasta myöntää sivutoimilupa seurakunnan papin viran ja lehtorin viran haltijalle säädetään kirkkolaissa.

Sivutoimilupa voidaan myöntää määräajaksi tai muutoin rajoitettuna. Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että viranhaltija ei saa sivutoimen vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muuten haitata tehtävän asianmukaista hoitamista. Sivutoimena ei saa harjoittaa sellaista toimintaa, joka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa. Viranhaltija ei saa virkasuhteen kestäessä ryhtyä kilpailevan toiminnan valmistelemiseksi sellaisiin toimenpiteisiin, joita ei voida pitää hyväksyttävinä.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta sivutoimesta viranhaltijan on tehtävä ilmoitus työnantajalle.

Työnantaja voi 2 momentissa tarkoitetuilla perusteilla ja varattuaan viranhaltijalle tilaisuuden tulla kuulluksi:

1) kieltää 3 momentissa tarkoitetun sivutoimen vastaanottamisen ja pitämisen;

2) peruuttaa sivutoimiluvan.

28 §

Terveystietojen antaminen ja terveystarkastuksiin osallistuminen

Viranhaltija on velvollinen antamaan työnantajan pyynnöstä tehtävän hoitamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset tiedot työ- ja toimintakyvystään sen lisäksi, mitä työterveyshuoltolaissa (1383/2001) säädetään.

Viranhaltija on myös velvollinen työnantajan määräyksestä osallistumaan terveydentilansa toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on tehtävän hoitamisen edellytysten selvittämiseksi välttämätöntä. Viranhaltijalle on ennen määräyksen antamista varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Seurakunnan papin viran haltijalle määräyksen antaa tuomiokapituli. Viranhaltijan velvollisuuteen esittää huumausainetestiä koskeva todistus sovelletaan, mitä yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 7 §:ssä säädetään. Potilaan itsemääräämisoikeuteen sovelletaan muutoin, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 6 §:ssä säädetään.

Työnantajan määräämistä tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista välttämättömistä kustannuksista vastaa työnantaja.

29 §

Viranhaltijan velvollisuus huolehtia työturvallisuudesta

Viranhaltijan on huolehdittava työturvallisuudesta siten kuin työturvallisuuslaissa ja sen nojalla säädetään.

5 luku

Virkasuhteessa tapahtuvat muutokset

30 §

Virkasuhteen muuttaminen osa-aikaiseksi

Työnantaja voi varattuaan viranhaltijalle tilaisuuden tulla kuulluksi muuttaa virkasuhteen osa-aikaiseksi 49 §:ssä tarkoitetulla irtisanomisperusteella irtisanomisaikaa noudattaen. Seurakunnan kappalaisen, seurakuntapastorin ja lehtorin virkasuhteen muuttamiseen osa-aikaiseksi sovelletaan, mitä papin virkasuhteen irtisanomisesta ja purkamisesta 58 §:n 2 momentissa säädetään.

Jos työnantaja on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta sovitun virkaehtosopimuksen mukaan velvollinen neuvottelemaan taloudellisella tai tuotannollisella perusteella tapahtuvan osa-aikaistamisen perusteesta viranhaltijoiden tai heidän edustajiensa kanssa, työnantajalla ei ole 1 momentissa tarkoitettua vastaavaa velvollisuutta.

Kirkkoherran virkasuhde voidaan muuttaa osa-aikaiseksi vain viranhaltijan hakemuksesta. Piispan, kirkkohallituksen viraston johtavan viranhaltijan ja kirkkohallituksen osastonjohtajan virkasuhdetta ei voi muuttaa osa-aikaiseksi.

31 §

Osa-aikaisen viranhaltijan oikeus kokoaikaiseen virkasuhteeseen

Työnantajan, joka tarvitsee uusia viranhaltijoita kokoaikaiseen virkasuhteeseen, on 61 §:n estämättä ensisijaisesti tarjottava toistaiseksi virkaan otetulle, samankaltaisia tehtäviä osa-aikatyönä tekevälle viranhaltijalle mahdollisuus siirtyä tällaiseen

virkasuhteeseen. Edellytyksenä on, että viranhaltija on etukäteen kirjallisesti ilmoittanut haluavansa kokoaikaiseen virkasuhteeseen ja täyttää tämän virkasuhteen kelpoisuusvaatimukset ja että tehtävä on hänelle sopiva.

Edellä 1 momentissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden ja 61 §:ssä säädetyn takaisinottovelvollisuuden estämättä työnantaja voi tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun oppisopimuksen ja ottaa opiskelijan määräajaksi virkasuhteeseen.

32 §

Virantoimitusvelvollisuuden muuttaminen

Jos toiminnan uudelleen järjestely tai muu perusteltu syy sitä edellyttää, viranhaltijan virantoimitusvelvollisuutta voidaan muuttaa. Päätöksen virantoimitusvelvollisuuden muuttamisesta tekee toistaiseksi voimassa olevaan virkasuhteeseen ottamisesta päättävä viranomainen varattuaan viranhaltijalle tilaisuuden tulla kuulluksi.

Seurakunnan kappalaisen, seurakuntapastorin ja lehtorin viran haltijan virantoimitusvelvollisuuden muuttamisesta päättää kirkkoherra. Seurakuntayhtymän seurakuntapastorin ja lehtorin virantoimitusvelvollisuuden muuttamisesta päättää yhteinen kirkkoneuvosto, jollei hallinto- tai johtosäännöllä toisin määrätä.

33 §

Viranhaltijan siirtäminen toiseen virkasuhteeseen

Työnantaja voi siirtää viranhaltijan toiseen virkasuhteeseen, jonka kelpoisuusvaatimukset hän täyttää ja jota voidaan pitää hänelle sopivana, jos:

1) hänen asemansa toistaiseksi otettuna tai määräaikaisena viranhaltijana ei muutu ja perusteena on toiminnan tai tehtävien uudelleenjärjestelyyn liittyvä perusteltu syy, ja:

a) hänen varsinainen palkkansa ei alene; tai

b) hän on antanut siirtoon suostumuksensa;

2) siirtoon on muu hyväksyttävä syy ja viranhaltija on antanut siirtoon suostumuksensa.

Työnantaja voi perustellusta syystä siirtää viranhaltijan enintään vuoden määräajaksi toiseen virkasuhteeseen, jonka kelpoisuusvaatimukset hän täyttää ja jota voidaan pitää hänelle sopivana, edellyttäen, ettei viranhaltijan varsinainen palkka alene.

Viranhaltijalle annettu määräys voidaan peruuttaa ja asianomainen on velvollinen siirtymään välittömästi takaisin entiseen virkasuhteeseen siihen kuuluvin palkkaeduin. Peruutus tulee voimaan heti.

Viranhaltijalle on ennen 1 ja 2 momentissa tarkoitettua siirtämistä tai 2 momentissa tarkoitettua peruuttamista varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

34 §

Henkilöstön siirtäminen

Jos seurakunta liitetään toiseen tai lakkautetaan tai jos seurakunnassa oleva virka tai tehtävä tulee tarpeettomaksi seurakunnan alueen supistumisen vuoksi, sen toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevat viranhaltijat ja työntekijät siirretään heille soveltuviin laajentuvan tai uuden seurakunnan taikka asianomaisen seurakuntayhtymän virkoihin tai työsopimussuhteisiin tehtäviin.

Päätösvallasta lakkauttaa kirkkoherran virka, kun perustetaan uusi seurakunta, säädetään kirkkolaissa. Lakkaavan seurakunnan kirkkoherran virka tai uutta seurakuntaa perustettaessa lakkautettava kirkkoherran virka lakkaa seurakuntajaon muutoksen tullessa voimaan, jolloin viran haltija siirretään laajentuvan tai uuden seurakunnan kappalaisen virkaan.

Siirretyllä viranhaltijalla ja työntekijällä on oikeus saada palvelussuhteeseensa kuuluvat edut sellaisina, etteivät ne siirron ajankohtana ole epäedullisemmat kuin hänelle aikaisemmin kuuluneet vastaavat edut.

35 §

Sopimus henkilöstön sijoittamisesta

Jos aloite seurakuntajaon muuttamiseksi koskee seurakunnan liittämistä toiseen seurakuntaan kokonaan tai osittain tai seurakuntien lakkauttamista ja uuden seurakunnan perustamista niiden tilalle, kirkkovaltuustojen ja seurakuntaneuvostojen on hyväksyttävä pappien ja muun henkilöstön sijoittamista koskeva sopimus. Jos aloite koskee seurakunnan jakamista alueellisesti tai kielellisesti siten, että perustetaan uusi seurakunta, pappien ja muun henkilöstön sijoittamista koskevan sopimuksen hyväksyy jaettavan seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto.

Päätösvallasta sijoittaa kirkkoherra ja muu pappi säädetään kirkkolaissa.

Järjestelytoimikunta tai uusi kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto päättää muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta, kun seurakunnat on liitetty yhteen tai lakkautettujen seurakuntien tilalle on perustettu uusi seurakunta, jos sopimusta viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta ei ole tehty ennen seurakuntajaon muuttamista koskevan päätöksen voimaantuloa eikä kirkkolaissa ole toisin säädetty. Päätösvallasta, kun osa seurakunnasta on liitetty toiseen seurakuntaan tai uusi seurakunta on perustettu jakamalla seurakunnat tai seurakunnat kuuluvat eri hiippakuntiin, säädetään kirkkolaissa.

36 §

Viranhaltijan asema liikkeen luovutuksessa

Työnantajan liikkeen luovutuksella tarkoitetaan tässä luvussa työnantajan toiminnan tai sen osan luovuttamista toiselle työnantajalle, kun luovutettava kokonaisuus pysyy luovutuksen jälkeen samana tai samankaltaisena.

Liikkeen luovutuksessa työnantajan luovutushetkellä voimassa olevista virkasuhteista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät uudelle omistajalle tai haltijalle. Jos luovutus tapahtuu yksityisoikeudelliselle yhteisölle tai säätiölle, viranhaltijat siirtyvät työsopimussuhteeseen luovutuksensaajan palvelukseen. Tällöin luovutuksensaajalle eivät siirry ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka johtuvat nimenomaan virkasuhteesta eivätkä ole ominaisia työsopimussuhteelle.

Ennen luovutusta erääntyneestä palkasta tai muusta virkasuhdetta koskevasta saatavasta vastaavat luovuttaja ja luovutuksensaaja yhteisvastuullisesti. Luovuttaja on kuitenkin vastuussa luovutuksensaajalle ennen luovutusta erääntyneestä saatavasta, jollei muuta ole sovittu.

Luovutuksensaaja on velvollinen noudattamaan luovutushetkellä voimassa olleen virkaehtosopimuksen määräyksiä, kuten työehtosopimuslain (436/1946) 5 §:ssä säädetään.

6 luku

Virkavapaa

37 §
Virka- ja työvapaa

Viranhaltijalle voidaan hakemuksesta myöntää määräajaksi vapautus virkatehtävien hoitamisesta joko kokonaan tai osittain.

Viranhaltijalla ja työntekijällä on oikeus saada vapaata työstään kirkon keskushallinnon luottamustoimen hoitamista varten. Viranhaltijalla ja työntekijällä on oikeus saada vapaata työstään myös kunnallisen luottamustoimen hoitamista varten noudattaen, mitä kuntalain (410/2015) 80 ja 81 §:ssä säädetään.

Viranhaltijan osa-aikaiseen sairauspoissaoloon sovelletaan työsopimuslain 2 luvun 11 a §:ää.

38 §
Virkavapaan hakeminen ja myöntäminen

Virkavapaata haetaan kirjallisesti, jollei muualla toisin säädetä tai virkaehtosopimuksessa toisin määrätä.

Virkavapaan myöntäminen ja sen pituus ovat työnantajan harkinnassa, jollei muualla toisin säädetä tai virkaehtosopimuksessa toisin määrätä. Jos virkavapaata ei voida myöntää hakemuksen mukaisesti, hakemus on hylättävä, jollei viranhaltija kirjallisesti suostu sen myöntämiseen muulla tavalla.

Jos viranhaltija on ollut poissa virantoimituksesta eikä hänelle ole myönnetty virkavapaata, poissaolo merkitään jälkikäteen virkavapaaksi, mikäli työnantaja toteaa poissaolon johtuneen ylivoimaisesta esteestä tai muusta pätevästä syystä.

39 §
Virkavapaan keskeyttäminen ja peruuttaminen

Virkavapaan keskeyttäminen tai peruuttaminen viranhaltijan pyynnöstä on työnantajan harkinnassa, jollei laissa toisin säädetä tai virkaehtosopimuksessa toisin määrätä.

Virkavapaa keskeytyy siksi ajaksi, kun virkavapaana oleva viranhaltija suostumuksensa perusteella perustellusta syystä määrätään suorittamaan joitakin virkatehtäviä.

Virkavapaa voidaan keskeyttää tai peruuttaa, jos virkavapaata käytetään muuhun tarkoitukseen kuin mihin se on myönnetty. Ennen päätöksen tekemistä viranhaltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

40 §

Perhevapaat

Viranhaltijalla on oikeus saada virkavapaata perhevapaiden vuoksi siten kuin työsopimuslain 4 luvun 1–8 §:ssä säädetään.

7 luku

Lomauttaminen

41 §

Lomauttaminen

Työnantajalla on oikeus lomauttaa viranhaltija siten, että virantoimitus ja palkanmaksu keskeytetään toistaiseksi tai määräajaksi joko kokonaan tai osittain virkasuhteen muutoin pysyessä voimassa, jos työnantajalla on 49 §:n mukainen peruste irtisanoa virkasuhde. Seurakunnan, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen viroista, joiden haltijaa ei voida lomauttaa, säädetään kirkkojärjestyksessä. Seurakunnan muun papin sekä lehtorin lomauttamisesta pyydettävästä lausunnosta säädetään kirkkolaissa. Lomauttaminen ei estä viranhaltijaa ottamasta lomautusajaksi muuta työtä.

Jos tehtävät tai työnantajan edellytykset tarjota työtä ovat tilapäisesti vähentyneet eikä työnantaja voi kohtuudella järjestää muita tehtäviä tai työnantajan tarpeisiin sopivaa koulutusta, viranhaltija voidaan lomauttaa enintään 90 päivän ajaksi. Enimmäisajan pidentämisestä ei voida sopia virkaehtosopimuksella.

Viranhaltija ja työnantaja voivat työnantajan aloitteesta sopia viranhaltijan lomauttamisesta virkasuhteen kestäessä, kun se on tarpeen työnantajan toiminnan tai taloudellisen tilan vuoksi.

Jos viranhaltija on lomautettu toistaiseksi, virantoimituksen alkamisesta on ilmoitettava vähintään viikkoa ennen, jollei toisin ole sovittu.

Jos lomauttamista koskeva päätös on kumottu oikaisuvaatimuksen tai valituksen johdosta muulla kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla perusteella ja työnantaja on

uudella lainvoimaisella päätöksellä päättänyt samasta lomauttamisesta, lomauttaminen katsotaan tehdyksi ensin tehdyn päätöksen mukaisesti, jollei ensin tehdyn päätöksen lomautuksen ilmoitusajasta tai lomautuksen peruuntumisesta muuta johdu.

42 §
Lomautusmenettely

Työnantajan on käytettävissään olevien tietojen perusteella esitettävä viranhaltijalle ennakkoselvitys lomautuksen perusteista sekä sen arvioidusta laajuudesta, toteuttamistavasta, alkamisajankohdasta ja kestosta. Jos lomautus kohdistuu useaan viranhaltijaan, selvitys voidaan antaa luottamusmiehelle tai viranhaltijoille yhteisesti. Selvitys on annettava viipymättä lomautuksen tarpeen tultua työnantajan tietoon. Selvitystä ei tarvitse esittää, jos työnantajan on virkaehtosopimuksen perusteella esitettävä vastaava selvitys.

Lomautusta koskeva päätös on annettava viranhaltijalle tiedoksi kirjallisesti vähintään 14 päivää ennen lomautuksen alkamista. Lomautuspäätös annetaan viranhaltijalle henkilökohtaisesti. Jos lomautuspäätöstä ei voida antaa henkilökohtaisesti, sen saa toimittaa kirjeitse samaa määräaikaa noudattaen. Kirjeitse toimitetun päätöksen katsotaan tulleen viranhaltijan tietoon viimeistään seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on lähetetty. Lomautuspäätöksessä tulee mainita lomautuksen peruste, sen alkamisaika ja määräaikaisen lomautuksen kesto sekä toistaiseksi tapahtuvan lomautuksen osalta sen arvioitu kesto. Lomautuspäätös on annettava tiedoksi luottamusmiehelle.

Ennakkoselvitystä ei tarvitse esittää, jos työnantajan on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta sovitun virkaehtosopimuksen mukaan esitettävä vastaava selvitys tai neuvoteltava lomauttamisesta viranhaltijoiden tai heidän edustajansa kanssa.

43 §
Virkasuhteen irtisanominen lomautuksen yhteydessä

Lomautetulla viranhaltijalla on oikeus irtisanoa virkasuhde ilman irtisanomisaikaa päättymään milloin tahansa lomautusaikana, ei kuitenkaan viimeisen viikon aikana ennen lomautuksen päättymistä, jos lomautuksen päättymisaika on hänen tiedossaan. Muu sopimus on mitätön.

Jos lomauttaminen on tullut voimaan viranhaltijan saamatta hyväkseen 54 §:n 1 momentin mukaista irtisanomisaikaa ja työnantaja irtisanoo viranhaltijan ennen lomautuksen päättymistä, viranhaltijalla on oikeus saada korvauksena irtisanomisajan palkkansa. Irtisanomisajan palkasta saadaan vähentää 14 päivän palkka, jos viranhaltija on lomautettu lain tai sopimuksen mukaista yli 14 päivän lomautusilmoitusaikaa noudattaen.

Jos lomauttaminen on tullut voimaan viranhaltijan saamatta hyväkseen virkasuhteen lakkaamista koskevaa irtisanomisaikaa ja toistaiseksi voimassa oleva lomauttaminen on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 200 kalenteripäivää, lomautetulla viranhaltijalla on virkasuhteen irtisanoessaan oikeus saada korvauksena irtisanomisajan palkkansa kuten 2 momentissa säädetään.

44 §

Menetettyjen ansioiden korvaaminen lomautusajalta

Jos lomautusta koskeva päätös 41 §:n 1 tai 2 momentin vastaisena kumotaan lainvoimaisella päätöksellä, viranhaltijalle maksetaan lainvastaisen lomautuksen vuoksi saamatta jäänyt säännöllisen työajan ansio siten kuin 60 §:ssä säädetään.

8 luku

Virkasuhteen päättyminen

45 §

Virkasuhteen päättyminen ilman irtisanomista

Virkasuhde päättyy ilman irtisanomista ja irtisanomisaikaa:

1) kun määräaika, joksi viranhaltija on otettu, on kulunut loppuun;

2) kun määrätehtävää varten otetun viranhaltijan tehtävä on suoritettu;

3) sijaiseksi otetun määräaikaisen viranhaltijan määräajasta riippumatta, kun toistaiseksi otettu viranhaltija palaa virantoimitukseen, jos toistaiseksi otetulla viranhaltijalla on lakiin tai virkaehtosopimuksen määräykseen perustuva ehdoton oikeus palata virantoimitukseen;

4) kun viranhaltijalle on virkasuhteen perusteella myönnetty täysi työkyvyttömyyseläke toistaiseksi, sen kalenterikuukauden päättyessä, jonka aikana viranhaltijan

oikeus sairausajan palkan saamiseen on päättynyt, tai jos työnantaja on saanut työkyvyttömyyseläkepäätöksestä tiedon myöhemmin, tiedoksisaantipäivästä lukien;

5) viranhaltijan 12 §:n 2 momentissa tai 13 §:n 3 momentissa tarkoitetun valinnan raukeamista koskevan päätöksen tiedoksisaantipäivää seuraavasta päivästä lukien;

6) sen kalenterikuukauden päättyessä, jonka aikana viranhaltija täyttää eroamisiän, jollei viranhaltijan kanssa sovita virkasuhteen määräaikaisesta jatkamisesta. Eroamisikä on vuonna 1957 ja sitä ennen syntyneillä 68 vuotta, vuosina 1958–1961 syntyneillä 69 vuotta ja vuonna 1962 ja sen jälkeen syntyneillä 70 vuotta.

Työnantaja ja viranhaltija voivat sopia virkasuhteen määräaikaisesta jatkamisesta 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetun ajankohdan jälkeen. Sopimuksen seurakunnan papin ja lehtorin kanssa tekee kuitenkin tuomiokapituli seurakuntaa kuultuaan.

46 §
Virkasuhteen päättyminen viranhaltijan erottua kirkosta

Virkasuhde voi päättyä myös viranhaltijan erottua kirkosta, mistä säädetään kirkkolaissa.

47 §
Viranhaltijasta johtuvat irtisanomisperusteet

Työnantaja ei saa irtisanoa virkasuhdetta viranhaltijasta johtuvasta syystä ilman asiallista ja painavaa syytä. Tällaisena syynä voidaan pitää virkasuhteeseen liittyvien velvoitteiden vakavaa rikkomista tai laiminlyöntiä sekä sellaisia viranhaltijan henkilöön liittyvien työntekoedellytysten olennaisia muutoksia, joiden vuoksi viranhaltija ei enää kykene selviytymään tehtävistään. Syyn asiallisuutta ja painavuutta arvioitaessa on otettava huomioon työnantajan ja viranhaltijan olosuhteet kokonaisuudessaan.

Edellä tarkoitettu syy ei ole ainakaan:

1) viranhaltijan sairaus, vamma tai tapaturma, ellei viranhaltijan työkyky ole näiden vuoksi vähentynyt olennaisesti ja niin pitkäaikaisesti, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää virkasuhteen jatkamista;

2) osallistuminen viranhaltijayhdistyksen päätöksen perusteella yhdistyksen toimeenpanemaan työtaistelutoimenpiteeseen;

3) viranhaltijan poliittinen, uskonnollinen tai muu mielipide tai osallistuminen yhteiskunnalliseen tai yhdistystoimintaan;

4) turvautuminen viranhaltijan käytettävissä oleviin oikeusturvakeinoihin.

Jos viranhaltija ei suorita 10 §:n 4 momentissa tarkoitettua erityiskoulutusta työnantajan asettamassa kohtuullisessa määräajassa, hänet voidaan irtisanoa irtisanomisaikaa noudattaen.

48 §

Viranhaltijasta johtuvaan irtisanomisperusteeseen vetoaminen

Viranhaltijaa, joka on laiminlyönyt virkasuhteesta johtuvien velvollisuuksiensa täyttämisen tai rikkonut niitä, ei saa irtisanoa ennen kuin hänelle on varoituksella annettu mahdollisuus korjata menettelynsä.

Työnantajan on ennen irtisanomista selvitettävä, olisiko irtisanominen vältettävissä sijoittamalla viranhaltija muuhun virkasuhteeseen.

Jos irtisanomisen perusteena on niin vakava virkasuhteeseen liittyvä rikkomus, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää virkasuhteen jatkamista, 1 ja 2 momenttia ei sovelleta.

Viranhaltijasta johtuva irtisanominen on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun irtisanomisen peruste on tullut irtisanomisesta päättävän viranomaisen tietoon.

49 §

Taloudelliset ja tuotannolliset irtisanomisperusteet

Virkasuhde voidaan irtisanoa, kun viranhaltijan tehtävät ovat vähentyneet olennaisesti ja pysyvästi taloudellisista syistä, työnantajan tai asianomaisen yksikön tehtävien uudelleen järjestelyn vuoksi taikka muista niihin verrattavista syistä. Irtisanominen edellyttää lisäksi, ettei viranhaltijaa voida ammattitaitoonsa ja kykyynsä nähden kohtuudella sijoittaa toiseen virkasuhteeseen tai ottaa sellaiseen työsopimussuhteeseen, jonka tehtävät eivät olennaisesti poikkea viranhaltijan tehtävistä, tai kouluttaa uusiin tehtäviin.

Perustetta irtisanomiseen ei katsota olevan ainakaan silloin, kun:

1) irtisanomista on edeltänyt tai seurannut uuden henkilön ottaminen samankaltaisiin tehtäviin eikä työnantajan toimintaedellytyksissä ole vastaavana aikana tapahtunut muutoksia;

2) irtisanomisen syyksi ilmoitetut tehtävien uudelleen järjestelyt eivät tosiasiallisesti vähennä työnantajalla tarjolla olevia tehtäviä tai muuta tehtävien laatua.

Kirkkoherran sekä seurakunnan ainoan kanttorin tai diakonian viranhaltijan virkasuhdetta ei voida irtisanoa taloudellisella ja tuotannollisella perusteella.

50 §

Työllistymisvapaa ja työllistymistä edistävä valmennus tai koulutus

Viranhaltijalla on sama oikeus työllistymisvapaaseen kuin työntekijällä työsopimuslain 7 luvun 12 §:n mukaan.

Työnantaja on velvollinen tarjoamaan 49 §:n perusteella irtisanomalleen viranhaltijalle tilaisuuden osallistua työnantajan kustantamaan työllistymistä edistävään valmennukseen tai koulutukseen, jos:

1) työnantajan palveluksessa on säännöllisesti vähintään 30 henkilöä; ja

2) viranhaltija on ollut ennen virkasuhteen päättymistä yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta työnantajan palveluksessa.

Valmennuksen tai koulutuksen on arvoltaan vähintään vastattava viranhaltijan laskennallista palkkaa kuukauden ajalta tai irtisanotun viranhaltijan kanssa samassa toimipaikassa työskentelevän henkilöstön keskimääräistä kuukausiansiota riippuen siitä, kumpi on suurempi. Valmennus tai koulutus on toteutettava irtisanomisajan päättymisen jälkeen kahden kuukauden kuluessa. Painavasta syystä valmennus tai koulutus saadaan toteuttaa myöhemminkin. Valmennuksen tai koulutuksen toteutumisaika tai arvioitu aika on kuitenkin oltava viranhaltijan tiedossa palvelussuhteen päättymishetkellä.

Työnantaja ja viranhaltija voivat sopia, että työnantaja täyttää 2 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa kustantamalla viranhaltijan itsensä hankkiman koulutuksen tai valmennuksen kokonaan tai osittain.

Työnantaja ja henkilöstö saavat sopia toisin siitä, mitä 3 momentissa säädetään arvon määräytymisestä. Lisäksi työnantaja ja henkilöstö saavat sopia valmennuksen tai koulutuksen sijasta muustakin järjestelystä, jolla edistetään irtisanottavan työllistymistä. Henkilöstön edustaja määräytyy työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta sovitun virkaehtosopimuksen mukaisesti. Henkilöstön edustajan tekemä sopimus sitoo kaikkia niitä viranhaltijoita, joita sopimuksen tehneen viranhaltijoiden edustajan on katsottava edustavan.

51 §

Työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen laiminlyönti

Työnantaja, joka ei ole noudattanut 50 §:ssä säädettyä velvollisuuttaan, on velvollinen suorittamaan viranhaltijalle kertakaikkisena korvauksena koulutuksen tai valmennuksen arvoa vastaavan määrän.

Jos valmennuksen tai koulutuksen järjestämisvelvollisuus on laiminlyöty vain osittain, korvausvelvollisuus rajoittuu vastaamaan velvollisuuden laiminlyötyä osuutta.

52 §

Erityinen irtisanomissuoja

Viranhaltijalla, jolle on myönnetty virkavapaata perhevapaiden vuoksi, on sama irtisanomissuoja kuin työntekijällä työsopimuslain 7 luvun 9 § mukaan. Sama koskee viranhaltijaa, joka on raskaana tai joka tulee käyttämään oikeuttaan edellä tarkoitettuihin vapaisiin.

Luottamusmiehen virkasuhde voidaan irtisanoa 47 §:n perusteella vain, jos niiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden enemmistö, joiden luottamusmiehenä hän on, antaa siihen suostumuksensa. Virkasuhde voidaan irtisanoa 49 §:n perusteella vain, jos työ päättyy kokonaan eikä viranhaltijalle voida järjestää muuta työtä, joka vastaa hänen ammattitaitoaan, tai kouluttaa häntä muuhun työhön.

53 §

Irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä

Luovutuksensaaja ei saa irtisanoa viranhaltijan palvelussuhdetta pelkästään 36 §:n 1 momentissa tarkoitetun liikkeen luovutuksen perusteella.

Viranhaltija saa virkasuhteessa muutoin sovellettavaa irtisanomisaikaa noudattamatta tai sen kestoajasta riippumatta irtisanoa virkasuhteen päättymään luovutuspäivästä, jos hän on saanut tiedon luovutuksesta työnantajalta tai liikkeen uudelta haltijalta viimeistään kuukautta ennen luovutuspäivää. Jos hänelle on annettu tieto luovutuksesta myöhemmin, hän saa irtisanoa palvelussuhteensa päättymään luovutuspäivästä tai sen jälkeen, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa tiedon saamisesta.

54 §
Irtisanomisaika

Työnantajan irtisanoessa viranhaltijan virkasuhteen irtisanomisaika on vähintään:

1) 14 päivää, jos palvelussuhde on jatkunut enintään vuoden;

2) yksi kuukausi, jos palvelussuhde on jatkunut keskeytyksettä yli vuoden mutta enintään neljä vuotta;

3) kaksi kuukautta, jos palvelussuhde on jatkunut keskeytyksettä yli neljä vuotta mutta enintään kahdeksan vuotta;

4) neljä kuukautta, jos palvelussuhde on jatkunut keskeytyksettä yli kahdeksan vuotta mutta enintään 12 vuotta;

5) kuusi kuukautta, jos palvelussuhde on jatkunut keskeytyksettä yli 12 vuotta;

6) kaksi kuukautta, kun kysymyksessä on kirkkoherran, piispan, kirkkohallituksen viraston johtavan viranhaltijan tai kirkkohallituksen osastonjohtajan virka.

Viranhaltijan irtisanoessa virkasuhteensa irtisanomisaika on vähintään:

1) 14 päivää, jos palvelussuhde on jatkunut keskeytyksettä enintään viisi vuotta;

2) yksi kuukausi, jos palvelussuhde on jatkunut keskeytyksettä yli viisi vuotta;

3) kaksi kuukautta, jos viranhaltijan ottaminen kuuluu kirkkovaltuustolle tai yhteiselle kirkkovaltuustolle;

4) kaksi kuukautta, kun kysymyksessä on kappalainen, kirkkoherra, piispa, kirkkohallituksen viraston johtava viranhaltija tai kirkkohallituksen osastonjohtaja.

Irtisanomisaika alkaa kulua irtisanomisen tiedoksiantoa seuraavasta päivästä. Viranhaltijan suostumuksella voidaan noudattaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lyhyempää irtisanomisaikaa.

55 §
Virkasuhteen purkaminen

Työnantaja saa purkaa viranhaltijan virkasuhteen päättyväksi heti riippumatta noudatettavasta irtisanomisajasta tai määräajan pituudesta. Virkasuhde voidaan purkaa vain erittäin painavasta syystä. Tällaisena syynä voidaan pitää laista tai määräyksistä johtuvien, virkasuhteeseen olennaisesti vaikuttavien velvoitteiden niin vakavaa rikkomista tai laiminlyöntiä, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää virkasuhteen jatkamista edes irtisanomisajan pituista aikaa.

56 §

Purkamisoikeuden raukeaminen

Purkamisoikeus raukeaa, jollei syy ole jo aikaisemmin menettänyt merkitystään, 14 päivän kuluttua siitä, kun työnantaja on saanut tiedon purkamisen aiheesta tai, jos syy on jatkuva, siitä, kun työnantaja on saanut tiedon sen lakkaamisesta.

Jos purkaminen estyy pätevästä syystä, virkasuhde saadaan purkaa 14 päivän kuluessa esteen lakkaamisesta.

57 §

Virkasuhteen päättämismenettely

Ennen kuin työnantaja irtisanoo tai purkaa tai päättää virkasuhteen raukeamisesta 13 §:n 3 momentin mukaisesti, viranhaltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi virkasuhteen päättämisen syistä. Viranhaltijalla on oikeus häntä kuultaessa käyttää avustajaa. Oikeudesta käyttää avustajaa on ilmoitettava viranhaltijalle. Työnantajan päätös irtisanomisesta, purkamisesta tai raukeamisesta on perusteluineen merkittävä pöytäkirjaan.

Jos työnantaja on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta sovitun virkaehtosopimuksen mukaan velvollinen neuvottelemaan taloudellisella tai tuotannollisella perusteella tapahtuvan irtisanomisen perusteesta viranhaltijoiden tai heidän edustajiensa kanssa, työnantajalla ei ole 1 momentissa tarkoitettua vastaavaa velvollisuutta.

Päätös virkasuhteen irtisanomisesta, purkamisesta tai raukeamisesta on annettava viranhaltijalle todisteellisesti tiedoksi siten kuin hallintolain (434/2003) 56 ja 60 §:ssä säädetään.

58 §

Virkasuhteen irtisanova tai purkava viranomainen

Viranhaltijan irtisanoo ja hänen virkasuhteensa purkaa:

1) seurakunnassa kirkkoneuvosto, seurakuntaneuvosto tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen;

2) seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkoneuvosto tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen;

3) tuomiokapitulissa tuomiokapituli;

4) kirkkohallituksessa kirkkohallitus, jollei toisin säädetä.

Päätösvallasta irtisanoa seurakunnan tai seurakuntayhtymän papin ja lehtorin viran haltija 47 §:ssä säädetyllä viranhaltijasta johtuvalla perusteella tai 49 §:ssä säädetyillä taloudellisilla tai tuotannollisilla perusteilla tai purkaa virkasuhde 55 §:ssä säädetyllä perusteella säädetään kirkkolaissa.

59 §

Virkasuhteen jatkuminen

Viranhaltijan virkasuhde jatkuu katkeamattomana, jos virkasuhteen irtisanominen, purkaminen tai virkasuhteeseen ottamispäätöksen raukeaminen on lainvoimaisen päätöksen mukaan tapahtunut ilman laissa säädettyä perustetta.

Jos irtisanomista, purkamista tai raukeamista koskeva päätös on kumottu oikaisuvaatimuksen tai valituksen johdosta muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla perusteella ja työnantaja on uudella päätöksellä päättänyt virkasuhteen ja tämä päätös on saanut lainvoiman, virkasuhde katsotaan päättyneeksi asiassa ensin tehdyn päätöksen mukaisesti, jollei irtisanomisajasta muuta johdu.

Jos virkasuhde on purettu ilman säädettyä purkamisperustetta ja tuomioistuin katsoo, että työnantajalla on ollut irtisanomisperuste, virkasuhteen katsotaan jatkuvan viranhaltijaan noudatettavan irtisanomisajan päättymiseen saakka ja viranhaltijalla on oikeus saada palkka irtisanomisajalta.

60 §

Menetettyjen ansioiden korvaaminen

Kun virkasuhteen päättämistä koskeva asia on 59 §:n 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa lainvoimaisesti ratkaistu ja työnantaja on saanut tämän pykälän 2 momentissa tarkoitetun selvityksen, viranhaltijalle maksetaan viipymättä virkasuhteen lainvastaisen päättämisen johdosta saamatta jäänyt säännöllisen työajan ansio. Ansiosta vähennetään samalta ajalta muissa palvelussuhteissa, ammatinharjoittajana tai yrittäjänä ansaittu vastaava ansio, jota viranhaltija ei olisi saanut virkaa hoitaessaan. Ansiosta vähennetään myös viranhaltijalle maksettu työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettu ansiopäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki sekä

vastaavalta ajalta hänelle maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukainen päivärahaetuus.

Viranhaltija on velvollinen esittämään työnantajalle viipymättä luotettavan selvityksen saamistaan 1 momentissa tarkoitetuista muista ansiotuloista, ansiopäivärahasta, peruspäivärahasta, työmarkkinatuesta sekä sairausvakuutuskorvauksista.

Työnantaja on velvollinen viipymättä maksamaan työllisyysrahastolle 75 prosenttia ja asianomaiselle työttömyyskassalle 25 prosenttia viranhaltijalle maksetusta ansiopäivärahasta ja Kansaneläkelaitokselle viranhaltijalle maksetun peruspäivärahan tai työmarkkinatuen. Viranhaltijan eläke-etuja määrättäessä katsotaan palkkatuloksi 1 momentissa tarkoitettu ansio, jossa on vähennyksenä otettu huomioon 1 momentissa tarkoitetussa muussa palvelussuhteessa, ammatinharjoittajana tai yrittäjänä ansaittu, eläkkeeseen oikeuttava tulo. Vähennyksenä ei oteta huomioon 1 momentissa tarkoitettuja päivärahoja tai työmarkkinatukea. Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään, viranhaltijan katsotaan eläkeoikeutta määrättäessä olleen jatkuvassa virkasuhteessa myös 1 momentissa mainittuna aikana, vaikka hänelle ei tältä ajalta jäisi maksuun lainkaan ansiota.

Mitä tässä pykälässä säädetään ansiopäivärahasta, peruspäivärahasta ja työmarkkinatuesta, koskee myös työttömyysturvalain perusteella maksettua ansioon suhteutettua päivärahaa ja peruspäivärahaa sekä työmarkkinatukea.

61 §
Irtisanotun viranhaltijan takaisin ottaminen

Jos työnantaja on irtisanonut toistaiseksi otetun viranhaltijan 49 §:n mukaisilla perusteilla ja työnantaja tarvitsee neljän kuukauden kuluessa irtisanomisajan päättymisestä viranhaltijaa tehtäviltään samankaltaiseen toistaiseksi voimassa olevaan tai yli kuusi kuukautta kestävään virkasuhteeseen, työnantajan on tiedusteltava paikalliselta työvoimaviranomaiselta, onko irtisanottuja viranhaltijoita etsimässä tämän viranomaisen välityksellä työtä, ja myönteisessä tapauksessa tarjottava työtä ensisijaisesti irtisanotuille kelpoisuusvaatimukset täyttäville viranhaltijoille. Jos virkasuhde on jatkunut keskeytyksettä sen päättymiseen mennessä vähintään 12 vuotta, takaisinottoaika on kuitenkin kuusi kuukautta. Sama velvollisuus koskee 36 §:ssä tarkoitettua luovutuksensaajaa silloin, kun luovuttaja on irtisanonut viranhaltijan ennen luovutushetkeä.

Työnantajan, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden täyttämisen, on korvattava viranhaltijalle näin aiheuttamansa vahinko.

9 luku
Virantoimituksesta pidättäminen

62 §
Virantoimituksesta pidättämisen peruste

Jos viranhaltijan voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyneen virantoimituksessa virkarikokseen tai muuten menetelleen siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, hänet voidaan pidättää tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi virantoimituksesta. Ilmeinen virkarikos on ilmoitettava viipymättä poliisille.

Jos viranhaltijan voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyneen rikokseen virantoimituksen ulkopuolella ja asiassa ilmenneillä seikoilla voi olla vaikutusta edellytyksiin hoitaa virkatehtäviä, viranhaltija voidaan pidättää tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi virantoimituksesta.

Muussa kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa viranhaltija voidaan pidättää virantoimituksesta siksi ajaksi, kun viranhaltija ei voi hänestä johtuvasta syystä hoitaa virkatehtäviään asianmukaisesti.

Viranhaltija voidaan väliaikaisesti pidättää virantoimituksesta edellä tarkoitetuilla perusteilla enintään neljän viikon ajaksi.

63 §
Virantoimituksesta pidättämisestä päättävä viranomainen

Virantoimituksesta pidättämisestä päättää:

1) seurakunnan muun viran haltijan osalta kirkkoneuvosto, seurakuntaneuvosto tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen;

2) seurakuntayhtymän muun viran haltijan osalta yhteinen kirkkoneuvosto tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen;

3) tuomiokapitulin viran haltijan osalta tuomiokapituli;

4) kirkkohallituksen viran haltijan osalta kirkkohallitus.

Väliaikaisesta virantoimituksesta pidättämisestä päättää:

1) kirkkoherran ja tuomiokapitulin viran haltijan osalta piispa;

2) seurakunnan muun viran haltijan osalta kirkkoherra;

3) seurakuntayhtymän viran haltijan osalta yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtaja;

4) kirkkohallituksen viran haltijan osalta kirkkohallituksen viraston johtava viranhaltija.

Päätösvallasta pidättää papin ja lehtorin viran haltija virantoimituksesta säädetään kirkkolaissa.

64 §

Virantoimituksesta pidättämisessä noudatettava menettely

Väliaikaisesta virantoimituksesta pidättämisestä päättäneen viranhaltijan on viipymättä saatettava virantoimituksesta pidättäminen toimivaltaisen viranomaisen päätettäväksi.

Ennen kuin virantoimituksesta pidättämisestä tehdään päätös, viranhaltijalle on varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Päätös virantoimituksesta pidättämisestä voidaan panna täytäntöön heti.

65 §

Virantoimituksesta pidättämisen uudelleenarviointi

Virantoimituksesta pidättämisestä päättäneen toimielimen tulee seurata virantoimituksesta pidättämisen perusteita ja olosuhteiden muututtua tarvittaessa tehdä asiasta uusi päätös. Virantoimituksesta pidättämisen jatkaminen tulee ottaa viipymättä käsiteltäväksi viranhaltijan sitä vaatiessa.

10 luku

Henkilöstöä koskevat erinäiset säännökset

66 §

Yhdistymisvapaus

Viranhaltijalla on oikeus kuulua yhdistykseen sekä osallistua tällaisen yhdistyksen toimintaan. Hänellä on myös oikeus perustaa yhdistys. Viranhaltijalla on niin ikään

vapaus olla kuulumatta edellä tarkoitettuun yhdistykseen. Tämän oikeuden ja vapauden käytön estäminen ja rajoittaminen on kiellettyä.

67 §

Palkkasaatavan vanhentuminen

Viranhaltijan on esitettävä virkasuhteesta johtuvaa palkkaa tai muuta taloudellista etuutta koskeva kirjallinen vaatimus kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona asianomainen palkkaerä tai muu etu olisi ollut maksettava tai annettava. Jos vaatimusta ei ole esitetty määräajan kuluessa, oikeus palkkaan tai muuhun taloudelliseen etuuteen on menetetty.

Mitä 1 momentissa säädetään viranhaltijasta, koskee myös henkilöä, jonka virkasuhde on lakannut, sekä viranhaltijan kuolinpesää.

68 §

Palkan takaisinperiminen

Työnantaja voi päättää aiheettomasti maksetun palkan tai muun palvelussuhteesta johtuvan taloudellisen etuuden perimisestä takaisin. Takaisinperintä voidaan suorittaa myös siten, että perittävä määrä vähennetään seuraavan tai seuraavien palkanmaksujen yhteydessä viranhaltijan palkasta, jos tämä on edelleen saman työnantajan palveluksessa. Päätöksessä on mainittava takaisin perittävä määrä ja takaisinperinnän peruste.

Kulloinkin suoritettavasta palkasta ei saa 1 momentin nojalla periä enempää kuin mitä palkasta ulosottokaaren (705/2007) mukaan saadaan ulosmitata.

Työnantaja voi luopua takaisinperinnästä joko kokonaan tai osittain, jos takaisinperintää on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana tai jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen.

Oikeus takaisinperintään lakkaa, jos takaisinperinnästä ei tehdä päätöstä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana aiheeton palkka tai muu etuus on maksettu.

69 §

Viivästyskorko

Virkasuhteeseen perustuvan saatavan suorituksen viivästyessä sovelletaan, mitä korkolaissa säädetään viivästyskorosta.

Hallintolainkäyttöasiassa on korkolain 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa maksettava viivästyskorkoa viimeistään siitä päivästä, jona velallisen katsotaan saaneen tiedon velan maksua koskevan valituksen tai hakemuksen vireilletulosta, tai jos vaatimus esitetään oikeudenkäynnin aikana, sen esittämisestä lukien.

Edellä 60 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun 30 päivää on kulunut päivästä, jona viranhaltija esitti työnantajalle mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitetun selvityksen.

70 §

Korvausvaatimusten käsittelyjärjestys

Edellä 6 §:n 3 momentissa, 43 §:n 2 ja 3 momentissa, 51 §:ssä sekä 61 §:n 2 momentissa tarkoitettua korvausta koskevat vaatimukset käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

71 §

Työtodistus

Viranhaltijalla on virkasuhteen päättyessä oikeus pyynnöstä saada työnantajalta kirjallinen todistus virkasuhteen kestoajasta ja tehtävien laadusta. Viranhaltijan nimenomaisesta pyynnöstä todistuksessa on lisäksi mainittava virkasuhteen päättymisen syy sekä arvio viranhaltijan työtaidosta, ahkeruudesta ja käytöksestä. Työtodistuksesta ei saa ilmetä muuta kuin mitä sen sanamuodosta käy ilmi.

Työnantajalla on velvollisuus antaa viranhaltijalle työtodistus, jos sitä pyydetään kymmenen vuoden kuluessa virkasuhteen päättymisestä. Todistusta viranhaltijan työtaidosta, ahkeruudesta ja käytöksestä on kuitenkin pyydettävä viiden vuoden kuluessa virkasuhteen päättymisestä.

Jos virkasuhteen päättymisestä on kulunut yli kymmenen vuotta, työtodistus on annettava vain, jos siitä ei aiheudu työnantajalle kohtuutonta hankaluutta. Samoin

edellytyksin työnantajan on annettava kadonneen tai turmeltuneen työtodistuksen tilalle uusi todistus.

11 luku
Muutoksenhaku

72 §
Muutoksenhakumenettely

Työnantajan tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin kirkkolaissa oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja kirkollisvalituksesta säädetään. Oikaisuvaatimusaika 49 §:ssä tarkoitettua irtisanomista koskevasta päätöksestä alkaa kuitenkin kulua vasta 54 §:n 1 momentissa säädetyn irtisanomisajan päättymisestä.

73 §
Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeuden rajoittaminen

Viranhaltija ei saa valittamalla hakea muutosta viranomaisen päätökseen evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 2 §:ssä tarkoitetussa asiassa eikä saattaa sitä oikaisuvaatimuksin tai hallintoriita-asiana ratkaistavaksi, jos hänellä taikka viranhaltijayhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa. Mitä tässä momentissa säädetään, sovelletaan vain viranhaltijaan, joka on jäsenenä sellaisessa viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, tai sen alayhdistyksessä.

Muutosta ei saa erikseen hakea oikaisuvaatimuksella tai kirkollisvalituksella päätökseen, joka koskee 62 §:n 4 momentissa tarkoitettua väliaikaista virantoimituksesta pidättämistä.

74 §
Irtisanomisperusteiden tutkiminen virkasuhteen purkamista koskevassa asiassa

Jos tuomioistuin katsoo virkasuhteen purkamista koskevaa asiaa käsitellessään, että 55 §:ssä säädetyt purkamisperusteet eivät täyty, tuomioistuimen on vaadittaessa harkittava, onko työnantajalla ollut 47 §:ssä säädetty irtisanomisperuste.

75 §

Valituksen käsittely

Virkasuhteen irtisanomista, purkamista ja osa-aikaistamista sekä virantoimituksesta pidättämistä koskeva kirkollisvalitus on käsiteltävä tuomioistuimessa kiireellisenä.

76 §

Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Sen estämättä, mitä oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään, on kirkollisvalituksen tehnyt asianomainen viranhaltija tai muu henkilö, jonka on katsottava tehneen valituksen viranhaltijan puolesta, vaadittaessa velvoitettava korvaamaan työnantajan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, mikäli valitus koskee tässä laissa tarkoitettua asiaa eikä valitusta hyväksytä. Vastaavasti viranomainen on velvoitettava korvaamaan kirkollisvalituksen tehneen asianosaisen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, mikäli päätös valituksen johdosta osittain tai kokonaan kumotaan.

Edellä 1 momentista poiketen oikeudenkäyntikuluja ei velvoiteta korvattavaksi silloin, kun päätös koskee virkaan ottamista tai jos asia on ollut oikeudellisesti niin epäselvä, että oikeudenkäyntiin on ollut perusteltu syy tai oikeudenkäyntikulujen korvaamista on muutoin pidettävä asian laatu tai olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana.

12 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

77 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

78 §

Siirtymäsäännökset

Viranhaltija säilyttää 1 päivänä tammikuuta 1994 kumotun kirkkolain (635/1964) mukaisen korkeamman eroamisikänsä, jos hänellä on ollut siihen oikeus tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen kirkkolain 26 luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan viran täyttöön, varoitusmenettelyyn sekä seurakuntajaon muutoksen johdosta tapahtuvaan henkilöstösiirtoon sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita kirkkolain säännöksiä.

3.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitos ja sen tehtävät

Evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitos toimii evankelis-luterilaisen kirkon sekä seurakuntien ja seurakuntayhtymien edunvalvojana työmarkkina-asioissa.

Työmarkkinalaitos neuvottelee ja sopii seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen puolesta niiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden palvelussuhteen ehdoista evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetussa laissa (968/1974) ja evankelis-luterilaisen kirkon työehtosopimuksista annetussa laissa (829/2005) säädetyssä järjestyksessä sekä suorittaa muut lain mukaan sille kuuluvat tehtävät. Työmarkkinalaitoksen päätösvallasta valtuuttaa seurakunta, seurakuntayhtymä, tuomiokapituli tai kirkkohallitus sopimaan virkaehtosopimuksesta säädetään evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 3 §:n 2 momentissa.

Työmarkkinalaitos voi antaa suosituksia asioista, joista ei voida sopia virkaehtosopimuksin.

2 §
Työmarkkinalaitoksen valtuuskunta ja sen toimikausi

Työmarkkinalaitoksen päätösvaltaa 1 §:ssä tarkoitetuissa asioissa käyttää sen valtuuskunta, jollei toisin säädetä tai jollei valtuuskunta päätä siirtää päätösvaltaa asettamalleen jaostolle tai toimielimelle taikka työmarkkinalaitoksen toimiston viranhaltijalle.

Kirkkohallitus valitsee kirkon työmarkkinalaitoksen valtuuskuntaan jokaisesta hiippakunnasta yhden palvelussuhteen ehtoja tuntevan työnantajatahoa edustavan jäsenen ja varajäsenen hiippakuntavaltuuston tekemän ehdollepanon perusteella.

Jäsenten ja varajäsenten vaalia varten hiippakuntavaltuustot asettavat ehdolle neljä henkilöä.

Edellä mainittujen jäsenten lisäksi kirkkohallitus valitsee valtuuskuntaan kaksi muuta palvelussuhteen ehtoja tuntevaa julkista työnantajatahoa edustavaa jäsentä ja näille varajäsenet.

Valtuuskunnan toimikausi on neljä vuotta. Valtuuskunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja enintään kaksi varapuheenjohtajaa.

3 §

Vaalikelpoisuus

Valtuuskuntaan voidaan valita henkilö, jolla on kirkkolain (/) 9 luvun 2 §:n 1 momentin mukainen vaalikelpoisuus seurakunnan luottamustoimiin ja joka on antanut suostumuksensa tehtävän vastaanottamiseen. Vaalikelpoisia valtuuskuntaan eivät ole evankelis-luterilaista kirkkoa koskevan virka- ja työehtosopimuksen allekirjoittajajärjestöön tai sen jäsenjärjestöön luottamushenkilö- tai pysyväisluonteisessa palvelussuhteessa olevat henkilöt.

4 §

Kirkkohallituksen ja piispainkokouksen edustaja

Kirkkohallituksen määräämällä kirkkohallituksen jäsenellä ja piispainkokouksen määräämällä piispalla on läsnäolo- ja puheoikeus valtuuskunnassa.

5 §

Työmarkkinalaitoksen toimisto

Työmarkkinalaitoksen asioiden valmistelua ja sen päätösten toimeenpanoa varten on kirkkohallituksessa työmarkkinalaitoksen toimisto tarpeellisine henkilökuntineen.

6 §

Valtuuskunnan työjärjestys

Valtuuskunta päättää työjärjestyksestään. Valtuuskunnan tehtävistä ja toimielimistä määrätään tarkemmin työjärjestyksessä.

7 §

Valituskielto

Valtuuskunnan, sen jaoston, valtuuskunnan asettaman toimielimen tai työmarkkinalaitoksen toimiston viranhaltijan päätökseen työmarkkina-asiassa ei saa hakea muutosta. Sama koskee seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen päätöstä, joka on tehty evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 3 §:n 2 momentin nojalla.

8 §

Esteellisyys

Työmarkkinalaitoksen luottamushenkilön sekä toimiston viranhaltijan ja työsopimussuhteisen työntekijän esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään.

9 §

Tietojen saanti

Työmarkkinalaitoksella on oikeus saada seurakunnalta, seurakuntayhtymältä, tuomiokapitulilta ja kirkkohallitukselta 1 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeelliset tiedot.

10 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen kirkkolain mukaan valittu evankelis-luterilaisen kirkon työmarkkinalaitoksen valtuuskunta jatkaa toimintaansa valtuuskunnan toimikauden loppuun saakka.

Mitä muussa laissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon sopimusvaltuuskunnasta, koskee tämän lain voimaan tultua kirkon työmarkkinalaitosta.

4.

Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain (373/2010) 2 § seuraavasti:

2 §

Velvollisuus ilmoittaa virkamiestä ja viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta

Tuomioistuimen, joka on tuominnut valtion virkamiehen, kunnallisen tai evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijan rikoksesta, on ilmoitettava ratkaisustaan lähettämällä siitä jäljennös sille viranomaiselle, jonka alainen virkamies tai viranhaltija on. Evankelis-luterilaisen kirkon pappia koskevasta ratkaisusta on ilmoitettava lisäksi tuomiokapitulille. Tuomioistuimen on lähetettävä jäljennös myös oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle edellä tarkoitetusta ratkaisusta samoin kuin ratkaisusta, jolla virkamiestä tai viranhaltijaa koskeva syyte on hylätty.

Ilmoituksen tekemisestä merkitsemällä ratkaisusta tiedot oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tai toimittamalla tiedot Oikeusrekisterikeskukselle niiden välittämiseksi 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille säädetään tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella. Merkinnän tekemiseen ja tietojen toimittamiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa ja sen nojalla säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku
Yleistä

1 §
Soveltamisala

Tässä laissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta (*kirkon eläkerahasto*). Kirkon eläkerahasto on julkisoikeudellinen oikeushenkilö ja sen kotipaikka on Helsinki.

2 §
Vastuu kirkon eläketurvan rahoituksesta ja toimeenpanosta

Kirkon eläkerahasto toimii kirkon eläkelaitoksena ja vastaa evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläketurvan rahoituksesta.

Keva hoitaa julkisten alojen eläkelain (81/2016) mukaista evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläketurvan toimeenpanoa ja henkilöstön työkyvyttömyysriskin vähentämiseen liittyvää toimintaa sekä muita mainitussa laissa säädettyjä tehtäviä.

3 §
Valvonta

Kirkon eläkerahaston yleinen valvonta kuuluu kirkolliskokoukselle. Kirkolliskokous valitsee toimikaudekseen kirkon eläkerahaston hallinnon ja talouden tarkistamista varten tilintarkastusyhteisön. Tilintarkastusyhteisön on määrättävä päävastuulliseksi tilintarkastajaksi KHT-tilintarkastaja. Tilintarkastukseen sovelletaan tilintarkastuslakia (1141/2015).

Kirkon eläkerahaston rahoitustoiminnan suunnittelua ja eläkerahaston varojen sijoittamista valvoo Finanssivalvonta. Finanssivalvonnan tietojensaanti- ja tarkastusoikeuteen sovelletaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 18 ja 24 §:ää. Finanssivalvonta on velvollinen antamaan vuosittain valvonnastaan kertomuksen kirkkohallitukselle.

2 luku

Hallinto

4 §

Kirkon eläkerahaston hallinto

Kirkolliskokous hyväksyy kirkon eläkerahaston talousarvion sekä vahvistaa kirkon eläkerahaston tilinpäätöksen ja päättää vastuuvapauden myöntämisestä.

Kirkkohallitus toimii kirkon eläkerahaston hallituksena. Kirkkohallituksen on annettava vuosittain kirkolliskokoukselle kertomus kirkon eläkerahaston hoidosta.

Kirkon eläkerahaston varojen sijoitustoiminnasta vastaavat kirkkohallitus ja kirkkohallituksen toimikaudekseen asettama kirkon eläkerahaston johtokunta. Johtokunnan toimikausi kuitenkin jatkuu, kunnes seuraava johtokunta on valittu.

5 §

Kirkon eläkerahaston talouden hoitaminen

Kirkon eläkerahaston talouden hoitoon sovelletaan, mitä kirkon keskusrahaston talouden hoidosta kirkkolaissa (/) ja sen nojalla säädetään tai määrätään. Kirkkohallitus hyväksyy kirkon eläkerahaston taloussäännön, jossa annetaan tarkempia määräyksiä talousarvion laatimisesta, sijoitustoiminnasta ja maksuliikenteestä, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä sekä tilintarkastuksesta ja sisäisestä valvonnasta.

6 §

Kirkon eläkerahaston johtokunta

Kirkon eläkerahaston johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja vähintään neljä ja enintään kahdeksan muuta jäsentä. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Johtokunnan jäsenten tulee olla sijoitustoimintaan perehtyneitä kirkon jäseniä.

Jäsenistä kolmannes tulee nimittää kirkon merkittävimpien henkilöstöjärjestöjen ehdottamista henkilöistä.

Kirkon eläkerahaston johtokunnan tehtävänä on:

1) päättää sijoitustoiminnassa käytettävistä sijoitusmuodoista ja niissä sovellettavista periaatteista;

2) päättää sijoitusten jakautumisesta eri sijoitusmuotoihin ja niiden tuottotavoitteista;

3) päättää sijoitusten riskienhallinnassa noudatettavista periaatteista;

4) hyväksyä vuosittain kirkon eläkerahaston varojen sijoitussuunnitelma;

5) päättää omaisuudenhoitajista ja näiden kanssa laadittavista sopimuksista;

6) päättää niistä johtokunnan johtosäännössä määritellyistä yksittäisistä sijoituksista, jotka on määrätty johtokunnan tehtäväksi;

7) laatia vuosittain kirkon eläkerahaston toimintakertomus ja tilinpäätös;

8) huolehtia sijoitustoiminnan kokonaisuuden valvonnasta sekä

9) päättää muut kuin 1–8 kohdassa tarkoitetut sijoitustoimintaa koskevat periaatteellista laatua olevat tai muuten tärkeät asiat.

Kirkkohallitus hyväksyy johtokunnan johtosäännön. Kirkkohallitus voi siirtää johtokunnalle myös muita toimivaltaansa kuuluvia eläkevarojen sijoittamiseen liittyviä tehtäviä.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä.

7 §
Sähköinen kokous

Johtokunnalle kuuluvista asioista voidaan päättää varsinaisessa kokouksessa taikka sähköisessä toimintaympäristössä tapahtuvassa kokouksessa (*sähköinen kokous*).

Sähköisen kokouksen edellytyksenä on, että läsnä oleviksi todetut ovat keskenään yhdenvertaisessa näkö- ja ääniyhteydessä.

Sähköisessä kokouksessa on huolehdittava tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisten saatavissa.

8 §

Kirkon eläkerahaston henkilöstö

Kirkon eläkerahaston johtajana toimii kirkkohallituksen talousosaston johtaja. Kirkon eläkerahastolla voi olla myös muuta virkasuhteista ja työsopimussuhteista henkilöstöä. Viranhaltijaan sovelletaan evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annettua lakia (/).

9 §

Omistajaohjauksen periaatteet

Kirkon eläkerahaston johtokunnan on vahvistettava periaatteet siitä, miten kirkon eläkerahaston omistuksista muissa yhteisöissä johtuvia oikeuksia käytetään (*omistajaohjauksen periaatteet*). Omistajaohjauksen periaatteissa on arvioitava myös kirkon eläkerahaston johtajan ja palveluksessa olevien henkilöiden muiden yhteisöjen tai säätiöiden hallintoelinten jäsenyydet ottaen huomioon kirkon eläkerahaston edut.

Omistajaohjauksen periaatteissa on kuvattava yleisellä tasolla sellaisten 1 momentissa tarkoitettujen kohdeyhteisöjen osalta, joiden osakkeet ovat kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla Euroopan talousalueella:

1) miten omistajaohjaus liittyy sijoitusstrategiaan;

2) menettelytavat kohdeyhteisöjen toiminnan seuraamiseksi sijoitusstrategian kannalta merkityksellisissä asioissa;

3) menettelytavat äänioikeuden ja muiden osakkeisiin liittyvien oikeuksien käyttämiseksi kohdeyhtiössä;

4) miten kirkon eläkerahasto käy vuoropuhelua kohdeyhteisöjen, niiden muiden osakkeenomistajien ja sidosryhmien kanssa.

Kirkon eläkerahaston on julkistettava internetsivuillaan maksutta omistajaohjauksen periaatteet.

Kirkon eläkerahaston on julkistettava internetsivuillaan maksutta 2 momentissa tarkoitetut tiedot ja niiden osalta vuosittainen selvitys omistajaohjauksen periaatteiden täytäntöönpanosta. Jos kirkon eläkerahasto ei kuitenkaan omistajaohjauksen periaatteissaan laadi kuvausta 2 momentissa tarkoitetuista tiedoista kokonaan tai osittain taikka julkista niitä tietoja tai niitä koskevaa selvitystä omistajaohjauksen periaatteiden täytäntöönpanosta, sen on julkistettava selvitys poikkeamisen syistä.

10 §

Luottamustehtäviä koskeva luettelo

Kirkon eläkerahaston tulee ylläpitää ajantasaista julkista luetteloa, josta käyvät ilmi tiedot kirkon eläkerahaston johtokunnan jäsenten sekä kirkon eläkerahaston johtajan jäsenyyksistä muiden taloudellisesti tai yhteiskunnallisesti merkittävien yhteisöjen tai säätiöiden hallituksissa, hallintoneuvostoissa tai niihin rinnastettavissa toimielimissä lukuun ottamatta jäsenyyksiä asunto-osakeyhtiöiden hallituksissa.

Jos kirkon eläkerahaston palveluksessa olevalla henkilöllä on mahdollisuus vaikuttaa kirkon eläkerahaston varojen sijoittamista koskevan päätöksen tekemiseen, tiedot hänen työtehtäviinsä liittyvistä jäsenyyksistä muiden yhteisöjen tai säätiöiden hallituksissa, hallintoneuvostoissa tai niihin rinnastettavissa toimielimissä lukuun ottamatta jäsenyyksiä asunto-osakeyhtiöiden hallituksissa, merkitään myös 1 momentissa tarkoitettuun luetteloon.

11 §

Eturistiriitatilanteita koskevat toimintaperiaatteet

Kirkon eläkerahastolla on oltava kirkon eläkerahaston johtokunnan hyväksymät kirjalliset toimintaperiaatteet eturistiriitojen tunnistamisessa ja ehkäisemisessä noudatettavista menettelytavoista.

12 §

Liiketoimet johdon ja sen lähipiiriin kuuluvien kanssa

Kirkon eläkerahaston johtokunnan on päätettävä kirkon eläkerahastoa koskevasta merkittävästä liiketoimesta silloin, kun liiketoimen toisena osapuolena on:

1) kirkkohallituksen jäsen, kirkon eläkerahaston johtokunnan jäsen, kirkon eläkerahaston johtaja, tilintarkastaja, varatilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisön toimihenkilö, jolla on päävastuu tilintarkastuksesta;

2) muu kirkon eläkerahaston palveluksessa oleva henkilö;

3) 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun henkilön aviopuoliso, hänen kanssaan rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001) tarkoitetussa parisuhteessa oleva, hänen edunvalvonnassaan oleva vajaavaltainen tai hänen kanssaan vähintään vuoden samassa taloudessa asunut avopuoliso.

Kirkon eläkerahastossa on pidettävä ajantasaista julkista luetteloa 1 momentissa tarkoitetuista liiketoimista, niiden osapuolista ja niiden keskeisistä ehdoista. Luettelon ylläpito on järjestettävä luotettavalla tavalla. Luetteloon merkityt tiedot on säilytettävä viisi vuotta tiedon merkitsemisestä. Luonnollisen henkilön henkilötunnus ja osoite sekä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun henkilön nimi eivät kuitenkaan ole julkisia.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisiin liiketoimiin, jotka on tehty kirkon eläkerahaston ja muun tahon kuin 1 momentissa tarkoitetun henkilön välillä, jos järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää 1 ja 2 momentin säännöksiä.

3 luku
Rahoitus

13 §
Maksut kirkon eläkerahastosta

Kirkon eläkerahastosta maksetaan eläkkeet, eläketoiminnan muut kulut ja kirkon eläkerahaston hallinnon kulut.

Valtionneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläkkeiden maksamiseen tarvittavien varojen siirrosta ja kustannusten korvaamisesta Kevalle.

Eläketoiminnan kuluihin luetaan myös Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain (879/2008) mukainen valvontamaksu, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (677/2005) 16 §:n mukainen oikeushallintomaksu sekä Eläketurvakeskuksesta annetun lain (397/2006) 5 §:n mukaiset toimintokohtaiset palvelumaksut ja eläkelaitoksen kustannusosuus.

14 §
Maksut kirkon eläkerahastolle

Kirkolliskokous vahvistaa vuosittain kirkon eläkerahaston talousarvion hyväksymisen yhteydessä seuraavat maksut kirkon eläkerahastolle:

1) jokainen seurakunta tai seurakuntayhtymä, tuomiokapituli ja kirkkohallitus maksaa kirkon eläkerahastolle vuosittain:

a) eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden maksamista ja rahastoimista varten julkisten alojen eläkelain piiriin kuuluvalle henkilöstölle sinä varainhoitovuonna maksamastaan palkasta prosentteina määrätyn maksun (*eläkemaksu*), jolloin palkkaan luetaan myös vapaa asunto lämpöineen;

b) kirkolliskokouksen vahvistamien perusteiden mukaan määräytyvät työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuuosuudet;

2) jokainen seurakunta tai seurakuntayhtymä maksaa vuosittain kirkon eläkerahaston kartuttamista varten enintään kahdeksan prosenttia viimeksi toimitetun verotuksen kirkollisverosta (*eläkerahastomaksu*).

Kirkon työntekijän eläkemaksusta ja siihen liittyvistä kirkon työnantajan velvollisuuksista säädetään työntekijän eläkelaissa (395/2006) ja julkisten alojen eläkelaissa.

Keva huolehtii työnantajan ja työntekijän eläkemaksujen perimiseen liittyvistä tehtävistä siten kuin siitä Kevasta annetussa laissa säädetään (66/2016). Kirkon työnantajan on tilitettävä työnantajan ja työntekijän eläkemaksut Kevalle sen määräämällä tavalla. Keva tilittää maksut edelleen kirkon eläkerahastolle.

Kirkon eläkerahasto huolehtii 1 momentin 2 kohdan mukaisten maksujen perimisestä.

15 §

Eläkemaksun maksaminen ja eläkemaksun ulosottokelpoisuus

Eläkemaksu on suoritettava kirkon eläkerahastolle kuukausittain, jollei kirkon eläkerahaston ole määrännyt maksua suoritettavaksi joka toinen kuukausi.

Eläkemaksu viivästyskorkoineen on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

16 §

Eläkemaksusaatavan vanhentuminen

Kevan on määrättävä tähän lakiin perustuva maksu maksettavaksi viiden vuoden kuluessa saatavan syntymisestä. Saatavan katsotaan syntyvän tämän lain mukaisen lopullisen maksun eräpäivänä.

Aiheettomasti suoritetun maksun palautus vanhentuu viiden vuoden kuluttua maksun maksupäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Vanhentumisen

katkaisemiseen sovelletaan velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 10 ja 11 §:ää.

17 §

Perustevalitus

Asianosainen saa tehdä maksuunpanoa koskevan perustevalituksen, jos hän katsoo, että Kevan kirkon työnantajalle määräämä maksuunpano on ollut lainvastainen. Perustevalitus on tehtävä kirjallisesti ja se on toimitettava työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle kahden vuoden kuluessa sitä seuraavan vuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuunpantu.

Ulosmittauksen takia tehtävästä perustevalituksesta säädetään lisäksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa.

4 luku

Riskien hallinta ja sisäpiirisäännökset

18 §

Riskienhallinta

Kirkon eläkerahastolla on oltava sen toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä riskienhallintajärjestelmä, joka kattaa kirkon eläkerahastoon kohdistuvien riskien ja riskien yhteisvaikutusten jatkuvan tunnistamisen, seurannan, valvonnan ja raportoinnin.

Riskienhallinnan on katettava seuraavat osa-alueet:

1) sijoitukset;

2) maksuvalmius;

3 keskittymäriskit;

4) operatiiviset riskit.

Kirkon eläkerahaston on järjestettävä riskienhallinta siten, että se on riippumaton riskejä ottavasta toiminnosta.

19 §

Sisäpiirisäännökset

Kirkon eläkerahaston sisäpiiriläisellä on velvollisuus tehdä sisäpiiri-ilmoitus. Kirkon eläkerahaston sisäpiiriläisellä tarkoitetaan:

1) kirkon eläkerahaston johtokunnan puheenjohtajaa, varapuheenjohtajaa ja jäsentä;

2) tilintarkastajaa ja sellaista tilintarkastusyhteisön toimihenkilöä, jolla on päävastuu kirkon eläkerahaston tilintarkastuksesta;

3) kirkon eläkerahaston johtajaa sekä muuta kirkon eläkerahaston palveluksessa olevaa henkilöä, jolla on mahdollisuus vaikuttaa kirkon eläkerahaston varojen sijoittamista koskevan päätöksen tekemiseen tai joka muutoin saa säännöllisesti haltuunsa tällaisia osakkeita tai rahoitusvälineitä koskevaa sisäpiiritietoa.

Kirkkohallitus päättää kirkon eläkerahaston johtokunnan esityksestä

1) mistä kaupankäynnin kohteena olevista sijoituksista on tehtävä sisäpiiri-ilmoitus;

2) missä ajassa sisäpiiri-ilmoitus on tehtävä.

Kirkon eläkerahaston on pidettävä sisäpiiri-ilmoituksista rekisteriä (*sisäpiirirekisteri*), josta on käytävä ilmi kunkin sisäpiiriläisen kohdalla 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot.

Sisäpiirirekisterin ylläpito on järjestettävä luotettavalla tavalla. Rekisteriin merkityt tiedot on säilytettävä viisi vuotta tiedon merkitsemisestä. Jokaisella on oikeus saada kulujen korvaamista vastaan otteita ja jäljennöksiä rekisterin tiedoista. Luonnollisen henkilön henkilötunnus ja osoite sekä muun luonnollisen henkilön kuin sisäpiiriläisen nimi eivät kuitenkaan ole julkisia.

20 §

Sisäpiiri-ilmoitusta ja sisäpiirirekisteriä koskeva valvonta

Finanssivalvonta valvoo 19 §:n sisäpiiri-ilmoitusta ja sisäpiirirekisteriä koskevien säännösten noudattamista. Sisäpiiri-ilmoitusta ja sisäpiirirekisteriä koskevaan valvontaan sovelletaan, mitä kirkon eläkerahaston valvonnasta säädetään 3 §:ssä.

5 luku

Erinäiset säännökset

21 §

Muutoksenhaku

Jollei 17 §:stä muuta johdu, muutosta tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen haetaan siten kuin kirkkolaissa oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja kirkollisvalituksesta säädetään.

Eläkettä koskevassa asiassa noudatetaan, mitä muutoksen hakemisesta ja lainvoimaisen päätöksen poistamisesta julkisten alojen eläkelaissa säädetään.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan laki evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta (68/2016).

Rinnakkaistekstit

6.

Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain (373/2010) 2 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 §	2 §
Velvollisuus ilmoittaa virkamiestä ja viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta	*Velvollisuus ilmoittaa virkamiestä ja viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta*
Tuomioistuimen, joka on tuominnut valtion virkamiehen tai kunnallisen viranhaltijan rikoksesta, on ilmoitettava ratkaisustaan lähettämällä siitä jäljennös sille viranomaiselle, jonka alainen virkamies tai viranhaltija on. Tuomioistuimen on lähetettävä jäljennös myös oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle edellä tarkoitetusta ratkaisusta samoin kuin ratkaisusta, jolla virkamiestä tai viranhaltijaa koskeva syyte on hylätty.	Tuomioistuimen, joka on tuominnut valtion virkamiehen*, kunnallisen tai evankelis-luterilaisen kirkon* viranhaltijan rikoksesta, on ilmoitettava ratkaisustaan lähettämällä siitä jäljennös sille viranomaiselle, jonka alainen virkamies tai viranhaltija on. *Evankelis-luterilaisen kirkon pappia koskevasta ratkaisusta on ilmoitettava lisäksi tuomiokapitulille.* Tuomioistuimen on lähetettävä jäljennös myös oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle edellä tarkoitetusta ratkaisusta samoin kuin ratkaisusta, jolla virkamiestä tai viranhaltijaa koskeva syyte on hylätty.
Ilmoituksen tekemisestä merkitsemällä ratkaisusta tiedot oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän	

ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tai toimittamalla tiedot Oikeusrekisterikeskukselle niiden välittämiseksi 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille säädetään tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella. Merkinnän tekemiseen ja tietojen toimittamiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa ja sen nojalla säädetään.

Ilmoituksen tekemisestä merkitsemällä ratkaisusta tiedot oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tai toimittamalla tiedot Oikeusrekisterikeskukselle niiden välittämiseksi 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille säädetään tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella. Merkinnän tekemiseen ja tietojen toimittamiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa ja sen nojalla säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .